JEAN BERNIER DE FAYT

cf. DS

Jean Faius : Jean Fayt

mort en 1394

cf Bibliotheca Belgica II, 636

DHGE, t. 16, col. 780-2

R. P. IOANNIS FAII

ABBATIS S. BAVONIS.

MANIPVLVS EXEMPLORVM, VIRTVTVM, VITIORVMQVE SERIE digestus.

INDICATIS EX FIDE SINGVLOrum auctoribus, & titulorum copiosissimo indice.

Editus nunc primum in lucem è Belgicis mss. IIII. perantiquis Benedictinorum Bibliothecis, Vedastina, Elnonensi, S. Amandi, & Hasnoniensi.

OPERA ET STVDIO,

D. MAXIMILIANI THIEVLAINE.
Religiosi Vedastini.

1614.

MOGVNTIÆ,

Excudebat BALTHASARVS LIPPIVS.

Sumptibus Conradi Butgenij.

AMPLISSIMO DOMINO RELIGIOSISSIMOQVE PATRI D. D.

PHILIPPO DE CAVEREL, MONASTERII S. VEDASTI, PRÆSVLI DIGNISSIMO,

S. P. P.

PRæCEPTVM olim fuit Israelitis, vt ingressi terram Chanaam, demessa segetè, quotannis MANIPVLOS spicarum, primitias frugum ad Sacerdotem deferrent. Id & mihi etiamnum in mandatis datum putaui, vt felicem Religionis terram lacte & melle diuina-

Leu. 17.

uinarum cõsolationum ingressus, & Academicorum studiorum stadium emensus, aliquot laborum literariorum MANIPVLOS R.D.V. offeram, dedicemq́;. Eccum inprimis MANIPVLVM HISTORIARVM, quem velut in secundaria pauperum messe, post insignem ditiorum ingeniorum operam laborare pergens, inter Vedastinæ Bibliothecæ vestræ codices, manu exaratos, reperi, lustraui, & insertis nõnullis notationum quas collegi MANIPVLIS, quantum potui, illustraui. Non pauca in manuscriptis, quæ mihi obtigerant, desiderari videbantur. Magna frequensque in nominibus auctorum permutatio: ex his etiam; vt & Scripturæ sacræ libris, locorũ deprom-

depromptorum rara & infida inscriptio, menda quamplurima, quæ vitio scribarum nonnunquam irrepere solent. Itaque accuratum opus eruditissimi auctoris ita defædatum indolui. Animus tum fuit pro affectu in Patrum nostrorum Benedictinorum memoriam, & in multorum vtilitatem, quæ ex operis istius editione accessura videtur, tentandi, si quid tenuitas mea valeret in necessariis auctorũ & locorũ indicib. qui passim desiderabantur, supplendis, mendis expurgandis, decenti denique nonnullarum notationum cultu adhibendo, vt qui hactenus solo nomine tantum non incognitus liber erat, in publicum compositè editus prodiret vsu

ipso melior certe futurus. In hãc curã aliquot mẽsibus, mandato vestro & Paternæ vestræ benedictionis auxilio, incubui, quodque in me fuit operæ & laboris, cõtuli, atque modo quãtulum, id est, R.D.V. cui vni post Deum, labores mei vt vltro deseruiant, apprime decet, cuique filiorum suorum in sacris studiis collocatam operã maximè placere notũ est, humillimè dicatum venio.

Accipe Amplissime Domine, iuxta ac Religiosissime mi Pater, abs humili Filio tuo, quãtulum in hoc MANIPVLO defero & offero laboris ac obedientiæ R.D.V. ille vt studiorum sacrorum, & in libris peruetustis, nostrorum præsertim Patrum ab interitu vindicandis, collocatorum laborum

borum Amantissimo Mecænati: isthæc vt Amplissimo Antistiti du dum deuota debetur? illum ni offeram, ingratus: hanc ni præstem, impius merito iudicandus veniam: ne alterutrum incurrã, vtrumque præsto & offero. Qua solet R. D. V. vultus serenitate, adiuuet, precor: atq; dehinc diu nobis omnibus & Patriæ incolumis vt floreat, vnà cum bonis omnibus supplex Deum obnixè oro.

R. D. V.

Humillimus in Christo filius,

Maximilianus Thieulaine.

SYLLABVS AVCTORVM, QVI IN HOC MANIPVLO CITANTVR.

ADo.

Ælianus.

Æneas Siluius.

Æsopus.

Aimoinus Monachus Floriacensis.

Albertus Magnus.

Alexander Alensis.

Alexander Necham.

Ambrosius.

Amphilochius.

Antonius.

Appianus.

Appion.

Apuleius.

Aristoteles.

Aristophanes.

Arrianus.

Athanasius.

Athenæus.

SYLLABVS AVCTORVM.

Auctor de viris illustribus.
Augustinus.
Aurelius Victor.
Bartholomaeus Anglicus.
Beda.
Bernardus.
Boetius.
Bonauentura.
Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus.
Borchardus.
Calixtus Papa.
Callimachus.
Cassiodorus
Cedrenus.
Caesarius.
Cicero.
Claudianus.
Claudius de Rota.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Cornelius Nepos.
Demochares.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laertius.
Dion Cassius.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Halicarnassaeus.
Dorotheus.

)(5 *Ego-*

Egesippus.
Epiphanius.
Euripides.
Eusebius Caesariensis.
Eutropius.
Flodoardus Rhemensis.
Francorum gesta.
Frontinus.
Fulgentius Ruspensis.
Gennadius.
Gregorius Magnus.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyssenus.
Gregorius Turonensis.
Glycas.
Guilbertus Tornacensis.
Gulielmus de Lozanna.
Gulielmus Malmesburiensis.
Gulielmus Neubrigensis.
Hector Boetius.
Helinandus.
Heraclides anachoreta.
Herodotus.
Hieronymus.
Hincmarus Rhemensis.
Historia Scholastica.
Homerus.
Honorius.
Horatius.
Humbertus.

Hugo Floriacensis.
Hugo Ranulphus.
Hugo Victorinus.
Hugutio.
Iacobus de Vitriaco.
Iacobus de Voragine.
Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Beleth.
Ioannes Damascenus.
Ioannes Cassianus.
Ioannes Diaconus Cardinalis
Ioannes Euiratus.
Ioannes Callensis.
Ioannes Salesberiensis.
Ioannes Trithemius.
Ioannes Zonaras.
Ioannes Iudaeus.
Irenaeus.
Iulius Caesar.
Iulius Igneus.
Iulius Obsequens.
Iuuenalis.
Iustinus.
Iuo Carnutensis.
Lactantius.
Leo Ostiensis.
Liuius.
Lucianus.
Macrobius.
Martialis.

Mar-

Martinus Polonus.
Matthæus Paris.
Miletus.
Nicephorus.
Ouidius.
Palladius.
Paulus Diaconus.
Paulus Orosius.
Pausanias.
Petrus Alphontius.
Petrus Blesensis.
Petrus Damianus.
Petrus Diaconus.
Petrus Dorlandus.
Petrus de Natalibus.
Petrus Venerabilis.
Petronius Persius.
Philippus Bergomas.
Philo Iudæus.
Plato.
Plinius.
Plotinus.
Plutarchus.
Polybius.
Polydorus Virgilius.
Pomponius Mela.
Probus.
Possidius.
Quinctilianus.
Rhegino.

Robertus Caquinus.
Ruffinus.
Rupertus.
Salustius.
Seruius.
Sigebertus.
Simeon Metaphrastes.
Socrates.
Solinus.
Sophocles.
Sosomenus.
Strabo.
Statius.
Stephanus de Sampaye.
Stobæus.
Sulpitius Seuerus.
Suetonius.
Tacitus.
Tertullianus.
Theodoretus.
Thomas Aquinas.
Tranquillus.
Trebellius Pollio.
Turpinus.
Valerius Maximus.
Varro.
Vegetius.
Velleius Paterculus.
Victor Vticensis.

Vincen-

SYLLABVS AVCTORVM.

Vincentius Belluacensis.
Vincentius Lirinensis
Vita Patrum.
Xenophon.

AD ZOI-

AD ZOILVM.

Tolle trabem, festuca nocet: Quid Zoile tentas?
Quod vetas exemplo, primum euitare stude.
Fluida cum quæuis coniecta calumnia rectum
In factum, mens est, Zoile, nigra tua.
Hinc pereas quisquis maledicta calumnia iactas,
Et studium tentas dedecorare meum.
Consule, cerne librum, diiudica singula lector,
Fructum percipies, iudiciumque dabit.

PRÆ-

PRAEFATIO AVCTORIS.

QVoniam, vt ait Greg. in Dialog. li. 1. c. 1. sunt nõnulli, quos ad amorem patriç cœlestis plus Exempla, quam prædicamēta succendunt: (facilius quippe capiuntur intellectu, memoriæ firmius imprimũtur, & à multis libētius audiuntur.) Eapropter, vt ab his, quorũ interest, prædicationibus & doctrinis alios ad virtutes inducere, & à malo retrahere, absque tædiosa librorum multitudine magis præ manibus habeantur, de libris infra nominatis, (in quibus quamplurium antiquorum Vitæ referuntur & actus) nobiliora, prout mihi videbatur, exempla recitando collegi, & in vnum redegi *Manipulum*. Vocabula, sub quibus Exempla prætacta locaui, præponens ipsis exemplis secundum ordinem Alphabeti: videlicet de Dialogo *Gregorij*, continente quatuor libros, in quibus quamplurium perfectorum virorum gesta, fide dignorũ

al. notabiliora,

B. Greg. Dial. l. 4.

*

rela-

relatione sibi narrata conscripsit. Item de libro *Augustini* de Ciuitate Dei. Item de libro *Orosij*, qui intitulatur Ormesta de miseria mundi. Item de Dialogo *Seueri*, continente tres libros partiales, in quorum primo scripsit narrationem Posthumiani de factis quorundam antiquorum Patrum in Ægypto, & quibusdam partibus Orientis, in aliis duobus narrationem Galli, de quibusdã factis & virtutibus Beati Martini. Item de libro, qui dicitur *Paradisus*, quem scripsit *Sanctus Heraclides* ad Lausum Episcopum, recitans *Vitas Patrum* sanctorum, quos vel in Oriente viderat, vel aliis referentibus nouerat. Item de libro, qui dicitur *Collatio Patrum*, quas scripsit *Ioannes Cassianus*, & sunt in vniuerso viginti-quatuor. de quo dicitur in legenda Sancti Dominici, quod ipse in libro de Collationibus Patrum studiosissimè legens, magnũ perfectionis cumulum apprehendit. Item de libro eiusdem Cassiani qui intitulatur de institutione Monachorum, & octo vitiis principalibus. Item de libris, qui *Vitæ Patrum* communiter appellantur, continentibus quasdam sanctorum Patrum vitas, exhortationes, atque sententias: quarum aliquas recitatas inueni in viginti-duobus libris partialibus distinctis, secundum diuersas materias morales, de quibus agitur

S. Aug. li. 20. de ciu Dei.
Pauli Orosii lib. 7.
Sulpitij Seueri Dialogi tres.
Paradisus.
Ioann. Cassian. Collat. Patrum & de institutione monachor.

agitur in eisdem, vt mox dicam. Alias autem vitas Patrum atque sententias non reperi recitatas per libros prædicto modo distinctos, sed potius per Tractatus & legendas distinctas secundum personas, quarum actus & dicta recitantur in illis. Quapropter exempla ex eis tracta in hoc opere, non allego citando per libros, sed potius exprimendo personas, quarum dicta seu facta narrantur, verbi gratia: In vita talis, vel talis Sancti, vel Patris, puta Antonij, Hilarionis, vel alicuius alterius, vel sub titulo de tali Sancto, vel Patre. Item de libro IOANNIS SALESBERIENSIS, qui *Polycraticus* appellatur, in octo libros distincto, in quibus agit *De nugis curialium & vestigiis Philosophorum*. Item de libro, qui *Romana* dicitur *Historia*, continente viginti quinque libros, quorum decem primos scripsit Eutropius, & reliquos quindecim Paulus Diaconus. Item *de Tripartita historia*, quam ex dictis trium scriptorum Græcorum, videlicet *Theodoreti* Episcopi, & duorum disertissimorum virorum *Sozomeni* scilicet, & *Socratis* per Epiphanium scholasticum in Latinum translatis eloquium, compilauit Cassiodorus monachus, quondam senator. Item *de Ecclesiastica historia*, cuius nouem primos libros ab *Eusebio* Cæsariensi Episcopo, Græco sermone

Ioã. Salisb Polycra de nugis curialium

Historia Roman. Eutropii li 10. Pauli Diac 15.

Historia Tripar. colligente Cassiodoro: interprete Epiphan.

Eusebii Cæsar. Hist Eccles. li. 9.

Rufinus duos adiecit. mone conscriptos, *Rufinus* presbyter trãslulit in latinum; duos verò reliquos idem Rufinus edidit, nouem prædictis adiungens. Item de dialogo miraculorum, quem compilauit; & in duodecim distinctiones diuisit, *Cæsarius* monachus Cisterciensis ordinis. Item de libro *Vincentij*, qui dicitur *Speculum historiale*. Item de pluribus aliis libris & opusculis; quorum authores & titulos in locis suis inferius exprimendos in hac præfatione sigillatim exprimere tædiosum existeret. Ad intellectum autem sequentium, septem notanda præmitto.

Cæsar. monachus Miraculor. lib. 12. conscripsit. Vincentij Belluacẽsis Spec historiale.

1\. Primò, quod vocabula incipientia ab y Græco, posui cum vocabulis incipientib. ab i Latino, eisdem motiuis inductus & causis, quibus mouebatur Huguto, mixtim tractans de vocabulis incipientibus ab i Latino, & de incipientibus ab y Græco.

2\. Secundo præmitto, quod vbi gratia breuitatis, recitando non propria verba librorum, quos allego, sed eorum sententias, aliqua verba posui, quæ non habentur in textu librorum, ad hoc innuendum posui subtus lineam de incausto.

3\. Tertio præmitto, quod non omnia infrascripta de libris, in quibus originaliter inscribuntur, extraxi: sed aliqua pauca tantum de libris aliis, in quibus recitatiuè scribuntur: & specialiter de præfato *Historiali speculo*.

4\. Quarto præmit-

præmitto, quod in hoc opere allegando Diuum Augustinum in libris de ciuitate Dei, sequutus sum citationem capitulorũ eorundem librorum, quam præposui cuidam Collectioni florum dictorum librorum Augustini, vbi sigillatim omnium dictorum capitulorum expressi principia. Quinto præmitto, quod quemlibet supra dictorum vigintiduorum librorum continentium *Vitas Patrum ac sententias*, vt in eo quæsita facilius valeant inueniri, excepto vltimo, qui est breuis, diuisi per partes, modo qui sequitur. Primus siquidem liber, qui est *de profectu Sanctorum Patrum*, habet duas partes: prima incipit, interrogauit quidam; secũda: Dixit Abbas Pastor, quod custodire. Secundus liber, qui est *de quiete*, habet duas partes; prima incipit: Dixit Abbas Arsenius; secunda: Dixit Abbas Nilus. Tertius liber, qui est *de compunctione*, habet tres partes; prima incipit: Dicebant de Abbate Arsenio; secunda, præteriens; tertia: narrauit quidam senex. Quartus liber, qui est *de continentia*, habet sex partes; prima, fratres aliqui. secunda, dixit Abbas Euagrius. tertia, dicebant de Abbate Macario. quarta, facta est aliquando. quinta, ascendit aliquando. sexta, ægrotauit quidam senum. Quintus liber, qui est *de fornicatione*, habet nouem partes; prima, dixit

5. *Vitæ Patrum libris 22. diuisa.* I. II. III. IV. V.

Abbas Antonius: secunda, de cogitatione fornicationis interrogatus; dixit quidam. quarta, dicebant de quodam. quinta, dixit senex. sexta, frater quidam dixit seni. septima, senex quidam. octaua, frater quidam nona, dicebant. Liber sextus, qui est de eo, *quod monachus nihil possidere debeat*, habet tres partes; prima incipit, frater quidam. secunda, narrauerunt quidam Patrum. tertia, venit quidam vir magnus.

VI.

VII. Septimus liber, qui est *de patientia siue fortitudine*, habet sex partes. prima incipit, Sanctus Antonius. secunda, dixit Abbas Pastor. tertia, quidam frater interrogauit senem. quarta, venerunt quidam. quinta, interrogatus est senex. sexta, senex quidam erat. octauus liber, qui est, *vt nihil per ostentationem fieri debeat*, habet tres partes. prima, audiuit aliquando. secunda, dixit Abbas Cassianus. tertia, interrogauit Abbas Ammonas. Liber nonus, qui est de eo, *quod nemo debet iudicare quenquam*, habet duas partes. prima incipit, contigit. secunda, ad quendam solitarium. Liber decimus, qui est, *de discretione*, habet duodecim partes. prima, dixit Abbas. secunda, venerunt aliquando. tertia, dixit Abbas Euagrius. quarta, interrogatus aliquando Abbas. quinta, venerunt aliquando. sexta, di-

VIII.

IX.

X.

ta, dixit Abbas Paſtor, non habites. ſeptima, dixit Abbas Paſtor, quia. octaua, venerunt aliquando duo. nona, frater aliquis interrogauit. decima, frater interrogauit ſenem. vndecima, frater interrogauit quendam. duodecima, duo fratres carnales. Liber vndecimus, qui eſt de eo, *quod oportet ſobriè viuere*, habet quatuor partes. prima, frater interrogauit. ſecunda, interrogauit frater. tertia, frater interrogauit Abbatem Siſoi. quarta, venit quidam ſenex. Liber duodecimus, qui eſt de eo, *quod oportet ſine intermiſſione orare*, habet duas partes. prima, dicebant de Abbate. ſecunda, venerunt aliquando.

XI.

XII.

Liber decimuſtertius, qui eſt de eo, *quod oportet eſſe hoſpitalem & miſericordem in hilaritate*, habet tres partes. prima incipit, perrexerunt. ſecunda, ſolitarius quidam. tertia, dicebat quidam ſenum. Quartusdecimus, qui eſt *de obedientia*, habet tres partes. prima incipit, beatæ memoriæ. ſecunda, venerunt aliquando. tertia, dicebant ſenes. Quintusdecimus, qui eſt *de humilitate*, habet nouem partes. prima, Abbas Antonius. ſecunda, narrauit Abbas Ioannes. tertia, dixit Abbas Paſtor. quarta, prætериens aliquando. quinta, dixit Abbas Paſtor. ſexta, venit quidam frater. ſeptima, frater aliquis interrogauit. octaua,

XIII.

XIV.

XV.

dicebat quidam ſenex; nona, frater quidam erat. Sextusdecimus liber, qui eſt *de pœnitentia*, habet duas partes; prima, dicebant fratres. ſecũda, dicebant de quodam monacho. Decimusſeptimus liber, qui eſt *de charitate*, habet duas partes; prima, dixit Abbas. ſecunda, dixit quidam Patrum. Decimusoctauus, qui eſt *de prouidentia ſeu contemplatione*, habet ſeptem partes; prima incipit, frater abiit. ſecunda, puer erat adhuc ſanctæ memoriæ. tertia, Abbas Macarius volens. quarta, narrauit S. Baſilius. quinta, vbi communiter rubrica apponitur, *de mutatione translatorum*, incipit: Abiit aliquando. ſexta, ſancti fratres de Scythi. ſeptima, narrauit iterum ſenex. Decimusnonus liber, qui eſt *de ſanctis ſenioribus, qui ſigna faciebant*, habet duas partes; prima incipit, dicebat Abbas Dulas. ſecunda, venerunt aliquando. vigeſimus liber, qui eſt *de conuerſatione optima diuerſorum Sanctorum*, habet ſex partes; prima retulit Abbas Dulas. ſecunda, duo quidam Patrum. tertia, dicebant de Abbate Or. quarta, narrabat quidam ſolitarius. quinta, dicebat rurſus alius. ſexta, dixerunt Patres fuiſſe. vigeſimusprimus liber, qui eſt *de octo capitulis verborum, quæ miſit Abbas Moyſes, Abbati Poemeno*, habet tres partes; prima, dixit ſenex. ſecun-

XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI.

ſecunda: dixerunt quidam: tertia, dixit ſenex homo habens mortem. Vigeſimus ſecundus liber, continens ſententiam cuiuſdam ſenis, qualiter homo ad perfectionem attingat, propter eius breuitatem remanet indiuiſus. Sexto præmitto, quod vt exempla infra poſita de libro, qui ſcholaſtica hiſtoria nominatur, extracta facilius in illo libro valeant inueniri, eundem in octo partes diuiſi. Prima pars, incipit à libri principio: ſecunda, ab hiſtoria ſuper librum Regum: tertia, ab hiſtoria Tobię: quarta ab hiſtoria de Iudith: quinta, ab hiſtoria de Eſther: ſexta, à commendatione Ioannis Hircani, ſcilicet, poſt hiſtoriam Machabæorum: ſeptima pars, à principio hiſtoriæ ſuper Euangelia: octaua pars, à principio hiſtoriæ ſuper actus Apoſtolorum. Septimo præmitto, quod exempla diuinæ ſcripturæ, perpaucis tamen exceptis, in hoc opere non collegi: tum quia ſatis nota ſunt & haberi facilia tum quia de his factus eſt quidam liber dictus

Exempla ſacræ ſcripturæ, ſatis communis & notus.

XXII.

6.

7.

APPROBATIONES.

Perlegi diligenter hunc MANIPVLVM EXEMPLORVM, *& nihil reperi sacræ fidei aut sanis moribus contrarium: sed omnia exempla, & annotata plena sunt pietate.*

Ita testor F. Leander De S. Martin, Benedictinus.

Huius iudicio & censuræ subscripsi, & opus hoc vtiliter excudi posse censui. Duaci, 10. Octob. 1612.

GEORGIVS COLVENERIVS S. Theol. Doctor & Professor, & in Academia Duacena librorum censor.

INDEX

INDEX TITVLORVM
HVIVS MANIPVLI
ALPHABETICVS.

Asinus

Com-

Dispu

Insa-

Merli-

** Phari-

INDEX

Sagit-

IOAN-

IOANNIS FAII

ABBATIS S. BAVONIS, MANIPVLVS

EXEMPLORVM, VIRTVTVM, VITIORVMQVE ALphabeti serie digestus.

ABBAS.

NARRAVIT Abbas Ioseph, quia assedentibus nobis cum Abbate Pastore, vocauit Agathonem Abbatem, & diximus ei: Quare eum appellas Abbatem, cum iuuenis sit? dixit Abbas Pastor: Quia os suum fecit eum appellari Abbatem. *In vitis Patrum libri quinti parte 4.*

Item, vide Absolutio a. Prelatio d. Mercator c. Simonia c.

ABRAHAM.

Vide Astrologia, b. c.

ABSOLVTIO.

A*. QVIDAM Abbas, qui præerat monasterio Beati Gregorij Papæ, eidem nunciauit, quod quidam monachus penes se tria numismata haberet: quem Gregorius ad terrorem aliorum excommunicauit. Post modicum tempus ille moritur, Gregorio nesciente: Qui iratus, quod sine absolutione mortuus fuerat, orationem in schedula scripsit, qua eum excommunicationis vinculo absoluebat; deditque eam vni Diaconorum, præcipiens vt eam super foueam fratris defuncti legeret. Quo iussa complente, sequenti nocte, qui defunctus fuerat, Abbati apparuit, & se in custodia vsque modo fuisse detentum, sed heri se absolutum fuisse perhibuit. *In aurea legenda, sub Titulo de sancto Gregorio. & Ioannes Diaconus in vita Gregorij li. 1. c. 45. Vide* Iudex. F.

ABSTINENTIA.

A**. VENANTII quondam Patricij in Samnij partibus villa fuit, in qua colonus eius filium Honoratum nomine, habuit, qui ab annis puerilibus ad amorem cœlestis patriæ per abstinentiam exarsit. Cumque tam magna cõuersatione polleret, die quadam parentes illius vicinis suis conuiuium fecerunt, in quo ad vescendum carnes paratæ sunt. Quas dum ille ad esum contingere pro abstinentiæ amore recusaret, cœperunt eum parentes eius irridere ac dicere: Comede, nunquid piscem tibi in his montibus allaturi sumus? Illo verò in loco piscis audiri consueuerat, non videri. Sed cum his sermonibus Honoratus irrideretur, repente aqua ad ministerium defuit; cum situla lignea (sicut illic mos est) mancipium ad fontem perrexit; cumque hauriret aquam, piscis situlam intrauit; reuersumque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum potuisset Honorato sufficere: Mirati sunt omnes, totaque illa parentum cessauit irrisio, cœperunt namque in Honorato venerari abstinentiam, quam ante deridebant. *Gregorius Dialogorum lib. 1. cap. 1.*

B. Narrauerunt de Abbate Dioscoro de Nansia, quia panis eius hordeaceus erat, & farina lenticulæ, & per singulos annos ponebat sibi legem alicuius obseruantiæ, id est, aut

aut non occurrere vno anno alicui, aut non loqui, aut nõ gustare aliquid coctum, aut non comedere aliquid pomorum, aut olera, & in omni opere suo ita faciebat & perficiens vnumquodque sic, aliud assumebat, & hoc per annos singulos faciebat. *In vitis Patrum lib. 4. parte 1.*

C. Dixit Abbas Ioannes breuis staturæ, quia si voluerit aliquis Rex ciuitatem inimicorum tenere, prius aquam tenet & escas eorum, qui sunt in ciuitate: & fame periclitantes, tunc subiiciuntur ei. Ita est & passio ventris: si in ieiunio & fame conuersetur homo, inimici eius, qui solicitant animam eius, infirmantur. *Eodem libro parte 1.*

D. Frequenter dicebat Abbati Sisoy discipulus eius: surge, Abba, manducemus. Ille autem dicebat, adhuc non manducauimus fili? Et ille respondebat: Non pater. Dicebat autem senex: si nondum manducauimus, adfer, manducemus. *Eodem libro parte 4.*

E. Venit aliquando quidam senex ad alium senem: ille autem dixit discipulo suo: fac nobis modicum lenticulæ, & fecit. Et infunde nobis panes, & infudit, & manserunt sic vsque ad alterius diei horam sextam loquentes de spiritualibus rebus. Iterum dicit senex discipulo suo: Fac nobis modicum lenticulæ fili. Ille respondit, ab hesterno feci, & ita surgentes sumpserunt cibum. *Eodem libro parte 5.*

F. Alter quidam senex venit ad quendam patrem, ille autem coxit modicum lenticulæ, & dixit ei: Faciamus opus Dei, & gustemus. Et vnus quidem eorum compleuit totum psalterium, alter verò duos Prophetas maiores lectoris ordine recitauit; & facto mane discessit senex ille, qui venerat, & obliti sunt sumere cibum. *Eodem libro parte 5.*

G. Esuriit quidam frater à mane, & pugnauit cum animo suo, ne manducaret, donec fieret hora tertia. Facta hora tertia, exegit à se, vt fieret sexta. Infuditque panem, & sedit, vt manducaret. Postea verò surrexit dicens, manebo sic vsque ad horam nonam; hora autem nona fecit orationem, & vidit opus diaboli sicut fumum exeuntem à se, & ita cessauit esuries eius. *Eodem libro parte 5.*

H. Intrauerunt aliquando fratres in Alexandriam, inuitati à Theophilo Archiepiscopo, vt præsentibus iis, facta oratione templa destrueret paganorum. Et manducantibus iis cum Archiepiscopo, ministratæ sunt carnes vitulinæ, & manducabant, nihil discernentes, & accipiens Archiepi-

scopus vnum capodium, dedit seni iuxta se recumbenti, dicens: Ecce istud bonum capodium est, manduca Abba. Illi autem respondentes dixerunt: Nos vsque modo credebamus, quia olera manducaremus, nam si carnes sunt, non manducamus: & vltra nemo ex eis acquieuit gustare. *Eod. lib. parte 5.*

Nūquid caponē intelligit.

L. Frater quidam attulit in cellam panes recentes, & inuitauit ad mensam seniores: Et cum manducassent singulos paximates, pausauerunt. Frater verò sciens laborem abstinentiæ eorum, cœpit cum humilitate supplicare, dicens: Propter Deum manducate hodie, donec satiemini: & manducauerunt alios duos paximates. Ecce ergo quantum supra quam opus erat, manducauerunt propter Dominum veri monachi, & simpliciter abstinentes. *Eodem libro parte 5.*

Paruos panes.

K. Statuit quidam senex, vt quatuor diebus non biberet, & si quando fiebat cauma, lauabat surisculam, & implebat eam aqua, & appendebat eam ante oculos suos Qui cum interrogaretur a fratribus, quare hoc faceret? Respondit dicens, vt cum videns, quod desiderabam, non gustauero, maiorem ardorem sustineam, & propter hoc a Domino maiorem mercedem consequar. *Eodem libro par te 6.*

Calor. Sudariū à sudando.

L*. Venit aliquando monachus quidam ab vrbe Roma, qui in palatio magnum locum habuit, & habitauit in Scithi, & habuit secum vnum seruum, qui ministrabat ei. Qui cū fuisset vigintiquinque annos in Scithi, factus est vir contemplator præuidens, & nominatus. Audiens autem quidam de magnis Ægyptiis monachis opinionem eius, venit videre eum, sperans corporalem conuersationem plus apud eum arduam inuenire. Qui cum intrasset, salutauit eum, & facientes orationem sederunt. Videns autem Ægyptius eum vestitum mollibus rebus, & budam de papyro, & pellem stratam sub ipso, & modicum capitale de cartica sub caput eius: sed & pedes mundos habentem cum caligulis, scandalizatus est de eo intra se, quia in loco illo non erat consuetudo taliter conuersandi, sed magis duram abstinentiam habere consueuerat Senex autem Romanus ille, habens contemplationem siue præuidentiæ gratiam, intellexit, quia scandalizatus esset Ægyptius monachus in eo, & dicit ministro suo: Fac nobis hodie propter Abbatem qui venit, bonam diem, & coxit parua olera, quæ habebat.

Budam id est, mattā.

bebat Et surgentes hora competenti, comederunt: habuit etiam & modicum vini propter infirmitatem suam, & illud biberunt. Et dum factum esset vespere, dixerunt duodecim psalmos, & dormierunt. Similiter autem & nocte. Surgens autem mane Ægyptius dixit ei: Ora pro me, & egressus est, non ædificatus in eo. Et cum paululum secessisset, volens eum senex ille Romanus saluare, misit post ipsum, & reuocauit eum. Qui cum venisset, iterum cum gaudio suscepit eum, & interrogauit eum dicens: Ex qua prouincia es? Et respondit ei: Ægyptius sum. Et dixit ei: Cuius ciuitatis? Et ille dixit: Ego omnino non fui de ciuitate, nec habitaui aliquando in ciuitate. Et dixit ei: Antequam monachus esses, quid operabaris in possessione, qua manebas? Et ille respondit: Custos agrorum eram. Et dixit ei. Vbi dormiebas? Respondit in agro. Et dixit: Et quomodo dormiebas? Respondit: In terra nuda. Et dixit: Quid manducabas in agro, aut quale vinum habebas? Iterum respondit: Quæ sunt escæ, aut qualis potus est in agro? Et dixit: Quomodo ergo viuebas? Respondit: Manducabam panem siccum; &, si inueniebam, quodcunque de salsamẽtis, & bibebam aquam. Et dixit senex: Grandis labor. Et dixit: Erat ibi balneum in possessione, vbi lauareris? Et ille dixit, non, sed in flumine lauabar, quando volebam. Cũ ergo hæc omnia ab eo senex ex responsione ipsius exegisset, & cognouisset modum prioris vitæ eius, atque laboris, volens eum proficere, narrauit ei suam vitam præteritam, quam habebat, cum esset sæcularis, dicens: Me miserum, quem vides, de magna illa ciuitate Romana sum, habens in palatio maximum locum apud Imperatorem. Et cum audisset Ægyptius initia verborum eius, compunctus est, & sollicitè quæ dicebantur, audiebat. Et ille adiecit: Reliqui ergo Romam, & veni in solitudinem istam. Et iterum dixit: Ego quem vides, habui domos magnas, & pecunias multas, & contemnens eas veni in paruam cellam istam. Et iterum dixit: Ego quem vides, lectos vestitos ex auro habui, habentes pretiosissima stramenta, & pro his dedit mihi Deus stramentum hoc ex papyro, & pellem, sed & vestes meæ inæstimabili pretio dignæ erant, & pro his vtor his vilibus resellis. Iterum dixit: In prandio meo multum auri expendebatur, & pro illis dedit mihi Deus modica olera, & paruulum calicem vini. Erant autem & qui ser-

Rebus exiguis. Fiscellis.

uiebant mihi plurimi serui, & ecce pro illis, isti vni coniunxit me Deus vt ministret mihi. Pro balneo autem profundo paululum aquæ pedes meos, & caligulis vtor propter infirmitatem. Et rursus, pro calamis, & cithara vel alio musico opere, quo delectabar in conuiuiis meis, dico mihi duodecim psalmos in die, & totidem in nocte. Sed & pro peccatis meis, quæ ante faciebam, modo cum requie exhibeo paruum & inutile ministerium Deo. Vide ergo Abba, vt non scandalizeris propter infirmitatem meam. Et hæc audiens Ægyptius, atque in seipsum reuersus, dixit: Væ mihi, quia ego de multa tribulatione & plurimo labore seculi magis ad repausandum in conuersationem monachi veni: & quod non habebam tunc, modo habeo. Tu autem ex multa delectatione seculi, voluntate propria in tribulationem venisti, & ex multa gloria atque diuitiis, venisti in humilitatem & paupertatem. Ex quo multum proficiens discessit, & factus est ei amicus, & sæpe veniebat ad eum. *In vitis patrum libro vigesimo, parte octaua.*

M. Cibum & vestimentum palma præbebat sancto Paulo primo Eremitæ, quod ne cui impossibile videatur, Iesum testor, & sanctos Angelos eius, in ea parte Eremi, quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur, & vidisse me monachos & videre, è quibus vnus, triginta iam per annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: alter in cisterna veteri, quinque caricis, id est ficubus, per singulos dies sustentabatur. Hæc incredibilia videbuntur iis, qui non crediderint, omnia possibilia esse credentibus. *B. Hieronymus in vita Pauli primi Eremitæ.*

N. Cum Hilarion propinquam putaret imminere mortem à sexagasimo quarto rursus anno vsque ad octogesimum pane abstinuit, incredibili quodam feruore accensus, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo cæteri solent remissius viuere. *Et infra.* Nunquam ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in grauissima valetudine soluit ieiunium. *B. Hyeronymus in vita Hilarionis.*

O. Narrauit beatus Apelles, quia frater quidam nomine Ioannes ætate prouectus, vita, & moribus, atque abstinentia cunctos præcellens. Hic primum cum secessisset ad eremum, tribus continuis annis sub cuiusdam saxi rupe stans semper orauit, ita vt nunquam resederit, ne-

quieuerit, somni autem tantum cœperit, quantum stans capere potuit: cibum vero nunquam sumpserit, nisi dominica die. Presbyter vero tunc veniebat ad eum, & offerebat pro eo sacrificium, idque ei solum, & sacramentum erat, & victus *In vitis Patrum, sub titulo, de beato Apelle.*

Sapientissimus & per omnia admirabilis vir Euagrius, incredibilis erat abstinentiæ: super omnia tamen monebat fratres, si qui forte studium gererent, vel humiliandi corporis, vel fantasias ab eo dæmonum repellendi, ne in bibenda aqua largiori mensura vterentur. Dicebat enim, quia si aqua multa in corpus infundatur, maiores fantasias generat & maiora receptacula dæmonibus præbet. *In vitis Patrum, sub titulo, de beato Euagrio.* P.

Medicinæ remediũ nobis, scilicet Brachmanis, parsimonia est: quæ non modo illapsos potest curare dolores, sed etiam procurare ne veniant. Didymus Rex Brachmanorum in epistola ad Alexandrum: & recitatur *in Polycratico, libro quarto cap. vndecimo.* Q.

Sanctus Pachomius reuersus ad monasterium quoddam quod sub eius ditione erat, audiens à puero, quod post eius excessum: nullus aliquid coctum fratribus parauerat: Inueniens fratrem, qui coquinæ præerat, mattas operantem, ait ad eum: Dic mihi frater, quantum habes ex quo non coxisti fratribus olera nec legumina? Qui respondet: Sunt fere duo menses. Ait sanctus Pachomius: Quare contra præceptum facere voluisti? Qui respondit, quia cum quidquam coquebam, non consumebatur à fratribus, quia omnes abstinent, soli quippe pueri aliquid cocturæ percipiunt. Ne tanto labore paratæ proiicerentur expensæ, propterea pulmenta non coxi, & ne ociosus essem, mattas elegi cum fratribus texere, sciens vnum condiscipulum de his, qui mihi deputati sunt, ad opus huiusmodi posse sufficere, vt paruas escas, id est, oliuas & herbulas, ad refectionem fratribus appararet. Hæc audiens Pachomius, mattis illis allatis, iussit eas igne combur, & ait illis: Sicut vos traditam vobis erga dispensationem fratrum regulam despexistis, sic ego passim labores vestros incendio con:: emaui: quatenus cognoscatis, quam perniciosum sit Patrum constituta conuellere, quæ pro animarum salute prouisa sunt. An ignoratis, quam gloriosum sit semper abstinere præsentibus? Nam si quis ab ea re, R. *Storeas.*

 quæ

quæ in eius est potestate, diuina consideratione se continet, magnum consequitur à Domino præmium: ab ea verò re, cuius vtendi licentiam non habet, quadam noscitur necessitate cohiberi, & ideo propter abstinentiam coactã & inutilem, frustra videtur expectare mercedem.

Denique, cum plures escæ appositæ fuerint, si fratres parcius his vtuntur propter Dominum, sibi maximã spem reponunt. De cibis autem, quos non vident, nec eis ad percipiendum, vlla facultas tribuitur, quomodo pro parcimonia præmia concedentur? Ideoq; propter exiguos sumptus tanta Fratrum non debuit intermitti commoditas. *In vitis Patrum, in vita sancti Pachomij.*

S. Elpidius genere Cappadox, qui postea presbyter fieri meruit, habitans in spelunca, studio abstinentiæ cunctos vicit. Nam per annos vigintiquinque, quos vixit, dominico tantum & sabbatho die cibum sumebat. Ac per totas noctes stando & orando psallebat, quem sicut apes Regem suum, sic innumera multitudo secuta, faciebat in solitudine, quasi quandam apparere ciuitatem. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.*

T. Interrogauit Abbas Germanus Abbatem Moysen: Quis est modus continentiæ, quam æquo moderamine retinentes, inter vtramque nimietatem illæsi transire possumus? Respondit super hac re: Inter maiores nostros frequenter nouimus habitum fuisse tractatum, nam discutientes continentias diuersorum, qui vel solum leguminibus, vel oleribus tantum, vel pomis vitam iugiter exigebant; præposuere cunctis illis refectionem solius panis, cuius æquissimum modum in duobus paximatiis constituerunt, quos paruulos panes vix vnius libræ pondus habere certissimum est. *Et infra.*

Generalis tamen hic continentiæ modus est, vt secundum capacitatem virium, vel corporis, vel ætatis, tantum sibimet cibi vnusquisque concedat, quantum sustentatio carnis, non quantum desiderium satietatis exposcit. In vtraque enim parte sustinebit maximum detrimentum, quisquis inæqualitatem tenens, nunc ventrem ieiuniorũ ariditate constringit, nunc escarum nimietate distendit. Vt enim mens cibi inanitate lassata, perdit orationum vigorem, dum carnis nimia lassitudine prægrauata condormitare compellitur; ita nimietate voracitatis oppressa, e-

mittere

mittere ad Deum preces puras leuesque non poterit. *In collationibus Patrum, quas scripsit Cassianus collatione secunda capitulis decimo-nono, vigesimo, & vigesimo-tertio.*

V. Dixit Abbas Moyses: hæc est temperata æqualitas atque mensura, quæ Patrum quoque iudicio comprobatur, vt quotidianam panis refectionem quotidiana comitetur esuries, vno eodemque statu animam pariter & corpus cõseruans, vt nec ieiunij fatigatione concidere, nec grauari mentem saturitate permittat. Et in tantum hoc non sine labore perficitur, vt mallent hi, qui perfectionem discretionis ignorant, etiam biduo protelare ieiunia: idque quod hodie sumpturi fuerant, in crastinum reseruare: dũmodo ad refectionem venientes, desiderata satietate potiantur. Quod nuper Beniamin ciuem vestrum pertinaciter tenuisse cognoscitis, qui ne quotidie duo paximatia percipiens æquali castigatione continuam parcitatem iugiter recentaret, maluit viduana semper continuare ieiunia, dummodo ad refectionem veniens, duplicata mensura repleret ventris ingluuiem, id est, quatuor paximatia comedens, desiderata saturitate gauderet, qui obstinatione & pertinacia mentis suæ, definitionibus potius propriis quam seniorum traditionibus acquiescens, relicta eremo rursus ad vanitatem sæculi deuolutus est. *Eadem collatione, & capitulis vigesimo-quarto & vigesimoquinto.*

Parui panes sex fere unciarũ

X. Dixit Abbas Moyses: Plerumque hi, qui districtionem abstinentiæ se tenere credunt, totam refectionem ad vesperam differunt. Verum recens escæ perceptio, tam in vespertinis quam in nocturnis orationibus, tenuem leuemque sensum non sinit inueniri. Ideoque commodum satis & vtile, hora nona refectionis tempus indultum est: in quo reficiens monachus, non solum in nocturnis vigiliis leuis & vacuus, verum etiam in ipsis vespertinis solennitatibus, digesto iam cibo, inuenitur aptissimus. *In collationibus Patrum, quas scripsit Cassianus, collatione secunda, capite vltimo.*

Y. Ad hos sanctos Anachoretas, quosdam summo desiderio festinantes, vltra modum sumus labores eorum, quos contemplatione virtutum & amore solitudinis tolerant, admirati. Nam ipsius aquæ tanta penuria constringuntur, vt tali eam diligentia scrupuloque dispensent, quali nemo frugalissimorum speciem pretiosissimi vini conseruat & parcit:

parcit: Tribus namque milibus vel eo amplius, de Nili fluminis alueo necessariis vsibus aduehunt: quod tamen interuallum arenosis diuisum montibus, laboris difficultate grauissima duplicatur. *Ioannes Cassianus de spiritu gastrimargia, libro quinto, capite trigesimo sexto.*

Z. Eubulus narrat apud Persas, tria genera fuisse Magorum quorum primos, qui sunt doctissimi & eloquentissimi, excepta farina & olere, nihil aliud dicit in cibo sumere. *Hieronymus libr. 2. contra Iouinianum, cap. 9.*

Aa. Euripides in Creta, Iouis Prophetas non solum carnibus, sed & coctis cibis abstinuisse refert. *Ibidem.*

Ab. Legimus quosdam morbo articulari & podagræ humoribus laborantes, proscriptione bonorum ad simplicem mensam & pauperes cibos redactos conualuisse. Caruerant enim solicitudine dispensandæ domus & epularum largitate, quæ & corpus frangunt, & animum. Irridet Horatius appetitum ciborum, qui consumpti relinquunt pœnitentiam. *Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. Ibidem cap. 8.*

Horat.

Ac. Dicæarchus in libris Antiquitatum & descriptione Græciæ, refert sub Saturno & in aureo sæculo, cum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, & vniuersos vixisse frugibus & pomis, quæ sponte terra gignebat. *Hieronymus contra Iouinianum lib. 2 cap. 9.*

Ad. Iosephus tria describit dogmata Iudæorum, Pharisæos, Saducæos, & Essæos: quorum nouissimos miris effert laudibus, quod & vxoribus, vino, & carnibus semper abstinuerint, & quotidianum ieiunium verterint in naturam. *Hieronymus contra Iouinianum cap 9. libro 2. ex Ios. 18. antiq. & contra Appionem.*

Ae. Bardesanes vir Babylonius, in duo diuidit dogmata apud Indos Gymnosophistas, quorum vnum appellant Brachmanos, alterum Samanæos, qui tantæ continentiæ sint, vt vel pomis arborum iuxta Gangem fluuium: vel publico orizæ & farinæ alantur cibo. Et cum Rex ad eos venerit, adorare illos solitos sit, pacemque prouinciæ suæ in eorum precibus arbitrari sitam. *Hieronymus Ibidem, capite 9.*

Af. Xenocrates philosophus de Triptolemi legibus apud Athenienses, tria tantum præcepta in templo Eleusinæ residere scribit: honorandos parentes, venerandos Deos, & carnibus

carnibus non vescendum. Orpheus in carmine suo, esum carnium penitus detestatur. Pythagoræ, Socratis, Antisthenis, & reliquorum frugalitatem referrem in confusionem nostram, nisi & longum esset, & proprii operis indigeret. *Ibidem.*

Apud eos S. Monachos & Eremitas, de quibus ibi loquitur, tanta abstinentia vigebat, vt propter multa ieiunia, dentes eorum vermibus ebullirent. *Sozomenius in Tripartita historia, libro octauo, capite primo.* Ag.

Ferunt Galenum decimæ semper diei abstinentiam, sibi loco efficacissimæ & saluberrimæ medicinæ induxisse: nec facile posse, nisi corruptioris naturæ fuerit, grauioribus morbis subiacere eum, qui decima quaque die ab omni cibo abstinet, aut simplicissima diæta transigit vitam. Sunt etiam, qui sextam feriam in ieiunio sine cibo transigant, vel eo vtantur minimo, quod quidem & religioni & incolumitati, sicut experti loquuntur, certissimè seruit. *In Polycratio, libro octauo, capite sexto. Et quasi simile Petrus Blesensis in epistola 85. vbi multa hanc in rem congerit.* Ah.

Aquilarum dicitur esse natura, vt cum stomachum pleniori refectione ingurgitauerint, in decimum quintum diem, vel (vt aliis placet) in quatuordecimum suspendant esuriem, oblatorumque ciborum copiam aspernentur. *Ioannes Saresbo in Polycratio, libro tertio, capite septimo.* Ai.

Timotheum, clarum hominem Athenis, & principem ciuitatis ferunt, cum cænasset apud Platonem, eoque conuiuio delectatus esset, vidissetque Platonem postridie dixisse, quia vestræ quidem cænæ non solum in præsentia, sed etiam postero die iucundę sunt. Quasi diceret, ex vestris cænis nō fiunt homines grauati crapula, nec mente impediti. *Tullius libro quinto Tusculanarum Quæstionum.* Ak.

Fuit illa simplicitas antiquorum in sumendo cibo, humanitatis simul & continentiæ certissimus index. Nam maximis viris prandere & cænare in propatulo verecundiæ non erat, nec sane vllas epulas habebant, quas populi oculis subiicere erubescerent. Erant adeo continenter attenti, vt frequentior apud eos vsus esset pultis quam panis, bonæque valetudinis eorum quasi quædam mater erat frugalitas, inimica luxuriæ epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, ab immoderato Veneris vsu auersa. Al. Historia.

Valerius

Valerius Maximus libro secundo capite 5. Plinius libro 18. capite 8.

Am. Idem sensit proxima maiorum nostrorum grauitati Spartana ciuitas, id est, Lacædemoniæ: quæ seuerissimis Lycurgi legibus obtemperans, aliquamdiu ciuium suorum oculos à contemplanda Asia retraxit, ne illecebris eius capti, ad delicatius vitæ genus prolaberentur. Audierant enim inde lætitiam & immoderatos sumptus, & omnia non necessariæ voluptatis fluxisse genera: Ac minime mirum est, quod homines labore & patientia gaudentes, tenacissimos patriæ neruos externarum delitiarum contagione solui & hebetari noluerunt. Cum aliquanto faciliorem virtutis ad luxuriam, quam luxuriæ ad virtutem viderent transitum. Quo eos non frustra timuisse dux eorum Pausanias patefecit, qui maximis operibus editis, vt primum se Asiæ moribus permisit, fortitudinem suam effæminato eius cultu mollire non erubuit *Valerius Maximus lib. 2. c. 6. Cicero pro Flacco. Thucyd.* 1.

An. Malasar præpositus Eunuchorum, tollebat cibaria & vinum eorum (scilicet quatuor puerorum Danielis & sociorum eius) & dabat eis legumina, propter hoc animæ eorum erant limpidæ non hebetes, pro multitudine ciborũ: nec confusæ, pro varietate, & corpora eorum laboribus aptiora. *In historia scholastica, parte tertia, capite, de Daniele, & cap. 1. Danielis Propheta.*

Ao. Sanctus Franciscus omni studio præcauebat, ne sanctæ & summæ paupertatis metas transiliens, ad superflua quoquo modo deflueret. Cum & rarissimè coctis vtens, ea cineribus vel aqua frigida commisceret, & de ipsa sufficienter aquam non biberet. Difficillimum enim asserebat, necessitati satisfacere, & voluptati non obedire. *Vincentius in Speculo Historiali, libro trigesimo primo, cap. 201.*

Ap. Quidam grossus & pinguis, abstinentia regulari postposita, splendide viuens & laute, tandem dolebat stomachum, vt puta repletum malis & crudis humoribus: nec inueniebat saporem in cibis, licet delicatis & variis vteretur. Non inueniens autem in sua regione medicum, qui posset eum à suo languore sanare, recepta secum magna pecunia, versus Montem Pessulanum iter arripuit. Vbi tunc temporis studium Medicinæ florebat. Quadam verò die dum esset in via, contigit eum in castro cuiusdam militis

In eadẽ vrbe hodieq; vi-...ur col

[illegible] hospitari: qui quidem miles sui itineris cognita causa, dixit ei: Domine Abbas, non est opus vos vltra vexari, ego noui medicinam vobis necessariam. Incontinenti fecit eũ in custodia firma reponi, assignato sibi custode, cui praecepit obnixus, vt nihil daretur sibi nisi panis & legumina; & hoc in certa & modica quantitate. Transacto mense venit miles ad Abbatem dicens: Domine quomodo est vobis, estis vos sanati? Cui Abbas respondit: Benedictus Deus nunquam extiti ita sanus, sicuti sum in hac hora. Habeo optimum appetitum comedendi omnem cibum, lapsis iã septem diebus nihil sensi doloris in stomacho. Tunc ait miles: Domine vos portatis magnam pecuniam ad Montem Pessulanum pro expensis faciendis in Medicos, & ego ita vos bene sanaui, sicut omnes medici Montis Pessulani fecissent, quapropter ego retinebo illam pecuniam. Et si de caetero infirmitatem consimilem habeatis, veniatis ad me cum pecunia, & ego sanabo vos libenter. *Haec ego author audiui narrari.*

legimus ingens Vrbani 5. pontifi. cisterciẽ in gratiam eorum qui medicina operã daturi essent. Pa. Masson. in vita Vrbani 5.

Audiui de Hippocrate, quod conseruabat dietas, pro quibus debilitatem corporis sustinebat. Cui dixit suus discipulus. Doctor egregie, si velles bene comedere, non sustineres tantam corporis debilitatem. Respondit Hippocrates: Fili, ego volo comedere, vt viuam: non viuere, vt comedam. *Et infra*: Multos sanè noui, qui diminuerunt de alimento, & comestione, abstinentes se à suis appetitibus, parcentes gulae, & viuentes temperate per diaetas. Qui fuerunt per hoc sanissimi corporis, melioris operationis, longioris vitę, boni appetitus, & leuioris motus. Et hoc est manifestum in Arabibus, & saepe euntibus per deserta & itinera longa. Hoc est quoque manifestum argumentum, quod abstinere à nimia comestione & superfluitate purgare, est summa medicina. *Auctor libri de secretis secretorum, seu de regimine Principum, qui reputatur Aristotelis. Quia pro maiori parte continet documenta seu sententias, quas dedit siue scripsit Aristoteles Alexandro.*

A q

Item: Vide Antonius, i. Augustus Caesar e. Brachmani. a. Cibus. c d. Comestio. c f. Confessio. a Discretio l. Essei a Iactantia. c. Ieiunium. a. b. c. d. Ira a. b g. Persa. a. Religio. b. Sacerdos. f. Singularitas. a. b. Socrates. d. f.

ACADEMICI.

A. ACademici, in eo modestiores sunt, quod defectum suum minimè diffitentur, & in rerum ignorantia positi, fere de singulis dubitant. Quod quidem longe tutius est, quam incerta temere diffinire. Academicorum quoque iuuat opinionem, quod non modo Heraclides Ponticus & Cicero noster, in summa ingeniosorum virorum laude recepti, tandem ad eos transierunt: Sed & alii plures, quos percurrere longum est Nonne ergo præferendi sunt aliis, quos & asserendi modestia, & tantorum virorum commendat authoritas? *In Polycratio, libro septimo, capite primo.*

B. Non tamen omnes, qui Academicorum censentur nomine, hanc dico modestiæ regulam tenuisse, cum & professio scissa sit, & pro parte tam risui pateat, quam errori. Quid enim ineptius quam fluctuare in singulis, & nullius rei habere certitudinem & nomen Philosophi profiteri. *Et infra:* Aduersus illos, qui de singulis dubitant, magnus Doctor Augustinus, sed & Cicero validis rationibus copiosius disputant. Veruntamen ad illos, qui de singulis dubitant, quæ sapienti faciant quæstionem, Cicero seipso teste transiuit. Nec eos noster Augustinus persequitur, cum & ipse in operibus suis Academico temperamento vtatur frequentius. Sunt autem dubitabilia sapienti, quæ nec sensus aut rationis manifestè persuadet authoritas, & quæ suis in vtriusque partem nituntur firmamentis. *Eodem libro, capite secundo.*

Aug. l. 4 de ciuit. c. 30. & l. 11. c. 26

C. Varro veteres Academicos à Platone institutos vsque ad Polemonem [qui ab illo quartus eius scholam tenuit, quę Academia dicta est habuisse certa dogmata] vult videri: & ob hoc distinguit ab Academicis nouis, quibus incerta sunt omnia, quod Philosophiæ genus ab Archesila cœpit successore Polemonis, eamque sectam veterũ Academicorum sicut dubitatione, ita omni errore carere arbitratur. *Augustinus de ciuitate Dei, libro decimo nono, capite primo. Et de hoc Salesberiensis in Polycratio libro septimo, capite secundo. Seneca epist. 88.*

ACCEPTIO PERSONARVM.

Vide Martinus. R.

ACEDIA

ACEDIA.

CVm incipiens in eremo commorari, abbati Moysi omnium sanctorum summo, dixissem me ægritudine Acediæ hesterno die grauissime fuisse confectum, nec ab ea potuisse alias liberari, nisi ad abbatem Paulum protinus concurrissem: ille [ait:] Non te ab ea liberasti, sed magis ei deditum & subditum præbuisti. Grauius enim te vt desertorem ac fugitiuum deinceps aduersarius impugnabit, quem de conflictu superatum protinus aufugisse conspexit nisi de cætero commissa congressione, non desertione cellæ vel somni torpore ingruentes æstus eius ad horam euaporare malueris. Sed temperantia potius, & conflictu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum est acediæ impugnationem, non declinando fugiendam, sed resistendo superandam. I*oannes Cassianus de institutis monachorum libro 10. cap. 25.* I*tem vide Pusillaminitas. A.* A.

ACCVSATIO.

DE beato Macario Ægyptio genere [qui discipulus fuit beati Antonii] ferunt, quod cum homicidii crimen impingeretur innocenti cuidam, interrogauit vbi sepultus esset, qui dicebatur occisus, & designato loco perrexit ad sepulchrum & fixis ibi genibus inuocato Christi nomine, & eleuata voce ex nomine clamans defunctum, ait ad eum: Per fidem Christi te obtestor vt dicas, si ab hoc, qui pro te insimulatur, occisus es? Tum ille de sepulchro clara voce respondit, non se ab eo esse occisum. Et cum stupefacti omnes, pedibus eius aduoluerentur, rogare cœperunt, vt interrogaret eum, à quo esset occisus? Tum ille inquit, Ego non interrogabo, sufficit enim mihi, vt innocens liberetur, non est autem meum, vt reus prodatur. I*n vitis Patrum, sub titulo de duobus Macarijs.* A.

Quidam senex habens vnicam paruam filiam, commendauit eam cuidam parenti suo, & ingressus est monasterium. Qui cum aliquando recordaretur filiæ suæ, contristari cœpit intra se. Quod percipiens Abbas dixit ei: Quid habes Frater, quod ita tristis ambulas? Qui procidens ad pedes eius, dixit ei cum lachrymis: habeo vnum filium in ciuitate, quem reliqui paruulum, & recordatus, affligor B.

propter

propter eum, & non indicauit ei, quod puella esset. Vade inquit Abbas, adduc eum, & sit tecum. Quod cum fecisset, illam, quæ vocabatur *Marina*, vocauit *Marinum*, monuitque eam pater, ne aliquis cognosceret mysterium suum, & ab insidiis diaboli caueret. Dum autem esset septemdecim annorum, mortuus est pater suus, & ipsa sola relicta ab omnibus amabatur. Cui commissum est sequi currum monasterij, & frequenter vrgente nocte in quodam pandochio pernoctabat. Pandox autem ille habebat filiam virginem, quæ à quodam milite est imprægnata, quæ dixit se a fratre Marino esse imprægnatam. Requisitus ergo Frater Marinus, vtrum hoc scelus perpetrasset, ingemiscens ait: Peccaui pater, pœnitentiam ago, oraque pro me. Tunc iratus Abbas eam afflixit, & de monasterio eiecit. Quæ nulli mysterium suum confessa, iactauit se ante fores monasterii, iacensque super terram, & in pœnitentia se affligens, ingredientibus fratribus postulabat sibi buccellam panis dari. Pandochis verò filia peperit filium, & ablactauit, quem mater puellæ ad Marinum attulit, ibique reliquit Quem virgo suscipiens, de buccella panis, quam ab ingredientibus templum accipiebat, alienum filium tanquam suum nutriuit. Postea Fratres compuncti vix impetrauerunt, vt Abbas fratrem Marinum susciperet, qui iam quinque annis ante ianuam iacuerat. Cui præcepit Abbas, vt omnia vilia officia faceret, & omnibus seruiret: quæ omnia deuote implens, post modicum dormiuit in Domino. Quod Abbas audiens, ait: Videte, quale peccatum suum fuit, quod veniam non meruit: Ipsum tamen lauate, & longè à monasterio sepelite. Cumque lauarent eum, cognito quod mulier esset, arguentes se & dolentes exclamabant, quod talis pœnitentiæ & conuersationis mulier iniustè fuit ab eis afflicta. Abbas quoque videns, quod mulier esset, cecidit in terram, & percutiebat caput suum, postulans ab ea veniam. Eiusque corpus iussit in Ecclesia in oratorio reponi. Eadem die puella à dæmonio arrepta venit ad monasterium, confitebaturque, de quo conceperat, septima autem die liberata est à dæmonio in oratorio, vbi vsque modo meritis virginis Deus multa miracula operatur. *In vitis Patrum, sub titulo de sancta Marina.*

C. Sancta *Eugenia*, filia Philippi nobilissimi Romani, præfecti Alexandriæ, sumpta veste virili, cum Protho & Hiacintho

cintho eunuchis suis in monasterio, cui sanctus Helenus præerat, habitum monasticum suscepit, & se fratrem Eugenium fecit ab omnibus appellari. Postmodum recitatur, quod quædam mulier eam de oppressione sua falsò accusauit, & æqualiter falsitas accusationis fuit ostensa. *In aurea Legenda, sub titulo de Sanctis Proto & Hiacintho.*

Filia cuiusdam Ducis ex fornicatione filium parturiens, quendam sanctum Diaconum infamauit, quod ex ipso cóceperit. Cum autem parentes puellę vellent Diaconum occidere, Sancti Apostoli Simon & Iudas adueniunt; infantemque, qui eadem die natus erat, atque Diaconum adduci fecerunt. Quibus adductis, dixerunt infanti: Dic in nomine Domini, si iste Diaconus hoc præsumpsit. Ad hæc infans: Iste, inquit, Diaconus castus est, nec vnquam carnem suam inquinauit. Cum autem parentes instarent, vt inquirerent, quis auctor huius sceleris fuisset, responderunt Apostoli: Nos innocentes decet absoluere, nocentes non decet prodere. *In aurea legenda sub titulo de Sanctis Simone & Iuda. Simile quid in vita Brixij. Item, vide Patientia. y. Scriptura. a. Accusatio. a.*

ACTIVA VITA.

Vide, Contemplatio, c. d.

ADAMAS.

Vide, Mirabile. a. r.

ADDISCERE.

SENEX à iuuene, & Episcopus tot annorum à collega necdum anniculo, paratus sum doceri. *Augustinus ad Auxilium Episcopum, Epist. 75. Et ponitur, vigesimaquarta quæstione, tertio capitulo, si habes. Item vide Diogenes. d. Discere per totum Genesis. a.*

ADVERSITAS.

NArrauit quædam virgo ætate prouecta valde, dicens: Mihi, cum adhuc essem paruula, pater erat modestus & mansuetus moribus; debilis verò & infirmus corpore: qui terram suam operabatur assidue. Ibidem semper occupans vitam suam. Si quando forsan fuisset sanus, fructus culturæ suæ domi portabat, plurimum verò temporis in lecto suo & languoribus detinebatur. Tanta ei erat taci

turnitas, vt ignorantibus eum, sine voce crederetur esse. Mater verò erat curiosa absque modo, & litigiosa, ebriosa & luxuriosa, sermones eius ita ad vniuersos mouebantur, vt putaretur omne corpus illius lingua: dispensabat etiam ea, quæ domi erant, tanquam meretrix pessima, nunquam corpori eius morbus occurrit, neque dolorem aliquem sensit, vel aliquantum. Inter hæc contigit, vt pater meus longa ægritudine fatigatus moreretur, & continuo aer cõmotus est, & pluuiæ, & coruscationes & tonitrua aerem conturbabant, & neque nocte, neque die imber cessando triduo super lectum sine sepultura fecit eum manere, vt homines vici illius mouentes capita, admirarentur dicentes: Sic Dei erat inimicus, vt nec terra eum recipiat ad sepulturam. Sed tamen ne intra domum membra eius dissoluta ingressum habitantibus prohiberent, imminente aere turbido & pluuia descendente, vix aliquo modo eum sepulturæ tradidimus. At verò mater mea post hæc plurima, accepta licentia, & prostibulum deinceps faciens domum nostram, in magna luxuria vixit & delitiis. Et dum adhuc paruula essem, vix aliquando cum timore, sicut mihi videtur, sensit mortem sibi aduenientem, & tantam meruit prosperitatem funeris, vt etiam putaretur aer simul in exequiis deducere funus eius. Deinde diffuse narrauit, qualiter sibi in visione fuerit reuelatum patrem suum ad gloriam, & matrem suam ad æterna supplicia transiuisse. *In vitis Patrum lib. 18. parte 6.*

B*. Quadam vice cum beatus Ambrosius Romam pergeret, & in quadam villa Tusciæ apud quendam diuitem hospitatus fuisset, eum de statu suo requisiuit. Cui ille respondit; Status meus, Domine, semper felix fuit & gloriosus. Nam diuitias, seruos, filios, nepotes possideo quam plures, & omnia ad votum semper habui, nec aliquid aduersus mihi vnquam euenit. Quo audito Ambrosius vehementer obstupuit, & sociis suis dixit: Surgite, eamus, quia Dominus non est in loco isto. Festinate, ne nos diuina vltio apprehendat. Cum igitur fugerent, & aliquantulum processissent, subito se terra aperuit, & hominem illum cum vniuersis ad se pertinentibus ita absorbuit, vt nullum vestigiũ inde remaneret. Quod cernens Ambrosius, dixit: Ecce, fratres, quam misericorditer Deus parcit, cui hic aduersa tribuit: & quam seuerè irascitur, cui semper prospera elargitur.

giæ. In eodem autem loco fouea quædam profundissima mansisse dicitur, quæ vsque nunc in huius testimonium perseuerat. *In aurea legenda, sub titulo de sancto Ambrosio. Petrus de natalibus lib. 2 cap. 36.*

Item, vide Afflictio a. Amicitia n. Blasius. a. Dæmoniacus. i. Homo. c d Infirmitas. b. c d. m Infortunium. a. Iudicium Dei. a b. c. Patientia. k. Persequutio. a. Prosperitas. a. b. Samaritanus. a. Tribulatio. a.

ADVLATIO.

Diogenes Syracusis, cum ei lauanti olera Aristippus dixisset: Si Dionysio adulari velles, ista non esses. Immo, inquit, si tu ista esse velles, non adulares Dionysium, per hoc innuens, melius esse oleribus viuere, & verum dicere, quam epulis regiis saginari, & eidem adulari. *Valerius Maximus, libro quarto, capite tertio, & Diogenes Laertius in Aristippo.* A.

Athenienses Timagoram inter officium salutationis, Darium Regem more gentis illius scilicet Persarum adulatum, capitali supplicio affecerunt, vnius ciuis blanditiis humilibus totius vrbis suæ decus, Persicæ dominationi submissum grauiter ferentes. *Idem lib. 6 cap 3.* B.

Duo homines, vnus verax & alius mendax, venerunt in regionem Simiorum, quos Simius superior inter alios sedens super sellam sibi paratam multis simiis astantibus interrogauit. Quis sum ego, & qui sunt, qui mecum sunt? mendax respondit: Tu es Imperator, & hi sunt Duces, Comites, & Barones tui. quo dicto, iussus est præmiari. Verax autem intra se dixit: Si iste mendax sic remuneratus est, quanto magis ego si veritatem dixero? Interrogatus ergo à Simio dixit: Tu simius es, & omnes isti simij sunt similes tui. Quo dicto, iussus est dentibus & vnguibus lacerari. *Æsopus in fabulis.* C.

Cum bellum Græciæ indiceret Xerxes, scilicet Rex Medorum, animum suum seque oblitum, quam caducis confideret, nemo non impulit. Alius, scilicet familiaris, aiebat Græcos non laturos, id est, expectaturos nuncium belli, sed ad primam aduentus famam terga versuros. Alius nihil esse dubij, quin illa mole, scilicet tanti exercitus Xerxis, nō solum vinci sed obrui Grçcia possit, magis verendū, D.

ne vacuas vrbes inuenirent. Alius, vix illi naturam rerum sufficere, angusta esse classibus maria, militi castra, explicandis equestribus copiis campestria vix patere, nec cœlum satis ad emittenda omni manu tela. Cum in hunc modum multa vndique iactarentur, qui hominem nimia æstimatione sui furentem concitarent, Demaratus Lacedæmonius solus, qui apud Xerxem exulabat (vt dicit *Iustinus* libro secundo) dixit ipsam illam, qua sibi placeret, multitudinem indigestam & grauem metuendam esse ducenti, nō enim vires habere, sed pondus: immodica regi non posse: nec diu durare, quod regi non potest: multo ante vinceris, quam victum esse te sentias. Cæterum nihil tam magnum est, quod perire non possit. Acciderunt autem, quæ Demaratus prædixerat. Itaque Xerxes pudore quam damno miserior, Demarato gratias egit, quod solus sibi verum dixisset, & permisit petere, quod vellet. *Et infra*: Quam miserabilis gens, in qua nemo fuit, qui verum diceret Regi. *Seneca libro sexto de beneficiis, Herodotus lib. 7.*

E. Memini me audisse Romanum Pontificem solitum deridere Lombardos, dicendo eos pileum omnibus colloquentibus facere, eo quod in exordio dictionis beneuolentiam captent, & eorum, cum quibus agitur, capita quodam demulceant adulationis oleo. *Ioannes Salesberiensis in Polycratico, lib. 3 cap 6.*

F. Si dolus dedit causam contractui, rescinditur, & reuocantur omnia, quæ ex eo, vel ob id profecta sunt. Hæredes quoque defuncti, in solidum & in perpetuum tenentur de eo quod ad eos constiterit peruenisse. Sed quid adulatore dolosius? Quidquid ergo ex ea causa acquiritur, etiam ab hærede iustè potest auelli. Nec credo, quod possit petitoribus obuiari, si vendicare audeant, quod adulatoribus cōtulerunt. *In Polycratico libro 3. cap. 13.*

G. Speusippus Philosophus nepos Platonis, cuidam adulanti sibi legitur dixisse: Adulator, desine, nihil proficis, cum te intelligam. *Ioannes Galensis lib. de 4. virtutibus Cardinalibus, parte 2 cap. 4.*

H*. Alexander cum in India, in obsidione cuiusdam vrbis sagitta ictus esset, & represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret, & crus paulatim obtorpuisset: Omnes, inquit, iurant me esse filium Iouis Ammonis, sed vulnus hoc hominem me esse clamat. Idem nos quoque faciamus. Pro

sua

ſua enim quemque portione infatuat adulatio. Dicamus: Vos quidem dicitis me eſſe prudentem, ego autem video, quod multa inutilia concupiſcam, nocitura optem. *Seneca epiſtola quinquageſima-nona ad Lucilium. Item, vide Auguſtus Cæſar. A. Martinus e. Patientia. O. Tiberius A.*

ADVLTERIVM.

AVdiuimus, quod eleemoſynis intentus furta & rapinã prohibes, pacem diligis, & defenſor pauperum & viduarum es, & inde Deo gratias agimus. Quod verò legitimum matrimonium ſpernis, ſi pro caſtitate faceres, eſſet laudabile, ſed quia in luxuria, & in adulterio, & ſanctimonialibus voluptaris, eſt vituperabile atque damnabile. Audiuimus præterea, quod optimates gentis tuæ, pene omnes vitiorum tuorum exemplo, legitimas vxores deſerant, & adulteras & ſanctimoniales conſtuprent; quod quam ſit ab honeſtate peregrinum, docet nos alienæ gentis inſtitutio. Nam in antiqua Saxonia, vbi nulla eſt Chriſti cognitio, ſi virgo in paterna domo vel maritata ſub coniuge fuerit adulterata, manu propria ſtrangulatam cremant, & ſuper foſſam ſepultæ corruptorem ſuſpendunt, aut cingulotenus veſtibus abſciſſis flagellant eam caſtæ matronæ, etiam cultellis pungunt: & de villa in villam miſſæ occurrunt nouæ flagellantes, donec interimant. Si ergo gentes Deum ignorantes, zelum caſtimoniæ habent, quid tibi conuenit, fili chariſſime, qui Chriſtianus es & Rex? Parce ergo animæ tuæ, parce multitudini populi, tuo pereuntis exemplo, de quorum animabus rationem redditurus es. Recogita quæſo, quam terribilem vindictam Deus in anteriores Reges exercuit, eius culpæ, quam in te arguimus, conſcios. Nam Celredum tuum prædeceſſorem, ſtupratorem ſanctimonialium, Eccleſiaſticorum priuilegiorum fractorem, ſplendide cum ſuis comitibus epulantem, ſpiritus malignus arripuit, & ſine confeſſione & viatico cum diabolo ſermocinanti, & legem Dei deteſtanti animam extorſit. Hefredum quoque Regem Deirorum & Berniciorum, earundem culparum reum ita effrænem egit, vt & regnum & iuuenilem ætatem contemptibili morte amitteret. Obteſtamur ergo & obſecramus te, vt recorderis, quam fugitiua ſit præſens vita, & delectatio ſpurcæ carnis, per quam æterni cruciatus emuntur, & quam ignomi-

ignominiosum sit, vt breuis huius vitæ mala exempla, posteris in perpetuum relinquas. *Sanctus Bonifacius Moguntiæ Archiepiscopus, in epistola decima-nona ad Ethelbaldum Regem Angliæ, & ponitur in speculo historiali, libro trigesimo-quarto, capite 157.*

B. In curia cuiusdam militis, nidus erat Ciconiarum, maris scilicet & fœminæ. Illa, absente masculo, adulterium frequenter admittens, paludi, quæ proxima erat domui, se immergebat. Quæ cum miles vidisset, causam scire volens, fossam sepibus operiri præcepit. Cum ergo illa admisso scelere intrare aquam peteret, nec ei ingressus pateret, interim masculus venit, crimen cognouit, adulteram rostro impetiuit. Ad cuius interfectionem cum solus non sufficeret, cum furore volans & post horam rediens multis Ciconiis sibi associatis, in oculis omnium, qui in curia aderant, miseram interfecit. *Cæsarius in l. 10. c. 50. miraculorum, & Alexander Necham, in libro suo de naturis rerum.*

C. Deus impediuit desiderium Pharaonis, ne tangeret Saram ægritudine & tumultu causarum. Cumque pro salute Regis sacrificarent Sacerdotes, per iram Dei hoc accidisse significauerunt, quod vxori peregrini iniuriam inferre voluisset. *In historia scholastica super Genesim, capite de descensu Abrahæ in Ægyptum. Et sumitur à Iosepho, libro primo, capite decimo-quarto.*

Gen. 12.

Item, Vide Pudicitia. a. b. c. Stuprum. a.

ADVOCATVS.

A. QVidam reprobus aduocatus, cum in lecto ægritudinis iaceret, oblata ei Eucharistia dixit, sicut sanus dicere solebat in causis: Volo, quod prius iudicetur, vtrum illam recipere debeam, an non. Cui cum astantes dicerent: Iustum est, vt recipias, & hoc iudicamus, Ipse respondit: Cum sitis pares mihi, non habetis me iudicare. Cumque appellaret quasi ab iniqua sententia, infœlicem spiritum exhalauit. *Iacobus de Vitriaco, & parte 7. Speculi spiritualium cap. de aduocatis.*

B. Quidam magnus Aduocatus ordinem Cisterciensem intrauit, qui pro causis abbatiæ defendendis frequenter mittebatur, & semper succumbebat. Cui Abbas & monachi dixerunt: Quomodo tu semper in causis nostris succumbis, qui in sæculo existens semper obtinebas in causis

aliorum?

aliorum? Quibus ille respondit: Cum essem secularis, semper mentiri non timebam; sed per mendacia & fraudes, aduersarios superabam, nunc autem quia non audeo dicere nisi verum, semper accidit mihi contrarium: Ita permissus est in claustro. *Idem & auther sermon. conuiuialium.*

C. Demosthenes cum Aristodemum authorem fabularum interrogasset, quantum mercedis vti ageret, id est, aduocaret, accepisset: Et respondisset talentum. Et ego, ait Demosthenes, plus accepi, vt tacerem. Ita Causidicorum lingua damnifica est, nec eam, vt dici solet, funibus argenteis vincias Apud aduocatos igitur, etiam silentium ipsum venale est. *Helinandus in Chronicis, libro 5. Et Ioannes Salesberiensis in suo Polycratico libro 5. cap. 10.*

D. Visum est cuidam, quod viderit Neronem balneantem se apud inferos in auro feruenti & bullienti. Et cum videret Aduocatos venientes illuc: Huc, inquit, venale genus hominum, ò amici mei Aduocati, accedite, vobis mecum locus reseruatur. *Seneca in quadam Tragœdia.*

E. Quidam adolescens Euallus nomine, eloquentiæ discendæ causasque orandi gratia, disciplinæ Pythagoræ se tradidit, promittens certam grandem pecuniam ei se daturum, quo primum die apud Iudices perorasset, & vicisset. Cumque iam aliunde in eloquentia profecisset, & causas non reciperet, vt putabatur, ne doctori mercedem solueret, Pythagoras coram Iudicibus eum conueniens ait: Disce scelestissime adolescens vtroque modo id fore, vti reddas mihi, quod peto, siue pro te pronunciatum fuerit, siue contra te. Nam si pro te, merces mihi debetur ex pacto, quia tu viceris; si contra te, merces mihi debetur ex sententia, quia vicero. Ad hæc adolescens: Disce, inquit, magister sapientissime, vtroq; modo fore vti non reddam, quod petis. Nam si pro me pronunciatum fuerit, nihil tibi debetur ex sententia, quia ego vicero, si autem contra me, nihil debeo ex pacto, quia non vicero. Quod iudices inexplicabile iudicantes, rem iniudicatam reliquerunt, causam in diem longissimum protelantes, nec multum refert Pythagoras an Protagoras, sicut Quintiliano & Agellio placet, ligauerit. Neq; enim est vis in nomine, dum constet rem ambiguam sine temeritate diffiniri non posse. *Ioannes Salesb. in Polycr. li 5. c. 12. Agellius li. 5. Noctium Atticar. c. 10. & 11. de Protagora & Euathlo.*

F. Demosthenes, antequam virtus eloquij eius innotuiſſet, cultus operoſioris dicitur appetiſſe nitorem, ſciēs quia purpura Cauſidicum vendit. At poſtquam notitiam & famam aſſequutus eſt eloquentiæ, toga contentus eſt, dicens ſe velle ſibi à ſe potius, quam à nitore veſtium aut cultu exquiſito conſtare gloriam. *In Polycratico, libro octauo, capite 14.*

Item, vide Iudex i. Promiſſio a.

ÆDIFICIVM.

A. Legitur de Beato Bernardo, quod fleuerit, cum videret tuguria paſtorum, tecta culmo ſimilia caſis antiquis (Ciſtercienſes autem tunc incipiebant habitare in magnis ædificiis:) quia pulchritudines iſtæ forenſes eneruant propoſitum, & animum maſculinum effæminant. *Guilielmus Peralta Lugdunenſis, in ſumma vitiorum tractatu de ſuperbia rubrica 67.*

ÆGIDIVS.

A. Ægidius Athenis ex regia ſtirpe progenitus, & ſacris literis ab infantia eruditus, dum quadam die ad Eccleſiam pergeret, cuidam ęgro petenti, tunicam ſuam tribuit; qua indutus mox ſanitati reſtitutus eſt. *In aurea legenda Iac. de Vor.*

B. Dum vbique miraculis corruſcaret, humanæ laudis timens periculum, penetrauit eremum: vbi antrum & fontem repériens, ceruam diuinitus immiſſam in nutricem habuit: quæ cunctis diebus lactis alimoniam Sancto præbebat. *Ibidem.*

C. Rex Franciæ feris, & ſiluæ incolis, bellum inferens, forte fortuna Diui inuenit nutricem, quam cum neque ſerui neque canes ſequi poſſent: telis & miſſilibus aſſequi putans, iaculos in feram iecit, ſed pro fera manum Sancti traiecit, cui vulneri medicinam adhibere noluit; quin potius idem orauit, ne quamdiu viueret, ſanitati priſtinæ redderetur. *Ibidem.*

ÆGYPTVS.

A. Abundauit aliquando idolorum cultus in Ægypto ſicut nuſquam in vllis gentibus. Canes enim & ſimias adorauerunt,

uerunt, & alia portenta olim venerati sunt, allia & cepas deos esse credentes, sed ipso Apollonio narrante didicimus causas priscæ superstitionis nobis hoc modo exponente. Bouem, Aptum Deum crediderunt Ægyptij, pro eo quod per ipsum rura excolentes victum cibumque capiebant. Sed & aquam Nili, quod vniuersas regiones rigabat, venerabantur. Colebant & terram, vtpote cæteris elementis vberiorem. Item olera, eo quod occasionem sibi salutis per hæc venisse arbitrarentur temporibus Pharaonis, &c. *In vitis Patrum, in vita S. Apollonij paululum ante medium, vel ex Philistrato sit in vita Apollonij Tycnai.*

Cicero 1. de natura Deorum. Diodor. Bibliot. sua 2.

Extant adhuc certissima monumenta gestorum, scilicet Pharaonis & Ægyptiorum submersorum in mari. Nam tractus curruum & orbitæ rotarum, non solum in littore, sed etiam in profundo nunc quousque visus admittit, conspiciuntur, vt quisquis non docetur timorem Dei propalato religionis studio: iræ eius transactæ, vltionisque terrentur exemplo. *Pau. Crosius lib. 1. c. 10. Item vide mirabile a. l.* B.

ÆTHIOPIA.

VT traditur in historiis, per Eunuchum miserat multa dona templo in Ierusalem, Candacis regina Æthiopū, & nota, quod omnes reginæ Æthiopum Candaces dicebantur, sicut Romani Imperatores, Cæsares, nec habebat regimen illa regio, nisi à fœminis. *Scholastica histor. p. 8 c. 42.* A.

AER.

OLympus vsque ad liquidum aera euadit super quem litteræ inscriptæ in puluere per annum stetisse repertæ sunt immobiles. Vbi pro nimia aeris raritate, nec aues viuere possunt, nec Philosophi ascendentes absque spongiis plenis aqua, aliquantulum ibi manere potuerunt, quas naribus apponentes crassiorem inde aerem attrahebant. Hic Macedoniam diuidit à Thracia. *Comestor in historia scholastica. De hoc Augustinus lib. 15. de Ciuitate cap. 27. Item, vide Alexander g.* A.

AFFLICTIO.

CVm Mauritius Imperator Gregorium & Ecclesiam Dei persequeretur, inter cætera sic ei rescripsit Gregorius. Quia peccator sum, credo, quod Deum tanto nobis amplius A.

plius placatis, quanto me ei male ſeruientem affligitis. *In vita ſancti Gregorij, libro quarto, cap. 17.*

AFRICANVS.

A. Commodius Scipio Africanus eſt cognominatus, quod virtute Africam vicerit: quam ſi hoſtes donis placaſſet, vt parcerent, ſcilicet tam Scipio Africanus ſuperior, qui vicit Afros in ſecundo bello Punico, quam Scipio Africanus poſterior, qui etiam vicit Afros, & etiam caput Africæ Carthaginem omnino deleuit. *Auguſtinus de ciuitate Dei, libro decimo, capite vigeſimo primo.*

AGRICVLTVRA.

A. Voluptatibus Agricolarum incredibiliter delector, quę nec vlla impediuntur ſenectute, & mihi ad ſapientis vitam proxime videntur accedere. Habent enim rationem cum terra, quæ nunquam recuſat imperium, nec vnquam ſine vſura reddit, quæ excipit. Deinde proſequitur de mirabili productione terræ naſcentium herbarum, ſcilicet vitium & arborum, cuius conſideratio cum admiratione delectat. *Et ſequitur infra.* In hac vita Manius Curius, cum de Samnitibus, de Sabinis, de Pyrrho triumphaſſet, conſumpſit extremum tempus ætatis. *Et infra.* Aranti Lucio Quintio Cincinnato nunciatum eſt, eum Dictatorem eſſe factum: à villa accerſebatur & Curius, & cæteri ſenes. Num ergo horum ſenectus miſerabilis fuit, qui ſe agri cultione oblectabant? Mea quidem ſententia haud ſcio, an vlla beatior poſſit eſſe. *Et infra.* Agro bene culto nihil poteſt eſſe nec vſu vberius, nec ſpecie ornatius: ad quem fruendum non modo tardat, verum etiam inuitat, atque allectat ſenectus. *Tullius in libro de ſenectute: & loquitur in perſona Marci Catonis. Liuius l. 3.*

B. Ferunt Cyrum minorem Perſarum Regem, præſtantem ingenio atque imperii gloria, cum Lyſander Lacedæmonius vir ſummæ virtutis ad eum veniſſet, ei quendam conſeptum agrum diligenter conſitum oſtendiſſe. Cum autem admiraretur Lyſander & proceritates arborum & diuerſos ordines, & humum ſubactam, atque puram, & ſuauitatem odorum, qui afflarentur ex floribus, tum eum dixiſſe. Mira-

ri ſe

ri ſe non modo diligentiam, ſed etiam ſolertiam eius, à quo eſſent iſta dimenſa & deſcripta, & Cyrum reſpondiſſe: Atqui ego iſta ſum omnia dimẽſus, mei ſunt ordines, mea deſcriptio, multæ etiam arborum manu mea ſunt ſatæ. Tum Lyſandrum intuentem purpuram eius, & nitorem corporis, ornatumque Perſicum multo auro, multiſque gemmis dixiſſe: Vere te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtuti tuę fortuna coniuncta eſt. *Idem Cicero.*

A.

ALCVINVS.

ALcuinus, de Britannia ſcilicet maiori, oriũdus, Carolum Regem inſtituit in Dialectica, & Rhetorica, & præcipue in Aſtronomia. Hic omnium Anglorum poſt beatum Bedam & Adelinum doctiſſimus fuit. Prælatus eſt autem à Carolo. *Monaſterio beati Martini Turonenſis. Helinãdus in Chronicis & Siheb, ad annum 790.*

Plura pete ex Arnoldo Vuionligni vita p. 2. l. 5. ca. 92.

ALEXANDER.

A. SAxea grãdo de nubibus deſcendens, veris terrã lapidibus verberauit quinquaginta duobus diebus, quibus diebus etiam Alexander Magnus ille gurges miſeriarum atque arrociſſimus turbo totius Orientis eſt natus. *Oroſius libro tertio de Ormeſta mundi.*

B. Græca narrat hiſtoria, Alexandrum potentiſſimum Regem, & moribus, & inceſſu, Leonidis pædagogi ſui non potuiſſe carere vitiis. quibus adhuc puerulus erat infectus. *Hieronymus in epiſtola ad Athletam.*

C. Alexander cum ſcire vellet, qui Darium interfecerant, ait: Gaudeo me magnum hoſtem ſubiugaſſe: & licet ipſe exequutus non ſim, habeo gratiam condignam rependere his, qui beneuolentiam erga me proteſtati ſunt. Hortor ergo, vt ſe prodant. Iuro igitur patris matriſque meæ maieſtatem, ſublimes illos & notiſſimos me facturum. Quo audito, Berſas & Ariobarſanes ſe produnt, quos Alexander iuſſit in loco altiſſimo crucifigi, dicens: Nõ ſe reum eſſe periurii, quia ſublimes eos ac notiſſimos omnibus fecit. *Iuſtinus lib. 3 & 12. qui Alexandri occiſores vocat Artabanum & Beſſum. Arrianus libro tertio, de geſtis Alex.*

D. Dicebat Alexander falli eos, qui proditionis præmium à ſe expectarent, imo violatæ fidei neminem acriorem iudicem vltoremque ſe eſſe. *Quintus Curtius.*

E. De Alexandro narratur ab eis, qui opera eius admirantur, quia ei, dũ per inaquoſa loca properaret, cũ Macedonibus dili-

bus diligens quidam miles aquam inueniens hausit & obtulit, ille verò non bibit, sed coram omnibus effudit. *In Tripartita historia lib.1.cap* 1.

F. Fertur de Alexandro, quod cum virgo eximiæ pulchritudinis finitimæ gentis Principi desponsata, inter captiuas adesse nunciaretur, ei abstinentià summa pepercit, vt ne illam quidem àspexerit. Qua mox ad spònsum remissa vniuersæ gentis per hoc beneficium mentes conciliauit. *In Polycratico libro 5.capite 7.Simile infra. Vide Continentia. d. Maximus.ser.3*

G. Quando Alexander subiugauit sibi Persas & captiuauit Magnates, direxit suam epistolam ad Aristotelem in hæc verba: Doctor egregie, rector iustitiæ, significo tuæ prudentiæ me inuenisse in terra, Perses quasdam gentes abundantes ratione & intellectu penetrabili, studentes super alios dominari & regnum acquirere, vnde nos proposuimus occidere vniuersos, quid super his decreueris, tuis scriptis nobis significa. Cui Aristoteles ita respondit. Si potes mutare terræ illius aerem & aquam, insuper & dispositionem ciuitatum imple tuum propositum: sin autem, dominare super eos cum bonitate, & exaudies eos cum benignitate. Quod si feceris, fiduciam habeas, quod cum Dei adiutorio omnes erunt subiecti. Alexander ergo accepta epistola suum impleuit consilium diligenter, & erant Persæ magis obedientes eius imperio quam aliæ nationes. In quodam prologo libri *de secretis secretorum, seu de regimine Principum.*

H. Alexander Macedo huic vitio, scilicet inuidiæ mancipatus, præsentiens mortem, constituit duodecim successores. Vnico enim inuidens, maluit plures successores relinquere, quam parem sibi substituere aliquem. Hæc tamen institutio non tenuit: nam quatuor ex iis tantum regnauerunt: vt plenius habetur in *historia scholastica, parte 5. capite de reclusione 10.tribuum l.1. Machab.cap.1.*

I. Dixit Alexandro quidam ex suis maximus natu. Si dij habitum corporis tui auiditati animi tui parem esse, voluissent, orbis te non caperet, vna manu Orientem, altera contingens Occidentem. Quid tu ignoras arbores magnas diu crescere, & vna extirpari hora? stultus est, qui fructus earum spectat, altitudines non metit. Vide ne dum ad cacumen peruenire contendis, in ipsis ramis, quos comprehenderis,

henderis, decidas. Leo quandoque minimarum auium pabulum fuit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit ab inualido. Denique si Deus es, tribuere mortalibus deberes beneficia, non sua eis eripere; si autem homo es, illud quod es, esse te semper cogita, stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuiscatis. *Quintus Curtius.*

K*. Alexander vir supra humanam potentiam animi magnitudine præditus, qui tantam fiduciam militibus suis fecerat, vt illo præsente nullius hostis arma ne inermes quidē timerent, cum nullo hoste congressus est, quem non vicerit, nullam vrbem obsedit, quam non expugnauerit, nullā gentem adiit, quam non calcauerit, tamen ad extremum est non virtute hostili, sed insidiis suorum & fraude ciuili victus. *Iustinus lib. 12.*

L. Alexandri vt infinitam gloriam bellica virtus, ita præcipuum amorem clementia meruit. Is dum omnes gentes infatigabili cursu percurreret, quodam loco niuali tempestate oppressus, senio iam confectum Macedonem militem, nimio frigore rigidum, ipse sublimi & propinqua igni sede sedens animaduertit, factaque non fortunæ, sed ætatis vtriusque æstimatione descendit, & illis manibus, quibus opes Darij afflixerat, corpus frigore duplicatum in suam sedem imposuit: id ei salutare futurum dicens, quod apud Persas capitale extitisset, solium regum occupasse. Quid ergo mirum est, si sub eo duce tot annis militare iocondum ducebant, cui gregarij militis incolumitas proprio fastigio carior erat? *Valerius Maximus lib. 5. cap. 1. Iulius Fronsinus lib. 4. cap. 6. Stratagematum.*

M. Alexander Dario iam vno & altero prælio virtutem eius experto, atque ideo partem regni Taurotenus montem & filiam in matrimonium, cum decies centum millibus talentis pollicente, cum Parmenion dixisset, si ipse Alexander esset, vsurum se hac conditione. Respondit. Et ego vterer, si Parmenion essem: tacite consiliarij timiditatem arguens vocem duabus victoriis respondentem, dignamque cui tertia, sicut euenit, tribueretur. *Idem Val. lib. 6. cap. 4. & in Polycratico lib. 7. in fine.*

N. Alexandri pectus insatiabile laudis, & inuidiæ plenum, in tantum vt ferret molestissimè laudes patris: Cui Anaxarcho comiti suo, ex authoritate Demetrij præceptoris, innumerabiles esse mundos referenti: Heu me, inquit, mi-

serum.

ſerum, qui nec quidem vno adhuc ſum potitus. *Idem Valer. libro octauo. capite decimo-quarto. Iuuenal. Sat. 10. Plutar. de tranquillit. animi.*

O. Dixit Ioſephus (ſcilicet libro tertio antiquitatum) quod Alexandro Macedoni & exercitui eius Darium inſequenti, mare Pamphilicum dicitur & legitur eſſe diuiſum, Deo volente, qui per eum regnum Perſarum delere volebat. *In historia eccleſiaſtica ſuper Exodum, capite, de tranſitu maris rubri.*

P. Cum veniſſet Alexander ad montes Caſpios, miſerunt ad eum filii captiuitatis decem tribuum, [ex edicto autem tenebantur egredi non licere] poſtulantes ab eo egrediendi licentiam. Cumque quæſiuiſſet cauſam captiuitatis, audiuit eos receſſiſſe aperte à Deo, Ieruſalem vitulis aureis immolando: & Prophetas Dei prædixiſſe eos, à captiuitate nō redituros. Tunc reſpondit, quod arctius eos includeret. Cumque anguſta viarum obſtrueret molibus bituminatis, videns laborem humanum non ſufficere, orauit Deum Iſrael, vt opus illud compleret. Et acceſſerunt ad inuicem prærupta montiū, & factus eſt locus immeabilis. Ex quo liquidò apparet non eſſe Dei voluntatem, vt exeant: egredientur eum circa mundi finem magnam ſtragem facturi, & vt ait Ioſephus, Deus quid facturus eſt pro fidelibus ſuis, ſi tantum fecit pro infideli? *In hiſtoria ſcholaſtica parte quinta, capite de recluſione decem tribuum. Hoc factum de Iudæis incluſis, quibuſdam dubium eſt, vt patet in Speculo hiſtoriali, tit. 39 capite 81.*

Q. Alexander cum Oceani littora peragraret, in expugnatione cuiuſdam ciuitatis magnam partem exercitus ſagittis hoſtium veneno illitis amiſit, ac poſt herba ſibi per ſomnū oſtēſa & in potum ſauciis data, cum reliquis ſubueniretur, vrbem expugnauit & cepit. *Oroſius de orcheſtra mundi, libro ſecundo. De hac herba habes infra: vide ceruus. a. Item, vide Adulatio. b. Patientia. a. m. Rex. f. Regnum. b.*

ALEXIVS.

A. ALexius filius cuiuſdam nobiliſſimi Romani, parentes & patriam relinquens, cum ad Edeſſam ciuitatē Syriæ perueniſſet, omnia, quę ſecum detulerat, pauperibus diſtribuit, & veſtimentis vilibus ſe induens cum cæteris pauperibus in

atrio

atrio Dei genitricis Mariæ sedere cœpit, de eleemosynis vero quantum sibi poterat sufficere retinens, cætera pauperibus aliis erogabat. Cum autem quidam eorum, per quos pater suus eum per diuersas mundi partes faciebat inquiri, ad dictam ciuitatem venissent, per dictum atrium transeuntes eidem non cognito cum cæteris pauperibus eleemosynam tribuunt, quos ipse agnoscens ait: Ago tibi gratias, Domine, quia eleemosynam à seruis meis fecisti me recipere. Deinde diffuse narratur, qualiter post decem & octo annos Romam rediens, tanquam pauper extraneus, decem & septē annis in domo parentum fuit nutritus, tam eis quam aliis cunctis ignotus, vbi ieiuniis & vigiliis corpus macerans, tandem in Domino feliciter obdormiuit. *In aurea legenda, sub titulo de sancto Alexio. Sigebertus anno* 405.

ALEA.

LVdum aleæ & tesserarum legitur Attalus Asiaticus inueniſſe, quem longe melius est ignorare quam scire. Thilon Lacedæmonius causa ineundæ societatis & amicitiæ missus est Corinthum, inuenitque duces & seniores populi ludentes alea. Infecto itaq; negotio rediit, dicens: gloriam Spartanorum, id est Lacedæmoniorum, quorum virtus nouiter constructo Bysantio clarescebat, non esse hac infamia maculandam, vt dicerentur societatem contraxisse cum aleatoribus. *Petrus Blesſ. epistola* 74. *& Ioannes Salesberiensis in Polycratico, libro primo, capite quinto.* A.

Regi Demetrio à Rege Parthorum tali aurei dati sunt, vt notaretur in eo leuitas puerilis, qui in maiestate regali leuibus intendebat. *Pet. Blesſ. eadem epistola, & Ioannes Salesberiensis, vbi prius.* B.

Dici solet, quia aleator, quanto in arte doctior, tanto nequior. *In Polycratico libro octauo, capite sexto.* C.

AMANDVS.

EXtat ad S. Amandum epistola decretalis Martini Papæ, in qua significatur, eundem Amandum voluisse pastorale officium deponere pro eorum inobedientia: qui Presbyteri vel Diaconi post suas ordinationes in lapsum inquinabantur, à qua voluntate illum dehortatur idem beatissimus Papa persuadens eum ad patientiam, & commonēs, vt nullā eis in delicto compassionem exhibeat, sed lapsos omnes ab officio deponat, & eos in iugem pœnitentiam mittat. *In speculo historiali Vincentij, libro* 34. *cap.* 113. A.

AMA-

AMAZONES.

A Iustino & Orosio, Plynos & Scolopythus.

MEdio tempore, scilicet inter annum 430. & 440. ante vrbem conditam, apud Scythas, duo Reges iuuenes Plenius & Scolopetius, per factionem Optimatum domo pulsi, ingentem iuuentutem secum traxere, & in Cappadociæ pontibus hora iuxta amnem Thermodoontem consederunt, campis Themisseriis sibi subiectis, vbi diu proxima queque populati, conspiratione finitimorum per insidias trucidantur. Horum vxores exilio ac viduitate permotæ arma sumunt, & vt omnibus par ex simili conditione animus fieret, viros qui superfuerant interficiunt, atque accenso in hostem sanguine suo, vltionem cæsorum coniugum finitimorum excidio consequuntur. Tunc pace armis quæsita, externos cõcubitus ineunt, editos mares mox enecant, fœminas studiosè nutriunt, inustis infantium dextris mammillis, ne iactu sagittarum impedirentur, vnde Amazones dictæ sunt. Harum duæ fuere Reginæ, Marpesia & Lampeto: quæ agmine in duas partes diuiso, vicissim curam belli & domus custodiam sortiebantur. Ergo cum Europam maxima ex parte domuissent. Asiæ vero aliquantis ciuitatibus captis, ipsæ autem Ephesum aliasque vrbes condidissent, præcipuam exercitus sui partem onustam opulentissima præda domum reuocant, reliquæ ad tuendũ Asiæ imperium relictæ cum Marpesia Regina, concursu hostium trucidantur, cuius locum Synope filia capessit, quæ singularem virtutis gloriam virginitate perpetua cumulauit. Hac fama excitatas gentes, tanta admiratio & formido inuaserat, vt Hercules quoque, cum iussus fuisset à domino suo exhibere arma Reginæ, quasi ad ineuitabile periculum destinatus, vniuersam Græciæ lectam ac nobilem iuuentutem contraxit: nec tamen contentus examine virium ex improuiso aggredi atque insperatas circũuenire maluerit. *Et infra*: Duæ tunc sorores regno præerant Antiope & Orythia, post Orythiam Penthesilea, quæ scilicet alio nomine dicta est *Camilla*, regno potita est, cuius Troiano bello clarissima inter viros documenta virtutis accepimus. *Et infra capite 16.* Proh dolor, pudet erroris humani. Mulieres patriæ profugæ Europam atque Asiam, id est, plurimas fortissimasque mundi partes intrauerunt, peruagatæ sunt, deleuerunt, centum pene annis euertẽdo vrbes

Strabo l. 11. ait conditas ab Amazonibus Ephesũ Smyrnã Paphen & Myrrhinam

Iacobus à Vitria co c. 92. l. 1. hist. orient.

vrbes plurimas, atque alias extruendo, tenuerunt, *Orosius de ormesta mundi, libro primo, capite decimo-quinto. Iustinus libro secundo, ex quo hæc deprompta. Diod. l. 2. Plutarch. in Theseo.*

AMBITIO.

PLutarchus Traiano, salutem dicit. Modestiam tuam noueram non appetere principatum, quem tamen semper morum elegantia meruisti: quo quidem tanto dignior iudicaris, quanto à crimine ambitionis videris esse remotior. Tuæ itaque virtuti ita congratulor & fortunæ meæ, si tamen ratione gesseris, quæ probe meruisti. Alioquin periculis te & me detrahentium linguis subiectum iri non dubito: cum & ignauiam Imperatorum Roma non ferat: & sermo publicus delicta discipulorum refundere soleat in præceptores. Sic Seneca Neronis sui merito detrahentium carpitur linguis, adolescentium suorum temeritas in Quintilianum refunditur, & Socrates in pupillum suum fuisse clementior criminatur. *Hæc in libello Plutarchi de institutione Traiani (sed non est in Græco, vt ab interprete Nicolao Saguntino putetur, confictum) & recitatur in Polycratico libr. 5. capite primo.* A.

Dixit senex quidam: Non habeas notitiam cum Abbate, neque frequenter adiungas te ei, quoniam ex hoc fiduciam sumes, & desiderare incipies, vt teneas etiam ipse primatum. *In vitis Patrum libro decimo-quinto, parte octaua.* B.

Fabius Maximus, cum à se quinquies, & à patre, auo, & proauo, maioribusque suis sæpenumero consulatum gestum animaduerteret, comitiis, quibus filius summo consensu consul creabatur, quam potuit constanter cum populo egit, vt aliquando vocationem huius honoris Fabiæ genti darent: Non quod filii virtutibus diffideret (erat enim illustris) sed ne maximum imperium in vna familia continuaretur. *Valerius Maximus libro quarto capite primo.* C.

Non defuit maioribus grata mens, ad præmia superiori Africano exoluenda, siquidem maxima eius merita, paribus ornamentis decorare conati sunt. Voluerunt illi statuas in curia, in comitio, in rostris, in ipsa deniqae Iouis Optimi cella ponere: Voluerunt imaginem eius triumphali ornatu indutam, capitolinis puluinaribus applicare, Voluerunt ei D.

de erroris, per summam trepidationem excusationis verba quærebat. Cui Alexander, nihil est, inquit, quod hoc nomine confundaris: nam & hic Alexander est. Vti prius gratulemur ei, qui hoc dicere noluit, an cui audire contigit? Maximi enim animi Rex, & iam totum terrarum orbem aut victoriis, aut spe complexus, tam paucis verbis se cum comite suo partitus est. *Idem lib. 4. c. a. b. Diod. Sicul. in vita Alex. Plut. in Alex.*

G. Rutilij verba prius an facta æstimem, nescio, nam vtrisque æque admirabile inest robur. Cum amici cuiusdam iniustæ rogationi resisteret, atque is per summam indignationem dixisset: *Quid ergo mihi est opus amicitia tua, si quod rogo, non facias?* Respondit: *Immo, quid mihi tua, si propter te aliquid inhonestum facturus sum?* Huic voci consentanea illa opera, quòd magis ordinum dissensione quam vlla sua culpa reus factus: nec obsoletam vestem induit: nec Senatoris insignia deposuit, nec supplices ad genua Iudicum manus tetendit, nec dixit quicquam splendore præteritorum annorum humilius, effecitque vt periculum non impedimentum grauitatis eius esset, sed experimentum. Atque etiam cum ei reditum in patriam Syllana victoria præstaret, in exilio, ne quid aduersus leges faceret, remansit. *Valerius Maximus libro sexto capite quarto, Cicero in Bruto & de Orat. 1.*

H. Amicus quidem Socrates, sed magis amica veritas. Hæc verba dixisse Platonem referunt expositores, super illo verbo primi Ethicorum Aristotelis, cap. 7. *Ambobus existentibus amicis, sanctum est præhonorare veritatem.*

I. Age Philippi quam probabilis epistola, in qua Alexandrum quorundam Macedonum beneuolentiam, largitione scilicet prodiga, ad se attrahere conatum, sic increpuit. *Quæ tibi, Fili, ratio, in hanc tam vanam spem induxit, vt eos tibi fideles futuros esse existimares, quos pecunia ad amorem tui compulisses.* A charitate istud præstatur. At verò ante Philippus maiore ex parte mercator Græciæ, quam victor fuit. *Valer. Max. lib. 7. cap. 2. ex Cicerone lib. 2. Offic.*

K. Refert autem Ioannes Salesberiensis, Philippum in eadem epistola addidisse hæc verba: *Largitiones immoderatas rapina sequuntur.* Cum enim dando egere cœperis, bonis alienis cogeris manus inferre. Itaque cum beneuolentiæ captandæ caussa sis prodigus, nō tanta studia assequeris eo-

rum

rum,quibus dederis quanta odia eorum,quibus ademeris. Et quidem eleganter siue Philippus, siue alius popularis, profusionis huius immoderationem cohibuit. Quæ quidem gloriam videtur afferre,sed more meretricio, cum res defecerit,euanescit. Nam gratiæ,quam non virtus sed fortuna conciliat,amor meretricius rectissimè comparatur. *Hic dictus Ioannes in Polycratico libro octauo, capite secundo.*

Bias,cuius sapientia etiam nunc spirat,ita aiebat: oportere homines in vsu amicitiæ versari, vt meminissent eã ad grauissimas inimicitias posse conuerti. Quod quidem præceptum prima specie nimis forte callidum videtur inimicumque simplicitati,qua præcipue familiaritas gaudet. Sed si altior animi cogitatio demissa fuerit,per quam vtile reperietur. *Idem Valerius Max. libro septimo, capite tertio. Aristoteles lib. 2. Rhetor. ad Theodecten. Aliter enim Cicero. in Lælio.* L.

Similes sunt mundi amatores homini,qui tres habuit amicos,quorum duos præcordialiter honorabat, & ad eos afficiebatur vehementer,vsque ad mortem pro ipsis agonizans & periclitari desiderans,tertium vero quasi nihil dilexit. Quadam vero die à Rege citatus est,rationem redditurus de debito decem milium talentorum. In magno itaque periculo constitutus, quærens auxilium venit ad primum amicum, quẽ præ omnibus dilexerat, ab eo petens auxilium. Cui ille. Nescio,quis sis: habeo alios amicos,cum quibus hodie lætari me oportet,præbeo tibi tantum duo cilicciola,vt habeas,quibus in via,qua ambulas, possis operiri. Confusus ergo, ad secundum abiens,postulauit eius auxilium. Cui ille: Non vacat mihi tecum subire agonem,curis etenim multis circundor,modo tamen te vsque ad ostium palatii comitabor,& statim reuertar propriis vacaturus negotiis. Tristis ergo & quasi desperans ad tertium perrexit amicum,sibique facie dimissa dixit: Non habeo os loquendi ad te,quoniam vt debui,non amaui te,sed in tribulatione circundatus & ab amicis destitutus,rogo,vt mihi veniam præbeas,opem feras. At ille hilari vultu respondit: Certe amicum certissimum fateor te esse, & tui licet modici beneficii non immemor, præcedam te, & apud Regem interueniam, & in manus inimicorum non tradet te. Primus itaque amicus est diuitiarum possessio, pro quibus homo multis subiacet periculis, in matre M.

sunt collata. Egredere ergo, & expectationem hanc cum cæteris communem habe: purpura namque Imperatores facit, non Sacerdotes. Cui Imperator protinus obediuit. Cum ergo reuersus Constantinopolim extra cancellos staret, mandauit ei Episcopus, vt intraret, & ille ait. Vix discere potui, quæ differentia sit Sacerdotis & Imperatoris. Vix enim veritatis inueni magistrum. Ambrosium namque solum noui vocari Pontificem. *In aurea legenda, & etiam in Tripartita historia, libro nono, capite trigesimo.*

Item, vide Ecclesia, g. Auaritia. a. Mors. d.

AMICITIA.

A. Audierat Plato Xenocratem discipulum suum de se multa impiè locutum, sine vlla cunctatione criminationem respuit. Instabat erecto vultu iudex, causam quærens, cur sibi fides non adhiberetur, adiecit non esse credibile, vt quem tantopere amaret, ab eo inuicem non diligeretur. Postremo, cum ad iusiurandum inimicitias ferentis malignitas confugisset, ne de periurio eius disputaret, affirmauit illa Xenocratem nunquam dicturum fuisse, nisi ea dici expedire sibi iudicasset. *Valerius Max. libro quarto, capite primo.*

B. Syracusanus Dionysius quibusdam monentibus, vt aduersus Heraclidem & Calippum, quorum fidei multum credebat, tanquam insidias ei tractantes cautior esset, respondit: vita se malle excedere, quam in violentæ mortis metu amicos inimicosque iuxta ponere. *Idem libro tertio capite octauo, & Plutar. in vita* Dion.

C. Alexander Macedonum Rex inclyta iam pugna excellentissimus, opibus Darii confusis, æstu & itineris feruore in Cilicia percalefactus, Cydno qui aquæ liquore conspicuus Tarsum interfluit, corpus suum immersit subito: deinde ex nimio haustu frigoris obstupefactis neruis, ac torpore hebetatis artubus, maxima cum exanimatione totius exercitus, in oppidum castris propinquum defertur. Iacebat ergo Tarsi, inque valetudine eius aduersa, instantis victoriæ spes fluctuabat. Itaque conuocati medici, attentissimo consilio salutis remedia circumspiciebant. Qui cum ad vnam potionem sententiam direxissent, atque eam Philippus medicus manibus suis temperatam Alexandro

(eras

ſerat autem amicus ipſius & Comes) porrexiſſet, à Parmenione miſſæ litteræ ſuperueniunt, admonentes vt Rex inſidias Philippi, perinde ac pecunia corrupti à Dario, caueret quas cum legiſſet, ſine vlla cunctatione medicamentum hauſit, ac tum legendas Philippo tradidit: pro quo tam conſtanti erga amicum iudicio digniſſimam à diis immortalibus mercedem recepit: quia incolumitatis eius præſidium falſo interpellari iudicio noluerunt. *Ibidem Valerius Max. P. Bleſ. opuſc. de amicitia.*

Senecal. 2. de ira, non Parmenioni, ſed matri Alexandri id tribuit.

Tenacius eorum nomina poſteritatis memoria apprehendit, qui aduerſum amicorum non deſeruerunt, quam qui vitæ proſperum curſum comitati ſint. Nemo de Sardanapali familiaribus loquitur. Oreſtes Pylade amico, quã Agamemnone patre, pæne notior eſt. Siquidem illorum amicitia in conſortione delitiarum & luxuriæ contribuit. Horum duræ atque aſperæ conditionis ſolatium ipſarum miſeriarum experimento enituit. *Valerius Max. libro quarto, capite ſeptimo. De hoc Ambroſius libro ſecundo de Virginibus.*

D.

Damon & Pythias Pythagoricæ prudentiæ ſacris initiati, tam fideliter inter ſe amicitiam iunxerunt, vt cum alterum ex iis Dionyſius Syracuſanus interficere vellet: & is tempus ab eo, quo priuſquam periret, domum profectus res ſuas ordinaret, impetraſſet, alter vadem ſe pro reditu eius dare non dubitauit. Omnes ergo, & imprimis Dionyſius, nouæ & ancipitis rei exitum ſpeculabantur. Appropinquante demum definita die, nec illo redeunte, vnuſquiſque ſtultitiæ tam temerarium ſponſorem damnabat. At is nihil ſe de amici conſtantia metuere prædicabat. Eodem autem momento & hora à Dionyſio conſtituta, qui eam acceperat, ſuperuenit: Admiratus amborum animum Tyrannus, ſupplicium fidei remiſit: inſuperque eos rogauit, vt ſe in ſocietatem amicitiæ tertium gradum ſodalitii vna culturum beneuolentia reciperent. *Idem Val. Max. libro quarto, capite ſeptimo. Tullius Tuſc. 5. & offic. 3.*

E.

Rex Alexander Darii caſtris, in quibus omnes neceſſarii eius erant, potitus Hephæſtione gratiſſimo ſibi latus ſuum regente, ad eos alloquendos venit. Cuius aduentu mater Darii recreata, humi proſtrata caput erexit. Hephæſtionem, quia forma & ſtatura ei præſtabat, more Perſarum adulata tanquam Alexandrum ſalutauit. Admonita dein-

F.

continuum per omnes vitæ annos consulatum, perpetuamque dictaturam tribuere, quorum nullum sibi neque plebis scito dari, neque Senatusconsulto decerni patiendo, pene tantum se in recusandis honoribus gessit, quantum egerat in gerendis. *Ibidem Val. Maxim. & lib. 8. cap. 15. Liuius lib. 38.*

Item, vide Electio. b. Episcopus. c. Grauitas. b. Moderatio. b. c. Papa. M. Principatus. m. Roma. a. f. Monachus. a. i.

AMBROSIVS.

A. Tantæ abstinentiæ fuit beatus Ambrosius, quod quotidie, nisi in sabbato & dominico die & festis præcipuis, ieiunabat. Tantæ etiam largitatis, quod omnia, quæ habere poterat, ecclesiis & pauperibus, nihil sibi retinens, tribuebat. Tantę compassionis, vt cum aliquis sibi lapsum suum confitebatur, sic amarissimè flebat, vt etiam ipsum flere compelleret. *In aurea legenda sub tit. de S. Ambr.*

B *. Cum apud Thessalonicam vrbem, orta seditione quidam Iudices fuissent à populo lapidati, Theodosius Imperator indignatus, iussit omnes interimi, nocentes ab innocentibus non secernens: vbi fere septem millia hominum sunt occisa.

C. Cum igitur Imperator Mediolanum venisset, & Ecclesiam intrare vellet, occurrit ei Ambrosius ad ianuam, eiq; aditum prohibuit, dicens: Cur, Imperator, post causam tanti furoris, non agnoscis molem tuæ præsumptionis? Sed forte recognitionem peccati prohibet potestas Imperialis, decet tamen, vt vincat ratio potestatem. Princeps es, ô Imperator, sed conseruorum. Quibus ergo oculis conspicies communis Domini templum? Quibus pedibus calcabis sanctum pauimentum? Quo modo manus extendes, de quibus adhuc sanguis stillat iniustus? Qua præsumptione ore tuo poculum sanguinis eius percipies, cum furore tuorum sermonum tantus iniustè sit sanguis effusus? Recede ergo, ne secundo peccato priorem nequitiam augere contendas. Suscipe vinculum, quo te Dominus ligauit, est enim medicina salutaris. His sermonibus Imperator obediens, gemens & flens, ad regalia remeauit. Ipso ergo in fletu perseuerante, & cum magnis suspiriis & singultibus quotidie dicente: Templa seruis & mendicantibus aperta, & mihi sunt clausa? Rufinus magister militum clamosus

mosus, Ambrosium adiit, vt Imperatorem absolueret: quē vt vidit, dixit: O Rufine tantæ necis actor existens, & nunc pudorem de fronte detergens, non erubescis contra maiestatem latrare diuinam? Cumque Rufinus pro Imperatore supplicaret, Ambrosius ait: Ego tibi prædico, quoniam eum sacra limina ingredi prohibeo, si vero potestatem in tyrannidem mutauerit, necem libenter suscipio. Quod cum Rufinus Imperatori nunciasset. Pergam, inquit, ad eum, vt iustas in faciem contumelias percipiam. Cumque venisset, & solui sua vincula postulasset, occurrens Ambrosius ingressumque prohibens ait: Quam pœnitentiam ostendisti post tantas iniquitates? Et ille. Tuum est imponere, & meum obtemperare. Verum cum Imperator allegaret Dauid adulterium & homicidium perpetrasse, ait Ambrosius. Qui sequutus es errantem, sequere corrigentem, quod ita gratanter Imperator recepit, quod publicam agere pœnitentiam non recusauit. *In aurea legenda, & sumitur ex historia Tripartita, libro nono, capite trigesimo. August. libro 5. de Ciuit. cap. 26.*

Cum apud Thessalonicam seditione exorta, quidam militarium fuisset impetu populi furentis extinctus, repentini nuncij atrocitate succensus, ad ludos Circenses inuitari populum, eique ex improuiso circumfundi milites atque obtruncari, vt passim quisque occurrisset, gladio iubet scilicet Theodosius Imperator, & vindictam dare non crimini sed furori. Ob hoc cum à Sacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum culpamque cum lachrymis professus, publicam pœnitentiam in conspectu Ecclesiæ exegit, & in hoc sibi tempus ascriptum, absque regali fastu patienter impleuit. Quibus omnibus illud quoque mirabiliter adiecit, legem enim sanxit in posterum (scilicet admonente vel potius iniungente Ambrosio) vt sententiæ Principum super animaduersione prolatæ necis vel proscriptionis, in diem trigesimum ab executoribus differrentur; quo locus misericordiæ, vel, si res tulisset, pœnitentiæ non periret. *In historia Ecclesiastica libro vndecimo, capite decimooctauo, & plenius in Tripartita historia, libro 9. cap. 30.*

D.

Cum Theodosius Imperator intra cancellos Ecclesiæ staret, requirit Ambrosius, quid ibi expectaret? Cui cum diceret, se sacrorum mysteriorum perceptionem expectare, ait Ambrosius; O Imperator, interiora loca Sacerdotib.

E.

vero nihil ex omnibus his auferet nisi viles panniculos. Secundus amicus est vxor, filii, & parentes, qui tantum vsque ad monumentum secum pergentes, reuertuntur suis vacaturi negotiis. Tertius amicus est, fides, spes, charitas, eleemosyna, & cætera bona, quæ nos, cum eximus de corpore, præcedere possunt, & pro nobis apud Deum interuenire, & ab inimicis nos liberare dæmonibus. *Ex historia de Barlaam c. 13 quam scripsit Damascenus, & plenius in Speculo historiali, libro decimo-sexto, capite decimo sexto.*

N. Quidam necromanticum habuit discipulum, qui se eum multum diligere simulabat, & multa promittebat, si foret diues. Magister volens probare, si verum diceret, fecit per quandam incantationem ei videri, quod esset Imperator. Cum autem multæ terræ vacantes denunciarentur ei, magister rogabat vt esset memor sui promissi dando aliquam terram. Cum autem ille responderet se nescire, quis esset, intulit magister. Ego sum, qui dedi vobis hæc omnia quæ habetis: & nunc vobis omnia aufero, & ex sufflata incantatione nihil inuenit de omnibus, quæ sibi ante videbantur. Sic faciet Deus diuitibus. *Hubertus in libro de dono timoris.*

O. Tarquinium vltimum Romanorum Regem exhulantem dixisse ferunt, tunc primum se intellexisse, quos fidos habuisset amicos, cum iam neutris gratiam referre posset. *Tull. in li. de Amicitia.*

P. Scripsit Theophrastus librum de amicitia, in quo amicitiam in rebus humanis raram esse contestatur. *Vincentius in speculo historiali libro sexto capite secundo.* Item, *vide Castitas. a. Hæresis. a. Hæredes. a. Socrates. e. Patientia. b d. b e.*

AMOR.

Vide Magia. d. Parentes. n.

ANDREAS.

A *. Quidam Episcopo, Beato Andreæ Apostolo plurimum deuoto apparuit diabolus in forma puellæ pulcherrimæ, se ei confiteri velle dicens, & nulli alii. Annuit Episcopus, licet inuitus Ait illa: Iuuenis sum & pulcra, vt videtis, & filia Regis, qui quia volebat me dare in vxorem cuidam magno Principi, ego qui virginitatem Christo meo denoui, audiens de sanctitate vestra, sub alas vestras confugi. Admirans

nus Episcopus pulchritudinem, nobilitatem, & facundiam eius, dixit. Esto secura filia, me & mea tibi offero, & hodie mecum prandebis. Cui illa: Noli pater de hoc me rogare, ne forte ex hoc mali suspicio oriatur, & fama tua denigretur. Ad quam Episcopus: Non erimus soli, & ideo nulla poterit suspicio oriri. In mensa igitur Episcopus & illa ex opposito consederunt. Episcopus autem faciem eius non desiit intueri, & pulchritudinem admirari. Illa autem hoc percipiens, pulchritudinem suam magis augebat, & cor Episcopi graui iaculo vulnerauit. Iamque proximus erat consensui, vt illam de opere illicito requireret. Tunc peregrino quodam ad ostium pulsante, & clamante, vt sibi aperiretur, ad rogatum puellæ proposita est ei quæstio, quod esset maius miraculum, quod vnquam Deus in re parua fecerit. Peregrinus ergo interrogatus per nuncium respondit, diuersitas & excellentia facierum: Inter tot enim homines, qui fuerunt ab initio, & futuri sunt vsque in finem, nõ inueniuntur duo, qui habeant facies omnino similes, & in tam minima facie, Deus omnes sensus corporis collocauit. Ridentes quod sapienter respondisset, proposuerunt ei aliam, videlicet: Vbi terra altior cœlo est. Ille autem respondit: In cœlo empyreo, vbi est corpus Christi. Tertio etiam ad rogatum dictæ puellæ proposuerunt aliam difficiliorem præsentibus, scilicet quantum spatii est à cœlo vsque ad terram? Tunc ille respondit: Ille, qui te misit, melius scit, quam ego. Ego autem nunquam de cœlo cecidi, sed ipse de cœlo cecidit in abyssum, & illud spatium mensurauit: nam diabolus est, qui se posuit in specie mulieris. Nuncius hæc audiens, vehementer expauit, & ea, quæ audierat, recitauit. Mirantibus itaque omnibus & stupentibus, diabolus è medio euanuit: Quæsitus autem peregrinus, non est inuentus. Episcopus autem ad se rediens, & de culpa contritus, accepit per reuelationem, quod peregrinus ille fuerat S. Andreas, & ex hoc, maiorem deuotionem ad Apostolum cœpit habere. *In aurea legenda, sub titulo. De S. Andrea, cui fere simile scribitur in legenda S. Barthol. Item, vide Patronus. a.*

de Aristotele, nondum translatis & diuulgatis sufficienter libris ipsius, vt dicit Thomas expositor, super prædictis verbis Augustini. *Consule scholia, Lud Vives in c.11. August. de ciuit. lib. 22. Item vide Iulianus Apostata. f. Pharisai, Resurrectio a. c. Saducaus. a.*

ANIMAL.

A. ANimalibus quibusdam naturaliter inditum est, vt tegmen, quo corpus omne vestitur, si quid in quocunque loco eius senserint abigendum, ibi tantum moueant, vbi sentiunt, nec solum insidentes muscas, verum etiam hærentes hastas cutis tremore discutiant. *Augustinus de ciuitate Dei, libro decimo-nono, capite vigesimo-quarto.*
Item, vide Asinus. a.

ANNVS.

A. PErhibentur Ægyptii quondam tam breues annos habuisse, vt quaternis mensibus finirentur, vnde annus plenior & verior, qualis nunc & nobis & illis est, tres eorum annos complectebatur antiquos. *Augustinus de ciuitate Dei, libro duodecimo, capite decimo.*

B. *Li. 7. ca. 48. hist. nat.* Alii, inquit Plinius secundus, æstate determinabant annum, & alterum hyeme, alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, inquit, quorum anni trimenses fuerunt. Adiecit etiam aliquando Ægyptios (quorum paruos annos quaternorum mensium fuisse supradiximus) lunæ fine limitasse annum. *Idem libro decimo-quinto, capite duodecimo.*

C. Tam magnos annos vixerunt illi antiqui vsque amplius quam nongentos, quantos postea vixit Abraham centum septuaginta, & quantos etiam viuunt homines, septuaginta, vel non multo amplius, de quibus dictum est. *Psa. 89. non. 10.* *Et amplius eorum labor & dolor. Hoc probat idem libro decimo-quinto, capite decimo-quarto.*

ANSER.

A. GAllorum ascensus in Capitolio, anseris clangore deprehensus est. Nullum enim animal ita odorem hominis sentit, vt anser. *Isidorus libro duodecimo Etymolog. Plinius libro decimo, cap. vigesimo secundo, hist. nat.*

Visui

Vsus inuenit vt acerrimos & sagatissimos canes in turribus nutriant, qui aduentum hostium ad muros turris vel ciuitatis de nocte odore præsentiunt, latratuque testantur. Anseres quoque non minore solertia nocturnos superuentus clamoribus indicant. Nam ingressi Capitolium Galli Romanum nomen eruissent, ni clamoribus anserum excitatus Manlius restitisset mira diligentia, siue fortuna viros, qui vniuersum orbem erant missuri sub iugum, auis vna seruauit. *Vegetius de re militari libro quarto, capite vigesimo sexto. Liuius libro quinto. Florus libro* 1. *capite decimo septimo. Tullius pro sexto Roscio.* — B.

ANTIPODES.

Vide Terra. d.

ANTONIVS.

A. Operabatur Antonius manibus suis, sciens scriptum esse. *Qui non operatur, non manducet*, mercedem sane operis sui, pretio panis excepto, largiebatur egentibus. *Athanasius in vita S. Antonij.* — 2. *Thess.* 3. *nu.* 10.

B. Consueta aduersus adolescentes arma diabolus arripiens nocturnis eum inquietabat illecebris: Ille cogitationes sordidas conabatur inserere, & hic orationibus eas assiduis amouebat. Et dum ille titulabat sensus naturali carnis ardore, hic fide & ieiuniis omne corpus vallabat: Ille per noctes in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciuiæ, hic vltricis gehennæ flammas & dolorem vermium recordans, cogitationi libidinum obiiciebat. *Ibidem vt supra.*

C. Cum se videret diabolus semper ab eius cogitationibus repelli, vt puer horridus, atque niger ad eius genua se prouoluens apparuit, & interrogatus. Quis esset, respondit: Ego multimoda turpitudinis aduersus omnes adolescentes arma suscepi: exinde spiritus fornicationis vocor. Ego, qui teipsum sæpius vexaui & semper repulsus sum. Cum hoc Christi miles audisset, dixit. Multum ergo despectibilis es: nam & obscuritas tua & ætas infirmarum signa sunt tecum nulla mihi iam de te cura est. *Ibidem vt supra.*

D. Metuens diabolus ne accessu temporis eremum quoque faceret Antonius habitari, ita eum aggregatis satellitibus suis varia cæde lacerauit, vt doloris magnitudo etiã mo

tum

& libertatibus, ac regalibus. *In speculo historiali libro trigesimo-primo, capite septimo. Idem præstitit S. Ina rex Angliæ, & Casimirus rex Poloniæ, vt ostendit Arnol. Vuion p. 2. lig. vitæ L. 5. cap. 64. & 65. Matthæus Paris in Ioanne eodem anno.*

B. Beatus Eugenius gentem Anglorum ad quæcunque vellet applicari, dixit esse idoneam, & præferendam aliis, nisi leuitas impediret: sed sicut Hannibal posse vinci Romanos negabat, nisi in patria sua, ita & hęc dum peregrinatur, inuincibilis est. Nam in sedibus suis facilius expugnatur. Hoc autem forte commune habent cum gentibus cæteris incolæ Britanniarum atque Italiæ. *In Polycratico libro 6. capite 19.*

C. Quadam die beatus Gregorius per forum vrbis Romæ transiens, cernit quosdam pueros forma pulcherrimos, & forma venustos, capillorumque nitore perspicuos esse venales. Interrogat igitur mercatorem, de qua patria illos attulisset: Ille respondit: De Britannia, cuius incolæ simili candore refulgent. Interrogat ergo, si Christiani essent, cui mercator: Non, sed paganicis erroribus implicantur. Tunc Gregorius acriter ingemiscens: Proh dolor, inquit, quam splendidas facies possidet Princeps tenebrarum! Insuper rogat, quod esset vocabulum illius gentis? Cui ille, Anglici vocantur, ait Gregorius: *bene Anglici*, inquit, *quasi Angelici*, quoniam Angelicos vultus habent. *In aurea legenda sub titulo de beato Gregorio. Beda libro secundo, cap. 1. Hist. Angl. & lib. 1. c. 21. vita S. Greg. apud Ioannem Diaconum.*

D. Adulphus Rex Angliæ qui primus totius Angliæ obtinuit monarchiam, deuotionis causa venit Romam, & coram Leone Papa Quinto obtulit tributum sancto Petro de vnaquaque domo argenteum nummum in anno, & hoc tributum vsque hodie perseuerat. *Martinus Polonus in Chronicis.*

Item vide Lupus. A.

ANIMA.

A. IN libro decimo de Republica disseruit Plato, quo anima post corpus euadat, vel vnde in corpus adueniat per illam quam narrat de quodam natione Pamphylo Eri nomine, & milite officio: qui cum multis vulneribus in prælio acceptis videretur mortuus, & inter mortuos iaceret, duodecima demum die (vt ait Macrobius super somniū Scipio-

Scipionis) cum inter cæteros peremptos vltimo esset igne honorandus, subito seu recepta, seu retenta anima, quidquid emensis inter vtramque vitam diebus egerat, viderat-ve, tanquam publicum professus humano generi enunciauit. Hunc dicit Cicero excitatum fuisse non reuixisse. *Valerius Maximus libro* 1. *capite* 8. *de Miraculis*, sic ait. Plato scribit, Pamphylum decem diebus inter eos qui in acie ceciderant, iacuisse, postea positum in rogo reuixisse. *Eadem Helinandus in Chronicis. Et in Speculo historiali libro* 4.

B. *In Tymao & Phadro.*

Platonem animas hominum post mortem reuolui vsque ad corpora bestiarum scripsisse certissimum est. Hanc sententiam Porphyrij tenuit Doctor eius Plotinus: Porphyrio tamen iure displicuit, in hominum non sua quæ dimiserant, sed alia noua redire corpora humanas animas arbitratus est. Puduit nempe illud credere, ne mater forte filium in mulam reuoluta vectaret, & non puduit hoc credere vbi reuoluta mater in puellam filio forsitan nuberet. Quanto creditur honestius, animas reuerti ad corpora propria semel, quam reuerti toties ad diuersa. Veruntamē, vt dixi, ex parte magna correctus est in hac opinione Porphyrius, saltem vt in solos homines humanas animas præcipitari posse sentiret: beluinos autem carceres euertere non dubitaret. *Augustinus de ciuitate Dei, libro decimo capite* 30.

C. *In Phadro.*

Ita animas mortalium nec in suis corporibus semper esse posse existimat Plato, sed mortis necessitate dissolui, nec sine corporibus durare perpetuo, sed alternantibus vicibus indesinenter viuos ex mortuis, & mortuos ex viuis fieri putat: vt à cæteris hominibus hoc videantur differre sapientes, quod post mortem ferantur ad sidera, vt aliquanto diutius in astro sibi congruo vnusquisque requiescat, atque inde rursus miseriæ pristinæ oblitus, & cupiditate habendi corpus victus redeat ad labores ærumnasque mortalium. Illi vero qui stultam duxerunt vitam ad corpora suis meritis debita siue hominum siue bestiarum de proximo reuoluantur. *Idem libro decimo-tertio, capite decimo-nono.*

D.

Aristoteles quintum corpus Animam dixit esse, & Plato nullum. *Idem libro vigesimo-secundo, capite vndecimo, Tullius* 1. *Tuscul.*

E.

Credibile est, hoc tempore Augustini opinatum fuisse

de Ari-

ANGELVS.

A. IN eadem ſcriptura, vbi dicti ſunt dilexiſſe filias hominum *filii Dei*. Geneſis 6. ibidē dicti ſunt etiam *Angeli Dei*. Vnde illos putant multi non homines fuiſſe, ſed Angelos. Quam quæſtionem nos tranſeuntes, commemoratam in tertio huius operis libro reliquimus inſolutam: Vtrum poſſint Angeli, cum ſpiritus ſint, coire corporaliter cum fœminis. Scriptū eſt. *Qui facit Angelos ſuos Spiritus*, id eſt eos, qui natura ſpiritus ſunt, facit eſſe angelos ſuos, iniungendo eis officium nunciandi. Sed vtrum eorum corpora conſequenter adiunxerit dicendo, *& miniſtros ſuos ignem ardentem:* an quod charitate tanquā igne ſpiritali feruere miniſtri eius debeant, ambiguum eſt. Apparuiſſe tamen hominibus Angelos in talibus corporibus, vt non ſolum videri, verum etiam tangi poſſent, eadem veriſſima Scriptura teſtatur. Et qm̄ creberrima fama eſt, multiq; ſe expertos, vel ab eis qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum non eſſet, audiſſe confirmant; Syluanos, & Faunos, Panes, quos vulgo Incubos vocant, improbos ſæpè extitiſſe mulieribus, ac earum appetiſſe ac peregiſſe concubitum: & quoſdam dæmones, quos *Duſios* Galli nuncupant, aſſidue hanc immunditiā & tentare & efficere plures, taleſque aſſeuerant, vt hoc negare impudentię videatur, non hinc audeo aliquā definire, vtrum aliqui ſpiritus elemento aereo corporati, [nam hoc elementum etiam agitatur flagello, ſenſu corporis tactuq; ſentitur] poſſint etiam hanc pati libidinem, vt quomodo poſſint; ſentientibus fœminis miſceantur. Dei tamen Angelos ſanctos nullo modo illo tempore ſic labi poſſe crediderim, nec de iis dixiſſe Apoſtolum Petrum. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, & cætera, ſecundæ Petri ſecundo. *Et infra.* Angelos etiam Dei homines nuncupatos eadem ſcriptura ſancta teſtis eſt. Hoc idem declarat. *Aug. li. 15. De ciuitate Dei, cap. 21. & 22.*

B*. Dicebat Antonius. Non eſt difficilis bonorum ſpirituū & malorum diſcretio: quæ ſic Deo tribuente panditur. Sanctorum Angelorū amabilis eſt & tranquillus aſpectus, quia non contendunt, neq; clamant, verum tacite leuiterq; præperantes gaudium, & exultationem & fiduciam pectoribus infundunt. Peſſimorum vero vultus truces ſonitus horridi,

ſordidi

fordidi cogitatus plaususque motusque adolescentium vel latronum, è quibus timor animæ sensibus incutitur, metus mortis, lassitudo virtutis, cordis hebetatio. Si ergo post timorem horrori concepto successit gaudium & ad Deum fiducia & ineffabilis charitas venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ præsentis maiestatis indicium est. Si autem formido incussa permãserit, hostis est qui videtur, quoniam nec fouere nouit, vt Gabriel pauentem virginem. *Et infra.* Cum aliqua se vobis obtulerit visio, audacter requirite quis sit ille, & vnde venerit, ac sine mora si sanctorum fuerit reuelatio, angelica consolatione timor reuertitur in gaudium: si vero diaboli fuerit oblata tentatio, fidelis animæ percunctatione euanescit: quia maximum est securitatis indicium interrogare quis nam sit, & vnde sit. Et Naue filius auxiliatorem suum interrogando cognouit, Iosue capit. 6. nec Dauidem percunctantem latere potuit inimicus. *Athanasius, in vita sancti Antonij.*

C. Credunt Hebræi quod hoc die scilicet secundo, Angelus factus est diabolus : quibus consentire videntur qui in secunda feria missam de Angelis cantare consueuerunt, quasi in laudem stantium Angelorum. *In historia scholastica super Genesim, capite de opere secunda diei.*

Item, vide Humilitas. r. s. Incubus. b. peccatum. b.

ANGLIA.

A. ANno Domini millesimo ducentesimo decimo-tertio, Ioannes Rex Angliæ spontanee de consilio Baronum suorum obtulit, ac libere concessit Deo & Apostolis eius Petro, & Paulo, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac Domino Papæ Innocentio tertio, eiusque successoribus, totum regnum Angliæ, & Hiberniæ cum omni iure ac pertinentiis, pro remissione peccatorum suorum, totiusque generis sui viuorum & mortuorum, & fecit & iurauit homagium pro prædictis regnis Deo & prædictis Apostolis, & Innocentio Papæ, vt ea de cætero tanquam feudatarius reciperet ac teneret ab ipso Papa, eiusque successoribus, ad cuius iudicium statuit, vt de propriis reditibus prædictorum regnorũ pro omni seruitio ac consuetudine, saluo per omnia donario beati Petri, Ecclesia Romana mille marcas recipiat annuatim, septingentas pro regno Angliæ ac trecentas pro regno Hiberniæ, saluis sibi & hæredibus suis iustitiis, & liber-

Lege epi. 46. Petri Blesensis.

tum auferret & vocem. Alia autem die frater aduenit cibos deferens assuetos, inueniensque eum quasi mortuum propriis humeris ad villulam deportauit, & ecce iam media nocte transacta Antonius anima paululum redeunte suspirans, eleuauit caput, & postquam cæteris alta somni quiete prostratis, qui conuenerant ad funeris faciendum officium, eum, à quo delatus fuerat, vigilare conspexit, nutu aduocans obsecrauit, vt nullo penitus excitato ad pristinum se referret habitaculum. Relatus ergo solus iterum permanebat, & orans prostratus post orationem clara voce dicebat, Ecce ego hic sum Antonius: non fugio vestra certamina. Nullus me separabit à caritate Christi. Talia ergo dicente sonus repentinus interfuit, ita, vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis multifaria dæmonum turba exinde se effunderet. Nam & bestiarum, & serpentum formam induentes omnem protinus locum repleuere fantasiis leonum, taurorum, aspidum, & hæc singula secundum naturam suam fremebant. Antonius vero flagellatus atq; confossus, sentiebat quidem asperiores dolores corporis, sed interius durabat mente peruigili. Denique cum eleuaret oculos, vidit culmen aperiri, & radium ad se lucis influere: post cuius splendoris aduentum nec dæmonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo deletus est: & illico præsentiam Domini intelligens loquebatur Domino: Vbi eras, bone Iesu, vbi eras. Quare non à principio affuisti? Et facta vox ad eum. Antoni, hic eram, sed expectabam videre certamen tuum, nunc quia non cessisti dimicando viriliter, semper auxiliabor tibi & faciam te in omni orbe nominari. *Ibidem.*

E. Hora circiter nona cum ante cibum orare cœpisset, raptum se sensit in spiritu, & ab Angelis in sublime ferri, prohibentibus autem transitum aereis dæmonibus, cœperunt sancti Angeli contradicentes dicere: quæ esset causa contradicendi, nullis existentibus in Antonio criminibus, illis vero ab exordio replicare peccata nitentibus, calumniosa Angeli clauserunt ora dicentes, non debere eos à natiuitate eius debita narrare. quæ iam Christi essent bonitate sopita; si qua autem scirent ex eo tempore quo factus esset monachus, licere proferre, accusabant dæmones multa procaciter mentientes, & cum deessent probamenta fallacibus, liber Antonio consensus aperitur, & statim rediens in se in

eo loco

eo loco in quo stare cœperat, hoc se rursum esse vidit, quod fuerat. *Ibidem.*

Habebat autem in vultu magnam gratiam, & mirabile hoc à Saluatore munus acceperat. Si quis enim ignarus eius inter multitudinem monachorum eum videre desideraſſet, nullo indicante cæteris prætermiſſis ad Antonium currebat, & animæ puritatem cognoscebat ex vultu, & per speculum corporis, gratiam sanctæ mentis intuebatur. Nã semper hilarem faciem gerens liquido ostendebat se de cœlestibus cogitare. *Ibidem vt supra.* F.

Erat autem Antonius valde sapiens, & hoc in se mirabile habens, quia cum literas non didiciſſet, ingenioſiſſimus & prudentiſſimus erat. Aliquando enim duo gentiles Philosophi venerunt ad eum, putantes Antonium se posse decipere. Quos cum vidiſſet, paganos intellexit ex vultu, & procedens ad eos per interpretem ita cœpit: Quare tam longè ad stultum hominem sapientes se vexare voluerunt? Illis dicentibus non esse illum stultum, sed nimium sapientem, respondit: Si ad stultum veniſtis, superfluus est labor vester: si sapientem me esse putatis, bonum est. Imitamini, quæ probatis, quia bona conuenit imitari. Si ego ad vos veniſſem, vos imitarer, sed quia ad me veniſtis quasi ad sapientem veniſtis, estote sicuti ego, Christiani, abſceſſerunt Philosophi vtrumque mirantes, & acumen ingenij, & dæmonum expulsiones. Alios quoque mundi sapientes, qui eum irridere cupiebant, quia literas nesciebat, tali disputatione colligauit. Respondete mihi, quod prius est, sensus an literæ? Et quid cuius exordium est, sensus ex litteris, an literæ oriantur ex sensu? Aſſerentibus illis, quia sensus est author & inuentor literarum, ait: Ergo cuius sensus incolumis est, hic literas non requirit. *Athanasius ibidem.* G.

Si qui maiore potestate premebantur, nec poterant obtinere iustitiam, ita eos obnixè defendebat, vt ipse pro illis pati videretur iniuriam. *Ibidem.* H.

Antonius maximus monachorum. Is puer relictus orphanus paternos agros donauit conuicaneis suis: aliam verò substantiam disponens pretium pauperibus erogauit, studiosi æstimans esse Philosophi, non solum seipsum spoliare pecuniis, sed eas dispensare proficuè &c. Eius esca erat panis, & sal, potus aqua, prandij tempus Solis occasus. *In Tripartita historia libro primo, capite duodecimo. Socra-* I.

tes libro sexto, capite octauo. Nicephorus libro decimo-tertio, capite 8.

Item, vide Honor. d. Liber b. Sepultura c.

ANTIPHONA.

A. DIcendum vnde sumpsit initium, vt in ecclesia antiphonæ decantentur. Ignatius Antiochiæ Syriæ (tertius post Petrum Apostolum Episcopus, qui etiam cum ipsis degebat Apostolis) vidit Angelorum visionem, quomodo per Antiphonas Sanctæ Trinitati dicebant hymnos, isque modum visionis Antiochiæ tradidisse probatur Ecclesiæ, & ex hoc ad cunctas transiuit Ecclesias. *In Tripartita historia lib. 10. cap. 9.*

ANTICHRISTVS.

A. ANno Imperatoris Mauritij decimo-primo, in Gallia quidam in sylua cædens ligna, adeo à muscis infestatus est, vt per biennium amens fieret. Deinde sub religionis habitu exhibebat se Pseudoprophetam, deinde Magũ, deinde etiam sanitates super infirmos faciens se Christum esse dicebat, & pro Christo se adorari iubebat. Nolentes se adorare, cum populo, qui multus ei adhærebat, impetebat hostiliter: qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces eius dispersi sunt. *Sigbertus Gemblacensis in Chronicis, Anno Christi. 593.*

B. *2. ad Thessal. cap. 2.* Præsentia Antichristi erit secundum operationem Sathanæ in omni virtute, signis & prodigiis mendacij, & in omni seductione iniquitatis. Tunc enim soluetur Sathanas, & per Antichristum in omni sua virtute mirabiliter quidem, sed mendaciter, operabitur, quæ solent ambigi, vtrum propterea dicta sint signa & prodigia mendacij, quia mortales sensus per phantasmata decepturus est, vt quod non facit, facere videatur, an quia illa ipsa etiam si erunt vera prodigia, ad mendacium pertrahent credituros non ea potuisse nisi diuinitus fieri, virtutem diaboli nescientes, maxime quando tantam, quantam nunquam habuit, acceperit potestatem. Non enim quando ignis de cœlo decidit, & tantam familiam cum tantis gregibus pecorum sancti Iob vno impetu absumpsit, & turbo irruens & domum quatiens filios eius occidit, phantasmata fuerunt: quæ tamen opera fuerunt Sathanæ, cui Deus dederat hanc

potesta-

potestatem. Propter quod horum ergo dicta sunt prodigia & signa mendacij, tunc potius apparebit. *Augustinus de ciuitate Dei, lib. 20. capite 19.*

APIS.

PRo hoc peccato, scilicet submersionis paruulorum filiorum Israel creditur Deus Ægyptios tradidisse in hũc errorem, vt Apim pro Deo colerent. Erat autem Apis, vt ait Plinius (qui & testatur eum vidisse) quidam taurus qui ex improuiso egrediebatur de flumine, habens in humero dextero signum candidum, ad instar lunæ corniculatæ, ad quem cum statim confluerent Ægyptij omni genere Musicorum psallentes, leuabatur in aera, & super eos tanquã psallens ferebatur, & ad motum vel stationem ipsius ipsi in terra mouebantur vel stabant, & eadem die euanescebat. In historia scholastica super Exodum capite de submersione paruulorum. *Aug. lib. 18. cap. 5 de ciuit.* *Item vide Mirabile, a. l.*

A. *Hist. nat. li. 8. c. 6.*

APOLLONIA.

CVm Apolloniam longæ ætatis virginem persequutores rapuissent, dentes ei primo omnes effoderunt, cõgestis deinde linguis extruxerunt rogum, comminantes se eum incensuros, nisi cum ipsis pariter impia verba proferret, scilicet contra Christum. At illa vt rogum vidit incensum, paululum quid in semetipsa molitur, repente se à manibus prorupit impiorum, atque in ignem sponte prosiliuit, ita vt perterrerentur etiam crudelitatis authores, quod promptior inuenta est ad mortem fœmina, quam persequutor ad pœnam. *Euseb. in Eccles. hist. lib. 6. cap. 31.*

A.

AQVA BENEDICTA.

ANno Domini 856. vt in Chronico legitur in parochia Maguntina malignus spiritus lapides iaciendo & parietes domorum quasi malleis pulsando, inde manifestè loquendo & discordias seminando homines infestabat, denique animos omnium contra vnum hominem commouit, quasi propter eius peccata cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit, qui vbicunque intrasset statim domus exurebatur, vt iam ei nisi in agris nullus manendi locus esset. Propter hoc presbyteris

A.

litanias agentibus & aquam benedictam spargentibus, inimicus lapides iactabat, & multos cruentabat. Tandem aliquando conquiescens, confessus est se quando aqua spargebatur sub cappa Sacerdotis talis, qui sibi esset familiaris latuisse, accusans quod cum filia procuratoris in peccatum lapsus fuerit. Sic per triennium institit, donec ibidem omnia ædificia incendio consumeret. *In aurea legenda sub titulo de sancto Pelagio Papa, & plenius in Speculo historiali, lib. 25. cap. 37.*

AQVA.

A*. APud Veronam fluuius Athesis excrescens ad beati Zenonis Ecclesiam venit, cuius Ecclesiæ dum essent ianuæ apertæ, aqua in eam minime introiuit, quæ paulisper crescens vsque ad fenestras Ecclesiæ tectis proximas peruenit: sicque stans aqua Ecclesiæ ianuam clausit, ac si illud elementum in soliditatem parietis fuisset immutatum. Cumque essent multi interius inuenti, sed aquarum magnitudine Ecclesia omni circumdata, qua possent egredi, non haberent, ibique siti & fame deficere formidarent, ad Ecclesiæ ianuam veniebant, ad bibendum hauriebant aquam, quæ, vt dixi, vsque ad fenestras excreuerat, tamen intra ecclesiam nullo modo defluebat. *Gregorius in dialogis lib. 3. cap 19.*

Item, vide Abundantia. a p. Mirabile g Obedientia. n.

AQVILA.

Vide, Abstinentia. a. g.

ARBOR.

Vide Mirabile. b. k.

ARGENTVM.

Vide Lex. c.

ARISTOBVLVS.

A. ARistobulus filius Ioannis Hyrcani impatiens materni dominij matrem cum tribus fratribus minoribus vinculauit in carcere, & Antigonum fratrem suum quem diligebat secundum a se constituit, imposuitque sibi diadema, estque restitutum regnum Iudææ. *Et infra.* Nec tamen regnauit Aristobulus nisi per annum, eo quod matrem peremerat in vinculis. *In historia scholastica parte 6. cap. 3. Ioseph. lib. 20. antiq.*

ARI-

ARISTOTELES.

FVerunt, qui eum incubi dæmonis filium crederent, propter agilitatem corporis, perſpicaciam ingenij, & gloriȩ appetitum, quam multiplici induſtria omnibus præripere conſueuerat. *In Polycrat. lib. 7 c 6.* A.

Ænigmata Ariſtotelis (imo Pythagoræ potius) recitat Hieronymus contra Rufinum, quorum quædam ſunt hæc. Ignem gladio ne foueas, id eſt, iratum & tumidum animũ verbis maledicis ne laceſſas, cor non comedendum, id eſt, tumorem de animo proiiciendum, hirundinem in domo non ſuſcipiendam, id eſt garrulos & verboſos homines ſub eodem tecto non habendos. *Ioannes Galenſis in compendiloquio de dictis & vita Philoſophorum illuſtrium.* B.

Ariſtotelis in capeſſenda laude ſitim ſubnectam. Is namque Theodecti diſcipulo oratoriæ artis libros, quos vt ederet, donauerat, moleſteque poſtea ferens titulum eorum ſic alij ceſſiſſe, proprio volumine, quibuſdam rebus inſiſtens, planius ſibi de his in Theodecti libris dictum eſſe adiecit. Niſi me tantæ & tam late patentis ſcientiæ verecũdia teneret, dicerem dignum Philoſophum, cuius ſtabiliẽdi mores altioris animi philoſopho traderentur. *Valerius Maximus lib. 8. c. 14.* C.

Extant verba eius in princip. Rhetori. ad Alex.

Item, vide Patria m. Rex f.

ARMA.

NVnquam credo potuiſſe dubitari armis ruſticam plebem, quæ ſub dio & labore nutritur, ſolis patiens & vmbræ negligens, balneorum neſcia, delitiarum ignara, ſimplicis animi, paruo contenta cibo, duratis ad omnem laboris tolerantiam membris. Cui geſtare ferrum, foſſam ducere, onus ferre conſuetudo de rure eſt: interdum tamen neceſſitas exigit etiam vrbanos ad arma compelli. Qui vbi nomen dedere militiæ, primum laborare, decurrere, portare pondus & Solem pulueremque ferre condiſcant, parco victu vtantur & ruſtico. Interdum ſub dio, interdum ſub papilionibus commorentur. Tunc demum ad vſum erudiantur armorum, & ſi longior expeditio emergit, in angariis detinendi ſunt, proculque habendi à ciuitatis illecebris, vt & eo modo & corporibus eorum robur accedat & animus. Nec inficiendum eſt poſt vrbem conditam Ro- A.

manos ex ciuitate profectos semper ad bellum. Sed tunc nullis delitiis fungebantur, sudorem cursu & campestri exercitio collectum natans iuuentus abluebat in Tiberi. Idem bellator, idem Agricola, genera tantum mutabat armorum. Quod vsque adeo verum est, vt aranti Quintio Cincinnato dictaturam constet oblatam. Ex agris ergo supplendum robur, præcipue videtur exercitus, nescio enim quomodo minus mortem timet, qui minus delitiarum nouit in vita. *Vegetius de re militari, libro primo capite tertio.*

Item, vide Defensio, a. b.

ARIVS.

A. ARius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniã nõ statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est. *In decreto 24. quæst. vltima, capite Resecanda.*

B*. Arius ad Ecclesiam pergens Episcoporum & populorũ errori suo fauentium frequentia constipatus, vt Alexandro Alexandriæ Episcopo vim faceret, humanæ necessitatis causa ad publicum declinat locum, vbi cum sederet, intestina eius & omnia viscera in secessus cumulum defluxere, ita tali in loco dignam mortem blasphemiæ & fœtidæ mentis exoluit. *In Eccles. hist. lib. 3. capite 10. Athan. epistola ad Serap.*

C. Fertur hanc gratiam ciuitati suæ Vercellensi Eusebius à Domino impetrasse, vt nullus Arianus ibidem viuere possit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Eusebio.*

ARSENIVS.

A*. ABbas Arsenius cum esset in Palatio Theodosij maioris, orauit ad Dominum dicens: Domine dirige me ad salutem, & venit ei vox dicens: *Arseni, fuge homines & saluaberis.* Idem ipse descendens ad monasticam vitam rursus orauit vt prius, audiuitque vocem dicentem sibi: *Arseni, fuge, tace, quiesce.* Hæ enim sunt radices non peccandi. *In vitis Patrum lib. 2. parte 1.*

B. Venit aliquando beatæ memoriæ Theophilus Archiepiscopus ad Abbatem Arsenium cum quodam Iudice, & interrogabat senem, volens ab eo audire sermonem. Paulisper autem tacens senex, postea respondit dicens: Et si dixe-

dixero vobis, custodietis? Illi autem promiserunt se custodire, & ait senex. Vbicunque audieritis Arsenium, approximare nolite. Alia vice volens Archiepiscopus videre eum, misit prius videre si aperiret. Ipse autem mandauit ei, dicens: Si veneris aperiam tibi, sed si tibi aperuero, omnibus aperiam, & tunc iam hic vltra non sedeo. *Vide supra.*

Sedente eodem, aliquando in Canopo, virgo vna de Roma venit diues valde & timens Deum, & suscepit eam Theophilus.. Illa autem rogauit eum, vt ageret cum sene, vt videret eum. Qui abiens ad eum rogauit, dicens: Aliqua matrona venit de Roma, & vult videre te. Senex vero non acquieuit, vt veniret ad eum. Cum ergo hæc renunciata fuissent prædictæ matronæ, iussit sterni animalia dicens: Credo in Deo, quia videbo illum. Sunt enim in ciuitate nostra multi homines, sed ego veni Prophetas videre. Et cum peruenisset ad cellam eiusdem senis, iuxta Dei ordinationem inuentus est oportune foris prope Ecclesiam. Quem vt vidit, prostrauit se ad pedes eius. Ille autem leuauit eam cum indignatione, & intuens in eam dixit: Si faciem meam videre vis, ecce vide: Illa autem præ verecundia non considerauit faciem eius. Et dixit ei senex, non audisti opera mea? Me enim videre, quid necesse est? Quomodo autem præsumpsisti tantam nauigationem suscipere? nescis, quia mulier es? & non debes exire quoquam? An idcirco venisti, vt vadas Romam, & dicas aliis mulieribus, quia vidi Arsenium, & faciant mare viam mulierum venientium ad me. Illa autem dixit: Si Deus voluerit me reuerti Romam, non permitto aliquam venire huc, sed ora pro me, & memor esto mei semper. Ille autem dixit: Oro Deum, vt deleat memoriam tui de corde meo. Quæ audiens hæc, egressa est turbata. Et cum venisset in ciuitatem, præ tristitia febricitari cœpit. Et nunciatum est Archiepiscopo, quia infirmaretur, & venit ad eandem consolari, interrogans quid haberet: Illa autem dixit ei: Vtinam non peruenissem huc, dixi enim seni: memor esto mei, & dixit mihi: Oro Deum, vt deleatur memoria tui de corde meo, & ecce ego ipsa tristitia morior. Et dixit ei Archiepiscopus: Nescis, quia mulier es? & diabolus per mulieres viros sanctos impugnat? propterea hoc dixit senex: nam pro anima tua semper orat, & ita curata est mens eius, & discessit cum gaudio ad propria. *Eodem libro parte 1.*

D. Abbas Arsenius nisi semel in anno non mutabat aquam palmarum, sed tantum adiiciebat, faciebat plectam de ipsis palmis & cusabat ad horam vsque sextam. Interrogauerunt ergo eum Seniores, cur non mutaret aquam palmarum, quæ fœtebat? & dixit eis: Pro thymiamate & odoribus vnguentorum, quibus in sæculo vsus sum, vti me opus est hoc fœtore. *In vitis Patrum, lib. 4. 1. parte.*

E. Narrauit Abbas Daniel de Abbate Arsenio, quia venit aliquando Magisterianus, deferens ei testamentum cuiusdam Senatoris parentis eius qui reliquerat ei hæreditatem magnam valde, & accipiens voluit illud scindere. Sed ille cecidit ad pedes eius dicens: Deprecor, non scindas illud, quia incidetur caput meum. Et dicit ei Abbas Arsenius. Ego prius mortuus sum quam ille, ipse autem modo mortuus est, quomodo me fecit hæredem? Et remisit testamẽtum nihil accipiens. *In vitis Patrum lib. 6 1. parte.*

F. Ægrotauit quandoque idem Arsenius, & habuit opus in necessitate sua vsque ad vnam siliquam nummi, & cum non inueniret, accepit à quodam velut eleemosynam, & dixit: Gratias tibi ago Domine, quia me dignum fecisti pro tuo nomine ad hoc peruenire, vt egens eleemosynam postularem. *Eodem lib. parte 1.*

Dicebant senes de Abbate Arsenio, quia sicut dum esset in palatio, nemo eo melioribus vestibus vsus esset, ita & dum in conuersatione moraretur, nemo & vilius tegebatur. *In vitis Patrum.*

G. Dicebant senes, quia dederat quidam in Scythi fratribus paucas caricas, id est ficus, & pro hoc quod paucæ erant, non transmiserunt ex eis Arsenio, ne velut iniuriam pateretur. Ille autem cum hoc audisset, non est egressus iuxta morem ad opus Dei cum fratribus celebrandum, dicens: Excommunicastis me vt non mihi daretis de eulogia quam transmisit dominus fratribus, ex qua ego non fui dignus accipere. Quod cum audissent omnes ædificati sunt in senis humilitate, & vadens præsbyter portauit illi de caricis illis, & adduxit eum in congregationem gaudentem. *Ibidem.*

H. Quædam hæc puella Æthiopissa veniens ad Arsenium tetigit melotem eius. Senex autem increpauit eam. Illa vero dixit. Si monachus es, vade in montem, scilicet vbi erat

habita-

habitatio monachorum. Compunctus in hoc verbo senex, dicebat in seipso. Arseni si monachus es, vade in montem. *Ibidem.*

Cum moreretur Arsenius, discipuli eius turbati sunt valde: & dixit eis. Nondum venit hora mea, cum autem venerit, dicam vobis. iudicari habeo vobiscum ante tribunal Christi, si permiseritis cuiquam de corpore meo, aliquid facere. Et illi dixerunt. Quid ergo faciemus? quia nescimus mortuũ vestire vel sepelire? Et dixit senex: Nescitis mittere funem in pedes meos, & trahere me in montem? *Ibidem.* K

Cum autem traditurus esset spiritum, viderunt eum fratres flentem, & dixerunt. In veritate & tu times mortem Pater? Et dixit eis. In veritate timeo. Timor enim qui in hac hora mihi est, semper fuit in me, ex quo factus sum monachus, & timeo valde, & ita dormiuit in pace. *Ibidem.* L.

Narrauit Abbas Daniel de Abbate Arsenio, quia nunquam voluerit loqui de aliqua quæstione Scripturarum cum posset magnifice, si vellet: Sed neque cito epistolam scripserit ad aliquem. *Ibidem.* M.

ARCTVRVS.

IVxta Merlini vaticinium Arcturus dubium habet exitum, qui vtrum viuat aut mortuus fuerit, nemini certum est. *In historia Britonum, & Vincentius in Speculo historiali, lib. 21. cap. 56. & libro 22. capit. 74. De hoc Arcturo ita loquitur P. Blesensis epistol. 51. Promissam expecto gratiam, fortasse sicut Arcturum Britannia, sicut Iudæa Messiam, & epist. 57. Quibus si credideris, expectare poteris Arcturum cum Britonibus. Alludit Blesensis ad ea figmenta de Arcturo euulgata, quæ sane fabulosa esse liquet ex histor. Eccles. venerab. Bedæ. Sigeb. ipse ac Nauclerus omnis certæ auctoritatis expertia esse fatentur. Consule Neubrig. rerum Angl. libr. 3. cap. 7. Nauclerum generat. 16. & 17 Polyd. Virg. l. 1. hist. Angl. ad annum 492.* A.

ASCENSIO CHRISTI.

DE loco ascensionis dicit Sulpitius Episcopus, quia ibi cum postea ædificata ecclesia esset, locus ille in quo extiterunt vestigia Christi ascendentis, nunquam sterni potuit pauimento, imo resiliebant marmora in ora collo- A.

 cantium

cantium calcati etiam pulueris à Domino hoc dicit esse documentum, quia vestigia impressa cernuntur, & eandem adhuc speciem velut pressis vestigiis terra custodit. *In historia scholastica parte septima, capite quinto. Beda libro quinto, capite decimooctauo. Histor. Anglic. ex Adamanno Monacho. S. Paulinus Nolanus epistola vndecima ad Seuerum.*

ASYLVM.

A. ROmulus & Remus asylum quoddam, scilicet templum constituisse perhibentur, quo quisquis confugeret, ab omni noxia liber esset, augere quærentes creandæ multitudinem ciuitatis. *Augustinus de ciuitate Dei, libro 1. capite 34.*

ASINVS.

A. HEbræi tradunt ob hoc dictum: *Non arabis in boue & asino*, quia noluit Dominus seruili iumento, id est, asino Regem iumentorum copulari. Quatuor enim quasi regia animalia ostendit Dominus Ezechieli: Homo enim Rex est omnium animalium: sub quo leo est Rex ferarum. Aquila Rex auium, bos iumentorum. Quidam Hebræi puerilius exponunt, quia scilicet si bos ruminat, putaret asinus, ipsum comedere, & fame afficeretur, & deficeret. *Super Deuteronomium in historia scholastica, capite de suscitatione seminis.*

ASPECTVS.

A. PEricles Atheniensium Princeps cum Tragædiarum scriptorem Sophoclem collegam haberet in Prætura, atque is publico officio vna districtus pueri ingenui prætereuntis formam impensioribus verbis laudasset, intemperantiam eius increpans dixit: Prætori non solum manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculos à libidinoso aspectu continentes esse debere. *Valerius Max. libro quarto capite tertio. è Cic. 1. de offic. Plutarch. in Periclis vita. Stobæus sermone 15. & in Polycratico Ioan. Salesberiensis, libro 6. cap. 1.*

ASTROLOGIA.

ANno Domini 1147. Astrologi orientales & occidentales, Iudæi & Sarraceni & Christiani, miserunt literas per diuersas mundi partes prædicantes & asserentes in septẽbri futuram validorum ventorũ tempestatem, terræ motũ, ac mortalitatem hominum, seditiones, & discordias, regnorum mutationes, & alia multa cõminantes in hunc modum, sed aliter quam diuinando prædixerant, manifeste rerum subsequens probauit euentus. *In speculo historiali, libro 3 cap. 41.* A.

Super illud Genesis cap. nono. *Impleti sunt dies Noe nongentorum quinquaginta annorum, & mortuus est*: dicit Iosephus, quod nemo putet falsa, quæ de antiquorum longęuitate scripta sunt, quia propter virtutes & gloriosas vtilitates, quas iugiter perscrutabãtur, id est, Astrologiam, Geometriam, Deus eis amplius viuendi spacia cõdonauit, quia aliter ediscere non potuissent, nisi sexcentos viuerent annos. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. *In historia scholastica super Genesin capite de ebrietate Noe, & Petrus Mexius Hispanus, in Sylua variarum lectionum, cap. 1. & 2.* B.

Arithmeticam sane, & quæ de Astrologia sunt Ægyptis tradidit Abraham ante eis ignota, à quibus post peruenerunt ad Græcos. *In historia scholastica super Genesin capite de descensu Abrahæ in Ægyptum.* C.

Exprobrantibus quibusdam Thaleti Milesio Philosopho propter paupertatem, quasi inutili philosophia existente, aiunt ipsum considerasse oliuarum vbertatem futuram ex Astrologia, adhucque hyeme existente, dedisse oliuarum cultoribus, in Mileto, & Chio arrhabones, id est, arrhas, pro fructu anni sequentis. Quando autem tempus venit, multis quærentibus simul & subito oliuas, pretium taxans quomodo voluit cum multas collegisset demonstrauit, quoniam facile est philosophis ditari si volunt, sed non est id circa quod student. *Aristot. prim. politic. capite decimo quarto.* D.

Item, vide Fatum. c. Mathesis. a. b. Moyses. a.

ASTVTIA.

Vide Calliditas. a. Excellentia. a. Hannibal. c. d. Miraculum x.

ATHA-

ATHANASIVS.

A. VIrginem quandam in Alexandria septuaginta annorum, vidi, de qua dicebant illic omnes clerici, quod olim cum esset iuuenis pulchra valde, conspectus omnium vitare consueuerat, ne qua propter miraculum vultus sui suspicione vel macula notaretur. Tunc Arianis sub Imperatore Constantio B Athanasio calumnias excitantibus, ille corruptum iudicium declinans non amico vel præsenti vel clerico se subdidit, sed cum apparitores subito domum eius intrassent, tunica birroqúe vestitus media nocte fugiens ad hanc virginem venit, cui tam inopinatæ rei perterritæ nouitate ait. Ab Arianis quæror, & criminibus calumniosis incusor. Ne ergo & ego irrationabili nota deformer, & qui ad pœnam meam parati inique sunt propter me ruant in peccatum, magis credidi fugiendum. Deus aũt hac nocte reuelauit mihi, quod apud nullũ ita vt apud te, possem saluari. Tunc illa congaudens in Domino proiectis cogitationibus vanis, sanctum illum per sex annos intra cellæ suæ secreta celauit, quamdiu Constantius vixit, ipsa ei pedes abluens, & omnia necessaria præparans, & ministrans, libros quos ille quærebat mutuo sumens, eique legendos præbens. Nullus tamen in vrbe quo degeret inuenire potuit, donec Constantio mortuo rursus nocte propriis vestibus indutus in ecclesia subitò, cunctis stupentibus apparuit. Amicis autem suis intimus satisfaciebat dicens: Idcirco me ad latebras vestras non cõtuli, vt tute iurare possetis, quod vbi degerem nesciretis, & quia necesse erat vbique me quæri, in cella illius virginis latui. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus siue* Lausiaca *historia. Palladij olim Heraclidi monacho ascripta.*

Item, vide Baptismus. d.

ATTILA.

A. ATtila Rex Hunnorum, tanquam leo insaniens infinitas strages per Gallias dedit Cum autem ventum esset ad Trecas, sanctus Lupus obuiam venit Attilæ & ait: Tu quis es, qui nostras terras vastas, & gentem nostram perturbas? Cui ille. Ego sum Attilla, *flagellum Dei.* Ad quam

vocem

vocem Lupus iussit portas aperiri, dicens. Bene venit flagellum Dei, & induxit eum in ciuitatem: Miro autem modo Hunni cæcitate percussi transierunt per mediam ciuitatem à porta in portam, neminem lædentes. *In vita sancti Seruatij, & ponitur in speculo historiali libro 21. cap. 39. & plenius in Policratico Ioannis Salesb. libro 4. cap 1. Surius tom. 4.*

Tamerlanes se iram Dei vocabat, vt refert Æneas Syluius in Asia descriptione cap. 31.

AVARITIA.

A. CVm Ambrosius ad radicem omnium malorum, Auaritiam magis ac magis in hominibus crescere videret, & maxime in his, qui erant in potestatibus constituti, apud quos omnia pretio vendebantur, nec non in his qui erant in sacris mysteriis deputati, vehementer ingemuit, & se de huius sæculi ærumna liberari instantius exorauit. *In aurea legenda titulo de Ambrosio.*

B. Hilarion fratrem quendam in quinto milliario à se manentem, quia cõpererat eum hortuli sui nimis cautũ timidumq; fore custodem, & quia pusillũ haberet nummorum, oculis suis abiecerat, qui volens sibi reconciliari senem, sæpe veniebat ad fratres, & maxime ad Hesychium, quo ille vehementissime delectabatur. Quadam ergo die ciceris fascem virentis sicut in herbis erat detulit, quem cum ad vesperã posuisset Hesychius in mensa, exclamauit senex se putorem eius ferre non posse, simulque vnde esset, interrogauit. Respondente Hesychio, quod frater quidã primitias agelli sui detulisset fratribus: non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in cicere fætere Auaritiam? Mitte bobus, & vide an comedant. Quod cum ille in præsepe posuisset, exterriti boues ruptis vinculis in diuersa fugerunt. Habebat enim hanc senex gratiam, vt ex odore corporum vestiumque & earum rerum quas quis detegerat, sciret, cui dæmoni vel vitio subiaceret. *Hieronymus in vita Hilarionis.*

C. In illa obsidione facta per Hannibalem, & fide erga Romanos, cum trecenti Prænestini permanerent, euenit vt ex iis quidam murem captum ducentis potius denariis vendere quam ipsæ leniendæ famis gratia consumere mallet. Sed credo Deorum prouidentia & venditori & emptori quem vterque merebatur, exitum attribuit. Auaro enim fame consumpto manubiis sordium suarum frui non licuit:

cuit: & æqui animi vir ad salutarem impensam faciendam care quidem, verum necessarie cibo comparato vixit. *Valerius Max. libro septimo, capite sexto. T. Liuius libro vigesimo-tertio. Iulius Fronsinus libro quarto, capite quinto Stratagemat. Plinius libro octauo, capite 57. Strabo libro quinto Geograph.*

D. Auaritia ante omnes L. Septimulii præcordia possedit, qui cum C. Gracho familiaris fuisset, caput eius abscindere, & per vrbem pilo fixum ferre sustinuit: quia Opimius Consul auro id sit repensurum edixerat. Sunt qui scribant liquato plumbo eam partem cauatam capitis, quo ponderosius esset, explesse. *Idem Valer. Maximus libro nono, capite quarto, Cicero secundo de Oratore, Plutarch. in Grachis, Auctor de Viris illustribus, capite 66. Plinius libro 33. cap. 3.*

E. Auaritia Ptolomæi, Regis Cypriorum risu persequenda est. Nam cum anxiis sordibus magnas opes corripuisset, propterque eas periturum se videret, & ideo omni pecunia imposita nauibus in altum processisset, vt classe perforata arbitrio suo periret, & hostes præda carerent, non sustinuit mergere aurum & argentum, sed futurum necis suæ præmium domum reuexit. Proculdubio hic non possedit diuitias, sed à diuitiis possessus est, titulo Rex Insulæ, animo autem pecuniæ miserabile mancipium. *Ibidem libro 9. capit. 4. Plutarch. in Catone.*

Item, vide conuiuium c. Cupiditas. a. Diuitiæ. f. g. Fraus. a. Episcopus. b. Hospitalitas. g. Libido. c. Punitio. d.

AVTHORITAS.

Vide Pythagoras. b.

AVCVPIVM.

A. HVius aucupii genus, quod scilicet per accipitres vel aues eiusmodi exercetur, laboriosum est, sumptusque quos exigit suorum successuum commoditate non redimit. Cum Marcellus nepos Augusti sollicite versaretur in auib. capiendis, quæsiuit ab eo Virgilius vtrũ mallet armari in auiũ prædationem, aut muscam, in exterminationẽ muscarum? Qui relata ad auunculum quæstione, prælegit muscam, quæ à Neapoli muscas abigeret vniuersas: cuius petitionem effectus impleuit. *Pet. Bles. epist 81. & Ioan. Salesber. in libro. de Nugis curialium & vestigiis philosophorum libro 1. capite 4.*

Iuxta

Iuxta veteres historias Vlysses aues armatas intulit Græciæ, ad eorum solatium, quorum parentes in acie Troiana ceciderant. Noluit tamen vir prudens, hac vanitate filium suum, Telemachũ occupari. *Et infra.* Raro inuenitur quisquam eorum (scilicet venatorum) modestus aut grauis, raro continens, & vt credo, sobrius nunquam. *Ibidem.* B.

Deterior sexus (supple fęmella) in auium venatione potior est: in qua poteras naturam arguere, nisi nosceres, quia deteriora semper proniora sunt ad rapinam? *In Polycratico libr. 1. cap. 4.* C.

Lombardus dicit, nolo habere accipitrem, qui capiat alaudam, & comedat gallinam. *G. Lugdunensis in summa vitiorum in tractatu Auaritiæ rubrica 6.* D.

Item, vide Auis.

AVDACIA.

A. PLerique rei militaris ignari pleniorem victoriam credunt, si aduersarios à locorum angustiis aut armatorum multitudine circumdederint, vt nõ inueniant aditum abscedendi, sed clausis ex desperatione crescit audacia, & cum spei nihil est, sumet arma formido, libenter cupit commori, qui sine dubio scit se esse moriturum. Ideo Scipionis laudata sententia est, qui dixit, viam hostibus qua fugerent, innuendã. Et sic: Hosti fugienti pons est vel aureus sternendus. Simile illud 2. Reg. c. 2. ver. 26. *An ignoras quod periculosa sit desperatio? Vegetius de re militari lib 3. cap. 22.*

B. Priuerno capto, interfectisque qui id oppidum ad rebellandum incitauerant, Senatus indignatione accensus consilium agitabat, quidnã sibi de reliquis oppidanis esset faciendum. Eodem tempore Princeps eorum interrogatus, quam pœnam mererentur, respondit. Quam merentur, qui dignos libertate se iudicant. Verbis arma sumpserat: exasperatosque patrum conscriptorum animos verbis inflãmauerat, sed Plausius Consul fauẽs Priuernatiũ causæ, regressum animoso eius dicto obtulit, quæsiuitque qualem cum eis pacem Romani habituri essent, cum eis impunitate donata. Constantissimo vultu inquit. Si bonam dederitis, perpetuam: si malam, non diuturnam. Qua voce perfectum est vt victis non solum venia, sed etiam iũs & beneficium nostræ ciuitatis daretur: *Valerius Max. libro 6 capite. 2 T. Liuius libro 8.*

C. Mulier à Philippo Rege temulento immerenter damnata. Prouocarem, inquit, ad Philippum, sed sobrium. Excussit crapulam oscitanti, [*aliter excitanti*] ac præsenti animo ebrium resipiscere, causaque diligentius inspecta iustiorem sententiam ferre coegit. Ergo æquitatem, quam impetrare non potuerat, extorsit: potius præsidium à libertate quam ab innocentia mutuata. *Ibidem, & Plutarch. in Apophthegm.*

D. Senectutis vltimæ quædam mulier Syracusanis omnibus Dionysij Tyranni exitum, propter nimiam morum acerbitatem, & intolerabilia onera votis expetentibus, sola quotidie matutino tempore Deos, vt incolumis ac sibi superstes esset, orabat. Quod vbi is cognouit, indebitam sibi admiratus beneuolentiam accersit eam, & cur hoc, aut quo suo merito hoc faceret, interrogauit. Tum illa: Certa, inquit, est ratio propositi mei. Puella enim cum grauem Tyrannum haberemus, carere eo cupiebam: Quo interfecto aliquando tætrior arcem occupauit: eius quoque finiri dominationem magni æstimabam: tertium te importuniorem superioribus habere cœpimus rectorem. Timens ergo ne si tu fueris absumptus, deterior in locum tuum succedat: caput meum pro salute tua deuoueo. Tam facetam audaciam punire Dionysius erubuit. *Ibidem libro 6 cap. 2. in externis.*

E. Marcus Brutus suarum prius virtutum quam patriæ, parentis Iulij Cæsaris parricida (vno enim facto & illas in profundum præcipitauit, & omnem nominis sui memoriam inexpiabili detestatione perfudit) vltimum prælium initurus, negantibus quibusdam id oportere committi. Fidenter, inquit, aciem descendo. Hodie enim aut recte erit, aut nihil curabo. Præsumpserat enim neque viuere se sine victoria, neque mori sine securitate posse. *Ibidem libro 6. cap. 4. Plutarchus in Bruti vita.*

Ita vide Cæcitas. a. Fiducia. a. e.

AVDITVS.

A*. RVsticus quidam, qui nunquam volebat audire aliquid de Deo, mortuus est. Cum ad Ecclesiam esset delatus, & Sacerdos & alij clerici officia legēdo & cantādo circa corpus peragerent, imago crucifixi cœpit obturare aures suas, manibus

manibus à cruce separatis. Quod cum omnes astantes a-spicerent, mirabantur. Tunc Sacerdos ait: Scitis quale signum est hoc? Vos scitis quod iste qui hic iacet, nunquam voluit audire verbũ Dei, & ideo est modo in manu diaboli. Idcirco sic Christus obturauit aures suas, ne audiat preces quas pro eo fundimus, & cessauerunt omnes orare. *Iacobus de Vitriaco, qui fuit Episc. Aconensis, & post Cardinalis sermone 190.*

Frater interrogauit senem dicens: Ecce rogo senes, & dicunt mihi de salute animæ meæ, & nihil retineo de verbis eorum. Quid ergo rogo eos nihil proficiẽs? totus enim sum in immunditia. Erant autem ibi duo vasa vacua, & dixit ei senex. Vade, & aufer vnum ex vasis istis, & mitte in eo oleũ, & accende intus stuppam, & refunde oleum, & pone vas in locum suum, & fecit. Et dixit ei: Fac iterum sic, & cum fecisset hoc sæpius, dixit ei senex. Affer modo vtraque vasa, & vide, quod eorũ mundius sit. Et respondit, illud, vbi oleum misi. Cui senex dixit, Sic est anima de his quæ interrogat. Quamuis enim nihil retineat earum quę audit, tamen ipsa plus mundabitur, quam illa, quæ omnino nec interrogat quenquam. *In vitis Patrum libro 10. parte 10.* B.

AVGVRIVM.

Vide, Diuinatio. b.

AVGVSTINVS.

Augustinus libros Aristotelis Prædicamentorum & omnes libros liberalium artium, quoscunque legere potuerat, per se didicit, & intellexit. *Vt in libris confessionum ait, lib. 4. cap. 16.* A.

Cum autem esset annorum decem & nouem, & Hortensium librũ philosophi Ciceronis, in quo vanitas mundi contemnenda, & philosophia appetenda dicebatur, perlegeret, liber plurimum placuit, sed quia nomen Iesu Christi quod à matre imbiberat, ibi non erat, dolere cæpit. *August. libro 3. Confess. capit. 4. & libr. 8. c. 7. & initio. libri. De vita beata.* B*.

Mater vero eius pro eo plurimum flebat & ipsum ad fidem adducere nitebatur. Rogabat ergo sedula mater quasi importuna Ambrosium Episcopum (sicut in eodem libro C*.

Confessionum testatur) vt pro filio intercedere dignaretur. Cui prophetica voce respondit: Vade secura, quia impossibile est, vt filius tantarum lachrymarum pereat. *Ibidem.*

D*. Cum autem vita Christi sibi placeret, sed per ipsius angustias adhuc ire pigeret, horum exemplis nempe Victorini à Simpliciano, & magni Antonii à Pontiano sibi narratis, vehementer exarsit, & ad socium suum Alypium exclamauit. *Quid patimur? quid est hoc? quid audisti? Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris in infernum demergimur sine corde: Ecce vbi volutamur in carne & sanguine. Ibidem lib. 8. cap. 8.*

E. Interim autem dum suam tarditatem veniendi ad Christi fidem plangeret, vehementissimo dentium dolore torqueri cœpit, vt fere [sicut ipse ait] ad credẽdum opinionem Cornelii Philosophi duceretur, qui summum bonum animæ in sapientia, summum vero corporis in nullum sentiendo dolorem posuerat. *Ibidem libro nono, capite quarto.*

F. Cum esset annorum triginta, meritis matris & prædicatione sancti Ambrosii sacrũ baptisma suscepit, & tunc fertur [sicut testatur Honorius in suo Speculo Ecclesiæ] Ambrosius dixisse. *Te Deum laudamus*, & Augustinus. *Te Dominum confitemur*, respondit, & sic hi duo hunc hymnum alternatim composuerunt & vsque in finem decantauerunt. *In aurea legenda de sancto Augustino.*

Card. Baron. ad ann. 788. & in notis martyrol. ad 5. Maij probat Aug. 24 annos natum fuisse cũ baptismate fuit expiatus.

G. Augustinus dum quadam die legeret, vidit ante se transire dæmonem, librum humeris baiulãtem. Qui ab eo protinus adiuratur, vt quæ ibi scripta sunt sibi pandant, qui ibidem peccata hominum scripta esse asserit, moxque præcepit, vt si aliquod peccatorum suorum ibi esset, sibi legendum manifestaret. Ostenso libro, Augustinus nihil inuenit scriptum, nisi quod quadam vice completorium ex obliuione dimisit, præcipiensq; diabolo vt suũ præstoletur aduentum, Ecclesiam est ingressus & Completorium deuote dixit & solitas orationes peregit. Reuersus imperat, vt locum prædictum iterũ sibi ostendat: qui cum crebro reuolueret & eundem locum vacuũ inuenisset, iratus dixit. Turpiter me decepisti, pœnitet me quod librum ostendi tibi, quia peccatum tuum orationum tuarum virtute delesti, & his dictis confusus euanuit. *In aurea legenda.*

H. Vestimenta eius, calceamẽta, & ornamẽta alia nec nitida nimium

nimium nec abiecta, sed ex moderato & competenti habitu erant. Ipse.n.dixisse legitur: Fateor, de pretiosa veste erubesco, & ideo cum datur mihi, vendo eam: vt quia vestis non potest esse communis, commune sit pretium. *Ibi & Possidius apud Surium 28. August.*

Mensa frugali & parca semper vsus, & inter olera & legumina propter hospites & infirmos, plurimum carnes habebat. *Ibidem.* L

In ipsa mensa magis disputationem vel electionem, quam epulationem diligebat, & contra pestem detractionis in ea sic scriptum habebat. *Quisquis amat dictis absentum rodere vitam. Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.* Nam aliquando cum quidam sibi familiarissimi Coepiscopi ad detractionem linguā laxassent, adeo eos dure redarguit, vt diceret, quod aut desisterent, aut versus ipsos delerent, aut à mensa recederent. *Ibidem & Possidius cap. 22.* K

Tria à beato Ambrosio se didicisse ait: Primum est, quod vxorem cuiquam nunquā peteret: secūdum est, quod militare nolentem ad hoc non commendaret: tertium quod inuitatus ad conuiuium non iret. Causa primi est, ne illi inter se conueniant, & sibi maledicant: causa secundi, ne militantes calumniam exerceant, & in eum alii culpam refundant. Causa tertii est, ne temperantiæ modum perdat. *Ibidem.* L

Tantæ puritatis & humilitatis fuit, vt etiam minima peccata, quæ apud nos nulla reputantur, in libro Confess. Deo confiteatur. Nam ibidem accusat se, quod cum puer esset, ludebat ad pilam dum ad scholas ire deberet. Item de ipsa modica delectatione, quam aliquando in comedendo sentiebat, dicens: Quis est, Domine, qui non aliquando rapiatur extra metas necessitatis? Quisquis ille est, magnus est, ego sum talis. *Et infra.* Contestor ēt aliquando laudibus meis, cum ea laudantur in me, in quibus mihi ipsi displiceo, vel ea bona minora vel leuia pluris æstimantur, quam æstimanda sunt. *Vbi supra.* M

Eidem aliquò pergenti quidam hæretici in via posuerunt insidias: sed Dei prouidentia itineris errore seductum eum inuenire non potuerunt. *Ibidem.* N

Multas hæreditates sibi dimissas respuit, eò quod mortuorum filiis vel propinquis potius ipsa deberi dicebat. *Ibidem & Possidius c. 24.* O

P. Si quis irascitur filio suo, & moriens exhæredat eum, si viueret nonne eum placarem, nonne ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo pacem habeat, cuius appeto hæreditatem? Sed plane sic faciat, quod sæpe hortatus sum, vnum filium habet? putet Christum alterum, duos habet? putet Christum tertium, decem habet? vndecim Christum faciat: & ita suscipio. Quicunque autem vult exhæredato filio hæredem facere Ecclesiam, quærat alium qui recipiat, non Augustinum, imo Deo propitio, neminem inueniet. *Augustinus de vita clericorum, & ponitur 13. quæstione 2. c. si quis & partim 17. quæstione vltima cap. vltimo.*

Q. Consanguineis sic benefecit, non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minus egerent. *In aurea legenda de eodem.*

R. Testamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Christi non habuit. *Possidius in vita S. Augustini.*

Item vide studuim A.

AVGVSTVS CÆSAR.

A. DOmini appellationem vt maledictum & opprobrium semper exhorruit, nam cum spectante eo ludos, esset pronunciatum à Mimo *Dominum* æquum & bonum, & vniuersi, quasi de ipso dictum esset exultantes comprobassent, statim manu vultuque indecoras adulationes repressit, & sequenti die grauissimo corripuit edicto, *Dominumque* se postea appellari ne à liberis quidē aut nepotibus suis serio vel ioco passus est. *Suetonius libro de 12. Cæsaribus, c. 52. & Ioannes Salesberiensis in Polycratico libro tertio, capite 14. & Eutropius in historia Romana libro 7. Orosius in Ormesta mundi lib. 6. Domini appellationem, vt homo declinauit.*

B. Testem se in iudiciis & interrogari & refelli æquissimo animo patiebatur. *Ibidem.*

C. Nunquam filios suos populo commendauit, vt non adiiceret si merebuntur. *Suetonius cap. 58.*

D. Veste non alia quam domestica vsus est, à sorore & vxore & filia confecta. *Ibidem.*

Cibi minimi erat, vini quoque natura parcissimus: non amplius ter bibere super cænam solitus. *Ibidem Tranquillus, & Aurelius Victor. Sueto. cap. 77.*

F. Eloquentia studiaque liberalia ab ætate prima & cupidè & laboriosissimè exercuit. *Ibidem.*

Augusto

Augusto tympanizante in cœna à quodam militum probrose dictum est, videsne vt cinædus orbem digito temperet? Cuius ille verbi perculsus amaritudine, os, manus, & animũ in æuum ab huiusmodi leuitate suspendit, habuitq; semper gratiam exprobranti. *In Polycratico lib. 1. c. 7. Sueton. in vita August. cap. 88.* C.

Obseruatum est quoties ingrediebatur vrbem, ne supplicium de quoquam sumeretur. *In Polycratico libro tertio, cap. 14.* H.

Augustus Cæsar iram citissime remittebat, dum iniuriantis animum videret immutatum: & sicut ipse dicebat, celerius, quam asparagi coquantur. Hoc enim verbo rei festinatæ velocitatem solebat exprimere. *In Polycratico lib. 5. capite 7.* I.

Item, vide Bellum. b. Ecclesia. d. Patientia. a. Alexander k.

AVIS.

Miles quidam in purgatorio erat, qui fuerat bonus hospitalis, & bonæ vitæ, sed ludo auium nimis deditus, hic de peccatis aliis erat iam in purgatorio purgatus, sed propter eiusmodi ludum habebat quasi auem manus eius comedentem & mirabiliter affligentem. *Petrus Cluniacensis in libro Miraculorum. Simile refert collector magni Speculi Exemplorum, verbo Fusus.* A.

AVRVM.

Vide Lex. k. Pisces. a.

AVSPICIVM.

Apud antiquos non solum publice, sed etiam priuatim nihil gerebatur nisi auspicio prius sumpto. *Val. Max. lib. 2. capite 1.* A.

BABYLON.

Vrbem Babylonem fuisse potentissimam, & in campestribus per quadrum sitam, ab angulo vsque ad angulum muri sedecim miliaria tenuisse passuum, id est, simul per circuitum quadringenta octoginta stadia refert Herodotus, & alii multi, qui Græcas historias conscripserunt. A.

Arx autem, id est Capitolium vrbis, est turris, quæ ædificata post diluuium, in altitudine quatuor millia passuum dicitur tenere, templa marmorea, aureas statuas, plateas, lapidibus auroque fulgentes, & alia multa, quæ pæne videntur incredibilia. Hoc totum narrauimus, vt ostenderemus, quod ad iram Dei, omnis populus, puluis sit, & cineri & fauillæ comparetur. Si liceret introire barbaras nationes, & videre huius vrbis vestigia, videremus possessionem Ericii, & paludes aquarum, & vere completum esse, quod vocibus Esaiæ canitur: *Scopabo eam in scopa terens. Hieronymus super Esaiam, lib. 5.*

Isa. 14.

B. Cœpit hanc vrbem Cyrus, quam vel ab humano opere extrui potuisse, vel humana virtute destrui posse incredibile apud mortales erat. *Orosius de Orchestra mundi, libro 2. capite 6.*

BAPTISMVS.

A. MEndicum quendam podagrum in eadem vrbe scilicet Carthagine, qui cum dedisset nomen ad Baptismum, & pridie quam baptizaretur in somnis à pueris nigris cirratis, quos intelligebat dæmones, baptizari eodem anno prohibitus fuisset, eisque non obtemperans etiam conculcantibus pedes eius, in dolorem acerrimum, qualem nunquam expertus esset, magis quam eos vincens lauacro regenerationis, vt nouerat ablui non distulisset, in baptismate ipso non solum dolore, quo vltra solitum cruciabatur, verum etiam podagra caruisse, nec amplius cum diu postea vixisset, pedes doluisse nouimus. *Augustinus de ciuitate Dei libro 22. cap. 8.*

B. Fuerunt hæretici qui dicerent solo die Epiphaniæ debere baptizari: nec dari Spiritum Sanctum, si quis alio die baptizaretur, ob quam hæresim viuacius exstirpandam, decreuerunt Patres, eadem die neminem baptizari, nisi sub necessitate. *In historia scholastica parte 7. ca. 36. De eisdem agit hæreticis eodemque decreto P. Blesensis serm. 13.*

C. In primitiua Ecclesia, fere omnes ascendentes de lauacro, loquebantur omnibus linguis. *In historia scholastica parte 8. cap. 17.*

D*. Tempore quo apud Alexandriam, Petri Martyris diem Alexander Episcopus agebat, cum post solennia conuen-

turos

ros ad conuiuium clericos expectaret, in loco mari vicino, vidit eminus puerorum super oram maris ludum imitantium, vt fieri solet, Episcopum, & ea quæ geri mos est in Ecclesiis. Sed cum intentius pueros spectaret, vidit ab eis geri quædam etiam secretiora. Perturbatus illico, vocari clericos iubet, & comprehensos pueros ad se adduci iubet, cumque adessent, quis eis ludus vel quid egissent, vel quomodo, rogat. Illi, vt talis habet ætas, pauidi negauere primo, dehinc rem gestam per ordinem pandunt, & baptizatos à se esse quosdam catechumenos confitentur, scilicet per Athanasium: postmodum magnum doctorem Alexandrinum Episcopum, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat similatus. Tum ille diligenter inquirens, ab iis qui fuerat baptizati, quæ fuerant interrogati: quidue responderint: vbi videret iuxta religionis nostræ ritum cuncta constare, collocatus cum consilio clericorum statuisse traditur, illis quibus integris interrogationibus & responsionibus, aqua fuerant infusa, iterari baptisma non debere, sed adimplere ea quæ à Sacerdotibus mos est. Athanasium vero atq; eos quos ludus ille vel presbyteros habere visus fuerat, vel ministros, conuocatis parentibus sub Dei obtestatione tradit Ecclesiæ nutriendos. *In hist Eccles. lib. 10. c. 10. Simile in Prato Spirituali Sophronij, aut Ioannis Mosci Emrati.*

BARBA.

Vide Castitas. i.

BEATITVTO.

FIt in excelsis quiddam mirabile, quia non solum agnoscunt tunc quos in hoc mundo nouerant, sed velut visos & cognitos recognoscunt bonos, quos nũquam viderunt. Nam cum antiquos in illa æterna hæreditate viderint, eis incogniti per visionem non erunt, quos in opere semper viderunt. Quia enim illic omnes communi claritate conspiciunt Deum, quid est, quod ibi nesciat, vbi scientem omnia sciunt? Nam noster religiosus & vitæ valde laudabilis, cum ante quadriennium moreretur in hora sui exitus Ionam Prophetam, Ezechielem, & Danielem cœpit aspicere, eosque Dominos suos ex nomine clamare: quos cum ad se venisse diceret, & depressis luminibus obsequium eis reuerẽtiæ præberet, ex carne eductus est. Qua in

A.

ię aperte datur intelligi, quę erat in illa incorruptibili vita notitia, si vir iste adhuc in corpore positus Prophetas sanctos, quos nunquam viderat, agnouit? *Greg. Dialogorum lib. 4. cap. 34. 2. 3. 5.*

B *. Recitat Tullius libro primo Tusculanarum quæstionum de Dionysio Tyranno, quod quum quidam amicus eius Democles nomine laudaret eius dominatum, maiestatem rerum, abundantiam, magnificentiam ędiũ regiarum, negaretque aliquem vnquam beatiorem fuisse, respondit. Vis, inquit experiri fortunam meam? Cumque ille se velle dixisset: iussit Dionysius eũ collocari in lecto aureo, & mensam pręparari opulentam, pueros ad ministrandum electos consistere præcepit: cumque adessent omnes deliciæ, iussit Tyrannus fulgentem gladium elimatum seta equina appensum demitti, vt impenderet capiti illius. Cum autem ille nec pulchros ministros aspiceret, nec ad mẽsam manum porrigeret prę timore, ne gladius caderet super caput, dixit Tyrannus. Talis est semper vita mea, quam beatam putabas. Ille vero exorauit Tyrannum, vt abire liceret. Vnde satis Dionysius videtur declarasse, nihil esse beatum, cui aliquis timor semper impendeat. *Ioannes Galen. in libro suo de quatuor virtutibus, parte secunda, capite quinto, & hoc idem factum narrat etiam Macrobius libro 1. & Horatius lib. 3. Oda. 1. & Persius in Satyra.*

C*. Expertus sortis suæ periculum Tyrannus (Dionysius scilicet) Regni metus pendentis supra verticem gladii terrore simulauit, id est persimile ostendit. Quæ est ergo hæc potestas, quæ solicitudinum morsus expellere, quæ formidinum aculeos vitare nequit? *Boetius de consol. philosoph. libr. 3. prosa 5.*

Item, vide Augustus. a.

BEDA.

A. VEnerabilis presbyter & monachus Beda circa annum Domini 678. in Anglia claruit: qui licet in sanctis computetur, tamen non sanctus sed *Venerabilis* appellatur: & hoc duplici de causa. Prima est, quia dum caligassent oculi eius, lapides quibus prędicauerat, credens hominibus prædicare, deceptus à suo ductore, ipso per omnia sermonem concludente, & ducẽte, *Per omnia sæcula sæculorũ.* Alta voce

clamauerunt *Amen, venerabilis presbyter*: vel vt alij asserunt, ei Angeli responderunt: *Bene venerabilis Pater dixisti.* Secunda causa est, propter versus angelica virtute super tumbam eius taliter scriptos:

Hac sunt in fossa Beda venerabilis ossa.

Opera S. Bedæ tanto in pretio fuere, vt ex ordinatione Episcoporum Britaniæ in Ecclesiis legerentur. Cumque in lectione homiliarum, eius nomen ex more auctoris Venerabilis Bedæ presbyteri præfigerent, aliter eum, cum viueret prædicare non valentes, obtinuit vsque in hodiernum diem titulus semel à principio attributus, vt Beda Venerabilis potius dicatur quam Sanctus, cum viuentem aliter nuncupare, quanquam vitæ sanctitate clareret, fas non esset. De Beda illud etiam vulgatum constat esse figmentum fuisse oculis orbum. Nemo id veterum testatur, quod sane tacendum non fuisset ob eximiam viri doctrinam, & inexhaustum in scribendo laborem: vt ait Cardin. Baronius in notis martyr. Rom. ad 27. Maij. Similiter fabellam de Epitaphio & versu hic citato merito exsibilat. Tr. te l. 2 de viris illustribus ord S. Bened c. 21. Nam aliter se habere dicit epitaphium tumulo ipsius inscriptum, quod recitat lib. 3 cap. 155. Arnoldus Vvion. de Beda Genuensi refellit historiam in notis ad 10. *diem Aprilis Martyr. Benedictini.*

Refellit Car. Baronius vt fabulam to. 9. Annalium Eccles. ad ann. 721

Eius corpus apud ianuam cum deuotione congrua colitur. In aurea legenda sub titulo de sancto Pelagio Papa.

BELLVM.

A. QVindecim millia Locrensium bellum inierunt contra centum millia Cremonensium, qui paucitatem suam considerantes, & multitudinem hostium ex desperatione sumpserunt animum, putaueruntque se victores fore, si nõ inulti morerentur. Itaque dum mori honestissimè quærunt, fæliciter vicerunt. *Iustinus lib. 20 sub medium.*

B. Habebat exercitus Darij 400. millia peditum, & centum millia equitum. Tunc suos hortatur Alexander, vt spernant illam aciem auro argentoque fulgentem, in qua plus prædæ quam periculi sit. *Iustinus lib.* 11.

C. In certamine vbi Hannibal pugnauit contra Flamineũ Consulem & Romanum exercitum apud lacum Trasimenum, ita intentus fuit ardor pugnantium, vt grauissimum terræmotum, qui tunc forte tam vehemens factus est, vt vrbes diruisse, & montes transtulisse feratur, non senserint.

Orosius de orchestra mundi, lib 4.c.15. & in Spec. hist. li. 6. c. 44.

D*. Nunquam Dauid nisi lacessitus, nec nisi prius consulto Domino, bellum intulit, Prudentiam enim in bello comitem fortitudinis habuit, ideo in omnibus præliis vsque ad senectutem manu promptus victor extitit. *Ambr. lib. 1. de Offic. cap. 25.*

E*. Cum Valens Imp. Arianus Ecclesiæ persecutor, Traianum cum exercitu contra Barbaros destinasset, & ille deuictus remeasset, derogabat Valens ei mollitiem & causam timoris ascribens. At ille vsus fiducia virili: Non, inquit, Imperator ego sum victus, sed tu victoriam perdidisti, dum Deo resistis. Dum enim à te oppugnatur, pro barbaris pugnat, & necesse est Deum sequi victoriam: An nescis, quos ab Ecclesiis expulisti Catholicos? quibus eos cõtradidisti! *In Tripartita hist. lib. 8. c. 13.*

F. Rex Francorum Philippus iuxta pontem Bouinum cõtra Othonem Imperatorem, electum initurus, antequam congrederetur, suos milites alloquitur in hunc modum. Otho cum suis à Domino Papa excommunicatus est, & hostis ac destructores Ecclesiæ sunt, & pecunia, quæ in stipendia illis ministratur, de lachrymis pauperum & Ecclesiarum acquisita est: nos autem Christiani sumus, quamuis peccatores, tamen Ecclesiæ Dei consentimus, & cleri quãtum possumus, libertatem defendimus: vnde de Dei misericordia fiducialiter debemus præsumere, quia nobis dabit de suis & nostris hostibus triumphare, & ita factum est. *In Spec. hist. lib. 31. cap. 55.*

G. Anno 9. Leonis I. Imperatoris, Vterpendraghon, Rex Britonum, pater Arturi diuturna infirmitate vexatur, & Principes Saxonum, Octa & Cosa, quos tenebat in vinculis, cum custodibus carceris fugerunt in Germaniam, & cũ innumerabili armatorum manu reuersi sunt insulam vastaturi. Rex autem ex infirmitate decubans, ducem belli posuerat generum suum. Cumque dubia inter eos alternaret victoria. Rex, vt hostes sua præsentia deterreret se ferri ad prælium iussit: qui positus in vehiculo & ad bellum delatus, suos quidẽ animauit, sed hostibus risum fecit, quod semimortuus homo ad pugnam venisset. Congressu inito victoriam Britones obtinuerunt, Saxonumque Duces interfecerunt. Tunc Rex ait: Vocabant me semimortuum Ambriones isti, sed malo semimortuus eos superare, quam

incolu-

incolumis superari. Est enim præstantius mori cum honore, quam cum pudore viuere. *Sigebertus in Chronicis.*

H. In Rontionualle 30. millia Sarracenorum nostros inuaserunt, & percusserunt à maiori vsque ad minorem, quod ideo eis contigit, quod præcedentibus noctibus vino Sarracenico ebrij plures eorum cum vxoribus paganorum & Christianis etiam, quas multi secum de Gallia adduxerant, fornicati fuerant. *Turpinus in hist Caroli.*

I. Æmilianos & Liguros Galli derident: dicentes, eos testamenta conficere, viciniam conuocare, armorum imploare præsidia, si finibus eorum testudo immineat, quod oporteat impugnari: quod ex eo componitur, quod eos nũquam cuiuscunque certaminis casus inuenit imparatos. *In Polycrat. lib. 1. c 4. Ioannes Saresb.*

K. Alexander exiguam manum militarem suscepit à patre, sed doctam: qua assuefacta militiæ, orbem terrarum aggressus vniuersas hostium copias fudit. *In Polycratico lib. 6. capite 14.*

L. Xerxes à trecentis Lacedæmoniorum ad Thermopylas vexatus, in eo se deceptum dicebat, quod multos quidem homines haberet, viros autem militaris disciplinæ tenaces nullos. Hoc equidem dixit, quod & testatur illa fuga, qua apud Salaminam turpiter victus, qui tot gentes in bella trahebat, vt duces non possent facile numerari, vix vna naue euasit. Fertur enim, quod duces exercitus non consueuerit præ multitudine aliter numerare, quam singulis telis receptis à singulis, vt ex numero telorum ducum quoque numerus teneretur. *In Polycratico libro sexto capit.* 14.

M. Miles subitus subito deserit ducem & laborem ferre nõ sustinet, quem continuus non exercuit labor. Cæsaris animum fiducia roborauit, quod ei res erat aduersus militem subitum, ducemque emeritum, & qui longa pacis quiete didicerant ducere. *Ibid.*

al. Ducẽ didicerat.

N. Romana narrat historia quod Cisalpinorum incolis animi ferarum corpora plus quam humana erant, sed experimento deprehensum est, quia virtus eorum, sicut primo impetu maior quam virorum, ita sequens minor quam fœminarum est. Alpina enim corpora humente cœlo educata habent aliquid simile niuibus suis, cum mox incaluerint pugna, statim in sudorem eunt, & leui motu quasi sole laxantur. *In Polycrat. lib. 6. c. 16.*

Crebro

O. Crebro compertum est in bellis militiæ lasciuientem & splendidum apparatum non tam ciuibus conferre victoriam, quam hostes inuitare ad prædam. Vnde & Hannibal, cum apud Antiochum Regem moraretur causa profugij, facetissime cauillatus est, Rege ostentante exercitum insignibus aureis & argenteis florentem, & omnem equitatum frenis, ephippiis, monilibus, ac phaleris præfulgentem. Cum ergo Rex contemplatione tanti exercitus gloriabundus Hannibalem aspexisset: Putasne, inquit, satis esse Romanis hæc omnia? Tunc Pœnus eludens ignauiam militum eius pretiosè armatorum. Plane, inquit, satis esse credo, & si Romani amarissimi sunt, lepidè quidem, breuiter, & acerbè. Nam Rex de numero exercitus & æstimãda æquiparatione quæsiuerat, & illum respondisse de præda. Vnde liquet milites oportere armis quam vestibus nitidiores esse. Machabæos constat clypeos inaurasse, & ex fulgore eorum fortitudinem gentium dissipatam, eos tamen verisimile est veste communi fuisse contentos, &c. *In Polycrat. lib. 8. cap. 19.*

P. Peccata delinquentium vires sunt Tyrannorum, vnde Achior Dux omnium filiorum Amon, saluberrimum hoc dedit consilium Holoferni. Perquire, inquit, nunc Domine mi, si est aliqua iniquitas populi in conspectu Dei eorum, & ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, si autem non est offensio populi huius coram Deo suo, defendet illos. *Ibid. in Polycrat. lib. 8. c. 20.* (*Iudit. c. 5.*)

Q. Legitur, quod exercitus Alexandri victo Dario spoliis vltra modum ditatus est, paulo post iterum cum hostibus congressus deuictus est. Quod videns Alexander omnia spolia quæ sui acquisierant, iussit comburi, dicens. Quamdiu fuerunt sine pecunia non fuit qui eis resisteret. *G. Lugdun. in Summa de Vitiis in Tractatu auaritiæ rubrica 14.*

R. Ad diuitias se tradentes filii Israel post mortem Iosuæ per epistolas & libidinem, iam imbelles facti, in conuersatione legum integri non erant. *In historia scholastica supra Iudicum, cap. 1.*

S. Astrages Rex Medorum & Persarum, collecto exercitu, congressus est aduersus Cyrum nepotem suum, quem Persæ Regem sibi elegerant, & fugerunt Persæ, vxores autem eorum & matres egressæ sunt ad eos, & detectis posterioribus suis aiebant. Vultisne introire in v..ros & renasci?

Hoc

Hoc pudore excitati Persæ acriter redierunt in hostes, & victus est Astrages. *In historia Scholastica parte 3 c. de ortu Cyri Regis Persarum, & in Polycrat. lib. 6. cap. 16. ex Orosio de orchestra mundi lib. 1. Simile est in argumento orationis Isocratis qui Archidamus inscribitur.*

Diocletianus & Maximianus in ira commoti contra Christianos per omnes prouincias literas miserunt, vt omnes prouinciæ bellicis armis apti Romam venirent, vt omnes rebelles Romano imperio subiugarent. Literæ autē Augustorum ad populum Thebæorum delatæ sunt, qui populus secundum Dei præceptum, quæ Dei erant Deo, & quæ Cæsaris Cæsari reddebant. Congregantes ergo electam militum legionem, eos ad Imperatores miserunt, vt in bellis iustis Imperatores iuuarent, non vt contra Christianos arma mouerent, sed eos potius defensarent. *In aurea legenda sub titulo de S. Mauritio.* T.

Cæsar Augustus in rebus bellicis strenuissimus, bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior spes emolumenti quam damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine similes aiebat aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnum nulla potest piscium captura pensari, *Sueto. lib. 2. in Aug.* V.

Alexander non iuuenes robustos, non primum florem ætatis, sed veteranos plerosque, etiam emeritæ militiæ, qui cum patre proauisque militauerant, elegit, vt non tam milites quam magistros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit, vt si principia castrorum cerneres Senatum te priscæ alicuius Reipublicæ videre te diceres. Itaque in prœlio nemo fugam cogitauit, sed victoriam, nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. *Quintus Curtius & Iustinus lib. 11.* X.

In partibus Galliarum inter quendam Abbatem, & quēdam sæculi potentem orta est magna contentio de possessione, ita quod vtriusque partis fautores post longa iurgia ad arma concurrerint. Potens ille turmis armatorum stipatus, campum præliaturus intrat. Abbas autem cunctis qui pro se dimicare venerant, suum prohibuit comitatum, solosque monachos suos equis imponens, capita cucullis operiri præcepit, & sic armatus ad locum certaminis venit. Protinus hostes tanto horrore concussi sunt, vt mox equis desilirent, arma proiicerent, terræque humiliter se prosternerent, X.

nerent, & indulgentiam flagitarent. *Pet. Damia. lib. 4. ep. 9.*

Y. Spartanæ, id est Lacedæmoniæ vrbis exercitus non prius ad pugnandum ascendere solebat, quam tibiæ concentu & anapæsti pedis modulo cohortationis calorem animo traxissent vegeto, & crebro ictus sono, strenue hostem inuadere admoniti. Item ad dissimulandum & occultandum vulnerum suorum cruorem punicis in prælio tunicis vtebantur, non, ne ipsis aspectus eius terrorem, sed ne hoc hostibus fiduciæ aliquid adferret. *Valer. Max. lib. 2. c. 6. Plut. in Lacon. instit.*

Z. Appium Claudium crebro solitum dicere accepimus: Negotium populo Romano melius quam otium committi: non quod ignoraret, quod iucundus tranquillitatis status esset, sed quod videret præpotentia imperia agitatione rerum ad virtutem capessendam excitari, nimia quiete in desidiam resolui. Et sane negotium nomine horridum ciuitatis mores in statu suo continuit, blandæ appellationis quies plurimis vitiis respersit. *Idem lib. 7. c. 2.*

Aa. Q. Metelli tum grauis tum etiam alta in Senatu sententia, qui deuicta Carthagine nescire se illa victoria plus boni nę an mali Reipublicæ attulisset, asseruit, quoniam vt pacem restituendo profuisset, ita Hannibalem submouendo nonnihil nocuisset. Eius enim transitu in Italiam, dormientem iam populi Romani virtutem excitatam, metuique debere, ne acri æmulo liberata, in eundem somnum reuolueretur. In æquo igitur malorum posuit, vri tecta, vastari agros, exhauriri ærarium, & prisci roboris neruos hebetari. *Ibid. Valer lib. 7. cap. 2.*

Ab. Scipio Africanus turpe esse aiebat in re militari dicere: *Non putaram*, videlicet quia explorato & excusso consilio, quæ ferro aguntur, administrari oportere arbitrabatur summa ratione. Inemendabilis namque est error qui violentiæ Martis committitur. *Idem Valer. lib 7. cap. 2. Seneca lib. 2. de ira c 31. Fabio attribuit.*

Ac. Idem negabat aliter cum hoste confligere debere, quam si aut occasio aduenisset, aut necessitas incidisset, ęquè prudenter. Nam & prospere gerendæ rei facultatem amittere maxima est dementia, & in angustias vtique pugnando compulsum abstinere se prælio, pestiferæ ignauiæ affert exitum, eorumque qui ista committunt, alter beneficio fortunæ vti, alter iniuriæ, nescit resistere. *Valer. ibidem.*

Memo-

Memorabilis consilij Q. Metellus, qui cum Proconsule bellum in Hispania aduersus Celtiberos gereret, vrbemque Contrebiam caput eius gentis viribus expugnare non posset, intra pectus suum multum ac diu consiliis agitatis, viam reperit, qua propositum ad exitum perduceret. Itinera magno impetu ingrediebatur. Deinde alias atque alias regiones petebat: modo hos obsidebat montes, paulo post ad illos transgrediebatur, cum interim tam suis omnibus quam hostibus ignota erat causa inopinatæ eius ac subitæ fluctuationis. Interrogatus quoque à quodam sibi amicissimo, quid ita sparsum & incertum militiæ genus sequeretur? Absiste, inquit, ista quærere: nam si huius consilij mei consciam esse sensero tunicam interiorem, continuo eam cremari iubebo. Postquā vero & exercitum suū ignorantia & totam Celtiberiam errore implicauit, cum alio cursum direxisset, subito ad Contrebiam reflexit, eamque inopinatam atque attonitam oppressit. *Idem Valerius libro 7. cap. 4. & Florus lib. 2. cap. 17. sex. Iulius Fronsinus lib. 1. cap. 1. Simile quid de Metello Pio habet Auctor de viris illustribus cap 61.* A d.

Tutissimum in expeditionibus creditur facienda nesciri. Ob hoc veteres, Minotauri signum in legionibus habuerunt, vt sicut in intimo & secretissimo labyrintho abditus perhibetur, ita ducis consilium semper esset occultū. *Vegetius de re militari lib. 3. cap. 6.* A e.

Agathocles Syracusanorum Rex audaciter callidus. Cum enim vrbem eius maiori ex parte Cartaginenses occupassent, exercitum in Africam traiecit, vt metum metu, vim vi discuteret, neque sine effectu, nam repentino eius aduentu Pœni perculsi, libenter incolumitatem suam salute hostium redemerunt, pactique sunt, vt eodem tempore & Africa Siculis, & Sicilia Punicis armis liberaretur. Agathocles si Siracusanorum mœnia tueri perseuerasset, ille belli malis vrgeretur, bona pacis securè fruenda Carthagini reliquisset, nunc inferendo, quæ patiebatur dum alienas lacessit opes quam suas, tuetur. Quo æquiore animo regnum deseruit, eo tutius recepit. *Valerius Max. lib. 7. capite 4. Iustinus libro 2. & Diodorus Siculus de rebus Alexandri Magni.* A f.

Cum senatu Romano Hannibal sex millia Romanorū, quæ capta in castris habebat, redimendorum potesta- A g.

tem

tem fecisset, conditionem spreuit, memor tantam multitudinem armatorum iuuenum, si honeste voluisset mori, turpiter capi non potuisse. *Idem Valer. Max. lib. 2. c. 2.*

Ah Hannibal Cannensem populi Romani aciem, priusquã ad pugnam descenderet, pluribus astutiæ laqueis complicatam ad tam miserum exitum perduxit. Ante omnia enim prouidit, vt & solem & puluerem, qui ibi vento multus excitari solet, aduersum haberet. Deinde partem copiarum suarum inter ipsum prælij tempus de industria fugere iussit, quam cum à reliquo exercitu abruptam legio Romana insequeretur, trucidandam eam ab iis, quos in insidiis collocauerat, curauit. Postremo trecentos equites subornauit, qui simulata transitione petierunt Consulem, à quo iussi more transfugarum depositis armis in vltimam pugnæ partem secedere, districtis gladiis, quos inter tunicas & loricas abdiderant, poplites pugnantium Romanorum ceciderunt. Hæc fuit Punica virtus, dolis & insidiis & fallacia instructa. *Idem libr. 7. cap. 4. T. Liuius libr. 22. Fronsinus lib. 2. c. 2.*

Ai. Anno 30. ante vrbem conditam, Peloponnensium Atheniensiumque maximum totis viribus armisque commissum est bellum: in quo mutuis cædibus ad hoc coacti sunt, vt veluti victi ab alterutro se subtraherent, bellumq; desererent. *Orosius de orchestra mundi lib. 1. c. 21.*

Ak. Anno ab vrbe condita 628. Fabius Consul Bituito Regi Auernorum Galliæ ciuitatis bellum maximo instructu comparanti adeo cum paruo exercitu occurrit, vt Bituitus paucitatem Romanorum vix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse iactaret. Conserta autem pugna iuxta Rhodanum, & diu grauiter agitata, victi Galli conuersi sunt in fugam. Centum octoginta millia armatorum in exercitu Bituiti fuisse referuntur, ex quibus 150. millia cæsa vel mersa sunt. *Idem Orosius libro 5. capite 14. Liuius libro 81. Florus libro tertio, capite secundo. Plinius libro 7. cap. 50.*

Item, vide Adulatio. a. Anglia. b. Arma. a. Audacia. e. Cyrus. a. Desperatio. a. b. Dij gentium. b. Dux. a. b. Fiducia sui. d e. Hannibal. a. Iulius. c. i. Luxuria. b. c. Maria. c. Militia. f. g. Miraculum. b. q. Roma. k. l. q. a c. a b. a m. Theodosius. a. Voluptas. b.

BELLICA ARS.

HAnc artem quondam relictis omnibus doctrinis Lacedæmonij, & postea Romani coluerunt, hanc solam hodieque Barbari putant esse seruandam. Cætera autem in hac arte omnia consistere, aut per hanc assequi se posse cōfidunt. *Vegetius de re militari lib. 3. cap. 10.* A

BELLICOSVS.

OMnes nationes, quæ vicinæ sunt soli, nimio calore siccatas amplius quidem sapere, sed minus habere sanguinem dicunt, scilicet doctissimi homines, ac propterea cōstantiam ac fiduciam cominus non habere pugnandi, quia metuunt vulnera, qui exiguum sanguinem se habere nouerunt. Contra Septentrionales populi remoti à solis ardoribus inconsultiores quidem, sed tamen largo sanguine abundantes sunt ad bella promptissimi. Tirones ergo de temperatioribus legendi sunt plagis, quibus & copia sanguinis suppetat ad vulnerum mortisque contemptum, & non possit deesse prudentia quæ modestiam seruat in castris, & non parum prodest in dimicatione consiliis. *Vegetius libro primo capite secundo.* A

Item, vide Cyrus. a. Luxuria. b. c. Militia. b.

S. BENEDICTVS.

LOnge ab hominibus positus beatus Benedictus, quia die eodem, quo sibi presbyter diuinitus admonitus cibum portauit, quem sibi parauerat, paschalis esset solemnitas, ignorabat. Presbyter autem rursus asseruit dicens: Veraciter hodie resurrectionis Dominicæ paschalis dies est, abstinere tibi minime conuenit. Quia ego ad hoc sum missus, vt dona omnipotentis Dei pariter sumamus. *Greg. in dialog. lib. 2. cap. 2.* A

Quadam die dum solus esset, tentator adfuit, nam nigra paruaque auis, quæ vulgo merula vocatur, circa faciem eius volitare cœpit, eiusque vultu importunè insistere, ita vt capi manu posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset, sed signo crucis edito recessit auis. Tanta autem carnis tentatio aue recedente sequuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Namque aliquando fœminam viderat, quam malignus spiritus ante eius oculos reduxit, B *

tantoque igne serui Dei animum in speciem illius accendit, vt se in eius pectore amoris flamma vix caperet, & iam pene deserere eremum voluptate victus deliberaret: cum subito superna gratia respersus ad seipsum reuersus est, atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere fructeta conspiciens, exutus indumento nudum se in illis spinarum aculeis, & vrticarum incendiis proiecit, ibique diu volutatus toto ex eis corpore vulneratus exiit, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Ex quo videlicet tempore sicut post ipse discipulis perhibebat, ita est in illo voluptatis tentatio edomita, vt tale in se aliquid minime sentiret. *Gregor. in dialog. lib. 2. cap. 3.*

C. Non longè à loco vbi Benedictus degebat, monasterium fuit, cuius congregationis Pater est defunctus, omnisque congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus vt eis præesse deberet, petiit, qui diu negando distulit, sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent assueta relinquere, tractare de eius morte conati sunt, qui inito consilio venenum vino miscuerunt: & cum vas vitreum in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, ille extensa manu signum crucis dedit, & vas quod longius cernebatur eodem signo rupit, sicque confractum est, ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem misisset. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, & illico surrexit, & vultu placido conuocatos Fratres est allocutus dicens: Misereatur vestri omnipotens Deus, quare in me facere ista voluistis? nunquid non prius dixi, quia vestris & meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta mores vestros vobis Patrem quærite, &c. *Gregor. 2. Dialog. cap. 2.*

D. Ad horam refectionis illius ex vicina sylua coruus venire consueuerat, & panem de manu eius accipere. *Grego. in Dial. lib. 2. cap. 8.*

E. Dum terram fodiendo altius penetrarent in monte Cassino æreum illic idolum fratres inuenerunt, quo ad horam casu in coquinam proiecto, ignis exire repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium consumeretur, ostendit. Cumque

que iaciendo aquam in ignem quasi extinguendo perstreperent, pulsatus eodem tumultu vir Domini Benedictus aduenit, qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput statim in orationem flexit, & eos quos fantastico reperit igne deludi, vocauit fratres, & vt oculos suos signarent, monuit, & sanum illud coquinæ ædificium assistere cernerent, & flammas, quas hostis antiquus finxerat, non viderent. *Gregorius eodem lib. cap. 10.*

Vir Domini intempesta noctis hora vidit fusam lucem desuper cunctas noctis tenebras effugasse, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa. Mira autem res in hac speculatione sequuta est, quia omnis etiam mundus sub vno solis radio collectus ante eius oculos adductus est, &c. *Gregor. Dial. lib. 2. cap. 35.* F

Item, vide Elatio. a. Oratio b.

BENEFICIVM.

A

INterdum ipse qui iuuatur, fallendus est, vt habeat, nec à quo acceperit, sciat. Arcesilaus Philosophus amicum habuit pauperem & ægrotum, sed vtrumque præ verecundia vt assolet, dissimulantem, quod cum Philosophus compeřisset, indicauit illi sine confusione secretius succurrendū, & acceptum sacculum pecuniæ clam illius puluino subiecit, alio penitus ignorante, vt homo inutiliter verecundus magis videretur, quod desiderasset inuenire, quam quod postulasset accipere. *Seneca libro secundo de Beneficiis. Plut. lib. de dignoscendo adulatore ab amico, qui illum amicum scribit fuisse Apellem Chium.*

Clarior emicuit in simili casu B. Nicolai virtus.

B

Marcus Cicero Aulum Gabinium repetundarum rerū summo studio defendit, qui eum in Consulatu suo Vrbe expulerat, idemque post P. Vatinium suæ dignitati semper infestum, duobus publicis iudiciis tutatus est, vt sine vllo crimine leuitatis, ita cum aliqua laude, quia speciosius aliquanto iniuriæ beneficiis vincuntur, quam mutui odij pertinacia pensantur. *Valerius Max. lib 4. cap. 2. Quinctilianus 6. cap. 5.*

C

Archelaus Rex Socratem rogauit, vt ad se veniret, quatenus eum honorare posset. Socrates autem dixisse tra-

ditur, se nolle venire ab illo beneficia recipere, cui non posset paria reddere. *Et infra.* Vis scire, quod verè noluerit? Noluit ire ad voluntariam seruitutem is, cuius libertatem ciuitas liberà ferre non potuit. *Seneca lib. 5. de Beneficiis.*

D. Clericus quidam cum longo tempore dum haberet vnicum beneficium, asseruisset, non esse licitum clerico tenere plura beneficia, quorum vnum esset sufficiens secundũ statum suæ personæ, dato sibi secundo beneficio, asseruit, quod licite possit quis habere plura beneficia, addens quod nullus posset hoc intelligere, nisi qui haberet ea. *G. Lugdun. in Summa de vitiis in tractatu de Auaritia, rubrica de signis superbiæ.*

E. Soliti sunt Poetæ dicere de beneficio, quoniam est torques colli: & de donariis, quoniam sunt compedes ei, qui dona recipit. *Aristot lib. 2. poetica cap. 9.*

F. Fabius Verrucosus beneficium ab homine duro asperè datum panem lapidosum vocabat, quem esurienti accipere necessarium sit, etsi acerbum. *Seneca lib. 2 de Beneficiis capite 7.*

G*. Non licere clerico plura beneficia obtinere, quorum vnum sufficiens pro vita esset, Magister Guiardus Cameracensis Episcopus verbo huiusmodi confirmauit: nollem inquit, pro toto auro Arabiæ vna tantum nocte duo beneficia obtinere, & certus tamen essem, quod de mane vnum illorum homini idoneo conferretur, & hoc propter incertæ vitæ discrimen. *Et infra.* Ego autem in ciuitate episcopali annis vndecim adoleui, vbi septuagintaduo Canonici sub præbendis pinguissimis 200. fere librarum Parisiensium in matrice Ecclesia seruiebant, quorum plures erant plurium beneficiorum detentores. Mihi testis & iudex sit sancta Trinitas, quod paucos illorum vidi communi morte defungi, sed subito omnes & reprobe mori, ita quod quidam eorum audito, quod quidam sociorum in nocte sanus, mane mortuus inuentus esset, complosis manibus dixit: Et quid vultis? secundum vsum & consuetudinem Ecclesiæ mortuus est, vt videtis. *Thomas Cantipratanus de Apibus, lib. 1. cap. 19. de morte autem Guiardi habetur postea, lib. 1. cap. 5.*

Item, vide Dissimulatio. a. Edmundus. c. Gratitudo. a. Ingratitudo. a. Leo. a. Liberalitas per totum Martinus. c. Rigor. a.

S. BER-

S. BERNARDVS.

CVm Beatus Bernardus adhuc puerulus esset, & graui dolore capitis ægrotaret, venientem ad se mulierculam vt dolorem suis carminibus mitigaret, cum indignatione maxima exclamans ipsam repulit & abiecit. *In vita S. Bernardi lib. 1. cap. 2.* A.

Quodam tempore hospitissa quædam Bernardum decorum considerans, silenter in lectum eius de nocte se iecit, quam ille sentiens clamauit: *Latrones, Latrones*, quod illa audiens aufugit, & hoc factum est per tres vices. Die sequenti dum iter ageret, quærentibus sociis quos latrones somniauerat, respondit: Veraciter ista nocte patiebar latronis insidias, quia hospita nitebatur mihi auferre thesaurum incomparabilem castitatis, *cap. 3.* B.

Ad comedendum vix aliqua voluptate trahebatur appetitus, sed solo timore defectus sic accedebat ad sumendũ cibum, quasi ad tormentum, post cibum autem quantum comederit, semper cogitare solitus erat. Si quando vel ad modicum mensuram solitam excessisse se deprehendit, impunè abire non patiebatur. *cap. 4. lib. 1.* C.

Quidquid in Scripturis sacris didicerat maximè in syluis & in agris meditando, & orando se confitebatur accepisse, & nullos se magistros habuisse, nisi quercus & fagos: vt amicis dicere solebat *Ibidem.* D.

In vestibus semper ei paupertas placuit, sordes nunquã: nimirum animi fore indices aiebat, aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut foris humanam gloriam affectantis. *lib. 3. cap. 2.* E.

Prouerbium in ore eius frequenter, semper in corde. *Qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes*, vnde & cilicium pluribus annis portauit, quamdiu occultum esse potuit, sed vbi hoc cognitum esse sensit, continuo illud abiiciens ad communia se conuertit. *lib. 3. cap. 1.* F.

Nunquam sic risit, vt non potius ad ridendum, quam reprimendum vim sibi facere oporteret. *lib. 3. cap. 2.* G.

Nouitiis suum monasterium intrare volentibus, dicere consueuit: *Si ad ea quæ intus sunt, festinatis, hic foris dimittite corpora, quæ de sæculo attulistis, soli spiritus ingrediantur, caro non prodest quicquam. cap. 4. lib. 1.* H.

Soror eius sæculo nupta, cum in delitiis & diuitiis seculi periclі- I.

periclitaretur, quadam vice, B. Bernardum & alios fratres suos in monasterio visitatura accessit: cumque venisset cũ comitatu & apparatu superbo, ille eam tanquam rete diaboli ad animas capiendas abhorruit, nec ad videndũ eam exire voluit. Videns illa quod nullus fratrum suorum occurreret, sed ab vno eorum, qui tunc erat portarius, stercus inuolutum diceretur, tota in lachrymas resoluta est, dicẽs: *Etsi despicit frater meus carnem meam, ne despiciat seruus* Dei *animam meam, veniat & præcipiat, & quidquid præceperit, adimplebo.* Tunc ad eam exiit cum fratribus, & omnem ei mundi gloriam interdicens, & formam matris imitandam ei indicans, eam dimisit. *cap. 6. lib. 1.*

K. Tandem morti feliciter appropinquans ait fratribus suis. Tria vobis conseruanda relinquo, quæ in stadio præsentis vitæ memini me pro viribus obseruasse. Facere nemini scandalum volui, & si aliquando incidit, sedaui, vt potui: minus semper sensui meo quam alterius credidi, læsus de lædente nunquam vindictam expetij. Ecce charitatem, humilitatem, patientiam vobis relinquo. *In aurea legenda.*

BIBERE.

A. IN conuentu Bononiæ quidam conuersus, à diabolo vexatus est, quem beatus Dominicus ante altare portari præcepit, quo facto dixit: Adiuro te miser, vt dicas mihi, quare vexas creaturam Dei, & quare & quomodo huc intrasti? Respondit. Vexo eum, quia meruit. Bibit enim heri sine licentia Prioris in ciuitate & non adhibito signo crucis. *In aurea legenda sub titulo de beato Dominico.*

Item, vide Abstinentia. k. p. Augustus Cæsar e. Dominicus. *a. Ieiunium. a. Miraculum. z. Obedientia. a. n. Potus. a.*

BIGAMIA.

A. LEgant nuptæ antequam religio nostra fulgeret in mundo vnicubas semper habuisse inter matronas decus. Per illas fortunæ muliebri sacra fieri solitum, nullam sacerdotem bigamam, nullum Flaminem bimaritum. Hierophãtos quoque Atheniensium vsque hodie cicutæ sorbitione castrari, & postquam in pontificatum fuerint allecti, viros esse

esse desinere. *Hieronymus contra Iouinianum libro primo in fine.*

Porcia autem minor, cum laudaretur apud eam quædam morata, quæ secundum habebat maritum, respondit: Fœlix & pudica matrona nunquam nisi semel nubit. *Idem contra Iouenian. lib. 1.* B.

Item. vide Matrimonium. c.

BLASIVS.

BLasius episcopatu suscepto ad Diocletiani persecutionem speluncam petiit, & ibi eremiticam vitam duxit: cui aues pabulum afferebant, & feræ ad eum vnanimiter confluebant, & vsque dum imponeret eis manus, non recedebant ab eo. Denique si infirmabantur, ad eum continuo veniebant, & sanabantur. Cum autem milites Præsidis regionis illius aduenissent illuc, vt ipsum cum omnibus Christianis ad Præsidem adducerent, dicentes eidem: Egredere, Præses vocat te, respondit: Bene venistis filij, nunc video, quia Deus non est oblitus mei. *In aurea legenda sub titulo de sancto Blasio.* A.

Ipse autem cum decollari deberet, Dominum exorauit, vt quicunque pro infirmitate gutturis, vel alia quacunque infirmitate eius patrocinia postularet, exaudiri continuo mereretur: Et ecce vox de cœlo venit, dicens, quod sic fieret, vt orauit. *Ibidem.* B.

BLASPHEMIA.

NOui quendam de fratrum numero, qui probatissimo cuidam senum vitio carnis se confessus est grauiter impugnari: intolerabili enim æstu libidinis pridem vrebatur. Qui senex grauiter suspirans: Nequaquam (ait) tam nequam spiritui tradi te Dominus permisisset, nisi aliquid blasphemasses in eum. Quo ille comperto confestim concidit ad pedes eius summeque admirans tanquam Deo cernens arcana pectoris sui patefacta, confessus est in Dei se filium cogitatione impia blasphemasse. Vnde perspicuum est, eum qui spiritu superbiæ possidetur, vel qui in Deum blasphemus est, tanquam qui irroget ei iniuriam à quo puritatis speranda sunt dona, perfectionis integritate priuari, & sanctificationem castimoniæ non mereri. *Ioan. Cassian. de Institutis monachorum, lib. 12. cap. 20.* A.

B. Consuetudinis Iudaicæ erat, audita blasphemia in Deũ scindere vestimenta sua. *In historia Scholastica Matthæi 26. capite.*

Item, vide Puer. a.

BONA PROPRIA.

A. Bias, cum patriam eius Priené hostes inuasissent, omnes quos modo belli sæuitia incolumes abire passa fuerat, rerum pretiosarum pondere onustis fugientibus, interrogatus quid ita ex bonis suis nihil secum ferret? *Ego vero*, inquit, *bona mea mecum porto*, pectore enim illa gestabat non humeris, nec oculis visenda, sed æstimanda animo. Quæ domicilio mentis inclusa, nec mortalium, nec deorum manibus labefactari queunt: & vt manentibus præsto sunt, ita fugientes non deserunt. *Valer. Max. libr. 7. cap. 2. Cicero in Paradoxis. Seneca de tranquillitate animi libro 2. cap. 5.*

Item, vide Gratiarum actio. a.

BONVM.

Vide Fortuna. h. Passio. a.

BONVS.

A. QVid illud factum Lucij Fimbriæ Consularis, quam sapiens! à M. Lutatio Pythia splendido equite Romano Iudex aditus de sponsione, quam is cum aduersario, quod vir bonus esset, fecerat, nunquam illud iudicium pronuntiatione sua finire voluit, ne aut probatum virum, si contra eum iudicasset, spoliaret fama: aut iuraret virum bonum esse cum ea res innumerabilibus rebus contineatur. *Valer. Max. lib. 7. c. 2. ex Cicerone 3. Offic.*

BRACHMANI.

A. GEnus Brachmanorum pura & simplici vita viuit, nullis rerum capitur illecebris. Nihil appetit amplius quam ratio naturæ flagitat. Facilis nobis alimonia, non quam naturæ sagacitas per omnia elementa perquirit, sed quam tellus ferro inuiolata producit. Mensam epulis oneramus innocuis. Hinc est, quod nulla genera morborum & nomina numeramus: scilicet diuturna salute perfruimur. Tutius nos defendit ab imbre spelunca quam tegula, cuius geminus est nobis vsus, mãsionis, dum viuimus,

sepul-

ſepulturæ dum morimur: nullus nobis pretioſus amictus, ſed mēbra papyri tegmine, vel, quod eſt verius pudore velatur. Fœminæ noſtrates non ornātur, vt placeāt, nec ſciūt in augēda pulchritudine plus affectare, quam quod natæ ſunt. Ad concubitum nos non admonet libido, ſed prolis amor. Peſtilentiam nos non patimur, neque enim fœdis actibus cęlum temeramus. Medicinæ remedium nobis parſimonia eſt, quę non ſolum illapſos poteſt curare dolores, ſed etiam curare ne veniant. Regem habemus non pro iuſtitia, ſed pro nobilitate conſeruanda. *Didimus Rex Brachmanorum in epiſtola ad Alexandrum, Ioannes Saresb. in Polycrat. libro 4. cap. 2.*

CALLIDITAS.

A. CVm Alexāder Macedonum Rex ſorte monitus, vt eum, qui ſibi porta egreſſo primus occurriſſet, interfici iuberet: aſinarium forte ſibi eminus obuiam factū ad mortem arripi imperaſſet. Eoque quærente, quidnam ſe immeretem capitali ſupplicio innocentemq; addiceret, cum ad excuſandum factum ſuum oraculi præceptum retuliſſet. Aſinarius, ſi ita eſt, inquit. Rex, alium ſors huic morti deſtinaut, nam aſellus, quem ante me agebam tibi prior occurrit. Delectatus Alexan. & illius tā callido dicto, & quod ipſe ab errore reuocatus erat occaſionem in aliquanto viliore animali expiandæ religionis rapuit. *Valerius Max. lib. 7. capite 3.*

B. Lampſacenæ vrbis ſalus vnius vaframēti beneficio conſtitit. Nam cum ad excidium eius ſummo ſtudio Alexander ferretur, progreſſumque extra mœnia Anaximenem præceptorem ſuum vidiſſet, quia manifeſtum factum erat, vt preces ſuas iræ eius opponeret: nō facturum ſe quod petiſſet iurauit. Tunc Anaximenes. Pete, inquit, vt Lampſacū diruas. Hæc velocitas ſagacitatis oppidum vetuſta nobilitate inclytum exitio, cui deſtinatum erat, ſubtraxit. *Ibidem Valerius, & Suidas & Pauſanias Eliacon lib. 2.*

C. Demoſthenis aſtutia mirifice cuidam ancillę ſuccurſum eſt, quæ pecuniam depoſiti nomine à duobus hoſpitibus acceperit, ea conditione, vt illam ſimul vtriſque redderet. Quorum alter interiecto tempore tanquam mortuo ſocio

 cio

cio, squalore obsitus deceptæ ancillæ omnes nummos abstulit. Superuenit deinde alter, & depositum petere cœpit, hærebat misera, & in maxima pariter & pecuniæ & defensionis penuria. Iamque de laqueo cogitabat & suspendio sed oportunè Demosthenes ei protinus adfuit, qui vt in aduocationem venit: Mulier, inquit, parata est depositi se fide soluere, sed nisi socium adduxeris, id facere non potest. Quoniam, vt ipse vociferaris, hæc dicta est lex, ne pecunia alteri sine altero traderetur. *Ibidem.*

Item, vide Cautela per totum. Mirabile. x.

CALOR.

Vide Mirabile. b. y. Patientia. b. a.

CALX.

Vide Mirabile. a. x. Mors. z.

CAMPANA.

A. Sicut rex habet in suo exercitu insignia regalia, scil. tubas & vexilla, sic *Christus* Rex æternus habet in sua Ecclesia militante campanas pro tubis, & cruces pro vexillis. Et sicut aliquis Tyrannus valde timeret, qui alicuius Regis potentis & sibi inimici in sua terra tubas audiret, & vexilla videret, sic dæmones, qui sunt in isto aere caliginoso, vehementer metuunt, quando tubas *Christi* scilicet campanas pulsari sentiunt, & Cruces ac vexilla conspiciunt. Et ista dicitur esse ratio quare Ecclesia campanas pulsare consueuit, quando tempestatem videt concitari, vt dæmones, qui hoc faciunt, tubas æterni Regis audiant, & territi fugiant, à tempestatis concitatione quiescant. Licet etiam sit alia ratio, quia campanæ tunc fideles admonent, vt pro instanti periculo orationi insistant. *Et infra.* Dicit Chrysostomus: Vbicunque dæmones signum Dominicum viderint, fugiunt, timentes baculum, quo plagam acceperunt: Et hæc est ratio quare in quibusdam Ecclesiis tempore tempestatis Crux de Ecclesiis extrahitur, & tempestati opponitur. Ideo etiam Crux in processione defertur & campanæ pulsantur, vt dæmones in ipso aere existentes territi fugiant. *In aurea legenda sub titulo de Litania maiori.*

CANIS

CANIS.

APud Albaniam nati sunt canes qui feris anteponuntur. Frangunt tauros, leones premunt, detinent quidquid obiectum eis est. Petenti Indiam Alexandro à Rege Albaniæ duo canes missi sunt, quorum alter sues & vrsos sibi oblatos adeo spreuit, vt offensus degeneri præda ignauo similis diu accubaret, quẽ per ignorantiam, velut inertẽ, extingui imperauit. Alter vero monitu eorum qui eos persecuti fuerant leonem missum necat, mox viso elephante exultans belluam primo astu fatigauit, demum cum summo spectantium honore terræ affixit. *Solinus in Polyhistore de mirabilibus mundi.* A.

CANTVS.

IN quodam monasterio Cisterciensis ordinis inchoato Psalmo mediocri voce, & in eadem ipsum persequentibus monachis senioribus, quidam iuuenis satis arrogans, vocem vltra tres tonos exultauit. Et licet seniores ei resisterent, ipse cum quibusdam partem suam adiuuantibus præualuit, sicque seniores propter scandalum ei cesserunt. Mox ex ore eius dæmon quasi candens ferrum exilire, & ad eos qui eum iuuerunt, transferre se visus est. *Cæsarius in lib 5. cap. 5. miraculorum.* A.

Aiunt physici, nihil potius ad euertendum animum esse quam lenocinium melodiæ. Ille optimus Musicus Orpheus suam libidinem citharizando prosecutus est vsque ad infernum. In huius rei argumentum accipe, quod *difficile inuenitur aliquis leuis vocis, & grauis vitæ*, quippe cum vocis leuitas cantum desideret, & vitæ maturitas planctum. Vidi infinitos tam viros quam fœminas, tanto peioris vitæ, quanto melioris vocis. Sed, vt nostris parcam temporibus, Nero producatur in medium, de quo refert Suetonius in lib. de vita Cæsar. quod adeo delectabatur cantu, vt nec repentino terræ motu ante cantare desisteret, quam inchoata finiret. Vnde dictum est illud apud Iuuenalem: *Vox blanda & nequam digitos habet.* Ecce inuenimus hominem vocis blandissimæ, & vitæ pessimæ. *Helinandus in Chronicis de hoc facto Neronis habetur plenius in Polycratico lib. 1. cap. 7.* B.

Quidam venerabilis circiter septingentarũ monialium C.

pater, hanc suis monasteriis præscripsit regulam, vt omnia earum cantica totius melicæ pronunciationis exuant modos, & sola psalmorum & laudum sint significatiua pronũciatione contentę. Suspecta enim fuit sancto viro, voluptati cognata mollicies, eo quod voluptas parens libidinum est. *In Polycratico Ioannis Salesb. lib. 1. cap. 6.*
Item, vide Augustinus u. Laus. d. e. i. August. m.

CAPILLI.

A. INdubitanter crines fœminarum in tormentis, onagris, balistis non minorem habere virtutem quam setas de caudis & iubis equorum, ratione necessitatis, experimento cognoscitur. Nam in obsidione Capitolij corruptis iugi ac longa fatigatione tormentis, cum neruorum defecisset copia, matronæ abscissos crines viris suis obtulere pugnantibus. Maluerunt enim pudicæ fęminæ deformato ad tempus capite libere viuere cum maritis, quam hostibus integro decore seruire. *Vegetius de re militari, libro 4. cap. 9.*

CAPVT.

A. DVas corporis summitates Plato docuit non esse velandas, nec assuefieri debere molliciei capitis, & pedum. Cum enim habuerint firmitatem, cætera robustiora sunt. *Hieronymus super Matth. & recitatur in Speculo histor. libro 4. capite 79.*

CARBO.

Vide Mirabile. a. x.

CARDINALIS.

A. VNum, conscientia teste profiteor, quia nunquam honestiores clericos vidi quam Romæ, aut qui magis auaritiam detestētur. Quis Bernardi Rhedonensis sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconi Cardinalis continentiam contemptumque pecuniæ non miretur? Nondum natus est à quo munus accepit, quod tamen à communione fratrum sinceriore iure proueniebat: interdum accipere persuasus est. Quis non stupeat episcopum Prænestinum, qui

scrupu-

ſcrupulum conſcientię metuens, & à participatione bonorum communium abſtinebat. Plurium tanta grauitas eſt, vt Fabricio non inueniantur inferiores, quem agnita ſalutis vita modis omnibus antecedunt. *In Polycratico Ioannis Salesb. lib. 6. cap. 24.*

CARITAS.

EGo non minus diligo quos genui in Euangelio, quam ſi eos ſuſcepiſſem coniugio. *Sanctus Ambroſius libro* 1. *de officiis.* A.

Legitur in vita Ioannis Euangeliſtæ, quod cum ipſe deueniſſet ad vltimam ſenectutem, & vix inter diſcipulorum manus ad Eccleſiam deferretur, nec plura poſſet dicere verba, ad quamlibet pauſam hæc dicebat: *Filioli, diligite alterutrum.* Tandem diſcipuli qui aderant, audiētes, quod hæc verba ſemper diceret, dixerunt. Magiſter quare hoc ſemper loqueris? qui reſpondit. *Quia præceptum Domini eſt, & ſi ſolum fiat, ſufficit. G. Lugdunenſis in ſumma virtutum parte ſecunda, rubrica tertia. Sanctus Hieronymus in epiſtola ad Galatas.* B.

Quidam Abbas Ciſtercienſis præcepit monacho ſuo infirmo, vt carnes manducaret. Ille mox obediens, licet inuitus Abbati dixit. *Et ego vos rogo in eadem caritate, vt illas mecum comedatis*, qui ſtatim reſedit, & morſellum de ſcutella infirmi tulit, & comedit. Satis cito poſt dictus Abbas ad quandam Eccleſiam, vbi erat quidam obſeſſus à dæmone deuenit, & dixit dæmoni; Adiuro te immunde ſpiritus in eadem caritate qua pridie ob monachum meum carnes comedi, vt exeas ab hoc homine. Qui mox exiit, & fugit, ac ſi caritatis incēdium ferre non poſſet. *Cæſarius libro* 10. *capite* 8. *Miraculorum.* C.

Die quadam à Longobardis captus quidam Diaconus tenebatur ligatus, eumque ipſi interficere cogitabant. Aduesperāte die, vir Dei, nomine Sanctulus presbyter ab eiſdem petiit, & vt ei vita concederetur, quod poſſe ſe facere omnes negauerunt. Cumque mortem illius deliberaſſe eos cerneret, tunc petiit, vt ad cuſtodiam ſibi daretur? Cui protinus reſponderunt: Tibi quidem ad cuſtodiendum damus, ſed ea conditione, vt ſi ipſe fugerit pro eo ipſe moriaris. Quod vir Domini libenter accipiens, eum in ſuam ſuſ- D.

cepit

cepit fidem. Quem nocte media Longobardis omnibus dormientibus excitauit & ait: Surge & concitus vade. Liberet te omnipotens Deus. Sed idem Diaconus promissionis eius non immemor respondit. Fugere pater non possum, quia si ego fugio, pro me morieris. Quem vir Domini compulit ad fugiendum, dicens. Surge & vade, te omnipotens Deus eripiat. Nam ego in manu Dei sum. Tantum in me possum facere, quantum ipse permiserit. Fugit itaque Diaconus. Mane Longobardi dixerunt: Bonus homo es, nolumus te per varios cruciatus mori. Elige tibi mortem quam vis. Respondit in manu Dei sum, ea morte me occidite, qua me occidi ipse permisit. Tunc illis placuit, vt eum capite truncarent, atque ex omnibus viris fortibus electus est vnus, de quo dubium non esset, quod vno ictu caput eius abscinderet. Ille ergo inter armatos deductus ad arma sua cucurrit, nam petiit vt paululum orandi sibi licentiam darent: Qua impetrata, se prostrauit, & orauit. Qui cum paulo diutius oraret, hunc electus interfector calce pulsauit dicẽs: Surge & flexo genu ceruicem extende, & quod fecit, sed tenso collo eductum contra se gladium intuens hoc vnum fertur publicè dixisse; Sãcte Ioannes suscipe illam. Tunc lictor euaginatum gladium tenẽs, adnisu forti in altum brachium percussurus leuauit, sed deponere nullo modo potuit. Tũc illi qui aderant virum Dei cum timore venerari cęperunt, quia claruerat cuius sanctitatis esset. *Et infra.* Pensa vbi animus eius fuerit, quando mori pro proximo tam constãter decreuit. Quæ ergo amoris vis cor tenuit, quod mortem pro salute proximi non expauit? Scimus quod ille Sanctulus, literarũ elementa non bene nouerat, & legis pręcepta nesciebat, sed quia plenitudo legis est Dilectio, legẽ totam in Dei & proximi dilectione seruauit. *Et infra* Comparemus, si placet, cum hac indocta scientia illam indoctam ignorantiam: vbi hæc nostra iacet vbi illius disciplina eminet. Nos de virtutibus vacui loquimur, & quasi inter fructifera arbusta positi, odoramus poma, nec manducamus. Ille virtutũ fructus nouerat carpere, quamuis hos in verbis odorare nesciebat. *Gregorius in Dialogor. libr. 3. cap. 37.*

E. Duo fratres perrexerunt ad ciuitatem vt venderent, quæ fuerant operati, & cum à se inuicem essent diuisi, incidit vnus in fornicationem. Veniens autem postea frater eius,

 dixit,

Reuertamur ad cellam nostram, frater. Ille vero respondit, dicens: Non veniam. Altero autem interrogante. Quare, frater? Ille respondit: Quia cum discessisses à me incurri in tentationem, & fornicatus sum. Ille autem volens lucrari eum, cœpit dicere. Quia & mihi sic contigit, sed eamus & simul pœnitentiam agamus, cum omni labore; & Deus ignoscet. Qui cum venissent ad cellam, retulerunt senibus, quid eis contigerat, & illi dederunt eis mandata qualiter pœnitentiam agerent. Ille tamen vnus non pro se, sed pro alio fratre pœnitentiam agebat, tanquam si ipse peccasset. Videns autem Deus laborem & caritatem eius intra paucos dies manifestauit vni de senioribus, quod pro multa caritate illius fratris, qui non peccauerat, indulsit illi, qui fornicatus est. Vere hoc est ponere animam pro fratre suo. *In vitis Patrum lib. 5. par. 5.*

F. Duo fratres erant in cella: Vnus autem ex eis erat senex, & rogabat eum iuuenis dicens: Maneamus simul, frater. At ille: peccator: sum & non possum manere tecum, Abba. Ille autem rogabat eum dicens: Etiam possumus. *Et infra.* Volens autem iuuenis eum probare, dicebat. In magnam tentationem incurri in ista hebdomada, Abba. Pergens autem pro ministerio quodam in vico, incidi in mulierem. Et dixit ei senex: Estne pœnitentia? Et dixit frater: Etiam. Senex autem dixit. Ego tecum porto medietatem huius peccati: Tunc dixit frater: Modo scio quia possumus simul esse, & manserunt simul vsque ad exitum suum. *In vitis Patrum libro 17. parte 1.*

G. Fertur quod cum sancto Machario Alexandrino vuam quis detulisset, ille qui secundũ caritatem nõ quę sua sunt, sed quæ alterius cogitaret, ad alium fratrẽ detulit eam, qui quasi infirmior videbatur. Tunc ille gratias egit Deo pro fratris officio, sed & ipse nihilominus plus de proximo quam de se cogitãs ad alium pertulit, & ille item ad alium, & sic cum per omnes cellulas vua circumlata esset, ignorantibus eis quis eam primo misisset, ad vltimum ipsi defertur qui eam miserat. Gratulatus autẽ S. Macarius quod tantam viderat in fratribus continentiam, tantamque caritatem semetipsum ad acriora & spiritalia extendit exercitia. *In vitis Patrum sub titulo de duobus Macariis.*

H. De Serapione, qui & Syndonius vocabatur, quod nulla alia veste quã syndone vtebatur, referebant Patres, quod in

quo-

quodam oppido, xx. solidorum pretio se Paganis numis distraxerit, & in eorum seruitute permansit, ita vt eis pedes quoq; lauaret, donec Christianos efficeret, & à ludis theatralibus separaret, nullumque cibum nisi panem & aquam sumere consueuerat, nec diuinas scripturas legere cessabat. Illis autem ad piam castamque vitam conuersis, cum ei illi libertatem offerrent, dicentes, quia per ipsum à turpi seruitio liberati essent, xx. solidos, quos pro se acceperat, reddidit eis dicens: Quia per me Deus impleuit in vobis quod volebam, nunc aurum quod pro me dedistis recipite, vt alios quoque quibus subuenire possim, reperiam *Heraclides in libro qui dicitur paradisus siue Lausiaca historia.*

I. Apud Corinthum nobilis & pulchra matrona virginitatis voto degebat, quam apud paganum iudicem nonnulli veluti Diis ipsorum & Imperatoribus conuitiantem criminibus impetebant. At iudex insano fœmineo amore, postquam variis artibus non potuit ei persuadere quod voluit, nouo contra eam furore desæuiens, non eam morti vel alicui pœnæ destinauit, sed in lupanari prostitui iussit, lenonique vt ternos ad eum per singulos dies ex ipsius concubito solidos exhiberet iniunxit. *Et infra.* Interea ipsa existente in lupanari, & cautela quadam à carnis inquinamento seruante, dum oraret, Deus iuuenem quendam ita mente commouit, vt amore Dei, interire pro ipsa cuperet. Itaq; sub specie patrandæ turpitudinis profunda nocte ingressus, datis lenoni quinque solidis vestibus se propriis spoliauit eisque puellam induens, chlamide quoque caput velatam, de lupanari incorruptam emisit. Postera die hoc cognito, Iudici traditus est ac bestiarum dentibus discerptus. *Heraclides vbi supra.*

Item, vide Cautela b. Doctrina. b. Dominicus. b.c. Eleemosyna per totum. Labor. c. Thesaurus. b.

CARMEN.

Vide Bernardus. a. Infamia. a.

CARO.

O Quoties in eremo constitutus, putaui me Romanis interesse delitiis. Sedebam solus, quia amaritudine repleram plenus. De cibo vero & potu taceo, cum etiam languentes

guentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse luxuriæ sit. Ego qui ob gehennæ metum tali me carcere damnaueram, scorpionum tantum socius & ferarum, sæpe choris intereram puellarum, pallebant ora ieiuniis, & mēs desideriis æstuabat in frigido corpore &c. Itaque cōtinuo flebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Si autem sustinent hæc illi qui exeso corpore, solis cogitationibus impugnātur, quid patitur puella quæ delitiis fruitur, nempe illud Apostoli: *Viuens mortua est.* Si quid ergo in me est cōsilii, hoc vnum moneo, vt sponsa *Christi* vinum fugiat pro veneno. Facile aliis caremus vitiis. Hic hostis intus inclusus est, quocunque pergimus, nostrum nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia duplex incendium voluptatis. *Hieronymus epist. ad Eustochium, de virginitate seruanda.*

1. ad Timoth. 5.

CARNES.

Vide Abstinentia. a. a. a. b. a. d. a. e. Sacerdos. f.

CASTIGATIO.

Vide Correctio, Detractio, Reprehensio. ab. Excommunicatio. c.

CASTITAS.

A.

DIxit Beata Lucia Paschasio: *Qui caste viuunt, Spiritus sancti templum sunt.* Cui Paschasius. Ego te faciam duci ad lupanar, vt ibi violationem accipias, & spiritum sanctum perdas. Cui Lucia: non violatur corpus nisi de consensu mentis. Nam si inuitam violari me feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Volentes autem lenones eam trahere ad lupanar, tanto pondere eam fixit Spiritus sanctus, vt omnes eam mouere nequirent, adhibitis ad hoc mille viris, & mille boum paribus. *In legenda eiusdem.*

Duellus consul Romanus Iliam virginem duxit vxorem. Is senex iam & trementi corpore, dolens sibi esse exprobratum in iurgio, quod oris vitio fætidus esset, tristis se domū contulit: cumque apud vxorem questus esset, quare nunquam se monuisset, vt huic vitio mederetur. Fecissem, inquit, nisi putassem omnibus viris sic os olere. *Ioannes Salesberiensis in Polycratico libro tertio, capite decimotertio, ex Hieronymo contra Iouinianum, lib. 1.*

C*. Sanctimonialem quandam pulchra facie princeps diues & potens, in cuius potestate fundatũ erat monasterium concupiuit, & cum nec precibus nec muneribus eam superare posset, misit qui illam violenter raperent. Illa autem tremẽs & dolens cępit quaerere, cur potius eam quã aliã de monasterio exire suaderet: Qui respondet. Quia valde pulchros habes oculos. Quo audito supra modũ est gauisa, & statim eruẽs sibi oculos. Ecce oculi quos desiderat, inquit, ferte illi vt me in pace dimittat & animam non auferat, & ita perditis oculis carnalibus spirituales seruauit. Verum mirandum hoc non imitandum. *Iacobus de Vitriaco. Card.*

D. Gens Teutonum Gallorum ex vltimis Oceani & Germaniae profecta littoribus, omnem Galliam inundauit: sępiusque caesis exercitib. Romanis ad aquas Sexias à Mario pugnante superata est: Quorum trecentae matronae, cum aliis se viris captiuitatis conditione tradendas esse didicissent, primo Consulem deprecatae sunt, vt templo Veneris & Cereris in seruitium traderentur in castitate victurae. Quod cum non impetrarent, submouẽte eas lictore omnes caesis paruulis mane mortuae sunt repertae, suffocatis laqueo faucibus, & mutuis complexibus se tenentes. *Hieronymus in epistola ad Gerontiam. Paulò aliter Valerius Max. libro 6. capite 1. Plutarch. in Mario, L. Florus libr 3. cap. 3. Epitome Liuij libr 68. Orosius lib. 5. cap. 16. Accidit autem anno post Romam conditam 651. quo Cimbres C. Marius cecidit*

E. Quidam Eas nomine fertur quod cum pulcherrimam duxisset vxorem, ter solum cum ea concubuisse & tres filios genuisse, postea vitam apprimè sectatus. *In Tripartita historia lib. 9. cap. 48.*

F*. Valentinianus Imperator eminentiorem eligens vitam pudicitiam vouit, nec vnquam carnem suam violauit, Vnde cũ octogenarius moreretur, audiretq; recoli suorũ pręconia triũphorũ, quib. celebrrimus erat, dixit se in vna sola victoria gloriari. Requisitus autẽ de illa: Hostẽ inquit meũ pessimum carnem meam semper oppressi & vici. *Petrus Blesensis epistola 79.*

G. Scipio Africanus sicut T. Liuius refert cum à Pirenaeis montibus vsque ad columnas Herculis, & vsque Oceanum deuicto Hannibale. & aliis Romanorum hostibus prouincias subiugasset, pueros captiuos & puellas egregiae pulchritudinis barbaris restituit, nec passus est eas in suum

venire

venire conspectum. *Pet. Blef. in quadam epistola & in Polycratico lib. 3. par. 10.*

H Legitur in vita Beatæ Brigidę, quod cum eam quidã nobilis peteret sibi in coniugem, ipsa castitatis desiderio apud Deum precibus obtinuit, vt aliqua sibi data corporis deformitate procorum cessaret instantia. Tunc vnus oculus eius crepuit, & liquefactus est. Quod videns pater eius, permisit eam velari, oculusque eius sanatus est. *Ioannes Galensis in communiloquio parte 3. d. 6. cap. 3. Simile refert Cantiprat. libro 2. capite trigesimo, de muliere qua ne concupisceretur oratione sua lepram contraxit, à qua postmodum emaculata fuit.*

I Gothorum tempore Galla huius vrbis nobilissima marito tradita, in spatio vnius anni facta est vidua: quam cum ad iterandum thalamum & opes & ætas vocaret, elegit magis spiritualibus nuptiis Deo copulari quam carnalibus, quæ à lætitia incipiunt, & ad finẽ cum luctu tendunt. Huic autem cum valide ignea conspersio corporis inesset, cæperunt medici dicere, quia nisi in amplexus viriles rediret calore nimio contra naturam barbam habitura esset, quod ita quoque post factum est, sed nihil exterius deformitatis timuit, qui interioris sponsi speciem amauit. Mox ergo vt eius coniunx defunctus est abiecto sæculari habitu sese apud Petri Apostoli Ecclesiam monasterio tradidit. *Gregor. in Dialogis lib 4. cap. 14.*

K Virginem quandam ancillam Dominus suus variis tentans promissionibus stuprare non potuit, & ob hoc iam Alexandriæ Præfecto tradidit, qui inter diuersa supplicia vas etiam æneum pice repletum incendens ait. Aut vade obtempera Domino tuo, aut scias te huc mittendam: quæ respondit nunquam cognitor sit alter talis, qui addici iubeat libidini Castitatem. Per caput, inquit, Imperatoris tui quod vereris, obtestor, vt si me his tormentis necare studuisti, non simul totam sed paulatim iubeas mitti, vt videas quantam mihi dedit patientiam ignotus tibi *Christus.* Tunc per vnius horæ spatium in vas æneum candens demissa defecit, vbi pix ebulliens ad eius collum peruenit. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus siue Lausiaca historia.*

L Beatus Amon à parentibus relictus cum ad annos 22. peruenisset inuitus ab auunculo suo nubere coactus est, sed postquam omnes à thalamo recesserunt, à lecto surgit,

ostium claudit, prolatum de sinu libellum puellæ legit, eique virginitatis conseruationem exposuit, ita quod illa in ictu gratia Dei repleta castitate libenter amplecti se dixit. Sic ergo in eadem cella separato lectulo octodecim annis cum ea vixit, & post in solitudine viginti duobus. In cuius obitu Sanctus Antonius vidit animam eius cum ab Angelis deferretur in cœlum. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus, & in Tripartita historia libro primo capite* 11.

Item, vide Bernardus.b.Bigamia. a.Cæcitas.b.Continentia.d. Credulitas.c.Exemplum.a.Puchritudo a.Vxor.e.

CASTRATIO.

A. IN sacris Telsuris seu Cybeles Matris Deorum ita amputatur virilitas, vt nec conuertatur in fœminam, nec vir relinquatur. Sacerdotes castrabant seipsos, qui dicti sunt Galli & Corybantes. *Augustinus de ciuitate Dei libro 7. capite 24.*

B. Duo seculares facti monachi æmulationem habentes vocis Euangelicæ, sed non secundum scientiam, castrauerunt se: quod audiens Archiepiscopus excommunicauit eos. Illi putantes quia bene fecissent indignati dixerunt: Eamus & interpellemus aduersus eum Hierosolymorum Archiepiscopum. Adeuntes autem indicauerunt ei omnia. Et dixit eis: Et ego vos excommunico. Contristati iterum abierunt ad Archiepiscopum Antiochenum, & ille similiter fecit. Et dixerunt: Eamus Romam ad Patriarcham, & ille nos vindicabit de omnibus istis. Abeuntes suggesserunt ei, quid fecerant eis Archiepiscopi. Dixit autem eis. Et ego vos excommunico, & estis segregati. Et dixerunt ad seipsos: Isti Episcopi sibi inuicem deferunt & consentiunt, sed eamus ad virum Dei Epiphanium, Episcopum Cypri, quia Propheta est, & personam non accipit. Cum autem appropinquarent ciuitati eius, reuelatum est ei de illis, & mittẽs in occursum eorum dixit: Non intretis in ciuitatem istam. Tunc illi ex se reuersi dixerunt: In veritate nos sumus culpabiles. Et reprehenderunt seipsos de culpa admissa. Tunc ergo videns Deus reuelauit & hoc ipsum Epiphanio Episcopo & adduxit eos, & blande consolatus suscepit in communionẽ, scripsitq; de eis Archiepiscopo Alexandriæ dicẽs: Suscipe filios tuos, qui pro veritate pœnitentiam egerunt. *In vitis Patrum lib.*15.*cap.*9.

Item, vide Bigamia a.Origenes.d.

CATO.

CATO.

IPse Cato Vticensis, animas esse perpetuas æstimans, tandem tædio duplicis quartanæ, seipsum interfecit. vt meliorem vitam inueniret. *Vincentius in Speculo historiali lib. 3. cap. 107. & Plutarch. in Catone.* A.

Tui clarissimi excessus Cato Vtica illa ciuitas monumentum est: in qua ex fortissimis vulneribus plus gloriæ quam sanguinis manauit, siquidem constantissime in gladium incumbendo magnum hominibus documentũ dedisti, quanto potior debeat esse probis dignitas sine vita, quam vita sine dignitate. *Valer. Max. lib. 3. cap. 2. Plutarch. in vita. Appianus lib. 2. bellorum Ciuilium.* B.

Age, si quis in hoc seculo vir illustris pellibus hædinis pro stragulis vtatur, tribusque seruis comitatus regat Hispaniam, & quingentorum assium sumptu transmarinam prouinciam petat, eodem cibo eodemque vino quo nautæ vti contentus sit, nonne mirabilis existimetur? Atqui patiẽtissimè ista tolerauit Cato, quia illum fragilitatis consuetudo in hoc genere vitę cum dulcedine summa continebat. *Idem libr. 4. cap. 3. T. Liuius libr. 32. Plutarch. Plinius libr. 14. cap 13.* C.

Cato Græcis literis erudiri concupiuit. Quam sero inde æstimemus, quod etiam latinas pœne iam senex didicit. Cumque eloquentia magnam gloriam haberet, id egit vt iuris ciuilis quoq; esset peritissimus, cuius proles proprior ætati nostræ Cato ita doctrinæ cupiditate flagrauit, vt ne in curia quidẽ, dum senatus cogitur, temperaret sibi quominus libros Græcos lectitaret. *Idem Valerius Maximus lib. 8. cap. 7 & M. Tullius in Bruto, & libr. 3. de finibus bonorum & malorum.* D.

Item, vide Occisio. e f.

CAVTELA.

IN India cum quodam Rege nomine Auennir, erat quidam Christianus, sed occultus, qui inter Regis Principes nobiles primus erat. Hic dum aliquando venatum iuisset, hominem quendam pauperem habentem pedem læsum à bestia inuenit, à quo rogatur vt eum in domum suam curandum suscipere, abiiciens quod sibi forsan prodesse posset in aliquo. Cui miles. Ego te libenter suscipiam, sed in quo vtilis inueniaris, ignoro. Cui ille, Ego sum medicus A*.

verborum, si enim aliquis in verbis lędatur, scio congruam adhibere medicinam. Miles autem verbum hoc pro nihilo cõputauit, tamen propter Deum illum suscipiens, illius curam egit. Quidam autem inuidentes illum in tanta gratia Regis esse, accusauerũt quod non solum Christianus esset, sed insuper regnum sibi conabatur rapere, turbam sibi cõcilians. Et si hoc, inquiunt, ô Rex scire desideras, ipsum secrete aduoca, & vitam hanc cito finiendam commemora, & ideo gloriam regni te velle relinquere, & monachorũ habitũ assumere te asseras, quos hactenus fueras persecutus, & tunc videbis, quid tibi respondebit. Quod cum Rex fecisset, ille doli ignarus perfusus lachrymis propositum Regis laudauit. Quod cum Rex audiens & verum esse quod illi dixerant, credens, furore repletus est, nihil tamen respondit. Miles autem perpendens, quod grauiter verba sua acceperat, tremens abscessit, & medicum se habere verborum recolẽs omnia illi narrauit: Cui ille, notum sit tibi quod Rex suspicatur, vt hoc propter hoc dixeris, quod eius regnum velis inuadere. Surge ergo & comam tuam tonde, & ciliciũ indue, & summo mane ad Regem ingredere. Cumque Rex quid sibi hoc velit interrogauerit, respondebis: Ecce Rex paratus sum te sequi. Nam & si via per quam velis ambulare, difficilis sit, tecum tamen exeunti mihi erit facilis. Nũc ergo præsto sum. Quid moraris? Quod cum ille fecisset, Rex obstupuit, & erga se verã viri amicitiam intellexit, & falsarios arguens, virum ampliori honore ditauit. *In historia Barlaam & Iosaphat Ioannes Damascenus, & plenius in Speculo historiali. Vincẽtius Beluacensis lib. 16. capitibus 4. & 5.*

Narrauerunt quidam seniores, quia quidam monachus in eremo Schythi venit visitare Sanctos patres habitantes in loco, qui dicitur Cellya. Quidam vero de senioribus habens aliam cellam vacantem, dedit ei dicens: Repausa in hac cella, donec inuenias vbi manere possis. Cumque ad visitandum eum conuenirent plures fratres, desiderantes ab eo audire verbum salutis æternæ, cum hoc videret ille, qui cellam sibi præstiterat liuore inuidiæ vulneratus indignari cœpit, & dicere: Ego tantis temporibus in hoc loco habito, & non cõueniunt ad me fratres, nisi rarissimè. Et dixit discipulo suo: Vade, & dic ei, vt de cella egrediatur. Pergens aũt dixit illi, mandauit Abbas meus sanctitati tuę, qualiter habeas. Audiuit enim infirmari te. Ipse vero re-

manda-

mandauit ei dicens: Ora pro me frater, quia valde stomacho doleo. Reuersus ille dixit Abbati suo, Valde rogat te vt duorũ dierũ inducias des illi, vt possit sibi procurari aliam cellam. Transactis autem tribus iterum misit dicens: Vade, dic ei vt egrediatur, nam si rursus distulerit, dices ei, quia cum baculo meo veniam, & expellam eum. Pergens ille dixit ei. Quoniã valde sollicitus est Abbas meus de infirmitate tua, ideo misit me requirens si melius habeas. At ille dixit. Gratias sanctæ charitati eius, qui solicitus est de me. Veruntamen precibus eius melius habeo. Reuersus ille dixit Abbati suo. Etiam & nunc deprecatur sanctitatem tuam, vt vsque in Dominicum diem expectes & egredietur. Cum autem aduenisset dies, & non egrederetur, inflammatus inuidiæ, & iracundiæ spiritu senior, accipiens vectem pergebat, vt cædendo eum de cella expelleret: Accedens autem discipulus dixit ei. Si iubes Pater præcedo, & videro, ne forte aliqui fratres ad salutandum eum venerint, & si viderint te, scandalizantur. Præcessit ergo discipulus, & dixit ei: Ecce Abbas meus venit ad salutandum te. Egredere ergo celerius & cum gratiarum actione occurre illi. Cum vidisset eum antequam appropinquaret, prostrauit se in terram, & adorabat senem, dicens: Retribuat tibi Dominus Pater bona æterna pro cella, quam mihi præstitisti. Hoc audiens senior, compunctus est corde, & proiiciens baculum cucurrit in amplexum eius, & osculatus est eum, & inuitauit eum ad cellam suam. Vocauit autem senior discipulum, & interrogauit dicens. Dic mihi, si dixisti isti fratri omnia, quæ propter illam cellam mandaui ei dicere? Tunc discipulus confessus est ei dicens. Vere Domine dico, quia propter humilitatem quam tibi exhibere debeo, tanquam patri & domino, non audebã tibi respondere aliquid, quãdo me mittebas ad eum, sed nec quidpiam eorum quę mãdabas ei dixi illi: Hæc audiens senior prostrauit se in terram ad pedes discipuli dicens. Ex hodierna die & in reliquum fili tu pater meus esto, & ego discipulus tuus, quoniam te moderante, immo etiam cum timore & charitate Dei agente, & meam verum etiam & illius fratris animam de peccatorum laqueis diuinæ pietatis miseratio liberauit.

In vitis Patrum lib. 20. parte 3.

Item, vide Calliditas per totum.

CÆCITAS.

A. CÆcus quidam habens puerum ductorem venit ad quoddam flumen horribile quod pertransire non poterat nisi per vnum paruum ponticulum longum & strictū, quod videns puer sterit non audens transire. Cæcus autem ei suadebat vt audacter transiret, quem non acquiescētem posuit super collum suum dicens, quod cum baculo signaret ei viam pōtis. Quod cum fecisset audacter cæcus transiuit. *Hubertus in libro de dono timoris.*

B. De Democrito Philosopho refert Agellius in libro decimo Noctium Atticarum capit. 17. quod natione Abderites fuit: qui patrimonium relinquens suis ciuibus, Athenas est profectus, & ibi oculos sibi eruit, vt sensus interiores vegetiores haberet. Valerius dicit sibi oculos eruisse, ne videret bene esse malis ciuibus. Tertullianus dicit; quia mulieres sine concupiscentia aspicere non poterat. *In Speculo histor lib. 4. cap. 31.*

C. Beatus Antonius à Sancto Athanasio Alexandrino, ob confutationem hæreticorum, cum in vrbem esset accitus, Didymus, vir eruditissimus, captus oculis inter cæteras sermocinationes de Scripturis sanctis, cum admiraretur eius ingenium & acumen animi collaudaret, sciscitans ait: Non tristis es, quod oculis carnis careas? Cum ille pudore reticeret, secundo tertioq; interrogans, tandem elicuit, vt mærorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius: Miror prudentem virum eius rei dolere damno, quam formicæ, & muscæ & culices habeāt, & non lætari illius possessione, quam soli sancti & Apostoli meruerunt. *Socrates libr. 4 hist. cap. 20. Idem responsum dedit Medico D Franciscus Monitus vt à lachrymis abstineret, vt scribit S. Bonau. in vita illius cap. 5. Item, vide Didymus. a. Visus c. e.*

COELVM.

A. REfert Rabbi Moyses, quod quilibet circulus, siue cœlum cuiuslibet planetæ habet in spissitudine viā quingentorum annorum vel tantum spatium quantum posset aliquis ire de via plana in quingentis annis 40. miliaria quotidie ambulando, computatis 365. diebus pro quolibet anno, & duobus milibus passuum siue cubitorum pro quolibet miliari, & inter cœlum & cœlum siue circulum & circulum

culum, est etiam via quingentorum annorum. *In aurea legenda sub titulo de ascensione Domini.*

CERTITVDO.

Vide. Academicus, a. b. c.

CERVVS.

DIctamum herbam cerui prodiderunt, nam eo pasti excutiunt acceptas sagittas, *Isidorus libro duodecimo, Etymolog. primo capite. Plinius libro octauo, capite vigesimoseptimo, hist. natur.* A.

Si quando immensa flumina vel maria transnatant cerui, capita clunibus præcedentium supponunt, sibique inuicem succedentes nullum laborem ponderis sentiunt. *Isidorus ibidem. Plinius libro octauo, capite trigesimo-secundo, hist. nat.* B.

Item, vide Eucharistia. a. Sagitta. a.

CÆTE.

SAncti, Machutes Episcopus, & Brandinus, cum aliis sanctis viris in mari nauigantes die Paschæ, circumspicientes modicam Insulam viderunt, ad quam applicuerunt. Illic Machutes, suggerentibus fratribus, Missarum solemnia celebrare cœpit: cumque ventum esset ad orationem Dominicam, subito tota illa, quæ videbatur insula, commota est. Erat autem belua ex his, quæ cæte dicuntur, abyssi incola, tantæ magnitudinis, vt crederetur paulo ante ab Episcopo & sociis eius Insula. Deinde narratur qualiter omnes ibidem existentes precibus sancti Machutis fuerunt ab illo periculo liberati. *In speculo histor. libro vigesimosecũdo, capite nonagesimooctauo.* A. *al. Maclouius. Sur. to. 6 15. Nouembris*

CIBVS.

SEcundum diuersitates regionum, & complexiones hominum & animalium, cæterorumque terræ nascentium variantur, ita vt aliqua eiusdem generis res alicubi sit antidotum, & alibi sit venenum. Verbi gratia, papauer nigrum in libris medicorum venenum esse describitur, quod tamẽ apud nos communiter in cibum assumitur, sic etiam extremitas caudæ cerui ab Auicenna, & Razi inter venena reputatur, quod à regionis nostræ militibus cunctanter negatur. *Vincentius in spec hist. in Apol. totius operis c. 8.* A.

B. Quis ignorat vnamquamque gentem non communi lege naturæ, sed iis, quorum copia est apud se vesci solitam, vt Arabes & Sarraceni camelorum lacte viuunt, & carnibus, quia eiusmodi animal facile apud eos & gignitur, & nutritur. E regione Septentrionales populos si ad esum camelorum, asinorumque compellas, simile putabunt eorũ vesci carnibus, ac si lupum comedere cogantur & coruum. *Hieronymus lib. 2. contra Iouinian.*

C. Cum Dionysius Tyrannus negasset, se esse delectatum in cœna, dixit, qui coxerat: Minime esse mirum, eo quod condimenta defuerant. Interroganti quæ erant illa? Respondit, labor in venatu: sudor, cursus, fames, sitis. His enim rebus Lacedæmoniorum cœnæ condiuntur. *Marcus Tullius lib. 5. Tusculanarum Quæst.*

D*. Ad conseruandam sanitatem nihil efficacius, quam cibi & potus identitas conseruata. Varia enim fercula variarum sunt naturarum. Omnis autem talis varietas parit humorum repugnantiam, & ea sanitati repugnat. Vnde eleganter respondit quidam de nostris adolescentibus Beluacensi Episcopo, interroganti vnde contingeret, quod sanior & pulchrior esset in claustro, quam esse soleret in sæculo? Quia, inquit, ille, vniformiter & decenter viuo, de quorum primo habeo, quod sanus sum, de secundo quod pulcher sum. In seculo autem tam deformiter quam multiformiter viuebam. Cui Episcopus: Quid ergo comedisti hodie: Satis, inquit, quid heri? similiter satis, non quæro, ait de quantitate, sed qualitate. Quid ergo comedisti heri, quid hodie? Heri, inquit, comedi olera & pisa, hodie pisa & olera, cras comedam pisa cum oleribus, & post cras, olera cum pisis, & sic pulchro circuitu eandem sententiam circumduxit. *Helinandus quondam monachus frigidi montis & ponitur à Vincentio in speculo histor. lib. 20. c. 136. Consule li. 7. cap. 4. Saturnalium Macrobij.*

E. Diogenes Tyrannos, & subuersiones vrbium bellaque omnia non pro simplici victu olerum pomorumque, sed pro carnibus & epularum delitiis asserit excitari, quodque mirandum sit, Epicurus Philosophus voluptatis assertor, libros suos repleuit oleribus & pomis, dicens eis esse viuendum, eo quod carnes, exquisitæque epulæ ingenti cura ac miseria præparentur, maioremque pœnam habeant in quærendo, quam voluptatem in abutendo, nec posse nos, dixit,

dixit, sapientiæ operam dare, si mensæ abundantiam cogi-
temus. *Hieronymus contra Iouinian. lib 2.*
Item, vide Diuitiæ. g. Humilitas. q. Potus. a.

CICERO.

A. Marcus Cicero G. Popilium rogatu Marci Cœlij non minore cura quam eloquentia defendit, eumque causa admodum dubia fluctuantem saluum ad penates suos remisit. Hic Popilius postea nec re nec verbo à Cicerone læsus, vltro Marcum Antonium rogauit, vt ad illum proscriptum persequendum & iugulandum mitteretur, impetratisque, detestabilis ministerij partibus gaudio exultans, Caietam cucurrit, & suæ salutis auctorem iugulum præbere iussit, ac protinus caput Romanæ eloquentiæ amputauit, & ea sarcina in vrbem reuersus est. Qui tam indignum Ciceronis casum satis digne deplorare possit, alius Cicero non extat. *Valer. Max. lib. 5. cap. 3. Plut. in vita Cicero. Appia. lib. 4. ciuil. bell.*
Item, vide Tullius. a.

CYRUS.

A. *Isa. 4. v. 1.* Cyrus de quo prius longe dixerat Isaias *Christo meo Cyro* cum percussisset Cræsum iuxta fluuium Alym, gentem Lydorum bellicosam astutè redegit in concordiam. Tradidit enim eis solemnitates & ludos, præcipiens eis vt lusibus, comessationibus, & amplexibus vacarent, quasi beneuolentiam in eos ostendens, & in hunc modum eos euirauit, id est, effæminatos fecit, & quos bello non poterat, per libidinem expugnauit. Postea vero à Tamari Massagetarum Regina, victus & occisus est, quæ caput illius incisum in vtrem plenum humano sanguine insultando dixit: Satia te sanguine quem sitisti. *Iustinus libr.* 1. *& Herodotus lib.* 1. *Valerius Maximus libro nono capite decimo. & Orosius libro primo.*

B. Ne Cyrus quidem superior inuictæ fatorum necessitatis paruulum argumentum fuit, cuius ortus ad imperium totius Asiæ spectantis maternus auus Astyages duos prænuncios somnij frustra discutere tentauit, Mandanem filiam suam (quod in quiete viderat vrina eius omnes

Asiati-

Asiaticas gentes inundalle) non Medorum excellentissimo (ne in eius familiam regni decus transferretur) sed Persarum modicæ fortunæ viro collocauit: natumque Cyrum exponi iussit: quia similiter quietis temporibus, existimauerat genitali parte Mandanes enatam vitem eousque creuisse, donec cunctas dominationis suæ partes inumbraret. Sed frustratus est spe, nepotis fælicitatem cœlestium iudicio destinatam humanis consiliis impedire conando. *Valerius Maximus libro primo, capite quinto. Herodotus & Iustinus lib.* 1.

CIVITAS.

A. AGrestem incultamque hominum in initio sæculi vitam à communione mutorum animalium vrbium constitutio prima discreuit. In his nomen Reipublicæ reperit communis vtilitas, ideo potentissimæ nationes ac Principes consecrati nullam maiorem gloriam putauerunt, quā aut fundare nouas ciuitates, aut ab aliis conditas in nomē suum sub quadam amplificatione transferre. *Vegetius de re militari in prologo libri quarti.*

Item vide Luxuria, h.

CLAVDIVS.

A. CLaudius imperio stabilito, omnium factorum & dictorum, in se veniam & obliuionem in perpetuam sanxit. *Suetonius in Claudio. Orosius de orchestra mundi seu histo. lib. 7. cap. 6.*

B. Inter cætera in eo mirati sunt homines obliuionem, & inconsiderationem occisa Messalina vxore, paulo post in triclinio decubuit, cur Domina non veniret requisiuit, multos quos capite damnauerat, postera statim die & in consilium & ad aleæ ludum admoueri iussit, &, quod morarentur, vt somniculosos per nuntium increpuit. *Idem Suetonius.*

CLEMENTIA.

A. NArrat Seneca *libr. 1. de clementia, c.* 5. quod Augusto Cæsari cogitanti qualiter de Lucio Cinna sibi insidias molliente, se vindicaret. Admittis, inquit Liuia vxor sua, muliebre consilium? Fac, vt medici solent facere, qui vbi visitata remedia non procedunt, tentant contraria. Seueritate

adhuc

adhuc nihil profecisti, nunc tenta quomodo cedat tibi clementia. Ignosce illi. Quod ille gauisus annuit, & facta adimpleuit, & contulit illi Consulatum, & postea ipsum amicissimum fidelissimumque habuit. *Ioannes Galensis in communiloquio parte prima, d. 3. capit. 5. Sueton. in vita Augusti.*

Item, vide Alexander. l. Augustus Cæsar. h. i. Compassio. d. Dissimulatio. a. Augustus Cæsar. i Rex. k. Titus. c. Traianus. b.

CLERICVS.

A. QVia fœminarum commoratione quidam inter vos ad ignominiam conuoluti sunt, Dominus me miserum pro vestra negligentia cum seueritate per reuelationem corripiens, mandare præcepit, ne clerici cum fœminis cómorentur. In sequentibus multum pulchrè declarat quam periculosa sit clericis cohabitatio mulierum, dicens inter cætera. Aspectus fœminarum subito & in transitu occurrens, velut sagittas alienis oculis iactat. *In speculo historiali libro 12. cap. 15.*

B. Summam diligentiam præbuit S. Fulgentius, ne quis clericus vestibus ambitiosis ornaretur, aut negotiis sæcularibus occuparetur. Iussit omnes clericos non longe ab Ecclesia domos habere, manibus propriis hortum colere, psallendi suauiter & pronunciandi curam gerere. *In gestis S. Fulgentij Ruspensis Episc. & ponitur in Speculo histor. lib. 21. cap. 107.*

C*. Henricus tertius Imperator habebat clericum satis literatum, & bonæ vocis, sed vilem meretriculam amantem ardentius: cum qua nocte quadam solemni volutatus, mane ad Missam Imperatori astabat. Imperator dissimulata scientia, mandat ei, vt ad Euangelium legendum se pararet, quia eius melodia delectaretur. Erat enim Diaconus, abnuit ille, vt male sibi conscius. Vrget ille, vt eius probaret constantiam. Ad extremum parere renuentem iubet à patria exulare. Quam sententiam amplexus continuo recessit: mittitur post eum qui iam complicatis omnibus & sarcinulis compositis iter maturauerat. Violenter ergo retractus ante Imperatorem sistitur. Qui subridens: Probe, inquit fecisti: & ego congratulor probitati tuæ, quod timorem Dei prætuleris patriæ. Habeto episcopatum qui primus in imperio vacauerit, tantum in decenti amori renũties.

ties. *In Speculo historiali libro vigesimosexto, capite decimooctauo.*

D. Virgo Hildegardis multa fertur prædixisse de futuris, ad quam dicitur scripsisse Bernardus. Hæc ad Colonienses scribens de futura clericorum tribulatione dicit, quod clerici gloriam absque merito volunt habere,&meritum absque opere. *In Spec.hist lib.28.cap.83.Arnold. Vuion p.2. ligni vitæ lib 5.c.88.Trite.de viris illust.ord.S.Bened lib.2.c.119.*

E. Philippus de Merlais Canonicus Carnotensis, iugum Domini abiiciens sicut scis, ad arma se contulit: cumque magnis præliis præesset,in prælio sagitta percussus interiit. Lex enim cœlestis est, quia exitus huius vitæ infælices habebit qui mundanæ dominationis obtentu, *Christi* militiã derelinquit. Mors Philippi & aliorum deterrere te potest, vt fugias à facie arcus. *Petr.Blesensis in epistola ad quendam Cameracensem electum,qui Episcopalem gratiam cõtemnebat.*

F. Secundum aliquorum traditionem,corona clericorum hinc primo sumpsit initium. Nam dum Petrus Antiochiæ prædicaret,in contumeliam nominis Christiani summitatem eius capitis abraserunt, quod postmodum toti clero traditur in honorem: quod ei pro contumelia fuerat irrogatum. *In aurea legenda sub titulo de Cathedra S.Petri. Beda lib.5.hist.c.22.Pet.Bles.c.1.in Iob in fine.*

G. Frater quidam interrogauit Abbatem Pastorem dicens: Dimissa est mihi hæreditas, quid faciam de ea? Dicit ei: Vade,& post tres dies veni,& dicam tibi. Venit autem frater, sicut præfiniuit, & dixit ei senex: Quid tibi habeo dicere, frater? Si tibi dixero, da eam in ecclesia,clerici sibi facient conuiuia ex ea: si vero dixero, da eam parentibus tuis, non est tibi merces: si vero dicam, da eam pauperibus, securus eris.Quidquid ergo vis, vade, fac. *In vitis Patrum libro decimo,parte 6.*

H. Cum Episcopus quidam vellet quendam sanctum Monachum nomine Abraham clericum ordinare, vt eum ad paganos conuertendos dirigeret, & ille hoc officium plurimum renueret, dixit: Ecce hic residens tuam solummodo salutem operaris, ibi autem plurimi per te saluãdi sunt. Tunc beatus ille flens ait: Fiat voluntas Dei. *In vitis Patrum.In vita S.Abraham monachi.*

Item, vide Auaritia. Augustinus. d. Mendacium. n. Rasura.n.

COQVVS.

Vide Iulianus Apostata. d. Roma. d.

CODRVS.

Codrus Rex Atheniensium Peloponnensibus (quos Iustinus lib. 2. vocat Dorenses) eiusdem hostibus ciuitatis, se interficiendum ignotus obiecit, & factum est: hoc modo prædicant eum patriam liberasse. Responsum enim acceperant Peloponnenses tum demum se superaturos, si eorum Regem non occidissent. Fefellit ergo eos habitu pauperis apparendo, & in suam necem per iurgium prouocando. Vnde ait Virgilius in Bucolicis Ecloga 5. *Et iurgia Codri.* Et hunc Athenienses tanquam Deum sacrificiorum honore coluerunt. *Augustinus de ciuitate Dei, lib. 18. cap. 19. Valer. lib. 5. c. 6. Iustinus lib. 2.* A.

COGITATIO.

Dicebant senes, quia in monte Abbatis Antonij sedebant nominati viri tempore Dactylorum. Et vnus ex eis abigebat ab eis volucres. Erat autem ibi senex qui in die qua eum Dactylos custodire contingebat, clamabat, dicens: Discedite intro malæ cogitationes, & deforis aues. *In vitis Patrum lib. 2. parte 4.* A.

Frater dixit Abbati Pastori: multæ cogitationes veniunt in anima mea, & periclitor in eis: & eiecit eum senex sub aere nudo, & dicit ei: Expande sinum tuum, & apprehende ventos. Et respondit, non possum. Et dixit: Si hoc non potes nec cogitationes prohibere potes ne introeant, sed tuum est resistere eis. *In vitis Patrum libro vigesimo, parte sexta.* B.

Item, vide Confessio. a. b. c. Monachus. b. f. Oratio. m. x.

COGNATIO.

Pior cum de domo patris ad philosophiam conuersionis monasticæ exiret, promisit denuo, nullum se propinquorum de cætero fore visurum. Post quinquaginta vero annos, dum eius soror eum viuere, & habitare in eremo cognouisset, non cessabat, donec eum inspiceret, quam cum Episcopus loci iam grandæuam propterea videret affligi, scripsit Præsulibus eremi, vt Piorem dirigerent. At ille quoniam contemnere nefas est iussiones seniorum, A.

rum, venit ad patriam. Cumque ante domus suæ ianuas accessisset, & suum nunciasset aduentum, veniente germana clausis oculis dixit: Ecce ego sum Pior: quanto vis aspectu satiare. Tunc illa gratificata laudauit Deum. At ille oratione facta remeauit ad eremum, *Sozomenus in Tripartita historia lib 8. cap.* 1.

Item, vide Fornicatio. d. Gloria. l. Patientia. i. Samaritanus. a

COGNITIO SVI.

Nosce teipsum fuit Thaletis symbolum.

A. OLim apud Delphos scriptum fuisse legitur in tripode Apollinis illud oraculum consulendi quomodo ad beatitudinem perueniret, γνῶθι σεαυτόν, id est, *nosce teipsum*. Hanc sententiam Iuuenalis *cœlestem* appellat, propter vtilitatem eius. Ego autem dico illum mendacissimũ spiritum non respondisse hoc docendi studio, sed fallendi animo, sic enim putauit se persuadere posse hominibus, vt crederent se ortos ex Deorum genere, vt ita prouocaret ad contentionem mutuam, & dominandi libidinem sub velamine libertatis. *Et infra*. Cæterum dæmones plerumque proferunt veritatem coacti à potestatibus superioribus. Sic ergo credendum est Apollinem respondisse inuite, non sponte protulisse ambiguum dictum, quod non putabat in bonam partem, (id est iuxta Augustinum) humilitatis accipiendum. *Helinandus in Chronicis libro octauo. Eusebius libro vndecimo de præp. Euang. cap.* 11. *ex Plut.*

Item, vide Triumphus. a.

COGNOMEN.

Vide Fiducia sui. b.

COLVMBA.

A. MIles quidam columbas nutrire solebat, dictumque est ei, quod grauiter peccaret nutriendo eas, eo quod sata & granaria proximorum læderent. Die autem quadam annonam eis proiiciens, cum omnes essent coram eo cõgregatæ, clara voce cunctis qui aderant audientibus, dixit: Vos columbæ, si voluntas Dei est, vt mecum maneatis, manete, sin autem præcipio vobis in eius nomine, vt statim recedatis: Ad quod verbum mox omnes columbæ auolauerunt, nec vltra reuersæ sunt. *Cæsarius in Dialogo Miraculorum d.* 10. *cap.* 57.

COME-

COMESTIO.

SOcrates dicebat multos homines propterea velle viuere, vt ederent & biberent, se autem edere & bibere vt viueret. *Vide Agellium libro secũdo capite primo, & in Polycratico libro septimo, capite octauo. Simile dixisse Hippocratem habetur supra in dict. Abstinentia. a.* A.

In territorio Tullensi, puella duodennis post communionem susceptam in Pascha, primo per decem menses, pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit, & post ad communem hominum vitam rediit. *In speculo histor. lib. 25. cap. 27. Aimonius de gestis Francorum libro quarto, cap. 21. idem refert, postea tamen capit. 23. scribit eam triennio integro ieiunam perstitisse Matthæus Paris in hist. Anglorum, sub anno Domini 1225. Maius miraculum narrat de alia puella, quæ septennio integro ieiuna permansit.* B.

Æmilianus Scipio cum amicis suis ambulans, pane vesci solitus erat, ne aliquam partem diei perderet otiosam, idipsum magnus Alexander fecisse traditur. Augustus cibo vulgari & modico vescebatur, qui pro delitiis reputabat secundarium panem & minutos pisciculos. *Petrus Blesensis in quadam epistola & in Polycrat. lib. 5. cap. 7.* C.

Dicebant de Abbate Pior, quod ambulando comederet, & interrogante eum quodam, quare sic manducaret, respondit: quia hoc non velut opus aliquod ageret, sed quoddam veluti superfluum. Alio autem de hoc interrogante respondit, vt non in comedendo corporalem delectationem habeat anima. *In vitis Patrum libro quarto, parte tertia, de hoc etiam in historia Tripartita libro octauo capite primo.* D.

Dicebant de Abbate Pastore, quod cum vocatus esset ad manducandum contra voluntatem suam, ibat lachrymando, ne inobediens esset fratribus, & contristaret eos. *Eodem libro 4. parte tertia.* E.

Socratem ferunt cum ad vesperum vsque contentius ambularet, & cur id faceret, quæsitum, respondisse, se quo melius cœnaret, obsonare ambulando famem. *M. Tullius libro 5. Tusculanarum Quæstionum.* F.

Item, vide Abstinentia, Augustinus. m. Bernardus. c. Dæmon. m. Fames. c. Fortitudo. g. Ieiunium. b. Lex c. Monachus. a. c. Obsidio. c. d, Refectorium, a. Socrates. f.

COMMODATVM.

A. QVidam furti damnatus est, quia equo cuius vsus illi vsque Ariciam commodatus fuerat, vlteriore eius municipij cliuo vectus esset. *Valerius Maximus libro octauo capite 2.*

COMPARATIO.

A. CVm Aristoteles senior factus esset, accessit ad eum omnis sectatorum eius cohors, orans vt indicaret eis sui magisterij successorem. Erant autem in eius studio duo præcipui. Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Iussit ergo Aristoteles offerri sibi vinum Lesbium & Rhodium, & cum gustasset, vtrumque satis commendauit. Tum inquit, Lesbium melius est, & sic lepidè & quasi verecundè absque alterius vituperio Theophrastum sequendum ostendit. *Agellius in libro Noctium Atticarum, libro decimotertio capite 5.*

COMMISERATIO.

A. CVm Pirrhus dirus auspiciis Argiuorum inuasisset vrbem, abscissumque eius caput Alcyoneus Antigoni Regis filius ad Patrem velut aliquod fælicissimæ victoriæ opus attulisset, Antigonus correpto iuuene quod tanti viri sibi tam ruinæ, immemor humanorum casuum insultaret, humo caput sublatum, causea, qua caput more Macedonum velatum habebat, texit; corporique Pirrhi redditum honoratissime cremandum curauit, quin etiam eius filium Helenum cultum & animum regium gerere iussit, ossaque Pirrhi aurea vrna inclusa in patriam ad Alexandrum fratrem portanda dedit. *Valer. Max. libr. 5. cap. 1. Plutar. in eius vita. Iustinus lib. 25.*

B. Piso à P. Claudio Pulchro accusatus, quod graues iniurias sociis intulisset, haud dubiè ruinæ metum fortuito auxilio vitauit. Nam per id tempus, quo tristes de eo sententiæ ferebantur, repentina vis nimbi incidit, cumque prostratus humi pedes Iudicum oscularetur; os suum cæno repleuit, quod conspectum totam quæstionem à seueritate ad clementiam transtulit: quia satis iam graues pœnas sociis eum dedisse arbitrati sunt. *Idem libro octauo, capite primo.*

M. Mar-

M. Marcellus captis Syracusis, in arce earum constitutus cum illius vrbis modo opulentissimæ, tunc afflictæ fortunam ex alto cerneret, casum eius lugubrem intuens fletum cohibere non potuit, quem si quis ignarus vir aspexisset, alterius victoriam eam credidisset. *Idem libro quinto, capite primo. T. Liuius libro vigesimo-quinto. & Plutar. in Marcelli vita.* C.

Quinctus Metellus Celtibericum in Hispania gerens bellum cum vrbem Centobricam obsideret, & iam admota machina partem muri, quæ sola conuelli poterat, disiecturus videretur, humanitatem propinquæ victoriæ prætulit. Nam cum Rethogenis filios, qui ad eum transierat, Centobricenses machinæ ictibus obiecissent, ne & pueri in conspectu patris crudeli mortis genere consumerentur, (quanquam ipse Rethogenes negauerat esse impedimento, quo minus etiam per exitium sanguinis sui expugnationẽ perageret) ab obsidione discessit. Quo quidem tam clemẽti facto, & si non vnius ciuitatis mœnia, omnium tamen Celtiberarum vrbium animos cœpit, effecitque vt ad eas redigendas in ditionem populi Romani non multis obsidionibus opus esset. *Ibidem libro quinto, capite 1. L. Florus li. 2. cap. 17.* D.

Marcus Marcellus egregius Romani nominis: qui Syracusas vrbem ornatissimam cœpit. Refertur hanc vrbem prius ruituram fleuisse, & ante eius sanguinem suas illi lachrymas effudisse. Gessit & curam pudicitiæ etiam in hoste seruandæ: nam priusquam oppidum victor iussisset inuadi, constituit edicto, ne quis corpus liberum violaret. *August. de ciuit. Dei lib. 1. cap. 6.* E.

Paulus fuit Romanus consul, qui cum sæpe à Perse quodam Rege victus esset, denique ab illo captus & vinctus est, sed tandem pietate motus humanam conditionem considerans, quasi sibi idem euenisse potuerit, illum fleuit. *Auctor de viris illustribus cap. 56.* F.

Item. vide Alexander. l. Ambrosius a. Antonius. i. Charitas. d. f. i. Confessio. c. d. Dominicus. c. Fletus. b. Fortitudo. e. Hannibal. g. Humanitas. b. c. d. e. f. g. Martinus. g. Risus. a. Roma. a c. Vox. a.

COMPVNCTIO.

FRater quidam interrogauit Abbatem Ammonem dicens: Dic mihi aliquod verbum. Dixit: Vade, & talem A.

lem fac cogitationem tuam, vt faciunt iniqui, qui sunt in carcere. Illi enim interrogant. Vbi est Iudex, quando veniet? & in expectatione pœnarum plorant: ita monachus debet semper suspectus esse, & animam suam obiurgare, dicendo. Væ mihi, quomodo habeo astare ante tribunal Christi? Si ergo semper sic fueris meditatus, poteris saluus esse. *In vitis Patrum lib. 3. parte 1.*

Item, vide Meditatio. a.

CONCEPTVS.

A. Gen. c. 30. TAles fætus oues Iacob concipiebant, quales vmbras arietum desuper ascendentium in aquarum speculo cōtemplabantur. Denique & hoc ipsum in equarum gregibus fieri fertur, vt generosos obiiciant equos visibus concipientium, quo eorum similes concipere possint. Inde est quod quidam grauidas mulieres iubent nullos intueri turpes animalium vultus, vt Cynocephalos & simias. Hanc enim esse aiunt fœminarum naturam, vt tales edant, quales perspexerint in voluptatis æstu. *Isidorus libro 12. Etymol. capite 2.*

Item vide Fatum. b. Mirabile. a l. b f. Similitudo d.

CONCORDIA.

A. SCipio Africanus deleta Numantia. Thyresum Celticū Principem consuluit, qua ope res Numantina an prius euicta durasset, an post euersa fuisset, Thiresus respondit: Concordia inuicta, discordia exitio fuit, quod Romani tanquam sibi ac de se dictum exempli loco acceperunt, quippe quibus iam de seditionibus discordantis totius orbi nuntiabatur, *Orosius de orchestra mundi, libro quinto capite octauo.*

CONCVPISCENTIA.

A. QVodam tempore viro sancto nomine Heleno cum solus esset in eremo, desiderium vescendi mellis exortum est. Et conuersus vidit in saxo fauum mellis hærentem, sed intelligens hanc inimici esse fallaciam continuo increpās ait. Discede a me deceptrix, & illecebrosa concupiscentia Scriptum est: *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis In vitis Patrum sub titulo de S Heleno.* (Galat 5. vers. 16.)

B. Ego adolescens miser valde, miser in exordio ipsius adolescentiæ,

lescentiæ, etiam petieram à te castitatem, & dixeram: Da mihi castitatem, & continentiam, sed noli modo. Timebam enim, ne me cito exaudires, & cito sanares à morbo concupiscentiæ, quam malebam expleri, quàm extingui. *Augustinus 8. Confessionum, vbi peccata adolescentiæ suæ confitetur Deo.*

CONFESSIO.

Narrauit Abbas Moyses, quod ei Abbas Serapion dixit: quia dum essem iuuenis, & sederem cum Abbate meo Theona, & manducaremus hora nona, surgens à refectione secundum opera diaboli, rapui vnum paximatem, & manducaui eum occulte, scilicet sero, nesciente Abbate meo. Cum ergo perseuerarem hæc faciens, cœpit ipsum vitium mihi dominari, & seni illud dicere confundebar, mordente tamen conscientia. Contigit, vt quidam venirent ad senem, vtilitatis animæ suæ causa, & interrogabat de propriis cogitationibus. Tunc senex ait: Quia nihil sic noxium est monachis, & dæmones lætificat, quomodo si cælent cogitationes suas spiritualibus patribus. Locutus est autem eis & de continentia. Et tunc cogitans ego, quia Deus reuelauit seni de me, cœpi flere, & eieci paximátem de sinu meo, postulans veniam. Dixit tunc senex: O fili, liberauit te Deus, & ista me tacente confessio, & dæmonem terebrantem cor tuum interfecisti, &c. Nondum autem finito sermone senis, ecce opere quod dixit, apparuit, quia velut lampas ignis egressa est de sinu meo, & impleuit totam domum fætido odore, ita vt putarent sulphuris plurimum fuisse incensum. *In vitis Patrum libro quarto parte secunda.*

A.

Paximatem id est, paruum panem.

Idem factum narratur diffusius in Collationibus Patrum, Ioann. Cassian. Collatione 2. cap. 11.

Dixit Abbas Cassianus: Quia dixit nobis Abbas Moyses: bonum est non abscondere cogitationes, sed senibus spiritualibus manifestare, non iis qui tantum tempore senes sunt, quoniam multi ad ætatem respicientes & cogitationes suas confitentes eis, qui experimentum non habebant pro consolatione ad desperationem vltimam peruenerunt. *In vitis Patrum libro 5. parte 1. & Cassian. in collat. 2. capite 13.*

B.

Erat quidam frater omnino in conuersatione sollicitus,

C.

&cum valde à fornicationis ſpiritu turbaretur, venit ad quendam ſenem,&retulit illi cogitationes ſuas. Ille autem audiens,indignatus eſt,& miſerum dicebat fratrem illum.Hęc ille audiens deſperans reliquit propriam cellam, &ad ſæculum redibat. Sed occurrit ei, Deo volente, Abbas Apollo,& videns eum triſtem interrogauit,dicens:Fili quæ eſt cauſa triſtitiæ tuæ? Ille autem præ confuſione animi non reſpondit ei. Sed tandem rogatus confeſſus eſt dicens: Cogitationes fornicationum inquietant me: quod ſum confeſſus illi ſeni, & ſecundum verba eius non eſt mihi ſpes ſalutis. Ergo ad ſæculum redeo. Hæc ille audiens, monebat eum dicens: Noli deſperare,fili,noli mirari.Ego enim in hac ætate valde ab huiuſmodi cogitationibus inquietor,ne ergo deficias. Tantum hodie dona mihi, quod peto,& reuertere in cellam tuam. Fecit autem frater ſic. Apollo autem perrexit ad cellam illius ſenis, & ſtans foras cum lachrymis deprecatus eſt Deum,dicens: Domine,qui tentationes vtiliter infers, conuerte bellum,quod patitur frater ille in ſene hoc, quatenus compatiatur his,qui huiuſmodi tentationibus perturbantur. Qui cum oraſſet,vidit Æthiopem ſtantem iuxta cellam,& ſagittas mittentem contra illum ſenem,quibus veluti perforatus, tanquam ebrius à vino ſtatim huc illucque ferebatur. Et cum non poſſet tolerare, egreſſus de cella eadem via, qua & ille iuuenis,ad ſæculum redibat. Abbas autem intelligens quod fuerat, occurrit ei, & dixit: Quo vadis? vel quæ eſt cauſa perturbationis tuæ? Ille autem ſentiens, quia intellexerat vir Dei, quæ ei euenerant, præ verecundia nihil dicebat. Dixit ei ergo: Reuertere in cellam, & de cætero agnoſce infirmitatem, & apud teipſum habe: quia ignoratus ſis à diabolo vſque modo, aut contemptus. Hoc autem tibi contigit, quia iuuenem illum à communi aduerſario impugnatum,cum debuiſſes illum contra diabolum conſolatoriis verbis vngere,etiam in deſperationem miſiſti, &c. Vnde nunc Deum precemur, vt aduerſum te dimiſſum flagellum auertat. Oratione autem impleta, ſtatim ſenex liberatus eſt, quem commonuit Abbas Apollo,vt peteret à Deo dari ſibi linguam eruditam, vt ſciret tempus, quo oporteret loqui ſermonem. *Eodem libro, parte prima, & in Collationibus Patrum collatione ſecunda, capite decimotertio.*

Dixit senex, quia lapsus quidam in graui peccato, & compunctus ad pœnitentiam abiit indicare hoc seni cuidam. Ille verò respondit: Perdidisti animam tuam. Hoc audiens frater dixit; Si perdidi animam meam, vado ad sæculum. Pergens autem ille, deliberauit ire & indicare cogitationes suas Abbati Siluano. Audiens ille quod egerat, tanquam bonus medicus, posuit cataplasma animæ eius de diuinis Scripturis, &c. Post aliquot autem annos contigit, Abbatem memoratum ad illum senem applicari, & narrauit ei ista, & dixit: Ecce ille frater, qui de responso tuo desperauit, & ad sæculum redierat, velut stella splendida est in medio fratrum. Hæc autem ideo retulit, vt sciamus quale periculum est, quando aliquis siue cogitationum, siue actuum aliquid peccati indicat his qui discernere nesciunt. *In vitis Patrum lib. 10. parte 9.* D.

Interrogauit frater senem dicens: Ecce homo cædit seruum suum propter peccatum quod egit. Quid dicet seruus ille. Dixit ei senex: Si bonus seruus est, dicet: Peccaui, miserere mei. Dicit ei frater: Nil aliud dicet? Tunc senex, non. Ex quo enim culpam suam super seipsum posuerit, & dixerit, peccaui, statim ei miserebitur Dominus suus. *In vitis Patrum libro vigesimo primo, parte prima.* E.

Dicebat Antonius magnam esse ad virtutem, viam, si singuli vel obseruarent, quid gererent, vel vniuersas mentium cogitationes fratribus referrent. *Et infra.* Quasi sub oculis nostris & cogitatu confundimur, & actu, si omnia referenda faciamus, multo autem magis peccata nostra referentes digeramus in ordinem. *Athanasius in vita sancti Antonij, & in historia Tripartita libro primo, capite vndecimo.* F.

In Brabantia quidam dæmon hominibus peccata non confessa improperabat: quem quidam desiderans audire, sed timens ne peccata sua reuelaret, confessus est Sacerdoti voluntate peccandi retenta, ex hoc securus venit domum. Mox vt introspexit dæmon, in aere clamauit: Amice veni huc, certe bene te dealbasti, & statim omnia peccata sua etiam confessa, omnibus reuelauit, & quia turpia erant, illum confudit. Tunc in se reuersus rediens ad Sacerdotem confessionem iterauit, cum firmo proposito perseuerandi. Tunc Sacerdos. Modo, inquit, securus reuertere: nō G.

te confundet amplius, & sic intrante eo domum dixit quidam de circumstantibus dæmoni: Ecce amicus tuus. Quibus ait? Quis est ille? Inquiunt, cui paulo ante tam turpia peccata improperasti. Respondit dæmon: Ego isti nihil improperaui, neque de eo aliquid mali scio, & æstimauerunt dæmonem fuisse mentitum, sicque per virtutem Confessionis euasit notam maximæ confusionis. *Cæsarius in Dialogo miraculorum lib 3. cap. 6.*

H. Virgo quædam Sacerdoti confitebatur, ille sicut imprudens, cœpit de peccatis ipsi ignotis interrogare, quæ mox in eis in tantum cœpit tentari, quod sicut postea retulit alteri Sacerdoti, vix ab illis peccatis se continuit. *Cæsarius miraculorum lib. 3. cap. 45.*

I. Quidam de multis & magnis peccatis confessus dicebat, nullam se posse facere pœnitentiam, & quamcunque paruam ei offerret Sacerdos, eam refutabat. Tunc confessor requisiuit: si posset omni die tantum vnam orationem Dominicam dicere, quod acceptauit, & fecit, & tunc tantam ei Deus in illa dulcedinem immisit, quod rediens pluries & maiorem pœnitentiam petens vsque ad condignam pœnitentiam peruenit. *Cæsarius libro tertio capite quadragesimoquarto.*

K. Quidam piratæ existentes in periculo tempestatis vouerunt, quod si euaderent, confiterentur. Liberatis iis cum magister eorum confiteretur cuidam Eremitæ, & ipse dure increpans mitteret eum ad Papam, turbatus contra eum interfecit eum. Similiter fecit secundo confessori. Tertius autem benigne eum alloquens & tractans, hoc solum iniunxit, quandocunque videret aliquem mortuum, iuuaret eum poni in terra, si posset, & cogitaret de morte. Quod cum fecisset frequenter, incepit horrescere statum suum, & fugiens ad eremum mortuus est in magna pœnitentia. *Humbertus in libro de dono timoris.*

L*. Quidam sanctus prædicando, inducens homines ad confessionem, cum non proficeret, vidit dæmonem inter audientes sermonem. Qui cum petiuisset, quid ibi faceret? ait dæmon. Reddo hominibus, quod eis abstuli. Verecundiam enim abstuli, cum peccauerunt, ne propter eam peccare dimitterent: modo reddo eis, vt propter verecundiā confiteri dimittant. *Vuillelmus de Lozanna, 1. Sermone de Paschate.*

Item,

Item, vide Fornicatio .d. Monachus.b.f. Oratio.b.

CONFESSOR.

Vide, Ambrosius.a.

CONFIRMATIO.

Vide dæmon.t.

CONFVSIO.

Vide iudicium Dei.*e. Verecundia.a.b.*

CONIVGIVM.

Tiberius Gracchus auguibus domi suæ mare ac fœmina apprehēsis, certior factus ab aruspice mare dimisso, vxori eius, fœmina, ipsi celerem obitum instare, salutarem coniugi potius, quam sibi partem augurii sequutus, marem necari, fœminam dimitti iussit: sustinuitque in conspectu suo seipsum interitu serpentis occidi. Itaque Corneliam nescio vtrum fœliciorem dixerim, quod talem virum habuerit, an meliorem, quod amiserit *Valerius Maximus libro quarto, capite sexto. Plutarchus in Grachcis. & M. Tullius de* Diuinatione. *Scriptor de viris illustribus cap.* 57. A.

C. Plautius, vir Senatorii ordinis, morte vxoris audita, doloris impotens pectus suum gladio percussit. I*bidem.* B.

Iulia Caii Cæsaris filia, cum Pompeii magni coniugis sui vestem sanguine resperſam domum relatam vidisset, territa metu exanimis concidit, partumque eiicere coacta est, atque ita expirauit, magno totius orbis detrimento, cuius tranquillitas tot ciuilium bellorum truculentissimo furore perturbata non esset, si Cæsaris & Pompeii concordia communis sanguinis astricta vinculo mansisset. *Ibidem & Appianus libr.* 2. *belli Ciuilis. Velleius Paterculus, & Plutarchus.* C.

Tu Portia, M. Catonis filia, cum apud Philippos victum & interemptum virum tuum Brutum cognosceres, quia ferrum non dabatur, carbones ardentes haurire non dubitasti, muliebri ~~spiritu virilem~~ patris exitum imitata: *Ibidem & Dio Cassius lib.* 47. *Plutarchus in Bruto. Appianus de bello Ciuili libro* 4. D*.

E. Hipsicratea Regina Mithridatem coniugem suum effusis caritatis habenis amauit propter quem precipuum formæ suæ decorem in virilem habitum conuertere voluptatis loco habuit. Tonsis enim capillis, equo se & armis assuefecit, quo facilius laboribus eius & periculis interesset. Quum etiam victum à Cnæo Pompeio per efferatas gentes fugientem animo pariter & corpore infatigabili secuta est &c. *Ibidem & Plutarch. in Pompeio.*

F. Minyæ quoque origo ex inclyto sociorum Iasonis numero, quos Spartana ciuitas legib. commodisque suis immiscuit hoc tantum beneficium in iniuriam bene meritæ vrbis verterunt regnum affectantes. Publica ergo custodia inclusi: capitali asseruabantur supplicio: qui cum necem instituto Lacedæmoniorum nocturno tempore passuri essent, coniuges eorũ illustris ibi sanguinis, velut allocuturæ viros, impetrato à custodibus aditu carceris, commutata veste per simulationem doloris velatis capitibus eos abire passæ sunt. *Idem Valerius libr. 4. cap. 6. ex Herodoto libro 4. & Plutarch. de claris mulieribus.*

G. Persæ, Medi, Indi, & Æthiopes regna non modica & Romano imperio paria cum matribus & auiis, cum filiabus & neptibus copulantur. *Hieronymus contra Iouinianum libro 2.*

Item, vide Matrimonium per totum. Vxor per totum. Virginitas b.c.

CONVIVIVM.

Conuiuium solemne maiores instituerunt olim Romæ, illudque charistiẽ appellauerunt, cui præter cognatos & affines nemo interponebatur, vt si qua inter necessarias personas querela esset orta, inter mensas & hilaritatem animorum tolleretur. *Valerius Maximus libro 2. capite 2.*

Item, vide Augustinus. q.

CONSCIENTIA.

A. Qvidam diues multum amabat festa, & solatia. Cum enim solus erat, occurrebant ei peccata sua, & sic in conscientia affligebatur, & ideo quando talia sibi occurrebant, vocabat ad se aliquem vt cum eo recrearetur & à conscientia suà exiret. *Humbertus in libro de dono timoris.*

Item, vide Augustinus. m. Discussio. a.

CONSILIARIVS.

POpulus Lacedæmonius cum deliberaret quid sit vtile & honestum, exurrexit homo quidam turpitudine vitæ præteritæ diffamatus, sed lingua præstabilis, consilium dabat & oportere sic fieri. Ex eius sententia futurum erat populi decretum. Tunc vnus Principum irato animo exiliit. Quænam vera ratio, inquit, Lacedæmonii, aut quæ tādem spes erit, hanc vrbem & Rempublicam saluam esse, si huiusmodi anteactę vitę hominib. consiliariis vtemur? Quod si proba, honestaque sententia ista est, quæso, non sinamus eandem dehonestari turpissimi auctoris contagione. Atque vbi dixit, elegit virum fortitudine & iustitia præstantem, sed inopi lingua & infacundum, iussitque eum consensu omnium, vt eandem sententiam diserti viri cuiusmodi posset verbis diceret, vt nulla prioris mentione habita scitum atque decretum populi fieret, quod ipse denuo dixerat. Atque ita vt suaserat senex factum est. Hicque bona sententia mansit: auctor turpis mutatus est. *Agellius lib. 8. cap. 3. ex Aeschinis oratione contra Timarchum.* A.

CONSILIVM.

ADeo magna patriæ charitate tenebantur Romani, vt arcana consilia Patrum conscriptorum multis sæculis nemo Senatorum enunciauerit. Nunquam enim taciturnitatem optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum labefactari volebant. *Valerius Maximus lib. 2. capite 2.* A.

Ergo cum Asiæ Rex Eumenes, amantissimus nostræ vrbis, bellum à Perse aduersus populum Romanum comparari Senatui nunciasset: non ante sciri potuit, quid aut ille locutus esset, aut Patres respondissent, quam captum Persem cognitum est. *Ibidem ex Liuio lib. 42.* B.

Fidum erat & altum Reipublicæ pectus curia, silentique salubritate munitum vallatumque vndique: cui limen intrantes abiecta priuata caritate, publicam induebant: Itaque non dicam vnum, sed neminem audisse crederes, quod tam multorum auribus fuerat commissum. *Ibidem.* C.

Pompei probabilis virtus: qui dū legatione fungeretur, à Gentio Rege interceptus, cū Senatus consilia prodere iu- D.

beretur, ardenti lucernæ admotum digitum cremandum præbuit, eaque patientia Regi simul & desperationem tormentis quidquam ex se cognoscendi excussit, & expetendæ populi Rom. amicitiæ magnam cupiditatem ingenerauit. *Idem libro 3. cap. 3.*

E. Phocion cum Athenienses rem aliter atque ipse suaserat, prospere administrassent, adeo perseuerans sententiæ suæ propugnator exstitit, vt in concione lætari quidem se successu eorum, sed consilium tamen suum aliquando melius fuisse diceret. Non enim damnauit quod recte viderat: quia quod alius male consulerat, bene gesserant: fælicius illud æstimans, hoc etiam sapientius, plerumque remeritatem casus iuuat. *Idem libro 3. cap. 8. ex Plut in Phocione.*

F. Cum Alcibiades adhuc puer ad Periclem auunculum suum venisset, eumque secreto tristem vidisset, interrogauit quid ita tantam in vultu confusionem gereret? At illo dicente se non inuenire quo pacto ministerii rationem redderet, (scilicet ciuitati Atheniensi.) Ergo, inquit, quære potius quemadmodum rationem non reddas. Itaque vir amplissimus suo consilio defectus, pueruli vsus est, atque id egit, vt Athenienses finitimo implicati bello rationibus exigendis non vacarent. *Idem libr. 3. cap. 1. Ex Plutarcho in Alcibiade.*

Item, vide Bellum. a. h. Hannibal. c. Iustitia. f. Secretum. a. Socrates. e. Vinum. c.

CONSOLATIO.

Vide Lætitia. a.

CONSTANTIA.

A. Pontius pro Cæsario partibus excubans Scipionis præsidio interceptus cum vno modo salus ab eo daretur, si se futurum Cnæi Pompeii generi ipsius militem affirmasset, ita respondere non dubitauit. Tibi quidem Scipio gratias ago, sed mihi vt ista conditione vitæ non est opus. *Valerius Max. lib. 3. cap. 8. & Hirtius de bello Africano.*

B. C. Næuius Centurio, diui Augusti cum Antoniano bello sæpenumero excellentes, pugnas edidisset, improuisis hostium insidiis circumuentus, & ad Antonium Alexandriam perductus, interrogatus, quidnam de eo statui deberet. Iugulari, inquit, me iube: quia nec salutis beneficio, neque mortis

mortis supplicio adduci possum, vt Cæsaris miles esse desinam & tuus esse incipiam. Cæterum quo constantius vitam cōtempsit, eo facilius impetrauit. Antonius enim virtuti eius incolumitatem præbuit. *Ibidem.*

Vniuersa ciuitas Atheniensium iniquissimo errore *instincta* de capite decem Prætorum, qui apud Arginusas Lacedęmoniam classem deleuerant, tristem sententiam tulerat. Fortè tunc eius potestatis Socrates fuerat, cuius arbitrio plebiscita ordinarentur. Indignum iudicās tot & tam bene meritos indigne ex inuidia abripi, temeritati multitudinis constantiam suam obiecit. Maximoque concionis fragore, & minis compulsus non est, vt se publicæ dementię auctorem adscriberet: quæ opposita eius legitima grassari via prohibita, iniusto Prætorum cruore manus suas contaminare perseuerauit, nec timuit Socrates, ne consternatæ patriæ vndecimis furor mors ipsius existeret. *Ibidem & Plato in Apologia Socratis & Xenophon. lib. 4.*

Item, vide Audacia b. Episcopus. b. Fabricius. a. Silentium. b.

CONSTANTINVS IMPERATOR.

A Mbrosius in oratione de obitu Theodosii & historia Tripartita lib. 3. cap. 3. dicunt Constantinum in vltimo constitutum baptisma suscepisse, baptismum differentem, vt posset in Iordanis flumine baptizari. Hieronymus in Chronicis anno 340. Certum est autem quod sub Syluestro Papa Christianus effectus est. Vtrum autem baptisma distulerit in dubium vertitur. Vnde & de illa legenda Sancti Syluestri, quoad plura, similiter dubitatur. Hæc in aurea legenda sub titulo de Inuentione S. crucis. Eum autē à Syluestro suscepisse baptisma, videtur innui, *in ca. Fundamenta ext. de elect. lib. 6. Euseb. lib. 4 de vita Constantini cap 82. refert Constantinum in fine vitæ Nicomediæ baptizatum esse. At quis credat Constantinum à tota antiquitate adeo deprædicatum post fidem conceptam, tot vitæ periculis in bello sine baptismo se obiecisse, concilio Nyceno & sacris mysteriis, vt ex ipso Eusebio patet, interfuisse, quod solis baptizatis licebat. Deinde extat Romæ antiquum monumentum, baptisterium Constantini appellatum, quod ipsum ratione baptismatis ibi suscepti extruxisse antiquissima tenet traditio. Maneat igitur Constantinum multis ante mortem suam annis Romæ à Syluestro baptizatum & à lepra emaculatum, quam historiam Pius quintus in breuiario Romano in vita S. Syluestri recepit. Eusebius porro hoc figmen-*

A.

figmentum suis scriptis inseruit in gratiam Constantij hæretici & Arianæ hæreseos, vt posteris persuaderet Constantinum inter Arianos, & ab Arianorum antesignano Eusebio Nicomediæ Episcopo fuisse baptizatum, adeoq; in eadem hæresi mortuum. Quod ad Ambrosium attinet hic ab auctore nostro citatum, respondet P. Suares, tomo 3. in 1. p. D. T. commentario super. art. 8. q. 89. Ambrosium obiter rem attigisse, & non satis explorata causa Eusebio fidem dedisse, qui & alios auctores in errorem induxit.

B. *Cæterum Syluestri acta hic ab auctore allegata licet certo careant Auctore, tamen ferè certam auctoritatem habent qualis esse potest in humana historia, quæ non semper ex nomine auctoris, sed interdum ex antiqua traditione & communi consensione auctoritatem accipit. Deinde Gelasius in cap. Sancta Romana, refert historiam illam Syluestri suo iam tẽpore antiquo vsu fuisse receptam: eandem narrat Concilium Romanum sub eodem Syluestro c. 1. Adrianus Papa epistola ad Constantinum & Irenem.*

Genebrardus in Græcorum monologio 21. Maij notat festiuitatẽ, Constãtini & Helenæ celebrari.

Orientalis Ecclesia Constantinum in catalogo Sanctorum ponit, & solemne festum de ipso facit 22. die Maii. Et super psalmum 14. B. Ambrosius ait, ipsum magni meriti apud Deum esse, quia primus imperator viam fidei & deuotionis Principibus reliquit. *In chronicis Martini Polini.*

Item, vide Crux. b. Ecclesia. b Sacerdos. c. d. e.

CONSVETVDO.

A. MAter mea Mediolanum me secuta inuenit Ecclesiam sabbatho non ieiunãtem: cæperat flectuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatum Ambrosium. Et ille ait: Cum Romam venio sabbathum ieiuno, sic & tu, ad quam forte Ecclesiam veneris eius morem serua, si vis non esse scandalo. *Augustinus libris confessionum, & epist. c. 18. ad Ianuariũ, & recitatur in aurea legenda sub titulo de sancto Ambrosio, & etiam in decreto 12. d. capitulo. Mater mea.*

B. A condita vrbe Massiliensi gladius est ibi, quo noxii iugulantur, rubigine quidem exesus, & vix sufficiens ministerio, sed index in minimis quoq; rebus omnia antiquę consuetudinis monumenta seruanda. *Valer. Max. lib. 2. cap. 6.*

C. Cretenses cum acerbissima exeçratione vti volunt aduersus eos, quos valde oderint, vt mala consuetudine delectentur, optant: modestoque voti genere efficacissimum

vltionis

vltionis euentum reperiunt, inutiliter enim aliquid concupiscere, & in eo perseueranter morari, exitio vicina ea dulcedo est. *Ibidem lib.7.cap.2.*

D. Si quis proponit penitus potum vini relinquere, nō debet subito ab vsu vini penitus abstinere, sed sensum à potu vini ad potum vuæ passæ transire, & exinde adiungere aquam paulatim vna vice post aliam: donec ad purā aquam veniat, quia per istum ordinem seruatur complexio naturæ à grauibus morbis & futuris. *Fictus auctor est in libro de secretis secretorum seu de regimine Principum.*

E. Initium ciuilium malorum Romæ fuit seditionis Grachorum, scilicet duorum fratrum, agrariis legib. excitatæ: volebant enim agros sibi bello ab hostibus acquisitos populo diuidere, eo quod labore militū, qui pro maiori parte erant de plebe, fuerant acquisiti: quos nobilitas perperam possidebat, sed iam vetustam iniquitatem audere cōuellere periculosum imo perniciosissimū fuit, vt res ipsa docuit, *Augustinus de ciuitate* Dei *lib.3.cap.24.*

F. Vidi pueros tam diu balbutientium vitia imitari, vt post nec cum vellent recte loqui, potuerint. Vsus enim, vt ait quidam, ægre dediscitur. *In Polycratico libr.3.cap.8.*

Item, vide Alexander.b. Antonius.i. Ieiunium.d. Iuramentū.e.

CONTEMPLATIO.

A. INfælix animus meus occupationibus pulsatus vulnere, meminit qualis aliquando in monasterio fuit. quomodo ei labentia cuncta subtererant, quod nulla nisi cælestia cogitabat, quod mortem quoque amabat, & nunc ex occasione curę pastoralis sæculariū negotia patitur, & post tam pulchra quietis suæ speciem terreni actus puluere fædatur. Ad hæc proculdubio minor redit. Perpendo ergo quid tolero, perpendo quid amisi, cum intueor illud quod perdidi, fit hoc grauius quod porto, & cum prioris vitæ recolo, quasi post tergum ductis oculis, viso littore suspiro. *Gregorius in Dialogorum lib.1 cap.1.*

B. Narrauerunt de Abbate Ioanne breui statura, quia dixit fratri suo maiori. Volebam esse securus, sicut Angeli: & spoliās se quo erat vestitus abiit in eremū, & facta ibi hebdomada reuersus est ad fratrem, & dum pulsaret ostium, dixit ei antequam aperiret. Quis es tu? Et ille. Ego sum Ioannes. Respondit frater eius: Angelus factus est, & vltra inter homines non est. Ille autem pulsabat dicens: Ego

sum: &

ſum & non aperuit, ſed dimiſit eum affligi. Poſteavero aperiens dixit. Et ſi homo es, iterum habes opus operari vt viuas: ſi Angelus es quid quæris intrare cellam? At ille pœnitentiam agens dixit Ignoſce mihi frater, quia peccaui. *In vitis Patrum lib.*10 *par.*3.

C*. Venit frater ad Abbatem Siluanum in monte Sina, & vidit fratres laborantes, & dixit ſeni: *Noli operari cibum qui perit. Maria enim optimam partem elegit*, & dixit ſenex diſcipulo ſuo. Voca Zachariam, & mitte fratrem iſtum in cellam vbi nihil eſt, & cum facta fuiſſet hora nona intendebat ad oſtium ſi vocarent eum ad manducandum, & cum nemo loqueretur ei, venit ad ſenem, & dicit ei: Abba, hodie fratres non comederunt? Dicit ei ſenex. Etiam comederunt. Et dixit ei. Quare non vocaſtis me? Reſpondit. Tu homo ſpiritualis es, & non indiges hoc cibo, nos autem carnales ſumus, & volentes manducare, propterea operamur manibus noſtris. Qui cum hæc audiſſet proſtrauit ſe ad pedes dicens. Ignoſce mihi Abba. Et dixit ei ſenex. Puto opus habet omnino Maria Martha, per Martham enim laudatur. *In vitis Patrum lib.*10.*parte* 7.

Ioan. 6. *verſ.* 17.

D*. Beatus Ephrem Edeſſenæ Eccleſiæ Diaconus, quietam ſemper vitam egit, & omnes qui ad eum veniebant per annos plurimos docens, tandem de cella ſua quadam neceſſitate proceſſit. Cum enim grauis fames in eadem vrbe ſæuiret, pereuntem multitudinem ruſticam miſeratus, acceſſit ad diuites, dicens: Quare nulla vos miſericordia mouet humanæ naturæ ſic ante oculos veſtros deficientis, ſed putrefacta intrinſecus ad condemnationem veſtram ſeruatis? Tunc illi inquiunt: Non habemus quibus pecuniam egenis diuidendam credere debeamus. Omnes enim negotiari pro ſuis commodis volunt. At ille: Qualis inquit, vobis videor? Seruum Dei, inquiunt te eſſe ſcimus. Credite ergo, inquit, mihi pecunias veſtras, & ego miniſterium peregrinorum miſerorum ſuſcipiam, accepta itaque pecunia parietibus porticus ciuitatis interclufit, & trecentos in eis lectos poſuit, in quibus fame pereuntes reficiebat. Ægros quoque curans, & morientes ſepeliens. Impleto anno illo, quam frugum copiæ grandes fuerunt, ad cellam ſuam rediit, in qua poſt ſpacium vnius menſis obiit. *Heraclides in libro qui dicitur Paradiſus ſeu Lauſiaca hiſtoria. Heraclidi olim adſcripta.*

Dixit Abbas Ioannes: Memini me pro Domini nostri munere in huiusmodi raptum frequenter excessum, vt obliuiscerer me corpore indutum, vt neque oculi neque aures proprio fungerentur officio, vt etiam sæpe ad vesperam cibum me percepisse nescirem. Deinde reddit causam quare eremo derelicta cœnobium est ingressus: quia scilicet vita heremitica cœperat declinare, & laxius obseruari. *Cassianus in Collationibus Patrum Collatione decimanona, capite quarto, & sequen. Per hoc exemplum probat. S. Thom. 2. 2. q. 18. art. 8.* quod si in aliqua religione arctiori incipiant religiosi remissius viuere, laudabiliter trãsit aliquis ad aliã religionẽ etiam minorẽ, si melius obseruetur, sicut iste à vita solitaria in qua tamen perfectus fuerat, transit ad minorẽ, scilicet illorum qui viuunt in societate. In hoc tamen casu requiritur superioris iudicium. *Vt dicit ibidem.* E.

Item, vide Eremita. b. Monachus. bl. bp. Preces. a. Raptus. a. Religio. d. e.

COTENTIO.

DVo senes multis annis conuersati sunt, & inter se nunquam litem habuerunt. Dixit autem vnus alteri: Faciamus & nos vnam litem, sicut homines faciunt. Et ille respondit fratri: Nescio qualiter fiat lis. Et dixit: Ecce pono in medio laterculũ, & dico, meum est, hoc: Tu autem dic: Non, sed meũ, inde fit litis initium. Posuerunt ergo testã in medio sui, & dixit vnus eorum, meum est hoc: & alter dixit: Non sed meum est. Et ille respondit, etiam, tuum est: Tolle ergo & vade, & discesserunt, nec contendere inter se potuerunt. *In vitis Patrum lib. 17. par. 2.* A.

Item, vide Lis per totum.

CONTINENTIA.

FAmosissimus ille Socratres, cum intuens eum quidam dixisset: Oculi corruptoris puerorum: & irruẽtes in eum discipuli eius vellent vlcisci illatum magistro conuitium, hos ita compescuisse fertur: *Quiescite, sodales, etenim sum, sed contineo me.* Aperte ergo monstratur consummationem tantummodo impudiciciæ, id est, commixtionis turpitudinem violenta ab illis gentilibus philosophis necessitate compressam, non tamen desiderium de cordibus eorum & A.

oblectationem exclusam. Cum quo autem horrore proferenda est illa sententia Diogenis. Nam cuidam in adulterii crimine puniendo, vt ferunt, ait. Quod gratis venditur morte non emas. Constat ergo illos veræ castitatis, quæ à nobis expetitur, ne agnouisse quidem virtutem. *Verba sunt Abbatis Tharemonis in Collationibus Patrum, collatione 13. cap. 5. M. Tullius 4. Tusculan. Zopyro multa in Socratem vitia colligente, qui si naturam cuiusque ex forma perspicere profiteretur, derisus est à cæteris, qui illa in Socrate non agnoscerent. Ab ipso autem Socrate subleuatus est, cum illa sibi signa inesse, sed ratione à se deiecta diceret.*

B. Indorum Gymnosophistæ, qui nudi perhibentur philosophari in solitudinibus, in die ciues sunt eius (scilicet terrenæ ciuitatis) id est secundum hominem viuentium, & à generando se cohibent, non est enim hoc bonum, nisi cum fit secundum fidem summi boni, qui est Deus. Hoc tamen nemo fecisse antè diluuium reperitur. *August. de ciuit. Dei lib. 15. cap. 19.*

C*. Venerunt secundo legati Samnitum ad C. Fabritiũ multas & magnas res memorantes, quas post redditam pacem Samnitibus fecerat, offerentes dono grandem pecuniam. Fabric. vero plenas manus ab auribus ad oculos, & deinceps ad nares, & ad gulam, & ad os, deinde ad ventrem & ima deduxit, & legatis in hæc verba respondit: Dum omnibus his membris quæ attigi, resistere, & imperare potero, mihi nihil omnino deerit. Ideo vobis reseruate pecuniam vsibus vestris necessariã, Romani siquidẽ non curant habere aurũ, sed imperare volunt habentib. aurum. *Iulius Igneus in lib. 6. de vita rebũsque illustrium virorum, & in Polycratico Ioan. Salesber. lib. 5. cap. 7. Aliter tamen Valer. Max. libr. 4. c. 3. § 5. & 6. Plutarc. in Apophthegm. Athenæus lib. 10. Dipnosoph. & Scrip. de viris illustr. cap. 33. & 36.*

** Simile de Carolo 8. Galliarum rege & Consaluo magno Hispani exercitus ductore*

D. * Quartum & 20 ætatis annum agens Scipio, cum in Hispania Carthagine oppressa, maioris Carthaginis capiendæ sumpsisset auspicia, multosque obsides, quos in ea vrbe Pæni clausos habuerant, in suam potestatem redegisset, eximiæ inter eos formę virginem, ętatis adultæ, & iuuenis, & celebris, & victor, postquam comperit illustri loco inter Celtiberos natam, nobilissimoque gentis eius indebili desponsam, accitis parentibus, & sponso inuiolatam tradidit. Aurum quoq; quod pro redemptione puellæ erat allatum

** illustrissimo narrat Lipsius l. 2. c 17. monitorũ politicorum.*

summæ

summæ dotis adiecit. Qua continentia & munificentia indebilis obligatus, Celtiberorum animos Romanis applicando, meritis eius debitam gratiam retulit. *Val. Max. li. 4. cap. 3. T. Liu. lib. 26. Agellius lib. 6. cap. 8. Polyc. lib. 5. cap. 7.*

Phryne nobile Athenis scortum, iuxta Xenocratem, E vino grauem in peruigilio accubuit, pignore cum quibusdam iuuenibus posito, an temperantiā eius corrūpere posset: quam nec tactu nec sermone aspernatus, quoad voluerat, in sinu suo moratam, propositi irritam dimisit. Factum sapientia imbuti animi abstinens, sed meretriculæ dictum perquam facetum. Deridentibus se adolescentibus, quia tam formosa potiti senis animum illecebris flectere nō potuisset, pactumque victoriæ pretium flagitantibus: De homine se cum iis, non de statua posuisse pignus dixit. Potestne hac Xenocratis continētia, à quoquā magis verè & propriè demonstrari, quam ab ipsa meretrice expressa est. *Val. Max. lib. 4. cap. 3. Diogenes Laertius in Xenocrate.*

Antequam Etruriæ daretur ciuitas Romanis, excellentis F in ea regione pulchritudinis adolescens Spurina: cum mira specie plurium fæminarum illustrium sollicitaret oculos, ideoque viris ac parētibus earum se suspectum esse sentiret, oris decorem vulneribus confudit, deformitatemque sanctitatis suæ fidem, quam formam irritamentum alienæ libidinis esse maluit *Idem lib. 4. cap 5. Ambros. libr de virginit. Idem vel simile refertur apud Aug. in l. q. vet. & noui test. q. 115. Item. vide Bernard. b. Castitas per totum. Pudicitia per totum. Diogenes. a. Luxuria. i.*

CONTRITIO.

QVidam Canonicus Parienfienfis incontinēter viuens, A grauiter infirmatus confessionum fecit, peccata defleuit, emendationem promisit, viaticum recepit: inunctus est, & sic obiit. In sepultura eius pomposa valde etiam ipse aer famulari videbatur. Post dies paucos cuidam suo familiari apparens, & se damnatum esse asserens subiunxit. Licet confessus fuerim, communicauerim, &c. vnum tamen omisi, sine quo cætera nihil prosunt. Cui familiaris. Quod est illud? At ille: contritio. Licet enim promiserim continētiam, tamen mihi dicebat contientia quod si conualescerē non continerem, & ideo firmum propositum non habui, nec per consequens perfectam contritionem. *Cæsarius in Dialogo miraculorum lib. 2. cap. 15.*

CONVERSIO.

Vide Charitas.*h.Damon.a.*Exm *a.Honor.t.*

CONVIVIVM.

A. QVidquid in olla ferueat, aut in culina paretur, aut congestum sit in promptuario, aut in mensa resplendeat, insipidum est & insulsum, si non hilaris vultus indicio saporem ingerat caritatis. Nam & Iupiter (vt in fabulis est) pauperis hospitii acceptauit conuiuium, & magnas reputauit delicias, quod deuota Pilemonis angustia ministrauit, & quidem de illo dictum est.

Super omnia vultus.

Accessere boni nec iners pauperq; voluntas. In *Polyc.lib.8.cap.8.*

B. *B. Antonius & L. Flaccus.* Censores Duronium Senatu mouerunt, quod legem de coercendis conuiuiorum sumptibus latam Tribunus plebis abrogauerat, mirificæ notæ causa. Quam enim impudenter Duronius rostra cõscendit illa dicturus: Fræni sunt vobis iniecti, Quirites, nullo modo perpetiendi. Alligati & constricti estis amaro vinculo seruitutis. Lex enim data est, quæ frugi vos esse iubet. Abrogemus ergo istud horridę vetustatis rubigine obsitum imperium. Etenim quid est opus libertate, si volentibus luxu perire, non licet. *Valerius Max.lib.2.cap.9.*

E. Q Ælius Tubero à Q Fabio Maximo epulum Romano populo nomine P. Africani Patrui sui dante, rogatus vt tricliniũ sterneret, lectulos Punicanos pellibus hædinis strauit, & pro vasis argẽteis Sanna exposuit. Cuius rei deformitas omnes offendit &c. nam vt priuatim semper continentiam probant, ita publicè maxima cura splendoris habita est *Idem Valerius libro 7.capit. 5. ex Cicerone orat.pro Murena. Seneca epist.96. & 99.*

Item, vide Augustinus.l. Consanguineus *a.*

COR.

Vide miraculum.x.Venenum.f.

CHOREA.

A**. ANno Domini 1012. in quadam villa Saxoniæ presbyter Ecclesiæ sancti Magni martyris primam missam in vigilia Natiuitatis Domini inchoauerat. Quædam vero mulie-

mulieres cum viris in cœmiterio choreas ducentes diuinum officium perturbabant. Cumque ad mandatum Sacerdotis quiescere noluissent imprecatus est eis, dicẽs: Placeat Deo & beato Magno, vt sic permaneatis vsque ad annum: quod & factum est. Toto anno pluuia non cecidit super eos, nec fames, nec sitis, nec vestimẽta eorum sunt attrita, sed quasi vecordes ducentes choreas cãtabant. Quidam autem cum conaretur sororem suam inde educere, brachium à corpore ei extraxit, sed inde sanguine non exeunte, ipsa sic cum aliis permansit. Completo anno Hubertus Coloniensis Archiepiscopus adueniens eos ab hoc vinculo absoluit, & ante altare eos reconciliauit, vbi vna mulier & duo viri statim exanimati sunt. Alii autem cõtinuis tribus dieb. dormierunt, quidam vero pœnam perpetuo tremore corporis pependerũt. *In speculo historiali Vincentij lib. 26. cap.* 10.

CORPORALE.

A*.

QVædam sanctimonialis Sacrista cum quadã die corporale lauisset, tradidit cuidã iuuenculæ ad exsiccandum, ad cuius tactum mox macula sanguinis apparuit, qua visa & abluta à Sacrista, mox vt iuuencula manum apposuit, iterum macula apparuit. Mirantur moniales, orationes iniunguntur: causa inquiritur, & iuuencula occultè imprægnata comprehenditur. *Cæsarius miraculorum libro nono cap.* 88.

CORPVS.

A*.

CVm primum Alexandriam attigi, secundo Theodosii Imperatoris Consulatu, reperi sanctum Isidorum presbyterum susceptorem & prouisorem pauperum fratrum, 70. annorum ætatis, qui nec linteo vtebatur, nec carnibus vescebatur: nec pane satiebatur. Per gratiam tamen spiritalis alimoniæ tam lauti corpusculi erat, vt omnes qui eius vitam nescirent, epulationibus & voluptatibus hoc imputarent. Noui etiam dum cibum sumeret lachrymatum fuisse meque admirante, cur fleret: Erubesco, inquit, irrationabilem cibum sumens, quia rationabilis factus à Domino, deberem in paradisi voluptate versari. *Heraclides in libr. qui dicitur Paradisus.*

Item, vide Labor. d. Luxuria. l.

CORRECTIO, SEV CORREPTIO.

A. VEnit aliquando frater ad quendam senem, dicens: Frater meus soluit me egrediens huc atque illuc, & pro hoc ego affligor. Et rogabat eum senex, dicens: Æquanimiter porta frater, & Deus videns laborem tuum reuocabit eum ad te. Neque enim possibile est vt cum duritia & austeritate facile ab intentione sua aliquis reuocetur, quia nec dæmon expellit demonem, sed cum benignitate reuoca eum ad te: quoniam & Deus noster cōsulendo ad se homines trahit. *In vitis Patrum lib. 5. par. 5.*

B. Beatus Ioannes Chrysostomus, Episcopatu suscepto, clericorum suorum vitam corrigere volens, factus est plurimis odiosus. *Socrates & ex eo historia Tripartita lib 10. cap. 3.* *Eccles. hist. lib. 6. cap. 4.*

C. Filius quidam (scilicet Romanus nomine) Sanguineus indisciplinate nutritus, nec à Patre correptus, tandem de minoribus criminibus ad maiora conscendens factus fur, & comprehensus iudicatus est ad suspendium. Cum autem duceretur, rogauit vt prius Patrem suum videret: quo adducto petiuit ab eo vt sibi remitteret offensas, & oscularetur eum. Quod cum Pater faceret, abscidit dentibus nasum Patris. Astantibus autem super hoc commotis, dixit: Plus deberem facere, si possem, quia est reus mortis meæ, eo quod non corripiendo me est causa malorum, propter quę pereo. *Humbertus in libro de dono timoris, & sumitur è Boetio de disciplina scholarium: & in Æsopi Apologis.*

Item, vide Alexāder. g. Arius. a. Augustus Cæsar. g. Crudelitas. c. Correctio. g. Dissimulatio. a. Domitianus. a. Excommunicatio. c. Ira k. Oratio. h. Pœnitentia g. Punitio. k.

CORVVS.

Vide, Benedictus. d.

SS. COSMAS ET DAMIANVS.

A. CViusdam viri beatis Cosmæ & Damiano deuoti, vnum crus totum cancer morbus consumpserat, & ecce dormiente illo dicti sancti apparuerunt, vnguenta & ferramenta secum ferentes. Quorum vnus alteri dixit. Vbi accipiemus carnes, vt abscissa carne putrida, locum vacuum replea-

repleamus? Tunc alter ait: In cæmiterio sancti Petri ad vincula, hodie Æthiops recens sepultus est. De illo ergo adfer vt huic suppleamus. Et ecce ad cœmiterium properauit, & coxam Mauri attulit, præcidentesque coxam Mauri loco infirmo inseruerunt plagam, diligenter vnguentes: coxam autem infirmi ad corpus Mauri mortui detulerunt. Euigilans autem infirmus cum se sine dolore sensisset, manum ad coxam apposuit, & nihil læsionis inuenit, apponésque candelam cum nihil mali in crure videret, cogitabat an ipse erat, an alius esset. Rediens ad se, præ gaudio exiliuit, & quid in somnis viderat, & qualiter sanatus erat omnibus enarrauit, & continuo ad tumulum Mauri miserunt, & coxam prædicti viri loco illius in tumulo positam repererũt. *In aurea legenda sub titulo de sanctis Cosma & Damiano.*

CREATVRA.

Vide, Laus Dei, a.

CREDERE.

A. Dicebant de Abbate Ammoni, quia ægrotaret, & in lecto pluribus annis decumbens nunquam relaxauit animum suum, vt intenderet in interiora cellulę suę, & videret quid haberet. Multa enim deferebantur ei velut infirmo, sed introeunte discipulo suo Ioanne & exeunte claudebat oculos suos, ne videret quid faciebat. Sciebat enim quod fidelis monachus esset. *In vitis Patrum lib. quarto par. prima.*

B. Quantum porro honoris Athenis Xenocrati sapientia pariter ac sanctitate claro tributum est? Qui cum testimonium dicere coactus ad aram accessisset, vt more eius ciuitatis iuraret omnia se vere retulisse, vniuersi Iudices cõsurrexerunt, proclamaueruntq́;, ne iusiurãdum diceret: quodque sibimetipsis postmodum dicendæ sententiæ loco remissuri non erant, sinceritati eius concedendum existimarunt. *Valerius Max. lib 2. capite* 10. *Diogenes Laertius, & Cicero pro Balbo.*

C. Quidam homo simplex portabat agnum ad forum: quem videns quidã truffator dixit sociis suis. Facite, quod dicam vobis, & habebimus agnũ istũ. Et posuit illos in diuersis locis separatim, & in eadẽ via vnũ post aliũ: Transeunte ergo rustico primus dixit. Homo vis vendere canem illũ? At ille pro minimo reputauit, & processit. Veniens aũt

ad ſecundum dixit: Vis frater canem illum vendere? At ruſticus reſpondit: Nolite me irridere: non fero canem, ſed agnum. Cum autem tertius dixiſſet idem, cœpit ruſticus admirari & erubeſcere. Quarto autem & quinto idem dicentibus, cogitauit intra ſe, quid hoc eſſet, quod tot homines in hoc concordarent, quod canem, non agnum portaret. Et tandem multorum opinionibus acquieſcens, ait: Nouit Deus, quod credebam, quod eſſet agnus, ſcilicet, quia canis eſt, de cætero non portabo eum. Et proiecto illo receſſit, & illi tulerunt agnum & comederunt. *Iacobus de Vitriaco.*

Item, vide amicitia. a. b. c. f. Bernardus. k. Detractio. k. Opinio. a.

CRÆSVS.

A. Cræſus Rex Lydorum potentiſſimus: quem cum cæpiſſet Cyrus Rex Perſarum, rogo impoſuit cremandum, ſed nimia vi imbrium rogus extinctus eſt, & ille liberatus eſt, poſtea reparato bello ab eodem Cyro victus eſt & ſuſpenſus. *Commentator Boetij de conſol. philoſ. li. 2. proſa 2. Aliter Herodot. & Iuſtinus lib. 1.*

CRVDELITAS.

A. Q. Flauius augur à Valerio Ædili apud populum reus actus, cum quatuordecim tribuum ſuffragiis damnatus eſſet, proclamauit ſe innocentem opprimi. Cui Valerius æque clara voce reſpondit, nihil ſua intereſſe, nocens an innocens periret, dummodo periret. Qua violentia dicti reliquas tribus aduerſario donauit. Abiecerat inimicum: eũdem dum pro certo peſſundatum credidit, erexit, victoriamque in ipſa victoria perdidit. *Valerius Maximus libro 8. capite 1. ex T. Liuio lib. 8.*

B. Sæuus ille ænei tauri inuentor Perillus, quo incluſi ſubditis ignibus longo & abdito cruciatu, mugitus reſonante ſpiritu edere cogebantur: ne vlulatus eorum humanæ ſono vocis expreſſi Phalaridis Tyranni miſericordiam implorare poſſent. Quam, quia calamitoſis deeſſe voluit, teterrimum artis ſuæ opus primus incluſus merito auſpicatus eſt: *Idem Valerius libr. 9. c. 2. Cicero in Piſonem, Ouidius in Ibim, & Phalaris in epiſt. Heroidum.*

C. Sub Decio & Valeriano perſecutoribus, Chriſtiani optabant pro *Chriſti* nomine gladio percuti. Verum hoſtis callidus tarda ad mortem ſupplicia conquirens, animas cu-

piebat

piebat non corpora iugulare, & volentibus mori non permittebatur occidi, cuius crudelitas vt notior fiat, duo tantum exempla subiicimus. Perseuerantem in fide martyrem, & victorem iussit melle perungi, & sub ardentissimo Sole, ligatis post tergum manibus, reponi, vt muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagines ante superasset. Alium autẽ iuuenem, in amœnissimos hortulos præcepit adduci, ibiq; inter candentia lilia & rubentes rosas cum leni iuxta murmure serperet riuus, super stratum plumis lectulum supinari, & ne se inde posset excutere, blandis sertorum nexibus irretitum relinqui. Quo cum recedentibus cunctis meretrix speciosa venisset, delicatis cœpit colla stringere complexibus, & manibus attrectare virilia, vt corpore in libidinem concitato se victrix impudica subiiceret. Quid ageret miles Christi? quo se verteret, nesciebat, quem tormenta non vincebant, superabat voluptas. Tandem cælitus inspiratus, præcisam morsibus linguam in osculantis se faciẽ expuit, ac sic libidinis sensum doloris magnitudo superauit. *Hieronymus in vita Pauli primi Eremitæ.*

D. Quidam Longobardorum Rex nomine Alboinus, Regem quendam bello superans interfecit, filiamque ipsius, nomine Rosimundam, captiuam, vxorem duxit. Sed & de capite ipsius Regis cuppam sibi fieri iussit, quam argento circumcludens inde bibebat. Cum autem postmodum Veronæ esset, Scyphum illum iussit afferri, & cum eo bibens, vxorem etiam suam Rosimundam bibere fecit, dicens: Bibe cum patre tuo. Tunc illa contra Regem magnum odiũ concepit, & eum, dum esset in lecto, interfici procurauit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Pelagio Papa. Sigeb. in Chronic. ad annum* 574.

E. Valente Imperatore per negromantiam perscrutante quis post eum imperaret? Dæmon quatuor literas demonstrauit: T. E. O. D. Imperator ergo zelo ductus multos occidit, putans eos tyrannidem velle assumere. Occidebãtur autem Theodoti, Theodori, Theodoli, & quicunque has literas in capite nominis sui habebant, quo timore plurimi nomina sua mutauerunt. *Ex Socrate historia Tripartita, & in Spec. histor. Vincentij lib.* 15. *c.* 99.

F. Certe si Romanorum Principum facta serio consideres, nullum eorum inuenies sanguinis effusorem, cuius sanguis ffusus non fuerit Deinde Iulio Cæsare, Antonio, Nerone, &

ne, & aliis quam pluribus nominatim expressis subdit in fine: Omnes hi, quia præsumptuosè gladij exercuerunt officium, in ore gladij corruerunt, quia sicut Poeta Satyricus Iuuenalis refert:

Satyra 10.

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt Reges & sicca morte Tyranni.

Petrus Blesensis in opusc. de Hierosol. peregrinatione.

G. Narrat Seneca lib. 3. de Ira, quod cum Regem Cambysen nimis deditum vino vnus ex charissimis moneret, vt parcius biberet, turpem esse dicens in Rege ebrietatem, respondit: Vt scias, oculos post vinum esse in officio, manu probabo. Deinde bibit liberalius, & iubet filium illius stare ex opposito, & intendens arcum cor eius transfixit, id enim se petere dixerat. Et respiciens Patrem quæsiuit si satis certam haberet manum. At ille: Apollinem certius mittere posse negabat. O cruentum Regem! ô dignum in quem omnium suorum arcus verterentur. *Ioannes Galensis in cōmuniloquio parte 1. dist. 3. c. 11.*

Item, vide Cicero a. Cyrus. a. Iudex. b. Odium. a. Roma. a c. Vindicta. d.

CRVCIFIXVS. CRVX.

A. CVm Abbas Zozimas in quadam eremo Mariam Ægyptiacam nudo, nigro, & ex incendio Solis exusto corpore reperisset, coniurauit eam, vt conditionem suam sibi narraret. Cui illa: Ignosce mihi pater, inquit, quia si statum meum narrauero, velut à serpente territus fugies: & aures tuæ à sermonibus meis contaminabuntur. Cum autem ille instaret, dixit: Ego sum in Ægypto nata, duodecimo ætatis meæ anno Alexandriam veni, ibique septendecim annis publicæ libidini me subieci: cum autem homines regionis illius pro adoranda sancta Cruce Hierosolymam accederent, rogaui nautas, vt me secum dimitterent proficisci. Cum autem me de naulo requirerent, dixi? Non habeo, fratres, pro naulo habeatis corpus meū. Cum autem Hierosolymam venissem, & pro adoranda Cruce vsque ad fores Ecclesiæ deuenissem subito & inuisibiliter patior repulsam. Iterum atque iterum perueni vsq; ad limen ianuæ, & subito repulsam patiebar, cum tamen omnes liberum haberent introitum. Cogitans ergo quod hoc mihi ob scelerum meorum immanitatem accideret,

pectus

pectus meum cœpi tundere, lachrymas fundere, respicienſque vidi ibidem imaginem Beatæ Virginis. Tunc ipſam cœpi lachrymabiliter exorare, vt peccatorum meorum mihi veniam impetraret, & ad adorandam Crucem me intrare permitteret, promittens me ſæculo abrenunciaturam, & de cætero caſtam manſuram. Cumque hoc oraſſem, & in nomine Virginis fiduciam recepiſſem, fores iterum Eccleſiæ adij, & ſine impedimento intraui. Cum autem ſanctam Crucem deuotiſſimè adoraſſem, audiui vocem dicentem mihi: Si Iordanem tranſieris, ſalua eris. Iordanem ergo tranſiui, & in hoc deſertum veni, vbi ſeptendecim annis manſi, nullum penitus hominem audiens neque videns: *Hæc in actis Mariæ Ægyptiacæ, quæ etiam recitantur à Nicæna ſynodo ſecunda, actione quarta. Item à S. Ioan. Damaſc. orat. 7. de imag. ſub finem, & à Nicephoro lib. 17. cap. 5. qui ait, illa acta conſcripta eſſe à Sophronio Patriarcha Hieroſolymitano, quo minor eſſe debet de fide illorum dubitatio.*

B. Maxentium Tyrannum volens Conſtantinus opprimere, & Romanos à cladibus liberare, cogitabat, quem in bello Deum haberet auxilio, ſciens nihil prodeſſe Deos, quos Diocletianus venerabatur, & quia potius eius pater paganorum contempta religione feliciter aduixiſſet. In his igitur ſollicitudinibus conſtitutus in ſomno, vidit Crucis ſignum cœlo ſplendide collocatum, mirantique viſionem aſtiterunt Angeli dicentes: O Conſtantine, in hoc vince: Fertur autem & ipſum Chriſtum apparuiſſe ei, ſignumque monſtraſſe Crucis, ac præcepiſſe vt ſimilem figuram faceret, & in prœliis auxilium hoc haberet, quo victoriæ iura conquireret. *Euſebius in vita Conſtan. lib. 1. c. 22. 23. 24. in hiſtoria Tripartita lib. 1. cap. 4.*

C. Iulianus Apoſtata imperialia ſceptra deſiderans, vates quærebat, reſponſa reddentes, conſulens an ad Imperium perueniret. Inuenitque virum, qui illi deſiderata ſe dicere fateretur. Is perducens eum ad quendam idolorum locū, & introducens in adytum, ſeductores dæmones euocauit. Quibus ſolemniter apparentibus terrore compellitur Iulianus, in fronte ſua Crucis formare ſignaculum. Tunc dæmones trophæi Dominici figuram reſpicientes, & ſe victos recordati, repentè diſparuerunt. Quod agnoſcens Magus, cœpit inculpare Iulianum. At ille & terrorem ſignificauit, & de Crucis ſe dixit obſtupuiſſe virtute, eo quod viden-

videntes hoc signum dæmones, euanuerant. Porro Magus: Non hoc suspiceris (inquit) ô bone vir, eos timuisse, sicut ais, sed abominati illud potius signum abcesserunt: & ita capiens miserum odio repleuit Christiani signaculi Iulianum. *In Tripartita historia libro 6. capite 1. & Greg. Nazian. orat. 1. in Iulianum.*

Sozom. l. 2. c. 5. Eccles. hist.

D*. Anno Constantini quarti, Imperatoris 21. Turci à Caspiis portis erumpentes Armeniam infestant: in quorum patria cum antiquo tempore pestilentia fuisset, suasu Christianorum in modum Crucis se totonderunt, & quia per hoc signum Crucis patriæ salus reddita est, hunc tondendi ritum tenuerunt. *Sigebertus in Chronicis ad annum 762.*

Niceph. hist. l. 10. c. 7. Theodo. li. 7. hist. c. 3.

E*. Quadam die vna Dei famula ex monasterio virginum in quo Sanctissimi Æquitij cura vigilabat, hortum ingressa est, in quo lactucam conspiciens concupiuit, eamque Crucis signo benedicere oblita, auide momordit, sed arrepta à diabolo protinus cecidit. Cumque vexaretur, eidem Patri Æquitio sub celeritate nuntiatum est, vt veniret cócitus, & orando occurreret. Moxque, vt hortum ingressus est, cœpit ex ore puellæ dæmon clamare. Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam modo super lactucam, venit illa & momordit me. Cui cum graui indignatione vir Dei præcepit, vt abscederet: qui protinus abscessit, nec contingere vltra præualuit. *Gregorius Dialogorum libro primo, capite quarto.*

F*. Qui corpus suum continentiæ dedicant, habitare cum fœminis non præsumant, ne ruina menti tanto repentina subripiat, quanto ad hoc quod male concupiscitur; etiam præsentia concupitæ formæ famulatur. *Et infra.* Venerabilis namque Fundanæ ciuitatis Episcopus Andreas nomine, cum vitam virtutibus plenam duceret, quandam sanctimonialem, quam secum prius habuerat, noluit à sui Episcopij curia repellere, sed certus de sua, eiusque continentia secum manere permisit. Ex qua re actum est, vt antiquus hostis apud eius animum aditum tentationis exquireret. Nam cæpit speciem illius oculis mentis eius imprimere, vt illectus nefanda cogitaret. Quadam verò die Iudæus quidam, ex Campaniæ partibus Romam veniens, Appiæ carpebat iter: qui ad Fundanum cliuum perueniens cum iam diem vesperascere cerneret, & quo declinare posse minime reperiret, iuxta Apollinis templum ad ibi manendum

nendum se contulit. Qui loci illius sacrilegium pertimescens, quamuis fidem Crucis minime haberet, signo tamen Crucis se munire curauit. Nocte autem media, ipso solitudinis pauore turbatus peruigil iacebat, & repente conspiciens vidit malignorum spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potestatis præire. Tunc eorum Princeps singulorum spirituum cœpit causas, actusque disquirere. Cumque singuli spiritus ad inquisitionem eius exponerēt, quid operati contra bonos fuissent, vnus in medium prosiliuit, qui in Andreæ Episcopi animum per speciem sanctimonialis fœminæ, quantam carnis tentationem commouisset, aperuit. Dum vero malignus spiritus, qui præerat, hoc inhianter audiret, ille idem spiritus adiunxit: quod hoc quoque die præterito vespertina hora eius mentem traxerit, vt in terga eiusdem monialis blandiens alapam daret. Tunc humani generis hostis exhortatus blande est, vt perficeret, quod cœpisset. Cumque Iudæus, hęc audisset, & magnæ formidinis anxietate palpitaret, ab eodem spiritu, qui cęteris pręerat, iussum est, vt requirerent, quisnam esset ille, qui iacere in templo eodem præsumpsisset. Tunc illi Crucis mysterio signatum viderunt, mirantesque dixerunt: *Væ væ vas vacuum sed signatum*. Quibus hoc renunciantibus, cuncta illa malignorum spirituum turba disparuit. Deinde refertur, qualiter de iis relatione sibi facta ab illo Iudæo, Episcopus non solum illam, sed & omnem fœminam expulit. *Et infra.* Oportet & de Dei nos miseratione confidere, & de nostra infirmitate formidare. Ecce enim paradisi cedrum concussam audiuimus, sed non euulsam. *Gregor. Dialogor. lib. 3. c. 7.*

Solent, inquit Antonius, dæmones nocte venientes Angelos Dei se fingere, laudare studium, mirari perseuerantiam, futura præmia polliceri. Quos cum videritis, tam vos quàm domos vestras Crucis armate signaculo, & confestim soluentur in nihilum, quia metuunt illud trophæum, in quo Saluator aereas expolians virtutes, eas fecit ostentui. *Athanasius in vita S. Antonij.* G*.

Quidam districtissimi monachorum, habentes quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam simpliciter intelligentes verbum Domini dicentis: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus,* fecerunt sibi cruces ligneas, easque humeris iugiter circumferentes non ædifi- H.

catio-

catiohem, sed risum intuentibus fecerunt. *Verba sunt Abbatis Sereni apud Ioannem Cassianum in Collationibus Patrũ, Collat. 7. cap. 3.*

I. Quis non miretur obuios hostes transitumque prohibentes scilicet Hebræis, atque præliantes orante Moyse manibusque eius in Crucis figura extentis nullo Hebræorum cadente prostratos? *Augustinus de ciuitate Dei libr. 16. capite 8.*

K*. Tiberius secundus Christianus Imperator, cum ipsum Augusta vxor eius argueret, tanquam dissipatorem Reipublicæ, eo quod omnes thesauros pauperibus erogaret respondit: *Confido in Domino, quod fisco nostro non deerit pecunia, si de his, quæ Deus contulerit, eleemosynas faciendo thesauros conquiramus in cœlo.* Cum autem transiret per quoddam palatium, vidit in pauimento tabulam marmoream, in qua Crux erat sculpta, quam ob reuerentiam Crucis, fecit humo leuari, dicens: *Indignum est Crucem pedibus conculcari, quæ in pectoribus & frontibus hominum debet esse.* Apparuit iterum sub tabula illa alia tabula eodem modo Cruce sculpta. Cumque etiam illam attolli fecisset, apparuit tertia consimilis tabula. Cumque vehementer admirans etiam illam leuari fecisset, inuenit infinitum auri & argenti, & lapidum pretiosorum thesaurum. *Martinus Polonus in Chronicis.*

Paulus Diacon. initio li. 17.

Item, vide Liberè. a. Campana. a. Helena. a. Humilitas. d. Magia. b. Pastor. a. Puer. c.

CVBICVLARIVS.

A. B. Gregorius Papa à cubiculo suo non solum iuuenculos, sed & omnes sæculares exclusit: clericorum vel monachorum prudentissimos, sibi familiares consiliarios elegit. *Vincentius in speculo historiali libro vigesimo-tertio, capite decimo nono.*

Amon. de gestis Franc. li. 3 c. 19. & Greg. Turo. l. 5 hist. c. 19.

CVPIDITAS.

A. SCipio Africanus minor Censor, cum lustrum conderet inque solito fieri sacrificio scriba ex publicis tabulis solenne ei precationis carmen præiret, quo dij immortales vt populi Romani res meliores, amplioresque facerent, rogabantur: Satis, inquit, bonæ & magnæ sunt. Itaque precor vt eas perpetuo incolumes seruent, ac protinus in publicis

blicis tabulis ad hunc modum carmen emendari iussit, qua votorum verecundia deinceps Censores in condendis lustris vsi sunt. *Valer. Max. lib. 4. cap. 1.*

Canis flumen transiens, partem carnis ore tenebat, cuius vmbram cum vidisset in aqua, patefecit os suum, vt eam caperet, & statim illam quam prius tenebat, fluuius tulit, & illam quam sub aqua esse putabat, obtinere non potuit. *Æsopus in fabulis.*

Item, vide Festinatio. a.

CVRIOSITAS.

Vide Mirabile. g.

CVTIS.

Vide Animal. a.

DAGOBERTVS.

A. Dagobertus Rex Francorum à sua pueritia beatum Dionysium in magna reuerentia habere cœpit. Cum ergo mortuus fuisset, cuidam sancto viro in visione monstratũ est, quod anima eius ad iudicium rapta fuit, & multi sancti Ecclesiarum suarum spoliationem obiiciebant eidem. Cũ ergo mali Angeli iam ad pœnas eam rapere vellent, adfuit B. Dionysius, & eius interuentu liberatus est. Forte enim eius anima ad corpus rediit, & ibi pœnitentiam egit. *In aurea legenda sub titulo de B. Dionysio.*

DAMNATVS.

A. Dum quadam die diu iam Traiano defuncto, Gregorius per forum Traiani transiret, & huius mansuetudinem recordatus fuisset, ad sancti Petri Basilicam peruenit, & ibidem pro eius errore amarissimè fleuit. Tunc ergo diuinitus responsum est: Ecce petitionem tuam impleui, & Traiano pœnam æternam peperci. De cætero autem caueas, ne pro damnato aliquo preces fundas. Ioannes Damascenus oratione pro defunctis narrat, quod Gregorius pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem diuinitus: *Vocem tuam audiui, & Traiano veniam do,* vt dicitur ibidem, testis est Oriens omnis & Occidens. Deinde narratis diuersis opinionibus de modo liberationis Traiani, subditur infra: Fertur quoque quod Angelus istud adiecit. Quia pro damnato rogasti, duorũ tibi datur optio. Aut .n. in pur-

Quid sentiendum sit de hac narratione cõsule Car. Bella. l. 2. de purg. c. 8. Et Ant. Yopes in 2. tomo Chro Benedictini

in purgatorio duobus diebus cruciaberis, aut certè toto tempore vitæ tuæ infirmitatibus & doloribus fatigaberis. Qui secundum elegit. Vnde factum est, quod semper aut febribus aut podagræ molestia pressus fuit, aut validis doloribus quassatus. *In aurea legenda sub titulo de Sancto Gregorio.*

B. Homo quidam à sancto Machute Episcopo suscitatus, interrogatus quis fuerit? Gigantem se nomine Melduinũ. paganum, & idololatram fuisse respondit: tormentaque quæ cum aliis perditis in inferno sustinuerat, narrauit: & quia meritis sancti Machutis inde ereptus sit, confitebaturque Christum verum Deum esse. Sanctus autem Episcopus eum instruxit in fide, & baptizauit. *In speculo historiali. Vincentij lib. 12. cap. 97.*

C. Benedictus nonus, qui simoniacè Papatum inuaserat, post eius mortem cuidam equo insidenti apparuit, in specie monstruosi animalis, cuius aures & cauda asini erant, cætera vrsi. Cumque ille præ timore fugeret, clamauit: Noli, ô vir, expauescere. Scito me hominem sicuti tu es, sed quia bestialiter vixi, post mortem præferre speciem bestiæ merui. Ego ille solo nomine Benedictus fui, qui nuper Apostolicam sedem indignus obtinui. Ad quem ille. Quid habes retributionis nunc? inquit, vsque ad diem iudicij per dumosa & squallentia & sulphurea loca, & fœtida rapiar. post extremum vero iudicium corpus meum & animam irreuocabilis olla gehennæ suscipiet. Post hæc verba disparuit. *Petrus Damian. in libro 1. epistola 9. & ponitur in Speculo historiali Vincentij libro 26. capite 21. & Bapt. Platina in Benedicto 9.*

D. Iam cum misericordibus agendum video & pacificè disputandum, qui omnibus illis hominibus, quos iustissimus Iudex dignos gehennæ supplicio iudicabit, vel quibusdam eorum nolunt credere, pœnam sempiternam futuram, sed post certi temporis metas pro cuiusque peccati qualitate longiores siue breuiores, eos inde existimant liberandos. qua in re misericordior fuit Origenes, qui & ipsum diabolum & angelos eius post grauiora pro meritis supplicia, ex illis cruciatibus eruendos credidit, sed illum & propter hoc & alia nonnulla non immerito improbauit Ecclesia. *Augustinus de ciuit. Dei lib. 21. cap. 17. hunc errorem reprobat capitibus 23. & 34.*

Illi

Illi qui putant sic intelligendum esse, quod scriptum est: afferre terram bonam vberem fructum, aliam tricenũ, aliam sexagenum, aliam centenum, vt sancti pro suorum diuersitate meritorum, alij tricenos liberent, alij sexagenos, alij centenos, hoc in die iudicij futurum suspicari solent, non post iudicium. Qua opinione quidam cum viderent homines impunitatem sibi peruerse pollicentes, eo quod isto modo omnes ad liberationem pertinere posse videantur, respondisse elegantissime perhibetur: bene potius esse viuendum, vt inter eos quisque reperiatur, qui pro aliis intercessuri sunt, &c. *Augustinus de ciuitate Dei libro vigesimo-primo, capite vltimo.* E.

Item, vide Ecclesia. a. Gloria. f. Hilarius. a. Iacobus Zebedai. b. Infirmus. a. d. Iudicium Dei. c. Maria. g. Martinus. n. Mors. h. Oratio b. Suscitatio. b.

DARE.

Socrates, vt dicitur interrogatus, quænam esset substantia beatitudinis: *Dignus donare*, respondit: Ego quidem Socraticam diffinitionem sic interpretandam arbitror, vt dignitas in accipientium necessitate credatur esse, vel meritis. Illis enim qui promeruerunt, donare iustum est, & his qui egent subuenire pium. Si enim pauperem histrionem videamus, aut minimum, non debemus fouere malitiam, sed correptam, & si fieri potest, emendatam fraternæ charitatis iure oportet naturam sustentari. Interdum tamen increpare pigrum, meretricem vel histrionem confundere salubrius est, quam quod exigunt elargiri. *Ioannes Salisber. in Polycrat. lib.* 8. *c.* 4. A.

DARIVS.

Septem Magi, qui iudicabant regnum Persarum, cum tractarent inter se, quis eorum duceret Regis filiam, & regnaret pro eo, complacuit eis, vt tali vaticinio vnus ex eis eligeretur. Diluculo venirent super equos soli in atrio palatij ante fores templi, & cuius equus prior hinnitum daret, secundum oraculum Deorum Rex constitueretur. Erat autem vnus eorum Darius filius Hystaspis, qui secretius loquens cum equorum custode equorum suorum, mãdauit, vt in loco ad quem crastino conuenire deberent, equo suo de nocte supponeret equam. Quo cum in crasti- A*.

K num

num septem Magi deuenissent, statim ad equæ memoriam equus Darij hinnitum dedit, & sine contradictione in Regem sublimatus est. *Herodotus lib. 3. Iustinus lib. 1. Val. Max. lib. 7. cap. 3.*

DEBITVM.

A. AVgustus Cæsar audiens quendam Romanum equitem decessisse, qui magnam summam æris alieni viuendo decoxerat, culcitram bicubitalem in bonis defuncti repertam sibi emi præcepit. Quærentibus quia hoc ageret. Culcitra, inquit, hæc ad somnum habenda est, in qua potuit dormire, quē tanti debiti moles debuerat anxiasse. Quasi diceret: Mirum est, quomodo dormire poterat. *Hæc refert Macrobius lib. 2. Saturnalium cap. 4.*

DECEPTIO.

Vide Diabolus. c. Discretio. b. Elatio b. Episcopatus. a. Mendacium. c.

DECIMA.

A. CVm multitudo hostium, & assiduitas bellorum incumberet, Karolus Martellus, Princeps Francorum, Pater Papini Regis, res Ecclesiasticas, id est, decimas militibus suis concessit, pro qua re anima ipsius postmodum in suppliciis inferni à Sancto Eucherio Aurelianensi Episcopo visa est detineri. *Vincentius in speculo historiali. libro 24. capite 149. Et in Chronicis Martini Poloni dicitur, quod etiam in sepulchro eius, loco corporis serpens immanissimus est inuentus. Paulus Æmilius libro secundo de regno Francorum in Childerico tertio.*

B. Miles quidam circa decimarum suarum solutionem tantæ erat deuotionis & iustitiæ, vt ei summum studium esset illas soluere sine mora. Habebat autem quandam vineam, quæ circa decem carratas vini annuatim faciebat. Tempore quodam postquam collectum est vinum, vna tantum inuenta est carrata, quo audito miles seruo suo dixit, quod meum erat, mihi Dominus abstulit, ego illi portionem suam non auferam, vade; & da eam Sacerdoti pro decima. Quod & factum est. Eodem tempore & anno Sacerdos eiusdem militis germanus transiens iuxta vineam prædictam vuis refertam vidit, mox ad fratrem intrans, eū

de ne-

de negligentia redarguit dicens: Quare nondum collecta est vinea vestra? Respondente illo, diu collecta est: Sacerdos respondit: Nequaquam, iam illam plenam vidi. Quæsitum & inuentum est, nec vnquam vberiores fructus fecit quàm illo anno. *Cæsarius in l. miraculorum cap. 13.*
Item, vide Ecclesia. c.

DEDICATIO.

ANno Ludouici Imperatoris filij Lotharij 16. Coloniæ cum maior Ecclesia, quæ est Sancti Petri dedicari deberet, præcedente nocte auditæ sunt voces malignorum spirituum, dolentium & conquerentium, se à possessis diu sedibus debere expelli. *In Speculo historiali libro vigesimo-quinto, cap. 39.* A.

Arianorum Ecclesia in regione vrbis Romæ, quæ regio Saburra dicitur, cum clausa vsque ante biennium mansisset, placuit, vt in fide Catholica introductis beati Sebastiani & sanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuisset. Quod factum est. Nam cum magna populi multitudine venientes, atque omnipotenti Deo laudes canentes eandem Ecclesiam ingressi sunt. Cum in ea iam missæ celebrarentur, & propter loci angustiam populus comprimeretur, quidam ex iis qui extra sacrarium stabant, porcum subito inter suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quem dum vnusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret, idem porcus Ecclesiæ ianuas petiit, & omnes per quos transiit, in admirationem commouit; sed videri à nullo potuit quamuis sentiri potuisset. Quod ideo diuina pietas ostendit, vt cunctis patesceret, quia de eodem loco immundus habitator exiret. *Et infra*: Post paucos verò dies, cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso cælitus lumine sunt accensæ, vt videlicet ex ipso lumine apertè clarescere, quia locus ille de tenebris ad lucem venisset. *Gregorius Dialogorum lib. 3. cap. 30.* B.
Item, vide Ecclesia. b.

DEFENSIO.

AMbrosius aduersus Reginæ Iustinæ furorem matris Valentiniani, fautricis hæresis Arianæ, quæ Catholicos Sacerdotes persequebatur, & præsertim Ambrosium, non se manu defensabat, aut tela, sed ieiuniis, continuisque A.

vigiliis ſub altari poſitus per orationis defenſorem ſibi atque Eccleſiæ Deum parabat. *In S. Ambroſij vita.*

B. Aduerſus armatos Gothos lachrymæ meæ arma mea ſunt. Talia enim munimenta Sacerdotis. Aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere. *Verba Ambroſij, epiſtola 33. ad Marcellinam ſororem, & habentur in Decreto. cap. 23. quæſtione 8. capite Conuenior.*

DEFVNCTVS.

A. QVidam dum per cœmeterium tranſiret, ſemper pſalmos pro defunctis dicebat: quem cum eius inimici inſequerentur per cœmeterium fugientem, continuo mortui ſurrexerunt, & vnuſquiſque inſtrumentum ſui officij tenebat in manu, & ipſum viriliter defenderunt. *In aurea legenda, ſub titulo de commemoratione fidelium ex Cantore Pariſienſi.*

B. Ait Petrus Cluniacenſis, quod quidam Epiſcopus ſuſpendit quendam presbyterum, quia qualibet die celebrabat pro defunctis. Cum autem quadam vice per cœmeterium tranſiret, viſum eſt ei, quod omnes mortui reſurgerent contra illum comminantes & dicentes: Ecce Epiſcopus qui abſtulit nobis Sacerdotem noſtrum, nec ipſe pro nobis celebrat, ſed certè niſi emendauerit, morietur. Ad quod ille territus Sacerdotem abſoluit, & miſſas pro mortuis celebrauit. *Ibidem.*

Item, vide Suffragium. a.

DELATOR.

Vide Domitianus a.

DELITIÆ.

A*. SCholaris quidam delicatus Bononiæ commorans ita fugiebat ſtatum pœnitentiæ, quod nolebat ad ſermonē ire, ne moueretur ad ingreſſum religionis. Factum eſt autem, vt quidam frater ordinis Prædicatorum eum familiariter viſitaret, quo viſo dixit ei Scholaris: Frater ſi vultis mihi loqui de Deo, non curo: ſi autem de aliis negotiis, bene veniſti. Cui frater: Loquar de quibuſdam negotiis, & in fine tantum vnum verbum de Deo. Expleto negotio delicentia Scholaris, vix obtenta, dixit Frater: Magiſter rogo te propter Deum, in hac nocte quando iacebis in lecto ſic

parat.

parato, velis cogitare de lecto, qui paratus est damnatis in inferno, iis qui hic viuunt in delitiis. Et ille: Qualis erit lectus ille? At frater: Esaias, inquit, 14. cap. ver. 11. describit eum dicens: *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.* Post hæc verba recessit frater. At ille cum de nocte iaceret in lecto suo, recordatus verborum dictorum non poterat dormire, cogitans de lecto inferni, & in tantum præualuit illa cogitatio, quod modicum post, ordinem Prædicatorum est ingressus. *Humbertus in libro de dono Timoris.*

B. Attalus Stoicus dicere solebat: malo me fortuna in castris suis, quam in delitiis habeat. *Seneca epist. 67. ad Lucilium.*

Item, vide Abstinentia. a. m Voluptas per totum.

DELPHINVS.

A. Legitur in libro de natura animalium, quod mortuo delphino circumstant alij delphini, ne comedant pisces mortuum, & deferunt eum in profundum atque sepeliunt. *G. Lugdunensis in summa virtutum, parte 3. rubrica 5. Plin. li. 9. cap. 8 hist. nat.*

B. Dicunt Aristoteles & Plinius, quod delphini per odorẽ sentiunt, si homo in mari mortuus vnquam comederit de delphino, quod si comederit, comedunt, si verò non comederit, à morsibus aliorum saluant eum, & ad littus pellunt cum rostris suis. *Bartholomæus in libro decimo-tertio, de proprietatibus rerum, c. 26.*

Item, vide Mirabile. a. e.

DÆMON.

A. Sanctus Germanus Altisiodorensis quadam nocte hospitatus in quadam domo, cum post cœnam iterũ mensa pararetur, admiratus interrogat, cui denuo prępararent, qui cum dicerent, quod hominibus illis à mulieribus, quæ nocte incedunt, præpararent. Illa nocte S. Germanus statuit vigilare, & ecce vidit multitudinem dæmonum ad mensam in formis virorum & mulierum venientem, qui eis præcepit, ne abirent, & cunctos de familia excitauit inquirens si personas illas cognoscerent. Qui cum omnes vicinos & vicinas esse dicerent, misit ad domos singulorum, & ecce in suis lectulis sunt inuenti. Adiurati se Dæmones

esse dixerunt, qui sic illudebant homines. *In aurea legenda sub titulo de B Germano.*

B. Cum quodam die solemni comes Mastisconensis in proprio palatio resideret, multis constipatus militibus, repente homo ignotus insidens equo per ostium palatij ingressus, videntibus cunctis, ad ipsum vsque peruenit, dicens se ei velle colloqui imperans ei vt surgeret, & se sequeretur. Qui non valens resistere, surrexit, & vsque ad ostium domus perrexit, vbi equum paratum inuenit; quem iussus statim ascendit, cuius habenas ille accipiens qui propter eum venerat, videntibus cunctis per aera velocissimo cursu ferri cœpit. Ille autem miserabiliter clamans: *Succurrite ciues, succurrite:* totam ciuitatem commouit: Omnes autẽ equum per aera concurrentem viderunt, sicque tandem substractus visibus hominum, factus est æternus socius dæmonum. *Helynandus in Chronicis, & Petrus Cluniacensis in libro Miraculorum. Vincent. l. 29. c. 120 hist.*

C. Dæmones plerumque referunt veritatem, & bene consulunt hominibus, non sponte, sed inuite, necessitate coacti, à superioribus potestatibus, Sanctorum scilicet Angelorum vel Dei, sicut legimus de illo dæmone in dæmoniaco habitante, quem sancta Brigida interrogauit, dicens: dic mihi verbum Domini. Cui dæmon per obsessum continuo respondit audiente populo: Time Deum, Brigida, & timeberis ab omnibus. Nunquam diabolus timoris & amoris Dei potest fieri voluntarius prædicator, sed coactus hoc dicebat & inuitus. Similiter quoties in Euangelio vel Sanctorum legendis legitur diabolus verbum aliquod protulisse salutis, coactus hoc fecisse credendus est, non solum in Scripturis sanctis, sed etiam in historiis Gentium leguntur talia. *Helinandus in Chronicis lib. 8. Et ponitur in Speculo hist. lib. 30. cap. 9.*

D. Sacerdos quidam pro quodam paupere Alemanniæ defuncto tam in Missis quàm orationibus, cũ multis lachrymis orabat. Cui apparens quidam Sanctus ait: Quare tantum laboras pro homine damnato? nihil ei prodest, quia anima eius in profundo inferni est demersa. Respondente Sacerdote: Domine multa bona fecit mihi. Sanctus subiunxit. Cessa orare pro eo, quia anno integro antequam sepeliretur, mortuus erat, cuius corpus malignus spiritus loco animæ vegetabat. *Cæsarius in Dialogo miraculorum.*

Sacer-

Sacerdotes Baal incidebant se iuxta ritum suum lanceolis, vt sanguine perfunderentur. Dæmones n. multum delectantur in oblatione sanguinis humani. *In hist. Schol. super 3. Reg. c. de Sacerdotib. quos interfecit Helias.* E. *Lib. 3. Reg. c. 18*

Dixit Angelus ad Tobiam: Particula cordis supra prunas posita fumo suo extricat omne genus dæmonum in viro vel in muliere, nec super hoc mirari debemus, cum fumus cuiusdam arboris adustæ vim eandem habere perhibeatur. *In hist. scholast. parte 6. super 6. cap. Tobiæ.* F. *cap. 6. lib. Tob.*

Quod in annulis quidam includunt spiritum immundum, per quem imperant aliis dæmonibus, non creditur esse Salomonis inuentum. *In hist. scholast parte 7. c. 63. Vide Delrium libro 2. disq. mag. quæstione vigesimasexta sectione secunda.* G.

Cum Darius Mediolani Episcopus causa fidei Constantinopolim pergeret, Corinthi deueniens, & domum quãdam, quæ illius comitatum ferre potuisset, sibi ad hospitandum præparari iussisset, & eiusdem loci incolæ dicerẽt, in ea hunc manere non posse, quia multis iam annis hanc diabolus habitaret, & ideo vacua remansisset, idem vir Venerabilis respondit dicens: Immo ideo hospitari debemus in eadem domo, si hanc malignus spiritus inuasit. Itaque intempestæ noctis silentio, cum vir Dei quiesceret, cœpit malignus hostis imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilos serpentum, porcorum stridores & soricum: cum repente Darius tot bestiarum vocibus excitatus surrexit, & contra hostem antiquum cœpit clamare, dicens: Bene tibi contigit miser. Tu ille qui dixisti, *ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimo*: Ecce per superbiam tuam porcis & soricibus similis factus es. Ad quam eius vocem spiritus malignus erubuit, & eandem domum ad exhibenda monstra quæ consueuerat, vltra non intrauit, sicque post fidelium habitatio facta est, quia dum eam vnus veraciter fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atque infidelis abscessit. *Gregorius in Dialog. lib. 3. cap. 4.* H. *Isa. 14. v. 13.*

Nuper in parte Campaniæ vir valde venerabilis, Martinus nomine, in monte Marsico solitariam vitam duxit, multisque annis in specu angustissimo inclusus fuit. Hunc diabolus vsitata arte pellere ex eo specu molitus est, nam amicam bestiam scilicet serpentem ingressus, hunc ab eadem I.

dem habitatione eiicere, facto terrore, conatus est. Cœpit enim serpens in spelunca manere. Solus cum solo, & cum cubante pariter cubare, sed vir sanctus omnino imperterritus, eius ori manum vel pedem admouebat, dicens: Si licentiam accepisti, vt ferias, ego non prohibeo. *Idem libro 3. capite 16.*

K*. Dicebat Antonius: Si dæmones simulantes se diuinationem habere venturos fratres nunciauerint, & affuerint, quos prędixerant affuturos, in hoc nullum in Christiano debet esse miraculum. Non enim ea quæ nondum fieri cœpta sunt, referunt: quia Deus solus est conscius futurorum, sed quorum conspiciunt in actu initium, eorum sibi tanquam fures de futuris apud ignaros vendicant notionem. Hoc quod dico, potest clarum fieri exemplis, si quis à Thebaida aut alicuius regionis oppido cœperit proficisci, & hunc dæmones viderint in itinere ambulantem, perniciter possunt prædicere venientem. Ita & de Nili inundatione solenni cum multas in Æthiopia viderint pluuias, è quibus fluuius intumescens vltra alueum consueuit effluere præcurrentes ad Ægyptum nunciant amnis aduentum. Hæc gentilitatis fuere principia, &c. Verum vt concedamus dæmones paulisper vera nunciare, respondete mihi, quis fructus est nosse venientia? Nunquam aut sciens hæc aliquandò laudatus est, aut punitus est, nesciens in hoc sibi vnusquisque præparat tormenta seu gloriam, si vel negligat scripturarum mandata, vel faciat curandum non præscire, quæ veniant, sed implere quæ iussa sunt. Sed si fortè hoc aliquis libenter assumat, vt futura cognoscat, habeat purum cor, quia credo animam Deo seruientem si in ea perseuerauerit integritate, qua nata est plus scire posse quã dæmones. Talis erat anima Helizæi, qui aliis incognitas virtutes referebat, *Athanasius in vita S. Antonij.*

L. Quodam tempore, inquit Antonius, dæmones cum ingenti venientes luce dixerunt. Venimus Antoni nostrum tibi præbere fulgorem. Ego autem clausis oculis, quia lucem diaboli dedignabar aspicere, orabam, & dicto citius impiorum lumen extinguebatur. *Ibidem.*

M. Vidimus apud Thebaidem mirabilem virum, nomine Hor, hic narrabat. Scio, inquit, hominem in eremo per tres annos nullum sumpsisse cibum. Angelus enim Dei tertio quoque die escam deferebat ei cœlestem. *Et iterum:* scio

ſcio eiuſmodi hominem quia venerunt ad eum dæmones, in ſpecie cœleſtis militiæ & habitu Angelorũ currus igneos agentes plurimo apparatu tanquam magnum aliquem Regem deducentes, ipſe qui à cæteris vt Rex haberi videbatur, dicebat ad illum, qui hæc videbat. Impleſti omnia, ô homo, ſupereſt vt me adores, & te transferam, ſicut Eliam. Sed monachus hoc audiens dicebat in corde ſuo: Quid eſt hoc quod dicitur? Ego quotidie Saluatorem, qui eſt Rex meus, adoro. Hic ſi ille eſſet, quomodo à me poſceret, quod indeſinenter me facere ſciret? Et poſt hæc reſpondit ad ipſum: Ego habeo meum Regem quem inceſſanter adoro, tu autem fallax, non es Rex meus. Et continuo ad hæc verba inimicus diſparuit. Verum hæc ille, quaſi de alio narrans ſua geſta ſub alterius perſona memorabat. *In vitis Patrum, ſub titulo de Abbate Hor.*

Moyſes Æthiops genere, latro publicus, & homicida fuiſſe dicebatur. Compunctus autem ad monaſterium perrexit, & pœnitentiam vehementer arripuit. *Et infra.* Tantam vero gratiã aduerſus dæmones promeruit, vt nos amplius à muſcis quam à dæmonib. ille terreretur. *Heraclides in libro, qui dicitur Paradiſus* N.

Sanctus Euagrius monachus bonorum & malorum ſpirituum differentias nouit, arteſque quibus dæmones ſubiugari poſſent, monſtrauit. *Heraclides ibidem, alias Lauſiaca hiſtoria.* O.

Satis nobis & experientia noſtra & ſeniorum relatione compertum eſt, non eandem vim habere nunc dæmones quam in anteriori tempore inter Anachoretarum dumtaxat principia, in quibus adhuc erat monachorum raritas in eremo. Tanta namque erat eorum feritas, vt vix pauci, & admodum ſtabiles & ætate prouecti tolerare habitationem ſolitudinis poſſent. Siquidem in ipſis cœnobiis, in quibus commorabantur octo vel decem ita eorum feritas graſſabatur, & frequentes ac viſibiles ſentiebantur aggreſſus, vt non auderent omnes pariter obdormire: ſed viciſſim aliis deguſtantibus ſomnum, alii vigilias celebrantes vigilabant, cumque ad ſaporem illos naturæ neceſſitas inuitaſſet, aliiſque expergefactis ad eorum, qui dormituri erant, cuſtodiam ſimul excubabãt. Aut enim virtute crucis Domini etiam deſerta penetrante, & vbique eius gratia coruſcante, retuſa eſt nequitia dæmonum, aut negligentia P**.

nostra illos ab infestatione pristina reddidit lentiores, dum dedignantur aduersum nos illa intentione confligere, qua tunc contra illos *Christi* probatissimos milites sæuiebant. *Verba sunt Abbatis Sereni in collationibus Patrum quas scripsit Cassianus collatione sexta, capite vigesimo tertio.*

Q. Dixit Abbas Serenus, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorum, quos etiam Faunos vulgus appellat, ita seductores, & ioculatores esse manifestum est, vt certa queq; loca seu vias iugiter obsidentes nequaquam tormentis eorum quos prætereuntes potuerint decipere delectentur, sed derisu tantum & illusione contenti fatigare eos potius studeant, quam nocere. Quosdam solum innocuis hominum incubationibus pernoctare: alios ita esse furori & truculentiæ deditos, vt non contenti sint illorum tantum corpora, quos suppleuerint, atroci dilaceratione vexare, sed etiam irruere super transeuntes, & occidere festinant, quales illi in Euangelio describuntur, ob quorum metum per illam viam nullus transire audebat, quos eorumque consimiles bellis & sanguinis effusione gaudere non dubium est. Alios reperimus non solum studere mendaciis, sed etiam blasphemias hominib. inspirare, cuius rei et nos testes sumus, qui audiuimus apertè dæmonem confitentem per Arrium & Eunomium, se impietatem sacrilegi dogmatis edidisse. Deinde explicatur de multis aliis generibus dæmonum & eorum appellationibus. *In collationibus Patrum quas scripsit Cassianus, collatione sexta, capite trigesimo secundo.*

R*. Regi immundos spiritus à nequioribus potestatibus eisque esse subiectos præter scripturam testimonia, etiam visiones & experimenta sanctorum multa nos edocent. Nam cum vnus ex fratribus nostris in hac solitudine iter ageret, aduesperascente die antrum quoddam introiuit vespertinam volens synaxim in eo celebrare. Cumque post mediam noctem reficeret corpus lassum, repentè cępit cateruas dęmonum intueri. Tandem Princeps eorum cæteris terribilior aduenit, ac posito solio cum sedisset, vniuersos actus cœpit discutere, illosque qui necdum se circumuenisse æmulos suos potuisse dicebant velut inertes in conspectu suo iubebat expelli. Cum autem quidam nequissimus spiritus lætior aduenisset, nomen monachi optimè cogniri

gniti designauit, asserens post quindecim annos, quibus eum iugiter obsedisset, tandem præualuisse se, vt eum eadem nocte fornicationis ruina elideret. Nam cum quadam sacra puella non solum impulisse vt stupri crimen incurreret, sed etiam persuasisse, vt eam sibi coniugii iure retentaret: super cuius relatione cum immane fuisset pro hoc omnibus gaudiũ, summis à Principe laudibus eleuatus abscessit. Aurora itaque superueniente cum euanuisset dæmonum multitudo, dubitans frater de assertione immundi spiritus, Pelusium petiit, vbi monachum illum nouerat commorari, quem cum reperisset, intellexit vera esse quæ audiuerat. Verba sunt *Abbatis Sereni in collat. Patrum quas scripsit Cassianus collatione septima, capite decimosexto.*

Sciendum est duobus modis spiritus immundos hominibus obedire. Aut enim sanctitati fidelium diuina gratia & virtute subduntur, aut sacrificiis impiorum: seu carminibus deliniti, velut familiaribus adulantur, qua opinione Pharisæi decepti, arbitrati sunt etiam Saluatorem hac arte dæmonibus imperasse, dicentes. In Beelsebub principe dæmoniorum hic eiicit dæmones, secundum illam, scilicet, consuetudinem qua nouerant suos magos per inuocationem nominis illius ac ritum sacrificiorum, quo eum delectari sciunt, velut domesticos eius habere etiam in dæmones ei subditos potestatem. *Eodem libro capite decimonono.* S. *Luca. 11.*

Venerabilis Bonifacius Lausanensis Episcopus, me audiente, quod sequitur, recitauit. Erat in quadam villa cęcus quidam, qui vaccas totius villæ in pascuis custodiebat, repellebat à frugibus, & quod magis mirum erat, colores & statum singularum specialiter discernebat, ad locum autem cum quidam Episcopus venisset, & de cæco audiuisset talia & probasset, quæsiuit ab ipso si sacramentum confirmationis ab Episcopo suscepisset, & ille non, inquit. Nec mora, Episcopus confessum cõfirmauit, & mox ab eo vaccarum discretio est sublata, quæ operatione dæmonum fiebat. *Cantipratanus in libro secundo, de apibus capite quinquagesimoseptimo.* T*.

Item, vide Angelus. a. b. Aqua benedicta. a. Baptismus. a. Benedictus. e. Crux. e g. Diabolus, dæmoniacus, diis gentiũ, per totum Fantasma. a. Miraculum a. ab. c. o. ap. tempestas. b.

DÆMO-

DÆMONIACVS.

A. EX vno hominis ore, ſcilicet à dæmonum legione poſſeſſi, diuerſæ voces & quaſi confuſus populi clamor audiebatur. *S. Hieronymus in vita Hilarionis.*

B. Dixit Abbas Serenus nonnũquã in illis membris, in quibus vigor animæ continetur, immundus ſpiritus inſidens eiſque immenſum pondus imponẽs, obſcuritate teterrima intellectuales eius obruit, & intercipit ſenſus. Sæpe ẽt vini febriſque vitio, aliiſque morbis videmus accidere, quod ne beato Iob diabolus moliretur inferre, præcepto Domini prohibetur dicentis. Ecce trado eum in manus tuas, tantum animam eius cuſtodi, id eſt tantũmodo amentem eum ne facias. *In collationibus Patrum quas ſcripſit Caſſianus collatione 7. cap. 12.*

C. Corporaliter traditos Sathanæ vel infirmitatibus etiam viros ſanctos nouimus, pro leuiſſimis etiam delictis, ſcilicet ad eorum purgationem, cuius rei noſtris quoque temporibus contigit ſatis aperta probatio in Abbate Paulo & Moyſe. Abbas enim Paulus in tantam cordis puritatem profecerat, vt non dicam vultum fœmineum, ſed nec veſtimenta quidem ſexus illius in conſpectu ſuo pateretur offerri. Nam cum eidem pergenti ad cuiuſdam ſenioris cellam vna cum Abbate Archebio eiuſdem ſolitudinis accola caſu mulier obuiaſſet, offenſus eius occurſu tanta fuga ad ſuum monaſterium recurrit, quanta nullus à facie leonis aufugeret, ita vt nec memorati Archebii reuocantis eum clamore ac precibus flecteretur, quod licet zelo caſtitatis & puritatis ardore ſit factum, tamen quia non ſecundum ſcientiam prẹſumptum eſt, ſed obſeruantiẹ diſciplinẹ iuſtæque diſtrictionis exceſſus eſt modus. Non enim ſolam familiaritatem, quæ verè eſt noxia fœminarum: ſed ipſam quoque figuram ſexus illius credidit execrandam. Eo autem redactus eſt, vt infirmitati eius nullo modo virorum diligentia deſeruire ſufficeret, niſi ſola ei muliebris ſedulitas miniſtraſſet: nam delato ad ſacrarum virginum cœnobium eadem illi diligentia per annos fermè quatuor, id eſt, vſque ad vitæ ſuæ terminum ſeruiebat. Nihilominus ex eo tanta virtutum gratia procedebat, vt cum de oleo eius vngerẹntur infirmi, confeſtim curarentur. Moyſes autem in hac eremo commoratus, cum ipſe quoque irreprehenſibilis

bilis

bilis vitæ esset, ob reprehensionem vnius sermonis, quem contra Abbatem Macarium disputans paulo durius protulit, quadam, scilicet opinione præuentus, tam diro confestim traditus est dæmoni, vt humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret, quod flagellũ gratia purgationis Dñs se intulisse, velocitate curationis eius atq; auctore remedii demonstrauit. Nam continuo Abbate Macario in oratione submisso, dicto citius nequam spiritus ab eo fugatus discessit. Verba sunt *Abbatis Sereni in collationibus Patrum quas scripsit Cassianus collatione 7. capitulis 24. & seq.*

Interrogauit Abbas Germanus Abbatem Serenum dicens: Quomodo obsessos à dæmone non solum despici ab hominibus vel horreri, sed à communione dominica in nostris prouinciis perpetuo vidimus abstinere secundum illud Euangelii nolite sanctum dare canibus &c. cum de illis vt dicis credendum sit, quod eis purgationis vel vtilitatis obtentu huiusmodi tentationis humiliatio tribuatur? Respondit Serenus: Si habuimus hanc fidem, vt & omnia per Deum fieri, & pro vtilitate animarum dispensari vniuersa credamus, non solum non respiciemus eos, sed etiam pro ipsis tanquam pro membris nostris incessanter orabimus. Communionem vero eis à senioribus nostris nunquam meminimus interdictam, quinimo si possibile esset, etiam quotidie eis impertiri debere censebant. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum aspeximus, aliosque complures, magis enim ac magis inimicus insultabit obsesso, cum eum à cælesti medicina viderit segregatum, tantoque durius ac frequentius tentabit, quanto eum à spirituali remedio longius senserit abdicatum. *Cassianus in collat. Patrum, collat. 7. capitulis 29. & 23.* D.

Dixit Abbas Serenus: Illi sunt verè miseri ac miserabiles, qui cum se vniuersis criminibus contaminent, non solum in eis visibiliter vllum diabolicæ obsessionis signum ostẽditur, sed neque aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius medicinam, quorum cor impœnitens pœnam vitæ præsentis excedens thesaurizat sibi iram in die reuelationis iusti iudicii Dei. *Vbi supra cap. 31.* E.

Nonnulli paruuli per lauacrum regenerationis ab originalis peccati vinculo iam soluti incursus spirituum maligno- F.

lignorum aliquando patiuntur, quę quidem passio absit vt eis obsit, si hanc vitam in illa ætate etiam passione ingrauescente & animam de corpore excludente finierint. *Augustinus de ciuitate* Dei *lib.21.capite* 15.

G. Contra milleformes dæmonũ incursus quis innocentia sua fidit? quandoquidem ne quis fideret etiam baptizatos paruulos quibus nihil est innocentius aliquando sic vexãt, vt in eis maxime Deo ista sinente monstretur huius vitæ flenda calamitas, & alterius desideranda fælicitas. *Idem lib. 22.cap.22.*

H. Cum quendam arripuisset dæmonium, sæuire dentibus miser cœpit & obuios laniare. Beatus autem Martinus se furenti obtulit, ac primum stare præcepit, sed cum dentib. fremeret, morsumque minaretur, digitos ei in os intulit dicens. Si habes aliquid potestatis, hos deuora. Cum vero ac si candens ferrum faucibus longe reductis dentibus accepisset digitos beati viri vitabat, & cum fugere de obsesso corpore pœnis & cruciatibus cogeretur, nec tamen per os exire liceret, fæda relinquens vestigia fluxu ventris est eiectus. *In libro quem de vita sancti Martini scripsit Seuerus, quem inter viros illustres connumerat Gennadius.*

Item. vide exorcismus.a. b. Fornicatio.l. Magia.f. Ordo.a. Patientia.g. Proprietarius b.

DEMOSTHENES.

Vide, eloquentia.a.b.c.k.

DEPOSITVM.

Vide Iulianus Apostata.g.

DESPERATIO.

A. Q. Metellus cum apud Contrebiam res gereretur edixit, vt si quis ex bellatoribus suis fugiens castra petisset pro hoste interficeretur. Qua seueritate cõpressi milites & corporibus fatigatis & animis desperatione vitæ implicatis loci tamen iniquitatem multitudinemque hostium superarunt. Humanæ igitur imbecillitatis efficacissimum duramentum est necessitas. *Valerius Maximus libro secundo, capite septimo, Velleius Paterculus, Iul. Frontinus libro 4.cap 1. & Scriptor de viris illustribus cap 61.*

Leoni-

Leonidas nobilis Spartanus occidere dimicans, quam assignatam sibi à patria stationem deserere maluit, ideoque iam alacri animo suos ad id prælium, quo perituri erant cohortatus est, vt diceret: Sic prandete commilitones quasi apud inferos cænaturi. Mors erat denunciata: Lacedæmonii perinde ac si victoria promissa esset ductori paruerunt. *Idem libro tertio, capite secundo. Herod. libro septimo.* Diodorus *libro vndecimo. Pausanias libro tertio. Cicero 2. de finibus, & primo Tuscul. Quæstion. Iustinus lib. 2. Paul. Orosius lib. 2. cap. 9.* B.

Item, vide Audacia. a. Bellum. a.

DETRACTIO.

SI quis alicui detrahere incipiebat, hunc beatus Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus per alteram sermocinationem vt sapiēs ingeniose remouebat. *Vincent. in Speculo hist. lib. 23. cap. 19.* A*.

Post mortem beati Gregorii regionem totam maxima fames inuasit. Vnde pauperes, quos B. Gregorius liberaliter pascere solebat, ad successorem suum Sabinianum venientes dicebant: Quos pater noster Gregorius pascere solebat, tua sanctitas non sinat fame perire. Quibus verbis Papa indignatus semper respondebat: Si Gregorius ad famā suę laudis cunctos populos curauit suscipere, nos non possumus pascere, & sic eos semper vacuos remittebat. Vnde Gregorius ter ei apparuit, & ter blande de sua tenacitate & detractione corripuit, sed ille de nullo se emendare curauit. Vnde quarto illi apparens eum terribiliter corripuit & redarguit, & in capite læthaliter percussit cuius dolore vexatus vitam in breui finiuit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Gregorio, & in Chronicis Martini Poloni. Platina in Sabiniano.* B*.

Quidam præsbyter cum in conuiuio cum multis aliis esset, & beato Ambrosio detrahere cæpisset, eum continuo plaga perculit, & de conuiuio ad lectum adductus vitam finiuit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Ambrosio.* C.

Cum beato Lupo Archiepiscopo Senonensi omnes de curia sua detraherent, eo quod filiam virginem prædecessoris sui nimis immoderate amaret, coram detrahentibus ipsam virginem osculatus est apprehendens illam dicens. Nil nocent homini verba aliena, quem propria non maculat conscientia. *In aurea legenda sub titulo de sancto Lupo.* D.

Cum

E. Cum Tiberius Augusto Cæsari per epistolam quereretur quod multi de illo perperam loquerentur, ita rescripsit. Mi Tiberi noli nimis indignari quenquā esse qui de te mala loquatur, satis enim est, si hoc habemus, ne quis nobis malefacere possit. *Suetonius lib. 2. de 12. Cæsaribus, & Ioannes Salesb. in Polycratico libro 3. cap. 14.*

F. *Filij hominum dentes eorum arma & sagittæ & lingua gladius acutus &c.* Verum ad hæc vulnera quæ ex lingua inter homines infliguntur, medicus pœnè nullus est, & ideo cōuerti me ad cælestem istum medicum qui mihi antydotum potentissimum dedit de sui pyxide Euāgelii, quod vim doloris spe futuri iusti examinis solaretur. Potio ergo illa quam temperauit Iesus hæc erant verba: *Beati estis cum maledixerint vobis, &c. Rufinus contra Hieronymum libr. 10.*

Ps. 56. 5.

Matt. 5.

G. Caristolum Lacedæmoniorum Senatus interimi iussit, eo quod magnorum virorum carpere facta maluit quàm palam constantia virili arguere. Hoc enim apud bene compositos semper licuit, vt quisque suo iudicio vteretur palamque reprehenderet, quod neque rite factum videretur, siquidem hanc reprehendendi licentiam charitate subnixam libertas approbat, & tyrannica dumtaxat rabies perhorrescit & impedit *In Polycratico lib. 7. cap. 24.*

H. Sicut seruorum & subditorum genus plerumque querelum est, & aut se iniustè premi, aut indigne remunerari, studia aut officia malè administrari causatur: raroque inuenies qui in aliquo non detrahat præsidenti, & si omnia interdum rectè gerantur, Comicos lege, Tragicos reuolue, familiam ferè semper Patrisfamilias videbis ingratam, at non modo in curia, sed in schola, in claustro, sed & in capitulo morem hūc miraberis obtinere. Veneralibis pater Gilebertus Henfordensis Episcopus mihi referre consueuit claustralium morem, quem in seipso fatebatur expertum. Cum enim monasterum ingressus esset, feruēs adhuc igne quem de nouo conceperat, magistratuum suorum ignauiam arguebat, nec mora promotus in modico miseratione complicum motus est, nondum tamen pepercit maioribus. Paulò post ad priores ascendit, prioribus compatiens, carpere non cessabat Abbates. Factus est & ipse Abbas & propitius in Coabbates, Episcoporum cœpit vitia intueri. Tandem & ipse Episcopis Coepiscopis parcit, nec tamen ipsum inuidiæ vitio arbitror laborasse, sed vir prudens

dens, quod hominibus quodãmodo ingenitum eſt, eleganter expreſſit, & fortè hoc ſibi præfatus pater ille impoſuit, vt ſic laborantium turbæ conſertus benignus audiretur, *Ioannes Salesberienſis in Polycratico libro ſeptimo, capite vigeſimoquarto.*

Quidam frater interrogauit Abbatem Paſtorem dicens: Si video culpam fratris mei, bonum eſt celare eam? Dixit ſenex. Quacunque hora tegimus peccatum fratris noſtri, teget etiam Deus noſtrum, & quacunque hora prodiderimus fratrum culpas, & Deus ſimiliter noſtras prodet. *In vitis Patrum lib. 9 parte 8.* I.

Frater interrogauit Abbatem Paſtorem dicens. Perturbatio mihi fit, & volo relinquere locum iſtum, quia audio verba de quodam fratre, quæ me nõ ædificant. Dixit ſenex: Non ſunt vera quæ audiſti. At ille dixit. Etiam pater verum eſt, nam frater qui dixit mihi, fidelis eſt. Dixit ſenex: Non eſt fidelis, qui tibi dixit, nam ſi fidelis eſſet tibi non diceret. Deus enim vocem Sodomorum audiens, non credidit niſi deſcenderet & videret. Dixit ille: Et ego vidi oculis meis. Hæc audiens dixit ei ſenex; Pone in corde tuo, quia peccata tua ſunt quaſi trabes, illius autem fratris de quo loqueris velut parua feſtuca. Audiens Abbas Siſois hunc ſermonem, admiratus dixit: In quo te beatum faciam Abba Paſtor? Verumtamen vt pretioſus lapis, ita verba tua gratia & gloria plena ſunt. *In vitis Patrum libro decimo parte quarta.* K*.

Interrogauit frater Abbatem Ioannem, quomodo anima habens propria vulnera non erubeſcit detrahere proximo ſuo? cui reſpondit ſenex per parabolam dicẽs: Erat quidam pauper vxorem habens, qui cum vidiſſet aliam mulierem pulchriorem, ipſam quoque ſortitus eſt in coniugium. Erant autem vtræque nudæ, ſed cum eſſent in loco quodam nundinæ, rogabant eum ambæ dicentes. Tecum venire deſideramus. Quas mittens nudas in dolium cum nauicula transfretauit, & venit ad locum. Facta autem meridie, cum vna illarum populo recedente vidiſſet ſilentium, exiliuit in quendam locum dolio vicinum, & veteres pannos reperiens præcinxit ſe, & dehinc fiducialiter viſa eſt ambulare. Altera vero intrinſecus nuda ſedens dicebat marito: Ecce meretrix illa nuda eſt, nec confunditur. Cui maritus cum dolore. O miraculum, inquit, hæc vtcũque con- L.

fusionem suam cooperuit, tu vero ex omni parte nuda non erubescis culpare vel ex parte rectam. Ita est omnis detractor, qui propria mala non videns, aliena semper accusat. *In vitis Patrum lib. 21. parte 1.*

M. Si quando fratrem detrahentem cuiquam pro quolibet negotio cognouisset Abbas Pachomius, non solum non ei credebat, sed etiam auertens se mox ab eo veluti à facie serpentis concitus abscedebat. *In vita sancti Pachomij in vitis Patrum.*

N. Viles homines & qui per semetipsos nequeunt apparere, vituperando meliores esse se aliquid conantur ostendere. *Hæc sunt verba Socratis contra detrahentes. Origen. In historia Tripartita lib. 10. cap. 11.*

Item, vide Augustus. k. Hieronymus d. Iudex. r. s. t. u. Iulianus apostata. d. Poeta a. Scandalum b. Somnium. b.

DEVOTIO.

A. TEmpore Ioannis Papæ deciminoni floruit Rex Robertus scientia & vita pręclarus, qui tantę deuotionis fuit, quod in festis sanctorum semper in aliquo monasterio propter officium voluit interesse, & non solum cum monachis cantabat, verum etiam cappa serica indutus chorum regebat, deuotissime se habendo. Factum est autem cum castrum quoddam obsedisset, dimisso exercitu propter festum sancti Aniani Aurelianis venit, & cum chorum regendo alta voce ter *Agnus* Dei flectendo genua incœpisset, muri castri quod obsederat, funditus corruerunt. *In Chronicis Martini Poloni.*

Item, vide Maria. e. g. Martinus a.

DEVS.

A. ANthropomorphitarum hæresis immensam illam ac simplicem diuinitatis substantiam lineamentis veris humana figuratione compositam esse pertinaciter contendit, quod tamen siquis fuerit Catholicis dogmatibus institutus, & Gentilem blasphemiam detestabitur, & ita ad illam orationis purissimam perueniet qualitatem, quæ nullam diuinitatis effigiem, nec lineamenta corporea in sua supplicatione miscebit, orando, scilicet, Deum circumscriptione alicuius corporeæ imaginis. Prædicti autem erroris fuerunt Abbas Serapion & monachi pro maiori parte per

Ægyptum

Ægyptum commorantes imperitia ac rusticitate decepti, *vt habetur in Tripartita historia libro decimo, capite septimo*, male intelligentes ad literam quod scribitur Genesis primo. Adam, scilicet, creatum ad Dei imaginem. De cuius erroris contrario cum dictus Serapion fuisse per Catholicos informatus, quadam vice cum eiulatu exclamauit: Heu me miserum! tulerunt à me Dominum meum, & quem nunc teneam nõ habeo, vel quem interpellem iam nescio. *Abbas Isaac in collat. Patrum quas scripsit Cassianus in collat. 10. cap.* 2.3.4.5.

B. Ioanne Chrysostomo regente Ecclesiam Constantinopolis, quæstio mota fuerat. Vtrum Deus corpus est & hominis habẽs schema, an certe incorporeus, & schemate humano est alienus. Ex qua quæstione contentiones & certamina plurima surrexerunt, aliis hoc affirmantibus, aliud aliis. Maximè tamen simplices monachorum corporeum & humanæ formæ Deum esse iudicabant. Plurimi reprobantes illos Deum dicebant incorporeum, & à forma corporea segregatum &c. Sed exercitati viri non sunt seducti; simplices autem ardore fidei repente contra fratres insurgunt, & facta diuisione alterutros impetebant. *In hist. Tripart lib 10. cap. 7.*

C. Empedocles Deũ sic dicitur descripsisse. Deus est sphæra cuius centrum est vbique & circumferentia nusquam. *Vincent. in Spec. histor. lib. 4. cap. 44.*

D. Thales interrogatus an facta hominum Deos fallerent, nec cogitata, inquit, vt non solum manus, sed etiam puras mentes habere velimus, cum secretis nostris cogitationib. cæleste numen adesse crederemus. *Valer. Maximus lib. 7. cap. 2. Diogenes Laertius in vita.*

E. Cæteros Deos ad benefaciendum venerabantur Romani gentiles, Febrem autem ad minus nocendum in templis colebant. *Idem lib. secundo, capite quinto. Augustin. 3. de ciuit. Dei, cap. 25.*

Item, vide Benedictus. f. Iuramentum. h. Laus Dei. a. Plato. f. Punitio. b.

DII GENTIVM.

A. SYlla certe, cuius tempora ita mala fuerunt, vt superiora, quorum vindex esse videbatur, illius comparatione quęrerentur, cum primum ad vrbem cõtra Marium castra mouisset, adeo læta exta immolanti fuisse scribit Liuius, vt

custodiri se Posthumius Aruspex voluerit, capitis supplicium subiturus, nisi illa quæ in animo Sylla haberet, diis iuuantibus impleuisset. Ecce non discesserant adytis arisque dii, quando de rerum euentu prædicebant, nihil de ipsius Syllæ correctione curabant, qui, scilicet Romæ, multa mala facturus erat, promittebant præsagiendo fælicitatem magnam, ac malam cupiditatem minando frangebant. Deinde cum esset in Asia, bellum Mithridaticum gerens, per Lucium Titium ei mandatum est à Ioue, quod esset Mithridatem superaturus, & factum est. Et postea molienti redire in vrbem, & suas amicorumque iniurias vlcisci, iterum mandatum est à Ioue per militem quendam legionis sextæ prius se de Mithridate pronunciasse victoriam & nunc promittere daturum se potestatem, qua recuperaret ab inimicis Rempublicam non sine multo sanguine. Tunc percũctatus Sylla, quæ forma militi visa fuerit, cum ille indicasset, eam recordatus est quam prius ab illo audierat, qui de Mithridatica victoria ab eodem mandata pertulerat. Quid hic responderi potest, quare dii curauerunt fælicia ista nunciare, & nullus eorum curauerit Syllam monendo corrigere mala tanta facturum scelestis armis ciuilibus, qualia non fœdarent, sed auferrent omninò Rempublicam. Nempe intelliguntur sicut iam sæpe dixi dæmones negotium suum agere, vt pro diis habeantur. *Augustinus de ciuitate Dei libro secundo, capite 24. & 25. Cicero diuinat. 1. Valerius lib. 1. cap. 6.*

B. Hinc quis non intelligat, quantum moliantur spiritus illi exemplo suo velut diuinam auctoritatem præbere sceleribus? Quod in quadam Campaniȩ lata planicie vbi non multo post ciuiles acies ciuium Romanorum contra se inuicem conflixerunt, ipsi dæmones prius inter se pugnare visi sunt. Auditi enim sunt ingentes fragores, & aliqui viderunt duas acies præliari per aliquot dies, & vestigia hominum & equorum inuenerunt. Si ergo veraciter inter se minima pugnauerunt, iã bella excusantur humana. Consideretur tamen quæ sit talium malitia vel miseria. Si autem se pugnasse finxerũt, quid aliud fecerunt, nisi vt sibi Romani bellando ciuiliter tanquam exemplo deorum nullum nefas admittere viderentur. Iam n. cœperant bella ciuilia, iam multos mouerat vt ciuilia bella horrerent strages execranda. Quod miles quidam dum occiso cuidam spolia detra-

detraheret, fratrem nudato cadauere agnouit, ac detestatus bella ciuilia seipsum ibi perimens fraterno corpori adiunxit. Vt ergo tanti mali minimè tæderet, mox hi dæmones, & excolendos & venerandos arbitrabantur, inter se pugnantes hominibus apparere voluerunt, ne imitari tales pugna ciuilica trepidaret affectio, sed potius humanum scelus diuino excusaretur exemplo. *Ibidem libro secundo capite 25.*

Hac astutia maligni spiritus etiam ludos (vnde iam dixi, scil. eodem libro cap. quarto, quinto & sexto,) scenicos sibi dicari sacrariq; insserunt, vbi tanta Deorum flagitia theatricis canticis atque fabularum actionibus celebrata sunt, vt quisquis eos talia fecisse crederet, & quisquis non crederet, sed tamen eos libentissime sibi talia exhiberi cerneret, securus imitaretur. *Ibidem.* C.

Inter Deorum commemoratur virtutes quod dicam. Tito Latino Rustico Romano Patrifamilias dictum est in somnis, in senatu nunciaret, scilicet, vt ludi scenici instaurarentur. *Et infra.* Cum ergo ille postero die iussa facere non ausus esset, secunda nocte hoc idem rursum seuerius imperatum est. Amisit filium, quia nō fecit, tertia nocte dictū est homini, quod maior ei pœna, si nō faceret, immineret. Cum etiam sic nō auderet, in morbū incidit acrem & horribilem. Tum ex amicorum sententia ad magistratus rem retulit, atque in lectica allatus est in Senatum, expositoq; somnio statim cōualuit. Tanto miraculo obstupefactus Senatus, quadruplicata pecunia ludos statuit instaurari. Quis nō videat subditos homines malignis dæmonib⁹ vi compulsos esse exhibere talibus diis talia? In illis certe ludis poetica numinum crimina frequentantur, qui ludi iussu Senatus instaurabantur. In illis certe ludis corruptorem pudicitiæ turpissimi histriones cantabant, agebant, placabant. *Idem libro quarto, capite vigesimosexto, & libro octauo, capite decimotertio. Cicero primo de diuinat. Liuius libro secundo.* D.

carmina.

Maligni spiritus suo negotio, non defuerunt vt has noxias opiniones, scilicet, quod dii humanis voluptatibus delectentur humanarum mentium ludificatione firmarent. Vnde etiam illud est quod Hercules æditnus, (id est, custos templi) ociosus atque feriatus lusit tesseris secum, vtraque manu alternante in vna constituens Herculem, in E.

altera seipsum sub ea conditione, vt si ipse vicisset, de stipendio templi sibi cœnam pararet, amicamque conduceret, si autem victoria Herculis fieret, hoc idem de pecunia sua voluptati Herculis exhiberet. Deinde cum à seipso tanquam ab Hercule victus esset, debitam cœnam & nobilissimam meretricem Larentinam Deo Herculi dedit. At illa cum dormisset in templo vidit in somnis Herculem sibi commixtum, sibique dixisse, quod inde discedens cum primum Iuueni obuia fieret apud illum esset inuentura, mercedem, quam sibi crederet ab Hercule persolutam, ac sibi abeunti cum primus iuuenis ditissimus Tarucius occurrisset, eamque dilectam secum sæpius habuisset, illa hærede, scilicet, per eum instituta defunctus est, quæ amplissimam adepta pecuniam ne diuinæ mercedi videretur ingrata, quod acceptissimum putauerit esse numinibus, populum Romanum etiam ipsa scripsit hæredem, atque illa non comparente inuentum est testamentum, quibus meritis etiam eam ferunt honores meruisse diuinos. *Idem libro sexto, capite septimo. Plutarh. in problemat. Macrob. primo Saturn. capite decimo.*

F. Dum Philosophi paganorum intento mentis studio quærunt scrutanturque omnia, vnum Deum authorem omnium reperiunt, ad quem vnum omnia referuntur. Vnde etiam nunc pagani, cum à nobis discutiuntur, non se plures sequi, sed sub vno Deo magno plures ministros venerari fatentur. Restat igitur de intelligentia veri Dei per multas intelligendi suspiciones confusa dissensio, quia de vno Deo, hominum vna pœnè est opinio. *Orosius de orchest. mundi libr. 6. capite 1.*

Item, vide Deus. d. *Aegyptus a. Mirabile. a m. a p.*

DIABOLVS.

A. CVidam recluso nomine Petro diabolus in specie nudæ mulieris frequenter apparebat, & nudam se ingerens quanto fortius ille resistebat, tanto illa impudentius ei incumbebat. Cum ergo ab illa plurimum vexaretur, tandem ille sacerdotalem stolam accipiens collum eius cinxit, & mox diabolo abscedente, cadauer putridum ibidem remansit, tantusque fætor inde exhalabat, vt nullus qui hoc vidit ambigeret, quin corpus alicuius mulieris fuisset, quod

diabolus

diabolus assumpsit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Hippolyto, & in Speculo histor. Vincentij libro vigesimooctauo, capite vndecimo.*

Malignus spiritus, cogitationi, loquutioni & operi nostro semper insistit, vt coram Deo accuset. Quidam testantur, quod vir vitæ venerabilis Stephanus nomine Valeriæ prouinciæ presbyter fuit, qui quadam die de itinere domum regressus mancipio suo negligenter loquens, præcepit dicens: Veni diabole, discalcea me. Ad cuius vocem mox cœperunt se caligarum corrigiæ dissolui, vt apertè constaret, quod ei ipse, qui nominatus fuerat, obedisset, quod mox, vt vidit, expauit vehementer presbyter & clamauit. Recede miser recede, non enim tibi sed mancipio meo locutus sum. Ad cuius vocem protinus recessit, & ita vt inuentæ sunt magna iam ex parte dissolutæ corrigiæ remanserunt, qua in re colligi potest antiquus hostis qui tam præsto est factis corporalibus, quantum nimiis insidiis, cogitationibus nostris insistat. *Gregorius in Dialog. lib. 3. capite 20.* B

Dicebant de quodam fratre, quia sedebat in eremo, & seducebatur à dæmonib. per annos plurimos, ipse vero existimabat quod Angeli essent. Egrediebatur autem pater eius carnalis per tempus & visitabat eum, vna autem dierum tulit bipennem dicens: Quia reuertens afferam mihi pauca ligna, & præueniens dæmon dixit ad filium eius. Ecce diabolus venit in similitudinem patris tui, habens pipennem vt impugnet te. Tu autem præueniens tolle illam bipennem ab eo & repugna in eum. Igitur pater eius venit, & accipiens filius eius ab ipso bipennem percussit & occidit eum. Et continuo adhæsit ei malignus spiritus & suffocabat eum. *In vitis Patrum libro vigesimoprimo parte tertia.* C

Quodam tempore dæmon noctu ad ostium cellulæ beati Macarii Alexandrini pulsauit dicens: Surge & eamus ad collectam, vbi fratres ad vigiliam congregantur. Sed ille gratia Dei plenus, intellexit diaboli esse fallaciam, & ait. O mendax veritatis inimice, quid enim tibi consortii cum collecta & congregatione Sāctorum? At ille ait. Latet igitur te ô Macari, quod sine nobis nulla collecta agitur? Veni & vide opera nostra. Et orans Macarius petiuit à Domino vt sibi ostenderet, si verum esset, quod gloria- D

tius est dæmon? Abiit ergo ad collectam, & ecce vidit per totam Ecclesiam quasi paruulos puerulos Æthyopes tetros discurrere, huc illuc velut volitando deferri. Moris est autem ibi sedentibus cunctis ab vno dici psalmum, cæteris vel audientibus vel respondentibus. Discurrentes ergo Æthyopes illi, si cui duobus digitulis oculos compressissent dormitabat, si cui vero in os demersissent digitum, oscitare faciebant. Vbi vero post psalmum in orationem proiecissent se fratres, percurrebant per singulos, & ante alium iacentem in oratione in mulierum speciem vertebantur, ante alium quasi ædificantes aliquid atque portantes ac diuersa agentes apparebant, & quæcunque dæmones quasi ludendo formassent, hæc illi orantes in cogitationibus suis versabant. *In vitis Patrum sub titulo de duobus Macariis.*

E. Quodam tempore ad sanctum Pachomium introiuit diabolus, & ex aduerso habitu simulato constituens. Aue, inquit, Pachomi. Ego sum Christus, & veni ad te fidelem amicum meum. Tunc ipse releuante sibi Spiritu sancto visionem renuens inimici, cogitabat intra se dicens. Aduentus Christi tranquillus est, & visio eius omni timore libera, & gaudio plena. Ego autem nunc conturbatus cogitationibus æstuo, & cõtinuo Crucis signo se muniens exsufflauit eum, & factus vt puluis cellam eius fætore compleuit. *In vitis Patrum, in vita sancti Pachomij.*

F. Quidam Eremita vidit vnum solum diabolum sedentem in porta ciuitatis, & vidit Abbatiam in qua vnicuique monachorũ assistebat vnus diabolus. Cum ergo quæreret ab Angelo ductore quare hoc esset? respondit. Quia in ciuitate illa omnes faciunt voluntatem diaboli, ibi vnus sufficit: sed cum in Abbatia omnes sint boni, est necesse vt vnicuique vnus assistat. *Guil. Peralta in summa virtutum parte 3. rub. 33.*

Item, vide Damnatus. c. Dæmon *per totum.* Discretio. *b. Elatio. b. Maria. k. Martinus. p. Papa. i.* Christus. *o.*

DIDYMVS.

A. Didymus Alexandrinus in parua ętate cum adhuc ignoraret literarum elementa, luminibus orbatus maiore desiderio scientiæ veri luminis inflammatur, cum autem audisset scriptum in Euangelio, *quod apud homines impossibile est, possibile est apud Deum.* Hac igitur promissione confisus

sus, indesinenter Deum precabatur, non vt oculorũ carnalium visum, sed vt illuminationem cordis acciperet. Miscebat tamen precibus studia, & laborem & vigilias non ad legendum, sed ad audiendum continuabat. Cumque post lucubrationis laborem somnus vt fieri solet legentibus obuenisset, silentium illud non ad quietem vel otium datum ducens, tanquam mundum animal ruminans, cibum quẽ cœperat, reuocabat, & memoria & animo retexebat, quæ audierat. Itaque Deo docente in tantum profecit, vt scholæ ecclesiasticæ existeret doctor Athanasio Episcopo cæterisque sapientibus admodum probatus. Sed & in cæteris, seu Dialecticæ, seu Geometriæ, Astronomiæ vel Arithmeticæ disciplinis profecit, ita vt nullus eum philosophus vnquam concludere potuerit, sed statim vt responsiones eius acciperet, magistrum eum etiam illius de qua proposuisset, crederet disciplinæ. *In Eccles. hist. libro vndecimo, capite septimo, & in Tripartita hist. libro octauo, capite octauo. Sigebertus ad annum 281. Hieron. in Chron. ad annum 275.*

Volens aliquid garrire de Spiritu Sancto malui alieni oris interpres existere, quam, vt quidam faciunt, informis cornicula alienis me coloribus adornare. *Et infra.* Certè, qui hunc legerit librum Didymi de Spiritu Sancto, latinorum furta cognoscet, & contemnet riuulos, cum cæperit haurire de fontibus. *Hieronymus in prologo prædicti libri de Spiritu Sancto quem transtulit.* B.

DILVVIVM.

ANte annos vrbis conditæ 140. sæuum diluuium in Achaia vastatione plurima totius pene prouinciæ fuit. *Et infra.* Anno 810 ante vrbem conditam, Amphyction Athenis regnauit, cuius temporibus aquarum illuuies maiorem partem populorum Thessaliæ absumpsit, paucis per refugium montium liberatis. *Orosius de orchestra mundi libro 1. capite 9.* A.

DIOGENES CYNICVS.

ALexander cognomen inuicti assequutus continentiam Diogenis Cynici vincere non potuit, ad quem cum in Sole sedentem accessisset, hortaretur que, vt si qua vellet præstari, indicaret. Mox, inquit, de cæteris, interim velim A.

à Sole mihi non obstes, quibus verbis illa inhæsit sententia. Alexander Diogenem gradu suo diuitiis pellere tentat, celerius Darium armis. *Valerius Maximus libro quarto, cap. 3. Plutarch. de exilio Tullius Tusc 5.*

B. Multo potentior & ditior fuit Diogenes omnia tunc possidente Alexandro, plus enim erat, quod iste nollet accipere, quam quod ille posset dare. *Seneca lib. 5. de beneficiis cap. 5.*

C. Diogenes ex libertate in seruitutem venerat, quem cum emere vellet Æniades Corinthius, quid artificij nouisset, percunctatus est. Noui, inquit, hominibus liberis imperare. Miratus responsum ille statim eum emisit manu, filiosque suos ei tradens. Accipe, inquit, pueros liberos, quibus imperes. *Macrobius in Saturnalibus libro primo, capite vndecimo.*

D. Antisthenis Diogenes sectator fuit potentior Rege Alexandro, & naturæ humanæ victor. Nam cum discipulorũ Antisthenes nullum reciperet, & perseuerãtem Diogenem remouere non posset, nouissimè claua minatus est, vt abiret. Cui ille subiecisse dicitur caput, dicens: Nullus tam durus baculus erit, qui à tuo obsequio me possit separare. *Hieronymus lib. 2. contra Iouinian. & Ioan. Saresb. in Polycrat. li. 5. cap. 17.*

E. Diogenes cum graui dolore torqueretur, & vidisset homines ad amphitheatrum concurrentes, aiebat: Qualis hominum stultitia, currunt spectare homines feris repugnãtes, & me prætereunt cum dolore naturali certantem. *Fulgent. in lib. Mythologiarum.*

Molan. præfa. in Fulgen. opera, dicit librũ Mythologiarũ non esse legitimũ fœtũ B. Fulgentij.

F. Virtutem & continentiam eius mors indicat, nam cum ad Olympicum agonem iam senex pergeret, febri in itinere apprehensus accubuit in crepidine viæ. Volentibus autem amicis eum in iumentum vel in vehiculum tollere, nõ acquieuit, sed transiens ad arboris vmbram ait: Abite quæso & spectatum pergite. Hæc vox me aut victorem probabit aut victum, si febrem vicero, ad agonem veniam, si me vicerit, ad inferna descendam. Ibique per noctem eliso gutture non tam mori se ait, quam febrem excludere. Deceptus enim opinione virorum fortium in extremæ difficultatis articulo, ne aliunde inferretur, mortem vltroneam credidit appetendam, &c. Fecit hoc Cato, fecerunt & alij, qui ferrum aut cicutam præoccupantes omnem & solam

turpi-

turpitudinis (vt putabant) effugiebant notam. Deinde diffusè improbatur hic error, & interseruntur hi versus:

Rebus in aduersis facile est contemnere vitam,
Fortius ille facit, qui miser esse potest. Martial

In Polycratico Ioannis Saresb. libro quinto, capite decimo septimo.

G. Diogenes Antisthenem magistrum suum solebat, veluti vituperando laudare. Ipse me, aiebat, mendicum fecit ex diuite & pro ampla domo fecit in dolio habitare, melius autem dicebat ista, quam si diceret, gratus sum illi, quia me Philosophum & consummatæ virtutis fecit virum. *Macrobius lib.7. Saturnalium cap.3.*

Item, vide Paupertas, g.

DISCERE.

A. CVm quæreretur à quodam sapiente, quomodo tantum didicisset? Respondit: Habui specialiter tres magistros. Primus fuit timor, secundus pudor, tertius amor. Videbam enim magistrum meum virgam tenentém, & timens verberari, discere non cessabam. Videbam socios meos minores proficere, & inferior esse nolebam. Tandem conuersa est mihi doctrina in amorem, vt non iam timore & pudore discerem, sed amore. *Iacobus de Vitriaco.*

B. Pambus cum sine literis esset, accessit ad quendam, vt doceretur psalmum, qui cum audisset primum versum. *Psalmi 38. Dixi, custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea,* secundum versum non est passus audire, dicens: Si potuero hoc opere implere, hic versus solus mihi sufficiet. Cumque doctor qui ei tradiderat versum, culparet, cur per sex menses ad eum minime venisset, respondit: quia versum illum adhuc opere non impleui. Postea verò cum multos superuixisset annos, quæsitus an didicisset versum: Quadraginta, inquit, & nouem annis vix eum implere præualui. *Socrates in historia Tripartita libro octauo, capite primo.*

C. Sicut à magistro meo, sic à discipulo meo paratus sum erudiri. Damnabilis enim est illa erubescentia, quæ sic à minore, sicut à maiore doctrinæ beneficium non acceptat. *Petr. Bles. in quadam epistola.*

D. Refert Quinctilianus in libro de institutione Oratoria, quen- Li.2.c.3.

quendam nomine Timotheum in arte tibiarum excellentem, duplas mercedes accipere ab his, qui fuerant male prę instituti, quam si omnino rudes accederent. *In Polycratico lib.7.cap.8.& Petr. Bles.in quadam epist.11.*

E. Duos è nepotibus tuis mihi erudiendos commisisti: Guilelmum prædicas subtilioris venæ & acutioris ingenij, eo quod Grammaticæ & authorum scientia intermissa volauit ad versutias Logicorum, vbi non in libris sicut fieri solet, Dialecticam didicit, sed in quaternis & scedulis. Non est in talibus fundamentum scientiæ literalis, & multis perniciosa est ista subtilitas, quam extollis, quid enim prodest expendere dies suos in iis quę nec domi, nec militiæ, nec in foro, nec in claustro, nec in curia, nec in Ecclesia, nec alicubi prosunt alicui, nisi duntaxat in scholis? *Pet. Blesen.in epist.c.1.*

F. Themistocles Philosophus cum expletis 107. annis se mori cerneret, dixisse fertur se dolere quod tunc egrederetur de vita, quando sapere cœpisset. *Hugo in suo didascalico parte 2.*

Theophrastus est, non Themistocles, auctore Ciceron. in Tus. etsi vitiose quoque in B Hier. epistola Themistocles nominetur ep.2. ad Nepo. vt vidit Hadri. Turneb. lib.19. Aduers. c.21.

G. Venit Abbas Pastor, cum esset iuuenis, ad senem, vt interrogaret eum tres sermones. Cumque peruenisset ad senem, oblitus est vnum, & reuersus est ad cellam suam, & cũ tetendisset manus, vt teneret clauim, recordatus est illius, & reuersus est ad senem dicens: Quia cum tetendissem manum tenere clauim, recordatus sum sermonis, quem quærebam, & non aperui cellam, sed mox ad te sum reuersus. Erat autem longitudo viæ multa nimis. Dicebat autem senex: Verè pastor gregum nominabitur nomen tuum in tota terra Ægypti. *In vitis Patrum libro vltimo, parte 2.*

H. Plato patriam Athenas, præceptorem Socratem sortitus, & locum & hominem doctrinæ fertilissimum, ingenij quoque diuina instructus abundantia, cum iam mortaliũ sapientissimus haberetur, Ægyptum peragrauit, dum à sacerdotibus eius gentis Geometriæ multiplices numeros, & cœlestium obseruatione rationem perciperet. Quoque tempore à studiosis iuuenibus certatum Athenæ Platonẽ doctorem quærentibus petebantur, ipse Nili fluminis inexplicabiles ripas vastissimosque campos, effusam barbariem, & flexuosos fossarum ambitus Ægyptiorum senum discipulus lustrabat. *Valerius Maximus libro 8. capite 7. Laertius in vita.*

Idem

Idem etiam altero & octogesimo anno decedens sub capite Sophronis mimos habuisse fertur, sic ne extrema quidem eius hora agitatione studij vacua fuit. *Ibidem.* I.

Democritus, cui tantæ diuitię fuerunt, vt pater eius Xerxis exercitui epulum dare ex facili potuerit, quo magis vacuo animo studiis literarum esset operatus, parua admodum summa retenta, patrimonium patriæ donauit, Athenis autem cum pluribus annis omnia temporum momenta ad exercendam & percipiendam doctrinam conferens ignotus illi vrbi vixit. *Ibidem & Hippocrates in epistola ad Demagetum.* K. *al. uacaret, sc. Abdera*

Carneades laboriosus sapientiæ miles siquidem nonaginta expletis annis, idem illi viuendi finis fuit. Ita se mirificum doctrinæ addixerat operibus, vt cum cibi capiendi causa accubuisset, cogitationibus inhærens manum ad mẽsam porrigere obliuisceretur. Idem cum Chrysippo disputaturus, elleboro se ante purgabat, ad exprimendum ingenium suum attentius & illius acrius refellendum, quas potiones industria solidæ laudis cupidis appetendas effecit. *Ibidem & Cicero* 1. *Acad. Gellius libro decimoseptimo capite decimoquinto.* L.

Quali porro studio Anaxagoram flagrasse credimus, qui cum è diuturna peregrinatione patriam rediisset, possessionesque desertas vidisset. Non essem, inquit, ego saluus, nisi istæ periissent, &c. *Ibidem.* M.

Socratem constat ætate prouectum, fidibus tractandis operam dare cœpisse, satius iudicantem eius artis vsum sero quam nunquam percipere, & quantula Socrati accessio scientiæ futuræ erat? sed peruicax hominis industria tãtis doctrinæ suæ diuitiis etiam musicæ rationis vilissimum elementum accedere voluit. Ergo dum ad discendum semper se pauperem credidit, ad docendum fecit locupletissimum. *Ibidem Valerius, Plato in Enthydemo, & Cicero Epist. ad Latum lib* 9. *ad Famil.* N. *al. vtilissimum.*

Solon qua industria flagrauerit, & versibus complexus est, quibus significat se quotidie aliquid addiscentem senescere, & supremo vitæ die confirmauit. Qui assidentibus amicis & quadam de re sermonem inter se conferentibus, satis iam pressum caput erexit. Interrogatus quare hoc fecisset? respondit. Vt cum istud quidquid id est, de quo disputatis, percepero, moriar. *Ibidem.* O.

Item,

Item. vide Addiscere. a. Bernardus. d. Cato. d. Didymus. a. Diuitia. b. Humilitas. u. Infirmitas. k. Mors. a. f. Plato. b. c. Quæstio a. Scientia. a. c. Doctrina. c. Error. a. Humilitas. i. q.

DISCIPLINA.

Vide Dominicus. b.

DISCORDIA.

A. CVm Senatus contra Hannibalem, Claudium, Neronem, & Liuium Salinatorem consules mitteret, eosque vt virtutibus pares ita inimicitiis acerrimè inter se dissidentes, summo studio in gratiam reduxit, ne ob priuatas dissensiones Rempublicam parum vtiliter administrarent, quia consimili imperio nisi concordia inest, maior aliena opera interpellandi, quam suadendi cupiditas nascetur. *Ex Val. Max. lib. 4. capite 2. & 4. & Liuio libro 27. & 28. Polybius libro 2. Frontinus libro 1 capite 1. & Scriptor de viris illustribus cap. 50.*

Pisistratus Athenarum Tyrannus cum filiis suis rectum dando consilium, non obtinuisset assensum, & ideo esset in simultate cum liberis. Vbi hoc æmulus causam fuisse gaudij comperit, ex illa discordia sperantibus in domo regnantis nasci posse nouitatem, vniuersis ciuibus conuocatis, ait, succensuisse quidem de filiis non acquiescentibus patriæ voluntati, sed hoc postea sibi visum esse paternæ aptius pietati, vt in sententiam liberorum ipse concederet. Sciret igitur ciuitas sobolem Regis cum Patre concordem. Hoc commento spem detraxit insidiantibus regnantium quieti *In Polycrat. lib. 8. c.* 10.

Item, vide Concordia. a.

DISCRETIO.

A. DIxit Abbas Moyses: Memini quondam in annis pueritiæ constitutus, in partibus Thebaidis, vbi morabatur Sanctus Antonius, seniores ad eum perfectionis inquirendæ gratia conuenisse, & ibi fuisse diutissime, quæsitumque quænam virtus vel obseruantia monachum possit à Diaboli laqueis ac deceptionibus custodire? vel ad perfectionis culmen euehere? Cum alij hoc in ieiuniorum vigiliarumque studio collocarent, alij in contemptu vniuersarum rerum, alij anachoresim necessariam censerent; non-

nulli

nulli sectanda charitatis officia definirent, cùm in hunc modum diuersis virtutibus aditum ad Deum certiorem posse decernerent, intulit beatus Antonius. Omnia quidē hæc quæ dixistis, necessaria sunt & vtilia, sed iis principalē tribuere gratiam nequaquam nos innumeri multorum casus & experimenta sinunt. Nam sæpenumero ieiuniis ac vigiliis incubantes & cętera bona opera implentes, ita vidimus repente deceptos, vt arreptum opus non potuerunt congruo exitu terminare, conuersationemque laudabilem fine detestabili concluserint. Illis enim sola discretio deficiens vsque ad finem ea durare non finit, quæ prætermittens vtramque nimietatem via regia monachum docet semper incedere. *Deinde subdit:* Quibus manifestissimè declaratur nullam sine discretionis gratia perfecte posse vel perfici, vel stare virtutem, & ita beati Antonij cæterorumque sententia definitum est, discretionem esse, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, & dictas virtutes iugiter conseruet illæsas. Omnium namque virtutum genitrix & custos moderatrixque discretio est. *Cassian. in collat. Patrum, collat. 2. cap. 3. & 4.*

B*. Et vt eandem definitionem antiquitus sic promulgatam recens quoque confirmet exemplum, recolite, quod nuper vidistis. Verba sunt dicti Abbatis Moysi, senem scilicet Heronem illusione Diaboli à summis ad ima deiectū, quem quinquaginta annis in hac eremo meminimus habitasse, hic igitur qua ratione delusus grauissimo corruens lapsu cunctos dolore perculit, nonne quia minus discretionis virtute ornatus, suis consiliis regi, quam maiorum institutis voluit obedire? Siquidem ita in ieiuniis continentiam exercuit, & solitudinis secreta sectatus est, vt ab eo participationem ineundi cum fraternitate conuiuij nec veneratio quidem diei paschalis potuerit obtinere, ne à suo proposito videretur resilire. Qua præsumptione deceptus Angelum Sathanæ, velut Angelum lucis cum summa veneratione suscipiens in profundum puteum se præcipitauit, de Angeli videlicet sponsione, non dubitans qui eum pro merito virtutum ac laborum suorum nequaquā posse firmauerat vlli iam discrimini subiacere. Cui rei fidem vt experimēto suæ sospitatis euidentissimè cōprobaret supradicto se puteo nocte intempesta illusum iniecit, magnū sc. suæ virtutis meritum probaturus, cum inde exiret illæsus.

De quo

De quo cum pene iam exanguis ingenti fratrum labore fuisset extractus, vitam die tertia finiturus quod his deterius est, ita in deceptionis suæ obstinatione permansit, vt ei ne experimento quidem mortis suæ potuerit persuaderi, quod dæmonum calliditate delusus fuisset, & cum sic mortuus est, vix à beato Paphnutio potuit obtineri, vt non inter byothanatos reputatus, etiam memoria & oblatione pausantium indignus iudicaretur. *Vbi supra cap. 6.*

C*. Duo fratres vltra eandem eremum habitantes, minus cauta discretione permoti exeuntes per solitudinem, nullam escam penitus sumere decreuerunt, nisi quam per semetipsum Dominus præstitisset. Cumque iam fame deficientes à longe Matzytes conspexissent, quæ gens feris crudelior est, eisque contra naturam feritatis cum panibus occurrisset, vnus ex eis, subueniente discretione, velut à Domino sibi porrectos panes suscepit: Nec sine Deo factum est, vt hi qui semper hominum cruore gaudent, substantiam suam illis largiantur. Alius verò recusans velut ab homine sibi oblatum inedia consumptus est, quorum licet initia ex reprehensibili persuasione descenderint, vnus tamen subueniente discretione id quod temerè conceperat, emendauit. Alius autem in stulta præsumptione permansit. *Ibidem.*

D. Dixit Abbas Moyses: Vera discretio non nisi vera humilitate conquiritur, cuius hæc erit prima probatio, si vniuersa non solum quæ agenda sunt, sed etiam cogitantur, seniorum reseruentur examini, vt nihil quis suo iudicio credens illis per omnia acquiescat. *Et infra:* Nullo alio vitio tam præcipue Diabolus monachum pertrahit ad mortem quam cum eum neglectis consiliis seniorum suo iudicio persuaserit confidere. *Ibidem cap.* 11. *&* 12.

Item, vide Ieiunium. c. d.

DISCVSSIO SVI.

A. ANimus quotidie ad rationem reddendam est vocandus. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum. Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Moderator erit, qui scit sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine se discutiendi? *Sequitur:* Vtor ego hac potesta-

potestate quotidie, cum sublatum est è conspectu lumen, & conticuit vxor moris mei conscia, totum diem meum iam scrutor, facta mea ac dicta remetior. *Seneca libro 3. de ira cap. 36. ante finem.*

Item, vide Peccatum. d.

DISPVTATIO.

QVidam insignis dialecticus conflictum per singulos A dies Episcopis nostris æquè eruditis mouebat in Niceno Concilio, vbi de Arij impio dogmate quæstio vertebatur. Tunc ab omnibus vinci non posse putabatur, sed & cum astrictus putaretur, velut anguis elaberetur. Sed vt ostenderet Deus, quia non in sermone regnum Dei, sed in virtute consistit, quidam ex confessoribus simplicissimæ naturæ, nihil sciens nisi Iesum, videns illum insultantm nostris, poscit ab omnibus locum dicens, se velle paucis cũ Philosopho sermocinari. Tum verò nostri qui simplicitatem viri & imperitiam in sermone nouerant, pauere & pudere cœperunt, ne forte apud callidos homines risui efficeretur sancta simplicitas: Perstitit tamen senior & hinc mouit sermonis exordium. In nomine, inquit, Christi, Philosophe, audi, quæ vera sunt. Deus vnus est, qui fecit cœlum & terram, quique homini quem de terra formauerat, spiritum dedit, & vniuersa quæ videntur, & quæ non videntur virtute verbi sui creauit, & spiritus sui sanctificatione firmauit. Hoc verbum ac sapientia, quem nos filium Dei dicimus, humanos miseratus errores ex virgine nascitur, & per passionem mortis perpetua nos morte liberauit, & resurrectione sua æternam nobis contulit vitam, quem & expectamus iudicem omnium quæ gerimus esse venturum. Credis hoc ita esse Philosophe? At ille velut si nunquã verbum contradicendi didicisset, ita obstupefactus virtute dictorum mutus ad omnia hoc solum potuit respondere: ita sibi videri nec aliud verum esse quam dixerat. Tum senior: Si hoc, inquit, ita esse crèdidisti, surge & sequere me ad dominicum ouile, & huius signaculum suscipe. Et Philosophus conuersus ad discipulos vel ad auditores. Audite, inquit, ô viri eruditi: Donec mecum verbis gesta res est, verbis verba opposui, & quæ dicebantur, verborum arte subuerti. Vbi vero pro verbis virtus processit ex ore dicentis, non potuerunt resistere verba virtuti, nec homo aduer-

sari potuit Deo. Et ideo si quis vestrûm potuit in his, quæ dicta sunt sentire, quæ sensi, credat Christo, & sequatur hunc senem, in quo loquutus est Deus. Ita Philosophus effectus Christianus tandem se gratulatus est victum. *Ruffinus in Ecclesiast. histor. libro decimo capite tertio, & in Tripar. hist. sub aliis verbis libro secundo, capite 3. Nicephor. lib. 8. capite decimo-quinto.*

B. Cum plurimi disputationis delectatione traherentur, vnus ex confessoribus laicis simplicem habens sensum. Dialecticis obuiauit dicens: Christus & Apostoli non nobis artem dialecticam tradiderunt, vanamque verborum fallaciam, sed puram scientiam fide & bonis operibus obseruandam. Hæc dicente iuuene, & animo sene, præsentes quidem mirati sunt, dictumque probauerunt. Dialectici verò satisfactione suscepta cessarunt, orationem simplicem veritatis audientes. *Socrates in Tripartita historia vbi prius.*

DISSENSIO.

A. Regibus exactis plebs dissidens à Patribus iuxta ripam fluminis Anienis armata consedit, eratque non solum deformis, sed etiam miserrimus Reipublicæ status: à capite eius cætera parte corporis pestifera seditione diuisa. At nisi Valerij subuenisset eloquentia, spes tanti imperij in ipso pene ortu suo corruisset. Is namque populum noua & insolita libertate temere gaudentem oratione ad meliora & saniora consilia reuocatum, Senatui subiecit. *Valerius Maximus libro 8. cap. 9. Liuius lib. 3. Dionysius lib. 10. Plutarch. in Pompeio, & Zonaras.*

Item, vide Discordia per totum.

DISSIMILITVDO.

A. Deu. 22. ver. 9. Addidit Moyses de quibusdam permixtionibus rerum diuersi generis cauendis, dicens: *Non seres vineam tuã alio semine,* (scilicet grani, vel leguminis) *ne & sementis quã seuisti, & quæ nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.* Quod videtur Iosephus velle, dicens hanc communionem prohibitam esse, quia dissimilium coniunctione natura non lætatur. *In historia scholast. super Deuteron. capite 22.*

DISSI-

DISSIMVLATIO.

FAbius Maximus cum præcipuæ fortitudinis Nolanum peditem dubia fide suspectum haberet in castris, vt eo potius bono milite vteretur, quam in ipsum animaduerteret, suspicionem suam dissimulauit. Namque illum pro tribunali laudando, animum suum à Pœnis ad Romanos coegit reuocare. *Valer. Max. lib 7. cap. 3. & Plutarc. in Fabio. T. Liuius lib. 23. Marcello id tribuit.* A.

DIVITIÆ.

CRates ille Thebanus in mari non paruo pondere auri proiecto. Abite, inquit, pessum malæ cupiditates. Ego vos submergam, ne submergar à vobis. *Hieronymus contra Iouinianum lib. 2. Et in epistola ad Iulianum, quæ incipit: Filius meus. Ioan Salisber. in Polycrat. lib. 5. cap. 7.* A.

Cum quidam à diuitiis suis in morte auxilium implorasset, nec haberet responsionem ab eis, ait: O fallaces diuitiæ, toto corde vos amaui, & nunc in tanta necessitate nihil auxilij possum à vobis habere? paratæ estis me deserere, nec vultis sequi. Ego vos prætermittam, & his dictis omnia dedit pauperibus. *Gulielmus Lugdun. in summa vitiorum tractatu de Auaritia Rubrica 4. & 13.* B.

Plus dolendum est paupertatem, quam opulētiam periisse Romanam. In illa enim morum integritas seruabatur, per hanc non muros vrbis, sed mentes hominum dira nequitia omni hoste peior corrupit. *Augustinus Epistola quinta.* C.

Eremita quidam, vir magnę virtutis, qui omnia propter Deum reliquerat, excepta catta, quam crebro blandiens in suo gremio refouebat, orabat Deum, vt sibi ostendere dignaretur, cum quo futuræ remunerationis mansionem sperare debuisset. Quadam ergo nocte ipsi reuelatur, quod cum Gregorio Romano Pontifice. At ille fortiter ingemiscens, parum sibi voluntariam paupertatem profuisse putabat, si cum eo remunerationem acciperet, qui tantis mundi diuitiis abundaret. Alia autem nocte audiuit Dominum sibi dicentem. Cum diuitem non possessio diuitiarum faciat, sed cupido, cur audes paupertatem tuam, diuitiis Gregorij comparare, qui magis cattam quotidie palpando diligere comprobaris quam ille diuitias, quas non amando, sed contemnendo cunctis largiendo dispergit. D.

Itaque solitarius Deo gratias retulit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Gregorio, & lib.2.cap.80.vita ipsius S.Gregor. à Ioanne Diacono conscripta apud Surium loco citato.*

E*. Quidam pauper manibus laborando vix sufficientem victum acquirebat. Nam post cœnam nihil ei remanebat. Nocte tamen cantabat cum vxore sua, & post securus dormiebat. Vicinis autem de hoc mirantibus dixit vnus: Ego reddam eum talem, quod cantare non curabit. Tunc præsentibus aliquibus proiecit sacculum pecuniæ ante ostium pauperis. Mane dum exiret, inuenit pecuniam, & reuersus est domum, & abscondit pecuniam. Imminente nocte cœpit cogitare, ne argueretur de furto, vel ne latrones possent eam furari, vel si de ea emeret possessiones. Sic ergo occupatus nec cantabat, nec gaudebat, sed tristis erat. Tunc vicini cœperunt quærere, cur ita tristis esset? & cum nollet confiteri veritatem, dixit Dominus pecuniæ: Ego scio veritatem, in die tali & loco pecuniam meam inuenisti, & in domum nobis videntibus detulisti. At ille timens, & erubescens ait: Maledicta sit ista pecunia, quia postquam eam inueni, gaudium non habui. Tolle pecuniam tuam, vt lætari & cantare valeam sicut prius. *Iacobus de Vitriaco.*

F. Homo quidam, à quo sanctus Hilarion dæmonem eiecerat, simplicitate rustica decem auri libras offerens hordeaceum panem accepit ab eo audiens, quod qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent. *Hieronymus in vita S. Hilarionis.*

Item, vide Diogenes.a.c.Eleemosyna.b.Felicitas.a.b.Iudicium Dei.b.c.Oratio.a.Roma.c.

DIVINATIO.

A. ERat tempore mortis Antigoni in Ierusalem Genethliacus, Iudas nomine, de hæresi Essæorum, qui scholasticis suis arte sua prædixerat de morte Antigoni, & diem & locum. Is cum audisset Antigonum in armis gloriantem, exclamauit: Papè, nunc pulchrum est mihi mori, quoniam ante me veritas interiit, mearumque prædictionum aliquod mendacium deprehensum est. Venit Antigonus, qui hodie moriturus erat in Phyrgo Stratonis. (Locus autem ille abhinc sexcentis stadiis distat, horæ verò diei sunt quatuor.) Cum sic eiularet senex, paulo post occisus est Antigonus, cum armatus descenderet per Phyrgum Stratonis, seque

seque locorum æquiuocatione senex agnouit fuisse deceptum. *In hist. scholast. parte 6. cap. 4.*

Spurinus prædixerat Cæsari, vt proximos dies 30. quasi fatales caueret. quorum vltimus erat Idus Martiæ. Eo cum forte mane vterque in domum Caluini Domitij ad officium conuenissent, Cæsar ait: Spurine, ecquid scis iam venisse Idus Martias. Et is: Ecquid scis, illas nondum præteriisse? Abiecerat alter timorem tanquam exacto tempore suspecto, alter ne extremam quidem eius partem periculo vacuam esse arbitratus est. Vtinam aruspicem eius potius augurium, quam patriæ parentem securitas fefellisset? *Valerius Maximus libro octauo capite vndecimo Suetonius & Plutarchus in Cæsare.* B.

Apollinis oraculo Macedonum Rex Philippus admonitus, vt à quadrigæ violentia salutem suam custodiret, toto regno disiungi currus iussit, eumque locum, qui in Bœotia quadriga vocatur, semper vitauit, nec tamen denunciatum periculi genus effugit. Nam Pausanias in capulo gladij, quo eum occidit, quadrigam habuit cælatam. *Idem libro primo, capite vltimo. Cicero de Fato, Ælianus libro tertio, variar. histor.* C.

Aduersus Samnites Papirius Consul cum exercitu missus, cum à pullaribus auguribus congredi prohiberetur, tam fæliciter confecit bellum, quam constanter arripuit. *Paul. Orosius lib. 3. cap. 22. ex T. Liuio lib. 10. Valer. Max. libr. 7. cap. 2. & Iul. Frontinus.* D.

Anno DXVII. ab Vrbe condita L. Flaminius Consul, spretis auspiciis, quibus prohibetur pugnare, aduersus Gallos pugnauit, & vicit. *Idem Orosius lib. 4. c. 13. ex Liuio libr. 21. & Plutarc. in Flaminio.* E.

Item, vide Dij gentium. b. Mathesis omen. a. Roma. b. Sortilegium. a.

DIVISIO.

Abrahæ malum rixæ præcauentis verba sunt illa ad Loth: *Ecce tota terra ante te, discede à me, si tu ad sinistrã, ego ad dextram: si tu in dextram, ego in sinistram ibo.* Hinc forte facta est inter homines pacifica consuetudo, vt quãdo terrenorum aliquid partiendum est: *Maior diuidat, minor eligat. Augustinus de ciuitate Dei libr. 16. cap. 20. Fuisse olim hunc morem partiendi significant leges declamatorũ, quarum* A.

rum vna est, maior frater diuidat, eligat minor. *Seneca libr. 6. declamat.*

Item, vide Hierusalem. c. Pomum. e. Roma, aa.

DIVORTIVM.

Vide, Vxor. n. Lepra. a.

DOCTOR.

A. Doctores & salario publico, & honoribus dignos habuerunt olim Romani, apud quos Doctores receperunt salarium suum de bonis communitatis. *Augustinus de ciuitate* Dei *lib.* 1. *cap.* 3.

B. Dixit Abbas Ipericius: Ille est verè sapiens, qui facto suo alios docet, non qui verbis. *In vitis Patrum libro decimo parte octaua.*

C. Quadam vice auditorium Tullij Iulius Cæsar intrauit; cui cum assurgeret Tullius, Cæsar inhibens ait: non assurgas mihi, maior enim est sapientia, quam potentia. Cui dixit Tullius. Victori orbis non assurgam? Cui Cæsar. Tu maiorem lauream adeptus es, quanto maius est propagasse terminos Romani ingenij quam Romani imperii. Cuius verbi occasione à Cæsare lex instituta est, quod nemo codicem tenens cuiquam assurgat. *Plinius in lib. de naturali historia, sed aliter lib. 7.*

D. Dixit Abbas Pastor, si quis docet aliquid, & non facit, quod docet, similis est puteo, qui omnes ad se venientes satiat, & diluit sordes, seipsum autem purgare non potest, sed omnis spurcitia & immunditia in eo est. *In vitis Patrũ lib. 10. parte 6.*

E. Castrorum præfectus post longam probatamque militiam, peritissimus omnium legebatur, vt ratione doceret alios, quod ipse cum laude fecisset, apud Romanos. *Veget. de re militari lib. 2. cap. 10.*

F. Pythagoricorum doctrina est tacere per quinquẽnium, & postea eruditos loqui. Hieronymus super illud Ecclesiastes: Tempus tacendi, & tempus loquendi. *A. Gellius lib. 1. Noct. Attic. cap 9.*

G. Senex quidam erat in Scythia, habens quidem tolerantiam corporalem, sed valde imbecillis erat in retinendis, quę audierat. Abiit ergo ad Abbatem Ioannem Breuem, vt interrogaret eum de obliuione, & audiens ab eo sermo-

nem,

nem rediensque in cellam suam oblitus est eius. Iterum abiit, audiensque ab eo sermonem, reuersus rursus oblitus est: & ita sæpe vadens & reuertens dominabatur in eo obliuio Post hæc verò occurrens seni, dixit: Nosti, Abba, quia oblitus sum rursus, quod dixisti mihi? Sed ideo non veni, ne tibi essem molestus. Dixit autem Abbas: Vade, incende lucernam. Et incendit: Et dicit ei: Affer alias lucernas, & incende ex ea. Et fecit sic. Et dixit Ioannes seni: Num aliquid læsa est lucerna, quia ex ea alias incendisti? Et dixit: non. Et ait: Nec Ioannes læditur, si tota Scythia veniat ad eum, nec impeditur à charitate Dei. Quando igitur vis, veni, nihil hæsitans, & ita per patientiam vtrorumque abstulit Deus obliuionem à sene. *In vita Patrum lib.11.cap.1.*

H**. Dixit Abbas Moyses. Paulum per semetipsum vocans Christus & alloquens, cum posset ei viam perfectionis reserare, confestim dirigere ad Ananiam mauult, dicens: *Surge, & ingredere ciuitatem, &c.* Mittit itaque hunc ad seniorem, eumque potius illius doctrina quam sua censet institui, ne scilicet quod item gestum esset in Paulo posteris malum præsumptionis præberet exemplum, dum vnusquisq; sibimet persuaderet, se quoque debere solius Dei magisterio potius quam seniorum formari. Vnde comprobatur nulli à Domino viam perfectionis ostendi, qui habens vnde valeat erudiri, doctrinam seniorum vel instituta spreuerit, parui pendens quod dicitur: *Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi, & Cassian. in collat. Patrum, collat. 2. c. 15.*

Actor. 9. ver. 7.

Deut. 32. 7.

I. Quid vobis possum conferre doctrinæ? cum imbecillitas senectutis vt rigorem pristinum relaxauit, ita loquendi quoque ademit facultatem? Nam quemadmodum docere præsumam, aut in eo alium instituam, quod me iam vel minus vel tepidius exercere cognosco? Ob quam rem nullum iuniorem mihi in hac vsque ætate cohabitare permisi, ne exemplo meo alterius districtio laxaretur. Nunquam enim erit efficax instituentis auctoritas, nisi eam effectu operis sui, cordi affixerit audientis. Verba sunt Abbatis Cheræmonis, qui iam centenarium vitæ annum excesserat, ad Cassianum & Germanum, qui ad eum causa doctrinæ & spiritualis institutionis accesserant. *Cassian. in collat. Patrum collat. 11. c. 4.*

Item, vide Ambitio.a. homo.b. Origenes.i. Plato.e. Sapientia.a. Vxor.b.

DOLOR.

Vide Augustinus.e.

S. DOMINICVS.

A. BEatus Dominicus, post laborem itineris antequam ad hospitium deuenisset, sitim ad fontem aliquem extinguere consueuit, ne in domo hospitis plus bibendo aliquam notam incurreret. *In aurea legenda, sub titulo de eodem, & apud Surium tom.4.*

B*. Tres singulis noctibus recipiebat de quadam cathena manu propria disciplinas, vnam pro se, aliam pro peccatoribus, tertiam pro his qui in purgatorio cruciantur. *Vbi supra.*

C*. Exhortatus quendam S. Dominicus dolis impietatis hæreticæ circumuentum, vt ad Ecclesiæ rediret sinum, cum didicisset eum egestate compulsum ab infidelium societate non posse discedere, deliberauit seipsum venundari, atq; sui pretio redimere proximum, *Christi* imitaturus exemplum. Quod & fecisset, nisi Deus abundè prouidisset, quo miseri illius hominis releuaretur egestas. Etiam cuidam mulieri conquestæ ei fratrem suum apud Sarracenos detineri captiuum, ille initio compassionis affectu saucius, vendendum se obtulit pro redemptione captiui. *Vbi supra.*

D*. Appropinquante peregrinationis suæ termino, conuocatis duodecim Bononiensis conuentus fratribus, testamẽtum condidit dicens: hæc sunt quæ vobis tanquam filiis possidenda relinquo: *Charitatem habere, humilitatem seruare, paupertatem voluntariam possidere.* Illud vero qua potuit districtione, prohibuit, ne quisquam vnquam possessiones in suo ordine induceret temporales, maledictionem Dei & suam terribiliter imprecans ei, qui Prædicatorum ordinem diuitiarum terrenarum puluere præsumeret maculare. *Vbi supra.*

Item, vide Exemplum.e.Honor.f.

DOMITIANVS.

A. QVæstorium virum, quod gesticulandi, saltandique studio teneretur, amouit Senatu Domitianus. Relictas sibi hæreditates ab his, quibus liberi erant, non recepit fiscales, calumnias magna calumniantium pœna repressit: vox-

que

que eius erat. Princeps qui delatores non castigat, irritat. Hæc de eius bonis initiis, in quibus tamen non perseuerauit. *Suetonius lib. 8. de 12. Cæsaribus c. 8. & 9.*

DOMINVS.

Vide Augustus Cæsar. a. Cura. a. Occisio. c. Roma. g. h. a. f. Seruus per totum.

DONVM.

DAniel super thesauros erat, vt dicit Iosephus, Darii Regis Medorum, quia adeo iustus erat, vt munera oblata respueret: *In hist. scholast. parte 3. capite de septima visione Danielis.* A.

Item, vide Consiliarius. b. Munus per totum.

DORMIENTES SEPTEM.

SEptem fratres apud Ephesum à Decio tormentati pro *Christo* in spelunca se clauserant, & facta oratione ibi obdormierant. Post annos suæ dormitionis circiter 192. ore speluncæ, quod in suo tempore Decius obstruxerat patefacto diuinitus, à somno surgunt, & asserta fide nostræ Resurrectionis coram Theodosio Imperatore, iterum dormiunt in *Christo. Et infra.* Dixit autem ad Imperatorem Maximianus vnus de prædictis. Crede nobis quod propter te suscitauit nos Deus ante diem magnæ Resurrectionis, vt credas quod resurrectio mortuorum est: Vere enim resurreximus & viuimus, & sicut infans est in vtero matris non sentiens læsionem, & viuit, sic fuimus viuentes, iacentes & dormientes & non sentiētes. Et his dictis dormierunt. *Vincentius Belluacensis in spec. historia libr. 21. capitibus 31. & 33. Martyrolog. Rom. 27. Iulii. & ibi doctiss. Card. Baronius.* A.

DORMIRE.

BErnardus nullum tempus se magis perdere conqueri solebat, quam quo dormiret. Vnde etiamsi forte durius stertentem audierit, seu minus compositè viderit iacentem, patienter ferre vix poterat, & carnaliter seu seculariter eum dormire causabatur. *In aurea legenda sub titulo de eodem.* A.

Quidam monachus, iuuenis quidem ætate, sed vitæ sanctæ, adeo debilis erat corpore, vt eum viuere tæderet. Hic B.

dictis matutinis quadam nocte volens parcere capiti suo vsque ad laudes, cum super lignum ante altare se prostrauisset, sub forma ordinis, vel orationis ibi dormitans, affuit beata Virgo, & veste eum feriens dixit: Christiane non est hic locus dormiendi sed orandi. Statim ille euigilans posteriora fœminæ recedentis vidit, & vocem fœmineam audiuit. *Cæsarius in Dialogo miraculorum.*

C. Dicitur Abbas Hilarion quadraginta noctes mansisse inter spinas stans, & non dormiens. *In vitis patrum libro 7. capite 1.*

Item, vide Acedia. a. Debitum. a. Diabolus. *d. Labor. d. Monachus. k.*

DRACO.

A. DRaco miræ magnitudinis quem gentili sermone *Boas* vocant ab eo quod tam grandis sit, vt boues glutire soleat, omnem latè vastabat prouinciam, & non solum armenta & pecudes, sed & agricolas & pastores tractos ad se vi spiritus absorbebat. *Hieronymus in vita sancti Hilarionis*

DVBITATIO.

Vide Academicus. a. b.

DVELLVM.

Vide Roma. a a.

DVX.

A. DVm diuus Iulius innumerabili multitudine & feroci impetu Neruiorum, inclinari aciem suam videret, timidius pugnāti militi scutum detraxit, eoq; tectus acerrimè præliari cœpit, quo facto fortitudinem per totum exercitum diffudit labentemque belli fortunam animi ardore restituit. *Valerius Max lib. 3. capite 2. ex Cæsare lib. 2. de bello Gallico, & Plutarch.*

B. Idem alio prælio legionis Martiæ aquiliferum ineundæ fugæ gratia iam conuersum faucibus comprehensum in contrariam partem detraxit, dexteram ad hostem tendens. Quorsum tu, inquit, abis? Illic sunt cum quib9 dimicamus, & manibus quidem vnum militem, adhortatione vero acri omnem legionem correxit, vincique paratos vincere docuit. *Ibidem Valerius.*

C. Epaminondæ Thebanorum strenuissimi ducis mortem Thebanorum perditio sic secuta est, vt non perdidisse du-

cem,

cem, sed ipsi cum eo tunc periisse viderentur. *Paulus Orosius lib. 3. cap. 2. Iustinus libr. 6. Valer. Maximus lib. 3. capite 2. Corn. Nepos in eius vita. Cicero libro 5. epist. ad Famil. epist. 12. Diododorus Socrates lib. 15.*

Item, vide Iulius Cæsar. e. f. g. h. i.

EBRIETAS.

ALexander Macedo Clytum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas trãsfodit, & intellecto facinore mori voluit, certe debuit. *Seneca epist. 38. ad Lucilium.* A.

Marcum Antonium magnum virum & ingenii nobilis quæ alia res perdidit, & in externos mores ac vitia non Romana traiecit quam ebrietas? nec minor vino Cleopatræ amor hæc illum res hostem Reipublicæ, hæc hostibus suis imparem reddidit &c. *Seneca ibidem.* B.

Item, vide Patientia. b. d b. e.

ECCLESIA.

MArtyrum loca & basilicæ Apostolorum in vastatione vrbis facta per Gothos, ad se confugientes suos alienosque receperunt, quia nullus illuc confugiens interficiebatur. *S. Augustinus de ciuitate Dei, lib. 1. cap. 1.* A.

Indicium maximũ reuerentiæ pii Principis circa religionem fuit [scilicet in Constantino] quia vbique administrãtium sententias imperfectas esse voluit, & ad Episcopos per appellationem refugiendum esse sanciuit, si qui vellent ciuiles iudices refutare. Firmam vero illorum sententiam iudicans, potiorem & tanquam ab Imperatore prolatam, ab omnibus obseruandam. *In Tripartita historia, libro 1. cap. 9.* B.

Anno Domini 1209. cum Aurelianensis & Antisiodorensis Episcopi ad expeditionem, nisi quando Rex ipse personaliter esset in exercitu, se dicerent vel ire vel mittere non teneri & generali consuetudine contra eos faciente, nullo modo ad id se tueri priuilegio possent: nec tamen ad Regis petitionem hoc emendare vellẽt, Rex eorum fiscalia confiscauit, ea scilicet, tantum temporalia quæ ab ipso feudaliter tenebant *saisiens*, decimas autem & spiritalia eis in pace dimittens. *Vincen. Belluacen. in Spec. historiali lib. 30. cap. 102.* C.

Illos qui religionis cultui præsũt, quasi animã corporis suscipere, & venerari oportet. Quis. n. sanctitatis ministros Dei ipsius vicarios esse ambigit? Porro sicut anima totius D.

habet

habet corporis principatum, ita & illi toti corpori scilicet Reipublicæ præsunt. Augustus Cæsar eousque sacrorum Pontificibus subiectus fuit, donec & ipse [ne cui omnino subesset] Vestalis creatus est Pontifex. *Ioan. Salesb. in Polycratico lib. 5. cap. 2.*

E*. Cum populus lecto Euangelio Ecclesiam exiret, & foris ociosis verbis vacaret, quadam vice post Euangelium beatus Ioannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus cum eis exiit, in medioque eorum sedere cœpit. Omnibus vero mirantibus dixit. Filii, vbi oues, ibi pastor, aut intrate & ego ingrediar: aut manete hic, & ego pariter manebo: semel ergo & bis hoc fecit, & sic populum stare in Ecclesia docuit. *Iac. de Voragine In aurea legenda de eodem Ioanne Eleemosynario.*

F*. Beati Ambrosii constantia in tuitione ecclesiasticæ libertatis apparuit. Vnde cũ Imperator auferre vellet quandam basilicam, opposuit se Imperatori, vt ipse testatur in quadam Epistola, & recitatur in Decret. 21. q. 8. capite Conuenior, his verbis. *Conuenior* ipse à comitibus, vt per me basilicæ fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo iussisse tradi debere, vtpote in cuius potestate essent omnia. Respondi si à me peteret quod meum est, id est fundum, argentum, me non refragaturũ, verum ea quæ diuina sunt Imperatoriæ potestati non esse subiecta, si patrimonium petit, inuadite: si corpus, occurram &c. Allegatur Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo. Noli grauare te Imperator, vt putes te, in ea, quæ diuina sunt, imperialis aliquid iuris habere, ad Imperatores palatia pertinent, ad Sacerdotes Ecclesiæ. *In aurea legenda sub titulo de Sancto Ambrosio.*

G*. Cum quidam vsurarius ecclesiam de vsuris & rapinis cõstruxisset, Episcopum ad eius dedicationem inuitauit, Episcopo ergo cum suo clero officium consecrationis peragẽte: Vidit Diabolum post altare in cathedra stantem, in habitu episcopali & dixit Episcopo: Quare tu Ecclesiã meam consecras? Cessa iam quia ad me eius iurisdictio pertinet, quia de rapinis & vsuris ædificata est. Cum ergo Episcopus cum Clericis territus fugeret, Diabolus cõtinuo ipsam Ecclesiam cum grandi strepitu destruxit. *In aurea legenda sub titulo de Dedicatione Ecclesiæ.*

H*. In Theutonia fuit quidam Comes bonę vitæ secundum

homines:

homines: post cuius obitum quidam Religiosus vidit in spiritu dictum Comitem in inferno in supremo gradu cuiusdam scalæ, quæ videbatur erecta inter crepitantes flammas ad suscipiendos omnes qui ex eadem Comitis genealogia descenderent. Surgebat autem scala de immenso barathro. Hoc autem ordine succedentium series texebatur, vt qui nouus adueniebat supremum gradum teneret, & qui in eo repertus erat, ad inferiorem proximum descendebat. Cumque ille quæreret, quare ille Comes tam bonæ vitæ torqueretur, audiuit, propter quandam possessionem Metensis Ecclesiæ, quam beato Stephano proauus eius abstulit, cui iam decimus iste in hæreditate successerat. *Petrus Damiani, & ponitur in Vincentij speculo historiali libro 26. cap. 63.* *Epist. ad Domini cum c. 8.*

Quoniam laudabile factum Episcopi Aurelii Carthaginensis quomodo impleuit omnibus, qui sciunt, os laudibus Dei. Quidam cum filios non haberet neque speraret, res omnes suas retento sibi vsufructu donauit Ecclesiæ: nati sunt sibi filii: reddidit Episcopus nec opinanti, quæ ille donauerat. In potestate habebat Episcopus non reddere, (sed iure fori, non iure poli, id est, quadam æquitate naturali.) *Augustinus de vita clericorum, & ponitur 17. quæstione. cap vltimo.* K.

Matrona quædam nobilis in vicinis partibus Tusciæ habebat nurum, quæ infra breue tempus, quo filium eius acceperat, cum socru sua ad oratorii beati Sebastiani dedicationem fuerat inuitata Nocte vero præcedente voluptate carnis deuicta, à viro suo se abstinere non potuit. Cumque mane conscientiam deterreret perpetrata carnis delectatio, processionem vero imperaret verecundia, plus erubescens vultus hominum, quam Dei iudicium metuens, cum socru sua venit. Mox vero, vt reliquiæ B. Sebastiani sunt ingressæ prædictam matronam [mirum] spiritus malignus vexare cœpit. *Gregorius Dialogo. libr. 1. capit. 10. Plura Card. Baron. ad Martyrol. Rom. 20. Ianuarij.* L*.

In Valeriæ prouincia, quidam curialis Paschali Sabbatho iuuenculum in baptismate suscepit, qui post ieiunium domum reuersus, multoque vino inebriatus eandem filiolam secum manere petiit, eamque nocte illa, quod dictu nefas est, perdidit. Cumque mane surrexisset reus, cogitare cœpit vt ad balneum pergeret, ac si aqua balnei lauaret M*.

maculam

maculam peccati, perrexit, lauit, cępitque trepidare Ecclesiam ingredi, sed si tanto die non iret ad Ecclesiam erubescebat, si vero iret, timebat Dei iudicium. Vicit tandem humana verecundia: perrexit ad Ecclesiam, sed tremebundus stare cępit, ac per singula momenta suspectus qua hora spiritui immūdo traderetur. Et cū valde timeret, ei in illa Missæ celebritate aduersi nihil contigit, qui lætus exiit, & die altero Eclesiā iam securus intrauit: factumq; est vt iam per sex continuos dies lætus ac securus procederet. Die autem septima subita morte defunctus est. Cumque sepultus fuisset per longum tempus, cunctis videntibus de sepulchro illius flamma exiit, & tamdiu ossa eius concremauit quousque omne sepulchrum consumeret, quod faciens Dominus ostendit, quod eius anima in occulto pertulit, cuius etiam corpus ante humanos oculos flamma consumpsit. *Gregorius Dialog. lib. 4. cap. 33.*

N. Christi Ecclesia postquam ad Christianos principes venit, potētia quidem & diuitiis maior, sed virtutibus minor facta est. *Hieronymus in vita Malchi Captiui monachi.*

O. Ludouicus filius Arnulphi Romanorum Imperatoris Augusti finis fuit imperii, quantum ad posteritatem Regis Caroli quondam Imperatoris culpis tam propriis quam prædecessorum suorum exigentibus. Ecclesias enim quas patres sui in toto orbe construxerunt, non fouebant, sed potius instigante diabolo dissipabant. *Martinus Polonus in Chronicis.*

Item, vide Ambros. c. d. August. o. p. Bellum f. Clericus. g. Dagobertus, a. Decima. k. Dedicatio. b. Diabol. d. Dormire. b. Martinus. i. Mirabile. b, z. Papa, o. Paupertas. i. Pœnitentia. i. Persecutio. a. Roma. e. Sacerdos. c. d. e. Templum. a. Theodosius senior. b.

EDMVNDVS.

A. SAnctus Edmundus in Theologia doctor oblata plura beneficia Ecclesiastica renuit, & ne vnum quidem nisi cum onere residentiæ: quod quoties lectionibus vacare disposuit, solebat, nullius expectato consilio, resignare. Tandem vt liberius posset absque scandalo, & auditorum grauamine, verbum Dei prædicare, beneficium vnum recepit, & retinuit quorundam victus instantia. Tantum reuerentiæ sacræ Scripturæ detulit, quod quoties Biblia sacra aperuit prius ea osculo honorauit. *In gestis sancti Edmundi Cantuariensis apud Surium. Et ponitur in Spec. hist. Vincen. li. 32. c. 78.*

ELATIO

ELATIO.

QVadam die dum Pater *Benedictus* vespertina hora corporis alimenta perciperet, eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat, qui ei ante mēsam lucernam tenebat: cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio astaret, per superbiæ spiritum in mente sua tacitus voluere cœpit, quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Ad quem vir Dei statim conuersus cœpit eũ increpare, dicens: Frater, quid est quod loqueris? Signa cor tuum, vocatisque fratribus præcepit lucernam de manibus tolli: ipsum vero iussit à ministerio recedere. Tunc ea fratribus, quæ habuerit in corde per ordinem enarrauit, quanto superbiæ spiritu intumuerat. *Gregorius Dialog. lib. 2. cap. 20.* A*.

Palæstinus quidam, nomine Valēs, peruenit ad Eremum in qua pluribus annis vixit, & assecutus difficilis vitæ studium ad tantum superbię culmen ascendit, vt diabolicis illusionibus falleretur, nescio quid magnum se esse putans, tanquam Angelorum visione ministerioque quotidie frueretur. Referebant ergo eius noti, quod vno die, dum in tenebris opus faceret, acus ei qua sportulam consuebat, cecidisset, & dum eam in obscuro cernere non potuit, lampade sibi ministerio Dæmonis accensa tandem inuenit. Denique Diabolus in effigie Saluatoris nocte venit cum choro mille (vt finxerat) Angelorum lampades accensas tenentium, & cum flammea rota, in qua Saluatorē sedere simulauit, vno ex eis pcedente & dicēte: Placuit *Christo* conuersatio tua, & ecce venit ad te: tantum egredere de cella tua, & venientem eminus cernens adora. Egressus ergo illum vt Deum adorauit, & sequenti die congregatis ad Ecclesiam fratribus ait. Ego iam communione non egeo: *Christum* enim ipsum hodie vidi. Tunc sancti patres ferreis eum vinculis alligatum sæcularis vitæ conuersationi dederunt, vt ex eo tumor eius animi cessaret, quod nihil commune cum sanctis haberet, & sic eum per totum annum orationibus curauerunt: *Heraclides in libr. qui dicitur Paradisus, siue Lausiaca historia.* B*.

Item, vide Humilitas. b. Mirabile. b m. br. bx. Obedientia. e. Superbia per totum.

ELECTIO.

A. IN quadam Ecclesia Gallicana orta est dissensio de electione Pontificis. Compromiserunt autem in Cardinalem, qui præsens erat, vt vnum de duobus, quos nominauerant, eis daret. Cardinalis vero sanctum virum Petrum Claræuallensem consuluit. Qui respondit: In duobus falsis denariis non potest melior inueniri. *In gestis eiusdem Petri Clareuallensis, & ponitur in Speculo historiali, libro 20. capite 52.*

B*. Quædam sancta reclusa dixit cuidam Abbati Cisterciensis ordinis, volēti scire vtrum expedisset ei esse Abbatem? Non expedit tibi, inquit, quia Simoniace intrasti. Cui ille, quid dicis? Nunquam Simoniam commisi. At illa: Instante electione aspirans tu ad Abbatiam non simpliciter, sicut prius, ambulasti, sed dicebas monachis simplicib. non esset honor noster si extra Abbatiam eligeremus: & tibi constabat quod in abbatia non erat alius nisi tu ad hoc idoneus, & sic circumuenisti eos, & factus es Abbas. Quod ille confessus, abbatiæ renuntiauit. *Cæsarius in Dialogo Miraculorum dist. 6. cap. 18.*

Item, vide Darius. a. Simonia. c. f. i. Prælatio. d. Episcopus. i.

ELEEMOSYNA.

A. DIxit sancta Lucia matri suę: Mater mea te precor ne mihi de cœtero nomines sponsum, sed quę datura eras pro dote, pauperibus elargire. Cui mater: Tege & claude prius oculos meos, & quidquid volueris de facultatibus facito. Ad quam Lucia: Quod moriens das ideo das, quia ferre nō potes. Da ergo dum viuis & inde mercedem habebis. Cum ergo rediissent de sepulchro Sāctæ Agathæ, fit quotidie distractio rerum, & dant in necessitatibus pauperum. *In legenda sancta Lucia.*

B*. Diues quidam videns Ioannem Eleemosynariū Patriarcham Alexandrinum, in strato viles pannos habere, eo quod cæteros pauperibus erogasset, quoddam pretiosum coopertorium emit, & illi dedit. Qui cum illud nocte, super se haberet, dormire non potuit. Cogitans ergo quod CCC. domini sui, scilicet, pauperes de tanto pretio cooperiri possent, lamentans dicebat: Quanti incœnati, quanti pluuiis madefacti præ frigore hodie dormierunt: tu autem thalamo quiescens te coopertorio 30. numismatum calefacis?

cis? humilis Ioannes alia vice hoc non vestietur, statimque mane illud vendi fecit & pauperibus erogauit. Hoc autem audiens ille diues, illud coopertorium secundo emit, & eidem tradidit rogans vt ipsum de cætero non venderet. At ille accipiens iussit iterum vẽdi, & dominis suis, id est, pauperibus pretium erogari. Quod diues audiens iterum abiit, & ipsum redemit, ac beato detulit, eique gratulabundus dixit. Videbimus quis deficiet, an tu vendendo, aut ego redimendo: & sic suauiter vindemiabat diuitem dicens, quod possit aliquis intentione dandi pauperibus, diuites taliter expoliare: nec peccat; duo enim lucratur, vnum quia animas eorum saluat, alterum quia ex hoc ipse non modicam mercedem habet. *In legenda aurea in sancto Ioanne Eleemosynario.*

C. Cum quidam miles spoliatus esset, & Ioanni Eleemosynario, suam calamitatem exponeret, iussit ei dari 15. libras auri, dispensator autem tradidit ei quinque. Cumque Episcopus de collecta rediret, vidua quædam dedit in scriptis notitiam xenii 5. centenariorum auri, quam ille suscipiens conuocauit dispensatores suos, quod libras dedistis ei qui recessit à me? Qui dixerunt, Domine, quindecim, vt præcepisti: Quos ille per spiritum sciens esse mentitos, proferens picatium quod ei traditum fuerat, dixit: Si dedissetis quindecim, vt iusseram, quę attulit quinque cẽtenaria attulisset 15. Continuoque coram ipsis viduam interrogauit si aliud Deo offerre voluisset, quæ ait: Ego manu mea scripseram 15. centenaria, sed inueni 10. per se esse deleta, & cogitaui quod esset voluntas Dei, vt non darem, nisi quinque. Tunc Patriarcha dimittente mulierem, illi veritatem confessi indulgentiam petierunt. *Vincentius in speculo historiali, libr. 23, cap. 108.*

D. Cum sanctus Serapion amictum suum pauperi tribuisset, & alteri obuians, qui frigus patiebatur, tunicam similiter tribuisset, & Euangelium tenens nudus sederet, interrogauit eum quidam dicens: Abba, quis te exspoliauit? Et demonstrans Euangelium. Iste, inquit, me exspoliauit &c. *In legenda aurea.*

E. Cum quædam vidua petiuisset ab eo eleemosynã, quod filii eius esuriebant, eo nihil habente, seipsum ei tradidit, vt eum venderet Græcis, quos in paucis diebus fecit Christianos. Hoc legens de Sancto Serapione, Ioannes Eleemosy-

narius, ait: Credite mihi, quia vsque hodie putaui quod vel aliquid facere dans pecunias, nesciens quod & seipsos venderent quidam compassione superati. *Vincentius in Specul. Historiali lib. 23. cap. 109.*

F. Ioachim & Anna parentes beatæ Virginis, omnem suam substantiam trifariè diuidebant: vnam partem templo & seruientibus impendebant, aliam peregrinis & pauperibus, tertiam sibi & familiæ suæ reseruabant. *Hoc se legisse refert Hieronymus in quodam libello de Natiuitate Mariæ, quæ in legitimis B Hieronymi non numerantur.*

G. In magna quadam ciuitate mos fuit quod extraneum & ignotum omni anno eligebant in Principem, cui licebat facere quidquid vellet. Illo ergo in omnibus delitiis permanente, & semper sibi sic esse existimante, repente Ciues in eum insurgebant, & per ciuitatem nudum trahentes in nemorosam Insulam exulem transmittebant, vbi nec cibum nec vestitum inueniens fame vrgebatur & frigore. Tandem quidam Rex factus cum eorũ consuetudinem didicisset, infinitos thesauros ad Insulam illam præmisit, vbi post annũ in exilium relegatus, cæteris fame deficientibus, ille abundauit, *Ciuitas* huiusmodi, hic mundus est, *Ciues*, tenebrarum Principes, qui nos falsa mundi delectatione alliciunt, & mors superuenit, diuitiarum vero præmissio fit manibus egenorum. *Ioan.* D*amas. in historia Iosaphat & Barlaam.*

H. *Sclauinia est vestis peregrinãtium.*

Peregrinus in quadam villa moriens sclauiniam suam legauit sacerdoti: quam sacerdos recepit, sed de anima parũ curauit. Postmodũ sacerdos factus monach⁹ in ordine Cisterciensi, & in dormitorio iacens, raptus est in spiritu ad loca pœnarũ: vbi videns multas animas adduci & puniri occultauit se post ostium vidensq; dęmon prędictã Sclauiniam, dixit. Cuius est vestis illa? Responderunt: sacerdotis illi⁹ qui stat post ostium, quam quum à quodã peregrino legatã recepisset, nihil beneficii animæ eius impendit. Ad quod Diabolus: Expediamus nos statim de illa tollensque vestem eam in fætidam & bullientem aquam extinxit: de qua cum faciem & collum Sacerdotis percussisset, excitatus ille exclamauit: Adiuuate, adiuuate. En morior, en incendor. Tunc surgentes monachi inuenerunt totum caput eius exustum, sicque in infirmitoriũ deportauerunt semiuiuum. *Cæsarius in* D*ialogo miraculorum, libro duodecimo capite quadragesimo secundo.*

Hilarius

Hilarius Arelatensis Episcopus, vir doctus in diuinis, & amator paupertatis, in pauperes prius, non solũ mentis sed & corporis labore pro eis solicitus fuit. Nã pro iis reficiendis & rusticationẽ cõtra vires suas homo genere clarus exercuit: sed nec in spiritualibus laborare neglexit. *Gennadius Massiliensis de viris illustribus, in Hilario.* I.

Eugenius ordinatus Carthaginensis Episcopus, cœpit per bonam vitam reuerendus haberi, his etiã qui foris sunt & omnibus esse gratus, pecunia apud ipsum nunquã mansisse probatur, nisi forte tali hora offerretur, quando nox aderat, tantum reseruabat quantum diei sufficeret, non quantum cupiditas expetisset. *In gestis eiusdem.* K.

Anno imperii Phocę secundo, cum quidã pauper à nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero: desiste eleemosynam petere à nobis, qui nihil hic pręter lapides habemus, & cum subiecisset pauper, omnia ergo in lapides vertantur: quidquid manducabile erat in lapides conuersum est colore & forma rerum earundem manentibus. *Vincen. in Specę. histor. lib. 23. capite 17.* L.

Osualdus Rex Nortoambrorum, cibos sibi propter pauperes subtrahebat. Huius autem dextera manus hodie quoque cum brachio & cute & neruis incorrupta manet, toto corpore reliquo in cineres resoluto. *Helinan. in Chronicis.* M.

Episcopus quidam Capuanus vidit Benedictum 8. Papam quasi corporaliter equo insidentem: heu, inquit, nonne tu es Papa Benedictus? Ego sum, inquit ille infelix. Quomodo, inquit, est tibi pater? Grauiter, inquit, torqueor, sed perge, inquit, ad fratrem meum Ioannem, qui nunc sedem Apostolicam occupat, eique dices vt illam potissime summam, quæ in tali theca reposita est, pro me pauperibus distribuat, sicque redimendum me esse quandoque cognoscat. Nam cætera quæ pro me indigentibus data sunt, nil profuerũt, quia de rapina & iniustitia acquisita sunt. *Petrus Damiani, & in Specul. histor. Vincentij lib. 26. cap. 21. Martinus Polonus in Chronicis.* N. *Epist. 5. cap. 4.*

Quidam conuersus Cantuariensis vadens ad nundinas, & 40. libras secum deferens, vt eas expenderet in necessitatibus domus suæ, comitem habuit in via militem vateranum, grauatum ære alieno. Tunc conuersus dixit militi se comitaturum, qui ingressi domum creditoris, & cum peterent inducias, negauit ille, addens quod filium eius O.

vinctum in carcerem poneret. Pro quo cum oraret conuersus, creditor multa conuitia ei intulit: ad quem conuersus. Hodie, inquit, liberabitur iustus iste de carcere mortis: & proiiciens ante pedes eius quadringenta libras redemit filium militis de carcere, ipsumque à debito liberauit. Qui veniens narrauit fratribus quæ gesta erant Illi vero cum essent viri spirituales, in hoc facto multum commendabāt eum. *Guilielmus Lugdunensis in summa virtutum, parte 3. rubrica 57.*

Cum hoc, scilicet, *quod scribitur Exodi 23 ver. 10. Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges eius, anno septimo dimittes eam, & requiescere facies, vt comedant pauperes populi tui,* obseruatum fuit, vt ait Iosephus, in anno sexto in tantum abundabant fruges, quod sufficiebant ad vsum septimi anni & octaui & ad sementem. *In scholastica historia super Exodum cap. de iudiciis.*

R**. Dum VVandalorum tempore fuisset Italia in Campanię partibus depopulata, multique essent de hac terra in Africam translati, Paulinus vir Domini, quæ ad Episcopiū pertinebant cum habere poterat captiuis indigentibus largitus est. Et cum iam nihil omnino superesset, quodam die quædam vidua aduenit quæ à Regis VVandalorum genero filium suum in captiuitatem ductum fuisse fuisse perhibuit, atque à viro Dei pretium huius postulauit. Tunc vir Domini fœminæ, quæ dare potuisset inquirens, nec aliud quam se inueniens, fœminæ respondit. Quod possim dare non habeo, meipsum tolle, me seruum iuris tui esse profitere, & me vice filii in seruitium trade. Quod illa audiens, putauit derisionem esse potius, quam compassionem. At ille dubitanti fœminæ citius persuasit, vt audita crederet, perrexere ergo vterque in Africam. Procedente autem Regis genero, vidua rogata se obtulit, ac prius petiit vt ei donaretur filius. Quod cum vir barbarus non solum facere, sed etiam audire despiceret, illa subiunxit: Ecce hunc hominem pro eo vicarium præbeo, & mihi vnicum filium redde. Cumque venusti vultus hominem conspexisset, quam artem nosset, inquisiuit. Cui vir domini respondit. Artem quidem aliquam nescio, sed hortum bene excolere scio. Quod ille libenter accepit. Suscepit itaque seruū, & rogāti viduæ reddidit filium. Deinde narratur qualiter horti curam gerens emptoris sui gratiam acquisiuit. A quo tandem obla-

oblatione sibi facta petendi quod vellet, vt cum magno munere reuerteretur, hoc solum petiit, vt illi omnes captiuos suæ ciuitatis relaxaret. *Gregorius Dialogorum libro tertio capite primo.*

Quidam iuxta nos Deus-dedit nomine, religiosus habitabat, qui calciamenta solebat operari, de quo alter per reuelationem vidit quod ei domus ædificabatur. Sed in ea constructores sui solo die Sabbathi videbantur operari, qui eiusdem viri vitam postmodũ requirens, inuenit, quia ex his quæ singulis diebus laborabat, quidquid ex victu & vestitu esse potuit, die sabbathi ad beati Petri Ecclesiam deferre consueuerat, atque indigentibus erogare. Qua in re perpẽde, quod non immerito domus ipsius fabrica sabbatho crescebat. *Gregorius Dialogorum lib. 4. cap. 38.* S*.

Quidam rogauit senem quendam, vt acciperet pecunias in suis necessitatibus profuturas. Ille autem nolebat, vtpote qui opere manuum suarum sibi esset sufficiens, sed dum ille persisteret obsecrando, vt saltem pro indigentium necessitate susciperet, respondit senex. Duplex mihi opprobrium est, quia & cum non indigeam, accipio, & aliena tribuens vanam gloriam colligo. *In vitis Patrum, lib. 4. par. 2.* T.

Venerunt aliquando quidam Græcorum, vt darent Eleemosynam in ciuitate Ostracini, & assumpserunt sibi neconomos Ecclesię, vt ostenderent eis qui necessitatem maiorem haberent. Illi autem duxerunt eos ad quendam leprosum, & dederunt ei. Ille autem nolebat accipere dicens: Ecce modicas palmas habeo, quas operor, & facio plectas, & ex eis manduco panem. Iterum duxerunt eum ad cellam vnius viduæ, quæ erat cum filiabus suis, & cum pulsassent ad ostium, cucurrit filia nuda. Mater autem eius abierat ad quoddam opus Erat enim candidatrix, & dabant filiæ eius vestimentum, & nummos. Illa autem nolebat accipere dicens, venisse matrem suam & dixisse sibi: Confide, quia voluit Deus, & inueni opus quod faciam hodie, vnde habeamus victum nostrum. Et cum venisset mater eius rogabant eam vt acciperet, & noluit, dicens: Ego habeo curatorem meum Deum, & vos vultis eum tollere à me hodie. Illi autem agnoscentes fidem eius glorificauerunt Deum. *Eodem libro parte 2.* V.

Quidam obtulit leproso cuidam pecuniam dicens Habe ad expensas tuas, quia senuisti, & infirmus es. Hic autem X.

respondit: Tu post sexaginta annos venis auferre nutritorem meum, & non acquieuit accipere *Eodem libro parte* 3.

Y. Narrauerunt senes de quodam hortulano, quod omnem laborem suum in eleemosynam expenderet. Postea Sathanas immisit in cor eius dicens: Collige tibi aliquantam pecuniã ne cum senueris aut ęgrotaueris opus habeas. Et collegit & impleuit lagænam de nummis. Cõtingit autem eum infirmari & putrefieri pedẽ eius, & expendit, quod collectum fuerat. Postea vero venit quidam de expertis medicis, & dixit: Nisi incideris pedem tuum, putrefiet, & constituerunt diem vt incideret pedem eius. Illa autem nocte stetit Angelus Domini & dixit ei: Vbi sunt nummi quos collegisti? & vbi est spes de qua tractasti? & collegit se & ait. Peccaui Domine, ignosce mihi. Tunc Angelus tetigit pedem eius, & statim sanatus est. Et surgens mane abiit in agrum operari. Venit ergo medicus iuxta consuetudinem cum ferramentis vt secaret pedem eius, & videns eum fodientem terram admiratus glorificauit Deum. *Ibidem.*

Z. Frater quidam dixit Abbati Pastori. Si dedero fratri meo modicum panis, aut aliquid aliud, dæmones polluunt illud vt videatur ad placendum fieri. Dixit ei senex. Et si ad placendum hominibus fiat tale opus, non tamen debemus fratribus præbere quod egent. Et dixit ei parabolam: Duo homines agricolæ erant in vna ciuitate habitantes, & vnus ex eis seminans collegit pauca & sordida: alius autem negligens seminare omnino nihil collegit, si ergo fiat fames quis horum potest euadere? Respondit frater. Qui fecit quamuis parum atque immundum. Et dicit ei senex. Ita & nos seminemus pauca, ne famis tempore moriamur. *In vitis patrum lib. 12 part.* 1.

Aa. Monachus quidam Thebæius accepit gratiam ministerii, adeo vt omnibus indigentibus ministraret. Cõtigit autem aliquando in quodam vico, vt agapem facerent, & ecce mulier quædam venit ad eum, vt acciperet, quæ vestita erat vetustissimis rebus quam cũ ita vidisset impleuit manum vt daret ei multum. Clausa est autem manus eius & leuauit parum. Alia autem venit ad eum vestita bene, & videns vestes eius misit manum, vt ei daret parum, & aperta est manus eius, & leuauit multum, & requisiuit de vtrisque mulieribus illis, & cognouit quia illa quæ bonis vestibus vtebatur de honestis mulieribus ad paupertatẽ peruenerit

illa

illa vero alia accipiendi causa se rebus vetustis vestierit. *Eodem libro parte 2.*

Monachus erat habens fratrem sæcularem pauperculum, & quidquid laborabat præbebat ei: sed quantum ille ei præbebat, tantum ille pauperior fiebat. Pergens autem monachus ille indicauit hoc seni. Senex autem dixit ei. Vltra non præbeas ei, sed dic illi: Frater quando habui, tibi dedi, tu ergo modo labora, & ex eo quod laboraueris, præbe mihi, & quidquid attulerit accipe ab eo, & vbi scis peregrinum aut senem pauperem da illud & roga eos vt orent pro eo. Ille fecit ita, & hæc dixit fratri: & discessit tristis. Et ecce prima die tollens de horto minuta olera attulit ei. Accipiens autem frater dedit senibus, & rogauit eos vt orarent pro eo: Qui cum accepisset benedictionem, reuersus est in domum suam, postea iterum attulit ei olera & panes tres, & frater fecit sicut prius. Veniens tertio multas attulit expensas & vinum & pisces. Quod cum frater eius vidisset miratus est & vocauit pauperes & refecit eos. Dixit autē illi seculari fratri suo. Non opus habes aliquantos panes? Et dixit ei: Non Domine, quoniam quando aliquid accipiebam à te velut ignis intrabat in domum meam, & cōsumebat illud: nunc autem quando à te nihil accipio superabūdo. Frater autem seni omnia indicauit. Et dixit ei senex: Nescis quia opus monachorum ignis est, & vbicunque ingreditur, consumit? Hoc autem vtile est fratri tuo, vt de labore suo misereatur, & à sanctis viris orationem accipiat, & ita multiplicabitur labor eius in Domino. *In vitis Patrum libro 13 parte 2.* Ab.

Senex quidam cum alio fratre habebat communem vitam, erat autem senex misericors. Contigit autem vt fieret fames. Et cæperunt quidam venire ad eius hospitium, vt acciperent agapem. Senex omnibus ministrabat panē. Videns autem frater, quod fiebat, dicit seni: Da mihi partem meam de panibus, & quod vis fac de parte tua. Senex diuisit panem, & faciebat more solito eleemosynam de parte sua, Multi autem concurrebant ad senem, audiens quod omnibus daret. Videns autem Deus propositum voluntatis eius, benedixit panes. Frater ille autem consumpsit panes suos, & dixit seni: Modicum est quod adhuc habeo de panibus, Abba, suscipe me ad cōmunem vitā, Et dixit ei senex. Vt vis, Ac.

facio. Et cœperunt iterum simul esse, facta autem iterum abundantia victualium, veniebant iterum indigentes vt acciperent agapem. Contigit autem vna die, vt intraret frater ille, & videret, quia defecerant panes. Venit etiam pauper postulans agapem. Senex ergo dixit fratri. Da ei panem. Et dixit: Iam non habeo. Et dixit senex. Intra & quære. Ingressus vidit repositionem in qua panes haberi solebant, repletam panibus. Quod cum vidisset timuit, & tollés dedit pauperi, & ita agnoscens fidem & virtutem senis glorificauit Deum. *Eodem libro parte 3.*

Ad*. Decem annis cæca mulier ducta est ad B. Hilarionem, oblataque à fratribus omnem suam substantiam se in medicos expendisse ait. Cui sanctus respondit: Si quæ in medicos perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus Iesus. Clamante autem illa, & misericordiam deprecãte, expuit in oculos eius, & statim Seruatoris exemplo sanauit eam. *B. Hieronymus in vita eius.*

Ae*. Orion, vir primarius, & ditissimus vrbis Hanlę, à legione dæmonum possessus, ad Sanctum Hilarionem adductus est, & ob eo curatus. Qui post plurima dona offerens pro gratiis, repulsus est: Non legisti, inquit, quid Giez, quid Simon passi sunt? Cumque Orion flens diceret: Accipe, & da pauperibus. Ille respondit: Tu melius potes ea distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes &c. Tristi autem illi: Noli, inquit, tristari, fili: quod facio, pro te facio & pro me. Si enim hæc accepero & ego offendam Deum, & ad te legio reuertetur. *Ibidem Hieronymus.*

Af. Cum ad sanctum Ammonem venissent quidam, ipse volens probare animos eorum dicit, dolium sibi esse necessarium, vbi aquam pro aduenientibus congregaret, & cum polliciti fuissent se perlaturos, vnus de ipsis graue sibi dixit, dicés, posse periclitari camelum suum, si ei tam graue onus imponeret. Tunc alter. Ego, inquit, imponam asino meo pondus, quod camelo tuo onerosum dicis, & merita hominis Dei facient quod impossibile esse possibile. Et ita dolium impositum asino prouexit vsque ad monasterium hominis Dei, ita vt nec sentiret asinus. Quem vt vidit Ammon: Benefecisti, inquit, in asino deferens dolium. Collegæ enim tui mortuus est camelus, & regressus inuenit ita gestum. *In vitis Patrum sub primo titulo de sancto Ammone.*

De

De sancto Pambone mihi sancta Melania retulit, quod ipsa ei trecentas libras argenti obtulit. Qui cum sederet & vimen intexeret, hoc tantum ait: Det tibi Deus mercedem suam. Deinde œconomo suo dixit: Suscipe & in fratres egentes diuide. Cumque illa stans pro munere dato benedictionem aut laudes expectaret, & nil ab eo vlterius audiret, ait: Scito Domine in hac argentaria trecentas esse libras. Qui iterum nec sursum quidem aspiciens, respondit: Si mihi istud offerres, competenter hoc diceres. Cum autem non mihi, sed illi quem non spreuisse, sed amplius honorasse duos nūmos, scimus, tace, quiesce. Nam qui montes lance pensauit, non opus habet à te mensuram cognoscere. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.* — A g.

Vide Ambrosius.a. Auarus.o.p.q. Clericus.g. Dare.a. Dominicus c. Ecclesia.a. Heremita.b Histrio.b. Hospitalitas.g Labor d. Martinus.c.h.l Monachus.x.a.b. Obedientia a. Paupertas. c.d. Vsura.b.

ELOQVENTIA.

A. Demosthenes cum inter initia Rhetoricæ primam literam dicere non posset, oris sui vitium tanto studio expugnauit, vt à nullo expressius referretur. Deinde propter nimiam exilitatem, vocem suam excitatione continua ad gratum auribus sonum perduxit. *Valer. Max. lib.8. c.7. Plutar. in vita Cic. de oratore.1. de diuinat.2.*

B. Lateris etiam infirmitate defectus, quas corporis habitus vires denegauerat, à labore mutuatus est. Multos enim versus vno impetu spiritus complectebatur, eosque aduersa loca celeri gradu scandens pronunciabat, ac vadosis littoribus insistens declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat, vt ad fremitus concitatarum concionum patientia duratis actionibus vteretur. *Ibidem Valer. Max. & Quinctil lib. 11. capite 3. Cic. quinto de Finibus.*

C. Fertur quoq; ori insertis calculis multum ac diu loqui solitus, præliatus est cum rerum natura. Itaque alterum Demosthenem mater, alterum industria enixa est. *Ibidem Valerius.*

D. Missi à Ducibus milites ad M. Antonium oratorem obtruncandum sermone eius stupefacti, vibratos gladios vaginis reddiderunt, &c. *Valer. lib.8 cap.9. Appian. de bello ciu. lib.1. Plutar. in Mario. Velleius Paterc.*

E. Pisistratus dicendo tantum valuisse traditur, vt ei Athenienses regium Imperium permitterent, cum contra amantissimus patriæ Solon niteretur. Quo euenit, vt alioqui prudentissima ciuitas libertati seruitutem præferret. *Ibidem Valer & Iustinus lib.2. Plutarch. in Solone, Herodot. lib.1.*

F. Quantum eloquentia valuisse Hegesiam Cyrenaicum Philosophum putamus, qui sic mala vitæ repræsentabat, vt eorum misera imagine pectoribus miserorum multis voluntariam mortem ingeneraret. Ideoque à Rege Ptolemęo vlterius hac de re differere prohibitus est. *Ibidem Val. Max. 8. cap. 9. Diogenes Laertius in Aristippo. Tuscul. 1. Tusculan.*

G. Eloquentiæ ornamenta in pronuntiatione apta, & cõuenienti motu corporis consistunt. *Et infra*: C. Gracchus quoties apud populum concionatus est, seruum post se musicæ artis peritum habuit, qui occulta eburnea fistula pronunciationis eius modos formabat, aut nimis remissos excitando, aut plus iusto concitatos reuocando. Quia ipsum calor atque impetus actionis attentum huiusmodi, temperamenti æstimatione esse non patiebatur. *Val. Max. lib. 8. cap. 10. Plutarch in Gracchis. Cic. 3. de Oratore. Quinctil. 1. c 16. A. Gellius lib. 1. cap. 11.*

H. Marcus Cicero quantum in pronunciatione & motu corporis momenti sit, oratione, quam pro Gallio habuit, significauit, M. Callidio accusatori exprobrando, quod præparatum sibi à reo venenum testibus, chirographis, quæstionibus, probaturum se affirmans remisso vultu & languida voce, & soluto genere orationis vsus est, pariterque & oratoris vitium detexit, &c. ita claudendo. Tu istud mi Callidi, nisi fingeres, sic ageres. *Ibidem Valer. libr. octauo, capite decimo. Cicero in Bruto. Quinctil libro vndecimo, capite tertio.*

I. Demosthenes cum interrogaretur, quidnam esset in dicendo efficacissimum, respondit: ἡ ὑπόκρισις, id est, pronuntiatio. Iterum deinde, & tertio interpellatus idem dixit: pene totum se illi debere confitendi. *Ibidem Valerius Maximus. Cicero in Bruto. & 3. de Oratore. Fab. Quinctil. 11. capite tertio.*

K. Æschines, cum propter iudicialem ignominiam relictis Athenis Rhodum petisset, atque ibi rogatu ciuitatis suam prius in Ctesiphontem, deinde Demosthenis pro eodem orationem clarissima & suauissima voce recitasset, admirantibus

rantibus cunctis vtriusque columnis eloquentiam, scilicet aliquanto magis Demosthenis. Quid si ipsum, inquit, audissetis? Tantus orator, & modo tam infestus aduersarius sic inimici vim ardoremque dicendi suspexit, vt se scriptorum eius parum idoneum lectorem esse prædicaret, expertus acerrimum vigorem oculorum, terribile vultus pondus, accommodatum singulis verbis sonum vocis, efficacissimos corporis motus. Igitur etsi operi illius nihil adiici potest, tamen in Demosthene magna pars Demosthenis abest, quod legitur potius quam auditur. *Idem Valerius lib. 8. capite decimo, Cic. 3. de Oratore. Plinius libro septimo, capite trigesimo.*

Item, vide Dissentio. a.

EMPTIO.

A Piscatoribus in Milesia regione verriculum trahentibus quidam iactum emerat. Extracta deinde magni ponderis aurea delphica mensa, orta controuersia est, illis piscium capturam se vendidisse affirmantibus, hoc se Fortunam tractus se emisse, dicente: Qua conditione propter nouitatem rei & magnitudinem pecuniæ ad vniuersum ciuitatis eius populũ delata, placuit Apollinem Delphicum consuli, cui nam adiudicari mensa deberet. Ille respondit: illi esse dandam, qui sapientia cæteros præstaret. Tum Milesij consensu Thaleti mensam dederunt, ille cessit eam Bianti, iste Pitaco, is protinus alij: deincepsque per omnem septem Sapientium orbem, postremo ad Solonem peruenit, qui & titulum amplissimæ prudẽtiæ, & præmium ad ipsum Apollinem transtulit. *Valer. Max. lib. 4. c. 1. Plutarch. in Solone. Diogenes Laertius in Thalete.* A.

Item, vide Lex, c. Tullius. a. Mercator. b.

EPISCOPVS.

QVid miraris, Petre, quia fallimur, qui homines sumus? An mente excidit, quod Dauid contra innocentem Ionathę filium sententiam dedit, cum verba pueri mentientis audiuit? Quod tamen, quia per Dauid factum est, & occulto Dei iudicio iustum credimus, & tamen humana ratione qualiter iustum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum, si ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non sumus? Multum verò quod vniuscuius- A.

que

que Præsulis mentem curarum densitas deuastat, cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad singula. Hæc *Beatus Gregorius* ad excusationem cuiusdam prædecessoris sui, qui quorundam clericorum verbis adulatoriis deceptus, quendam sanctum virum ad vrbem præcepit adduci. *Gregorius Dialog. lib. 1. c. 4.*

B. Hoc notum tibi sit, quia post mortē meam, tu huic Ecclesiæ Episcopus non eris propter auaritiam tuam. Verba sunt sancti Bonifacij Episcopi ad Constantinum presbyterum Nepotem suum ad Episcopatum anhelantem. *Eod. lib. cap. 9.*

C. Narrauerunt de Abbate Natiram, quia cum esset in cella sua in monte Sina, mediocriter gubernabat vitam, de his quæ erant corpori necessaria. Cum esset Episcopus in Pharam, multum coarctabat animam suam in duritia cōtinentiæ, & dicit discipulus suus: Abba, quando eramus in eremo, non te cruciabas ita. Et dicit ei senex: Fili, illic solitudo erat, & quies, & paupertas: propterea volebam gubernare corpus ne infirmarer: nunc autem hic sæculum est, & occasiones plurimæ sunt excedendi, & si infirmus fuero, sunt, qui occurrant, ne perdam propositum monachi. *In vitis Patrum, lib. 14. parte 4.*

D. Post persecutionem Diocletiani & Maximiani multitudo gentium intrauit, fœcunditas Ecclesiæ creuit in fructibus, sanctis Episcopis iuxta doctrinam Apostolicam iter fidei sinçera conuersatione monstrantibus. *Ibidem in vita S. Pachomij.*

E*. Ammonius Pambonis discipulus, in Episcopum postulatus dicebat, acquiescere se omnino non posse. Cumque videret se non posse euadere, ferro sinistram aurem secuit, dicens: Vel nunc probatur, non posse quod cupitis impleri, quia nullus aure præcisa debet ordinari. Ad hoc Dorotheus Episcopus respondit. A Iudæis lex ista seruatur: ego autem si dederitis mihi aliquem naribus truncum, sed moribus probum, non eum dubito facere Episcopum. Cum ergo vim facerent, iratus respondit: Si me vltra coëgeritis, etiam linguam abscindam. Et tunc dimiserunt eum. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus, & historia Tripartita li. 4. cap. 1.*

F. Quidam Prior Claræuallensis electus in Episcopum est, quo renuente suscipere, nec ad imperium Abbatis sui

nec

nec Episcopi acquiescente, non multum post defunctus cuidam monacho sibi charo apparuit: à quo requisitus quomodo sibi erat, respondit: Bene. Et adiecit: Reuelatũ est mihi à sancta Trinitate, quia si promotus fuissem in Episcopum, fuissem de numero reproborum. *Gulielmus Lugdunensis in Summa virtutum, rubrica* 26.

De Augustino legitur, quia fugiebat ab omni ciuitate, quæ non habebat Episcopum, ne in Episcopum eligeretur. *Vbi supra.* G.

Accenso Edgari Anglorum Regis animo in amorem Deo sacratæ virginis, perpetratoque peccato, & ad populi audientiam perlato. Dunstanus Cantuariensis Archipræsul dolore affectus mox illum redarguendum, velut alterum Dauid, intrepidus adiit. Cui assurgens Rex, cum manum extenderet, vt eum ad regium thronum deduceret, ille manum dare renuens. Tu, inquit, audes manum Pontificis contingere, qua virginem sacratam non timuisti præripere? Nolo esse amicus, cui *Christus* fuerit inimicus. Territus Rex extemplo prosternitur, scelus flebiliter fatetur, veniam petit. Quod vt vidit Pontifex, lachrymans & ipse, Regem à terra leuauit. Deinde cum ei magnitudinem peccati exposuisset, septẽnem ei pœnitentiam indixit, vt in toto hoc spacio coronam regni nõ gestaret, ieiunium in hebdomada biduale transigeret, sacratis virginibus monasterium fundaret, pauperibus thesauros largè dispergeret, &c. quæ omnia Rex impleuit. Septimo autem anno, cum pœnitentiæ tempus exactum fuisset. Præsul accitis omnibus regni proceribus, coram populi multitudine Regi coronã imposuit, cunctis Deum in Dunstano laudantibus, puerumque ex peccatrice progenitum, de sacro fonte leuauit. *Vincentius Beluacensis, in Speculo historiali, lib.* 25. *cap.* 78 *& Gulielmus Malmesburiensis lib.* 2. *capite* 8. *de gestis Regum Anglorum.* H.

Quidam Francorum Rex à suo confessore quæsiuit, quare tunc temporis Episcopi regni sui non faciebant miracula, sicut olim prædecessores eorum? Ille respondit. Domine olim Episcopi regni vestri fiebant à Deo, omnino humano fauore posthabito, & tunc Deus eos iuuabat in prælaturæ regimen, & in miraculis faciendis: nunc autem per vos fiunt per preces vestias, quas electores præcepta reputant: Vos ergo tales non potestis iuuare in miraculis faciendis, I.

ciendis, ideo non est mirum si non faciant. *Hoc in Chronicis recolo me legisse.*

Item, Augustinus. h. i. Ecclesia. b. c. d. Eleemosyna. k. l. Germanus. a. Martinus. a. b. c. d. Mirabile. z. Mors. d. Sacerdos. c.

ERROR.

A. NArrauit Abbas Daniel de quodam sene magno, quia diceret per simplicitatem, quod Melchisedech ipse est filius Dei: quod audiens sanctæ memoriæ Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus misit ad eum. Sciens autem quod signifer esset ille senex, & quidquid peteret à Deo, reuelaretur ei, & quia similiter diceret hoc verbum, vsus est tali oratione: Abba in cogitatione mea est, quod Melchisedech sit filius Dei, & rursus alia cogitatio dicit quia non, sed homo sit, & summus sacerdos fuerit Dei Rogo ergo vt preceris dominum, quatenus tibi reuelare dignetur de hoc. Senex autem de conuersione sua præsumens dixit: Da mihi tres dies inducias, & ego deprecor Dominum de hac re, & renuncio tibi quod mihi fuerit reuelatum. Intrans ergo in cellam suam deprecabatur Deum. Et veniens post tres dies dixit: Homo est Melchisedech. Archiepiscopus autem dixit quomodo constat apud te, Abba? At ille: Deus, inquit, mihi ostendit omnes Patriarchas, ita vt singuli coram me transirent vsque ad Melchisedech, & Angelus assistens mihi dixit. Ecce Melchisedech. Et gauisus est Cyrillus. *In vitis Patrum, libro 18. parte 1.*

B. Simpliciores fratres inter ruinas templi & altaris, siue in portarum exitibus quę Siloam ducunt, rubra saxa monstrantes, Zachariæ sanguine putant esse polluta. Non condemnamus errorem, qui de odio Iudæorum, & fidei pietate descendit. *Hieronymus in comment. super illud Matthæi 23. vers. 35. vsque ad sanguinem Zachariæ.*

Item, vide Augustinus. n. Deus. *a. e. Hæresis.*

ESDRAS.

A. TRadunt quidam modum scribendi à dextra in sinistram, Esdram Iudæis tradidisse, cum prius ad modum arantium scriberent, vnde & scriptura, exaratio solet dici. Scribebant enim à sinistro cornu in dextrum, & à dextro redeundo in sinistrum. *In historia scholastica parte 4. capit. de Artaxerxe & Esdra.*

ESSÆI.

ESSÆI.

Essæi fere in omnibus monasticam vitam agebant, nuptias fastidientes, non quia cõiugia censerent esse perimenda, sed cauendam intemperantiam mulierum: nullam earum fidem seruare viro protestantes. Omnia habebant communia, probro vnguenta ducentes, squalorem decus putabant, dummodo in veste candida semper essent. Nulla eis certa ciuitas, sed in singulis domicilia habebant. Solem vt oriretur, orabant, &c. Iuramentum pro periurio habebant, sectæ suæ neminem adhibentes, nisi sub anni probatione. Receptum autem secum post annum duobus aliis annis mores eius probabant: deprehensum in peccatis à se pellebant, vt herbas more pecudum decerpens vsque ad obitum pœniteret. Cum decem simul sederent, nullus nouem inuitis loquebatur, spuere in medium vel in dexteram partem vitantes, à Deo sabbathum obseruantes, quod nec eo die aluum purgabant. Dolabrum ferebant ligneũ, quo in loco secretissimo terram ad aluum purgandam fodiebant, demissa veste diligenter se contegentes, ne splendori diuino facerent iniuriam, ob id statim foueam implentes. Viuebant longissimè ob victus parcitatem. Animas omnes à principio creatas pro temporibus incorporari, bonas exutas corporibus vltra Oceanum degere, aiebant: malis procellosa & hyberna loca delegantes. Erant in eis, qui futura prædicerent. Quidam coniugibus, sed moderatè vtebantur. Nam si omnes homines abstinendum esse arbitrãtur, genus humanum deficeret. *Scholastica historia parte nona, capite 33. ex Philone Iudæo libro de vita contemplatiua. Iosephus libro decimooctauo antiquitatum cap. 2. & lib. 2. cap. 7. de Bello Iudaico.*

EVCHARISTIA.

Dixit Abbas Pastor: Scriptum est: *Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita anima mea ad te Deus.* Quoniam ergo cerui in solitudine serpentes plurimos glutiunt, & cum veneno eorum accensi fuerint ad aquas peruenire desiderant: bibentes autem temperantur à feruore illo: ita & monachi in solitudinibus habitantes accenduntur dæmonum veneno, & propterea desiderant sabbatho, & Dominica venire ad fontes aquarum, hoc est, ad corpus & sanguis

ſanguinem Domini noſtri *Ieſu Chriſti*, vt purgentur ab omni amaritudine dæmonum. *In vitis Patrum libro 18. parte tertia.*

B. Sanctus pater Eulogius nomine, qui in offerendis ſacramentis tantum gratiæ acceperat a Domino, vt vniuſcuiuſque accedentium ad altare Dei merita culpaſque cognoſceret: denique ex monachis quoſdam volentes accedere, retinebat, dicens: Quomodo auſi eſtis accedere, cũ mens veſtra & propoſitum ſit in malo. *In vitis Patrum de ſancto Eulogio.*

C*. Monebat S. Apollonius, vt ſi fieri poſſit quotidie monachi communicarent, ne forte qui ſe longe fecerit, ab eis longe fiat à Deo. Qui autem frequentius hæc ſuſcipit, frequentius ipſum accipit Saluatorem, &c. Sed & ipſa commemoratio Dominicæ paſſionis, cum fit à monachis, plurimum eis vtilitatis adfert ad exemplum patientiæ, &c. Addebat autem, quod etiam remiſſio peccatorum per hæc credentibus datur. *In vitis Patrum, in vita Sancti Apollonij.*

D*. Dixit Abbas Theonas: vt manifeſtius approbatur, quod etiam inimici factione nonnunquam hæc eliciatur impuritas, ſcilicet nocturnæ pollutionis, nouimus fratrem, qui cum caſtimoniam integram poſſideret, nec pollutionibus nocturnis tentaretur, quoties ſe tamen ad percipiendam communionem Dominicam præparaſſet, immundo fluxu dormiens fœdabatur. Qui cum multo tempore ab ea trepidus abſtineret, tandem ad ſeniores hanc detulit quæſtionem. Sed cum primam cauſam morbi huius ſpiritualium medicorum doctrina diſcuteret, quæ ſolet ex abundantia ciborum ſumptorum deſcendere, eamque in eo deprehenderet non eſſe, inquirunt, ne animæ forſan culpa caro exhauſta, ieiunio, illuſionibus etiam vrgeretur, quibus etiam diſtrictiſſimi viri cum paululum elati de corporis fuerint puritate, per ſuperbiæ vitium polluuntur, probanteſque nec animæ eſſe culpam, nec carnis, ſacris eum epulis debere miſceri cenſuerunt, ne per hanc fraudem, ſcil. medicina remedij ſalutaris in perpetuũ fraudaretur. Quo facto, ita omnis diabolicæ factionis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præteritæ illuſionis conſuetudo ceſſaret, in quo inimici dolus euidẽter apparuit. *Io. Caſſ. in Collationib. Patrum, collat. 22. cap. 2.*

Matro-

Matrona quædam nobilis Romæ cauſa deuotionis oblationes facere conſueuerat, & Summo Pontifici die Dominico offerre, quæ dum quodam die ad communicandum de manu Apoſtolica cum aliis accederet, illique cum Pontifex corpus Dei porrexiſſet, dicens: *Corpus Domini noſtri, &c.* ſubriſit illa. Quod vir Dei cernens, ſacram communionem illi ſubtraxit, & ſeparatim ſuper altare poſuit. Expleto ſacro interrogauit eam beatus Gregorius, dicens: Dic quid cordi tuo immerſerit, cum communicatura riſiſti? At illa: Recognoui, inquit, illam portiunculam ex eadem oblatione eſſe quam ego propriis manibus feci, & cum intellexerim eam corpus Chriſti te nominaſſe, riſi. Tunc ſanctus exinde ſermonem fecit ad populum, ipſoque cum populo orante, prædicta portio verſa eſt in partem digiti auricularis ſanguine cruentatam, cernente matrona & omni populo, vnde in fide eſt confirmata. *Vincentius Beluacenſis in ſpeculo hiſt. lib. 23. cap.* 20. E.

Ad Adrianum Papam ſecundum Lotharius Rex, quem Nicolaus Papa pro adulterio excommunicauerat, & vt ſe excuſaret, venit, & dum Papa pro oſtenſione ſuæ innocentiæ ipſum ad communionem corporis & ſanguinis Domini inuitaret, tam ipſe quam omnes Optimates ſui, quia indignè acceperunt, mortui ſunt ipſo anno. Rex vero in ipſa via redeundo Placentiæ obiit. *Chronic. Martini Polon. & Figeb. ad annum* 870. F.

Cum Hugo de S. Victore infirmitate laboraret, & nullũ cibum retinere poſſet, corpus Domini ſibi dari vehementer poſtulabat. Tunc fratres eius turbationem ſedare volentes, ſimplicem hoſtiam ad inſtar corporis Domini, detulerunt: quod ille per ſpiritum cognoſcens ait: Miſereatur veſtri Deus, fratres, cur me deludere voluiſtis? Iſte non eſt Dominus meus. Mox illi ſtupefacti cucurrerunt, & corpus Domini detulerunt, ſed ille videns, quod recipere non valeret, eleuatis in cœlum manibus ſic orauit: Aſcendat filius ad patrem, & ſpiritus ad eum, qui fecit illum, & inter hæc verba expirauit, & corpus Domini diſparuit. *In aurea legenda ſub titulo de S. Pelagio Papa. Hugo Ranulphus libro 7. capite 10. in Polychro.* G.

Item, vide Abſtinentia. o. Comeſtio. b. Dæmoniacus. d. Peſtilentia. e c.

EVANGELIVM.

A. PErgens Barnabas Cyprum cum Ioanne, Euangelium S. Matthæi secum detulit, & super infirmos ponens multos sanauit. *In aurea legenda de S. Barnaba.*

Item, vide Eleemosyna. d Luxuria. a.

EXACTIO.

A. MArcum Antonium Imperatorem laudare quis dignè possit? A principio enim vitæ suę tranquillissimus fuit, in scientia philosophica peritissimus fuit, in datione munerum post victoriam magnificus. Hic post bellum quod habuit contra Germanos, Sclauos & Sarmatas, cum exhausto ærario nil haberet, quod militibus daret, magis elegit vasa sua aurea, & ornatum vxoris & multa alia ornamenta alienare, quam Senatũ & prouincias grauare. *Martinus Polonus in Chronicis.*

Item, vide Consiliarius. b. Domitianus. a. Humilitas. e.

EXCELLENTIA.

A. SExtus Tarquinij filius, indigne ferens, quod viribus patris expugnari Gabinij nequirent, valentiorem armis excogitauit rationem. Subito namque ad Gabinos se contulit, tanquam parentis sæuitiam & verbera fugiens, & omnium alliciendo beneuolentiam, familiarem suum ad patrem misit indicaturum, quemadmodum cuncta in manu sua haberet, & quæsiturum, quidnam fieri vellet. Iuuenili calliditati senilis astutia respondit: Si quidẽ re eximia delectatus Tarquinius, fidei autem nuntij parum credulus nil respondit, sed seducto eo in hortum, maxima & excellentissima papauerum capita baculo decussit. Cognito adolescens silentio simul ac facto patris causam altioris argumenti peruidit, nec ignorauit præcipi sibi vt excellentissimum quemque Gabiniorum aut exilio submoueret, aut morte consumeret. Ergo spoliatam propugnatoribus ciuitatem ei tradidit *Valerius Max lib. 7. c. 1. T. Liuius. lib. 1. Dionysius lib. 4.*

EXCOMMVNICATIO.

A. QVidam nobilis genere, sed degener moribus, duxit consanguineam suam. Qui propter hoc ab Episcopo excommu-

communicatus contempsit. Contigit vt panes de nuptialibus mensis in plateas ante canes proiecti non tangerentur à canibus. Non post multum temporis in cubiculo dormiens fulmine ictus est. *Petrus Damiani, & Speculum historiale. lib. 26. cap. 63.*

Epist. 2 ad Hildebrandũ Papam.

B. Quidam Diabolus loquens in dæmoniaco, post multas adiurationes cuiusdam beati viri, dixit: quod contemptus excommunicationis erat peccatum, quo plures lucrabatur. Vnus enim excommunicatus vna die quandoque facit peccare centum personas, dum facit eas communicare secum. *Guilielmus Peralta Lugdunensis in Summa Vitiorum, in Tractatu superbiæ, rubrica 135.*

C. Cum quidam vir quoddam scelus perpetrasset, & corã S. Ambrosio adductus fuisset, dixit: Oportet illum tradi Sathanæ in interitu carnis, ne deinceps audeat talia perpetrare: quem immundus spiritus statim discerpere cœpit. *In aurea legenda de S. Ambrosio.*

D. Arsius monasterij Præsul, delinquentes iuuenes non excommunicabat, sed magis ætate prouectos, dicens: Iuuenis excommunicatus spernit, prouectus verò velociter excommunicationis dolore corrigitur. *In hist. Tripar. lib. 8. c. 1. initio, ex Socratis Ecclesiastica historia.*

E. In Episcopatu Linconensi, quidam Faber excommunicatus sententiam contemnebat. Cum autem quadam die cum aliis comederet, venit ante eos porcus. Cui ille proiiciens de pane suo ait: Nunc apparebit, si porcus iste de pane meo, qui sum excommunicatus, comedet. Porcus autẽ panem tantum odorans, non tetigit. Dedit etiam vni de sociis suis, vt porco daret, qui etiam nec tunc tetigit. Dederunt alij de suo pane, quem porcus statim comedit. *Iacob. de Vitriaco.*

Item. vide Absolutiò. a. Ambrosius. b. e.

EXEMPLVM.

A. CVm quidam Princeps latronum Abbatem quendam, suis rebus spoliasset, in via dixit Abbati: Hodie res istas vendemus & ememus nobis victui necessaria. Tunc Abbas: Fili, quare tantum laboras & exponis te periculo pro victu tuo? Veni mecum ad monasterium, & bene te curabo. Cui ille: Ego non possem comedere fabas vestras & olera, & bibere cereuisiam vestram. Respondit: Ego dabo

tibi bonos pisces,& carnes,& bonum vinum. Vix tandem acquieuit ire ad probandum: Qui fecit ei parare pulchram cameram, & pulchrum lectum assignans ei monachum, qui ei seruiret: & omni die postquam latro comederat, monachus de præcepto Abbatis tantum panem & aquam sumebat. Tunc latro quæsiuit ab eo: Quid fecisti, quod ita omni die te affligis, si homines interfecisti? Cui monachus. Absit, quod hominem vnquam contristauerim. Rursus latro: Si fornicationem aut adulterium commisisti? Tunc ille se signans ait: Domine, quid dicis? Ego à pueritia hoc monasterium intraui, & nunquam fœminam tetigi. Cui latro: Quare ergo sic te affligis? Ait: Vt Deum mihi habeam propitium. Tunc latro intra se dixit: Quam miser & infælix ego sum, qui tot mala feci, & nunquam ieiunaui. Et vocato Abbate cecidit ad pedes eius, & petiit, vt reciperetur, qui postea in monasterio adeo se afflixit, vt abstinentia & religione omnes alios superaret. *Iacobus de Vitriaco, & Ioannes Egidius in scala cœli.*

B**. Quidam Episcopus literatus & subtilis missus fuit ad conuersionem Anglorum, & vtens subtilitate in sermonibus suis, nihil profecit. Missus est & alius minoris literaturæ, qui vtens narrationibus & exemplis in sermonibus, pene totam Angliam conuertit. *Beda in historia Anglorum.*

C. Sciens beatus Dominicus sæcularium corda exemplis citius moueri quam verbis, cogitauit exemplis exempla retundere, & veris virtutibus Sophisticas expugnare. Ergo vt hæreticorum familiares ostensione sanctitatis alliceret, cœpit austerè valde viuere cum suis, vigiliis, orationibus & ieiuniis, & aliis pœnitentiis se macerare, ita vt mirarentur, & dicerent: Isti homines Dei sunt. Hoc autem faciebant, non vt sibi fauorem humanæ laudis acquirerent, sed vt mentes infidelium ad amorem Catholicæ religionis alliceret. *In gestis S. Dominici libro primo capite octauo, apud Surium tomo 4.*

D. Plato & Aristoteles, & omnis in diuersum itura turba sapientum, plus ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit, quia longum est iter per verba, breue & efficax per exempla. *Seneca epist. 6.*

E. Dixit Abbas Nesteron: nonnunquam recte quædam ab aliis gesta malo ab aliis præsumuntur exemplo, & ea quæ nonnullis bene cesserant perniciosa ab aliis sentiuntur. Veluti

luti si quis illam velit illius viri imitari virtutem, quam solet Abbas Ioannes narrare. Quidam veniens ad prædictum senem habitu sæculari, cum ei quasdam frugum suarum primitias detulisset, ferocissimo dæmonio arreptum reperit. Qui cum Abbatis Ioannis obtestationes & præcepta despiciens testaretur nunquam ad illius imperium se egredi, huius aduentu perterritus, cum reuerentissima eius nominis inclamatione discessit. Cuius tam euidentem gratiam senex miratus cœpit eius vitæ ordinem & professionem disquirere. Ille se rusticum, vxoratum, victum quotidie quęrere labore manuum, nęc vllius boni sibi esse conscium testabatur, nisi quod nunquam ante ruris opera pro cederet, neque domum reuerteretur, nisi in Ecclesia pro quotidianæ vitæ commeatu Deo gratias egisset, nec se vnquam de fructibus vsurpasse, nisi prius solutis decimis: & nunquam se boues per alienam messem traduxisse, nisi prius eorum clausisset ora. Compulsum autem se vxorem accipere, cum monachum profiteri vellet, quam nemine cõscio sororis loco à se virginẽ custodiri testabatur. Quod cum audisset senex, clamauit, non immerito dæmonem illius non tolerasse præsentiam, &c. *Cassian. in Collationibus Patrum, collat.* 14. *c.* 7.

Item, vide Adulterium. a. Augustinus d. Doctor. *i. Ægyptius. b. Lex d. e. f. i. Opus. a. Scandalum. c. Senectus. f. Societas. a. Taciturnitas. d.*

EXEQVVTOR.

A. Miles quidam, vt ait Turpinus Archiepiscopus Remensis, in bello Caroli Magni cum Mauris pugnaturus, rogauit cognatum, vt si in bello moreretur, equum suum venderet, & pretium pauperibus daret. Quo mortuo cum equus sibi placeret, eum sibi retinuit. Postmodum defunctus ei tanquam Sol fulgens apparuit dicens: Cognate bone, per octo dies me fecisti pati pœnam in purgatorio propter equum, cuius pretium pauperibus non dedisti, sed impunè non feres. Hodie enim ferent in infernum animam tuam diaboli, & ego purgatus vado in regnum Dei. Et ecce subito auditus est clamor, velut vrsorum & luporum & ipsum de medio abstulerunt. *In aurea legenda sub titulo de commemoratione fidelium.*

EXERCITIVM.

A. NVlla alia re videmus populum Romanum orbem subegisse terrarum, nisi armorum exercitio, disciplina castrorum, vsuque militiæ. *H. Vegetius de re militari libro primo capite 1.*

B. Antiqui sicut inuenitur in libris, hoc genere exercuere tirones. Scuta de vimine in modum cratium rotundata texebant: ita vt duplum pondus cratis haberet, quam scutũ publicum habere consueuit. Itaque clauas ligneas duplicis æque ponderis, pro gladiis tironibus dabant, eodemque modo non tantum mane, scilicet etiam post meridiem exercebantur ad palos. Duplicis autem ponderis illa cratis, & claua ideo dabant, vt cum vera & leuiora arma tiro sumpsisset, velut grauiori pondere liberatus, securior, alacriorque pugnaret. *Eodem lib. cap. 11. & 12. Vegetius.*

C. Rei militaris periti plus quotidiana exercitia ad sanitatem militum prodesse putauerunt, quam medicos. Itaque tam pedites quam equites seque & equos suos assiduè exercuerunt. *Idem Vegetius libro 3. cap. 3.*

Item, vide Eloquentia. a. b. c. Experientia a. Militia. i. Vsus. a.

EXEQVIÆ.

A*. DVæ ante portas Massiliensium arcæ iacent, altera quæ liberorum, altera quæ seruorum corpora ad sepulturæ locum plaustro deuehuntur, sine lamentatione, sine planctu luctus funeris dies finitur Etenim quid attinet aut humano dolori indulgeri, aut Deo inuidiam fieri, quod immortalitatem suam nobiscum partiri noluerit. *Valerius Max. lib. 2. c. 6.*

EXORCISMI.

A. EXcogitauit Salomon adiurationes, quibus morbi solent mitigari, alias quibus dæmones eiicerentur, & aliasquibus abiecti non redirent. Etiam characteres, qui inscribuntur gemmis, quæ positæ in naribus arreptitij, cũ radice Salomoni monstrata, statim eum à Dæmonibus liberabant. Hæc scientia maxime valuit in gente Hebræorum, ante enim aduentum Christi sæpius homines à dæmonibus vexabantur. *In historia scholastica super tertium Regum cap. de præfectis Salomonis & inuentione exorcismorum.*

Lege

Lege Delrium lib. 2. magic. disq. q. 30. sect. 1. Iosephum lib. 8. c. 2. antiq.

B. Erant de Iudæis Exorcistæ, qui per exorcismos Salomonis Dæmones eiiciebant, si radix cuiusdam herbæ in naribus poneretur obsessi. Ait enim Iosephus, se vidisse exorcistam captum adductum ad Vespasianum, qui annulum, sub cuius gemma radix erat, posuit in naribus cuiusdam obsessi, & adiurauit dæmonem & egressus est. Vt autē probaret eiectum Dæmonem, posuit peluim aqua plenam in medio, & adiurauit Dæmonem, vt subuerteret peluim, & subuertit eam. *In scholastica historia parte septima, capite sexagesimo-tertio.*

C. Videntes quidam Exorcistæ, quod ad inuocationem nominis *Iesu Christi* Paulus eiiceret Dæmones, cogitauerunt, vti eadem forma verborum sic: Adiuro vos per Iesum Christum, quem Paulus prædicat. Et sic eiiciebant dæmones. Erant autem septem filij Scenæ principis Sacerdotum, qui præcipuà adiurabant dæmones, in hunc modum. Et dum quadam die adiurabant dæmonem, vt exiret de obsesso, dæmon respondit: *Iesum noui, & Paulum scio, sed vos qui estis?* Et insiliens in eos verberauit eos egregiè. Et congregati sunt omnes Magi, qui per artem magicam imperabant dęmonibus, & combusserunt libros suos ante pedes Pauli. *In hist. scholast. parte octaua, cap. 96.* *Act. 19. ver. 15.*

EXPERIENTIA.

A. QVinctus Scæuola vates legum certissimus, quoties de iure Prædiatorio consulebatur, ad Furium & Cæselliū, quia huic scientiæ dediti erant, consultores reiiciebat. Quo quidem facto moderationem magis suam commendabat quam auctoritatem minuebat, ab his id negotium aptius explicari posse confidebat, qui quotidiano vsu callebant. Sapientissimi igitur artis suæ professores sunt, à quibus & propria studia verecundè, & aliena callidè æstimantur. *Valerius Maximus libro octauo, capite duodecimo. M. Tullius Cicero pro Balbo.*

B. Plato conductores sacræ aræ, de modo & forma eius secum conferre conatos, ad Euclidem Geometram ire iussit, scientiæ eius cedens imo professione. *Ibidem. b.*

EXTORSIO.

A. VIdemus sæpe milites qui talias faciunt, esse pauperes plus quam illos qui non faciunt. Et hoc est flagellum Domini, qui non finit eos ditari. *Gulielmus Peralta Lugdunensis in Summa de Vitiis in tractatu de auaritia rubrica. 28. Item, vide Domitianus.a.Regnum.b.Exactio.*

FABRICIVS.

A. CVm Fabricio Duci Romanorum regni medietatem Pyrrhus Epirotarum Rex obtulisset, vt pacem conditionibus æquis admitteret, contemptus est, sed nec regni medietatem acquieuit accipere. Cum verò Cyneas, vir præstantissimus, qui Romam missus fuerat, reuersus, interrogaretur, qualis Roma esset, respondit se Regum vidisse patriam: eo quod fere omnes tales essent illic, qualis esset solus Pyrrhus in Epyro, vel Græcia. Audita ergo Constantia Fabricij, dixit Rex: Hic est vtique ille Fabricius, qui difficilius à virtute, quam Sol à cursu suo auerti potest. *In Polycratico libro quinto, capite 7. & scriptor de Viris illustris capite 36.*

FACIES.

Vide Andreas.a.Pulchritudo.b.Speculum.a.

FALLACIA.

Vide Cautela.b.Episcopus.a.Iuramentum.f.

FAMA.

A. DIuus Augustus filiam impudicam relegauit, & flagitia principalis domus in publicum emisit. Regalis tamen ingenij mos est in præsentium contumeliam amissa laudare, & his virtutem dare vera dicendi, à quibus iam audiendi periculum non est. *Seneca libro sexto de Beneficiis capite 72.*

Item, vide Gloria temporalis.d.e.g.i.k.

FAMES.

A. TEmpore Caroli Calui tanta fames fuit in Gallia, vt asinos & caballos comederent. *Helinandus in Chronicis.*

B. Anno Domini 1235. facta est valde magna fames in Francia, maxime in Aquitania, ita vt homines herbas cāpestres, vt ani-

vt animalia comederent. *In Speculo historiali libro 31. capite decimotertio.*

Recitat Agellius libr. 16. quod cum Fauorinus philosophus visitasset ægrũ quendã cuius appetitus elãguerat, ait: Quid mirum? Quia (vt inquit Erasistratus) esuritionem faciunt inanes patentesque intestinorum fibræ, & caua intus ventris, ac stomachi vacua hiantia, quæ vbi, ait, cibo complentur, aut inanitate diutina contrahuntur, tunc loco, in quem cibus capitur, vel stipato, vel adducto, voluntas capiendi cibi desiderandique restinguitur, Schytas quoq; vt famem longius tolerent, fasciis ventrem strictissime circumligare dicunt, & ea ventris compressione esuritionem posse depelli *Agellius lib. 16. Noctium Atticarum, cap. 3.* C.

Item vide Abstinentia. e. cibus. c. Comestio. f. Obsidio. d. e.

FAMILIA.

FErtur Hieronymus tres à mensa clericos exclusisse, quia ipsos incompositos vidit. Turpe ducens honesto & graui viro in eius consortio aliquid incompositum inueniri. *Ioannes Saresb. in Policratyco lib. 8. cap. 12.* A.

Scipio Æmilianus post duos inclitos Consulatus, totidemque præcipuæ gloriæ triumphos, septem seruis sequẽtibus, officio legationis functus est: & puto Chartaginis ac Numantiæ spoliis plures comparare poterat, nisi operum suorum ad se laudem, manubias ad patriam redundare voluisset. Itaq; cum per socios, & exteras gẽtes iter faceret, nõ mancipia eius sed victoriæ numerabantur: nec quantum auri & argenti, sed quantum amplitudinis pondus secum ferret æstimabatur. *Valerius Maximus libr. 4. capit 3. Iustinus libro 38. Plutarch. in Apoph. Athenæus libro 16. Scriptor de Viris illust. cap. 58.* B.

Item, Vide Cato c. Cubicularius. a. Cura. a. Fidelitas. a. Obedientia. c. Patientia. f.

FANTASMATA.

RAtbodo Duci Frisonum, quem hortabatur sanctus VVulframus fieri Christianum, Diabolus in Angelum lucis se transformans apparuit dicens: Noli à Deorũ cultu recedere. Cras accersi VVulframum, & ab eo quære, quænam sit mansio æternę claritatis, quam tibi pollicetur: quã cum monstrare nequiuerit vtriusque partis mittantur Le- A.

gati, & ego ero dux itineris, & demonstrabo domum auream quam tibi promitto. Euigilans Ratbodus narrauit cuncta VVulframo: qui dixit, sibi diabolum velle illudere. Respondit Dux, se futurum Christianum, si illa præclara mansio non demonstraretur sibi à Deo suo. Mittuntur ergo statim quidam, Friso ex parte ducis, & quidam Diaconus ex parte VVulframi qui cum paululum ab oppido processissent, obuiam habuerunt quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properate, cito monstrabo vobis pulcherrimam mansionem Ratbodo Duci præparatam. Illi autem pergentes viam latissimam & loca ignota, viderunt quandam viam diuersorum generibus marmorum polito opere decoratam, videruntque à longe domum quasi auream: & peruenerunt ad plateam quæ ante domũ erat, intrantesq; viderunt eam esse miræ pulchritudinis. Tunc ductor itineris ait. hæc est mansio Ratbodo præparata. Ad hoc Diaconus obstupescens ait: Si à Deo facta sunt ista perpetuo maneant: si vero à diabolo cito dispereant. Et cum signaret se signo Crucis ductor transiit in Diabolum, & aurea domus in lutum. Remansit Diaconus & Friso in medio locorum palustrium triduoque reuertẽtes ad vrbem ducẽ mortuum inuenerunt. Friso autem baptisatus est. *Vincentius Beluacensis, in Speculo historiali lib. 24. cap. 146.*

B. Fratrem Henricum Teutonicum, quondam lectorem Prædicatorum in Colonia, hoc narrantem audiui, quod eo existente Priore prouinciali, in partibus transmarinis accidit: vt in Athenieusem ciuitatem gratia fratres visitandi veniret. Facta autem cęna vno vespere cõuocauit ad collationem. Sedentibus cunctis super mare, prope littus nebula cõscendebat, quæ post paululum annullata apparuit super mare mons altus, & diffusus, & super montem structura in modum castri murorum ambitu, turribus ac palatiis decentissima dispositione mirabilis, & ab ipso castro pons ingens magna diffusione protensus vsque ad littus, per quem equites & pedites diuersi descendebant & ascendebant. Tũc dixit prouincialis, prædictus. Surgamus fratres, eamus ad orationem. Illudit enim Diabolus oculis nostris, vt curiositate nos teneat, & à Dei opere torpeamus. Secedentibus fratribus aliqui curiosi vsque ad finem permanserunt, videruntque instante nocte nullam structuræ subsistentiam comparere. *Thomas Cantipratens. lib. de apibus, lib. 2. cap. 57.*

Item,

Item, vide Benedictus. Mirabile. a n. a o. ap.

FASCINATIO.

HOmines in Africa esse apud Plinium didici, qui dicuntur fascinare voce & lingua: vt si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes amæniores, lætiores infantes, equos egregios, pecudes astu & gustu optimas, repētè moriantur. Sūt homines in Illyricis, qui interimūt videdo, quos diu irati cōspiciunt, eosque ipsos mares & fęminas, quæ visu nocentes sunt, pupillas in singulis oculis habere binas &c. *In Poly. lib. 5. cap. 15. Plin. libr. 7. histor. nat. cap. 2. Delrio lib. 2. quæst. 12 disq. mag.* A.

Cicero dicit Hippocratem scriptum reliquisse quosdam fratres cum simul ęgrotare cępissent, & eorum morbus eodem tempore ingrauesceret & eodem tempore leuaretur geminos suspicatum, quos Posidonius Stoicus eadem constitutione astrorum natos, eademque conceptos solebat asserere, constitutionem cæli ac siderum quæ fuit, quando nati sunt, velle trahere ad istam ægrotandi parilitatē cum tamen multa diuersorum affectuum & euentuum eodem tempore in vnius regionis terra eidem cælo subdita potuerunt concipi, & nasci. Potest etiam quando Parentes concumbunt in eis considerari valetudo & dispositio eorum. Deinde de hac materia diffusè prosequitur contra Mathematicos ex cōceptionibus vel natiuitatibus hominū futuros eorum euentus & actus prognosticare volentes. *Augustinus de ciuitate* Dei *lib 5. cap. 2.* B. *l. de Fato*

Solent homines ad tentandum peritiā Mathematicorum, afferre ad eos constellationes mutorum animalium, quorum ortus obseruant, eosque præferunt cæteris, qui constellationibus inspectis dicunt, non esse hominem natum sed pecus. Audent & dicere quale pecus, nam ad canina fata tentantur, & cum magnis adiurantiū clamoribus ista respondent, sic decipiunt homines, vt æstiment cum homo nascitur, cæteros rerum ortus ita inhiberi, vt cum illo sub eadem cæli plaga nec musca nascatur &c. *Eodem libro cap. septimo.* C.

Non immerito creditur cum Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorum cura est noxias & falsas opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus &c. *Ibidem.* D.

Amicus

E. Amicus quidam meus nomine Firminus liberaliter instituttus & excultus eloquio, mihi narrauit, patrem suum fuisse librorum Mathematicorum curiosissimum: & habuisse amicum æque illa simulque sectantem, qui pari studio & collatione flagrabant in eas nugas igne cordis sui: ita vt mutorum quoque animalium, si quæ domi parerent, obseruarent momenta nascentium, atque ad ea cœli positionem notarent. Vnde illius quasi artis experimenta colligerent. Itaq; docebat se audisse à patre suo, quod cum eiusdem Firmini prægnãs mater esset, et pater in illius amici familia quædam pariter vtero grandesceret. Atque ita factum est, vt cum iste coniugis, ille autem ancillæ dies & horas, minutioresque horarum articulos cautissima obseruatione numerarent, enixæ essent ambę simul: ita vt easdem constellationes, vsque ad eosdem minutios facere cogerentur vtrique nascenti, iste filio ille seruo, ita vt aliam positionem siderum, aliasque particulas momentorum neuter eorum notare sinerẽtur. Et tamen Firminus diuitiis augebatur, sublimabatur honoribus. Seruus autem ille cõditionis iugo nullatenus relaxato Dominis seruiebat. His itaque auditis & creditis, talis quippe narrauit omnis illa reluctatio mea resoluta concedit, id est, illa vacillatio, quam habebam de præscientia humanorum euentuum per constellationes sub quibus nascuntur homines. *Et infra.* Vnde rectissimè collegi ea quę vera consideratis constellationibus dicerentur, non arte dici, sed sorte, quæ autẽ falsa, non artis imperitia sed sortis mendacio. *Augustinus libro 7. confessionum cap. 6.*

Item, vide Genesis.*a.* *Miraculum.c.* *Mors a o.* *Pharisæi.a.*

FELICITAS.

A. CVm Gyges regno Lydiæ armis & diuitiis abundantissimo potitus, inflatus animo Apollinem Pythium sciscitatum venisset, an aliquis mortalium se esset fælicior: Deus ex abdito sacrarii specu, missa voce Aglaum Sophidium ei prętulit. Is erat Arcadũ pauperrimus, sed ætate iam senior: terminos agelli sui nunquam excesserat paruuli ruris fructibus ac voluptatibus contentus. Verum profecto verę vitæ finem Apollo nõ adumbratum oraculi sagacitate complexus est. Quocirca de fortuna sua glorianti insolenter, respondit: magis se probare securitate ridens tugurium, quam tristem curis & solicitudinibus aulam &c. Ita Gyges

dum

dum astipulatorem vanæ opinionis Deum habere cupit, vbi solida esset fælicitas didicit. *Valerius Maximus lib.7.cap. 1.Plinius lib.7.cap 46.Solinus cap.7.Polyhistícis.*

Age quam prudenter Solon neminem, dum adhuc viueret, beatum debere dici arbitrabatur: quod ad vsque fati diem ancipiti fortunæ subiecti essemus. Fœlicitatis ergo humanæ appellationem rogus consumat, qui se incursui malorum obiicit. *Valer. Max. lib.7.cap.2. Plutarchus in vita Solonis.* B.

Nec parum prudens Anaxagoras, qui interroganti cuidam quisnam esset beatus, ait: Ex his, quos tu fælices æstimas, nemo, sed eum in illo numero reperies, qui à te miser creditur. Non erit ille diuitiis aut honoribus abundans, sed aut ruris exigui, aut doctrinæ non ambitiosæ fidelis ac pertinax cultor, in secessu quam in fronte beatior. *Ibidem Valer. Maximus.* C.

Item, vide Beatitudo. Augustinus. e.

FÆMINA.

Vini vsus olim Romanis fæminis ignotus fuit, ne in aliquod dedecus prolaberentur. Quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit. Cæterum vt non tristis earum & horrida pudicitia, sed & honesto comitatis genere temperata esset, indulgentibus, & auro abundanti & multa purpura vsæ sunt. *Valerius Maxim. lib.2.cap.1.a.* A.

Egnatius Metellus vxorem, quia vinum bibisset, fusti percussam interemit, idque factum nō accusatore tantum sed & reprehensore caruit. Et sanè quæcumque fæmina vini vsum immoderatè appetit, omnibus virtutibus ianuam claudit, & delictis aperit. *Idem libr.6 capite 3. Plinius libro 14. capite 13. Tertullian. in Apologia. cap.6.* B.

Afrania prompta ad lites contrahendas pro se semper ad Prætorem verba fecit, non quod aduocatis deficiebatur, sed quod impudentia abundabat. Itaque inusitatis foro latratibus assiduè tribunalia exercendo ad muliebris calumniæ notissimum exemplum euasit, adeo vt pro crimine improbis fæminarum moribus Afraniæ nomen obiiciatur. *Idem Valer. lib.8.cap.3.* C.

Legitur quod S. Augustinus ne cum sorore quidem suâ habitare consensit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores D.

rores meæ non sunt. Docti vero viri magna cautela nobis debet esse instructio. *Gregorius in Registro. Possidius in vita Augustini.*

Item, vide Crux. f. Dæmoniacꝰ. c. Aethiopia. a.

FERIA QVINTA.

A. PRimitiua Ecclesia obseruauit diem Dominicam, & etiam quintam feriam in memoriam Ascensionis, & tunc fiebat processio. Multiplicatis solemnitatibus Sanctorum, sublata est solemnitas quintæ feriæ, & processio translata est ad Dominicam. *Historia scholastica par 7. cap. 196.*

FERTILITAS.

A. *l. 3. c. 18. de Bello Iudaico.* IOsephus regionē Genezaram dicit admirabilem. Nam tota diuersi generis arbustis consita, nulli eorum vbertatem suam negat. Sunt palmæ, quas nutrit calor æstiuus, sunt ficus & oleę, quibus aura mollior destinata est. Hanc dicit irrigari fonte qui dicitur Capharnaum. Quia quidam venam Nili esse opinantur, quia Ceratinum piscem generat qui alibi nisi in Nilo non reperitur. *Histo. scholastica par. 7. capite 41.*

FESTINATIO.

A. QVidam habebat anserem, qui omni die oua ponendo aceruum faciebat, cogitauitque quod omnia illa oua simul haberet, & ventrem anseris aperiens vnum solum inuenit, & sic ex nimia festinatione, quæ in futurum habiturus erat, amisit. *Iacobus de Vitriaco. & Aesopus de Gallina à vetula saginata.*

Item, vide Hannibal i.

FESTVM.

A. TEstatur Gregorius Turonensis, quod quum rusticus quidam die Dominica arare præsumeret, apprehensa securi vt vomerē emendaret, cōfractis digitis manubrium eius manibus adhæsit. *Vincentius in Speculo historiali libr. 4. capite 32.*

B. Cum pauper quidam Dominica die contra vsum Ecclesiasticum opus seruile exerceret, & in mola farinam conficeret, manus eius qua molam rotabat, arida subito & inutilis effecta est Procidens ille ad genua S. Audoeni reatum suum confitetur: Et ille signum Crucis manu eius impressit, & sanauit pauperem, admonēs Dominicis & festis diebus ad

bus ad Ecclesiam venire, verbum Dei audire, nec vllum opus exercere seruile, sine summa necessitate. *In gestis sancti Audoeni.*

In Kalendis & Sabbatis prophetæ, & Doctores solebãt frequentari, & audiri. *Super quartum Regum cap. de suscitatione filij Sunamitis in historia scholastica.* C.

FOETOR.

Vide Auaritia. b. Peccatum. b.

FIDELITAS.

Constantinus Imperator quosdam in suo palatio probare volens Christianos, an boni ac solidi essent, præcepit vt siquidem ad sacrificandum venirent, & Deos eius colerent, circa eum essent, si vero refugerent de palatio gratias agentes, quod non punirentur. Cum ergo in vtroq; apparerent, alii religionis desertores, alii diuina præsentibus præponentes, deliberauit illis amicis & consiliariis vti, qui fideles in melioribus constantesque permanserant, alios autem velut effæminatos expulit à suo colloquio. *In historia Tripartita lib. 1. cap. 7.* A.

Cyzium in cõtumeliam Romanorum Mithridates obsederat, vrbisque captiuos perduxit, & ostendit obsessis, vt miseratione suorum ad deditionem compelleret. At illi cohortantes eos ad mortem fortiter excipiendam, fidem seruauere Romanis. *Petrus Blesensis in epist. 89. ad Radulphum Andegauensem Episcopum.* B.

M. Attilius Regulus, & Publ. Furius Philus Censores L. Metellum Quæstorem, compluresque equites Romanorum, qui post infæliciter commissam pugnam Cannensem cum eo se abituros Italia iurauerant, direptis equis publicis, inter ærarios referendos curauerunt eosque graui nota affecerunt: qui cum in potestatem Hannibalis venissent, Legati ab eo missi ad Senatum de permutandis captiuis, neque impetrassent quod petebãt, in vrbe mãserunt: Quia & Romano sanguini fidem præstare conueniens erat, & M. Attilius Regulus Censor perfidiam notabat, cuius patet per summos cruciatus expirare, quam fallere Carthaginenses satius esse duxerat *Val. Max. lib 2. c. 9. & T. Liuius lib. 24.* C.

Petellini ab Hannibale obsessi, legatos ad Senatum auxilium implorantes miserunt. Quibus propter recentem Cannẽsem cladem succurri non potuit. Cæterũ permissum est,

est, vti facerent quod vtilissimum eorum incolumitati videretur. Liberum ergo erat Carthaginensium gratiam amplecti. Illi tamen fœminis, omniumque imbilli ætate vrbe eiecta, quod diutius armati famem traherent, pertinacissimè in muris perstiterunt: expirauitque prius eorum tota ciuitas quam ex parte vllà respectu Romanæ societatis deponeret. Itaq; Hannibali non Petelliam, sed fidum Petellinæ sepulcrum capere contigit. *Idem libro 6. capite 6. T. Liuius libro* 23.

E. In omnibus belli Punici secundi malis: nihil miserabilius, quam exitium Saguntinorum fuit. Erat eorum vrbs confæderata Romanis. Hannibal fracto fœdere inter Romanos & Carthaginenses, post primum bellum punicum, causas quæsiuit, quibus eos irritaret. Saguntum ergo obsidebat: Quod vbi Romæ auditum est, missi Legati ad Hannibalem, vt ab eius obsidione discederet, cõtempti Carthaginem pergunt: queruntur de fœdere rupto, infectoque negotio Romam redeunt. Dum hæc mora fit, Saguntum octaua mense à Pœnis deleta est. Primo quidẽ hæc ciuitas fame cõtabuit: & suorum cadaueribus pasta perhibetur. Dehinc omnium fessa rerum, saltem captiua ne in manus hostis venirent, rogum publicę construxit, in quem ardentem ferro trucidatos omnes se suosque miserunt. *Augustinus de ciuitate* Dei, *lib. 3. cap. 20. Val. li. 6. cap. 6. Liuius lib. 21. Polybius & alij.*

Item vide Constantia. a b. Fabricius. a. Fortitudo. e. Herodes. a. Iacobus Zebedai. a. Militia i. Obsidio a. Seruus. b. Victoria. u.

FIDES.

A. CVm Iacobus Zebedæi Hermogenem Magum ad se per dęmones adduci fecisset, manibus eius à tergo ligatis, eum per Philetum discipulum suum solui fecit eique dixit: Vade liber quo volueris: non est enim disciplinæ nostrę vt inuitus aliquis conuertatur. *In aurea legenda de S. Iacobo. Item, vide Origenes l.*

FIDVCIA SVI.

A. SCipio Africanus Maior speculatores Hannibalis in castris deprehensos, & ad se perductos, nec supplicio affecit, nec de consiliis ac viribus Pęnorum est percũctatus, sed circa oẽs manipulos diligentissimè deducẽdos curauit, interro-

terrogatosque an satis ea considerassent, prandio dato ipsis iumentisque eorum, incolumes dimisit. *Valerius Max. lib. 3. cap 7. T. Liuius libro 36 & Zonaras.*

B. Cum à Lucio Scipione ex Antiochensi pecunia sestertij quadragies ratio in curia reposceretur, prolato ab ea libro, quo acceptæ & expensæ summæ continebantur, discessit, indignatus de ea re dubitari, quæ sub ipso Legato administrata fuerat. *Ibidem Valerius & T. Liuius lib. 38. Scriptor de viris illustr. c. 49 & 53.*

C. Cum ad necessarium Reipublicæ vsum pecuniam ex ærario promi opus esset, idque Quæstores, quia lex obstare videretur, aperire non auderent, Scipio Africanus priuatus claues poposcit, patefactoque ærario legem vtilitati cedere coegit, quam quidem ei fiduciam conscientia illa dedit, quia meminerat omnes leges à se esse seruatas. *Ibidem Val. & T. Liuius lib. 38.*

D. Cum eo bello, quod aduersus Pirrhum gerebatur, Pœni c. ac xxx. nauium classem in præsidium Romanis Ostiam vltro misissent: Senatui placuit legatos ad Ducem eorum ire, qui dicerent populum Romanum bella suscipere solere, quæ suo milite gerere posset: proinde classem Carthaginem reducerent. *Ibidem Valer. Max. & Iustinus libro* 18.

E. Nobiliter vterque Spartanus se habuit vel respondit: & qui increpatus à quodam, quod in aciem claudus descenderet pugnare, sibi non fugere propositum esse respondit, Et referente quodam sagittis Persarum solem solere obscurari: Bene narras, inquit, in vmbra melius prœliabimur. Eiusdem vir vrbis atque animi hospiti suo patriæ muros excelsos latosque ostendenti dixit: Si mulieribus ista comparastis, recte, si viris turpiter. *Ibidem Val. Max lib. 3. cap. 7 Plut. in Apophtheg. Laconicis.*

FILIA.

A. AVgustus Cæsar filiam suam & neptes ita instituit, vt eas lanificio assuesceret, vetaretque loqui aut agere quidquam nisi palam Extraneorum cœtum adeo prohibuit, vt L. Tucinio claro & decoro iuueni scripserit, ipsum parum modeste fecisse, quod filiam suam venerat salutatum. *Suetonius in Augusto cap. 64.*

FILIVS.

A. EDuardus Rex Angliæ, qui in regno successit Elfredo, filias suas primo instituit literis erudiri, mox colo, fuso, & acu exerceri Filios suos primo literis fecit imbui, deinde regni gubernacula addiscere. *In spec. histor. Vicentii lib.* 25. c. 52.

B**. Quidam vsurarius habuit duos filios quorum vnus nolens succedere in male acquisitis, factus est Eremita. Alius volens succedere, remansit cum patre. Quo mortuo successit ei, sed non multo post & ipse decessit. Cum autem nuntiatum esset Eremitæ de morte patris, & fratris doluit valde, credens damnatos esse. Et cum rogasset Deum, vt reuelaret ei statum eorum, raptus est & in infernum ductus, & non inueniebat eos. Sed ad vltimum exierunt de quodam puteo, primo pater, deinde filius, mordentes se & litigantes ad inuicem. Patre dicente filio, maledictus sis, quia pro te vsurarius fui. Filius æque dicebat, maledictus sis, quia nisi acquisiuisses iniuste, ego non retinuissem iniustè, nec damnatus fuissem. *Guilielmus Lugdunensis, in Summa Vitiorum in tractatu de Auaritia, rubrica* 11.

C. L. Iunius Brutus, filios suos Tarquinij dominationem à se expulsam reducentes, comprehensos virgis cæsos ad palum alligatos securi percuti iussit. *Valerius Maximus libro quinto capite octauo. T. Liuius libro secundo. Dyonisius Halicarn. libro quinto.*

D. M. Scaurus, lumen ac decus patriæ, cum apud Athesim flumen impetu Cimbrorum Romani equites pulsi Proconsule Catulo pauidi vrbem repeterent, consternationis eius participi filio suo misit qui diceret, se libentius in acie interfecti ossibus eius occursurum, quam ipsum tam deformis fugæ reum visurum. *Valerius Maxim. libro quinto, capite octauo Author de Viris illustribus cap.* 27. *Frontinus lib. quarto. Stratagemat. cap.* 1.

Aulus

Aulus Fuluius filium iuuenem amicitiam Catilinæ sequutum, medio itinere retractum, supplicio mortis affecit: præfatus non se Catilinæ illum aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genuisse. *Ibidem Valerius Maxim. & Sallustius in Catilinario, Dionysius lib.37.*

Titus Manilius Torquatus, cum ad Senatum Macedoniæ de filio eius D. Silano, qui eam prouinciam obtinuerat, querelas per legatos detulisset: summo tum amplissimi Ordinis, tum etiam eorum, qui questum venerant consensu cognitione suscepta, domi consedit: solusque vtrique parti per totum biduum vacauit, ac die tertio plenissime, diligentissimeque auditis testibus, ita pronunciauit: Cum Silanum filium pecunias à socijs accepisse probatum mihi sit, & Republica eum, & domo me indignum iudico. Tum tristi sententia perculsus Silanus, proxima nocte suspendio se consumpsit, pater exequijs adolescentis non interfuit &cæt. *Ibidem Valer. libro quinto, capite octauo Liuius libr.54. Cicero primo de Finibus.*

Carolus Magnus, quam cito ætas patiebatur, filios faciebat æquitare. Filias vero lanificijs, colo, ac fuso intendere, ne per otium torpescerent. *Martinus Polonus in Chronicis.*

Item, Vide Augustus Cæsar. c. Domitianus. a. Ecclesia k. Furtum. g. Iudicium Dei c. Lex. d. Matrimonium. e Militia. a. d. e. Ornatus. b. Roma. a. b. Similitudo. c. Vsura. d. Vxor. e.

FINIS.

IVVENIS quidam veniens ad nundinas, cum circumeundo diuersa operatoria, venisset ad quoddam, in quo erat senex venerandus, qui nihil habere videbatur ad vendendum, & ab eo quæsiuisser, quid venderet? Respondit senex sapientiam. Et dixit: Et ego eam volo emere. Vende mihi pro centum marchis, quibus receptis, docuit eum hanc sapientiam. *In omni tempore tuo cogita primo, ad quem finem potes peruenire.* Cumque ille mur-

muraret, reputans se deceptum, dixit ille: *Vadas, & ne tradas obliuioni, sed vbique scribe.* Cum autem Barbarius seu tonsor quidam literatus, qui pactum fecerat cum inimicis, de iugulando eum, parans se ad radendum, & iugulandum eum, illud legisset, cogitans ad quem finem posset venire ob illam traditionem, cœpit timere, & pauescere. Quod videns ille nobilis, fecit eum stare & quæsiuit, quid haberet? Tonsor vero accepta ab eo securitate, totum reuelauit. Tunc ille cognouit sapientiam emptam sibi plurimum profuisse. *Hubertus libro de Dono Timoris. Et Thomas Cantipratanus libro secundo, de apibus, cap. 43.*

Item, vide Voluptas. t.

FLANDRIA.

A. TEmpore Caroli secundi, Romanorum Imperatoris, cognomen Caluij, Comitatus Flandriæ narratur exordium cepisse. Non erat tanti nominis, nec opulentiæ sicuti modo, sed à Regum Francorum forestariis regebatur. *In Chronicis Martini Poloni.*

FLETVS.

A. REcte Lycij, cum iis luctus inciderit, muliebrem vestem induunt, vt deformitate cultus commoti, maturius stultum proijcere mærorem velint. *Valerius Maxim. lib. 2. c. 6. Plutarch in Consolatoria.*

B*. Cum Abbas Pambo de eremo ad Alexandriam descendisset, videns ibi mulierem Theatralem, fleuit. Quæsitus quare fleret, ait: Duæ res me mouerunt: vna de illius perditione, alia, quia non habeo tale studium placendi Deo, quale habet ista vt hominibus placeat. *In Vitis Patrum lib. 3. parte secunda, & in Tripartita, historia lib. 8. cap. 1.*

C*. Audiens Abbas Pastor, quia mortuus erat Arsenius, fleuit & dixit: Beatus es Arseni, quia fleuisti teipsum in sæculo isto. Qui enim in hoc mundo non fleuerit, sempiterne plorabit illic. *In Vitis Patrum libro decimoquinto, capite primo.*

D. Sanctus Eutychus, cum esset Laicus, & peregrinis studiis eruditus, totum se patrum institutionibus dedit. Ex qui-

Ex quibus & diuersas consuetudines sumpsit, vnoque volumine colligauit: Non multo post monachus effectus est. Decurso autem vitæ stadio, circumstantibus fratribus subito spiritum emisit: & cum eius discipuli, exequias pararent, viuus rediit, illisque mirantibus ait: In his quatuor annis vnum tantum diem non memini me cibum sumpsisse, nisi prius fleuissem. Hodie autem sublato mærore consolatus est me Deus, & inter choros Angelorum tribuit mihi requietis locum. *In speculo historiali Vincentius lib.* 25. *c.* 59.

Item, vide A*rsenius.b. Homo.c.d. Mirabile ab.*

FORNICATIO.

A*. Narrauerunt de Abbatissa Sara, quia mansit 13. annos fortiter à fornicationibus dæmonum impugnata, & nunquam orauit, vt recederet ab ea huiusmodi pugna, sed solum dicebat: Da mihi, Domine fortitudinem & virtutem. Dixerunt iterum de ea, quod apparuit ei Spiritus fornicationis corporaliter, & dixit ei: Me vicisti, Sara. Illa autem. Ego te non vici, sed Dominus meus I*esus* C*hristus. In vitis Patrum lib.* 5. *parte secunda.*

B. Frater quidam stimulabatur à fornicatione. Frater autem decertabat, non tamen consentiens cogitationi suæ. Post multum autem temporis discessit ab eo stimulus nil præualens ob perseuerantiam fratris, & statim apparuit lux in corde eius. *Ibidem.*

C*. Alius stimulatus est à fornicatione, & surgens nocte dixit seni cogitationem suam, & consolatus est eum senex, ex qua consolatione proficiens reuersus est in cellam suam: & ecce spiritus iterum tentauit illum. Ille autem abijt ad senem. Senex autem non contristauit eum, sed loquebatur ei, quæ ad vtilitatem eius pertinerent, dicens: Non concedas Diabolo, nec relaxes animum tuum, sed quoties molestus est dæmon, veni, & increpatus recedet. Nihil enim sic extenuat dæmonem fornicationis, quam si reuelentur stimuli eius: & nihil eum sic lætificat, quam si abscondantur cogitationes eius. I*bidem.*

D*. Alius stimulatus à fornicatione, cœpit decertare, & exten-

extendere abstinentiam suam per 14. annos, custodiens se, ne consentiret concupiscentiæ suæ. Postea veniens ad Ecclesiam, manifestauit vniuersæ multitudini quod patiebatur, & datum est mandatum, & omnes se afflixerunt pro eo hebdomada vna, iugiter orantes Dominum, & quieuit spiritus eius. *Ibidem.*

E*. Frater quidam, cum idem pateretur, rogauit quendam senem dicens: Ora pro me, Abba, quia fornicatione sollicitor. Senex autem deprecatus est Dominum, & iterum veniens idem dixit: similiter, & senex orauit, dicens: Domine reuela mihi, vnde in hoc fratre operatio est diaboli. Et reuelauit Dominus quæ agebantur circa fratrem illum, & vidit eum senex sedentem & spiritum fornicationis iuxta eum, & quasi ludentem cum eo, & Angelus stabat missus in adiutorium, & indignabatur aduersus illum, quia non se prosternebat Deo, sed quasi delectabatur cogitationibus suis. Et agnouit senex, & annunciauit ei dicens; Tu consentis cogitationi tuæ, & docuit, quomodo iis deberet obsistere. Et respirans frater per doctrinam & orationem senis inuenit requiem à tentatione sua. *Ibidem.*

F*. Frater quidam erat probatus tentationibus in Scythi & immisit ei dæmon cogitationem mulieris pulchræ, quam cum audisset esse mortuam, ascendit vbi sepultam audierat, & fodit locum, & extorsit cruorem putredinis eius in vestimento suo, & reuersus habebat illud in cella sua, & cum nimis fæteret, ponebat ante se, & dicebat; Ecce desiderium quod quærebas, habes illud; satiare ex eo. *Eodem libro parte quarta. Simile tradit Cantipratanus libro secundo de apibus cap. 30. de Guidone Pastore.*

G*. Frater interrogauit senem dicens; Cogitatio mea semper in fornicatione intenta est, & non finit me quiescere. Ille autem dixit ei. Quando initium facit loquendi in corde tuo, non ei respondeas, sed surge & ora dicens; *Fili Dei, miserere mei. In vitis Patrum lib. 5. part. 6.*

H. Senex erat in Scythia, qui cum infirmaretur, valde seruiebant ei fratres. Videns quia laborarent dixit; Vadam in Ægyptum, vt non soluam fratres istos. Et dixit ei Abbas Moyses Non vadas, quoniam in fornicationem incursurus es. Ille dicebat: Mortuum est corpus meum.

& tu

& tu ista dicis? Abijt ergo in Ægyptum. Quod cum audissent homines circumcirca habitantes, offerebant ei multa. Venit etiam ad eum quædam virgo fidelis, volens ei obsequium præstare. Post modicum tempus, cum melius habuisset, ex eius congressu illa concepit. Interrogata illa vnde conceperit, respondit de sene. Illis autem non credentibus, senex dixit: Ego hoc feci, custodite infantem. Ablactatum ergo eum tulit senex in humeris suis, & die qua erat festiuitas in Scythia, occurrit & intrauit Ecclesiam coram multitudine fratrum. Illi autem videntes eum fleuerunt. Qui dixit: Videtis infantem hunc? filius est inobedientiæ, Cauete ergo, fratres, quia in senectute hoc feci, & orate pro me, & pergens ad cellam suam ad initium primæ suæ conuersationis reuersus est. *Eodem lib. part. 7.*

I. Moyses Æthiops genere, niger colore, latro publicus & homicida fuisse dicebatur. Compunctus autem ad monasterium se contulit, sed dæmonibus eum vrgentibus, vt ad antiquam fornicationem rediret, ita ten atus est, vt pæne à proposito recederet. Quas impugnationes cum sancto Isidoro referret, ille respondit: Noli tristari, quoniam adhuc principia tua hæc sunt. Sicut enim canis à macello, quo vesci assuetus est, non recedit: Quod tamen si clausum fuerit, abscedit: sic & tu, si in abstinentia perstiteris, fagitatus dæmon, cui ciborum fomenta non porrigis, molestus esse cessabit. Ex tunc Moyses curam fortiter gerens, nihil præter panem accepit; maximo tamen operi incumbens. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.*

K. S. Euagrius ordinatus est Lector à S. Basilio, postea Diaconus à S. Gregorio Nazianzeno. Huic fortiter semper spiritus fornicationis incubuit, vnde per totam noctem in hieme nudus in puteo stabat vt gelu carnes constringerentur. *Ibidem Heraclides.*

L. Innocentius presbyter, cum quo vixi tribus annis, simplicissimus hominum fuit. Qui cum olim sub Imperatore Constantino militasset, sæculo renunciauit. Filium suum Paulum maledixit, eo quod filiam presbyteri cuiusdam corrupisset. Deprecatusque est Deum dicens: Da illi, Domine talem spiritum, vt in carne sua nunquam tempus inueniat ad peccandum. Rectius enim

fore credebat, si cum atrocitate dæmonis, quam si cum impuritate corporeæ voluptatis certaret. Quod vt dixit, ita factum est. Nam vsque nunc idem Paulus ferreis catenis vinctus, in monte Olíueti consistit à dæmone vexatus. *Ibidem Heraclides in Paradiso.*

An homini liceat Dæmonem *alteri immittere. Vide* P. *Petrum Thyræum de dæmoniacis c.16 l.Sulpit. in Vita S. Martini Dialog.1. scribit quendam* Anachoretam *à* Deo *postulasse & impetrasse vt per mẽses aliquos eius corpus dæmonio inhabitãte affligeretur, ob periculum superbiæ, quod metuebat. Cognouit sane ille* Anachoreta *quemadmodum & hic* Innocentius *non semper præteritis & commissis peccatis tribui dæmonum torturam, sed quandoque admitti ne in peccata homines labantur, Deumque offendant.*

Item, Vide Adulterium. *Antonius. b. a.* Clericus. *c.* Ecclesia *m. Lex. c. Luxuria. a.* Tentatio *b.c.d.m.q.r.s.* Idem *à* D. *Bernardo factum legitur.*

FORTITVDO.

A. SCipio Æmilianus, cum sub Lucullo Duce in Hispania militaret, atque Intercatia prævalidum oppidum obsideretur, primus eius mœnia conscendit &c. deforme sibi existimans, quibus dignitate præstaret, ab his virtute superari. *Valerius Maximus libro tertio; capite secundo. T. Liuius libro quadragesimo octauo. Appianus Iberica. Scriptor de Viris illustr. c.58.*

B. Lucium Sicinium tentatum tradunt certi auctores: inter quos M. Varro, centies & vigesies in aciem descendisse, eo robore animi atque corporis vtentem, vt maiorem semper victoriæ partem traxisse videretur quinque & quadraginta vulnera pectore accepisse tergo eircatricibus vacuo. *Idem libro tertio. c.2.* Dionysius *lib.* 10. *Plinius libr.* 7. *cap.27.*

C. Lucius Cordus Scæuula cum à Porsena Tuscorum rege Romam diuturno bello vrgeri ægre ferret, castra eius clam ferro cinctus intrauit: immolantem ante aras conatus est occidere. Cæterum inter molitionem pij pariter ac fortis propositi oppressus, nec causam aduentus texit, & tormenta quantopere contemneret, mira patientia ostendit. Perosus enim (credo) dexteram suam, quod eius ministerio in Regis cæde vti nequiuisset,

ſet, foculo iniectam exuri paſſus eſt. Dij immortales ipſum Porſenam oblitum periculi ſui in admirationem verterunt, nam reuertere inquit ad tuos Muci, & eis refer te, cum vitam meam petieris, à me vita donatum *Idem lib. 3. capite tertio.* T. *Liuius libro ſecundo.* Dionyſ. *Halycarn. libro quinto.*

D. In campis Marathonijs à decem millibus Athenienſibus & auxiliaribus mille aduerſus ſexcenta millia Perſarum pugnatum eſt tanta virtute, vt hinc viros, inde pecudes putares. Victi perſæ in naues fugerunt, ex quibus multæ ſuppreſſæ, multæ captæ. In eo prælio Cinægyri militis Athenienſis gloria emicuit, qui poſt prælij innumeras cædes, cum fugientes hoſtes ad naues egiſſet, onuſtam nauem dextra tenuit, nec prius dimiſit quam manum amitteret: qua amiſſa, ſiniſtra nauem tenuit, quam cum amiſiſſet, ad poſtremum morſu nauem detinuit, ſicque nec cædibus fatigatus, nec manibus amiſſis victus truncus velut rabida fera dimicauit. *Iuſtinus libr. 2. Val. Max. libro tertio, c. 2. ex Herodoto lib. 6. Suetonius.*

E. Cum peſtifera ſeditione Syracuſarum, tota Regis Gelonis ſtirps, euidentiſsimis exhauſta cladibus ad vnicam filiam Harmoniam virginem eſſet redacta, & in eam certatim ab inimicis impetus fieret: nutrix eius, æqualem illi puellam regio cultu ornatam, hoſtilibus gladiis obiecit. Quæ cum ne ferro quidem trucidaretur, cuius eſſet conditionis, ederet: Proclamauit admirata illius animum Harmonia, & tantæ fidei ſupereſſe non ſuſtinuit: reuocatoſque interfectores, profeſſa quænam eſſet in cædem ſuam conuertit. *Valerius lib 3. cap. 2. Liuius lib. 24.*

F. In quodam congreſſu Troianorum cum Francis, quibus tunc decem Reges præſidebant, apparuit fortitudo Corinæi Ducis: qui tam validè percuſsit Conſulem vnum in ſummo capite, vt eum diſſecaret in duas partes toto corpore diuiſo. Nepos autem Bruti Turnus, & ipſe fortiſsimus, qui ſolo gladio ſuo 600. viros ibi peremit. *Sigebertus in Chronicis: Speculum hiſtoriale Vicentii Beluacenſis lib. 17. c. 5.*

G. Tempore Iuſtini ſenioris Imp. quidam Luguidinus nomine, tam fortis erat, vt in vno die laboraret, quantum

alij duodecim: & solus comedebat quantum duodecim. Is orauit S. Brigidam, vt rogaret Deum, quatenus eius ingluuiem salua sua fortitudine temperaret, quod & fecit, nam post preces cibo vnius viri contentus, laborabat quantum duodecim. *In gestis S. Brigida, & speculum historiale lib 22. c 32.*

H. Cum Christiani castrum quoddam Sarracenorum obsiderent, Sarraceni nobilem quendam captum opposuerunt machinæ, sperantes per eum Christianos desistere à iactu lapidum. Illo autem clamante, vt propter eum non desisterent, cum Christiani cœpissent lapides iacere, primo ictu lapidis ruptus est funis, quo ille ligatus pendebat, & sic cadens in fossam abstractus est à Christianis, & liberatus. *Guilielmus Lugdun. in Summa Virtutum parte 3 Rubrica 30.*

Item, vide Consilium d. Patientia.

FORTVNA.

A. REx Macedonum Perseus, captus à Romanis in triumpho cũ filiis ante currũ actus est, & post apud Albam in custodia defecit. Filius eius iunior fabricã ærariam ad tolerandam inopiam Romæ didicit, ibique consumptus est. *Orosius in Orchestra mundi lib.* 4. *c.* 20. *Diodorus Siculus lib.* 31. *Velleius* P*aterculus.*

B*. Valerianus Imperator ad extremũ Dei præsidio destitutus à Rege Persarũ Sapore captus, ignominiosa apud eũ seruitute consenuit, & donec vixit acclinis humi Regẽ ascensurum in equum non manu, sed dorso sustulit. *Paulus Orosius lib.* 7. *c.* 22. *vide & Trebellium* P*ollionem in eius Vita. Simile de Baiazete Turcarum Imp. sub Tamarlano referunt historici.*

C*. Anno Henrici secundi Imperatoris xix. Durandus fit Leodiensis Episcopus: qui quasi fabula in theatro mundi fuit, quod vir ex humillimo & pauperrimo seruilis conditionis genere dominis suis carnalibus dominabatur. *Sigebertus in Chronicis.*

D. Diuinæ fortunæ vulnus Pheræo Iasoni quidam exitij eius cupidus intulit. Nam cum inter insidias gladio eum percussisset, vomicam, quæ à nullo medicorum sanari potuerat, ita rupit, vt hominem pestifero malo libera-

beraret. *Valer. lib 1. c. 8 è Cicerone lib. 1 de Natura Deorum.*

Alcibiadem quaſi duæ fortunæ partitæ ſunt. Altera quæ ei nobilitatem eximiam, abundantes diuitias, formam præſtantem, fauorem ciuium propenſum, ſumma imperia, aſsignauerit. Altera quæ exilium, venditionem bonorum, inopiam, odium patriæ, violentam mortem infligeret. *Idem lib. 6. c. 9. Plutarch. in eius Vita, & Probus. Iuſtinus lib. 4. & 5.* E.

Ad Inuidiam vſque Polycratis Samiorum Tyranni abundantiſsimis bonis conſpicuus vitæ fulgor exceſsit, omnes enim conatus eius placido excipiebantur itinere &c. velle ac poſſe in æquo poſitum erat: ſemel duntaxat vultum mutauit, per quem breui triſtitiæ ſalebra ſuccuſſum, tunc cum admodum gratum ſibi annulum de induſtria in profundum, ne omnis incommodi eſſet expers abiecit: quem tamen continuo recuperauit, capto piſce qui eum deuorauerat. Sed hunc qui ſemper ita felix fuerat, Orontas Darij Regis Præfectus in excelſo Micalenſis montis vertice cruci affixit: è qua putres eius artus & rabido eruore manantia membra, atque illam læuam, cui Neptunus annulum piſcatoris manu reſtituerat, ſitu marcidam Samos amara ſeruitute aut quamdiu preſſa liberis ac læti s oculis aſpexit. *Ibidem Val. Max. libr. 6. cap. 9. Herodot. Strabo libr.* 14. *Geograph Cic.* 3. *de Finibus Plinius lib.* 37. *c.* 1. F.

Dionyſius cum hæreditatis nomine à patre Syracuſanorum, ac pæne totius Syciliæ tyrannidem accepiſſet, maximarum opum Dominus, exercituum Dux, claſſium rector, equitatuum potens, propter inopiam literas puerulos Corinthi docuit: eodemque tempore tanta mutatione maiores natu, ne quis nimis Fortunæ crederet, magiſter ludi factus ex Tyranno monuit. *Ibidem. Iuſtinus lib.* 21 *Cic.* 3. *Tuſculan.* G*.

Syphax Rex conſimilem iniquitatem fortunæ expertus eſt, quem hinc amicum Roma per Hamonem, illinc Carthago per Haſdrubalem vltro petitum ad penates eius venerat. Cæterum eo claritatis euectus, vt arbiter & victor populorum exiſteret, parui temporis interiecta mora cathenatus à Lælio legato ad Scipionem Imperatorem pertractus eſt, cuiuſque dexteram regio inſidens ſolio arroganti manu attigerat, genibus eius H*.

ſup-

ſupplex procubuit. Nimirum opes humanæ caducæ affluunt ſubito, ſed repente dilabuntur &c. *Ibidem Valer. Max libr. 6. cap. 9. ex Tito Liuio libr. 30. Polybio libr. 14. & Appiano.*

I. Chilon vnus è ſeptem ſapientibus quæſitus quid eſſet Fortuna, reſpondit: Ignarus medicus, multos enim excæcat. *In libro de moribus Philoſophorum Laertius.*

Item, Vide Compaſſio. a. Crœſus. a. Felicitas. b. Gloria. *g. Humanitas. d. Iulianus Apoſtata. b. Pater. b.* Promotio. *a. b. c.* Mutatio.

FRANCIA.

A. Clodouæo Rege defuncto Clotharius filius ſucceſſit. Ab hinc Francorum Regibus à ſolita fortitudine & ſcientia degenerantibus, regnum diſponebatur per maiores domus, Regibus nomine ſolo regnantibus: quibus moris erat principari quidem ſecundum genus, & nil agere vel diſponere, quam irrationabiliter edere, & bibere, domique morari, & kalendis Maii præſidere coram tota gente, & ſalutare, & ſalutari: obſequia & dona accipere, & rependere, & ſic ſecum vſque ad alium Maium permanere. *Sigebertus in Chronicis anno 662.*

B. Pipino principi maiori regiæ domus Francorum defuncto ſucceſſit Carolus filius eius, qui multas victorias faciens reliquit duos filios eiuſdem aulæ regiæ Principes, Carolomannum & Pipinum, ſed Carolomannus relicta ſæculi pompa, Caſſinenſis monachus factus eſt. Pipinus vero aulam regiam ſtrenue gubernabat. Sed cum Childericus Rex eſſet inutilis, & remiſſus, conſuluit Pipinus Zachariam Papam, quis potius Rex eſſe vel dici deberet. Ille qui magnos pro regni pace ſuſtineret labores, an ille qui ocio deditus, ſolo regio nomine contentus eſſet? Cui Papa reſpondit. illum debere Regem vocari, qui bene Rempublicam regeret. Qua Franci reſponſione animati, Childericum in monaſterium truſerunt, Pipinumque Regem creauerunt, circa annum Domini 740. *In aurea legenda de S.* Pelagio Papa. *Regino in* Chronic. *ſic Vuenceslaus Imperator ob ignauiam ab electribus imperio exutus. atque ſubrogatus Rupertus Bauariæ Dux.*

Leo Oſtienſis in chro. Caſſ. li. 1. c. 9. Petrus Diacon. l. de ſanctis Caſ. c. 22.

C. Childerico in monaſterium intruſo, progenies Clo-

douæi

douæi defecit succedente Pipino, cuius insignis posteritas per multa post tempora regnum obtinuit. *In speculo hist. lib. 24. c. 154.*

D. Pipinus à S. Bonifacio Archiepiscopo Maguntiæ in Regem vngitur & regnauit annis octodecim. A Stephano quoque Papa eius generatio per filios suos in hæreditatẽ regalis successionis in perpetuum benedicitur, & omnis aduena anathemate interdicitur. *Sigebertus in Chronicis ad annum.* 750. *Ammonius lib.* 4. *c.* 6.

E. Ludouico Rege filio Lotharij mortuo Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem, fratrem Lotharij Regis: dum ille rem ad consilium differt, regnum vsurpat Hugo, qui dictus est Capet, & Marescallus Franciæ, & Comes Parisiensis filius Hugonis magni ex Hacuide sorore primi Othonis Imperatoris: sicque defecerunt Reges de stirpe Caroli, & translatum est regnum in progeniem Comitum Parisiensium. Legitur quod Caroli progenies reprobata videtur, vel creditur, quia iam Dei gratiam negligens Ecclesiarum potius neglectrix quam erectrix videbatur, sed hoc Dei iudicio relinquimus. *In speculo historiali. Vincentius lib* 17. *c.* 4. *& Plinius lib.* 31. *c.* 126.

E. Circa annum Domini 1200. Innocentius Papa ad petitionem Philippi Regis Franciæ, duos infantes suos scil. filium nomine Philippum, & filiam vnam legitimos hæredes esse mandauit, & postea suis literis confirmauit. *In speculo hist. lib.* 30. *c.* 67.

F. Anno Domini 1223. Philippus Francorum Rex dormiuit in Christo, cui Ludouicus filius eius successit in regnum. In hoc redijt regnum ad stirpem Caroli Imperatoris, de qua originem habuit ex parte matris. *In spec. hist. lib.* 31. *c.* 125. *&* 126.

Item, Vide Bellum. Humilitas. e. Mulier g.

FRANCISCVS.

Vide Laus d. Laus Dei. a. Liber. a.

FRATER.

Vide Iuramentum. i. k. Lis. a.

FRIGVS.

Vide Dii gentium. b.

FRAVS.

Vide Patientia. b. a.

FVGA.

A. REx quidam in India duos monachos per eremum gradientes ad se fecit adduci, & ait eis: Non audistis præcones meos clamantes, vt nullus vestræ superstitionis in hac regione post tres dies inueniretur, alioqui igne cremaretur? Quibus dicentibus: se quidem de regionibus illis, vt iusserat, egredi, mortem tamen non timere. Tunc Rex ait: Si mortem non timetis, cur fugam arripuistis? At illi: Mortem à te minutam non fugimus, sed tui miseremur, & ne maioris damnationis tibi causa simus, discedere cogitamus. Tunc Rex iratus, iussit eos igne cremari. *Damascenus in historia Barlaam & Iosaphat.*

Item, vide Athanasius. a. Filius. d.

FVLGENTIVS.

A. DIcebat S. Fulgentius: vt monachus forsitan lautioribus cibis vtatur interdum cogit infirmitas corporis: vt autem cupiat in quibuslibet exiguis reb9 iuris proprii dominium vendicare, superbæ voluntatis & auaræ cupiditatis signum est. Item veri monachi sunt qui iustificatis voluntatibus suis, parati sunt nihil velle, nihil nolle, sed Abbatis tantum consilia & præcepta seruare. Dicebat monachum his quæ acceperat debere esse cõtẽtum. Lectionis studium non amantes minus diligebat amator scientiæ spiritualis: Etsi virtute corporis esset destitutus ab eo peculiariter amabatur *In gestis S. Fulgentij Ruspensis Episc. (qui prius fuerat monach. & Abbas) & Spec. hist. lib. 21. cap. 106.*

Item, vide Clericus. a.

FVLMEN.

A. PVella virgo Lucii Ælii Equitis Romani filia equo insidens ictu fulminis exanimata est, sed omnibus sine scissura vestimentis ademptis ac pectoris pedumque vinculis dissolutis monilibusque discussis, ipso corpore illæso, nisi quod obscænum in modũ nuda & lingua extorta iacuit. Equus stratoriis frænis, cingulis dissolutis procul exanimis iacuit. *Orosius lib. 5. cap. 15. & Iulius Obsequius de Prodigiis. M. Acilio Balbo, C Portio Catone Coss.*

B. Fulmen aliquando percutit, & adurit dolium & stat

vinum

vinum ad tempus, & non defluit, nec diffunditur. *Seneca de naturalibus quæstionibus lib. 2.*

FVNDA.

FVndarum vsum primi Balearum Insularum habitatores inuenisse, & ita peritè exercuisse dicuntur, vt matres filios paruos nullum cibum contingere finerent, nisi quem ex funda iactato lapide percussissent. *Vegetius de re militari lib. 1. cap. 16.* A.

FVRIA.

Vide Dæmoniacus. b. Mors. a b.

FVRTVM.

QVidam vicini ouem furatus est, & comedit. Cum autem S. Patricius hortaretur furem satisfacere, & nullus cōpareret, quodam die dum totus populus in Ecclesia præsens esset, præcepit in virtute *Christi*, vt in cuius ventrem ouis intrasset coram omnibus balatū daret, quod factum est. *In S. Patricio Aurea legenda.* A*.

In monasterio Fundensi quidam monachus erat hortulanus. Fur venire consueuerat, & occultè olera auferre. Cumque ille multa plantaret, quæ minus inueniret, inuenit iter vnde fur venire consueuerat. Qui & reperit serpentem cui dixit: Sequere me, atque ad aditum furis perueniens dicit. In nomine *Iesu* præcipio tibi, vt aditum istum custodias, protinus serpente parente, monachus ad cellam rediit. Cumque meridie cuncti quiescerēt, more solito fur aduenit, & dum in hortum pedem poneret, vidēs quia tensus serpens clausisset viam, & tremens factus post se ipsum concidit, eiusque pes per calceamentum in sudo sepis inhæsit, sicque dum hortulanus rediret deorsum capite pependit. Consueta autem hora veniens pendentem in sepe furem reperit. Serpenti autem dixit: Gratias Deo, implesti quod iussi, recede modo. Ad furem vero ait: Quid est frater quod in labore monachorum furtum facere præsumpsisti? Et pedem illius à sepe soluit, & omnia quæ furto appetebat ei præbuit, dicens: Vade, & furtum non amplius facias, sed cum necesse habes, huc ad me ingredere. *Gregorius Dialogorum lib 1. cap. 3.* B*.

Iter agebat Agathon cum discipulis suis, & inueniens C.

vnus

vnus ex eis paruissimum fasciculum cicerulæ viridis in via, dicit seni Pater si iubes. tollo illud. Senex admirans dixit: Tunc illud posuisti? Respondit, non? Quomodo ergo, ait: Vis tollere quod non posuisti. *In Vitis Patrum lib. 4. part. 1.*

D. Abbas Zenon ambulans in palestinam, cum laborasset resedit vt manducaret iuxta cucumerarium. Suadebat enim animus dicens. Tolle cucumerem & manduca: Et respondens cogitationi suæ dixit. Fures ad tormenta vadunt: proba ergo teipsum, si ferre potes tormenta Qui consurgens stetit in cauma quinque diebus, & defringens seipsum in sole dicebat quasi animus eius, non possum portare tormenta. Dixit ergo: Si portare tormenta non potes, ergo non rapias, vt manduces. *Eodem lib. part. 2.*

E. Dixit Isaac Abbas: Scio fratrem metentem in agro, qui voluit manducare spicam tritici, & dixit Domino agri: Vis manduco vnam spicam? Ille miratus dixit: Tuus est ager Pater, & me interrogas? *Ibidem.*

F. Narrauit Abbas Daniel, quia quando erat in Scythia Abbas Arsenius, erat ibi monachus quidam rapiens ea quæ senes habebant, Arsenius volens eum lucrari & senibus præstare quietem, dixit ei: Quidquid vis dabo tibi, tantum non rapias. Et dedit ei aurum & nummos. Ille autem iterum rapiebat. Senes vero videntes quia non quieuit, expulerunt eum dicentes: Quia si inuenitur frater habens aliquid de infirmitate corporis, oportet sustinere eum: si autem furatur, & non quiescit admonitus, expellite eum, quia animæ suæ detrimentum facit & omnes conturbat. *In Vitis Patrum libro primo, parte secunda.*

G. Cum S. Ammo resideret in eremo, adolescens qui morsu canis rabidi in rabiem versus erat, multis vinctus catenis ad eum deducitur, rogantibus pro eo parentibus. At ille: Quid mihi molesti, inquit, estis? Supra merita mea est quod petitis: sed tamen hoc vobis indicare possum, quod in manibus vestris est sanitas eius. *Reddite bouē quem furati estis.* Et sine mora reddiderunt, & iuueni sanitas redditur. *De S. Ammone in vitis Patrum, & Tripartita historia lib. 1. capite 11.*

H. Furtum quasi sacrilegium detestabatur S. Paula apud virgines

gines sanctimoniales, quas regebat, & quod inter sæculi homines leue putabatur, hoc in monasteriis graue docet esse delictum. *S. Hieronymus in vita S. Paulæ.*

Item, vide Didymus. b. Mirabile. b z. Monachus. g. Patientia. n. q. y. a b.

FVTVRVM.

Vide Dæmon, k. Diuinatio. i. Præscientia.

GAVDIVM.

VIx verisimile est in eripiendo spiritu idem gaudium potuisse, quod fulmen: Nunciata enim quæ ad lacum Thrasymenum incederat, mulierum duarum altera sospiti filio ad ipsam portam facta obuia in eius complexu exspirauit. Altera cum falso filii mortis nuntio mæsta domi sederet ad primum conspectum redeuntis exanimata est. *Valer. Maximus libro. 9. capite 12. Titus Liuius libro 22. Plinius libr. 7. capite 53. discrepat.* A.

Iuuentius Thalna collega Tib. Grachi Consulis, iterum cum in Corsica, q̃ nuper subegerat, sacrificaret, receptis literis decretas ei à Senatu supplicationes nunciantibus, intento animo illas legens caligine orta ante foculum collapsus, mortuus humi iacuit. *Ibidem Valerius & Plinius libro 7. capite 53.* B.

Item, vide Iosephus. a. Lætitia.

GELV.

ANno 22. Constantini Imperatoris quarti, gelu magnum fuit à Kalendis octobris vsque ad Februarium. Hinc pelagus Ponti vsque ad centum miliaria fuit in duritiam lapidis versum, habens triginta cubitos à superficie in profundum. Nix quoque per viginti cubitos illud cooperuit. *In speculo. Vicentii libr. 24. c. 158.* A.

Anno Domini 975. gelu magnũ fuit à Kalendis Nouembris ad æquinoctium vsque vernale. *Sigebertus in Chronicis.* B.

Anno Domini 1087. fuit gelu magnum, & glacies validissima à Kalendis Nouembris vsque ad medium mensis Aprilis. *Idem.* C.

S. GENGVLPHVS.

S. Gengulphus fontem emit in Gallia, & eum oriri fecit in Burgundia, cuius venditor dum emptorem rideret, A.

repente fontem suum vidit siccatum. *In gestis eius.*

B. Idem dormiens in domo sua occisus est à quodam clerico, qui cum vxore sua adulterari solebat, dumque vxori illius, scilicet propter adulterium ab eo separatæ, referretur ab ancilla, illum tanquam martyrem facere miracula, irridens ait: Ita Gengulfus miracula facit, vt anus meus cantat. Mox ab ano suo turpes sonos & numerosos vellet nollet cæpit emittere, quod ei cõtigit in omni vita sua sexta feria, in qua vir eius martyr effectus est. *Vbi supra. Eius festum 11. Maij in Ioan. Molani Natalib. Belg.*

S. GERMANVS.

A. GEnere nobilissimus in vrbe Altisidiodorensi natus, & liberalibus studiis eruditus: Tandem Romam ad ipscendam iuris scientiam venit: vbi tantum dignitatis accepit, vt eum Senatus ad Gallias transmitteret, & apicem ducatus Burgundiæ obtineret. Post fuit Episcopus suæ vrbis. Vxore in sororem mutata, & substantia pauperibus erogata corpus suum per triginta annos sic afflixit, vt nunquã frumentum, non vinum, non legumina, nec salem pro sapore sumeret &c. *In aurea legenda sub titulo de S. Germano. Item, vide Dæmon. a.*

al. Antisiodorensis

GLACIES.

Vide Prodigium. m.

GLADIATOR.

A. GLadiatores dicebantur olim Romæ, qui in spectaculis causa exercitii vel gloriæ vel præmii pugnabant inter se, & quandoque cum bestiis, & se mutuo cædebant, & consueuerunt esse serui: *Vt patet per totum Liuium libro 8. de bello Punico secundo.*

GLORIA ÆTERNA.

Vide Tædium. b.

GLORIA TEMPORALIS.

A. NOn est laudis possidere diuitias, sed pro *Christo* eas spernere, vnius vrbis contempsit gloriam S. Paula, nũc autem totius orbis opinione celebratur, quam Romæ habitantem ex Roma nullus nouerat, latentem in Bethleẽ miratur

matur terra: & quanto plus se deiiciebat tanto magis subleuabatur à *Christo*. Latebat & non latebat, fugiẽdo gloriam &c. *Hieronymus in vita S. Paulæ.*

Nulla est tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur. *Et infra.* Themistocles theatrum petens cum interrogaretur cui⁹ vox auditu illi futura esset gratissima, dixit: eius à quo artes meæ optimè canentur. *Valer. lib. 8. cap. 14. ex Cicer. pro Archia poeta.* B.

Gloria ne ab his quidem qui contemptum eius introducere conantur negligitur: quandoquidem ipsis voluminibus nomina sua libenter adiiciunt. *Valerius libr. 8. cap. 14. ex Tusculan. Cicer. 1. & pro Archia poeta.* C.

Pausanias cum Hermoclem percontatus esset, quomodo posset subito clarus euadere? Atque is respondisset, si aliquem virum illustrem occidisset, continuo Philippum interemit. Tam enim se parricidio quam Philippum virtute notum posteris reddidit. *Ibidem. Diodorus Siculus & Plut. in Alexandro. Iustinus lib. 9.* D.

Inuentus est qui Dianæ Ephesiæ templum incẽdere vellet, vt opere eius pulcherrimo consumpto nomen eius per totum terrarum orbem vulgaretur. Quem quidem mentis furorem eculco impositus detexit. At bene cõsuluerant Ephesii decreto memoriam teterrimi hominis abolẽdo, nisi Theopompi magnæ facundiæ ingenium historiis eum suis comprehendisset. *Ibidem & Strabo lib. 14.* E.

Apud Rauennam S. Arnulphus die Dominica, post cuius matutinas solus remanserat in Ecclesia ad orãdum: vbi cuiusdam peccatoris anima, quam diabolus ad infernum trahebat, cæpit clamare. S. Arnulphe electe Dei, succurre. Tũc ille orauit, & anima ad corpus rediit, & homo reuixit, & cuius meritis saluatus fuerit, indicauit. Statim S. Arnulph. ad gloriam fugiendam fugit. *In gestis eius.* F.

Venit frater quidam ad Abbatem Theodorũ, & fecit tres dies, rogans illum, vt audiret ab eo sermonem. Ille vero nõ respondit ei: & exiuit tristis, dicens: Abba quare non es loquutus? Et dixit, quia negotiator est, & alienis verbis vult gloriari. *In vitis Patrum lib. 8. parte 1.* G.

Abbas Nisteron maior ambulabat in eremo, cũ aliquo fratre. Et videntes draconem fugerũt. Dicit ei frater: Et tu, Pater, times? Respondit, non timeo, fili, sed expedit. Draconem videns fugi, quia non habui effugere spiritum vanæ gloriæ. *Eodem lib. part. 2.* H.

I*. Alius interrogauit Abbatem Theodorum, & cæpit quærere de rebus, quas necdum fuerat operatus, & dixit ei senex: ad hæc tibi nec nauem inuenisti nec vasa tua in ea posuisti nec nauigare cæpisti. Cum ergo prius operatus fueris, rem de qua nunc loqueris, tunc de ipsa re loquere. *Eodem libro parte 1.*

K**. Voluit aliquando Iudex prouinciæ videre Abbatem Pastorem, & non acquiescebat senex, ne ex hoc vanam gloriam incurreret. Iudex vero tenuit filium sororis eius velut malefactorem, dicens: Si venerit senex & rogauerit pro eo, dimittam eum. Et venit mater pueri ad Pastorem fratrem suum & cæpit plorare ad ostium. Ille autem non respondit: Illa increpabat eum dicens: Etsi viscera ferrea habeas, flectat te saltem miseratio sanguinis tui. Ille dixit ei: Pastor non generauit filios. Et ita discessit: Audiēs hoc Iudex, misit dicens: Vel verbo iubeat, ego eum dimittam. Senex vero remandauit dicens. Examina causam secundum legem, & si dignus est morte, moriatur: si autem non, fac quomodo vis. *Eodem libro parte 2.*

L. Iudex venit videre Abbatem Simeonem, & præcedentes Clerici dixerunt ei: Abba paratus esto, quoniam Iudex venit, vt à te benedicetur. Et dixit: Ego etiā præparabo me, & cooperiens se sacco suo, & tenens in manu sua panem & caseum, sedit in egressu cellulæ suæ, & cæpit manducare. Venit ergo Iudex cum officio suo, & videntes eum spreuerunt dicentes: Est ille monachus solitarius, de quo talia audiebamus? Statimque sunt reuersi *Eodem libro parte 3.*

M. Non mirum tantam cenodoxiæ, id est, vanæ gloriæ inesse virtutem, vt irruentem quempiam in fornicationis labem valeat refrenare, cum sit multorum experimentis sæpe probatum, quod ita eum, quem semel veneni sui peste corruperit, infatigabilem reddat, vt faciat ab eo, ne biduana quidem vel triduana sentiri ieiunia. Quod etiam nonnullos in hac eremo frequenter nouimus fuisse confessos se in cœnobiis Syriæ constitutos, quinis diebus refectionem sine labore tolerasse. Nunc autem tāta fame se etiam ab hora tertia perurgeri, vt vsque ad nonam vix queant quotidiana differre ieiunia. Super qua re pulchrè Abbas Macarius cuidam percūctanti, cur fame hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cœnobiis hebdomadibus integris, refectionem sæpe contemnens, non sensisset esuriem, respondit:

Quia

Quia hic nullus est ieiunii tui testis, qui te suis laudibus nutriat, atque sustentet. Ibi autem te digitus hominum & cenodoxiæ, id est, vanæ gloriæ refectio saginabat. *Verba sunt Abbatis Serapionis in Collationibus Patrum quas scripsit Cassianus, Collat. 5. cap. 22.*

N. Abbas Pynuphius cum non longe à Panephysi ciuitate in Ægypto Abbas & presbyter ingenti cœnobio præsideret, timens ne sibi spiritualiter inuisa popularis fauoris inanitas fructum præmii euacuaret æterni, occultè monasterium fugiens ad intima Tabenensium secreta peruenit; vbi non eremi solitudinem, non singularis vitæ securitatem, (quam etiam imperfecti quippe laborem obedientiæ in cœnobiis non ferentes superba nonnunquam præsumptione sectantur) sed celeberrimo elegit cœnobio subiugari, vbi ne vllo habitus sui proderetur indicio, indutus veste sæculari post multas preces & lachrymas vt susciperetur, obtinuit. *Cassianus Collat 20. capite 1.*

O. Quidam Sanctus fugandorum dæmonũ potestate præditus, non solum pręsens neque vero tantum, sed etiam absens quoque interdum cilicii sui fimbriis, aut epistolis missis corpora obsessorum curabat, hic miro modo frequentabatur a populis. Ferebatur omni potu penitus abstinere, & pro cibo septem tantum caricis sustentari. Interea sancto viro, vt ex virtute honor, ita & ex honore vanitas cœpit obrepere: quod malum vt primum potuit in se sentire grassari, diu multumque discutere conatus est: sed vbique nomen eius dæmones fatebantur. Virus interim latens serpebat in pectore. totis ergo precibus conuersus ad Deum fertur orasse, vt permissa in se quinque mensibus diaboli potestate, similis iis fieret quos ipse curauerat. Statim correptus, omnia quæ energumini perferre solent, perpessus est. Quinto demum mense purgatus est non tantum dæmone, sed, quod illi erat vtilius ac optatius, vanitate gloriæ Hæc Postumianum narrasse scribit *Sulpitius Seuerus Dialogo 1. capite quarto.*

Item, vide Aristoteles. c. Eleemosyna & Honor c. x. Humilitas. y. z. Laus. a. b. c. d. e. Miraculum. d. Missa. x. Mors. a. l. n. Ostentati. a. Roma. af. a h. a i. Tentatio p.

GORGIAS.

A. GOrgiæ Epirotæ fortis viri clara fuit origo, qui in funere matris suæ vtero elapsus inopinato vagitu suo lectũ ferentes (in quo mater mortua portabatur ad comburendum) stare coegit, ex ipso genitricis rogo lucem & cunas assequutus. *Valerius libro 1. capite 8.*

GRANDO.

Vide Alexander. a. Tempestas. a. b. Prodigium. m. Gothi. a. e.

GRATIARVM ACTIO.

A. QVidam iuuenis nobilis nobilem & speciosam filiam desponsare renuens, postmodum videns virginẽ quandam pauperem manibus operantem & ore Deum laudantem ait ad eam. Quid est quod agis, ô mulier? Ad quod illa: sicut parua medicina à magno labore liberat, sic gratiarum actio in paruis donis, magnorũ efficitur auctrix donorum. Hæc quæ extrinsecus sunt nostra non sunt: quę in nobis vero sunt, nostra sunt. Videns iuuenis eius prudentiam, eam à patre suo petiit in vxorem: quam habens, factus est valde gloriosus & diues. *In aurea legenda sub titulo Barlaam.*

B. Cum frater quidam dixisset, nihil se aspicere quo non ædificaretur: alius dixit: Quid tibi confert visio bufonis? At ille: multum, quia nihil merui quare me fecit Deus hominem, non bufonem. *Helinandus in Chronicis. libro 8.*

Item, vide Homo. e. Hieronymus. d. Paupertas. a. d.

GRATITVDO.

A. MAgnum grati populi Romani specimen in Quinto Fabio Maximo enituit. Nam cum quinque Consulatibus salutariter Reipublicę administratis recessisset, certatim æs contulit, quo maior ac despiciosior fieret funeris eius pompa. *Valerius Maximus libr. 5. capite 2. §. 3. Scriptor de Viris illustribus, capite 32.*

B. Mithridates Rex magnifice gratus apparuit: quoniam pro Leonico salutis suæ defensore à Rhodiis nauali pugna excepto, omnes hostium captiuos permutauit, satius esse existimans ab inuisissimis circumscribi, quam bene merito gratiam non referre. *Ibidem Valerius.*

C. Quidam institores Venetii cum appulissent, viderunt

leonem

leonem spiris draconis non procul à littore inuolutũ trahi violenter in speluncam à dracone. Pandoces autem qui repente huic spectaculo cõuenerant, Draconem inuadunt & perimunt, & leonem liberant: qui non ingratus per aliquot dies quibus illi Pandoces morati sunt, quotidie pellẽ vnam à se capti animalis aduexit. *Petrus Damianus libro 6. epistola 4.*

D*. Dicebãt de Abbate Olympio, qui seruus esset & descendebat per singulos annos in Alexandriam portans mercedem Dominis suis, & occurrebant ei, & salutabant eum. Mittebat autem senex aquam in peluim, & afferebat vt lauaret pedes eorum. Illi autem dicebant: Noli. Et ille: Confiteor, quia seruus sum vester, & gratias ago, qui dimisistis me liberum seruire Deo: sed tamen lauo vobis pedes, suscipite mercedes meas. Illi aũt non acquiescebant. Et dicebat eis: Credite mihi, si non vultis recipere mercedes meas, remaneo hic, & seruio vobis Illi autem reuerentiam exhibẽtes ei, dabant in potestatem eius, vt faceret quod vellet. *In vitu Patrum lib. 15. parte 4.*

E. Antonius, vt venientibus pro iis quæ sibi detulerant aliquod munusculum rependeret, laborabat. *Athanasius in vitis eius.*

F. Referebat Paphnutius presbyter de Marco monacho, quod bellua quædam ostiũ eius capite percussit, & ingressa catulum suum cæcum ante pedes eius proiecit. Quem ille tenens & expuens in oculos eius illuminauit, eumq; mater abducens sequenti die viro sancto pellẽ ouis exhibuit, qui eam S. Athanasio reliquit, à quo postea S. Melania eandem accepisse se dixit. *Heraclides in lib. qui dicitur Paradisus.*

G**. Habitant pleriq; in eremo in secretiori Thebeiade sine vllis tabernaculis, quos Anachoretas vocant. Viuunt herbarum radicibus, nullo vnquam certo loco consistunt. Ad quendam ergo hoc ritu viuentem leæna miræ magnitudinis veniens, eius pedibus se aduoluit, & cum lamentatione quadã procumbens indicabat gementis pariter & rogãtis affectum. Anachoreta ergo sequitur donec ad speluncã bestiæ peruenitur: vbi iam illa adultos quinq; catulos nutriebat, qui cęcitate tenebantur. Tum sanctus animaduertens, quid bestia desideraret, inuocato *Christi* nomine, contrectauit lumina clausa, ac iis negata lux patuit. Leæna post quinq; dies ad authorẽ tanti beneficii reuertitur, eidemq;

inusitate detulit pro munere feræ pellem, quam ille non dedignatus est accipere. Hæc Posthumanum narrasse scribit. *Seuerus Dialogo 1. cap. 9.*

Item, vide Hieronymus. c. Leo. a.

GRAVITAS.

A. CVm Decio Bruto se tota pæne Lusitania dedidisset, ac sola gentis eius vrbs Cinninia pertinaciter arma retineret, tentata redemptione propemodum vno ore Legatis Bruti respondit: ferrum sibi à maioribus, quo aurum tuerentur, non aurum, quo libertatem ab Imperatore auaro emerent, relictum, *Valerius Max. lib. 6. cap. 4.*

B. Nec parum graue Spartani cuiusdam dictum, siquidem dignitate & nobilitate præstans, & in petitione magistratus victus, maximæ sibi lætitiæ esse prædicauit, quod aliquos patria sua se meliores viros haberet. Quo sermone repulsum honori adæquauit. *Ibidem & Plutar. Apophtheg.*

Item, vide Imperator. a.

S. GREGORIVS.

A. CVm apud S. Mariam maiorem, in die Paschę Gregorius missam celebraret, & pax Domini pronunciaretur: Angelus respondit: *Et cum spiritu tuo.* Vnde Papa apud illam Ecclesiam stationem facit in die Paschę, nec sibi cum dicit: *Pax Domini*, in huius miraculi testimonium, nihil respondetur. *De S. Gregorio in aurea legenda.*

Item, vide Damnatus. a. Detractio. *u. Humilitas. g.*

GVLA.

A. REfert Trogus Pompeius, quod teterrimus ille tyrannus Siciliæ Dionysius, dum gulæ & edacitati vacaret, lumen perdidit oculorum. Nihil enim magis prædatur oculos quam ventris ingluuies. Ideo Lucilius, Silanus, Lepidus, Consul, & alii plerique leguntur tulisse leges cibarias, quas alibi Cato Censorius sumptuarias vocat. *Petrus Blesensis in quadam epistola, & Macrobius lib. 3. Satur. cap. 17.*

HABITVS.

A. APud Philosophos erat reprehensibile, gestare habitum philosophicũ absq; vitę philosophicę honestate, vt ait Angelus li 9. c. 2. Noctium Atticarũ, loquens de quodam

turpis vitæ, ferente tantum philoſophicum indumentum. Ad Herodem, inquit, Atticum & Athenienſem Conſularem virum, ingenio amœno, & græca facundia celebrem, adiit quidam palliatus & crinitus, barbaque prope vſque ad pubem porrecta, quæ tunc erant quidam philoſophorum inſignia, & petiit ab eo æs ſibi dari ad panes emendos. Tunc ille interrogat, quiſnam eſſet. At ille vultu ſonituque vocis obiurgatorio, Philoſophum ſe eſſe dixit. Mirari quoque ſe addidit, cur quærendum putaret, quod videret. Cui alius: Video, inquit Herodes, barbam & pallium, ſed Philoſophum nondum video. Quaſi diceret, habitus non facit Philoſophum. Tunc hi, qui cum Herode erant, dixerunt illum eſſe erraticum hominem, & nullius rei, incolamque eſſe rerum ſordentium. Tunc ille Herodes. Demus, inquit, huic aliquid æris tanquam homines, non tanquam homini (id eſt, conſiderantes noſtram honeſtatem, non illius indignitatem.) Aiuntque tunc illum dixiſſe: Dolori mihi eſſe, quod huiuſmodi animalia ſpurca & probra nomen vſurpant ſanctiſſimum, vt Philoſophi appellemur. Et ſubdit: Maiores mei, inquit Athenienſes, nomina iuuenũ fortiſſimorum Hermodij, & Ariſtogitonis, qui libertatis recuperandæ gratia, Hippiam tyrannum interficere adorſi ſunt, ne vnquam ſeruis inde liceret talibus nominibus nuncupari, & decreto publico ſanxerunt. Quoniam nefas ducebant nomina libertati patriæ deuota, ſeruili contagio pollui. Cur enim patiemur nomen philoſophiæ illuſtriſſimum in hominibus teterrimis ſordeſcere? *Ioannes Galenſis in ſuo compendiloquio de vita & dictis Philoſophorum illuſtrium parte 2. cap. 3.*

HANNIBAL.

SVperior Hannibal à Duilio Conſule nauali prœlio victus, timenſque amiſſæ claſſis pœnas dare, offenſam aſtutia mira auertit. Nam priuſquam cladis nuncius domũ perueniret, quendam ex amicis ornatum Carthaginem miſit. Qui poſtquam curiam intrauit: Conſulit, inquit, vos Hannibal, cum Dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias aduenerit, an cum eo confligere debeat, acclamauit Senatus non eſſe dubium, quin oporteet. Tum ille: Conflixit, inquit, & ſuperatus eſt. Ita liberum is non reliquit id factum damnare, quod ipſi fieri debuiſſe iudica- **A.**

iudicauerant. *Valerius Maximus libro 7. capite tertio. Scriptor de Viris illustrib. cap. 38. Zonaras. Paulus Orosius, libro quarto, capite 7.*

B. Alter Hannibal Fabium Maximum inuictam armorũ suorum vim saluberrimis cunctationibus pugnæ ludificantem, vt aliqua suspicione trahendi belli respergeret, totius Italiæ agros ferro atque igni vastando, vnius eius fundum immunem ab hac iniuria reliquit. Profecisset aliquid tanti beneficij insidiosa adumbratio, nisi Romanæ vrbi & Fabij pietas, & Hannibalis vafri mores fuissent notissimi. *Ibidem Valerius Maximus, libro septimo, capite quarto. Titus Liuius lib. 22. Plutarch. in Fabio. Sex. Iul. Frontinus lib. 1. Stratagem. cap. 8.*

C. Carthaginensium Dux Hannibal, cuius maiore ex parte virtus sæuitia constabat, in flumine Vergello corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit, &c. *Idem lib. 9. c. 2. L. Florus lib. 2. c. 6.*

D. Quia vehemens aduersus Romanos Auulcaris odium fuit, quatuor enim puerilis ætatis filios intuens, eiusdem numeri catulos leoninos, in perniciem imperij nostri alere se prædicabat. E quibus Hannibal adeo maturè patris vestigia insequutus est, vt eo exercitum in Hispaniam traiecturo, nouem annorum natus altaria tenens, iuraret se cum-primum per ætatem potuisset, hostem populi Romani futurum. *Idem libro nono, capite tertio. Titus Liuius libro vigesimo-primo, & 35. Polybius libro secundo. Æmilius Probus in vita Hamilcare. Scriptor de Viris illustribus capite quadragesimo-secundo.*

E. Hannibal bellum aduersus Romanos & Italiam professus aduersus ipsam fidem acrius gessit, mendaciis & fallacia, quasi præclaris artibus gaudens. Quo euenit, vt alioquin insignem nominis sui memoriam relicturus in dubio maior ne an peior vir haberi deberet & poneret. *Idem libro 9. capite 6. Petrus Victorius libro 13. variar. Lect. c. 20. de Annibalis diritate, & Horatius.*

F. Apud eum defensionis locus innoxio Gubernatori non fuit, quem à Petilia classe Africam repetens freto appulsus, dum tam paruo spacio Italiam, Siciliamque diuisas inter se non credidit. velut insidiosum cursus rectorem intersemit: posteaque diligentius rei veritate comperta absoluit: cum eius innocentiæ nihil vltra sepulchri honorem dari potuit.

potuit. *Idem lib. 9. c. 8. & Seruius in 3. Æneid. Pomponius Mela, lib. 2. cap. 7.*

Hannibal Romanorum cęcidit exercitum, vſque ad hoſtium ſatietatem, & donec præciperet militi ſuo, vt vel ferro parceret, de cæſorum cadaueribus in torrente Vergello pons ſolidus factus eſt. Victoris iuſſu duo modij annulorum Chartaginem miſſi ſunt. Proculdubio Roma tunc diē vltimum habitura erat, ſi Hannibal quemadmodum vincere, ſic & victoria ſciret vti. *In Polycrat. lib. 3 c. 10.* G.

Hannibal de nocte ſurgere ſolitus, requieſcebat ante noctem: Crepuſculo demum ſocios vocabat ad cœnam, neque amplius quàm duobus lectis diſcumbebatur apud eum. Idem cum ſub Haſdrubale militaret Imperatore, plerumque ſuper nudam humum ſagulo tectus, ſomnos capiebat. *Ioannes Saresb. in Polycr. lib. 5. c. 9.* H.

HELENA.

HElena Conſtantini mater, templum mirificum in eo loco, in quo crucem repererat, regia ambitione conſtruxit. Clauos quoque quibus corpus Dominicum fuerat affixum, ad filium detulit: quibus frænos ornauit, quibus vteretur ad bellum, & aliis galeam. Ligni verò ipſius ſalutarem partem detulit filio, partem vero thecis argenteis conditam dereliquit in loco, qui & nunc ad memoriam ſollicita veneratione ſeruatur. *In Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 10. capite 6.* A.

Reliquit etiam hoc indicium religioſi animi Regina. Virgines enim quas ibi reperit Deo ſacratas, inuitauit ad prandium, quas tanta deuotione curaſſe dicitur, vt ipſa manibus ſuis famulæ habitu ſuccincta, cibum apponeret, poculum porrigeret, aquam manibus infunderet, ac Regina orbis famularum Chriſti ſe famulam deputaret. *Ibid.* B.

HÆREDITAS.

LAta eſt quondam Romæ lex Voconia ſic dicta ab authore ſuo Voconio, ne quis hæredem fœminam faceret, ne vnicam quidem filiam. Qua lege quid iniquius dici aut cogitari poſſit, ignoro, ſcilicet in perſonis priuatis, quamuis rationabilis eſſe poſſit in perſonis publicis, ſicut in Redibus, *Aug. de Ciuit. Dei. lib. 3. cap. 21.* A.

Item,

Item, vide August. a. p. Diuisio. a. *Ecclesia k.* Successio. a. b.

HEREMITA.

A. Retulit Abbas Dulas dicens, quod ambulantes aliquando in eremo, ego & Abbas meus Ballarion, venimus secus quandam speluncam, in qua inuenimus quendam fratrem sedentem & operantem plectam de palmis, qui noluit nos respicere. Egressi inde ambulauimus videre Abbatem Ioannem. Redeuntes autem per speluncam illam, vbi illum fratrem videramus, intrantes inuenimus, quia dormierat in pace. At verò senex ait mihi: Colligamus corpus eius: In hoc misit enim nos Deus. Cum autem colligeremus eum, inuenimus, quia mulier erat, & miratus est senex, dicens: Ecce quomodo & mulieres colluctantur aduersus diabolum in eremo, & nos in ciuitatibus dehonestamur. Glorificantes ergo Deum inde recessimus. *in vitis Patrum lib. 20 parte 1.*

B. Dixit Abbas Germanus Abbati Abraham, ab eo volens instrui: Certi sumus tam præsentis habitus huius vilitatem scilicet, quo vtimur, quam quotidiana hæc nudipedalia in illorum scilicet parentum & fratrum vicinia nullatenus exercere nos posse, sed nec labore quidem illic simili ea quæ sunt ad victum necessaria prouisuros, sicut etiam hic in ista solitudine à nostris parẽtibus valde remota, aquam ceruicibus ex tribus millibus exhibere compellimur, nec nostra enim nec illorum verecundia hęc nos coram illis agere omnino patietur. Sanè quam proposito nostro oberit, si illis scil. parentibus subministrantibus vniuersa nos sollicitudine parandi victus penitus absoluti, lectioni tantum & orationi operam dederimus? quasi diceret, (videtur quod nihil) Respondit Abbas Abraham. Non meam contra hoc vobis, sed beati Antonij sententiã proferam. Nam cum ad illum quidam frater veniens anachoriticam disciplinam minime diceret admirandam, maioris dicens esse virtutis, si ea quæ perfectionis sunt, inter homines quispiam quam in eremo positus exerceret, beatus Antonius vbi ipse consisteret, percunctatur. Cumque ille se iuxta parentes suos habitare dixisset, & eorum præbitione ab omni cura diurni operis absolutum, lectioni tantum & orationi vacare, Antonius: Dic, inquit, Fili, vtrum in eorum damnis vel aduersis casibus contristaris? Ille autem ita esse confes-

confessus est. Tunc senex: Noueris te in futuro sæculo etiam in eorum sorte cẽsendum, cum quibus in hac vita participas in damno & prosperitate. Apostolus ait: *Non otiosi fuimus inter vos, nec gratis panem ab aliquo manducauimus, sed in labore & fatigatione, nocte ac die operantes, ne quem vestrûm grauaremus.* His & similibus beatus Antonius aduersus quosdam vsus verbis, & nos magisterio sui informauit exempli, vt parentum blandimenta & omnium quæ victui necessaria subministrant, agapem insuper, & omnem amœnæ habitationis gratiam deuitemus. *Ioan. Cassian. in Colla. Patrum, collat. 24. cap. 11. & 12.* 1. Thes. 2. ver. 9.

Cum de Palestinæ monasteriis ad Diolcum oppidum venissemus ad ordinem Anachoretarum, qui excellentior habetur, quam ordo Cœnobitarum, cunctorum testimoniis instigati, videre properauimus. Hi namque in cœnobiis primum diutissimè commorantes, omnem patientiæ ac districtionis regulam diligenter edocti, & humilitatis ac nuditatis virtute possessâ, atque ad purum vitiorum vniuersitate consumpta, durissimis dæmonum præliis congressuri penetrant eremi profunde secreta. *Ioan. Cassian. de institutis monachorum, lib. 5. cap. 36.* C.

Item, vide contemplatio. e. Monachus. a.

HÆRESIS.

Nunquam Manichæis aut aliis hæreticis, saltem amicabilia verba largitus est S. Antonius, nisi tantum ea, quę possent eos ab errore auertere, denuncians talium amicitias & sermones perditionem esse animæ. *Athanasius in vita S. Antonij.* A.

Cum Polycarpo Smyrnæ Episcopo forte fuisset obuius Marcion hæreticus, & diceret: Cognoscis nos? Respondit: Cognosco primogenitum diaboli. *S. Hieronymus de viris illustribus cap. 27. Irenæus libro secundo contra hæreses c. 2. Euseb. lib. 4 histor. Eccles. cap. 14.* B.

Papias Ioannis auditor, Hierapolitanus Episcopus, author fuit hæreticorum, qui dicuntur Chiliastæ (id est millenarij) qui scilicet post resurrectionem aiunt in carne cũ Sanctis Dominum regnaturum, (vt refert *Hieronymus de viris illustribus capite vigesimo-octauo,*) non tamen inter hæreticos, sed inter Sanctos habetur, sicut nec Irenæus Lugd. nec Victorinus, & tamen in hac opinione Papiam secuti sunt. C.

sunt. Multi enim Sancti simpliciter in aliquibus errasse leguntur, vt Beatus Cyprianus, de hæreticis rebaptizandis, qui tamen error eis non imputatur, propter cæteras virtutes, quæ in eis pollebant, & quia non ex obstinatione, sed errabant ex ignorantia & simplicitate. *Helinandus in Chronicis, & Vincentius in speculo hist. lib. 2. c. 93.*

HERODES.

A. Commissum est prœlium inter Augustum & M. Antonium, cui non interfuit Herodes, missus ab Antonio contra Regem Arabum. Victo ergo Antonio, cum Augustus Rhodum venisset, nec victum Antonium reputaret, cum superesset. Herodes, periculis occurrens, deposito habitu regio in cultu priuato stetit ante Cæsarem, & ait: Fateor me vtilem fuisse Antonio & fidelem, quod expertus fuisses sub Actio, si interfuissem: verum nec omnino defui, auxilia & frumenta mittens, nec modo deessem, si mihi acquiescens occidisset Cleopatram, odij nostri fomitem. Vna ergo cum victo victus sum, coronamque cum fortuna deposui: ad te veni spem salutis de virtute præsumens. Ad hæc Cæsar: Imo saluus esto, & nunc regnato tertius, meritus es, vt plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis. *In historia scholast. parte 6. cap. 21. Iosephus libro 15. capite nono antiq.*

B. Audiens Iudæos mortem suam expectantes cum gaudio ex omni Iudæa nobiliores iuuenes collectos iussit concludi in Hippodromo, præcipiens Salomæ sorori suæ, vt cum animam efflarent, statim illos occideret, vt omnis Iudæa in morte ipsius etiam in vita plangeret. Hoc tamen illa nō fuit executa. *In hist. scholast. parte 6. capite 19. Ioseph. 17. cap. 8. antiquit.*

C. Mortuus est trigesimo anno, postquam à Romanis Rex declaratus est: in aliis fortunatissimus, in rebus domesticis infelicissimus fuit. *Ibidem Comestor parte 6. cap. 20.*

S. HILARION.

A. Venerunt ad Hilarionem ægrotantem multi religiosi viri, quos omnes adiurauit, ne puncto quidem horæ post mortem seruaretur, sed statim in eodem loci hortulo terra operirent, sicut vestitus erat in tunica cilicina, cuculla, & sago rustico. Iamque preter sensum, nec quidquam

viui hominis supererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egredere, quid times anima, egredere, quid dubitas? Septuaginta prope annis seruiuisti *Christo*, & mortem times? In hæc verba spiritum exhalauit. *B. Hieron. in vita S. Hilarionis.*

HILARITAS.

Vide Conniuium. c.

S. HILARIVS.

A. Hilarius infantem sine baptismo defunctum suis orationibus ad vitam restituit. *In legenda ipsius.*

B. Cum ad quoddam Episcoporum concilium venisset, videns quod ei nullus assurgeret, nec aliquem locum daret, patienter ferens, humi se posuit, dicens: *Domini est terra.* Statimque nutu Dei terra, cui insidebat, se sursum erexit, & vsque ad æqualitatem aliorum Episcoporum se leuauit. *Ibidem in legenda ipsius.*

HISTRIO.

A. Massiliensis ciuitas seueritatis custos acerrima est, nullum aditum in scenam minus dando, quorum argumenta maiore ex parte stuprorum continent actus, ne talia spectandi consuetudo etiam imitandi licentiam sumat. *Valer. Max. lib. 2 cap. 6.*

B. Cum in curiis Principum, frequens histrionum turba soleat conuenire, vt ab eis pecunias & vestes, verba ioculatoria variis adulationibus plena proferendo, ab eis extorqueant, Philippus Rex Francorum videns hæc esse vana, & animæ saluti contraria, Deo promisit, quod omnes vestes suas quamdiu viueret, intuitu Dei pauperibus erogaret, mallens nudum Christum in pauperibus vestire, quam ioculatoribus vestes dando peccatum incurrere. Quoniam histrionibus dare, est dæmonibus immolare. *In gestis Francorum.*

C. Peractis Missarum solemniis in Ecclesia B. Pauli Martyris à S Bonifacio Episcopo, cum ad nobilis viri Fortunati nomine in illo loco manentis mensam venisset, dictus Episcopus ab eo multum rogatus, priusquam Deo hymnũ diceret, sicut quidã ludendi arte solent victum quærere, repentè ante ianuã vir cũ simia astitit, & cymbala percussit.

Quem

Quem sanctus vir sonitũ dedignatus, dixit: Heu heu mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectionis veni: os adhuc ad laudem Dei non aperui, & ille cum simia veniens cymbala percussit. Adiunxit tamen, atque ait: Ite & pro charitate ei cibum potumque tribuite, scitote tamen quod mortuus est. Qui infelix vir dum panem & vinum ex eadem domo percepisset, egredi ianuam voluit, sed saxum ingens subito de tecto cecidit, eique in verticem venit, die vero altero obiit. Qua in re, Petre, pensandum est, quantus sit viris sanctis timor exhibendus. Templa enim Dei sunt, &c. *Gregor. Dialogorum lib. 1. cap. 9.*

Item, vide Laus. f. Prouidentia Dei. b. Superstitio. a.

HOMICIDIVM.

A. Dixit Deus ad Cain: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, id est, notorium est, quod fecisti, quia effusio sanguinis hoc indicat, nec eget accusatore, quod in euidẽti est. Inde est, quod in Ecclesia etiamsi nemo accuset, pro sanguinis effusione trahuntur suspecti in causam, quia sanguis clamat. *In historia Schol. super Gen. cap. de oblationibus fratrum.*

Gen. 4. ver. 9.

Item vide Ioannes Euangelista. d. Macarius. a. Iudex. l. Papa. n. Seuerus. a.

HOMO.

A. Etiam secundum corpus est homo factus quodam modo ad imaginem Dei, quoniam *os homini sublime dedit*, vt Deum & cœlestia videat, & imitetur. Vnde cum quæsitum esset à quodam Philosopho, ad quid homo factus esset? Respondebat, vt contempletur cœlum, & cœli numina. *Historia scholast. super Genes. cap. de hominis creatione. S. August. lib. 22. de Ciuit. Dei, cap 24.*

B. Prometheus frater Atlantis, primus dictus est fecisse homines, tum quia de rudibus doctos fecit, tum quia legitur fecisse hominum imagines, quas arte quadam ambulare fecit. Inuenit etiam primus annulum ferreum, & inclusit gemmam. Tradidit autem, vt in quarto digito poneretur, quem medicum vocant, ad ornatum digniorem hunc reliquis dicens, quia ab eo, vsque ad cor quædam vena pertingit: *Eodem libro capite de morte Isaac. Ex Agellio libro* 10. *Noctium Atticarum cap. 10.*

Solon, cum ex amicis quendam grauiter mœrentem vidisset, in arcem produxit, hortatusque est, vt per omnes ædificiorum partes oculos circumferret: quod vt factum animaduertit. Cogita nunc tecum, inquit, quam multi luctus sub his tectis, & olim fuerunt, hodieque versentur: & in sequentibus sæculis sunt habitaturi, ac dimitte mortalium incommoda, tanquam propria deflere. Qua consolatione monstrauit, vrbes esse humanarum cladium consepta miseranda. *Valer. Max. libro septimo, capite 2. Plutarch. in vita Solonis.* C.

Idem aiebat: si in vnum locum cuncti mala sua contulissent, futurum vt propriam deportare domum, quam ex communi miseriarum aceruo, portionem suam ferre mallent. Quo colligebat, non oportere nos quę fortuita patimur præcipuæ & intolerabilis amaritudinis iudicare. *Ibi.* D.

Idcirco oculos ad cœlum erectos habemus, vt contempta terra cœlum desideremus, & vt Deum præ omnibus diligamus. Idcirco Plato egit naturæ gratias, quod homo natus esset. *Helinandus in Chron. lib. 8.* E.

Anaxagoras cum ab eo quæreretur, cur natus esset, ostenso cœlo syderibusque respondit. Ad horum omnium contemplationem. *Calcidius super Timæum Platonis.* F.

Coluber nudum hominem timet, vestitum persequitur. *Hieronymus in epistola ad Præsidium.* G.

Item, vide Miraculum. a i. a k. Mors natiuitas. a.

HONESTAS.

PHilosophis iam pridem placuit perniciosiorem nullam esse opinionem illorum opinione, qui vtile separant ab honesto, & sententiam verissimam esse, honestum vtile in se vsquequaque conuerti. *Ioan. Salisb. in Polycrat. libr. 4. c. 4. ex Offic. Ciceronis.* A.

HONOR.

HIldebrandus Archidiaconus, qui postea Papa Gregorius; cum tanquam Cancellarius circuiret prouincias, vt perperam acta corrigeret, die quadam cum equitaret cum multa turba obsequentium, Hugo Cluniacensis Abbas in extremo examine cum monachis suis prosequebatur, visoque eminus tanto viri honore, cœpit cogitare in animo, vnde esset tantus honor homuncioni exilis staturæ, despica- A.

despicabilis parentelæ: proculdubio ei ex superbia hoc accidere, quod tot obambulatores haberet. Vix hoc mente versarat, cum Archidiaconus reflexo equo à longè Abbatem aduocans, ait: Malè cogitasti. Non enim mihi hanc gloriam (si vere gloria dici potest:) quæ cito transit, vel imputo, vel ab aliis mihi imputari volo, sed beatis Apostolis, quorum priuilegio mihi exhibetur. Erubescens Abbas hoc solum respondit: Quomodo nosti cogitatum meum? Ab ore, inquit, tuo, quasi per fistulam ad aures meas peruenit. *In speculo historiali. Vincentius libro vigesimo-sexto, cap. 44.*

B*. Cum quidam Philosophus in vili habitu non posset ingredi palatium Principis, mutauit habitum pulchrum, & admissus est. Qui cœpit osculari pallium suum venerabiliter, quod cum ille miraretur, dixit: Honorantem me honoro. Quod enim virtus non potuit, vestis obtinuit. *Innocentius de vilitate conditionis humanæ. Similia habet Laurentius Bexerlinc in apophtheg verbo vestium vsus.*

C. In monte Argentario vir quidam fuit vitæ venerabilis. Hic mulierem, cuius maritum suscitauerat, ex gaudio flentem & vocem amplius edentem compescuit, dicens: Tace, tace, sed si quis quæsierit, quomodo hoc factum sit, dicite, quia Christus opera sua fecit. Dixit hoc & exiit: & in eodem loco vltra non apparuit Nam honorem fugiens, egit vt ab his à quibus visus in tanta virtute fuerat, nunquam ista in hac vita videretur, &c. *Greg. Dial. in lib. 3. c. 17.*

D. Cum Antonius Pauli primi Eremitæ speluncam fuisset ingressus, ipsis residentibus, coruus aduolans panem integrum deposuit. Post cuius abscessum. *Eia,* inquit Paulus, *Dominus nobis prandium misit.* Sexaginta anni iam sunt, quod dimidij semper fragmen panis accipio, verùm ad aduentum tuum, suis militibus *Christus* duplicauit annonā. Ergo gratiarum actione celebrata, vitrei fontis super marginem vterque consedit. Hic, qui frangeret panem, aborta contentio, pene diem duxit in vesperam. Paulus more cogebat hospitij, Antonius iure refellebat ætatis. Tandem consilium fuit, vt apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars sua remaneret in manibus. *B. Hierony. in eius vita.*

E. Sanctus Abraham præponebat in honore locupletibus pauperem, & omnes simul diligens honorabat. *In vita eius.*

F. Interrogatus S. Dominicus, cur non libentius in Tolosana

losana Diœcesi, quam in Carcassone moraretur. Quia in Tolosana, inquit, diœcesi multos inuenio, qui me honorant. apud Carcassonem verò ęque omnes me impugnant. *In aurea legenda de eodem.*

Cum quidam eremita, nomine Effrem, in extasi positus esset, vidit columnam ignis, cuius caput vsque ad cœlum pertingebat, & vocem audiuit: Talis est Basilius, quasi hæc columna ignis. Veniens ergò in ciuitatem in die Epiphaniæ, vt tantum virum videre posset, cùm vidisset eum stola candida indutum cum Clericis venerabiliter incedentem, ait intra se: Vt video, frustra laboraui Iste enim cùm in tali honore sit positus, non potest talis esse, vt vidi. Ille hoc in spiritu videns, iubet eum ad se introduci, qui vidit linguam igneam per os eius loquentem, & ait: Verè magnus Basilius, verè Spiritus Sanctus loquitur per os eius. *In legenda eiusdem. Gregorius Nyssenus in eius vita de columba, & voluminе visis.* G.

Ciuitas Atheniẽsis bonos ciues corona decorandi prior consuetudinem introduxit, duobus oleæ connexis ramulis clarum periculis cingẽdo caput. *Valerius Max. libro 2. cap. 1.* H.

Actius Poeta Iulio Cæsari Straboni in collegium Poetarum venienti nunquam assurrexit: quod in comparatione communium studiorum aliquanto se superiorem esse cõsideret. Quapropter insolẽtiæ crimine caruit. *Idẽ l. 3. c. 7.* I.

Perse Rege deuicto Paulus, cum Macedonicis opibus veterem atque hæreditariam vrbis nostræ paupertatem eousque satiasset, vt illo tempore primum populum Romanum tributi præstandi onere liberaret, penates suos nulla ex parte locupletiores fecit: præclarè secum actum existimans, quod ex illa victoria alij pecuniam, ipse gloriam occupasset. *Idem lib. 4. c. 3. Plut. in Paulo Æmilio. Cic. 2. offic.* K.

Hoc (*virtutem scil. esse viam ad gloriam & honorem*) insitum habuisse Romanos, etiam deorum apud illos ædes indicant, quas coniunctissimas constituerunt. *Virtutis & Honoris:* pro diis habentes, quę dantur à Deo: quia honorem & virtutem tanquam Deos colebant. *Augustin. de Ciu. Dei lib. 5. capite 12 Valerius Maximus libro 1. cap. 1. Liuius libr. 27. Plut. in Marcello.* L.

Honores, quos petiuit Cato, petere non debuit, sed ciuitas ob eius virtutem non petenti dare. *August. ibid.* M.

N. Apud Romanos quando eligebantur Consules, Tribuni & huiusmodi, illi qui se reputabant dignos, veniebant ad locum, vbi fiebat electio in veste candida, & ex hoc Candidati dicti sunt, & petebant magistratum: & sic fecit Cato, licet minus instanter & ambitiosè quàm alij *Ibidem:*

O. De illo Catone dicit Sallustius: *Quo minus petebat gloriam, illum magis sequebatur. Augustin. ibid.*

Item, vide Ambitio. b. d. e. Emptio. a. Gloria. a. Humilitas. q. y. z. Inuentio. a. Martinus. t. Mors. a. q.

HORÆ.

A. QVidam vir sanctus, dum esset in choro, vidit diabolum quasi sacco pleno oneratum. Quæsiuit, quid portaret? Ille ait: Hæ sunt syllabæ, & dictiones syncopatę, & versus psalmodiæ, quæ isti Clerici in matutinis furati sunt. Et quæ sunt, quale nomen habes? Et ait: Vocor Titinillus. ille autem fecit inde versum:

Fragmina psalmorum Titinillus colligit horum.

Item, vide Augustus. g.

HOSPITALITAS.

A. INtrare oppidum Massiliensium nulli cum telo licet; præstoque est, qui id custodiæ gratia acceptum exituro reddat, vt hospitia, quemadmodum venientibus humana sunt, ita ipsis quoque tuta sint. *Valer. Maximus libro secundo capite 2.*

B. T. Quintius Crispinus Campanum Badium hospitio exceperat, & ægrum recreauerat; a quo post Campanorum defectionem in acie ad pugnam prouocatus, cum & viribus corporis & animi virtute aliquanto esset superior, monere ingratum, quàm vincere maluit. Quid agis, inquit, demens? Vnus tibi Romanorum Quintius placet, in quo scelesta exerceas arma: cuius penatibus & honoris vicissitudinem & salutem tuam debes? Vtrique cœleste numen dedit debitum exitum. Siquidem in eo prœlio Badius obtruncatus est, Quintius insigni pugna clarus euasit. *Val. lib. 5. c. 1. T. Liuius lib. 25.*

C. Quotidie Gregorius peregrinos ad mensam suam inuitabat. inter quos die quadam vnus adfuit, cuius manibus, dum ipse aquam fundere vellet, vrceum accepit, sed in cuius manibus aquam funderet, non inuenit. Cumque hoc mirare-

miraretur, nocte Dominus per visionem ei dixit: Cæteris diebus me in membris meis, hesterno me in memetipso suscepisti. *In aurea legenda, & in eius vita* Ioan. *Diaconus.*

Tempore, quo Normanni pene totam Franciam vastauerunt, translatum est corpus beati Martini Altisiodorum, vbi cum propter multa miracula, quæ ibi fiebant plurima, conferrent aduenientes, orta est lis pro partitione pecuniæ inter Turonicos & Altisiodorenses. Ad quam soluendam leprosus inter duorum Sanctorum corpora ponitur, & tota nocte custoditur. Mane pars illa quæ Martino fuit proxima, apparuit curata, altera adhuc remanente leprosa. Obuertunt B. Martino latus morbidum. Altero mane repertus est totus curatus, cedente Germano hospiti suo. *In Chronicis Martini Poloni, & Speculo historiali. Vincentij lib. 25. c. 45. Gulielmus Malmesb. l. 2. de gestis rerum. Ang. c. 4.*

D. *Al. Antisiodorum.*

E.

Abbas quidam Cisterciensis, cum durus esset & inhumanus, sibi similes nequiores in porta, hospitio, & aliis locis ponebat. Accidit, quod ioculator eo diuerteret: qui vix panem nigerrimum cum aqua potuit obtinere. Recedens cœpit cogitare, quomodo se possit de illo nequissimo vindicare. Cui occurrit Abbas, de foris veniens. Cui Histrio ait: Vnde venit Dominus meus Abbas? Gratias vobis refero, & toti conuentui, quia frater ille, qui præest hospitio, hac nocte me splendidè procurauit, piscium plura fercula, vina pretiosa, calciamenta, etiam bona, cum cultello & corrigia mihi dedit. Statim vt ille ad Abbatiam venit, vocato conuerso coram conuentu, & eo durissimè verberato, eum ab officio remouit, sicque Histrio se vindicauit *Iacob. de Vitriaco.*

F.

Abbas quidam de ordine nigro hospitalis, & erga pauperes multum misericors, tales etiam habebat officiales: & quanto plus pauperibus contulit, vel hospitio plures recepit, tanto Deus amplius domui illius benedixit, & bona multiplicauit. Post cuius mortem, successor eius auaritia stimulatus, pietatis officiales amouit, & tenaces instituit, & defunctum indiscretum asserens, hospitalitatem prorsus exclusit, & beneficia consueta subtraxit pauperibus. Charitate subtracta, subtraxit etiam Deus manum suam, ita vt breui vix haberent, quod manducarent. Die autem quadam vir quidam petiuit hospitium, quē ostiarius clanculo recipiens, & cum timore pauca, quæ habebat, ei mi-

 nistrauit.

nistrauit. Dixitque: Modo plura non possum tibi apponere, licet aliquando viderim, quod si vnus Episcopus huc diuertisset, cum magna abundantia susceptus fuisset: Respondit ille: Duo fratres expulsi sunt de monasterio isto: vnus vocabatur D*ate*, & alter D*abitur*. Nisi redierint, non potest monasterium prosperari. Sicque ab oculis eius recessit. Puto aliquam personam fuisse angelicam, per quam Dominus fratrum illorum primam reuocare voluit charitatem. Quę portarius Abbati & conuentui retulit. Sicque resumpta est hospitalitas, & Deus eis, vt prius, benedixit. *Cæsarius Dialog. miraculorum, dist. 4. c. 68.*

G. Perrexerunt quidam Patrum ad Abbatem Ioseph, vt interrogarent eum de susceptione fratrū, si deberent sibi relaxare abstinentiam congaudendo cum ipsis? & priusquam interrogarent eum, dixit: Deus dicit: *Date, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Cum gaudio ergo fratres suscipere debemus. Quando soli sumus, opus habemus lugere. Qui audientes sunt admirati. *In vitis Patrum lib. 13. parte 1.*

Mat. 22

H. Dixit Abbas Cassianus, quia venimus à Palæstina in Ægypto ad quendam senem, & fecit nos gustare, & hortabatur nos satiatos adhuc sumere cibum. Et cum dixissem, quia non possum, ille respondit: Ego iam superuenientibus fratribus diuersis sexies mensam apposui, & ego sexies manducaui, & adhuc esurio, tu verò semel manducans ita satiatus es, vt iam manducare non possis. *Ibidem.*

I. Datum est aliquando in Scythi mandatum, vt ieiunarent illa hebdomada, & facerent Pascha. Contigit autem vt ipsa hebdomada venirent ad Abbatem Moysem fratres de Ægypto, & fecit eis modicum pulmentum. Et cum vidissent vicini fumum, dixerunt Clericis Ecclesiæ, quæ illic est. Ecce Moyses soluit mandatum, & coxit apud se pulmentum. Illi dixerunt: Quando venerit, loquemur ei. Sancto autem Sabbatho videntes Clerici magnam conuersationem Abbatis, Moysi dixerunt coram plebe. O Abba, mandatum quidem hominum soluisti, sed Dei mandatum fortiter alligasti. *Ibidem.*

K. Dixit Abbas Pastor: Nos non didicimus ianuam ligneā claudere, sed magis linguæ ianuam cupimus clausam habere. *Ibidem.*

L. Frater quidam venit ad quendam solitarium, & cum egrederetur ab eo, dixit: Ignosce mihi Abba, quia impediui regulam

regulam tuam. Ille respondens dixit: Mea regula est, vt te in hospitalitate recipiam, & in pace dimittam. *Ibidem.*

M. Dicebant de quodam sene in Syria, qui iuxta viam eremi habitabat, & hoc erat opus eius, vt quacunque hora veniret monachus de eremo, cum fiducia faciebat eum gustare. Venit aliquando solitarius, & ille petebat ab eo, vt gustaret. Qui cum nollet gustare ait: Ego ieiuno. Contristatus senex dixit ei. Ne prætermittas puerum tuum, obsecro ne despicias me, sed veni, oremus. Ecce enim arbor hic est, cui curuanti genu & oranti inclinata fuerit, ipsum sequamur. Curuauit genu solitarius, & nihil factum est. Flexit & ille senex & statim curuata est arbor. Quod videntes gauisi sunt, & gratias egerunt Deo. *Eodem lib. parte 2.*

N. Venerunt aliquando duo fratres ad quendam senem. Consuetudo autem erat seni non mãducare quotidie. Qui cum vidisset fratres, cum gaudio suscepit eos, dicens: Ieiunium mercedem suam habet, & iterum. Qui manducat propter charitatem duo mandata implet, quia voluntatem propriam derelinquit, & mandatum Dei implet reficiens fratres. *Ibidem.*

O. Multa de hospitalitate disserebat S. Apollonius, & iubebat, vt fratres quasi dominos suscipiamus. Nam & eos adorari, ideo traditio habet, vt certum sit in aduentu eorum aduentum Domini *Iesu* haberi. Ieiunia sanè legitima, quarta & sexta feria monebat non esse soluenda, nisi grandis necessitas fieret. Dicebat ergo: Si forte in diebus supradictis superuenerit aliquis fratrum, si ante horam nonam laboris causa velit reficere, ponendam ei esse mensam soli: quod si nolit non esse cogendum. Communis namque huius obseruantiæ traditio est. *In vitis Patrum in vita Apollonij*

P. Itaque vt norint aduentum fratrum, indifferenter soluere quotidiana ieiunia solent: Discedentibus illis refectionem ob illos indultam continentia maiore compensant, &c. *Cassian. de institutis monachor. lib. 5. c. 34.*

Item, vide Conuiuium. a. Iulius Cæsar. b. Honor. d. Latro. a. Recreatio. a. Socrates s.

HOSTIS.

A. CVm Lacedæmonij agros Athenienses depopularentur, agros Periclis Atheniensis ducis intactos reliquerunt, speran-

sperantes se acquirere illi posse, aut periculum ex inuidia, aut ex suspicione proditionis infamiam. Pericles id prospiciens, & futurum populo prædixerat, & ad inuidiæ declinandum impetum agros ipsos dono Reipublicæ dederat. *Iustinus lib.3.*

B. Dauid Abner, licet aduersarium interemptum fleuit: quo facto docuit, etiam fidem cum hostibus esse seruandam, honorandamque etiam in hoste virtutem. *Ambros. in Apologia Dauid.*

2.Reg. 6. 3.

C. Acerrimè cum Scipione Africano Metellus Macedonicus dissenserat, eorumque ab æmulatione virtutis profecta contentio ad graues inimicitias progressa fuerat. Sed cum occisum Scipionem proclamari audisset, mœsto vultu: *Concurrite*, inquit, *ciues, concurrite, mœnia nostra vrbis euersa sunt.* Scipione enim Africano intra suos penates quiescenti vis illata est. O Rempublicam morte Africani miseram, & Macedonici tam ciuili lamentatione felicem. *Val. Max. lib.4. cap.1.*

D. Filios suos monuit, vt funebri eius lecto humeros subiicerent, atque huic exequiarum illum honorem vocis adiecit, non fore vt postea id officiũ ab illis maiori viro præstari posset. Vbi illa tot in curia iurgia? vbi tam multæ pro rostris altercationes? vbi maximorum Ducum & Ciuium tantorum togata prœlia? omnia nimirum ista præcipua veneratione prosequenda deleuit modaratio. *Ibidem Valer. & Plinius libro 7. cap.47.*

E. Syphacem Numidiæ Regem captiuum in custodia Tiburi mortuum Senatus publico funere censuit efferendũ; ne regias reliquias iacere inhonoratas pateretur, consimili clementia in Perse Rege vsus est. *Valer. Max. libr.5. cap.1. T. Liuius lib.30.*

F. Legatis Romanorum ad redimendos captiuos castra Pyrrhi Regis petentibus, quo tutius venirent, Lyconem Molossum misit obuiam, quoque honoratius exciperentur, & ipse extra portam occurrit, secundarum rerum prouentu non corruptus. *Eodem Valer. lib. cap.1.*

G. Hannibal Æmilij Pauli apud Cannas trucidati corpus quantum in ipso fuit, insepultum iacere passus non est. *Ibi. ex T. Liuio lib.22.*

H. Hannibal T. Grachum Lucanorum circumuentum insidiis, cum summo honore sepulturæ mandauit, & ossa eius

eius in patriam portanda militibus nostris tradidit. *Ibidem.*

Ne Samnites quidem paruas pænas pependerunt, quod Herennii Pontii salutare consilium neglexerunt: qui autoritate & prudentia cæteris præstãs, ab exercitu & duce eius filio suo consultus, quidnam fieri de Legionibus Romanis apud Furcas Caudinas inclusis deberet, inuiolatas dimittendas respondit. Postera die de ea re interrogatus, deleri oportere dixit, vt aut maximo beneficio gratiã hostiũ mereretur, aut grauissima iactura vires confringerentur. Sed improuida victorum temeritas, dum vtramque partem vtilitatis aspernit, sub iugum missas in perniciem suam accendit. *Valerius libro septimo, capite secundo. Liuius libro nono, L. Florus 1 cap. 16.* I.

Item, vide Alexander. e. Compassio. a. e. Humanit. b. c. d. Maria. e.

HVMANITAS.

AFricani posterioris humanitas latè patuit. Expugnata enim Carthagine, circa ciuitates Siciliæ literas misit, vt ornamenta templorum suorum à Pænis rapta per Legatos suos recuperarent, beneficium diis pariter & hominibus gratum, eos victoriæ maximos fructus ratus, si diis ornatum templorum restitueret. *Valerius libro quinto, capite primo, Cicero Verrina 6.* A.

L. Paulus cum Persen parui temporis momento captiuum ex Rege ad se adduci audisset, occurrit ei, conatumque ad genua procũbere dextera manu alleuauit. Introductum etiam in tabernaculum lateri suo proximum in consilio sedere fecit, nec honore mensæ indignum iudicauit. Nam si egregium est hominem abiicere, non minus tamen laudabile infœlicis scire misereri. *Ibidem. T. Liuius lib. 45. Plutarch. in vita.* B.

Cnæus Pompeius Tigranem Regem, qui & per se magna cum populo Romano bella gesserat, & Mithridatem Ponto pulsum, viribus suis protexerat, diutius supplicem iacere passus non est: sed diadama, quod abiecerat capiti reponere iussit &c. æque pulchrum esse iudicans, & vincere Reges & facere. *Ibidem.* C.

Cn. Pompeii caput tribus coronis triũphalibus spoliatum abscisso corpore vt Cæsar aspexit, oblitus hostis, soceri D.

vultum induit, & cum Pompeio cum proprias tum etiam filiæ suæ lachrymas reddidit. Caput autem plurimis odoribus cremandum curauit. *Ibidem & Plutarch. in Cæsare & Pompeio Appianus lib. 2. Ciuil. bell.*

E. Catonis morte Cæsar audita, & se illius gloriç inuidere, & illum suæ inuidisse dixit: Patrimoniumque liberis ipsius incolume seruauit. Et Hercle diuinorum Cæsaris operum non parua pars Catonis salus fuisset. *Ibidem lib. 5. ca. 1. Dion. lib. 43. Plutarc. in Cæs. & Catone.*

F. Marcus Antonius Marci Bruti corpus sepeliendum liberto suo tradidit, & quo honoratius cremaretur iniici ei suũ paludamentum iussit, iacentem non hostem, sed ciuem deposito æstimans odio. *Ibidem Valerius, Plutarch. & Appianus lib 4. Ciuil. Bellorum.*

G. Hannibal M. Marcellum in agro Brutio, dum conatus Pænorum cupidius quam consideratius speculatur, interemptum, Punico donatum sagulo, & corona donatũ laurea rogo imposuit. Dulcedo humanitatis vincit iram, prosternit odium, hostilemque sanguinem hostilibus lachrymis miscet. *Valerius libr. 5. capite 1. T. Liuius lib. 27. Plutarc. in Marcello.*

Item vide Compassio Hostis b. c. d e f. g. h.

HVMILITAS.

A. CVm Abbas Ioannes Romam venisset, & Gregorium Papam per medium vrbis transire vidisset, voluit ei reuerentiam exhibere. Cernens Gregorius, quod volebat se in terram proiicere, festinauit, & primo se prostrauit, nec inde surrexit, quoadusque Abbas primo surrexit. *In aurea legenda de S. Gregorio.*

B. Gallicanus dux Romani exercitus ducatui cessit, & omnia pauperibus tribuens *Christo* pauper seruiuit. Huius rei fama creuit, vt ab oriente & occidẽte venientes viderent virum, ex Patricio & Consule lauãtem pedes pauperum, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus sollicite ministrantem. *In aurea legenda de Sanctis Ioanne & Paulo.*

C. Sancta Elizabeth Regis Hungariæ filia, tanta se humilitate deprimebat, vt nõ pateretur se ab ancillis dominam vocari. *In aurea legenda de eadem.*

Cũ Heraclius Imperator, lignũ sanctæ crucis, quod Cosdroe Rex Persarum abstulerat, Hierusalem reportaret, & de

de monte Oliueti descendens per portam, qua Dominus intrauerat, cũ equo regio & ornamentis regiis intrare vellet, repente lapides portæ descendentes clauserunt se inuicem & factus est paries. Cumque attoniti mirarentur, viderunt signum crucis in cælo flammeo fulgore splendescere. Angelus quoque accipiens illud manibus stetit supra portam, & ait: Quando Rex cælorum per hunc aditum introiuit, non se purpuratum nec diademate renitentem exhibuit, sed humilis aselli tergo insidens cultoribus suis humilitatis exemplum reliquit. His dictis in cælũ rediit Imperator gaudens depositis Imperii insignibus, discalciatus, zona linea præcinctus, crucem Domini manu suscipens, lachrymans properauit ad portam, & duritia lapidum cæleste sensit imperium, populo Deum laudante. Tunc Imperator ait: O crux splendidior &c. Tunc pretiosum lignum in loco suo reposuit. *In histor. de Exaltatione S. Crucis, & apud Martinum Polonum in Chronicis.*

Adeundus Car. Bar. ad E. *annum 628.*

Regina Bathildis vxor Clodouæi Regis, filii Dagoberti, pestem Simoniacã à Francia extirpauit, & exactiones publicas cessare fecit. Construxit cænobium Monialium nomine Calã, in quo religionis habitum suscepit, quæ plusquã ceteræ sorores, excremẽta stercorum et propriis manibus emundabat. *Vincen. in Spec. hist. l. 24 c. 116. Sigeb. Anno 661.*

Consulatur Car. Bar. ad F. *annum 661.*

Placilla vxor Theodosii senioris de diuinis legibus eum admonebat perfectè, seipsam prius erudiẽs. Claudorum & debilium maximam habebat curam, non seruis vtens sed per semetipsam agens, per ecclesiarum Xenodochia discurrens, suis manibus administrabat infirmis, ollas eorũ tergens, ius gustans, offerens coclearia, quæ seruorum sunt omnia. Dicebat aurum distribuere opus imperii est. Viro suo sæpe dicebat Oportet te semper, marite, cogitare quid dudum fuisti, quid modo sis; Hoc si cogitaueris, ingratus benefactori non eris &c. *In Tripartita historia libr. 9. cap. 31. Theodoret. lib. 5. cap. 8 Niceph. lib. 12. cap. 42.*

G. Didymus philosophus ad Alexãdrum scripsit: Deus præsto est largiri sapientiam, sed non habes vbi recipias, quasi diceret: In solo humili corde recipitur, quo tu cares. *Gulielmus Lugdunensis in Summa virtutum, par. 3. rubrica 57.*

H. Ferunt Agathoclem Regem in vasis fictilibus cænasse, quærentique causam respondit. Rex ego cum sim Siciliæ figulo sum genitore satus.

Fortunam

Fortunam reuerenter habe quicunque repente
Diues ab exili progrediere loco.

Ioannes Galensis, ex Ausonio Plut. in apop. Iustin. libro 22. Dio-*do. lib.*19.

I. Quia opinio sanctitatis viri, vitæ venerabilis, Constantii nomine, excreuerat, multi hinc videre eum cupiebant. Quidam vero rusticus ex longinquo quadam dievenit. Eadem vero hora casu contigerat, vt sanctus vir in ligneis gradibus reficiendis lampadibus deseruiret. Erat autem pusillus valde, exili forma, atq; despecta: Cum is quisnam esset, inquireret, hi qui illum nouerant, monstrauerunt. Sed ille eum despectum videns non credidit, sed irrisit dicens: Ego grādem hominē credidi, iste de homine nihil habet. Quod vt vir Dei audiuit, in eiusdem rustici complexum ruit, gratias illi agens, quod de se talia iudicasset, dicens: Tu solus es, qui in me oculos apertos habuisti *Vt superbi honoribus, sic humiles sua despectione gratulantur. Greg. dialog. li.* 1. *cap.* 6.

K. Frater quidam cum diceret ei cogitationes suę, exaltatus es, magnus factus es, ipse temperans vitia cogitationum suarum humiliter reuocabat culpas suas dicens. Et vbi sunt omnia illa peccata mea, quæ feci? Exhibeo primum seruitium Deo meo, & credo, quod faciat mecum misericordiam. Hoc modo euincens spiritus cogitationum malarum, postea visibiliter ei apparuerūt, dicentes: Turbati sumus à te. Et dicit eis. Quare? & dixerunt: Nos te humiliamus, tu te erigis in altum. *In vitis Patrum lib.* 14. *cap.* 3.

L**. *Doroth. Abb. ser.* Dixit Antonius: Vidi omnes laqueos inimici tensos in terra & ingemiscens dixi: Quis putas transiet istos? Et audiui: *Humilitas. in vitis Patrum lib.* 15 *parte* 1.

M. *2. de cor dis humilitate Apophtheg. SS.* Theophilus Episcopus Alexandrinus venit aliquando ad montem Nitriæ, & venit ad eum Abbas ipsius montis, & ait ei Episcopus: Quid amplius inuenisti in via ista, Pater? Et respondit senex: Culpare meipsum sine cessatione. Et dixit ei Episcopus: Non est alia via sequenda, nisi hæc. *Eodem libro parte* 3.

N*. *Patrum* Abbati Macario in via occurrit diabolus cū falce messoria: voluitque eū percutere, & non potuit, sed dixit: Multam à te patior violentiam, quia non possum præualere tibi. Quidquid tu facis facio: Ieiunas tu & ego penitus non comedo, vigilas & ego non dormio: vnum est solum in quo me superas. Et dicit Macarius, quod est illud? Respondit:

dit *Humilitas tua, per quam non possum praualere aduersum te. Eodem libro parte* 4.

O*. Dicebant de Abbate Moyse, quia cum factus esset clericus, volens eum Episcopus probare, dixit Clericis: Quando intrat ad altare, expellite eũ, & sequimini vt audiatis quid dicat. Cum ergo cæpissent eum foras mittere, dixerunt ei: Exi foras. Æthiops autem ille egrediens dicebat: Bene tibi fecerunt cinerate, cacabate [id est, cinere asperse, & niger vt cacabus] qui cum homo non sis, te in medio hominum dare præsumpsisti. *Eodem lib. parte* 4.

P*. Venerunt quidam in Thebaide ad senẽ habentes secum obsessum a dæmonio. Senex cum diu rogaretur dixit dæmoni. Exi de factura Dei. Respondit dæmon: Exeo, sed interrogo te vnum verbũ. Dic mihi, qui sunt hædi, & qui agni. Et dixit? Hædi tales sunt qualis ego. Agni qui sunt, De⁹ scit. Et audiens dæmon clamauit dicens: Ecce propter humilitatem tuam exeo: & exiuit eadem hora *Eodem lib. parte* 7.

Q*. Manebat quidam monachus in suburbano Constantinopolis ciuitatis, & cum transiret Theodosius Iunior per viam illam, reliquit omnes, qui in obsequio eius erant, & venit ad cellam eius. Monachus videns eum, agnouit quia Imperator esset, sic tamen suscepit quasi vnum militum. Cum intrassent, orauerunt, & sederũt Cæpit autem Imperator interrogare dicens: Quomodo sunt Patres in Ægypto? Respondit: Orant omnes pro salute vestra. Ille autem circumspiciebat in cella eius si quid haberet, & nihil vidit, nisi paruam sportulam habentem modicum panis & lagenam aquæ. Et dixit ei monachus: Gusta modicum. Et dedit ei aquã vt biberet. Respondit Imperator. Scis quis sim ego? At ille, Deus, inquit, te scit quis sis. Tunc ait: Ego sum Theodosius Imperator. Ille statim adorauit salutans humiliter, & dixit Imperator: Beati estis vos quia securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sæculo. Veritatem aũt dicam, quia in imperio natus sum, & nunquam delectatus sum pane & aqua sicut hodie: satis enim libenter comedi. Et cæpit ex tũc honorare eum Imperator. Senex vero egrediens fugit, & iterum venit in Ægyptum. *ibidem.*

R*. Quidam fratri apparuit diabolus transformatus in Angelum lucis, & dixit: Ego sum Gabriel, & missus sum ad te. Ille autem dixit ei: Vide ne ad alium missus sis. Ego nõ sum dignus, vt angelus mittatur ad me. Diabolus vero statim disparuit. *Ibidem.*

Diceba-

S*. Dicebant Senes: Si vel pro veritate Angelus tibi apparuerit, non suscipias faciliter, sed humilia teipsum dicens: Non sum dignus Angelum videre, viuens in peccatis. *Ibidem.*

T*. Narrauerunt de alio sene, quia sedens in cella, & sustinens tentationes, videbat dæmones manifestè, & contemnebat eos. Cum autem diabolus vinci se videret venit & ostendit se ei dicens. *Ego sum Christus.* Vidês eum senex clausit oculos suos Dixit dæmon: Quare clausisti oculos tuos? Respondit. Ego hic Christum nolo videre, sed in alia vita. Audiens diabolus disparuit &c. *Ibidem.*

V*. Narrauerunt de sene quodam, qui perseuerauit ieiunans septuaginta hebdomadas, semel in hebdomada reficiens. Hic postulabat à Deo de quodam sermone sanctarũ Scripturarum, & non reuelabat ei Deus. Dixit ergo: Ecce tantum laborem sumpsi, & nihil profeci. Vado ergo ad fratrẽ meum, & requiram ab eo. Qui cum egressus clausisset ostium, missus est ad eum Angelus Domini dicens: Septuaginta hebdomadæ quibus ieiunasti non te fecerunt proximum Deo. Nunc vero quando ita humiliatus es, vt ires ad fratrem tuum, missus sum indicare tibi sermonem, & aperiens ei de re quam quærebat, discessit ab eo. *Eod. lib. part. 7.*

X*. Duo monachi fratres carnales habitabant simul & volebat eos diabolus separare Semel iunior incendit lucernam, & posuit eam super candelabrũ. Euertit aũt dæmon candelabrũ, pro qua recęcidit eum frater maior cum ira. Ille vero dixit: Habe patientiam in me, Frater, & iterum accendo eam. Et ecce virtus Domini venit & torquebat dæmonem illum vsque mane. Dęmon autem nunciabat Principi suo quod factum fuerat. Et audiuit Sacerdos paganorũ, id quod dęmon retulerat principi suo, & egressus factus est monachus, & ab initio cõuersionis tenuit humilitatem dicens: *Humilitas soluit omnem virtutem inimici,* sicut eos audiui loquentes dicendo. Quia quando perturbamus monachos, conuertitur vnus ex eis, & agit pænitentiam & destruit omnem virtutem nostram. *Eodem libro in fine.*

Y**. Narrauit S. Basilius dicens: Fuit in quodam monasterio fæminarum quædam virgo, quæ stultam se, & dęmonem se habere simulabat. Et vsq; adeo abominabilis ab aliis errore habebatur, vt ne quidem cibum cum ea caperent. Talem siquidem elegerat vitam, vt à coquina nunquam recedens

totius

totius illic ministerii impleret officium &c. nulli vnquam fecit iniuriam, nulla ipsius murmur audiuit. Et ecce cũ ab omnibus cæderetur, cuidam nomine Piocherio sancto viro astitit Angelus dicens: Vis videre mulierem te sanctiorẽ? Vade ad Tabennasiotarum monasterium, & vnam ex ipsis inuenies habentem in capite coronam, ipsamque agnosce esse te meliorem Cumque illa fuisset exhibita, omnibus a-his prius visis, vidissetque frontem eius panno inuolutam proiecit se ad pedes eius dicens: Benedic me. Quod & ipsa ad pedes eius fecit. Omnes autem sorores obstupuerunt, dicentes: Noli, Abba, talem iniuriam sustinere Fatua est e-nim ista. Tunc S. omnibus ait: Vos, inquit, estis fatuæ. Deprecor Deum vt tam dignus ac ipsa in die iudicii merear inueniri. Quo audito omnes ad eius pedes prociderunt, confitentes se dictæ virgini diuersas iniurias irrogasse. Post paucos autem dies non ferens illa tantam suam gloriam, egressa est de monasterio illo occultè, & quò ierit vel quo fine defecerit, ad nullius potuit notitiam peruenire. *Lib. 18. parte 4. in vitis Patrum.*

Z. Dicebant de quodam sene, quia in inferiori parte Ægypti sedebat quietus, & vnus sæcularis fidelis ministrabat ei. Contigit autem vt filius illius infirmaretur. Qui rogabat senem, vt rogaret pro puero. Surgens senex abiit cum ipso, & ille præcurrens intrauit in domũ dicens: Venite obuiam illi solitario. Videns eos senex à longe exeuntes cum lampadibus, cognouit quia sibi venirent in occursum. Et exuens vestimenta sua misit ea in flumine, & cæpit lauare stans nudus. Minister ille laicus erubuit, & videns eum nudum, rogauit homines illos dicens: Reuertimini, quia senex ille mente excessit. Veniensque ad senem dixit ei: Quid hoc facere voluisti? Omnes enim dicebant, quia dæmonium habes. Qui dixit: Et ego volui audire. *In vitis Patrum libro 21. parte 3.*

Aa. Iuuenis quidam Siluanus nomine, de scena conuersus, & in monasterio S. Pachomii susceptus, iugiter flebat. Coactus à fratribus fateri, cur ita fleret, ait: Non vultis vt plangam cum videam me foueri multis obsequiis fratrum sanctorum, quorum & puluis pedum mihi venerandus est? Non ergo plangam, quod homo de scena multis peccatis obnoxius officia tanta percipiam? *In vita Sancti Pachomij.*

Fratrum

Ab. Fratrum quendam, qui mecum ab initio iuuentutis vſque hodie vixit, noui pro contemptu ſuo ſemper gratias agere conſuetum. *Heraclides libro qui dicitur Paradiſus.*

Ac. Conſtantinus Imperator conſtruxit intra palatium Lateranenſe Saluatoris noſtri Eccleſiam, duodecim cophinos terræ de fundamentis propriis humeris deportando: *Martinus Polonus in Chronicis.*

Item, vide Arſenius. g. h. Iactantia. a Miniſter. a Moderatio. a. Mors. a. b. l. m. n. Patientia. f. b. i. Seruitium. a.

HVNGARI.

A. GEns Hungarorum tempore Caroli Imperatoris tertii, adeo inculta fuiſſe narratur, vt carnibus crudis ad cibum, humano vero ſanguine vterentur ad potum. *Martinus Polonus in Chronicis.*

IACOBITA.

A. HEbræi vocauerunt Samaritanos Iacobitas, quia ſupplantauerant Iſraelitas à finibus ſuis. *Scholaſtica hiſtoria ſup. 4. Reg. cap. de ciuitate 10. tribuum.*

S. IACOBVS ALPHÆI.

A. DE Iacobo Alphæi ſic Egeſippus: Suſcepit Eccleſiam Hieroſolymæ frater Domini Iacobus, cognomine Iuſtus ab ipſis Domini temporibus perdurans vſque ad nos. Hic ex vtero matris fuit ſanctificatus: vinum & ſiceram nõ bibit, ferrum in caput eius non aſcendit, oleo non eſt vnctus: balneis non eſt vſus. Huic ſoli licebat intrare in ſancta ſanctorum: Solus ingrediebatur templum, & iacebat ſuper genua ſua orans pro populi indulgentia, ita vt orando callos faceret in genibus admodum cameli *Et infra.* Ita opinatiſſimus in obſeruatione iuſtitiæ habebatur, vt & Iudæorum prudentes quique crederent, hanc eſſe cauſam ſtatim conſequutæ oppugnationis Hieroſolymorum quod in illum ſceleratas manus miſerant. *In Eccleſiaſtica hiſtoria lib. 2 cap. 23. Hieronym. de viris illuſtribus. c. 3.*

B. Dicunt quod iſte Iacobus primus inter Apoſtolos celebrauit. Nam propter ſuæ ſanctitatis excellentiam hunc illi honorem fecerunt Apoſtoli, vt poſt Aſcenſionem Domini primus inter eos Miſſam celebraret Hieroſolymis. *In aurea legenda de eodem.*

In Parasceue, mortuo Domino, sicut dicit Iosephus, & Hieronymus lib. de viris illustribus cap. 3. Iacobus votum vouit se non comesturum, donec videret Dominum resurrexisse. Ipsa autem resurrectionis die eidem Dominus apparuit, & eis qui cum eo erant dixit: Ponite mensam & panem: Deinde panem benedixit, & dedit Iacobo, dicens: Surge frater mi, comede quia filius hominis resurrexit à mortuis. *Vbi supra.*

C. Iacobus Mariæ sororis matris Domini filius, post passionem Domini statim ab Apostolis Hierosolymorum Episcopus ordinatus, triginta annis Hierosolymam rexit. B. *Hieronymus de Viris Illustribus c. 3.*

S. IACOBVS ZEBEDÆI.

A. TRiginta viri de Lotharingia ad S. Iacobum properantes omnes vno excepto, fidem mutui seruitij sibi promiserunt, Vnus ergo infirmatus quindecim diebus à sociis expectatur, sed tandem ab eis relinquitur, & à solo illo qui fidem non promiserat, ad pedem montis S. Michaelis custoditur, & eodem die moritur. Statim autem in specie equitis adfuit S. Iacobus, viuum valde timentem consolans, dicens: Trade mihi hunc mortuum, & tu ascende post me equum istum, sicque illa nocte quindecim diætas peragentes ad montem gaudij, qui ad dimidiam leucam contra S. Iacobum, ibi vtrumque S. deposuit præcipiens vt Canonicos S. Iacobi ad sepeliendum suum peregrinum conuocaret, & sociis diceret, quod propter fidem fractam eorum peregrinatio nil valeret. Qui iussa compleuit, & stupentibus sociis ea quæ S. Iacobus dixerat intimauit: *Calixtus Papa in libello quem edidit de miraculis S. Iacobi.*

B. Refert Hugo de S. Victore, quod cuidam ad S. Iacobum pergenti diabolus in specie S. Iacobi apparens, felicem se fore si ob honorem suum se necaret, asseruit. Qui mox gladium accipiens se occidit. Et cum hospes plurimum timeret, ne suspectus haberetur, Ecce qui fuerat mortuus, mox reuixit dicens: quod cum dæmon ad supplicium eum traheret S. Iacobus eum liberauit, & per sententiam iudicis vitæ est restitutus. *In aurea legenda de eodem.*

Item, Vide Oratio. i. De hoc Hugo libr. 2. de Sacram. p.16. c. 2.

IACTANTIA.

A. APud Ioannem Heremitam prophetiæ gratia habebatur, vt magis quod ventura prædiceret illorum qui percōtabantur, quam suis meritis ascriberet: dicebat enim non pro se hæc, sed pro illis qui audiunt à Domino prænunciari. *In Vitis Patrum de S. Ioanne eremita.*

B. Vidimus sanctum Apollonium apud Thebaidem sub quodam monte habentem monasteria. Erat enim Pater monachorum circiter quingentorum. Quindecim ergo annorum secessisse eum ferebant ad eremum, & ibi cum quadraginta annis fuisset, audiuit vocem Domini delatam esse: Apolloni, per te perdam sapientiam sapientium in Ægypto, omnem culturam dæmonum subrues. Perge ergo nunc ad loca habitabilia. Generabis enim mihi populum perfectum, æmulatorem bonorum operum. Ille ait: Aufer ergo à me Domine iactantiam, ne forte elatus super fratres meos cadam ab omnibus bonis tuis. Respondit ei diuina vox; Mitte manum tuam ad ceruices tuas, & quod apprehenderis cōstringe, & sub arena obrue. At ille sine mora iniecta manu ad ceruices suas, apprehendit quasi puerulum quendam Æthiopem, & continuo submersit eum sub arena clamantem & dicentem: Ego sum, ego sum, superbiæ dæmon. Post hæc ad eum vox facta est à Domino: Perge, nunc omnia quæcunque poposceris à Deo, consequeris. *In vitis Patrum de beato Apollonio.*

C. Olei gutta quotidianæ refectioni solebat apponi, sed apud degentes in eremo Abbatis Sereni, quam ob hoc vnusquisque refecturus instillat, non vt eius ex hoc haustu quandam percipiat suauitatem, sed vt hoc vsu iactantiam cordis quæ pro abstinentia districtiore blande solet ac latenter irrepere, stimulos elationis obtundat. *Cassianus in Collat. Patrum collatione septima, capite primo.*

D. Legitur de Mario, cum multa fecisset egregie, vna sui iactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumpsit ascribere, quod ex ore alieno captare debuerat, publicæ

blicæ commendationis vota demeruit. *Petrus Blesensis in quadam epistola.*

Item, vide Dydimus. b. Diogenes. g. Humilitas. p. Martinus. p. Mirabile. c. g. Patientia. a x. Seipsum. a. Socrates. t.

IDIOMA.

MAgistratus vero quantopere suam populique Romani maiestatem retinentes se gesserint hinc cognosci potest, quod inter cætera obtinendæ grauitatis indicia, id quoque magna cum perseuerantia custodiebãt, ne Græcis vnqnam nisi Latine responsa darent, quin & ipsa linguæ volubilitate, qua plurimum valent, excussa per interpretem loqui cogebant. *Valerius lib. 2. cap. 2. §. 2.*

Crassus cum in Asiam Aristonicum Regem debellandum Consul venisset, tanta cura linguæ Græcæ notitiam animo comprehendit, vt eam in quinque diuersa genera per omnes partes ac numeros penitus cognosceret: quæ res maximum ei sociorum amorem conciliauit. *Valerius libr. 8. c. 7. §. 6. Cicero in Bruto. Quinctil. libro vndecimo, capite secundo.*

Cyrus omnium militum suorum nomina: Mithridates, vigintiduarum gentium, quæ sub regno eius erant, linguas didicerunt. Ille, vt sine monitore exercitum salutaret, hic, vt eos quib. imperabat, sine interprete alloqui posset. *Ibidem & Plinius lib. 7. c. 24. Solonus, & Quinctil. lib. vndecimo, c. 24.*

Item, vide lingua. a.

IDIOTA.

Vide Augustus. d.

IDOLATRIA.

CVm circa annum 481. ab vrbe condita Carthaginenses peste laborarent, homicidijs pro remedijs vsi sunt. Quippe homines vt victimas immolabant, ætatemque impuberem, quæ etiam hostium misericordiam prouocaret, aris admouebant. *Orosius in Orchestra mundi libro quarto, cap. sexto. Diodorus Siculus lib. vigesimo Bibliothecæ.*

Item. vide Ægyptus. i.

IEIVNIVM.

A. VEnerunt Abbas Siluanus & discipulus eius Zacharias ad quoddam monasterium, & fecerunt eos gustare modicum, antequam ambularent, & exeuntibus illis inuenit discipulus eius aquam in via & volebat bibere. Dixit ei Abbas Siluanus: Zacharia ieiunium est hodie. Cui ille dixit: Manducauimus, Pater. Dixit ei senex: illud manducare charitas fuit, nos autem teneamus ieiunium nostrum. *In vitis Patrum lib.*4.*part.*4.

B. Interrogauit Abbas Ioseph Abbatem Pastorem dicens: Quomodo opus est ieiunare? Dixit Pastor: Ego volo vt quotidie manducans subinde paululum cibi subtrahat sibi, ne satietur. Dixit Abbas Ioseph: Ergo cum eras iuuenis non ieiunabas biduanas, leuando dixi[illegible]i senex: Crede mihi, quia triduanas & hebdomadam. Sed hæc omnia probauerunt senes magni: & inuenerunt quia bonum est quotidie manducare per singulos dies parum minus, & ostenderunt nobis hanc viam regalem quia leuior & facilis est. *In Vitis Patrum libro decimo parte quinta.*

C. Dixit Abbas Moyses: Oportet nos vniuersas cogitationes in corde nostro sagaci discretione discutere. Malignus enim nocet, cum se miscuerit iustis. Abbas Ioannes qui Lycij morabatur, nuper illusus fuit, nam cum exhausto corpore perceptionem cibi biduano ieiunio distulit, accedenti ei ad refectionem de postero veniens diabolus in forma Æthiopis ad eius genua prouolutus: Ignosce, inquit mihi: quia hunc laborem tibi indixi. Itaque ille se calliditate diaboli circumuentum intellexit, sub colore continentiæ. *Cassianus Collatione* 1. *cap.* 19. 20. *&* 21.

D. Dixit Abbas Theonas ad Germanum & Cassianum, quærentes ab eo cur apud Ægyptios monachos à Pascha vsque ad Pentecostem non ieiunabant? nec in oratione genua curuabantur? Oportet quidem nos authoritati Patrum consuetudinique maiorum vsque ad nostrum tempus concedere & diligenter custodire: verum quia huius rei causas vultis scire. Si velit quis in fratris aduetu, in qua Christum debet humanitate reficere, gratissime complecti, &

cti, & austeritatem ieiunij custodire, nonne potius inhumanitatis crimen incurrit, quam laudem & meritum religionis conquirit? Vel sicum defectio vel debilitas carnis reparationem virium, escæ perceptione deposcit, nō acquiescat aliquis rigorem abstinentiæ non relaxare: nonne magis crudelis sui corporis homicida, quam suæ salutis prouisor æstimandus est? Ita cum tempus festiuitatis escarum congruum fotum, & refectionem necessariæ absolutionis indulget, si quis ieiuniorum obseruantiam rigide voluerit retentare, necesse est, vt non tam inconditus & irrationalis habeatur. *Et infra.* Istis diebus genua non curuantur, quia inflexio genuum velut pænitentiæ & luctus indicium est. *Cassianus Collatio.* 21. c. 12. 14. 16. 20. 21.

Item, Vide Abstinentia. Ambrosius. a. Bened. a. Hospitalitas. k. l. m. p. q. Recreatio. a.

IGNIS.

CHaldæi ignem adorabant, & per ignem traijciebant paruulos suos, sed nos traijcimus per aquam baptismi. Tradunt Hebræi, quod quia Thare & filij eius, cum essent in Chaldæa, noluerunt adorare ignem, proiecti sunt in ignem à Chaldæis, & combustus est Aram frater Abrahæ, Abraham vero à Domino liberatus est. Vnde sæpe ei dicitur à Domino. *Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de Vr Chaldæorum. Historia scholastica parte 8. cap.* 31.

A. *Vide Pererii in ca.* 12. *Genes. Genes. cap.* 11.

Item, Vide Mirabile. a t. b t. b s. Vesta. a.

IGNORANTIA.

Vide Academicus. a.

IEREMIAS PROPHETA.

ÆGyptii honorauerunt Ieremiam, sepelientes eum iuxta tumulum Regum memores beneficiorum, quæ præstiterat Ægypto. Oratione enim sua fugauerat bestias & serpentes aquarum, quas Græci Crocodilos vocant. Credunt etiam quod adhuc de puluere eiusdem loci aspidum percussura sanatur & fugantur crocodili. *Historia*

A.

storia scholastica part. 3. c. de descensu reliquiarum in Ægyptum, & obitu Ieremiæ.

B. Epiphanius. Audiuimus de eo à viris senioribus, quod Alexander Macedo veniens ad sepulchrum Prophetæ, & cognoscens loci mysterium transtulit ipsum in Alexandriam, & sepeliuit gloriose. Et ex tunc à terra illa prohibiti sunt Crocodili & aspides. *Ibidem.*

HIERONYMVS.

A. QVodam tempore, sicut ipse Hieronymus in epistola ad Eustochium perhibet, dum de die Tullium, & de nocte Platonem auide legeret, eo quod sermo incultus in libris propheticis sibi non placeret, circa mediam quodragesimam, tam subita & ardenti febre corripitur, vt toto frigenti iam corpore, vitalis habitus solo pectore palpitaret. Dum ergo exequiæ funeris pararentur, subito ad tribunal iudicis trahitur. Et interrogatus cuius conditionis esset, Christianum se esse libere profitetur. Ad quem iudex: Mentiris, inquit, Ciceronianus es, non Christianus. At Hieronymus obmutuit. & continuo iudex iubet eum cædi durissime. Tunc clamauit: Miserere mei, Domine; miserere. Tunc qui astabant precabantur, vt misereretur senis. Tunc iurare cæpit: Si vnquam habuere codices seculares, si legero, te negabo. Sic dimissus subito reuiuiscit. Tunc lachrymis totum se inuenit profusum, & ex verberibus quæ ante tribunal susceperat scapulas reperit liuentes. *Eadem in aurea legenda.*

B. Quadam die aduesperascente, cum Hieronymus cum fratribus, quibus præerat, ad sacram lectionem audiendum sederet, subito quidam Leo claudicans monasterium ingressus est. Quo viso, cum cæteri Fratres fugerent. Hieronymus ei quasi hospoti obuiauit. Leo ergo dum pedem læsum sibi ostenderet, vocatis fratribus sibi pedem præcepit ablui, & diligenter eius plagam inquiri, inuenerunt ergo eius plantam à sentibus vulneratam. Adhibita ergo diligenti cura Leo conualuit? & omni feritate deposita, inter eos quasi domesticum animal habitauit. Tum Hieronymus de fratrum consilio hoc ei iniunxit officium, vt asinum quem habebant, qui

ligna

ligna de nemore deferebat, ipse Leo ad pascua duceret, & ductum ibidem custodiret. Quod & fecit. *Ibidem.*

Multos detractores & persequutores passus est, nam ipse dicit in epistola ad Asellam. Gratias ago Deo meo, quod dignus sum quem oderit mundus. *Vbi supra.* *Item. Vide Caro.* C*.

HIERVSALEM.

Biennio à Tito Hierusalem obsessa tanta fames omnes detinuit, quod parentes filijs & filij parentibus, viri vxoribus, vxores viris cibos ex ipsis dentibus eripiebant. Titus videns vallos à cadaueribus repletos, & patriam ex eorum fœtore corruptam, manus cum lachrymis ad cælum leuauit dicens: Deus, tu vides quod non facio. Tanta enim fames erat, vt calciamenta sua & corrigias comederent. Matrona etiam diues & nobilis à prædonibus spoliata, filium lactantem iugulauit, & mediam partem capiens comedit, ad cuius odorem prædones carnes coctas petunt. At illa residuam partem eis ostendens, filium suum esse dixit. Illi autem horrore perculsi discesserunt. Tandem secundo anno capta est Hierusalem, venditi sunt triginta Iudæi pro vno denario, sicut vendiderunt Christum pro 30. denarijs &c. *In aurea legenda de S. Iacobo Alphæo, Vide Iosephum de bello Iudaico, & Aegesippum lib. 7. c. 8.* A. *Idem à fæminis Mediolanensibus factum scribit Paulus Diacon. hist. Mis. lib. 16.*

Post longa tempora, scil. à destructione Hierusalem, facta per Romanos, quidam Iudæi eam ædificare volentes, primo mane plurimas cruces de rore inuenerunt, quas territi fugientes, & secundo mane redeuntes, vnusquisque (vt ait Miletus in chronicis suis) cruces sanguineas in vestibus suis insutas inuenit. Qui territi in fugam iterum versi sunt. Sed tertio reuersi vapore ignis de terra prodeuntis penitus sunt exusti. *Ibidem Chrysost. aduersus Iudæos orat. 2. Ammianus Marcellinus lib. 28. Car. Baro. ad annum 162.* B.

Antiochus cum percussisset Ægyptum, in dolo ascendit Hierusalem, & pro diuisione Ciuium ad libitum fecit in ea, & percussit multos in ea. Cũque redisset in Ægyptum, & esset repulsus per nuntios Romanorum post biennium visi sunt contra Hierusalem in aere confli- C. *1. Mach. c. 1.*

ctus equitum quatuor diebus. *In historia scholastica part. 5. c. de Antiocho Epiphane.*

IESVS.

A. Legitur quod S. Ignatius, inter diuersa tormentorum genera nūquā ab inuocatione nominis *Iesu* cessabat. Cum autem tortores requirerent, cur hoc nomen toties replicaret, ait: Hoc nomen cordi meo inscriptum habeo, & ideo cessare non valeo. Post mortem ergo eius illi, qui hæc audierant, volentes hoc curiosius experiri, cor eius ab eius corpore euellunt, & totum cor inscriptum hoc nomine *Iesus Christus* literis aureis inuenerunt. Vnde ex hoc plurimi crediderūt. *In aurea legenda de S. Ignatio. Vincent. in spec. hist. lib.* 10. *c.* 57.

B. Dæmoni vexanti filiam Regis Persarum dixit sanctus Cyriacus: Imperat tibi Dominus *Iesus Christus*, vt exeas. Et statim exiens dæmon dixit: O nomen terribile quod me coarctat exire. *In aurea legenda de S. Cyriaco.*

ILLVSIO.

A. Apud Cæsarem Philippi, aiunt sub radice montis qui dicitur Paneus, morem fuisse gentilis erroris certa die victimam immolari, quæ arte dæmonis subito nusquam comparebat. Et erat hoc magni miraculi genus, quo persuaderi astantibus videretur in cælum inuisibiliter hostiam esse sublatam. Quod cum videret Asthorius, Christi martyr futurus, humanos miseratus errores, Christum inuocat, vt præstigias dæmonis arguat. Quo supplicante, victima superferri aquis videtur, scilicet ibi propinquis, & conspectibus omnium redditur, nec vltra in illis locis error huiusmodi potuit reperiri. *In ecclesiastica historia lib.* 7. *c.* 14.

Item, Vide Elatio. b. Fantasma. a. Magia. e. f. Mirabile. a n. a o.

IMAGO.

A. Legitur in Ecclesiastica historia lib. 9. cap. 14. quod in loco, in quo Dominus sanauit Hœmorroissam, facta est statua ænea habens fimbrias inferius sculptas, sicut legi-

legitur Dominus habuisse ad similitudinem Iudæorum, & herbam quandam crescentem sub imagine, & quæ sui summitate attingit fimbrias statuæ, omnes curat languores, & manet vsque in hodiernum diem. *Euseb. lib. 7. c. 14. Nicephorus lib. 6. c. 15. Ecclesiast. hist.*

Item, Vide Filius f. Papa. d.

IMPERATOR.

IOuiniano Imperatore mortuo cum exercitus Romanus rediens de Perside venisset in Nicæam Bithyniæ Valentinianum ordinauit Imperatorem: qui sic fuit regalis pariter & vrbanus, vt dum exercitus tentasset ei alium sociare consortem, ille respondit: Vestrum fuit, ô milites, Imperatore non existente, mihi dare regimen imperij? verum vbi ego hoc suscepi, meum est de rebus cogitare communibus. Cuius verba mirati milites eius sequuti sunt voluntatem. *In Tripartita historia libr. 7. capite septimo.* A.

Theodosius Anasthasium Imperatorem apud vrbem Nicæam graui prælio superauit. Ergo Theodosius eum de imperio deponens, eumque presbyterum ordinans imperauit vno anno. *Sigebertus in Chronicis.* B.

Christianos quosdam Imperatores non ideo fælices dicimus, quia vel diutius imperarunt, vel imperantes filios placita morte reliquerunt, & hostes Reipublicæ domuerunt, sed fælices eos dicimus, si iuste imperant, si inter linguas sublimiter honorantium, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extolluntur, sed se homines esse meminerint, si potestatem suam ad Dei dilatandum cultum famulam faciunt &c. Et si hæc omnia faciunt, nô propter ardorem inanis gloriæ, sed propter charitatem fælicitatis æternæ, si pro suis peccatis, humilitatis, & miserationis, & orationis sacrificium Deo suo immolare non negligunt. *Augustinus de ciuitate Dei lib. 5. c. 24.* C.

Item, Vide Ecclesia. g. Humilitas. f. Papa. d. e. Theodosius. a.

IMPERIVM ROMANVM.

IN orientalibus partibus Adriani voluntate, qui Traiano successit, mutati sunt termini Romani imperij. Ille A.

namque tres prouincias nobiles Armeniam Mesopotamiam, Assyriam Persarum concessit imperio *Et infra.* Receptis & recuperatis quoque alio tempore prouinciis memoratis nostra pæne memoria, Iulianus Apostata, Deorum falsorum oraculis deditus, immoderato ausu naues iussit incendi, quibus alimonia portabatur. Qua exercitus destitutus mox etiam Iuliano extincto in tantam est redactus inopiam, vt inde nullus euaderet hostibus vndique incursantibus: milite Imperatoris morte turbato, nisi placito pacis illic Imperii fines vbi hodieque persistunt scil. à Iouiniano (qui Iuliano mortuo Imperator creatus est *vt dicit Orosius lib* 7.) non quidem tanto detrimento quantum concesserat Adrianus, sed media tamen compositione defixi. Hoc dicit, quia Adrianus concesserat tres prouincias, iste vero solum quoddam oppidum & partem superioris Mesopotamiæ, *Augustin. de Ciuit. Dei lib.* 4. *cap* 14. *De hoc Socrates in Trip. hist. lib.* 6. *c.* 46. *& August. de ciuit. Dei c.* 21.

INCESTVS.

Vide Episcopus. b. Semiramis. a.

INCVBVS.

A. BEato Bernardo adueniente in Aquitaniam, quædam mulier veniens ad eum, exposuit ei, quod sex annis incredibili libidine fuerat vexata à dæmone incubo, qui etiam inhibuerat ei, ne Bernardo loqueretur. Cui Bernardus, Tolle hunc baculum meum, & in lectulo tuo pone. Quod cum fecisset, adest ille continuo, sed ad locum non præsumit accedere, sed comminatur ei quod per discessum Bernardi vindicabit se de ea. Quod cum illa ei retulisset ille populum conuocauit, & omnes candelas in manibus accensas habere præcepit, dæmonemque cum illis omnibus excommunicauit, & ne ad illam amplius accessum haberet, interdixit. Sicque est illa à tali illusione penitus liberata. *In aurea legenda de S. Bernardo.*

B. Incubos dæmones oppressisse fæminas, alias venereis confabulationibus ad concubitum allexisse pluries audiuimus: quarum vnam virginem in religiosa habitu vidi: quæ cum primo diceret, nunquam se in concubi-

tum

tum consensisse, valde miratus sum, quo iudicio hoc potuisset in anima non consentiente omnipotens permisisse. Illi ergo non credens horrificis iuramentis virginem contestatus sum, & extorsi, vt tandem cum lachrymis confiteretur, se primo mente quam carne corruptam. Illa postea cum quasi doloret ad mortem & confiteretur cum lachrymis omni die, nulla tamen arte vel studio ab incubo dæmone potuit liberari: ita vt nec vlla ei valeret crucis signatio, non aqua benedicta, non ipsa sacri Christi corporis ipsis angelis terrifica sacramenta, donec post annos multos oratione & ieiunio piæ Lutgardis dæmon incubus fugaretur. Et nos credimus, saluo tamen iudicio sententiæ melioris, quod postquam de peccato suo amare fleuit & doluit, potius ei concubitus dæmonis, pæna culpæ, quam culpa fuit. *Et infra.* Incubos generare Beda in historiis Britonum, & multæ aliæ scripturæ testantur. Qua autem ratione fieri possit non video, nisi quod virile semen effusum mox incubi in vas muliebre cum debita temperantiæ qualitate transfundant. Sed sic proprie generare incubum non dicemus. Infinitas tamen rationes latere humana ingenia secreto naturæ plenissime confitemur, & paucissimas rationes apparere in sensibus hominum respectu earum, quæ latent eos *Thomas Cantipratanus in libro 2. de apib. c 57. D. Th quodl. b. 6. art. 8 ad 6. Item, vide Angel a. Aristoteles. a. Dæmon. g. Diligentium f. Diabolus. a. Maria. b. Martinus. a.* Tentatio. *c. Consule P. Delrium lib. 2. disq. mag. q. 15. accurate hac de re disserentē.*

Id verū etiamsi nullo modo consensit sicut & in aliis violentis oppressionibus

INDVLGENTIA.

A.

CVm quidam sedis Apostolicæ legatus quendam strenuum militem rogaret, vt in terra Albigensi in seruitium Ecclesiæ militaret, facta indulgentia patri suo defuncto per vnam hebdomadam quadragenam ibi moratus est. Qua completa pater luce clarior apparuit, & de sua liberatione gratias egit. I*n aurea legenda de commemoratione fidelium.*

INFAMIA.

A.

DVodecim tabulæ, cum per paucas res capite sanxissent, in his hanc quoque sanciendam putauerunt, si quis

si quis cantauisset siue carmen condidisset quod infamiam faceret flagitiumue alteri; Præclare scil. sanxerunt. Iudicijs enim Magistratuum disceptationib. legitimis propositam vitam non Poetarum ingenijs habere debemus, nec probrum audire, nisi ea lege, vt respondere liceat & judicio defendere. *Augustinus de ciuitate Dei lib. 2. c. 9. ex lib. 4. Tul. is de rep.*

Item. vide Detractio.

INFANS.

A. Constantinus Imperator ob persecutionem Christianam in incurabilem incidit plagam lepræ. Tandem de consilio Pontificum idolorum adducta sunt tria millia puerorum, vt se in eorum sanguine recenti & calido balnearet Matres autem puerorum occurrerunt egredienti ad locum, miserabiliter vlulantes. Et ait Constantinus: Audite omnes. Omnis dignitas Romani imperij de fonte nascitur pietatis, qui hanc legem dedit, vt capitali sententiæ subderetur quicunque in bello aliquem occidisset infantem. Quanta ergo erit crudelitas vt hoc nostris faciamus filijs, quod prohibuimus alienis. Melius est mori salua vita Innocentum, quàm per eorum interitum vitam recuperare crudelem. Iussit vt matribus pueri restituerentur. Sequenti autem nocte Petrus & Paulus apparuerunt ei dicentes. Quoniam exhorruisti effusionem sanguinis innocentis, misit nos Dominus Iesus Christus dare tibi recuperandæ consilium sanitatis. Syluestrum ergo Episcopum qui latitat, accersi, hic tibi piscinam ostendet in qua immersus tertio, ab omni curaberis lepræ morbo. *Consule Baronium tom. 3. & acta S. Syluestri Papæ.*

INFERNVS.

A*. Qvidam multum secularis & delicatus cum quodam die intra se cogitaret, si post mille annos animæ dãnatorum à pœnis liberarentur, respondebat ei cogitatio quod non: si post centum millia, non: si post tot millia annorum quot sunt guttæ in mari, non: & ideo talia cogitando perterritus cœpit attendere quam miseri sunt huius mundi amatores. *Iacobus de Vitriaco.*

Petrus

Petrus quidam monachus priusquã eremum peteret, moleſtia carnis interueniente defunctus eſt, ſed protinus corpori reſtitutus Inferni ſe ſupplicia vidiſſe teſtatus eſt, qui etiam quoſdam huius ſeculi potentes in flammis ſuſpenſos ſe vidiſſe narrauit, qui cum iam deductus eſſet vt & ipſe mergeretur, ſubito Angelum adfuiſſe teſtabatur, qui eum in ignem mergi prohibuit dicens: Egredere, & qualiter tibi ſit viuendum cautiſſime attende. Tunc paulatim recaleſcentibus membris cuncta quæ geſta erant narrauit, tantiſque poſtmodum vigilijs & ieiunijs conſtrinxit, vt Inferni eum vidiſſe & timuiſſe tormenta, etiamſi lingua taceret, conuerſatio loqueretur. *Gregorius in dialogo lib.4.c.36.* B.

INFIRMITAS.

Ægrotauit quidã ſenum, ita vt de viſceribus multum ſanguinis egereret, & attulit quidam frater nixas ſiccas & fecit pultes & attulit ſeni. Comede. Senex dixit: Vere dico quia volo vt me eſſe dimittat in hac infirmitate Deus, per alios triginta annos, & non voluit ſumere, ita vt tolleret frater quod parauerat. *In vitis Patrum libr. 4.part 6.* A.

Senex quidam frequenter ægrotabat. Contigit autem eum vno anno non ægrotare. Qui affligebatur grauiter & plorabat dicens: Dereliquit me Deus, & non viſitauit me. *In Vitis Patrum lib.17.part.5.* B*.

Frater interrogauit ſenem dicens. Duo ſunt fratres ex quibus vnus eſt quieſcens in cella protrahens ieiunium ſex dierum, alter ægrotantibus ſeruit. Cuius opus eſt magis acceptum Deo? Reſpondit: Si frater ille qui ſex diebus ieiunium leuat appendit ſe per nares, non eſſe ei poteſt æqualis qui infirmis deſeruit. *In Vitis Patrum libro decimo ſeptimo, parte ſecunda.* C*.

Quidam grauiter tertiano typo vexatus rogabat S. Ioannem eremitam vt ab eo curaretur. Qui ait: Rem tibi neceſſariam cupis abijcere. Vt enim corpora nitro abluuntur à ſordibus, ita animæ à languoribus, atque huiuſmodi caſtigationibus purificantur. *In Vitis Patrum in Vita Sancti Ioannis Eremitæ.* D*.

In monte Nitrio S. Beniamin vidimus tanto corporis tumore E.

tumore distentum, vt minorem digitum manus eius vtrarumque manuum nostrarum digiti coniuncti non valerent complecti. Orate inquit, pro nobis filii, vt homo meus interior isto languore sit liber. Itaque per octo menses facta est ei cella latissima in qua incessabiliter sedebat non valens in loco quiescere. Tamen alios ægros sanabat. *Heraclides Hist. Trip. lib. 8. l. 1. Simile habes cap. 8. Prati spiritualis.*

F. Sanauit Dominus paralyticum, prius remittens peccata eius, quæ fuerant causa morbi. Medicus ergo visitans ægrum primo deberet monere ad pænitentiam & confessionem ne peccato manente tanquam ferro in vulnere frustra sit malagma imponere. *In historia scholastica parte 7. cap. 58.*

G. Cum Petronilla S. Petri filia minus speciosa esset, & ex voluntate Patris febribus laboraret, discumbentibus apud eum discipulis dixit ad eum Titus, Cum omnes à te sanentur infirmi, cur Petronillam iacere, permittis? Cui Petrus: Quia sic ei expedit. Veruntamen ne putetur impossibilitas sanitatis eius meis sermonibus excusari, ad illā ait: Surge Petronilla velocius & ministra nobis. Quæ statim sanata surrexit & ministrauit. Completo autem ministerio dixit ei: Petronilla redi ad lectum tuum: quę statim rediit & vt prius, febrib. laborare cæpit. Vbi in Dei timore cæpit esse perfecte eam perfecte sanauit. *In aurea legenda de S. Petronilla.*

Augustin. contra Adimantum capite 17 Historiam de Petri filia paralytica, precibus Petri sanata cum apocryphis recenset. An vero S. Petri filia fuerit, vide Card. Baron. tom. 1. Anno Christi 69. qui spiritualem, non vero, carnalem filiam fuisse probat. Sed accuratius Antonius Gallonius in opere de SS. Virginibus Romanis hanc difficultatem excussit.

H. In episcopatu Parisiēsi Clericus ferens per parochiam aquam benedictam, in domo cuiusdam militis nil poterat habere nisi conuitia. Contigit autem ipsum militem infirmari. Veniente ergo Clerico cum aqua benedicta rogauit eum humiliter vt pro eo oraret, & eleemosynam fecit ei dari. Cui Clericus dixit: Vnde hoc Domine quod conuersus estis sic? Cui miles. Nonne videtis quod ego infirmor in vno pede? Tunc Clericus dixit: Oro Deum vt etiam sit sic in alio. Cui miles: Quid dicis Clerice?

Respon-

Respondit. Tu eras leo quando fuisti sanus, nunc autem factus es agnus, propter bonum tuum ego hanc orationem facio. *Iacobus de Vitriaco.*

I. S. Fulgentius antequam moreretur infirmatus est acerrime septuaginta diebus. Et dicebat: Domine da mihi modo hic pænitentiam. *In gestis eius apud Surium* 1. *Ianuarii in fine.*

K. Alfredus Rex Angliæ cum esset duodennis omnis literaturæ expers erat, sed post auide addiscens vir literatissimus fuit. Octo horas impendebat in scribendo, orando, & legendo, octo in cura corporis, & octo in expediendis regni negotiis Dimidiam partem bonorum suorum monasterijs relegauit. Semper in sinu gestabat libellum psalmorum, Comiti Flandriæ Balduino filiam Ethelsuidam vxorem dedit, ex qua habuit Arnulphum Comitem Flandriæ, & Adulphum qui suscepit à Patre Bononiæ comitatum. *Et infra.* Hic fuit valetudinis aduersæ, & semper à fico aut aliquo intercutaneorum morbo agitatus, quod tamen à Domino precibus exegisse aiunt, vt minus illecebras amplecteretur. Romam & ad S. Thomam in India multa munera misit. *In speculo historiali libro vigesimo quinto, cap. 46 & 52. Guilielmus Malmesb. de gestis regum Angl. lib. 2. cap. 4. Lege Asserum de rebus gestis Alfredi.*

L. Stephanus qui circa sexaginta annos monachus probatissimus fuit, dum infirmitatem incurabilem incurrisset, & medici putrida membra eius incidissent, ille tamen manibus operabatur palmarum plectens folia & præsentibus persuadens vt de rebus huiusmodi non dolerent, nec aliud cogitarent, nisi de bono fine. Melius est hic pænas soluere, quam post mortem perpetua supplicia sustinere. *In Tripartita historia libro octauo capite primo.*

M. Ego noui hominem ægrotatiuum morborum incursu assiduo, dum tamen non excrescant, quod super id quod ferre possit gaudentem. Vt carnis lasciuia conteratur, & spiritus erigatur & roboretur in agnitionem Dei, contemptum mundi, & exercitium virtutis: Et id solum desiderantem; dum sensus animæ & corporis seruentur incolumes. Et ipse violentia ægritudinis à gerendis non reuocetur, aliquod flagellum, leue tamen

& in-

& infirmo tolerabile de manu Domini expectantem & amplectentem. *In Polycratico libro octauo capite quarto. Ioannis Saresb.*

N. In vitis Patrum quidam senex infirmanti discipulo dixit: Ne contristeris ex infirmitate, vel plaga corporis. Si enim ferrum es, æruginem per ignem amittis, si verum aurum es, per ignem probatus à magnis ad maiora proueheris. *Guilielmus. Lugdunensis in summa Virtutum part. 5. rubrica. 32.*

Item, Vide Blasius. a. b. D*amoniacus. c. Aegidius. c. Futurum. g. Medicus. a.*

INFORTVNIVM.

A. NOnne adolescentulus duo dolia vnum malum & aliud bonum in Iouis limine iacere didicisti? Loquitur Philosophia Boetio vt commentator. Athenis erant duo dolia, vnum plenum dulcedinis, alterum amaritudinis, de quibus biberent introeuntes. Templum hoc significat istum mundum in quo sunt fortuna & infortunium. de quibus hanc vitam ingredientes potant, alij plus alij minus. *Libro 2. Boetii de consolatione philosophica prosa 2. in textu & commento.*

INGENIVM.

A. CArneades Academicus scripturus aduersus Zenonis stoici libros superiora corporis helleboro candido purgauit, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia vsque animi redundaret & instantiam vigoremque mentis labefaceret. *Agellius libro decimo octauo, capite decimo quinto.*

INGRATITVDO.

A. OSsa dum lupus deuoraret, vnum ex illis transuersum in faucibus hæsit Lupus magno pretio qui os extraheret, inuitauit. Rogabatur grus vt caput insereret, & os de faucibus extraheret. Quod & sanato lupo grus sibi præmium promissum petijt. At lupus ait; O iniuria meis virtutib. ingrata! grus illa quæ caput incolumis extulit.

non

non vexatum dente meo, & mercedem sibi postulat. *Aesopus in fabula.*

Veteranus cum sibi die dicto periclitaretur. Cæsarem rogauit in publico vt adesset. Ille præstantissimum Aduocatum quem elegerat, dedit, commendauitque ei litigatorem. Veteranus autem exclamauit voce magna dicens: At non ego, Cæsar, periclitante bello Actiaco vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, detexitque cicatrices. Erubuit Cæsar, venitque in aduocationem vt qui vereretur, nō superbus tantum, sed etiam ingratus videri. *Ioannes Saresb in Polycratico lib 3. c. 14.* B.

Age, quid illud institutum Athenarum, quam memorabile, quod conuictus à patrono libertus ingratus iure libertatis exuitur. Supersedeo te, inquit iudex exequens institutum, vel Dominus seruo, habere ciuem tanti muneris impium æstimatorem. Nec adduci possum, vt credam vrbi vtilem, quem domui scelestum cerno. Abi igitur, & esto seruus, quoniam liber esse nescisti. *Valer. Max. lib. 2. c. 1. Plut. in Solone.* C.

Africanus superior non solum contusam & confractā, belli Punici armis Rempublicam, sed pæne iam exanguem & morientem, Carthaginis Dominam reddidit, cuius clarissima opera iniuriis pensando ciues vici eum ignobilis, & desertæ paludis accolam fecerunt: eiusque voluntarii exilii acerbitatem non tacitus ad inferos tulit, sepulchro suo inscribi iubendo. Ingrata patria ne quidem ossa mea habes Cineres ei suos negauit, quam in cinerem collabi passus non fuerat. *Valerius lib. 5. cap. 3. Liuius lib. 28.* D.

Neminem Lycurgo aut maiorem aut vtiliorem Lacedæmonia genuit, vtpote cui Apollo Pythius respondisse fertur. Nescire se vtrum illum hominum, an Deorum numero aggregaret. Sæpe lapidibus petitus, etiam furore eiectus publico, & priuatus oculo: ad vltimum patria pulsus tamen est. *Ibidem. Valer. Plut in Vita, Herodot. libr. 1. Stobæus ser. 17.* E.

Solon qui tam vtiles Athoniensibus leges dedit, vt si his perpetuo vti vellent, æternum haberent imperium, qui Salaminam veluti propinquam vrbem saluti eorum imminentem recuperauit, qui Pisistrati tyrannidem primus vidit orientem, & opprimi debere palam dictitare F.

ausus est: Senectutem Cypri profugus exegit, nec ei in patria inhumari contigit. *Ibidem Valer.* P*lutarch. in Solone. Iustinus 2.*

G. Milchtiaden post trecenta millia Persarum Marathone deuicta, Athenienses in carcere & vinculis mori coegerunt, nec corpus eius sic expirare coacti prius sepulturæ mandari passi sunt, quam Cimon eius filius eisdem vinculis se coustringendum traderet. *Et infra.* Nec te quidem Cymon silebo, qui patri sepulturam voluntariis vinculis emere non dubitasti Cæteræ virtutes admirationis tantummodo multum, pietas etiam amoris plurimum meretur. V*alerius lib* 5. *c.*2 *&* 4. *Probus in Vita Herod* 6. I*ustinus.*

H. Phocion clementia & liberalitate instructissimus, non tantum in eculeo ab Atheniensibus impositus est, sed & post obitum foris sepultus est extra fines, intra quos bonus ciuis vixerat. Quantum ergo reprehensionis merentur, qui cum æquissima iura, sed iniquissima ingenia haberent, moribus suis quam legibus vti maluerunt. *Valerius libro quinto, capite tertio.* P*lut. & Probus in Vita.*

I. Philippus Macedonum Rex habebat militem manufortem, in multis expeditionibus vtilem. Hic naufragus in possessionem cuiusdam Macedonis est expulsus: quod vt nunciatum est illi Macedoni, accurrit, spiritum eius recollegit, lectulo suo cessit, diebus triginta suis impensis curauit, subinde dicentem, gratiam tibi referam: videre tantum Imperatorem mihi contingat. Narrauit Philippo postea naufragium suum, auxilium tacuit, & protinus petiit, vt sibi cuiusdam prædia donaret, ille quidem erat hospes eius. *Et infra.* Philippus eum induci in bona quæ petebat, iussit. Expulsus bonis suis ille, non vt rusticus iniuriam suam tacitus tulit, contentus quod & ipse donatus non esset: sed Philippo epistolam pulchre scripsit, Qua accepta ita exarsit, vt statim Pausaniæ mandaret, bona priori Domino restitueret, cæterum militi, impio, auidissimo naufrago, stigmata inscriberet, ingratum hominem testantia. *Seneca libr. de beneficiis* 4. *capite trigesimo septimo.*

Item, Vide Cicero. a.

INIMICITIA.

MArcus Æmilius Lepidus bis Consul & Pontifex Maximus diutinas ac vehementes cum Fuluio Flacco inimicitias gessit, quas vt simul Censores creati sunt, in campo deposuit, existimans non oportere eos priuatis inimicitiis dissidere, qui publice iuncti summa essent potestate. *Valerius libro quarto, capite secundo. Liuius lib.* 40. *Agellius* 12 *c.* 8. A.

Cum presbyter Florentius beatum Benedictum persequens stans in solario, Benedictum cedentem eius inuidiæ discessisse, cognosceret, & exultaret, solarium in quo stabat, cecidit, & extinxit. Quod viri Dei discipulus Maurus nomine venerabili Benedicto statuit intimandum, dicens: Reuertere quia presbyter ille extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens sese in grauibus lamentationibus dedit, vel quod inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultaret. Qua re factum est vt eidem pænitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset: *Gregorius in dialogo lib.* 2 *c.* 8. B.

Item, Vide Host s. Latro. a.

INIVRIA.

THrasybulus qui populum Atheniensem triginta Tyrannorum sæuitia suas sedes relinquere coactum, dispersamque & vagam vitam misere exigentem animis pariter & armis confirmatum in patriam reduxit insignem; deinde restitutione libertatis victoriam clariorem aliquanto moderationis laude fecit; plebis enim scitum interposuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret: hæc obliuio quam Athenienses ἀμνηστίαν vocant, concussum & labentem statum ciuitatis in pristinum habitum reuocauit. *Valerius libr.* 4 *cap.* 1. *Probus in vita. Iustin. lib.* 5. A*.

Item, Vide Claudius. a. Patientia. a. c. u. x. ao. Reconciliatio. a

INSANIA.

Vide Mors. a h.

INSOLVBILE.

A. IN quæstionibus quæ habent positiones implicitas, & quæ latenter inuoluunt contraria, laboriosa est solutio. Laborantes vidi quam plurimos dum quæritur, an qui dicit, ego mentior, verum dicat, sed neminem vidi qui Scyllam vitaret & Charybdim, nisi debilem aut propitium sustinuerit hostem. *Ioannes Saresb. in Polycratico, lib. 5. cap 11.*

Item, Vide Aduocatus e.

INTELLECTVS.

Vide Cæcitas b. c. Ingenium.

INTENTIO.

A. QVodam tempore Fortunatus vir Dei Tudertinus Præsul, ex obsesso dæmonem expulit, qui dæmon cum vespere secretam ab hominisius horam cerneret, peregrinum se esse simulans, circuire cæpit ciuitatis plateas, & clamare. O virum sanctum Fortunatum, quid fecit? peregrinum hominem de hospitio suo expulit, quæro vbi requiescere debeam, & non inuenio. Tunc quidam, quid Episcopus ei fecerit, requirens, hunc inuitauit hospitio. Cumque confabularentur, filium eius inuasit atque in eisdem prunis proiecit, ibique mox animam eius excussit. *Et infra.* Multa, Petre, videntur bona, sed non sunt, quæ bono animo non fiunt. Ego namque hunc virum, qui dum quasi hospitalitatem exhiberet, orbatus est, non pietatis opere delectatum æstimo, sed Episcopi derogatione Nam pæna subsequens innotuit, quia præcedens illa susceptio fine culpa non fuerit. Nam sunt nõnulli qui idcirco bene facere student, vt gratiam alienæ operationis obnubilent, &c. *Gregorius in dialogis libro primo, capite nono.*

Item, Vide Detractio d.

INVENTIO.

A. ERat S. Filagrius nomine habitans Ierosolymis laborans operando, vt posset sibi ad panem sufficere. Et dum staret in platea volens vendere quæ operatus fue-

rat, contigit vt caderet cuidam saccellus cum solidis mille, & inueniens eum senex, stetit in eodem loco dicens: Necesse est modo eum qui perdidit huc venire. Et ecce venit qui perdiderat plorans, quem tulit seorsum & dedit ei saccellum suum. Tunc ille rogabat vt acciperet aliquam partem ex eo, sed non acquieuit: Tunc ille clamauit: Venite & videte hominem Dei, & quid fecit. Senex autem occulte fugiens exiit de ciuitate, ne agnosceretur de eo quod fecerat & honorarent eum. *In vitis Patrum lib. 6 parte 2.*

Item, Vide Furtum. c.

INVIDIA.

A.

Legitur quod cum Platoni eius socii inuiderent, quæsiuit à Socrate magistro suo, qualiter eorum inuidiam declinaret. Cui Socrares: Esto, inquit, vt Thersites. In qua manifeste monstrauit ibi deesse inuidiam, vbi virtutum gratia non adesset. *Petrus Blesensis epistola 80.*

B.

De inuido narratur, quod petiit sibi vnum oculum erui, vt proximo suo, cui inuidebat, duo oculi eruerentur. Erant enim in vna ciuitate duo homines, quorum vnus erat nimis notatus de cupiditate, alius de inuidia, quod dominus ciuitatis, ipsis vocatis dixit, quod peterent ab eo quod vellent, adiungens quod ille qui primo peteret, suam petitionem haberet, alius vero duplum. Tunc cupidus nolebat primo petere motus cupiditate duplicis boni habendi: nec inuidus, ne socius suus plus haberet quam ipse. Tandem cum Dominus vrgeret eos ad petendum, Inuidus petiit vt sibi oculus vnus erueretur, vt socius suus duos amitteret, quod & factum est, & punita sunt eorum vitia. *Nicolaus de Lyra in postilla super Genesios cap. 3. Ioannes Iunior in scala cæli. Verbo inuidia, ex Vitriaco refert.*

Item, Vide Alex. b. Cautela. k. Patientia. x.

S. IOANNES BAPTISTA.

A.

Fuerunt duo Doctores Theologi, quorum vnus Baptistam, alius Ioannem Euangelistam diligebat speciali-

cialiter. Tandem solemni disputatione super eorum gloria & excellentia indicta, quilibet sollicitus erat authoritates & rationes efficaces inuenire, quibus suum Ioannem posset præferre. Adueniente disputationis die, quilibet Sanctorum æmulatori suo apparuit, dicens: Bene concordes sumus in cœlis, de nobis non disputetis in terris. Tunc illi sibi inuicem & omni populo visionem prædicauerunt, & Deum benedixerunt. *In aurea legenda de S. Baptista. Simile adfert Cæsarius libro octauo dialog. capit 51. & Cantipratanus libro secundo, capite vigesimo nono. Merito redarguuntur qui carnali quadam deuotione, vnum sanctum præ alio extollunt: legendum cap. 13 de imitatione Christi, Thoma à Kempis & Hesselii c. 88 in decalogi explicatione. Item, vide Sepultura. d.*

S. IOANNES ELEEMOSYNARIVS.

Vide Eleemosyna. b. c.

S. IOANNES EVANGELISTA.

A. FVerunt quidam qui dicerent Ioannem Euangelistam adhuc viuere, quia cum in tumulum descendisset, lux magna per aliquot horas in circumstantes fulsit, & qui aderant, ceciderunt. Cumque post lucem surgentes accessissent ad tumulum eius inuenerunt vacuum, tantum terra leuis de fundo scaturiebat. Alii iam translatum ad cælos putant. De his melius est pie dubitare, quam temere diffinire. *In historia scholastica parte 7. capite 104. Tenenda est eorum sententia qui dicunt Ioannem defunctum esse, Græci in monologio vid. Cal. Octo. & Martyr. Rom. 27. Dec. tradit eum obiisse. Plura cognosces ex c. 72. appar. Euang. P. Ioannis Seruii.*

B. Refert Helinandus, quod cum Ioannes Euangelista scriberet Euangelium, prius indixit ieiunium omnibus. Fertur autem illum pro illo loco secretissimo in quo diuina scripturus secesserat, orasse, vt nullas huic insistens operi, ventorum aut imbrium pateretur iniurias, hancque eidem loco vsque hodie reuerentiam clementia seruare. *In legenda eius. De indicto ieiunio à Ioanne tractant D. Hier. proœmio in commentarios super Matthæum. Rupertus in cap. 1. Apocal. Prochorus cap. 46. de Ioanne & Metaphrastes. De illa autem ventorum atque imbrium cessatione agunt*

agunt. S. Greg. Turon. l. b. 1 de gloria mart. c. 30. Petrus de Natalibus lib. 4. catal. sanct. c 124.

Cum Ioannes apud Ephesum balneas lauandi gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Cerinthum hæreticum, exiliit continuo non lotus dicens: Fugiamus hinc, ne & balneæ ipsæ corruant, in quibus Cerinthus se lauat. *Eusebius in historiae ecclesiastica libro quarto, capite decimo quarto. Idem memorat Theodoret. hæretic fabular. lib. 2. Irenæ. lib. 3. aduersus hæreses c. 3. Sed quod hi Cyrintho ascribunt, Ebioni tribuit Epiphan. hæresi 30. Ne porro arbitremur horum quempiam hallucinatum esse, nonnulli opinantur vtrumque in balneis deprehensum fuisse, magna sane necessitudo ex impietatis similitudine comparata inter eos intercedebat.* C.

Audi, inquit, Clemens Alexandrinus, fabulam & non fabulam, sed rem gestam de Ioanne Euangelista. Cum post Tyranni obitum de Pathmos Ephesum rediret, rogabatur vicinas lustrare prouincias. Cum ergo venisset ad quandam vrbem, vidit iuuenem validum corpore, sed animo acrem nimis, respiciensque commendauit Episcopo dicens: hunc tibi summo studio commendo sub testimonio Christi & totius Ecclesiæ, & post hæc Ephesum rediјt. Tum ille diligenter enutrit, amplectitur, fouet, ad vltimum etiam baptismi gratiam tradit. Paulo post indulgentius habere iuuenem cæpit, & ille matura libertate potitus est, primo quidem illecebris conuiuiorum, æquales sui, deinde nocturnis eum furtis socium sibique participem consciscunt Tandem latronum Princeps factus est. Iterum ad illam vrbem inuitatur S. Ioannes, & cum cætera ordinasset: Age, inquit, Episcope, depositum repræsenta, quod tibi ego & Christus commendauimus. At ille obstupuit pecuniam putans à se reposci, quem ille hærentem videns, iuuenem, inquit, illum repeto à te & animam fratris. Tunc suspirans ait: Mortuus est, ait. Quomodo, inquit Ioannes, Deo ait, mortuus est, quia pessimus & flagitiosissimus euasit. Quibus auditis, Apostolus continuo vestem scidit, & cum ingenti gemitu, bonum, inquit, te custodem animæ fratris dereliqui. Nunc mihi, inquit, equus paretur & dux itineris. Confestim ergo ad locum properans peruenit, quem cum iuuenis agnouisset, pudore tactus in fugam conuertitur. Ille equo D*.

post eum admisso confestim insequitur fugientem, etiam ætatis oblitus clamans. Quid fugis, fili, patrem tuum? quid fugis inermem senem? Noli timere, habes adhuc spem vitæ. Ego reddam Christo rationem pro te. Sta tantum, & crede mihi, quia Christus me misit. At ille audiens restitit, ac vultum demisit in terram. Post hæc arma proiecit, & tremefactus prouoluitur, occultans solam dexteram suam. Apostolus autem se impetraturum à Saluatore veniam pollicens, atque ipsius dexteram iam per pænitentiam purgatam deosculans, eum ad ecclesiam reuocat, & indesinenter pro eo orans, & cum eo ducens crebra ieiunia, indulgentiam à Deo expetebat, nec prius destitit, quam eum in omnibus emendatum etiam Ecclesiæ præficeret, per hæc magna veræ pænitentiæ præbens exempla. *Eusebius Ecclesiastica historia libro tertio, capite vigesimo septimo: ex Clemente Alexandrino. Eandem attingit narrationem* S. *Chrysost. epistola quinta scribens ad Theodorum lapsum: & Cassianus collat.* 24. *capite* 21. *Nicephorus libro secundo, hist. capit.* 42. *Antiochus monachus sermone* 122 *eandem habet, &* Irenaeum *auctorem suum allegat.*

IOANNES EREMITA.

A. IN tantum mentis sinceritate profecerat vt non solum eorum quæ erant scientiam consequeretur à Domino, verum etiam futurorum. Namque ei Dominus prophetiæ gratiam contulit, ita vt non tantum prouincialibus suis futura prædiceret, sed & Imperatori Theodosio vel quos belli exitus habiturus esset, vel quibus modis victoriam caperet de Tyrannis. *In vitis Patrum de eodem.*

B*. Tribunus quidam venit ad eum & orauit vt permitteret etiam vxorem suam venire ad se. Cum ille negat sibi vnquam moris fuisse visendi mulieres. Tribunus affirmando nisi videret eum, esset sine dubio ex multa tristitia peritura, tam fidem quam importunitatem eius aspiciens. Vade inquit, videbit me coniux tua hac nocte non tamen huc veniet. Posthæc abiit vir. At vbi somni tempus aduenit, Ioannes adest per visum mulieri, & dicit: Fides tua magna est o mulier, & ideo veni vt deside-

rio

rio tuo satisfaciam. Te tamen moneo vt faciem corporalem seruorum Dei non desideres sed vt gesta & actus per spiritum contempleris. Ego pro vobis oraui Deum & concessit tibi omnium morborum quos pateris sanitatem. Eris enim ex hoc sana, & vir tuus, & benedicetur omnis domus vestra. Sufficiat ergo tibi quod me videas in somnis. Euigilans autem viro suo habitum eius & vultum exposuit. *Ibidem.*

HYPOCRISIS.

IN monasterio quod Thongolaton dicitur, quidam monachus magnæ æstimationis habebatur, in bonis moribus, & in omni actione compositus, sed longe aliter quam apparebat, fuit. Nam se cum aliis ieiunare simulans, occulte manducabat, qui cum esset ad vitæ perductus extrema, fratres ad se congregari fecit. Qui afflictus & tremens compulsus est prodere, cui hosti traditus cogebatur exire: Ecce, inquiens ad deuorandum Draconi sum traditus, qui cauda sua mea genua pedesque colligauit. Quibus dictis statim defunctus est. Atque vt pœnitendo liberari potuisset à Dracone quem viderat, expectatus non est. *Gregorius in dialogo libro quarto, cap 38.* A.

Item, Vide Bernardus f. Cilicium. a Ostentatio. a.

IRA.

DIxit Abbas Euagrius, quia dixerat senex, propterea à me delectationes abscindo carnales, vt etiam iracundiæ occasiones abscindam. Scio enim eam semper contra me pugnare pro delectationibus, & conturbare mentem meam: *In Vitis Patrum lib 4 part. 2.* A.

Misit Epiphanius ad Abbatem Hilarionem dicens: Veni vt nos videamus antequam de corpore exeamus. Tunc allatum est de auibus quiddam, quod tenens Episcopus dedit Abbati, & ille dixit Ignosce mihi Pater quia ex quo recepi habitum istum non manducaui quidquã occisum. Et dixit Epiphanius: Ego autem ex quo accepi habitum istum non dimisi aliquem dormire qui haberet aliquid aduersum me, nec dormiui ego habens quid B*.

aduersus aliquem. Et dixit ei senex: Ignosce mihi, quia tua conuersatio maior mea est. *In Vitis Patrum libro 4. parte 2.*

C. Interrogauit quidam frater Isidorum seniorem dicens: Quare sic te fortiter dæmones timent? Dixit ei: Ex quo factus sum monachus, studeo ne permittam iracundiam vsque ad fauces meas ascendere, *Eodem libr. parte secunda.*

D. Dixit Abbas Ammonas quia quatuordecim annos fecit in Scythi orans Deum nocte & die, vt donaret ei virtutem superandi iram. *Ibidem lib 7 part* 1.

E*. Frater erat quidam in congregatione inquietus & sæpe mouebatur ad iram. Dicit ergo: Vado & solus alicubi habitabo & cum non habeo cum quo dicam vel audiam, ero quietus Vna autem die implens sibi surisculam aqua, posuit illam in terram. Contigit autem vt subito versaretur. Ille vero impleuit secundo & tertio & versata est. Qui commotus furore fregit vasculum In se autem reuersus cognouit, quia ab eodem dæmone iracundiæ sit illusus, & dixit? Ecce ego solus sum, & vincit me: Reuertar in congregationem quia vbique labor, & patientia opus est & maxime adiutorio Dei. *Eodem libr. parte* 4.

F**. Frater interrogauit Abbatem Pastorem dicens. Quid est hoc quod scriptum est: qui irascitur fratri suo sine causa? Respondit: Ex omni re, qua te grauare voluerit frater tuus si irasceris aduersus eum, donec oculum tuum dextrum eijciat, & à te proijciat, sine causa irasceris ei. Si autem aliquis voluerit te separare à Deo, propter hoc irascere. *In vitis Patrum libro primo, parte sexta.*

G. In monasterio quodam superioris Thebaidis duos senes vidi, qui iam per annos quadraginta ibi degere, ita vt nunquam inde discesserint Ferebantur Abbatis quoque testimonio & omnium fratrum celebrari sermone, quod eorum vnum sol nunquam exultantem, alterum nunquam vidisset iratum. *Hæc Posthumianum narrasse scribit Seuerus in suo dialogo lib.*1.*c* 61.

H. Plutarchus cum haberet seruum contumacem, contigit vt quadam die tunicam sibi detrahi faceret, cædique eum durissime se præsente iuberet, Tunc ille inter verbera

bera clamare cœpit. Plutarchum non se habere vt Philosophum, qui librum scripserat de patientia; & tamen prolapsus in iram & furorem, doctrinam suam moribus impugnabat. Ad hæc ille cum grauitate ait. Nunquid quia vapulas, tibi irascor? est ne ira, si à me debitum recipis? mihi quidem nec oculi cruenti, nec os turbidum, nec immaniter clamo. Et conuersus ad eum qui cædebat. Interim, inquit, dum ego & iste disputamus, tu age quod cœpisti, & sine iracundia mea retunde seruilem contumaciam. *Helinandus in Chronicis.*

I. Tarentinus Architas dum se Pythagoræ præceptis Metaponti penitus immergit, magno labore longoque tempore solidum opus doctrinæ complexus, postquam in patriam reuertitur, ac rura sua reuisere cœpit, animaduertit negligentia villici corrupta & perdita. Intuensque male meritum. Sumpsissem, inquit, à te supplicium, nisi tibi iratus essem. *Valerius Maxim lib.* 4. *capite primo. Tullius Tusc. q.*

K. Plato cum aduersus delictum serui exarsisset, veritus ne ipse vindictæ modum despicere non posset, Peusippo amico castigationis arbitrium mandauit, deforme sibi futurum existimans, si commisisset, vt parem reprehensionem culpa serui, & animaduersio Platonis mereretur. Castiga tu hunc, inquit, nam ego irascor. *Ibidem.*

L. Caium Figulum mansuetissimum, pacato iuris ciuilis iudicio celeberrimum, prudentiæ moderationisque immemorem, iræ stimuli reddiderunt. Consulatus enim repulsæ dolore accensus, eo quidem magis quod illum bis Patri suo datum meminerat, cum ad eum postero comitiorum die multi consulendi causa venissent, omnes dimisit, præfatus: Omnes consulere scitis, sed Consules facere nescitis. Dictum grauiter & merito: sed tamen aliquanto melius non dictum. Nam quis populo Romano irasci sapienter potest? *Valerius libro nono, capite tertio.*

M. In societate signum iræ erat vocem submittere, loqui parcius. Tunc enim apparebat illum sibi obstare. *Seneca lib 3 de ira.*

N. Pythagoras perturbationes animi lyra componebat. *Seneca lib.* 1. *c.* 9.

Item,

Item, vide Aristot. b. Augustus Cæsar. i. Loqui. d.

IVDÆI.

A. Traiani tempore, incredibili motu sub vno tempore Iudæi quasi rabie efferati per diuersas terrarum partes exarserunt. Nam & per totam Lybiam aduersus incolas atrocissima bella gesserunt, quæ adeo interfectis cultoribus desolata est tunc, vt nisi postea Adrianus Imperator collectas illuc aliunde colonias deduxisset, vacua penitus terra mansisset. *Orosius de Orchestra mundi lib. 7. cap 12.*

Item, vide Alexander p. Iulianus Apostata. h.

IVDEX.

A. Iudicia festinata pænitentiam pariunt. Vnde & Græci cum vrgerentur ad scientiam, antequam de causa liquescat, respondent patres suos solem apud Antipodes non vidisse, sed expectasse semper donec & eis oriretur. Dicunt præproperum viatorem, qui antequam Lucifer oriatur, crassis adhuc tenebris luceque remota iter aggreditur. *Ioannes Saresb. in Polycratico libro quinto, capite duodecimo.*

B. Iudicem non terreat litigatorum authoritas, cum Pythagoræ in longum tempus sit dilata petitio, & Alexandri Macedonis in castrensi iudicio sit causa damnata *Vbi supra.*

C. Volebat Augustinus potius inter ignotos, quam inter amicos causas audire, dicens, quod inter illos poterat ipse iniquum cognoscere, & vnum ex his amicum esset facturus, scilicet pro quo iustitia mediante sententiam ferret, ex amicis vero esset vnum perditurus contra quem ferret sententiam. *In aurea legenda de eodem S.*

D. Dicebat Bias Prinæus, quod molestius est inter duos amicos, quam inter inimicos iudicare. *in speculo historiali lib. 4. cap. 120.*

E. Secundum vetus Iudæorum statutum, si maior pars Iudicum in vno condemnet aliquem ad mortem, non propter hoc occidendus est, sed expectanda est maior delibera-

liberatio, si autem maior pars in vno liberet eum esse liberandum. *Rabby Salomon super Exodum.*

F. Episcopus quidam sanctus, quadam die in quadragesima legebat psalterium, & dum legeret: Quis loquetur potentias Domini, ingressus est vnus de iustitiariis quærens quid faceret de quodam reo? Episcopus motus misericordia respondit: propter sanctum tempus quadragesimæ parce ei: Redeunte Iudice vt reum dimitteret, Episcopus reflexis oculis ad psalterium dimissum vidit verbum; Beati qui custodiunt iudicium & iustitiam in omni tempore. Qua voce territus Iudicem reuocauit, & ait: Discute diligenter causam. Sicque ad vocem propheticam vita priuatus est. *Cæsarius in libris miraculorum.*

G. Quidam miles percussus ad extremum peruenit, qui eductus è corpore exanimis iacuit, sed citius rediit, & quæ cum eo fuerant gesta narrauit. Aiebat enim, quia pons erat, sub quo niger fætoris intolerabilis nebulam exhalans fluuius decurrebat, vbi se etiam Petrum ecclesiasticæ familiæ maiorem qui ante quadriennium est defunctus, deorsum positũ in locis teterrimis magis ferri pondere religatum ac depressum vidisse confessus est. Qui cum requireret, quid ita esset? dictum est. Hæc ideo patitur quia si quid ei pro facienda vltione iubebatur, ad inferendas plagas plus ex crudelitatis desiderio, quam ex obedientia seruiebat. *Gregorius in dialogo libr. 4. cap. 36.*

I. Narrat Petrus Alphontius. Cum quidam diues locasset domum vicino pauperi, ille cogitans pauperem prædiolo suo spoliare, posuit quædam dolia plena oleo in domo sua, & quædam semiplena. Tempore elapso venit videre illa, & circuiens & inueniens dolia semiplena, imposuit pauperi crimen furti: Cum ergo esset vocatus ad iudicium, & non restaret illi nisi damnatio, quidam philosophus vocauit eum seorsum, & inquisiuit si esset innocens. Quo iurante quod sic, rediit cum eo ad iudicium, petiitque quod illa dolia mensurarentur, & si esset tantum de fæcibus in semiplenis, sicut in plenis, depositarius esset condemnandus. Si vero non esset in semipleuis nisi medietas fæcis, liberandus esset, quia ex hoc planum esset, quod nunquam fuerunt plena. Et sic fa-

Petrus Alphontius in suo tractatu, cuius nomen erat, Refugium pauperum. Holscalcus ser. 16. part.

est. litera H. sic factum est, & pauper liberatus est. *Ioannes Gallensis in communiloquio part.* 1. *dist.* 4. *c.* 3.

K. *hanc historia depromit ex spec. hist. lib. 55.* F. Agellius cum grauissima crimina, de filio in nouercam commissum stuprum, & parricidium cogitatum, propemodum explorata haberet, non tamen ad vindictam continuo procurrit, sed pæne vniuerso Senatu in consilium & expositis suspicionibus defendendi se adolescenti potestatem fecit, inspectaque causa absoluit. *Val. Max. lib* 5. *c* 7.

L. Materfamilias Smyrnea virum & filium interemit, cum ab his optimæ indolis filium, quem ex priore viro susceperat, occisum comperisset, quam rem Dolabella pro Consulari imperio Asiam obtinens, ad se delatam Athenas ad Areopagi cognitionem relegauit. Sed Areopagitæ non minus sapienter egerunt, qui inspecta causa, & accusatorem, & ream post centum annos ad se reuerti iusserunt, eodem affectu mori quo Dolabella, sed ille transferendo quæstionem, hi differendo, damnandi & absoluendi inexplicabilem cunctationem mutabant. *Valerius libro octauo, capite primo. Agellius libro septimo capite duodecimo.*

M. Titinius Minturnensis Fanniam vxorem suam impudicam de industria duxerat, vt eo crimine repudiatam, dote spoliare conaretur. Marius inter eos Iudex seductum Titinium monuit, vt ab incæpto desisteret, & mulieri dotem redderet. Quod cum sæpius frustra fecisset, coactus ab eo sententiam dicere: mulierem impudicam sextertio nummo, Titinium summa totius dotis damnauit, præfatus se hunc iudicandi modum secutum, cum liqueret sibi. Titinium patrimonio Fanniæ insidias struentem impudicæ coniugium expetisse. *Valerius lib.* 8. *c.* 2. *Plutarchus in vita.*

N. Monachus Vitalius ingrediens ciuitates publicas meretrices conscripsit. Intrauit ergo ad illas per ordinem, cuilibet dicens: Da mihi noctem istam, & noli fornicari. Ipse autem domum eius intrans, & in angulo flexis genibus orabat pro illa. Mane autem exibat, & præcipiebat cuilibet, ne alicui reuelaret. Vna autem vitam eius manifestauit, quæ statim orante Sene vexari cæpit à dæmone. Cui omnes dicebant: Reddidit Deus, quod merebaris, quod mentita es, vt fornicetur enim ingressus est pessimus

ſimus iſte. Rogabat autem ille Deum, vt poſt mortem ſuam opus ſuum alicui reuelaret, vt non imputaretur peccatum iis, qui in eum ſcandalizabantur. Mane quodam dum ab vna illarum egrederetur, obuiauit illi quidam ingrediens ad fornicandum cum ea, dansque ei alapam dixit: Vſquequo peſſime non emendas te ab immunditiis tuis. At ille. Crede mihi, accipies à me alapam talem, vt tota Alexandria congregetur. Et ecce poſtmodum diabolus in ſpecie Mari dedit alapam ipſi dicens. Ecce alapa, quam mittit tibi Abbas Vitalius, & ſtatim à dæmone vexatur, ita quod ad vocem eius omnes currebant, ſed tamen pænitens poſt eius orationem liberatus eſt, Vir autem Dei morti proximus hanc ſcripturam reliquit. Nolite ante tempus iudicare. Mulieribus autem confitentibus quæ faciebat, omnes glorificauerunt Deum, & præcipue *Sanctus Ioannes Eleemoſynarius. In legenda eiuſdem S Ioannis.*

O. Cum quidam iuuenis quandam ſanctimonialem rapuiſſet, & cum Clerici coram S. Ioanne excommunicandum fore dicerent, vtpote qui duas animas perdiderat, compeſcuit eos dicens: Non ſic fratres, non ſic. Oſtendo vobis, quod & vos duo peccata cõmittitis, primo contra præceptum Dei facitis, qui ait: Nolite iudicare: ſecundo quia neſcitis pro certo, ſi vſque hodie peccet, aut pæniteat. *In Vita S Ioannis Eleemoſynarii apud Surium 23. Ianuarii num. 27.*

P. Cum quidam Aduocati gentiles Simonem & Iudam pannoſos viderent, eos contempſerunt. Quib. ait Simon. Sæpe euenit vt intra ſcrinia aurea quæque vilia habeantur, & intra vilisſimas capſas ſint gemmarum precioſa monilia. *In aurea legenda de iiſdem.*

Q*. Quidam Rex magnus in curru deaurato procedens, cum quibuſdam veſtes attritas indutis obuiaſſet, continuo de curru exiliens adorauit & oſculatus eſt. Parentes eius hoc indigne ferentes, ſed Regem ſuper hoc arguere verentes Fratri eius retulerunt. Frater vero Regem coarguit Erat autem regni conſuetudo, quod quando aliquis morti tradendus erat, Rex ante eius ianuam tubam ſonari fecit. Veſpere ergo Rex ante fratris ianuam tubam ſonari fecit. Timens ergo ille cum vxore

& filiis in veste lugubri venit ad Regem flens & lugens. Cui Rex ait: O stulte si tu hic timuisti præconem fratris tui, quomodo me reprehendisti, quia in humilitate salutaui præcones Dei? Deinde quatuor capsas de lignis fieri fecit, & duas earum auro operiri & ossibus mortuorum intus impleri, alias vero pice ac bitumine linitas gemmis ac margaritis impleri, vocansque Magnates illos illas quatuor capsas posuit ante eos, & quæ illis preciosiores essent inquisiuit. Qui duas deauratas magni esse pretii, reliquas vilis iudicauerunt. Præcepit ergo Rex deauratas aperiri, & inde fætor intolerabilis emanauit. Quibus Rex. Hæ sunt illis similes, qui gloriosis vestibus sunt amicti; intus vero immunditia pleni. Deinde alias aperiri fecit, & ecce odor inde mirabilis exhalauit. Quibus Rex: Istæ pauperibus quos honoraui sunt similes, qui etsi vilibus vestibus operiantur virtutum odore resplendent. *In aurea legenda de Barlaam ex histor. Damasc. de Barlaam & Iosaphat.*

R*. Interrogauit Abbas Ioseph Abbatem Pastorem dicens: Dic mihi quomodo monachus fiam? Respondit. Si vis inuenire requiem in hoc seculo & in futuro in omni causa dic: Quis sum ego? ne iudices quenquam. *In vitis Patrum lib. 9 part. 1.*

S. Offendit aliquando frater in congregatione. Veniens autem Abbas ad quendam solitarium indicauit ei. Et ille dixit: Expellite eum. Misit autem Abbas Pastor vnum de fratribus ad solitarium dicens: Fatiga te vsque huc, vt nos videre possimus. Tunc dixit venienti Abbas Pastor. Duo homines erant in loco, habebant & ambo mortuos suos. Reliquit autem vnus mortuum suum & abiit plorare alterius mortuum. Audiens hoc senex compunctus est in eius sermone, & recordatus est quod fecerat, & dixit Pastor: Sursum in cælo, & ego deorsum in terra. *Ibid.*

T*. Factus est aliquando conuentus in Scithy, & loquebantur fratres de fratre quodam culpabili. Abbas autem Pior tacebat. Postea autem surgens egressus est, & tollens saccum impleuit arena, & portabat humeris suis, & mittens in modica sportella de eadem arena, portabat & ipsam ante. Interrogatus à fratribus, quid hoc es-

se

et,dixit: Saccus iste qui multum arenæ habet,mea peccata sunt,quoniam multa sunt, & posui ea supra dorsum meũ, ne doleam pro ipsis & plorem: ista autem arena modica, peccata sunt istius fratris,&sunt ante faciem meã,& in ipsis exerceor iudicans fratrem meum. Audientes hæc illi dixerunt. Verè hæc est via salutis. *Ex libr. Doct. Fratrum l. contra iudicium temerarium.*

Fuerunt duo fratres magnæ vitæ, & meruerunt videre singuli in alterutrum gratiam Dei. Factum est vt vnus ex eis egrederetur sexta feria extra congregationem, & videret quendam mane manducantem. Dixit autem ei: Hac hora manducas sexta feria? Die autem sequenti facta est celebratio missarum. Intuens autem frater eius vidit gratiam quæ ei data fuerat, discessisse ab eo, & contristatus est, qui cũ venisset in cellam, ait: Quid fecisti, quia nõ vidi sicut pridem Dei gratiam in te? Ille dixit: Ego nec in actu, nec cogitatione conscius sum mihi alicuius mali. Dixit alter, nec sermonem aliquem odiosum loquutus es? Et recordatus dixit. Etiam heri vidi quendã mane manducantem, & dixi, hac hora manducas sexta feria? hoc est meum peccatum. Sed labora mecum duas hebdomadas, & rogemus Deum, vt mihi indulgeat. Et ita fecerunt & vidit iterum Dei gratiam venientem. *Eodem libro num. 8.*

V*.

Frater quidã erat in congregatione, & omne opus quod fratribus imminebat ipse suscipiebat, ita vt se etiam ipse in fornicatione accusari, sc. fornicationem sibi ab aliis impositam non negaret. Quidam autem ignorantes actus eius, cæperunt murmurare aduersus eum dicentes. Quanta mala facit hic & non operatur. Abbas autem sciens quæ agebat dicebat fratribus. Volo vnam maculam istius cum humilitate, quam omnes vestras cum superbia. Et vt demonstraret ex Dei iudicio qualis esset frater ille, attulit omnia quæ operati fuerant, & mattam eius de quo conquerebantur, & iactauit ignem in medio. Consumpta vero sunt omnia illorum opera, matta autem illius illæsa permansit. Deinceps illi habuerunt illum velut patrem. *In vitis Patrum libro 15. parte 9.*

X.

Narrat Augustinus lib. 6. Confess. post medium libri, de Alipio collega suo, quod apud Carthaginem, dum esset adolescens ab æditiuis fortuit comprehensus tanquam fur. Apprehenderat enim quandam securim, qua fur quidam

Y.

ſibi cognitus in quibuſdã cancellis plumbeis cæperat plũbum præcidere. Sed quorundam ſono ſecuris excitatorum vocibus auditis, timens ne cum ſecuri teneretur, aufugit eã dimiſſa, quem exeuntem locum illum & celeriter abeuntem vidit dictus Alipius, & cauſam ſcire cupiens, ingreſſus eſt locum, & inuentam ſecurim tenens ſtans & admirans, ab his qui ſonitu excitati fuerãt, repertus eſt & captus. Cum autem duceretur ad cuſtodiam vel ſupplicium, obuiauit ei quidam Architectus, cui notus erat. Qui quæſiuit ab ipſo tanti mali cauſam. Cum autem intimaſſet factum, duxit eũ ad domum prædicti furis. Puer vero erat ante oſtium Et vt ſcribit Auguſtinus ibidem, ita paruus erat, vt nihil exinde Domino ſuo metuens cum facile poſſet, totum indicaret. Cum eo quippe fuerat in foro pediſſequus. At ille ſecurim demonſtrauit paruo, quærens ab eo cuius erat, qui confeſtim, noſtra, inquit, Deinde interrogatus aperuit cætera, & in domum illam cauſa eſt tranſlata. Non autem arbitrabatur Auguſtinus, vt ait ibidem, ob aliam cauſam Deũ permiſiſſe, vt ille caperetur, niſi vt ille vir tantus iam inciperet diſcere, quod non facile in diſcernendis cauſis homo ab homine damnandus eſſet temeraria crudelitate. *Ioann. Galenſ. in ſuo communiloquio part. 1. di. c. c. 3. & finitur ab Auguſtino vbi prius.*

Item, vide Aduocatus. Detractio, k. Eccleſia. b. Homicidium. a. Munus. g. h. i. Opinio. a. Parentes. f. Promiſſio. a Punitio. c. f. Rex. c. Timor. c.

IVDICIVM DEI.

A*. Abbas Anthonius deficiens in conſideratione profunditatis iudiciorum Dei poſtulauit dicẽs: Domine quomodo aliqui paruo tempore vitæ ſuę moriuntur, aliqui vltra decrepitam perueniũt ſenectutem? Et quomodo iniuſti opulenti ſunt, iuſti vero egeſtate premuntur? Et venit vox dicens. Ad temetipſum intende. Hęc enim iudicia ſunt Dei & te hæc ſcire non conuenit. *In vitis Patrum lib. 15. parte 1.*

B. Narrauit quidam patrum quia erat ſolitarius in eremo Nilopoleos, & miniſtrabat ei quidam ſecularis ſed fidelis. Erat autem in ea ciuitate homo qui erat diues & impius, contigit ergo vt ille diues moreretur, & deducebat eum tota Ciuitas & Epiſcopus cum fa[...]bus. Egreſſus autem ille eſt qui miniſtrabat ſolitario portans ſecundum conſuetudinem

dinem panes, & inuenit quia comederat eum bellua & ait, non surgam donec mihi demõstretur à Deo quę sunt hęc? quia ille quidem impius talem apparatum habuit in deducendo, hic vero qui seruiuit Deo die noctuque ita pertulit. Et ecce Angelus Dei dixit ei. Ille impius habuit paruum opus bonum in hoc seculo & recepit illud hic, vt ibi inueniatur purus corā Deo. Et ita glorificauit Deum super iudiciis eius. *In vitis Patrum lib.* 18. *parte* 5.

Eremita quidam spiritu blasphemiæ tentatus cæpit cogitare, quod non essent iusta Dei iudicia. Cui Angelus in specie hominis apparens, ait: Sequere me & videbis occulta Dei iudicia. Venerunt ergo ad domum boni viri qui eos liberaliter recepit. In mane Angelus furatus est hospiti scyphum quem multum diligebat, & alia nocte hospitati sũt apud malum, vbi male fuerunt recepti cui scyphum ab alio ablatum dedit. Tertia nocte hospitati sunt apud bonum hominē qui eos benigne recepit, sed in mane Angelus famulum eius de ponte præcipitauit. Quarta nocte, hospitati sunt in domo boni viri, cuius puerum eos dormire non sinentem Angelus strangulauit. Quę omnia videns Eremita voluit eum dimittere, credens eum Angelum Sathanæ. Tunc ait ei: Dominus misit me ad te, vt ostendam tibi occulta ipsius iudicia. Primus homo qui nos recepit nimis diligebat scyphum illum, & ideo abstuli pro bono suo, & dedi malo hospiti vt in hoc seculo mercedem recipiat. Submersi autem famulum tertii, quia firmauerat in corde suo in crastino occidere herũ suum, & sic bonũ hospitem à morte, & eum ab homicidio operis liberaui, vt sic in inferno min⁹ puniretur. Quartus vero hospes antequam filium haberet multas eleemosynas faciebat, sed filio nato manum retraxit, ideo animam paruuli in paradiso collocaui, & causam auaritiæ ab eo abstuli. Quod audiens ille, liberatus est ab omni tentatione. *Iacobus de Vitriaco.*

Narrauit quidam senex quod quidam factus monachus sub negligentia vitam suam expendit. Contigit autem vt matre sua mortua grauiter infirmatus factus fuisset in mētis excessu, & raptus ad iudicium inuenit matrem suam cũ his qui iudicabantur. Illa vt vidit eum dixit: Quid est hoc fili? Et tu in locum hunc condemnatus es venire? Vbi sunt sermones tui quos loquebaris, saluare volo animam meam? Confusus his verbis ipse dolore stupidus factus

est. Contigit autem vt ab infirmitate euaderet, & cogitans diuinitus factam visionem de cætero cogitabat de salute pænitens, de his quæ prius egerat sub negligentia. *In vitis Patrum lib. 3. parte 9.*

E*. Vidit senex ridentem quendam & dixit ei. Coram cæli & terræ domino rationem totius vitæ nostræ reddituri sumus, & tu rides? *Ibid.*

Item, vide Compunctio. a. Iudex. q. Meditatio. a. Mors. a l. Timor. c.

IVLIANVS APOSTATA.

A. CVm Iulianus ascendisset in Persida, missus est dæmon ab eodem, vt velocius vadens in Occidentem adduceret ei aliquod responsum de iis, quæ ibi agebantur. Cum autem venisset dæmon ad quendam locum, vbi quidam monachus nomine Publius habitabat, stetit ibidem per dies decem immobilis, eo quod non poterat vltra progredi. Et regressus ad Iulianum sine effectu, qui miserat eũ. Dixit ei Iulianus: Quare tu tardasti? Respondit. Et moram feci, & sine actione reuersus sum. Sustinui enim Publium monachum decẽ diebus, si forte cessaret ab oratione, & nõ cessauit & prohibitus sum transire. Tunc iratus dixit. Cum regressus fuero faciã in eo vindictam. Et infra paucos dies interemptus est prouidentia Dei, & continuo vnus ex præfectis qui cum eo erant, vadens vẽdidit omnia quæ habuit & dedit pauperibus, & veniens ad Senem illum factus est monachus *In vitis Patrum libro 19 parte 2. Cedrenus in Compendio, in Iuliano. Glicas Annalium parte 4.*

B*. Cum Iulianus Apostata Cæsaream Cappadociæ deuenisset, S. Basilius eidem occurrit, & panes ordeaceos pro munere misit. At Iulianus iratus eos recipere contempsit, & pro panibus sibi fænum misit, dicens. Pabulum irrationalium animalium nobis obtulisti, recipe quod misisti. Respondit Basilius. Nos quidem quod comedimus tibi misimus, tu autem dedisti vnde bestias tuas nutris. Ad hæc iratus dixit: Cum Persas subegero hanc vrbem destruam. Sequenti nocte vidit Basilius in Ecclesia S. Mariæ multitudinem Angelorum & in medio quandam fæminam stantem & astantibus dicentem. Vocate cito mihi Mercurium, qui Iulianum Apostatam occidat, qui me & filium meum blasphemat. Erat autem Mercurius miles quidam qui ab ipso Iulia-

Iuliano pro fide Christi fuerat interfectus & in eadem Ecclesia sepultus Statim cum armis suis ille affuit, & iussus ab ea in prelium properauit. Expergefactus Basilius ad locum vbi S. Mercurius cum armis suis quiescebat, iuit, nec corpus nec arma inuenit. Tunc custodem quis arma asportauerat inquisiuit. Ille iurabat eodem vespere ibi fuisse vbi perpetuo seruabantur. Inde ergo Basilius recedens & mane illuc rediens inuenit ibidẽ corpus eius & arma & lanceã sanguine cruentatam, & ecce quidam veniens de exercitu dixit. Cum Iulianus in exercitu moraretur, ecce quidam miles ignotus cum armis suis & lancea veniens vrgens calcaribus equum, audaci mente Iulianum impetiit, & lanceam fortiter vibrans, ipsum per medium perforauit, & subito abiens nusquam comparuit. Iulianus vero dum adhuc spiraret sanguine suo manũ implens in aera proiecit dicens. Vicisti Galilæe, vicisti, sicque expirauit. Ab omnibus autem insepult⁹ relinquitur, & a Persis excoriatur, & de corio suo Regi Persarum succinctorium efficitur. *In aurea legenda sub titulo de sancto Iuliano, & etiam in vita sancti Basilij scripta ab Amphilochio apud Surium 1. Ianuarij.*

Iulianus captus cupiditate sacrilega auaritiam suam, testimonio Euangelii colorabat. Nam facultates à Christianis auferens dicebat. Christus dicit in Euangelio, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. *In aurea legenda de SS. Ioanne & Paulo.* C.

Factus Imperator de curia sua Eunuchos, tonsores, cocos fugauit: Eunuchos quia vxor eius obierat postquam aliam non duxerat: cocos quia cibis simplicioribus vtebatur: tonsores, quia vnus, inquit sufficit multis, multos libros dictauit, in quibus omnes Principes ante se lacerauit. *In aurea legenda sub titulo de Decollatione Sancti Ioannis.* D.

Apud Antiochiam vasa sancta & pallia colligens, & in terram proiiciens super ea sedit & ignominiam addidit. Moxque in illis locis adeo percussus est, vt vermes inde scaturirent, & carnes comederent, à qua passione quamdiu vixit non potuit liberari. Dum Iulianus præfectus Ecclesiarum vasa abstulisset, super ea mingens ait: Ecce, in quibus vasis Mariæ filio ministratur. Cui repente os versum est in anum & egestionis organum est effectum. *Vbi supra.* E.

Cum ad Persas vadens, Chtesiphontem venisset & Regem obsideret, Rex suæ patriæ partem obtulit, si ab eo discederet. F.

cederet: Ille, supplicantis non est misertus, nec mente percepit, quia vincere quidem bonum est, semper vincere nimis inuidiosum. Sed iaculum repente discurrens eius lateri est infixum, quo vulnere obiit, quis vero hactenus ignoratur. Calixtus eius familiaris dixit, eũ à dæmone fuisse percussum. *Nazianz. orat. 2. in Iulia. Theod. lib. 2 hist. Eccles cap. 20 Niceph. libro decimo, capite vigesimoquinto. De morte Iuliani varij varia sentiunt. Legendus Card. Baronius tom. 4. annalium anno Christi 262.*

E. Quædam mulier habens tres ollas auri, aurum illud ne appareret in orificiis ollarum cinere operuit, & ollas illas Iuliano tunc monacho quẽ sanctum æstimabat coram quibusdam monachis seruandum tradidit, & quod aurum ibi esset non aliter indicauit. Ille autem ollas accipiens & tam copiosum aurum ibi inueniens totum illud aurum furatus est & ollas cinere impleuit. Post aliquot tempus cum mulier depositũ requireret, ille ollas cũ cinere reddidit. Cum vero illa aurum requireret, conuincere illum non potuit quia testes non habuit, quia monachi coram quibus dederat nihil nisi cinerem viderunt. *Ioannes Beleth.*

Item, vide Imperium rationum. a. Philosophia. a.

S. IVLIANVS.

A. IVlianus Cenomanensis Episcopus fuit. Hic Simõ leprosus fuisse dicitur. Ille Iulianus qui ab itinerãtibus pro inueniendo bono hospitio inuocatur, eo quod in domo eius Dominus fuit hospitatus, sed verius videtur esse alius Iulianus, qui vtrunque parentem ignoranter occidit. Hic enim iuuenis & nobilis dum quadam die venationi insisteret, & ceruum insequeretur, ceruus ei dixit. Tu me insequeris qui vtrumque parentem interficies. Stupens ille ne hoc sibi contingeret, ad remotam regionem se cõtulit, vbi cuidam Principi adhærens miles ab eo factus est, & quædam Castellana ei in vxorem est data. Parentes ergo dolentes de recessu suo, tandem ipso absente ad castrum peruenerunt, & intelligens vxor sua ex verbis quæ illi de filio suo dixerunt parentes esse viri sui, in proprio lecto illos collocauit. Iulianus mane rediens & illos in lectulo inueniens, æstimans adulterum cum vxore sua esse, vtrumque gladio occidit. Intellecto autem ab vxore de templo reuertẽte parentes suos esse, amarissimè flere cœpit dicens: Ecce ego miserrimus

quod

quod ceruus dixerat impleui. Tunc cum vxore nolēte eum deserere recedens & pænitentiam agens iuxta quēdam fluuium vbi multi periclitabantur Hospitale faciētes, omnes qui volebant trans flumen ducebat & hospitio recipiebat, post multum temporis media nocte dum Iulianus quiesceret & gelu grāde esset, audiuit vocem miserabiliter lachrymantem, & Iulianum vt transduceret voce lugubri acclamantem. Concitus ille perrexit, & illū præ gelu pœne mortuum in lectum proprium portauit. Post paululum ille infirmus ascendit & dixit ei. Iuliane Deus pęnitentiam tuam acceptauit, & in breui ambo in Domino quiescetis, sicque disparuit, Iulianus ergo post modicum cum vxore sua plenus bonis operibus ad Dominum migrauit. *In aurea legenda de eodem.*

Duran. li. 7. c. 5. rationa lis.

Marulus lib. 2 c 12.

IVLIVS CÆSAR.

A.

DOlo Bruti & Cassii occisus est Cæsar, cum per triennium & menses septem tenuisset principatū, corpus eius pro rostris combustum est Statuit ei populus in foro solidam columnam lapidis numidici viginti propè pedum super quem tumulatus est. Nocte præcedente diem obitus fenestræ thalami eius tanto strepitu apertæ sunt, vt exiliens à strato ruituram domum existimaret. Eadem die cum iret ad Capitolium, datæ sunt ei literæ, indices suæ mortis imminentis, qui dum referretur occisus, in manu eius nōdum solutæ inuentæ sunt. Die sequenti apparuerunt tres Soles in Oriente qui paulatim in vnū corpus solare redacti sunt, signantes quod dominium Lucii Anthonii & Marci Anthonii & Augusti in Monarchiam rediret, vel potius quod notitia trini Dei & vnius toti orbi futura imminebat. *In historia scholastica parte 6 cap* 15.

Sueto. in vita Cæs.

B.

Iulius Cæsar repente animo linqui, aut ēt per somnium exerceri solebat. Caluitii deformitatem iniquissimè ferebat, ideo & deficiētem capillum reuocare à vertice consueuerat, vini parcissimus fuit, circa victum adeo indifferens, vt etiam conditum oleum pro viridi aspernantibus cæteris solus & largius appetierit, ne hospitem aut rusticitatis aut àuaritiæ arguere videretur. *Suetonius de 12 Cæsaribus lib.* 1.

C.

Armorū & equitandi peritissimus, laboris patiens erat: capite de tecto longissimas vias celeritate incredibili perfecit. Ancipiti prælio equos dimittebat, & in primis suum, quo major permanendi necessitas imponeretur auxilio fugæ erepto. *Ibidem.*

D. Alexandriæ circa oppugnationem pōtis, eruptione hostium subito compulsus cum desiliisset in mare nando per passus ducentos ad proximam nauem, erecta manu, ne libelli quos tenebat, madefierent, paludamentum mordicus trahens ne spolio hostis potiretur, peruenit *Ibidem.*

E. Bellatores suos non milites, sed commilitones vocabat, auro & argento politis armis ornabat. *Ibidem.*

F. Dicere solitus erat. Dux qui nō laborat vt militibus charus sit, militem nescit armare, *Ioannes Saresb. in Polycratico libro 4. capite 3.*

G. Pistorem in vincula coniecit, quia sibi meliorem panem quam cæteris militibus in mensa supposuerat. *Helinandus in Chronico.*

H. Nunquam dixit militibus: Ite, sed venite, dicebat enim, quia participatus cum Duce labor videtur militibus minor *Ioannes Saresb. in Polycr. lib. 4. cap. 3.*

I. In tota re militari nihil certius, nil vtilius duce erudito, nam industria ducis efficaciam exercitus quasi altera lance compensat. Cæsareos triumphos duci potius quam exercitui vetustas ascripsit. Benignitate autē adeo præditus erat, vt quos armis subegerat, clementia magis vicerit. *Ibidem libro 6. capite* 15.

K. Quia Rempublicam armis occupauerat, Tyrannus reputatus est, & magna parte Senatus consentiente: strictis pugionibus occisus in capitolio. *Idem libro* 8. *capite* 9. *Suetonius in vita.*

L. Ex beneuola condescensione amorem militum meruit, quia non milites pro conditione, sed comilitones appellabat, & aliquando militi suo subita valetudine grauato in diuersorio locum dimisit, & ipse humili loco ac sub dio cubuit. *Suetonius in libro de vita Cæsarum.*

M. Vxor eius Calpurnia, nocte quam is vltimam in terris egit, in quiete vidit eum multis confectum vulneribus in suo sinu iacentem, somnique atrocitate valde exterrita rogare non destitit, vt proximo die à curia se abstineret. At ille ne muliebri somnio motus id fecisse æstimaretur, Senatum in quo ei parricidales manus illatæ sunt, adire contendit. *Valerius libro* 1. *capite* 7. *& Plutarchus in vita Cæsaris.*

Verecundiam præcipuam in Caio Cæsare fuisse & sæpe apparuit, & vltimus dies significauit. Compluribus enim parricidarum violatus mucronibus, inter ipsum illud tem-

pus quo diuinus ſpiritus mortali ſecernebatur corpore, ne tribus quidem & viginti vulneribus, quin verecundiæ obſequeretur, abſterreri potuit. Siquidem togam vtraq; manu demiſit, vt inferior corporis tecta collaberetur. *Valerius libro quarto, capite quinto. a.* De *hoc Suetonius lib. de* 12. *Cæſaribus. Plutar. in vita.*

Item, vide Dux. a. b. Patientia. a r. a t. Rex. d.

IVRAMENTVM.

M. Attilius Regulus ex victore ſpecioſiſſimo, inſidiis Haſdrubalis & Xantippi Lacedæmonij Ducis, ad miſerabilem fortunam deductus, & miſſus ad Senatum populum Romanum, vt ex ſe & vno, & ſene, complures Pænorum Iuuenes penſarentur, in contrarium dato conſilio Carthaginem petiit, non ignarus ad quam crudeles m[illegible] to infeſtos hoſtes reuerteretur. Verum quia iis iurauerat, [illegible] captiui eorum redditi non forent ſeſe rediturum, potuerunt profecto Dij immortales efferatam mitigare ſæuitiã. Cęterum quo clarior eſſet Atilij gloria, Carthaginenſes moribus ſuis vti paſſi ſunt: tertio bello Punico religioſiſſimi ſpiritus tam crudeliter vexati, vrbis eorum interitu iuſta exacturi piacula. *Valerius libro primo, capite primo.* Cicero *Offic. lib.* 3. A.

Philippus Rex Francorum, Ludouici Regis filius, iuramenta ita abhorruit, quod qui iurabat, ſtatim illum in flumine proiici faciebat. *In geſtis Francorum.* B.

Cuidam militi dum occaſione ludi per oculos Dei iuraret, oculus exiliit à capite. *Gulielmus Lugdun. in tractatu de peccato lingua rubrica* 4. C.

Fuit quidam ſimplex innocens. Ab eo audiui, quod dico. Neſcio quis negauit ei, vel quod commodauerat, vel quod ei debebatur, & hominis fidei ſe commiſit, commotus prouocauit eum ad iuſiurandum. Iurauit ille, iſte perdidit, ſed iſto perdente ille penitus periit. Dicebat ergo ille, illa nocte ſe exhibitum a Iudice fuiſſe, & cum magno terrore ſe perueniſſe ad Præſidem excelſum quendam, cui parebat officium ſimiliter excelſorum, iuſſum fuiſſe perturbatum retro reuocari, & interrogatum fuiſſe ſic: Quare prouocaſti hominem ad iurationem, quem ſciebas falſum eſſe iuraturum. Dixit: Ille rem meam mihi negauit: Reſpõſum eſt ei: Nonne melius rem tuam perderes, quam animã D *.

huius falsa iuratione perimeres? Prostratus iussus est cædi. Cæsus est tam grauiter, vt in dorso vigilantis vestigia plagarum apparerent. Dictumque est ei. De cætero caue ne facias. *Augustinus in 2. sermone decollationis S. Ioannis Baptistæ, qui est 11. annexus 10. tomo sermonum de sanctis.*

E. Scio graue esse consuetudini vestræ non iurare, sed & graue fuit consuetudini nostræ. Timendo Deum abstulimus iurationem de ore nostro. In ipsa luctatione inuocaui Deum, præstitit mihi adiutorium non iurandi. Laborare debetis: & confligere aduersus consuetudinem vestram malam, malam, malam, & valde malam, & tollere iurationem de oribus vestris. *Augustin.*

F. Vir quidam nobilis mutuo quandam pecuniæ summã accepit a Iudæo, iurans super altare S. Nicolai, quod quam [illegible]s posset, eam sibiipsi redderet. Tenente autem illo diu pecuniam, Iudæus eam postulat, sed ille se ei reddidisse affirmat. Trahit ergo ipsum ad iudicium, & iuramentum indicitur debitori. Ille baculum cauatum quem auro minuto impleuerat, secum detulerat. Volens ergo facere iuramentum, Iudæo tradidit baculum reseruãdum. Iurat ille, quod ipsi plus reddiderat, quam debebat, factoque iuramento baculum petiit, quem Iudæus ignarus astutiæ reddidit. Rediens autem qui fraudem fecerat, in quodã biuio somno oppressus corruit, currusque cum impetu veniens eum necauit, & fracto baculo aurum effudit. Audiens Iudæus concitus illuc venit, cùm dolum vidisset, & à multis suggereretur, vt aurum reciperet, omnino renuit, nisi defunctus ad vitam S. Nicolai meritis redderetur, asserens se, si hoc fieret, fieri Christianum. Continuo ergo suscitatur, & Iudæus baptisma recepit. *In vita S. Nicolai, & Vincent. in spec. histor. lib. 13. cap 77.*

G. Ad S. Pancratij sepulchrum, si quis falsum iurare voluerit, antequam ad cancellum chori perueniat, aut statim à dæmone raptus insanit, aut protinus vitam perdit. *In aurea legenda de eodem.*

H. Lis erat inter duos homines. Iudex reum nõ ignorabat. Ambos ergo ad altare S. Petri duxit, & reum iuramento se purgare coegit, rogans Apostolum vt aliquo indicio ostenderet veritatem. Cum autem reus iurasset, & nil mali passus esset, Iudex eius malitiæ conscius exclamauit: Senior iste Petrus aut nimis misericors est, aut Iuniori defert. Cum

ergo

ergo reus super tumulum Pancratij iurare præsumpsisset, manum inde retrahere non potuit, & ibidem expirauit. *Vbi supra.*

I. Habent multorum Deorum cultores de captiuitate religionis causa etiam sponte toleranda, & in suis præclaris viris nobilissimum exemplum. Marcus Regulus Imperator Romani populi captiuus, apud Carthaginenses fuit, qui cum sibi mallent à Romanis suos reddi, quam eorum tenere captiuos, ad hoc impetrandum, & istum præcipuè Regulum cum Legatis suis Romam miserunt prius iuratione constrictum, si quodvolebant, non peregisset, se rediturum Carthaginem. Perrexit ille, atque in Senatu contraria persuasit, quia vtile non arbitrabatur Romanæ Reipublicæ mutare captiuos, nec post hanc persuasionem à suis ad hostes redire compulsus est, sed quia iurauerat, id sponte compleuit. At illi eum horrendis pœnis necauerunt. Inclusum quippe angusto ligno vbi stare cogeretur, clauis vndique confixo etiam vigilando peremerunt. Ille carere omnibus maluit, quam Deos per quos iurauit offendere. *Augustinus de ciuitate* Dei *libro primo, capite decimo-quinto. Alij alio dicunt, eum mortis genere periisse in perpetua vigilia consentiunt. Valer. li. 9. meminit machinæ, in qua vndique præacuti stimuli eminebant, quem Aug sequitur. Vide Agel. l. 6. c. 4.*

K. O Alexander caue, ne infringas fidem datam, & fœdera confirmata, quoniam hoc conuenit infidelibus iuuenibus & meretricibus. *Et infra.* Siquidem quæras, quæ fuit causa destructionis regni Heliporum & Scytharum, respondetur, quia reges eorum vtebantur iuramentis ad fraudem & deceptionem hominum & proximarum Ciuitatum, frangentes fœdera, quæ fuerunt stabilita ad salutem, & humani generis vtilitatem. *Aristoteles in quadam epistola ad Alexandrum. Et ponitur in libro de secretis secretorum, cap. de fide seruanda.*

Item, vide Lis. a Obsidio. b. Occisio. f. Philosophia. d. Resurrectio. o Ratio. a k. a l.

IVSTITIA.

A. CVm Traianus Imperator ad bellum profecturus equũ ascendisset, vidua apprehenso pede illius miserè lugens sibi iustitiam fieri petiit, de iis qui filium suum innocentem occiderant, dicens: Tu Imperator imperas, & ego

ego tam atrocem iniuriam patior. Cui ait: Ego tibi satisfaciam, cum rediero. Cui illa Quod si non redieris? Successor, inquit, meus tibi satisfaciet. At illa: Quid tibi proderit, si alius benefecerit? Te non liberabit iustitia aliena. His verbis motus descendit de equo, & causam examinauit præsentialiter, & viduam consolatus est Vnde & in foro statua Traiani posita fuit repræsentans, quod in expeditione positus viduam liberauit. *Helinandus in Chronicis.*

B. Fertur, quia dum filius quidam Traiani, per vrbem equitando nimis lasciuè discurreret, filium cuiusdam viduæ interemit, quod cum illa patri flebiliter exposuisset, ipse filium suum qui hoc fecerat, viduæ loco filij sui defuncti tradidit, & magnificè ditauit. *In aurea legenda de S. Gregorio Episcopo.*

C. Galba antequam fieret Imperator, Hispaniam regens, tutorem qui pupillum cui substitutus erat hæres, veneno necauerat, cruce affecit, implorantique leges & ciuem Romanum se testificanti, quasi solatio & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoque cæteris altiorem & dealbatam parari crucem iussit. *Suetonius de duodecim Casaribus. lib. 7.*

D. Tiberius secundus vir Catholicus, vbi sibi finem vitæ imminere præuidit. Mauritium virum strenuum ad imperium elegit, cui & filiam Constantiam tradidit dicens: Sit tibi imperium meum cum hac puella concessum. Vtere ergo ea feliciter, & habe in mente æquitatem & iustitiam, præcipua Imperatoris ornamenta. Quod postquam dixit, expirauit: *Hugo Floriacensis lib. 6.*

E. Quodam tempore capti sunt tres fabricatores falsæ monetæ, qui mox adiudicati sunt ad manuum abscisionem, quod Dunstanum non latuit. Die Pentecostes celebraturus missam, percunctatus est, vtrum lex impleta esset: Responsum est ob reuerentiam diei festi, dilatam pœnam in crastinum. Ego, inquit, hodie ad altare non accedam, nisi ij sustinuerint pœnam, nam negotium ad me respicit. Hæc dixit, & pro eis qui perdituri erant manus, multū plorans, ostendit, qua affectione hoc dixerit. Quibus punitis, ascēdit ad altare lota facie dicens: Nunc cōfido, quod sacrificium de mea manu suscipiat Deus, in qua missa dum diceret, adunare, pacificare, custodire, & regere digneris, niuea columba cunctis videntibus super eum descendit, & alis

expan-

expansis super caput eius sic remansit in silentio, donec missa compleretur. *In vita eius apud Surium 19. Maij.*

F. Cum salubri consilio Themistocles nugare Athenienses in classem coegisset, Xerxeque Rege & copiis eius Græcia pulsis, ruinam patriæ in pristinum habitum reformaret, & opes clandestinis molitionibus ad principatum Græciæ capessendum nutriret, in concione dixit habere se rem deliberatione sua prouisam, quam si fortuna ad effectum perduci passa esset, nil maius aut potentius Atheniensi populo futurum, sed eam vulgari non oportere, postulauitq; vt sibi aliquis cui illa tacitè exponeret, daretur. Datus est Aristides. Is postquam cognouit classem illum Lacedæmoniorum velle incendere, vt ea consumpta dominatio maris illis cederet, processit ad ciues, & retulit Themistoclem, vt vtile consilium, ita minimè iustum animo voluere. E vestigio vniuersa concio quod æquum non videretur, ne expedire quidem proclamauit, ac Themistoclem incepto desistere iussit. *Valerius Maximus libro 6. capite 5. Plut. in vita. Cicero Offic. 3.*

Item, vide Antonius. h. Filius. c. e. f. Iudex g. Lex. d. e. Regnum. b. Roma. g.

IVVENTVS.

A. AVdiuit S. Anthonius de quodam iuuene monacho, quia signum quoddam fecerit. Et dixit: Videtur mihi monachus iste similis naui oneratę omnibus bonis, de qua incertum est, vtrum peruenire possit in portum. Post cœpit lugere dicens: Magna columna ecclesiæ cecidit. Dicebat autem hoc de illo monacho, & perrexerunt, & inuenerunt monachum super mattam sedentem, & peccatū quod fecerat flentem. Videns autem discipulos senis ait eis: Dicite seni, vt oret Deum decem tantum dierum dari mihi inducias, & spero me satisfacturum ei. Qui infra quinque dies mortuus est. *In vitis Patrum lib. 8. parte 1.*

B*. Dixerunt quidam senes: Si vides iuuenem voluntate sua in cœlum ascendere, tene pedem eius, & proiice in terram, quia non expedit ei. *In vitis Patrum libro decimo parte vndecima.*

C. Senex quidam habens p[illegible]atum discipulum, aliquando contristatus expulit eum foras. Ille vero expectabat sedens foris. Et aperiens senex inuenit eum, & pœnitentiam egit

egit dicens: Tu pater meus es, quia humilitas & patientia tua vicit pusillanimitatem animi mei, qui opere tuo superasti senectutem meam. *In vitis Patrum lib. 6. parte 4.*

Item, vbi Ioannes Euang. d. Iosias a. Lex. d. Libido. a. Mulier. i. Potentia, d. Senectus. b. c. f. g.

LABOR.

A. QVendam senem rogabant fratres, vt quiesceret à graui labore. Ille autem dixit: Credite mihi ô filij, quia Abraham pœnitebat, cum videret magna & præclara dona Dei, cur non amplius fuerit in laboribus decertatus. *In vitis Patrum lib. 7. parte 19.*

B*. Senex quidam longe habebat aquam à cella sua 12. milliaria, vbi dũ semel iret haurire aquã, defecit & dixit: Quid est necesse, vt hunc patiar laborem? Venio & habito circa hanc aquam. Conuersus vidit quendam sequentem se, & numerantem vestigia sua. Interrogauit autem eum, dicens: Quis es tu? Et ille dixit: Angelus Domini sum, & missus sum numerare vestigia tuá, & dare tibi mercedem. Quod cum audisset, factus est promptior, & longius posuit cellã suam ab aqua illa. *Eodem lib. parte 4.*

C. Perrexerunt tres fratres ad messem, & susceperunt spacium sexaginta modiorum, quod meterent. Vnus autem ex eis prima die cœpit infirmari, & reuersus est ad cellam suã. Aliorum autem vnus alteri dixit: Ecce frater vides, quia incurrit ægritudinem frater noster, extorque ergo animo tuo, & ego meo similiter paululum, & credamus in Deo, quia per orationem eius implebimus nos duo opera, & metemus partem ipsius. Cum ergo explicassent messem totius loci, venerunt accipere mercedes suas, & vocauerũt fratrem illum dicentes: Veni frater, accipe laborem tuum. Et dixit: Qualiter laborem meum accipiam, qui non messui? Et dixerunt: Orationibus tuis consummata est messis. Facta contentione abierunt ad Senem, & dixit ei frater ille: Cum venissemus ad locum, quem messuri eramus prima die in ægritudinem cecidi, & nunc me cogunt fratres isti, dicentes: veni accipe mercedem tuam. Hęc audiens senex, miratus dixit vni de fratribus, percute signum, vt congregentur hic omnes. Qui dixit eis: Audite fratres hodie iustum iudicium. Et indicauit eis omnia, & adiudicauit fratrem illum, vt acciperet mercedes. Frater autem ille abiit

plorans

plorans quasi præiudicium perpessus *In vitis Patrum li.17. parte 2.*

Dorotheus Thebanus monachus sexagesimum annum in spelunca agens erat vitæ durissimæ. Quotidie enim in ardore maximo circa littora maris lapides colligebat, & singulis annis cellulam construens his qui fabricare non poterant, offerebat. Me vero dicente, cur pater ita agis te affligens? Respondit: Occidit me corpus, occido ipsum. Edebat autem modicum panis, & oleris vilissimi, parum autem aquæ bibens, nunquam sponte dormiebat, nisi opere fatigatus aut cibo. Frequenter enim edendo nimia vi somni, capite nutabat, panisque ex eius labiis cadebat. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.* D.

Abbas Paphnutius in eremo Scithi ita vsque ad extremam durauit ætatem, vt nunquam è cella quæ ab Ecclesia illius quinque milibus aberat, saltem ad viciniora migrauerit, nec fessus annis die sabbathi vel dominica venturus ad Ecclesiam itineris spacio vexaretur, & vas aquæ inde suis ceruicibus reportabat. Nonagenarius, nunquam passus est eam sibi Iuniorum labore deferri. *Cassianus collat 3. capite 1.* E.

Item, vide Antonius.l. Eleemosyna.k. Eloquia.a.b.c. Fornicatio.i. Fortitudo.h. Eremita.h. Monachus.m.l o. Recreatio.a.

L A C.

IAhel Sisaræ petenti poculum dedit lac, vt grauius obdormiret. *In hist. schol super Iudic. cap. de* Debora. A.

Item, vide Sacerdos.f.

L A P I S.

Vide Mirabile.b e.b s.

L A T R O.

FVit vir sanctus Amon, ad quem sæpe veniebant latrones panem ei auferentes. Cumque frequenter ab his molestiam pateretur, quadam die processit ad eremum, & inde rediens duos Dracones secum comitari iussit, atque ad ostium monasterij manere præcepit. Veniunt ex more latrones, & hos videntes amentes facti statim conciderunt, quod vbi senior sensit, inuenit eos semineces, & A.

erigens

erigens increpauit eos dicens: Cernitis, quantum vos duriores estis bestiis. Illæ nobis propter Deum obediunt, vos nec Deum timetis, nec vitam seruorum Dei erubescitis. Veruntamen posuit eis mensam iubens, vt perciperent cibum: Illi vero corde compuncti multis qui prius Domino seruire cœperant breui meliores fiunt, vt etiam ipsi post signa facerent. *In vitis Patrum de S. Amone.*

S. LAVRENTIVS.

A. DE consensu Papæ & Imperatoris missum est corpus S. Stephani Romam per Græcos, vt inde corpus S. Laurentij Constantinopolim deferrent. Cum ergo Romam venissent, & corpus in Ecclesia S. Petri collocare vellent, vectores vltra procedere non potuerunt. Dæmon autem in puella clamauit: Frustra laboratis, quia apud fratrem suum Laurentium sedem elegit. Illic ergo defertur, & statim puella curatur. At Laurentius quasi fratris aduentui congratulans, in alteram partem sepulchri secessit, & medietatem fratri reliquit. Græci vero dum manus apponunt, vt Laurentium tollant, velut exanimes corruerunt, & intra decem dies omnes mortui sunt. Tunc vox de cœlo audita est. O fœlix Roma quæ corpus Laurentij Hispani, & Stephani Hierosolymitani vno claudis mausoleo. *In aurea legenda de Inuentione S. Stephani.*

LAVS.

A. DIxit Abbas Pastor, quia sedentibus aliquando senibus ad manducandum stabat Abbas Allonius & ministrabat eis Et videntes laudauerunt. Ille vero nil respondit: Dixit ergo ei cuidam secretè. Quare non respondisti senibus te laudantibus? Quia, inquit, si responderem eis, inuenirer delectatus laudibus meis. *In vitis Patrum libro 15. parte 5.*

B. Ait S. Pachomius. Testor fratres, quia ex [illegible] cœnobium istud fundatum est, nullum de fratribus, qui mecum sunt, vel fuerunt humilitatem meam sequutum esse cognosco nisi vnum solum. Cumque orarent, vt diceret, quis esset, dixit: Si scirem eum, de quo dicturus sum, vanæ gloriæ stimulis incitari, non ostenderem, sed quia scio, quod non, deo vt eum possitis imitari, palam beatificare non desino. Iuuenis Siluanus quem dudum propter negligentiam de

monaste-

monasterio pellere volebamus, ita prostrauit inimicum, vt nunquam coram eo compareat. *In vitis Patrum in vita S. Pachomij.*

C. Sacerdos quidam optime credebat cantare, & tamen horribiliter cantabat. Quadam autem die mulier quædam eum audiuit, & incepit flere. Ille æstimans quod suauitate vocis suæ excitata esset ad deuotionem, fortius cantabat, & illa multo amplius plorabat. Tunc inquisiuit, cur ploraret. At illa ait: Domine ego sum illa infælix mulier, cuius asinum lupus illa die deuorauit, & quando audio vos cantare, statim ad memoriam reduco, quod asinus meus ita cantabat. Quo dicto Sacerdos erubuit, vnde putabat reportare laudem, portauit confusionem. *Iacobus de Vitriaco.*

D. S. Franciscus malebat de se vituperium audire, quā laudem, & ideo cum populi merita sanctitatis in eo extollerent, præcipiebat alicui fratri, vt verba ipsum verificantia suis auribus conculcando proferret. Cumque licet inuitus, eum rusticum, mercenarium, imperitum & inutilem diceret, exhilaratus dicebat. Benedicat tibi Deus, quia tu verissima loqueris, & talia me decet audire. *In aurea legenda de eodem S.*

E. Cum S. Hilarionis monachi in Sicilia habitantis virtus fuisset patefacta per dæmones, venit in Dalmatias, ibique virtute diuina plurima miracula faciebat. Sed & hinc rursus abiit, quia vbi laudabatur, habitare declinabat. *In Tripar. hist. lib. 6 c. 12.*

F. Nolo, inquit sapiens, ab his laudari, quorum laus vituperium est, nec ab his culpari vereor, quorum criminatio laus est. Nolo aucupari fauorem eorum, qui sordibus obsiti sunt, & quorum gratia nisi per turpia acquiri non potest. Histrionibus, mimis, parasitis, amplissimum patrimonium Pompeij, & fere totius orbis opes contulit Marcus Antonius, & tamen eorum præconiis non clarescit. *Ioann. Saresb. in Polycrat. lib. 8. cap. 14.*

LAVS DEI.

A. Beatus Franciscus ob præcipuum Creatoris amorem, miro etiam in omnes creaturas ducebatur affectu. Ipse nō solum homines vt saluatorem laudarent admonuit, scilicet & aues, & bestias, & quaslibet alias creaturas, fratrum, vel

 sororum

ſororum nominibus nuncupans, ad omnium conditoris laudem ſollicitus inuitabat. *Et infra.* Diligenter enim creaturarum efficaciam attendebat, & quicquid admirationis delectamenti, ſiue cuiuslibet valoris in vnaquaque perpẽdere poterat, id totum in omnium formatoris gloriam referebat. Propter hęc omnia fraterno nomine nuncupabat, dicens: Fratres mei volucres, ſorores, aues. Frater aſine, & huiuſmodi omnia ad vnius conditoris laudem continuus ipſe in laudibus inuitabat. *Vincentius in ſpeculo hiſtor. lib.* 31. *capite* 103.

Item, vide Ariſtoteles.c. Auguſtus.m Diogenes.f. Ægid.b. Gloria.c. Humilitas & Iactantia.d Patientia.f. Roma.a b. Stabilitas.a.

A. LECTIO.

EGo & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perſcrutor, etiamſi videar ad horam verbis eorum pollui, ſed mihi multum confert hoc ipſum, quod ex ipſorum verbis arguere eos poſſum. Denique cum aliquis ex fratribus cum presbyteris prohiberet, ne me hæretica lectione pollucrem, viſio quædam mihi a Deo oſtenſa eſt dicens: Lege omnia, quæcunq; in manus tuas venerint, quia probare potes & diſcernere ſingula, quandoquidem & ex initio hoc tibi fuit cauſa credendi. *Dionyſius Alexandrinus* B. *Epiſcopus lib.* 3. *de baptiſmo.*

Lacedæmonij libros Archilochi è ciuitate exportari iuſſerunt, eo quod eorum parum verecundam & pudicam lectionem arbitrabantur. Noluerunt enim liberorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quã ingeniis prodeſſet. *Valerius lib.* 6. *cap.* 3. *Plut. in apophť.*

A. LEGATVS.

DVm S. Edmundus Doctor in Theologia, in Eccleſia Salesberienſi theſaurarius exiſteret, eius fama fœlix Alpes tranſiit, & quia Apoſtolicus eum crucis amatorem eſſe nouerat, legationem ei cum grandi priuilegio commiſit, poteſtatem ei dedit procurationem ab Eccleſiis & Eccleſiarum Rectoribus accipere, vt eorum carnalia meteret, quibus debuit ſpiritualia ſeminare. Ipſe vero hac poteſtate nõ vtens, gratis Euangelium docuit, & propriis ſtipendiis militauit. Propter quod & Deus in ipſo legationis itinere dignatus

gnatus

gnatus est miraculis honorare. *In gestis eius apud Surium c. 15. 16. Nouembris, & in spec. hist. lib. 72. c. 79.*

LEO.

A. *al. Androdus.*

ANdronicus damnatus ad bestias, cum ingenti leoni esset obiectus, illæsus euasit, qui eius crura & manus propeiam metu exanimati lingua leniter demulsit. Tunc homo animum recuperauit. Interrogatus ergo à Cęsare, quare illi leo pepercerit, rem mirificam narrauit. Cum prouinciam Africam pro cõsulari imperio Dominus meus possideret, ego ibi quotidianis eius verberibus ad fugam coactus sum, & quo mihi latebrę terræ illius forent à Domino tutiores, in camporum & arenarum solitudines cõcessi. Consilium quoque fuit quocunque modo mortem petere. Cum itaque sole medio flagrante quandam caueam nactus essem latebrosam, non post multum venit huc leo debili & cruento pede gemitus edens, primo conspectu leonis sum quidem toto animo consternatus, postquam vero ingressus me leo videt, mansuetus me accessit, & sublatum pedem mihi ostendere visus est. Ibi ego stipitem ingentem pedi eius hærentem reuulsi, conceptam saniem vulnere expressi, & non sine formidine siccaui, omnemque detersi cruorem. Tunc ille mea medela leuatus, pede in manibus meis posito recubuit, atque toto triennio ego & leo ibi mansimus. Sed vbi me illius vitæ ferinæ tæduit Leone venatum profecto reliqui specum, & viam fermè tridui permensus, à militibus visus, apprehensus, & ex Africa ad Dominum Romam deductus sum. Is me statim capitalis rei damnandum, dandumque ad bestias procurauit. Intelligo autem hunc quoque leonem me tunc separato captũ, gratiam nunc beneficij & medelæ referre. Solutus itaque est pœna Andronicus, & eidem leo totius populi suffragio donatus. Exinde amicantibus sibi homine & leone & vrbem peragrantibus, dicebant omnes: Hic est leo hospes hominis, hic est homo medicus leonis. *Ioannes Saresb. in Polycr. lib. 5 c. 17. Agellius lib. 5. cap. 14 ex Appione oculato teste lib. 5. Ægyptiacorum.*

B. Dicitur in libro de natura animalium, quod vulpes sequuntur leonem, quia est animal communicatiuum prædæ. *Gulielmus Lugdunensis in summa virtutum parte tertia, rubrica 28.*

Item, vide Gratitudo.c.g.Hieronymus.c. Superbia.a.

LÆTITIA.

A. SVpra modum lætitia in fratribus erat sub S. Apollonio viuentibus, nullus in eis tristis omnino inueniebatur. Si aliquando quis fuisset mœstus, statim Apollonius causam quærebat. Monebat ergo docens prorsus non oportere inesse tristitiam his, quibus salus in Deo est, & spes in regno cœlorum. Nam si qui terrena diligunt, super caducis & fragilibus rebus lætantur; cur nos non lętemur, qui spem gloriæ habemus? Dicit enim Apostolus, semper gaudete sine intermissione orate. I*n vita S. Apollonij.*

Item, vide Antonius.f.Moderatio.e.

LEX.

A. IAcobus authoritate pontificali protulit diffinitiuam sententiam, scilicet de legalibus dicens, non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, sed consulo vt dirigamus ad eos epistolam, vt abstineant se ab idololatria, suffocato & sanguine. Siquidem in gentibus maximè pullulauerat fornicatio, & quasi naturale reputabatur, ideo decreuerunt Apostoli ista prohibere specialiter. Erant etiam proni ad effundendum sanguinem, consueuerunt etiā bibere sanguinem immolatum diis. Quare ad literam prohibuerunt eos à suffocatis, non est satis perspicuum. *In scholast. historia. parte 8. cap.* 78.

B. Lycurgus cum fratri Polybito Spartanorū Regi successisset & regnare si vellet, potuisset, Carillo filio eius adulto iam regnum restituit. Medio tempore dum infans conualescit, leges instituit, exemplo eorum quam inuentione clarior. Auri & argenti vsum sustulit, populo eligendi Senatum potestatem dedit, fundos omnium inter eos æqualiter diuisit, conuiuari omnes publicè iussit. Iuuenibus nō amplius vna veste vti toto anno permisit, pueros non in forum, sed in agrum deduci iussit, vt primos annos non in luxuria, sed in opere & labore agerent, nec prius in vrbem redire, quam viri facti essent, statuit, virgines sine dote nubere iussit, vt vxores non pecuniæ causa eligerentur. Maximum honorem senum esse statuit, quorum omnium authorem Apollinem finxit, quia duriora paulò erant. Deinde vt æternitatem suis legibus daret, iureiurando obligauit

uit ciuitatem, nihil eos de suis legibus mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem Cretam, vbi voluntarium exilium egit, moriensque abiici ossa sua in mare iussit, ne forte Lacedæmonem referrentur, vt & sic putarent se solutos iuramento. *Ioannes Saresb. in Polycrat. lib. 4. capite tertio. Herodot. 1. Plutarch. Valerius libro primo, capite secundo.*

C. Zeleucus vrbe Locrensium à se saluberrimis legibus munita, cum filius eius adulterij crimine damnatus secundum legem suam vtroque oculo carere deberet, & tota ciuitas in honorem patris, pœnam adolescentulo remitteret, aliquã diu repugnauit, deinde suo prius, deinde filij oculo eruto, vsum videndi vtriusque reliquit. *Valerius libro sexto, capite quinto. Cicero de leg. 2. Stobæus sermone 42. Ælianus histor. 2.*

D. Sed aliquanto Tharundæ Thurij abscisior iustitia: ad vim & cruorem vsque seditiosas conciones ciuium parauerat, lege cauendo, vt si quis eas cum ferro intrasset, continuo interficeretur. Postea à rure domum repetens gladio cinctus, subito indicta concione processit, & ab vno admonitus solutæ legis. Idem, inquit, ego illam sanciam, & protinus ferro districto incubuit, ne qua fraus iustitię fieret. *Ibidem. Cicero de leg. 2. Laertius in Pytha. Aristoteles Politicorum. 2.*

F. Quia porro subtiliter Anacharsis leges aranearum telis comparabat, nam vt illas infirmiora animalia retinere, valentiora transmittere, ita his humiles & pauperes constringi, diuites non alligari aiebat. *Valer. lib. 7. cap. 2. Plut. in Solone Stobæus ser. 47.*

G. Nihil etiam Agesilai facto sapientius. Siquidem cum contra Rempublicam Lacedæmoniorum conspirationem ortam noctu comperisset, leges Lycurgi statim abrogauit, quæ de indemnatis supplicium sumi vetabant. Interfectis autem sontibus è vestigio restituit, atque prouidit, ne salutaris animaduersio vel iniusta esset, vel iure impediretur. *Ibidem Valer. Plutar in apoph. aliter.*

H. G. Licinius Stolo cum lege sanxisset, ne quis plus quam quingenta agri iugera possideret, ille mille comparauit, simulandique criminis gratia dimidiam filio partem dedit, ob quam causam primus à populo accusatus sua lege cecidit, ac docuit, nil aliud præcipi debere, nisi quod prius sibi

 quis-

quisque imperauerit. *Valerius lib. 8. cap. 6. Liuius 7. Plutar. in Camillo.*

Item, vide Fiducia. c. Punitio. e.

LIBER.

A. SAnctus Franciscus tantam nomini Saluatoris reuerentiam exhibebat, quod qualecunque scriptum inueniret inhonestè locatum reuerenter illud colligens in loco reponebat honesto, ne verba diuina vel nomina vel literæ continerentur in illo. *Vincentius in spec. histor. lib. 31. cap. 106.*

B. Philosophus quidam interrogauit S. Antonium dicens: Quomodo contentus es Pater, qui codicum consolatione fraudaris? Ille respondit, meus codex, ô Philosophe, natura rerum est creatarum, quæ mihi quoties verba Dei legere cupio, adesse consueuit. *In vitis Patrum lib. 21. parte 3. Et in Trip. hist. lib. 8. cap. 1.*

Vide Domitianus. a. Ecclesia. k. Filius. Matrimon. e. Ornatus. d. Testamentum. b. c. d.

LIBERALITAS.

A. VRbem cuidam Alexander donabat. Cum ille, cui donabatur, seipsum mensus, tanti muneris inuidiam refugisset, dicens non conuenire fortunę suæ: non quęro, inquit, quid te accipere deceat, sed quid me dare. Animosa vox, sed tamen stultissima. Refert enim quid, cui, quando, quare, vbi & cætera, sine quibus facti ratio non constabit, *Seneca lib. 2. de beneficiis cap. 16.*

B. Antigonus Rex Macedonum, cum Cynicus ab eo petisset talentum, respondit, plus esse, quam quod Cynicus deberet petere: repulsus petiuit denarium, at ille respondit minus esse, quam quod Regem deceret dare. *Seneca lib. 2. de beneficiis, cap. 17.*

C. Cum Carthaginensium Legati ad captiuos redimendos in vrbem venissent, protinus Senatus iis nulla pecunia accepta reddidit, Iuuenes numero duorum millium & septingentorum quadraginta trium. Legatos ad hæc obstupuisse arbitror, ac secum dixisse: O munificentia gentis Romanæ Deorum benignitati æquanda, ô nostram legationem fœlicem! nam beneficium quod nunquam dedissemus, accepimus. *Valer. lib. 5. cap. 1. Liuius 30. l. ducentos nobiles sine pretio scribit redditos.*

Item, vide Gratitudo. Titus.

LIBIDO.

Qvemadmodum corpori vsus libidinis carnisque vicinitas, ita & menti memoria eius est penitus substrahēda. Satis enim perniciosum est adhuc ægris pectoribus vel tenuem huius passionis recordationem admittere. Cuius causa seniores nostri sacras lectiones sanctarum fœminarum sub præsentia Iuniorum solent consulto præterire. *Verba sunt Abbatis Ioannis, Cassianus collatione 19. capite decimo-sexto.* A.

Concepit Elizabeth, & mensibus quinque se occultauit, quia sicut dicit ibi Ambrosius, partus sui erubescebat ætatem, ne in senectute vacasse libidini putaretur. *In aurea legenda de S. Ioanne Baptista.* B.

Magna cura studioque præcipuo referendum est quantopere libidinis & auaritiæ furori similes impetus ab illustrium virorum pectoribus, consilio ac ratione submoti sint, quia hi demum penates, ea ciuitas, id regnum æterno in gradu facile stetit, vbi minimum virium Veneris pecuniæque cupido sibi vendicauit. Nam quo hæ pestes penetrarunt, iniuria dominatur, infamia flagrat. *Valerius libro 4. capite 3.* C.

Item, vide Cyrus. a. Luxuria. a. Voluptas.

LINGVA.

Linguarum diuersitas hominē alienat ab homine. Nam si duo sibimet inuicem fiant obuiam, nec præterire possunt, nec simul esse necessitate aliqua cogantur, quorum neuter linguam nouit alterius, facilius sibi muta animalia quam illi, cum sint homines ambo, socientur. Quando enim quæ sentiunt, inter se communicare non possunt, propter solam diuersitatem linguæ, nihil prodest ad sociandos homines tanta similitudo naturæ, ita vt libentius sit homo cum cane, quam cum homine alieno. *Augustinus de Ciuitate Dei libro decimo-nono, capite septimo. Plinius libro septimo.* A.

LIS.

Abbas Clareuallensis Petrus nomine, vir magnę simplicitatis, ad diem assignatum contra quendam militem qui bona multa monasterij subripuerat, & sua esse dicebat, iuit cum quodam de amicis suis. Tunc Abbas prædictus A.

in principio dixit militi: Tu es homo Christianus: Si tu dixeris in verbo veritatis, quod ista bona tua sunt, ego credam tibi, nec amplius de hoc loquar. Miles hoc audito gauisus est, & parum curans de verbo veritatis, dixit in verbo veritatis, quod illa bona erant sua. Tunc Abbas: Sint ergo tua tibi, & sic ei bona dimisit, & recessit. Miles autem rediens ad domum retulit hæc vxori suæ. Illa territa dixit: Dolosè egisti contra sanctum Abbatem, vltio diuina nos puniet, nisi bona restituas monasterio, cōsortio meo carebis. Territus ille ad Clareuallem iuit, bonis vltra renunciauit, de indebita Sancti vexatione veniam petens. *Cæsarius in li. miraculor. dist. 6 c 11.*

B. Tutius est puero, ære rem perditam recuperare, quam in ambiguam litem descendere. *Petronius monachus & Bononiensis Episcopus in quodam libro quem edidit, partim metrico, partim prosaico.*

Item, vide Contentio. *Successio. a.*

LOCVSTA.

Vide Prodigium. t.

LONGOBARDI.

A. Vinili qui postea Longobardi, à longis barbis vocati sunt, in Scandinauia Insula degentes, cum ita essent multiplicati, vt eos terra sua capere non posset, egressione tertię partis minuere multitudinem cōsilium habuerunt, & quinam exirent, missa sorte quæsierunt. *Sigebert. in Chronicis in principio, & in speculo historiali libro decimo septimo, capite* 10.

Item, vide Copulatio. e.

LOQVI.

A. SOcrates quærenti, quomodo quis famam optimam cōpararet, si gesserit, inquit, optima, & loquutus fuerit pauca. *Ioan. Saresb. in Polycr. lib. 5. c 6.*

B. Legitur de Abbate Macario, quod cum properaret ad quendam locum, discipulus ipsum præcedens, obuiauit cuidam Sacerdoti idolorum portanti grande lignum, cui dixit: Quo vadis dæmon? At ille iratus percussit eum, ita quod fere mortuum reliquit. Cui postea obuians Macarius ait: Salueris laborator, salueris. At ille: Quid in me boni vidisti,

vidisti vt ita me salutares? Cui senex, quia vidi te laborantem. Cui Sacerdos. Et ego ex salutatione tua cognoui te seruum esse magni Dei. Sed quidam monachus me malè salutauit, quē ego plagis afflixi, & statim compunctus est Sacerdos idolorum petens veniam, & duxerūt vulneratum ad mortem ad cellam, & Sacerdos idolorum factus est monachus. Vide quid leuitas sermonis fecerit, & quid austeritas. *Guilielmus Lug. in summa de vitiis in tractatu iræ, rubr. 28.*

C. Legitur in vitis Patrum de quodam Sancto qui clamabat incessāter: Domine Deus libera me à lingua. *Guilielmus Lugd. in summa vitiorum in tractatu de peccato linguæ, rubrica secunda.*

D. Ægles Samius Athleta mutus, cum ei victoriæ quam adeptus erat, titulus & præmium eriperetur, indignatione accensus vocalis euasit. *Valerius libro 1. capite 6. Agellius libro 5. capite nono.*

E. Cum Sanctum Vrbanum cum sociis plumbatis cæderent, & ipse nomen Domini Elyon inuocaret, subridēs Almachius ait. Sapiens vult iste senex videri, & ideo nūc ignota loquitur. *In aurea legenda de eodem.*

F. In Sabinensi prouincia quædam monialis fuit, quæ carnis continentiam habuit, sed stultiloquium non declinauit. Ergo hæc in Ecclesia sepulta est. Nocte eadem custos ecclesiæ per reuelationem vidit, quia ducta ante sacrum altare per mediū secabatur, & pars vna igni cremabatur, pars autem altera intacta permanebat, mane vero ipsa flammæ combustio ita ante altare apparebat, ac si illic eadem fœmina corporeo igne fuisset concremata. *Gregorius in Dialogis lib. 4. capite 51.*

G. Fratres aliqui volentes venire ad Abbatem Antonium de loco Scythi ingressi sunt nauim & inuenerunt in ea naui senem qui etiam ad Antonium ire volebat, & sedentes loquebātur sermonem Patrum, & de scripturis, & opere manuum. Ille autem senex per omnia tacebat. Cum autem venisset ad Antonium, dixit eis, bonum comitem inuenistis senem hunc. Dixit autem seni: bonos fratres inuenisti tecum Abba. Dixit ei senex: boni quidem sunt, sed habitatio eorum non habet ianuam, quicunq; vult intrat stabulum & soluit asinum, hæc autem dicebat, quia quodcunq; ascendebat eis in cor, in ore loquebantur. *In vitis Patrum lib. 4. parte 1.*

H. Dicebat de Abbate Amoij quia vadens ad Ecclesiam nō sinebat discipulum suum iuxta se ambulare, sed de lōge sequi, dicens ne forte cum loquimur aliquid de vtilitate animæ incurrat etiam sermo qui non pertinet ad rem. *In vitis Patrum lib.11.parte 1.*

I. Venerunt aliquando quidam fratrum tentare Abbatem Ioannem breuem quia non dimittebat mentem suam diffundi in cogitationibus seculi, nec loquebatur causam huius mundi, & dicunt ei: Gratias agimus Deo quia multum pluit isto anno, & rigatæ palmæ bene incipiunt producere ramos. Dixit eis Ioannes: Sic est, & quando spiritus sanctus descendit in corda Sanctorum, virescunt & innouantur & proferunt folia virtutum, in timore Dei. *Ibidem.*

L. Dicebant quidam Patrum, quia dum sederent fratres & loquerentur de ædificationibus, erat inter eos vnus præuidus & vidit Angelos manus agitantes & lauantes eos. Cum autem venisset locutio secularis, abibant Angeli, & volutabantur porci in medio eorum, & polluebant eos. *In vitis Patrum lib.18.parte 5.*

K. Abbas Or dicebat discipulo. Vide ne aliquando alienum verbum adducas ad cellam istam. *In vitis Patrum libro 21. parte 3.*

Item, vide Eloquentia. Hæresis. a.b.idioma, religiosi, silentium, taciturnitas.c.g.

LVCRETIA.

A. LVcretia à Tarquinio Regis Superbi filio, per vim stuprum passa, cum grauissimis verbis iniuriam suam in concilio necessariorum deplorasset, se ferro interemit, causamque tam animoso interitu, imperium consulare pro regio permutandi, populo Romano præbuit. *Valerius libro sexto, capite primo. Liuius libro primo. Ouidius Fastor.2. Dionys.4.*

B. Lucretiam magnis efferunt laudibus quidam antiqui historiographi. Ergo illa scelus improbissimi iuuenis marito Collatino & propinquo Bruto indicauit, eosque ad vindictam cōstrinxit: deinde impatiens fædi in se commissi, se interemit. Vos appello Iudices legesque Romanę, nēpe post perpetrata facinora, nec quenquam scelestum indemnatum impunè voluistis occidi. Si ergo ad vestrum iudicium quisquam deferret hoc crimen, vobisque probare-

tur

tur non solum indemnatam, verum etiam castam & innocentem interfectam esse mulierem, nonne eum qui id fecisset, seueritate congrua plecteretis? Hæc fecit Lucretia vim passa, ipsa se interemit. Proferte sententiam: quod si ideo non potestis, quia non astat quem punire possitis: cur interfectricem innocentis & castæ tanta prædicatione laudatis? quasi diceret, non debetis. *Et infra*, Nobis in hoc tam nobilis fœminæ huius exemplo, ad istos refutandos qui Christianis fœminis in captiuitate compressis insultant, sufficit, quod in præclaris eius laudibus dictum est, duo fuerunt, adulterium vnus admisit. *Augustinus de ciuitate Dei cap.19.*

G. Quia se ipsam Lucretia occidit, non est pudicitiæ charitas, sed pudoris infirmitas: puduit enim eam alienæ turpitudinis in se commissæ, etiamsi non secum: & Romana mulier laudis auida, nimium verita est, ne putaretur quod violenter est passa, cum viueret libenter passa, si viueret, vnde ad oculos hominum mentis suæ testem illam pœnam adhibendam putauit, quibus conscientiam demonstrare non potuit, socia quippe facti credi erubuit, si quid alius in ea fecerat turpiter, ferret ipsa patienter. Non hoc fecerunt Christianæ fœminæ, quæ passæ similia viuunt, tamen nec in se vltæ sunt crimen alienum, ne aliorum sceleribus adderent suum: Habent quippe intus gloriam castitatis in testimonium conscientiæ. *Ibidem.*

LVCRVM.

A. Demades Philosophus (*vt ait Seneca libro sexto, capite trigesimooctauo de Beneficiis,*) Athenis eum qui necessaria funeribus venditabat, damnauit, cum probasset eum magnum lucrum optasse quod contingere illi sine multorum morte non poterat. Seneca probat hoc eius factum non esse laudandum, non enim, inquit, quidquid reprehendendum est, damnandum est. *Vincentius in Speculo histor. libro 5. capite 29.*

B. Interrogatus Secundus Philosophus ab Adriano Imperatore: quid est quod hominem lassum fieri non sinit? scribens, respondit Lucrum. *In gestis Secundi Philosophi.*

C. Dixit Abbas Abraham ad Eremitas quosdam remotos, spe maioris lucri in conuersione & salute aliorum acquirendi ad suam patriam reuerti volentes, quid alios saluare vos

posse

posse confiditis & spe maioris lucri in patriam festinatis? Audite etiam super hoc quandam Abbatis Macharii fabulam. Erat in ciuitate quadã peritissimus tonsor qui denariis ternis vnumquemq; detondens necessaria victui cõparabat, centumque denarios expleta omni corporis cura marsupio suo singulis dieb. inferebat. Sed cum audisset in quadam longius posita ciuitate singulorum solidorum singulos homines tonsori præbere mercedem artis suæ instrumenta ferens, expensis in sumptu viæ omnibus ad vrbem illam peruenit. Vbi cum ea quo ingressus est die ab vnoquoque eam mercedem accepisset, ad vesperum se videns grandem solidorum numerum conquisisse, ad macellum lætus incedit escas empturus. Et cum emisset solidorũ suorum pretio, nec vnius quidem denarii intulit lucrum. Cum itaque acquisitionem suam vidisset insumi, apud se recogitans: Reuertar, inquit, in ciuitatem meam illumque repetam tenuissimum quæstum. Idcirco nobis est rectius hunc solitudinis huius tenuissimum fructum indisrupta iugitate sectari Melius est enim modicum iusto, quam affectare lucra illa maiora, quæ etsi parata fuerunt quæstuosissima conuersione multorum necessitate tamen mundanæ conuersationis & quotidianę distentionis diminutionibus absumuntur &c. *Cassianus in collationibus Patrum, collatione 24. capite 13.*

LVDI SCENICI.

Vide dij gentium. c. d. e.

LVDVS.

A. SCæuola optimè pila lusisse traditur, quia scilicet ad hoc diuerticulum, animum suum forensibus ministeriis fatigatum transferre solebat. Aleæ & calculis etiam interdum vacasse dicitur. Vt enim in rebus seriis Scæuolam, ita in lusibus hominum agebat, quem rerum natura cõtinui laboris, patientem esse non siuit. *Valerius libro octauo, capite octauo.*

B. Idque vidit, cui nulla pars sapientiæ obscura fuit, Socrates, ideoque non erubuit tunc, cum interposita arundine cruribus suis, cum paruulus ludens ab Alcibiade derisus est. Homerus quoque non aliud sensit vehementissimis Achillis manibus canoras fides aptando, vt earum militare robur leni pacis studio relaxaret. *Ibidem.*

Horat. 2. Sat. 1. Iliad. Ouid.

Hono-

Honorius Imperator ludum gladiatorum hac de causa remouit. Quidam Telemachus, pro hac causa ab Oriente venit Romam, dumque nefandum illud spectaculum ageretur, & ipse intrauit in stadium, & descendentes nitebatur aduersum se gladiis pugnantes separare. Cumque spectatores aduersum se sæuirent, & in effusione sanguinis grassarentur, prouisorem pacis lapidibus occiderunt. Hoc agnoscens mirabilis Imperator, illũ quidem inter victores martyres numerauit, nefandum vero spectaculum prorsus abscidit. *In Tripartita historia libro* 10. *capit.* 2. *de isto ludo habes supra. Vide gladiator.*

Hic in Martyr. Rom. Cal. Ianuarij vocatur Almachius, sed à Theod. lib. 5 *hist. cap.* 26 *& à Ioanne* Diacono *in Miscel. hist. appellatur Telemachus, & ab Othone l.* 4. *cap.* 19. *Dirimachius, id est, diremptor belli: adeo procliue est in similibus nomenclaturis allucinari. Neq; illud cuiquam dubitationem moueat, quod ille in Martyr. Rom. à gladiatoribus necatus narretur, hic autẽ à Theodoreto, lapidibus obrutus, cum etiam in sacris historiis aliquid ab alio referatur, quod alius omiserit. Porro quod hic Telemachus ab Honorio in numerũ martyrum adoptatus scribatur: id eo sensu accipiendum, vt quod ab Ecclesia Catholica decretum est, ipse sanctione munierit. Consule Card. Baron. notas ad Martyr. Rom Cal. Ianuarij. Sigeber. in* C*hronicis ad annum* 400. *appellat Telematium.*

Item, vide Recreatio. Luxuria. a.

LVPVS.

EDgarus Rex Angliæ, omnis generis feras sanguinis auidas ex Regno extirpare cogitans, Siducilo Regi VVallensium indixit, vt singulis annis tributum trecentorum luporum solueret, quod cũ ille tribus annis fecisset, quarto destitit, nullũ se vlterius inuenire posse professus. *In Speculo histor. lib.* 25. *cap* 85. *Polyd. Virg. lib.* 1. *rerum Angl.* A.

LVXVRIA.

SEnex quidam sexaginta annorum Apostolo Andreæ dixit, quod tempore vitæ suæ luxuriæ seruierat. Accepi autem, inquit ille, aliquando Euangelium orans Dominum, vt amodo mihi continentiam largiretur, sed statim ad peccatum solitum reuertebar. Quadam ergo die oblitus super me Euangelium ad lupanar iui, statim dixit meretrix. Egredere A.

dere senex, egredere, quia Angelus Dei es tu, ne me contingas. Video enim super te mirabilia. Stupefactus ad verba meretricis, recolui quia Euangelium penes me habebam. Nunc ergo Sancte Dei ora pro me. Audiens hæc B. Andreas, flere cœpit & ait: Non comedam donec sciam si Dominus miserebitur huius senis. Cumque dies 5. ieiunasset venit vox ad Andræam dicens. Obtines Andræa pro sene, sed sicut ieiuniis macerasti te, sic se affligat vt saluetur. Sicque fecit; & sex mensibus in pane & aqua ieiunauit, & post in pace quieuit. Venit ergo vox ad Andræam dicens: Per orationem tuam Nicolaum quem perdideram, acquisiui. *In aurea legenda sub titulo de sancto Andrea.*

B. Campana Luxuria perquam vtilis nostræ ciuitati fuit. Inuictum enim armis Hannibalem illecebris suis complexa vincendum Romano militi tradidit. Quid ergo his vitiis fœdius, quid etiam damnosius, quibus virtus atteritur, victoriæ languescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur, adeo vt nescias ab hostibus, an ab illis capi sit perniciosius habendum? *Valerius libro 9. cap 1. Liuius lib. 27.*

Vrbs Volsmiensiũ erat opulenta, erat moribus & legibus ordinata, Etruriæ caput habebatur, sed postquam luxuria prolapsa est, in profundum iniuriarum & turpitudinis decidit; vt seruorum se insolentissimæ dominationi subiiceret, qui primũ admodũ pauci senatorium ordinẽ intrare ausi, mox vniuersam Rempublicã occupauerunt, testamenta ad arbitrium suũ scribi iubebãt, cõuiuia cætusq; ingeniorum fieri vetabant, filias dominorũ in matrimonium ducebant, postremo lege sanxerũt vt stupra sua in viduis pariter atq; innuptis impunita essent, ac ne qua virgo ingenuo nuberet, cuius castitatem non ante vnus ex numero ipsorum aliquis delibasset. *Ibid Valer. Florus lib. 1 cap. 20. Orosius 4. c 5.*

D. Age Xerxes opũ regiarũ ostentatione eximia, eousq; luxuria gaudebat, vt edicto præmium ei proponeret, qui nouũ voluptatis genus reperisset, quanta, dum deliciis nimiis capitur, amplissimi imperii ruina euasit? *Ibid. Val. Tul. Tusc. 5.*

Consentaneus Regibus suæ gentis Ægyptiæ populus, E. qui ductu Archelai, aduersus Aulum Gabinum vrbis mænibus egressus, cum castra vallo atque fossa cingere iuberetur, vniuersus subclamauit, vt id opus pecunia publica faciendum locaretur. Quapropter deliciis tam enerues animi spi-

mi spi-

mi spiritum exercitus nostri sustinere non potuerunt *Ibid. Valerius Iustin. lib. 78. Liuius 59.*

Effæminatior tamen multitudo Cypriorum, qui Reginas suas mulierum corporibus velut gradibus constructis quo mollius vestigia pedum ponerent, currus conscendere ęquo animo sustinebant. Viris enim (si modo viri erant) vitâ carere, quam tã delicato imperio obtemperare satius fuit. *Valerius ibidem.*

F.

Auarus luxuriosusque populus Romanus secundis rebus effectus est, quas Nasica ille Scipio cauendas esse censebat, quando ciuitatem hostium maximam, fortissimam, opulentissimamq; Carthaginem auferri nolebat, id est, deleri, vt timore libido premeretur, pressa non luxuriaretur, luxuriaque cohibita, nec auaritia grassaretur: quibus vitiis obseratis, ciuitati vtilis virtus floreret, & cresceret, eiq; virtuti libertas congrua permaneret. *Augustinus primo de ciuitate Dei 31. Liuius lib. 48.*

G.

Hinc etiam erat, & ex hac prouidentia patriæ charitate veniebat quod idem ipse vester Pontifex Maximus, s. Nasica Scipio, (alloquitur Romanos) à senatu illius temporis, quod sæpe dicendum est, electus, sine vlla sententiarum discrepantia vir optimus, caueam theatri senatum, construere molientem ab hac dispositione & cupiditate compescuit, persuasitque oratione grauissima ne græcam luxuriam virilibus patrię moribus paterẽtur obrepere, & ad virtutem labefactandam, eneruandamque Romanam peregrinæ consentire nequitiæ, tantaque authoritate valuit, vt verbis eius commota senatoria prouidentia, etiam subsellia, quibus ad horàm congestis in ludorum spectaculo iam vti ciuitas cœperat, deinceps prohiberet apponi. *Et infra.* Nec enim censebat ille fœlicem esse Rempublicam stantibus mænibus, ruentibus moribus. *Augustinus 1. de ciuitate Dei capite 31.*

Quorundam Episcoporum in defensione veritatis persistentium, V Vandalorum Rex raptus furore, linguas radicitus amputari fecit. Res mira, quia post pro defensione veritatis sine lingua loquebantur, sicut prius loqui cũ lingua consueuerant. Hi itaque profugi ad Constantinopolitanam vrbem venerunt, quorum illic vnus in luxuriam lapsus, mox priuatus est dono miraculi recto, sc. Dei iudicio,

I.

V

vt qui carnis continẽtiam seruare neglexerat, sine lingua carnea non haberet verba veritatis. *Greg. in Dialog li 3. c. 32.*

K. Quidam Patrum dixit, quia oculi porci naturale habẽt figmentum, ita vt nec necessitate intendant in terram, nec aliquando possint respicere ad cælum. Sic ergo & anima eius qui in dulcedine voluptatum delectatur semel delapsa in luxuriæ cœnum, difficile potest respicere ad Deum aut sapere aliquid dignum Deo. *In vitis Patrum lib. decimooctauo parte quinta.*

L. Titillabat diabolus sensus Sancti Hilarionis iuuenis, & pubescenti corpora insolida voluptatum incendia suggerebat. Iratus itaque sibi tyrunculus Christi Ego, inquit, aselle faciam vt non calcitres, nec te ordeo alam, sed paleis fame conficiam & sitis graui onerabo põdere, per æstus iudicabo & frigora, vt cibum potius quam lasciuiam cogites. Herbarum ergo succo, & paucis caricis, id est, ficubus, triduum, vel quatriduum deficientem animam sustentabat, orans frequenter & psallens, & rostro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem etiam labor operis duplicaret. *Hieronymus in vita S. Hilarionis.*

M. In vitis Patrum legitur de quodam Angelo in specie hominis apparente, quod obturauit nares suas ad aspectum cuiusdam luxuriosi. *Guliemus Lugd. in summa de vitiis, in tractatu de Luxuria, rubrica* 1.

N. Childericus Rex Franciæ propter insolentem & luxuriosam vitam de regno expulsus a suis octo annis mansit apud Basinum regem Thuringorum. *Martinus Polonus in Chronico. Sigebertus ad annum* 461.

Item, vide abstinentia a k. Benedictus. b. Tyrus. a. Cõtinentia. a. Conuiuium. b. Corporale. a. Libido. s. Principatus. i. Roma. a d. Sardanapalus. a. b.

S. MACARIVS.

A. MAcario conuersionis occasio homicidium fuit, nam dum puer esset & oues pasceret circa maritimã paludem ludens quendam coætaneum peremit, & præ metu fugiens in solitudinem tribus annis sub dio est moratus, postea paruum hospitium sibi fecit in quo vigintiquinque annis vixit. Plures eum audierunt gratias referre illi calamitati, salutiferum vocare homicidium non sponte commissum,

missum, quod ei beatitudinis causa prouenerat. I*n Tripartita historia lib.* 8. *cap.* 1.

MAHOMETVS.

Tradunt Sarraceni quod idolum, quod Salencedis dicitur, Mahometus dum viueret suo nomine fabricauit, & quandam legionem dæmonum arte magica in eo sigillauit quæ legio fortiter illud idolum obtinet, quia à nullo vnquam frangi potuit. Cum autem aliquis Christianus ad illud appropinquat, statim periclitatur. Sed si aliquis Saracenus causa adorandi vel deprecandi Mahometum accedit incolumis: si forte super illud auis quælibet se deposuerit, ilico moritur. *Turpinus in hist.* Caroli, *& ponitur in Spec. hist. lib.* 25. *cap.* 7. A

Mahometus de vtroque testamento quædam legibus suis inseruit, vnde secundum ritum Iudæorum circūciduntur Sarraceni, carnes porcinas non comedunt, cuius rationem cum vellet assignare dixit, quod ex fimo Cameli porcus post diluuium procreatus fuerit, & ita tanquā immundus à mundo populo est vitandus. Cum Christianis autem conueniunt, quod credunt vnum solum Deum omnipotentem. Asseruit etiam quædam vera falsis miscens, quod Moyses fuit magnus Propheta, & Christus maior, & summus Prophetarum, natus ex Maria Virgine, ex virtute Dei absque semine hominis. Ait quoq; in suo Alcorano, quod Christus dum adhuc puer esset, de limo terræ volucres cœli procreauit, sed venenum immiscuit, quia Christum non vere passum nec resurrexisse dixit, sed alium quendam hominem sibi similem. Deinde recitātur plures leges & mandata Mahometi quibus Sarraceni vtuntur. I*n aurea legenda sub titulo de Sancto Pelagio Papa.* B

Vide histor. Orien. Iacobi *à Vicario capite* 5. *libro* 1. *& Sigebertus ad annum* 610.

MAGDALENA.

Qualibet die Magdalena in septem horis canonicis ab Angelis in æthera eleuabatur, & cantus gloriosos audiebat. Vnde diebus singulis, his suauissimis laudibus satiata, & inde per eosdem Angelos ad locum proprium reuocata, corporalibus alimentis nullatenus indigebat. Die autem quadam Dominus cuiusdam Sacerdotis solitarij A

propè dictum locum manentis, oculos aperuit, & corporalibus vidit qualiter Angeli ad prædictum locum descendebant, & eam in æthera eleuabant. *In legenda Lombardica sub titulo de Magdalena.*

MAGIA.

A. Præstigium Mercurius dicitur inuenisse, quod ex eo sic dicitur, quod aciem præstringat oculorum, fuitque Magorum peritissim⁹, vt quascunq; res vellet, faceret inuisibiles, aut vt videbatur, in alias species transformaret. *Ioannes Saresb in Polycratico lib. 1. cap. 9.*

B. Erga virginem Dei, vicinus iuuenis deperibat, qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, quæ solent moriturę virginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Mēphis, vt confesso vulnere suo magicis artibus rediret armatus ad virginem. Ergo post annum doctus ab Æsculapii vatibus venit præsumptū animo stuprum gestiens & subter limen domus puellę quædam tormenta verborum & portentuosas figuras sculptas in æris Cyprii lamina defodit. Ilico insanire virgo, & amictu capitis reiecto rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis cœpit: Magnitudo quippe amoris se in furorem verterat. Perducta ergo ad monasterium seni traditur, scil. Sancto Hilarioni, qui reddita virgini sanitate increpauit eam, cur fecisset talia per quæ in eam dæmon potuisset intrare. *Hieronymus in vita S. Hilarionis.*

C. Ægyptius quidā cum amore alienæ vxoris arderet, nec ad effectum concupiscentiæ peruenire posset, eo quod illa suum coniugem nimis amaret, maleficium precatus est, vt ab ea amari se faceret, qui multis illectus muneribus solito suæ artis ingenio fecit illam equam videri. Itaque vir eius turbatus quod equam lectulo suo iacentem videret flebat, eo quod illam alloquens nullum audire responsum poterat. Adductis ergo presbyteris quid illa pateretur ostendit, & nec sic quidem calamitatis causam agnouit. Illigatā ergo eam in morem iumenti ad deserta deduxit: Cumq; iam Ecclesiæ Sancti Macarii Ægyptii genere & Sacerdotis propinquaret, monachi arguebant eum cur ad monasterium cum equa veniret. Vxor, inquit, mea hæc fuit, sed in equam cōuersa, iam tertia dies est, ex quo cibū non sumpsit. Quod cum Macario retulissent. Vos, inquit, equi estis, & equorum oculos

oculos habetis. Illa namque mulier est, nec in illa natura transfigurata videtur, nisi in eorum oculis qui præstigii vanitate falluntur. Mox aquam benedictam ei infundens, oratione completa, subito eam omnibus fęminam videri fecit, eamque refici iussit, & cum viro suo reuerti dicens: Hęc idcirco perpessa est, quia per quinquę septimanas mysteria diuina non attigerat. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus, & in vitis Patrum de duobus Macariis.*

Aliquando Macarius Alexandriæ presbyter, videre desiderauit hortum in quo sepulti essent Ioannes & Mambres Magi Pharaonis, qui longo tempore quadratis lapidibus opus illud extruxerant, & variis arbusculis locum repleuerant, puteum quoque fecerant, quia post mortem illic se vt in paradiso mansuros crederent esse. Deinde narratur qualiter cum magno labore ad illum locum accessit, & in eius aduentum septuaginta dæmones de horto illo prosilierũt clamantes ac sibi dicentes. Quid vis Machari quod nostras regiones ingrederis. Quid hanc possessionem irrumpere cupis, in quam nunquam homo viuens ingressus est? Sanctus respondit. Ingrediar tantum vt videam, & cõtinuo discedam. Ingressus ergo cum locum vidisset per viginti dies, ad cellam suam reuersus est. *Ibidem.* D

Dixit Abbas Serenus, quoniam vt antiquæ traditiones ferunt, Châ filius Noe qui superstitionibus istis tam sacrilegis ac magicis erat institutus, sciẽs nullũ se posse super iis memorialem librũ in arcam prorsus inferre in quam erat cum Patre iusto & sanctis fratribus ingressurus scelestas artes ac prophana commenta diuersorum metallorum laminis, quæ, scilicet, aquarum corrumpi inundatione non possent, durissimis lapidibus insculpsit, quæ peracto diluuio perquirens perpetuæ nequitiæ seminarium transmisit in posteros, *In collat. Patrum collatione 7. cap. 21.* E

Item, vide Maleficia. a. b. Mirabile. a c. a n. a p. b h. b m. Simon Magus. a.

MAGNANIMITAS.

Vide Alexander. m.

MAGNES.

Vide Mirabile. a z. a. a o. b n.

MAGNIFICENTIA.

Vide Liberalitas. a. b. c.

MALEDICTIO.

A. IN oratorio dum vir Dei Florentius solus habitaret simplicem ducens vitam, à Deo petiit, vt ei illuc ad habitandum aliquid solatii largiretur, qui post orationem, oratorium egressus, ante fores vrsum reperit stantem nihil feritatis in suis moribus demonstrantem, & quia in eadem cella pecudes quatuor vel quinque remanserant relictæ à viro Dei Eutichio, eidem vrso præcepit, dicens; Vade & has oues ad pastum eiice, ad sextam vero horam reuertere. Cæpit hoc itaque indesinenter agere; cum vir Dei ieiunare voluisset ad nonam horam, præcipiebat vrsum cum ouibus reuerti, cum vero noluisset, ad sextam. Cumque hoc diutius ageretur, cæpit longe tantæ virtutis fama crebrescere. Sed quatuor discipuli Eutichii inuidentes quod eorum magister signa non faceret, eundem vrsum insidiantes occiderunt. Die vero altera perrexit vir Dei ad agrum, vrsum pariterouesque quæsiturus, quem occisum reperit, sed sollicite inquirens, citius à quibus fuerat occisus, inuenit. Tunc sese in lamentum dedit, fratrum magis malitiam, quam vrsi mortem deplorans, quem Eutichius consolari studuit. sed ille magno dolore accensus, imprecatus est dicens: Spero in Domino, quia in hac vita ante omnium oculos ex malitia sua vindictam recipiant. Cuius vocem protinus vltio diuina sequuta est. Nam illi quatuor elephantino morbo percussi sunt vt mẽbris putrescentibus interirent. Quod factum vir Dei Florentius expauit, seque ita fratribus maledixisse pertimuit, omni enim vitæ suæ tempore flebat. *Gregorius in Dialogorum lib. 3. c. 15.*

MALEFICIVM.

A. SAncto Iuliano dixit Martianus Tyrannus. In nomine Christi quem colis, extinctum oculum militi restitue, sed ne hoc magicis artibus exerceas, iubeo te lotio perfundi, per quod omnia maleficia noscuntur fugari. *In spec. Hist lib 13. c 110*

B. Anno Henrici tertij Imperatoris, erant duæ auiculæ in via strata qua Romam itur, in vno tugurio commorantes, vno imbutæ maleficio, quæ hospitem, si quando solus superueniebat, in equum, aut asinum, aut suem muta-

mutabant. *In speculo histor. libro vigesimo sexto, capite vigesimo nono.*

MANSVETVDO.

Vide Remigius a. Roma. b.

S. MARCVS EVANGELISTA.

TAntæ humilitatis fuisse dicitur Marcus Euangelista, vt pollicem sibi amputauerit, ne ad sacerdotium posset promoueri, veruntamen dispositio Dei, & authoritas Sancti Petri præualuit, qui ipsum Alexandrinum Episcopum destinauit: *In aurea legenda sub titulo de sancto Marco.* A.

Imprudenter, id quod ab Anachoreta quodam factum esse constat, Marco Euangelista tribuitur. At grauis illius historia auctor non extat, neque verosimile est id eum diuino afflatu impulsum id fecisse. Cum enim à Spiritu Sancto ad Sacerdotium vocaretur, quomodo potuit ab eodem spiritu, vt Sacerdotium declinaret, ad pollicis præcisionem permoueri? Circumfertur quidam prologus in Euangelium Marci, sub nomine beati Hieronymi, in quo perhibetur Marcus sibi pollicem præsecuisse, vt Sacerdotio ineptus foret. Sed ille prologus non est Hieronymi, sed incerti auctoris. Eiusdem historia meminit Petrus Blesensis epist 127. Petrus de Natalibus in catal. sanct. lib. 4. c. 86. & Claudius de Rota: imo & S. Thom. 2. 2. q. 185 a. 2. ex prologo D. Hieronymi super Marcum, qui tamen non est genuinus Hieronymi fatus.

Petrus Damianus de beato Marco sic ait: *Tantam ei Deus apud Alexandriam gratiam dedit, vt omnes qui tūc ad fidei rudimenta confluerent, mox ad eiusdem perfectionis fastigia peruolarent. Vbi prius.* B.

MARE.

CIrca annum trecentesimum quinquagesimum quintum ab vrbe condita, grauissimo motu terræ Sicilia concussa est. Tunc etiam Actalante ciuitas Locris adhærens, terræ cōtigua, repentino maris impetu abscissa, atq; in Insulam desolata est; *Orosius de orchestra mundi libr. 2. cap. 18.* A.

Anno Domini 368. terræ motu per orbem facto, mare littus exiit, & Siciliæ multarumque vrbium innumerabiles populos oppressit. *Hieronymus in Chronicis.* B.

C. Anno Domini 1136. mare terminos suos egressum inopinatè partem Flandriarum cum habitatoribus submersit. *In Spec. histo. libr. 28 cap. 13. Simile constat accidisse in Flandria 1376. circa medium Octobris.*

S. MARGARETA.

A. S. Margareta impetrato à persecutore orandi spatio pro se, & suis persecutoribus, & pro eius memoriam agentibus orauit, addens vt quæcunque in partu periclitãs se inuocaret, illæsam prolem emitteret, factaque est vox de cœlo, quod in suis se nouerit petitionibus exauditam. *In aurea legenda sub titulo de Beata Margareta.*

MARIA.

A. Adeo fuit Maria in matris vtero beata & sanctificata quod non solum inclinatiuum ad peccatum in ea penitus non remansit, sed etiam virtus eius sanctitatis & castitatis vsque ad alios extendebatur. Maria pulcherrima fuit, à nullo tamen vnquam potuit concupisci, & ratio est, quia virtus eius castitatis aspicientes penetrabat, & cõcupiscentiam in eis expellebat. Vnde comparatur myrrhæ, quia sicut illa vermes interficit, sic eius sanctitas concupiscentias carnales. In eam sententiam scribit Bonauentura *super tertium sententiarum*, vbi quæritur, vtrum beata virgo in prima sanctificatione totaliter à peccato originali & à fomite purgata fuerit, in solutione cuiusdam argumenti. *D. Thom in 1. distinct. 1. quæst 1. art. 2. quæst. 1. Alex Alensis 1. p. quæst. 9. membro. 1. art. 1. vbi docet hoc donum supernaturale fuisse, cum id à forma naturali præstari non potuerat.*

S. Amb. l. de inst. virg. c. 7 vbi sic inquit de B. V. M. Tanta erat eius gratia, vt non solũ in se virginitatẽ seruaret sed etiã si quos inuiseret, integritatis insigne cõferret. d. 3. 1. p. ar. 2. q. 1.

B. Cum Dux Normannorum vrbem Carnotensem obsedisset, Episcopus tunicam beatæ Mariæ more vexilli imposuit hastę, & sequente populo securus ad hostem exiuit, statimque hostilis exercitus amentia & cæcitate percussus est, stabatque toto corpore tremulus. Tunc illi atrociter hostes cædunt, quod beatæ Virgini displicuisse probatur, ex eo quod protinus tunica illa disparuit, & visum continuo hostis recepit, & Carnotenses occidit. *Vbi supra in aurea legenda. Lege Sebastianum Poillardum qui gallico idiomate luculenter euulgauit historiam V. Carnotensis.*

C. Plaga inguinaria ex infectione aeris Romæ sæuiit, ita vt corporali visu sagittæ cælitus venire, & singulos percutere viderentur, quæ & Pelagium Papam perculit, & in tantum

P. Bles. ser. 29. e-

tantum lues illa desæuiit vt quadam die vna hora octoginta homines spiritum exhalerent, propter quam fugandam Gregorius litanias instituit. Quodam ergo Paschali tempore pro peste fuganda processionem cum lachrymis per ciuitatem fieri ordinauit, in qua imaginem beatæ Virginis, quam Lucas arte medicus ac pictor formasse dicitur, portari fecit, & ecce tota aeris infectio cedebat imagini, ac si ipsam imaginem fugeret, & iuxta imaginem auditæ sunt voces Angelorum canentium, Regina cœli &c. Tunc Gregorius adiunxit Ora pro nobis Deum alleluia, Statimque vidit super castrum Crescentii Angelum Domini, qui gladium detergens in vaginam reuocabat. Vnde & castrum, castrum Angeli vocatum est deinceps. *In aurea legenda sub titulo de sancto Gregorio. Ioannes Diacon in vita B. Gregorij libro primo, capite decimoseptimo. Card. Baron. tomo 8. pag. 6.*

egregie disserit de causa huius inguinaria pestis Paulus Diacon. de gestis Longob. l. 3. c. 11. S. Greg. li. 11. ep. cap. 12.

D. Miles quidam nobilis ordinis Cisterciensis monasterium intrauit, qui licet literas nesciret, tamen propter nobilitatem suam inter monachos est positus, qui quamuis magister ei datus esset ad docendum literas, nihil discere potuit nisi tantum hæc duo vocabula, Aue Maria, quæ tam auide retinuit, vt quocunque deambularet, ruminaret. Tandem mortuus est, & cum aliis monachis est sepultus, & ecce super tumulum eius speciosum excrescit lilium, in cuius quoque foliis Aue Maria literis aureis est inscriptum. Currentes monachi, & terram de tumulo effodientes radicem lilii ex ore defuncti procedere repererunt. Intellexerunt ergo cum quanta deuotione illa duo verba dicebat, quem dominus tanti honore prodigii illustrauit. *In aurea legenda sub titulo de Annunciatione* Dominica. *Cantiprat lib. 2. cap. 29.*

E. Erat quidam monachus lubricus, sed virgini valde deuotus, quadam ergo nocte ad scelus assuetum pergens & coram altari transiens beatam Virginem salutauit. Sic ergo de Ecclesia exiens dum quendam fluuium vellet transire in aquam decidens expirauit, cuius animam cum dæmones rapuissent, beata Virgine faciente, placuit Deo, vt anima ad corpus rediret, & de suis actibus pœniteret. *In aurea legenda de Assumptione B. Virginis.*

F. Quædam mulier à dæmone sibi visibiliter in forma apparente humana, multas molestias sustinebat multaq; re-

media nunc aquæ benedictę aspersione, nunc hoc, nunc illud adhibebat, sed nec sic ille cessabat. Quidam autem vir sanctus sibi consuluit, vt cum ad eam accederet, illa eleuatis manibus, Sancta Maria adiuua me, protinus exclamaret. Quod cum illa fecisset, diabolus euanuit *Vbi supra.*

G. Beata Virgo hanc regulam statuerat, vt à mane vsque ad tertiam orationibus insisteret. A tertia vsque ad nonam textrino operi vacaret. A nona ab oratione non recedebat, quousque Angelus apparens ei, escam daret. *Hieronymus in epistola ad Cromatium & Helidorum. Et recitatur in aurea legenda sub tit. de Nat. B. Mariæ.*

H. In Cilicia anno Domini 537. fuit quidam Theophilus Vicedominus cuiusdam Episcopi, qui ab eodem de dicto officio est depositus. Ille ob hoc desperans, & diabolum aduocans, iussu ipsius Christum & matrem eius abnegans, Christianæ professioni abrenunciauit, & chirographum abrenũciationis proprio sanguine scripsit, & annulo signauit. In crastinum ergo Theophilus in gratiam Episcopi recipitur procuratione dæmonis, postea ad beatam virginem confugiens, ab ea est redargutus, & ad præceptum ipsius renuncians diabolo, & Christum confitens, filio & matri est recõciliatus, & ad iudiciũ veniens diabolus chirographum reddidit, quo recepto exultans coram Episcopo omnique populo, quid sibi acciderat, retulit, & cunctis mirantibus & gloriosam virginem laudantibus, post triduum in pace quieuit. I*n aurea legenda de Natiuitate beatæ Mariæ, ex Vincentio Beluacensi li. 21. cap. 69. & 70. & apud Sigeb. in Chronicis ad annum* 117.

I. Mulier Iudęa in partu laborãs angustiabatur ad exitum. Interea dũ agonizaret, subito lux cælitus emissa super eam emicuit, & vox pariter intonuit dicens: Inuoca matrẽ Iesu, & liberaberis. Inuoca nomen Marię, & salua eris. Ergo luce foris substracta, sed virtute verbi intus radiata mulier fideliter nomen Mariæ inuocans, statim fælici partu filium edidit, carens omni dolore. *In Spec. hist. lib.* 8. *cap.* 99.

K. In monasterio beati Vincentii statutum erat, & per triennium iam seruatum, vt cum horis canonicis beatæ Virginis officia dicerentur, de quo cæpit murmurare monachus quidam Gazo nomine reprobæ vitæ, sed accuratæ facundiæ, & obtinuit, vt omitterentur, moxque innumeræ aduersus monasterium exortæ sunt aduersitates. Itur ad Impera-

peratorem Teutonicum, sed frustra, venitur ad me, dico eis hoc accidisse, quia matrem pacis à se abiecerunt, & mox in terram prostrati nuncij dicunt se nunquam de cætero laudes beatæ Virginis dimissuros. Sic in breui postea pacem recuperauerunt. *Petrus* Damiani *epist.6.epist.32.*

L. Magistro Richardo Normanno viro literato & pio narrante cognoui quendam in Germania valde flagitiosum fuisse, quem inimici sui in decliuio montis cuiusdam peremerunt, cuius caput, trunco corporis in loco manente, in vallem deuolutum est clamans horribiliter per hæc verba: Virgo Sancta Maria da veram confessionem. Hęc non paucis horis capite clamante, vnus inimicorum pro Sacerdote cucurrit in vallem. Venit ille, sed appropinquare non est ausus, nisi relatum caput suo corpori compaginaretur, quo facto accessit presbyter, & loquente capite confessionem illius audiuit. in fine ergo confessionis inquirit, dicēs: Miror in miraculo de te facto. At ille, causa, inquit, huius miraculi est. Audiui adhuc iuuenis, quod quicunq; feriam quartam, vel sabbathum in honore gloriosæ Virginis Mariæ ieiunaret, veram confessionem, antę mortem obtineret. Quod vt audiui, in omni vita ieiunium dictum obseruaui. Hoc audito Sacerdos miratus est, & statim vt hęc dicentem & confitentem absoluit, spiritum occisus efflauit. *Hæc scribuntur in libro 2. Thomæ Cantipr. de apibus, capite vigesimo-nono.*

Nota ergo Lector, me non credere necessariam super hoc esse regulam, vt Virgo Maria hoc omnibus impetret, qui prædictis feriis velint ieiunare: quanquam gloriosa Virgo in isto peccatore tale voluerit miraculum demonstrare, vt sedulos dilectores suos iuuandos à se, & honorandos comprobaret. Regula, cuius meminit Cantipratanus, hæc est, quod quicunque quartam feriam aut Sabbathum ieiunio transegerit in honorem gloriosæ Virginis Mariæ veram Confessionem ante obitum, Deipara *precibus obtinebit. Similia quædam de aliis Sanctis & speciatim de Beata Barbara leguntur, quod deuoti illius cultores ante mortem, Sacramentorum Confessionis & Eucharistiæ, participes efficientur, vnde in Francia & locis finitimis S. Barbara mater confessionis vocitatur. At recte docet Cantipratanus tales traditiones non esse perpetuas, aut infallibiles, ne se hac ratione decipiāt illi, qui scelerate viuunt Hac de re agens prima Synodus prouincialis Cameracensis celebrata anno 1565. statuit abominandam*

 esse

esse eorum vanitatem ac superstitionem, qui certo pollicentur, non morituros sine pœnitentia & Sacramentis eos qui hunc illumve ex diuis coluerint. Hæc ex notis D. Georgij.

Item, vide Scriptura a.

S. MARIA ÆGYPTIACA.

Vide Crux. c.

S. MARTINVS.

A. IN Ecclesia nemo beatum Martinum sedere conspexit. Verba sunt Galli Martini discipuli. *Seuerus in Dialogis li. 2. capite 1.*

B. Sedebat Martinus in cellula rusticana, quas nos Galli tripetias nuncupamus. *Ibidem.*

C. Quadam die ad Ecclesiam Martino eunti seminudus pauper occurrit, orans sibi vestimentum dari. Tunc ille accersito Diacono iussit eum vestiri, deinde secretarium ingressus cum solus ibi sederet, hoc secretum beati viri pauper ille captatum, cum Archidiaconus dare tunicam distulisset, irrupit, dissimulatum se à clerico quærens. Nec mora sanctus paupere non vidente intra ansibalum sibi tunicam latenter eduxit, pauperemque discedere iubet. *Ibidem.*

D. Animaduerti sæpe Sulpici, Martinum tibi dicere solitum, nequaquam sibi in episcopatu virtutum gratiam suppetisse, quam prius se habuisse meminisset. *Ibidem capite quinto.*

E. Multa illius signa gesta antequam Episcopus esset innotuere mundo, sed innumerabilia esse dicuntur, quæ dum iactantiam vitat, occultauit, nec in hominum notitiam passus est peruenire. *Ibidem.*

F. Valentinianus Martino multa munera obtulit, quæ beatus vir cuncta reiecit. *Ibidem.*

G. Quodam tempore canes leporem sequebantur, cuius periculum vir beatus pia mente miseratus, iubet canibus vt sequi desisterent, qui continuo constiterunt, & ita lepus euasit incolumis. *Ibidem.*

H. Ouem recenter tonsam forte Martinus conspexerat, Euangelicum, inquit, mandatum ista compleuit: Duas habuit tunicas, vnam earum largita est non habenti. Ita ergo & vos facere debetis. *Ibidem.*

Clodouæus Francorum Rex, ducens Francorum exercitum contra Gothos Arrianos, tunc Pictauiam occupantes, cum esset in itinere, direxit nuncios ad beati Martini basilicam, & equum suum quem amabat, plurimum misit, & ait: Si tu Domine adiutor mihi es, & gentem hanc incredulam meis manibus tradideris, in ingressu basilicæ sancti Martini digneris mihi reuelare. Venientibus autem pueris eius, cum ipsa limina introissent, primicerius Ecclesiæ hãc Antiphonam imposuit, dicens: Præcinxisti me virtute ad bellum, &c. quam vocem psallentium vt audierunt, Domino gratias agentes, dimissis muneribus cum lætitia nuntiauerunt Regi: Veniente ergo Rege apud Pictauos, decimo milliario ab vrbe Pictaua, fortiter dimicauit cum Alarico Rege. Gothi verò terga verterunt. Clodouæus victor Turonem reuersus, munera multa basilicæ beati Martini obtulit, equum autem suum recipere voluit, datis pro ea argenti solidis centum, quibus datis equus ille nullatenus se mouit. At ille ait: Date alios centum. Statim ergo solutus abiit. Tunc lætus Rex ait: Verè Martinus bonus est in auxilio, sed carus in negotio. *Greg. Turon. in gestis Francorum, lib. 2. cap. 17.* — I. — *Sigeb. in Chroni. ad ann. 509.*

Beatus Martinus vno tantum seruo contentus, versa vice ei seruiebat, & calciamenta detrahens, cibum vna capiens ministrabat. *Seuerus in eius vita.* — K.

Nihil sibi ex militiæ stipendiis præter victum quotidianum reseruabat. Cum iam nihil præter arma & vestem simplicem militiæ haberet obuiam, habuit in porta Ambianẽsium pauperem nudum. Cum nihil pręter chlamydem haberet, arrepto ferro quo accinctus erat, mediam diuidit, partem eius pauperi tribuit, reliqua induitur. Nocte ergo sequenti, cum se sopori dedisset, Christum vidit chlamydis qua pauperem texerat, parte vestitum, ipsumque ad astantes Angelos sic loquentem audiuit: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. *Ibid.* — L.

Martinus relicta militia cum ad parentes suos rediret, inter Alpes incidit in latrones, cumque vnus securim in caput eius vibrasset, ictum ferientis dextræ sustinuit, alter tantum iunctis post tergum manibus vni eorum custodiẽdus traditur. Percunctanti latroni an timuisset, ait se nunquam ita fuisse securum, sciens Dei misericordiam maxime in tentationibus affuturam. *In aurea legenda, & in Sulp.* — M.

Modi-

N. Modicum postquàm in monasterio iuxta Pictauum fuerat, collocatus, duos mortuos suscitauit, vnum chatecumenum, qui absque baptismo decesserat, qui quidem suscitatus, solitus erat dicere, se corpore exutum ad tribunal iudicis ductum, & deputandum obscuris locis, tristem excepisse sententiam, sed tunc per duos angelos Iudici fuisse suggestum, hunc esse pro quo Martinus oraret, & ita per eosdem Angelos iussum reduci, & vitę pristinæ restitutum. Non multum post alium ad vitam reduxit, qui sibi laqueo vitam extorserat. *Ibidem.*

O. Factus Episcopus extra vrbem monasterium construxit vbi cum octoginta discipulis in multa abstinentia vixit: nã nemo ibi viuum nouerat, nisi quem infirmitas coegisset, plerique camelorum setis vestiebantur, pluresque ex his postea Episcopos vidimus, nec erat ciuitas aut Ecclesia quę non de Martini monasterio cuperet habere Sacerdotem. *Ibidem.*

P. Cum quidam sub nomine martyris coleretur, & à Martino nil de eius vita, vel merito inueniri posset, quadam die super sepulchrum orauit Dominum, vt quis esset, aut cuius meriti indicaret. Tunc conuersus ad læuam, vidit vmbram nigerrimam stare, qui cum à Martino adiuratus esset, dixit se fuisse latronem, & ob scelus percussum, nihilque sibi cum martyribus esse commune, cum illos gloria, se pœna teneret. Continuo ergo iussit altare destrui. *Ibidem.*

Q. Cum ad Imperatorem Maximum bellorum ciuilium victoriis elatum, plures è diuersis partibus confluerent Episcopi, & fœda circa Principem omnium adulatio notaretur, seque degeneri inconstantia, Regi clientelæ sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino Apostolica authoritas permanebat. Nam & si pro aliquibus supplicãdum Regi fuit, imperauit potius quam rogauit. *Seuerus in libro prædicto.*

R. Cum ad conuiuium ab Imperatore vocatus, sellula iuxta Regem posita consedisset, ad medium fere conuiuij, vt moris est, pateram Regi minister obtulit. Ille autem sancto Episcopo potius dari iubet, expectans & ambiens, vt ab illius dextera poculum sumeret, sed Martinus vbi ebibit, pateram presbytero suo tradidit, nullum existimãs digniorem, qui post se prior biberet. Quod factum Imperator, omnes-

mnesque qui aderant, ita admirati sunt, vt hoc ipsum eis in quo contempti fuerant, placeret. *Ibidem.*

S. Quadam die diabolus in forma Regis, purpura, diademate, & aureis caligis, ore sereno, lætaque facie ipsi apparuit. Cumque diu ambo tacuissent. Agnosce, inquit, Martine, quem tu colis. Ego sum Christus descensurus ad terras, sed prius me tibi manifestare volui. Cum autem Martinus admirans taceret, ait: Martine quid dubitas credere, cum me videas. Tunc ille reuelante Spiritu Sancto ait: Dominus Iesus Christus non se purpuratum, nec diademate renitentem venturum esse prædixit: Ego Christum nisi in eo habitu & forma qua passus est, & Crucis stigmata præferentem, non credam venisse. Ad hanc vocem disparuit, & totam cellulam fœtore repleuit. *Ibid.*

T. Eo die quo Martinus obiit, Ambrosius Episcopus missam celebrans Mediolani, super altare inter prophetiam & epistolam obdormiuit, & cum excitare eum nullus præsumeret, & Subdiaconus nisi ipso annuente epistolam legere non auderet, transactis duarum aut trium horarum spatiis excitauerunt eum, dicentes: Iam hora præteriit, & populus lassus expectat. Iubeat Dominus vt clericus epistolam legat. At ille: Nolite turbari fratres. Frater enim meus Martinus ad Dominum migrauit, & ego eius funeri obsequiũ præbui, sed vltimam orationem vobis excitantibus complere non potui: Tunc illi diem & horam notantes, inuenerunt beatum Martinum ad cœlum migrasse. *Vbi supra.*

V. Duo socij erant, vnus cæcus & alter contractus. Cæcus contractum ferebat, & contractus cæco viam demonstrabat, sicque mendicantes multam pecuniam acquirebant. Audientes vero quod ad corpus beati Martini multi sanabantur, timere cœperunt, ne forte per stratam in qua manebant, corpus portaretur, & sic sanarentur. Exeuntes ergo de illa strata corpori sancto in alia strata obuiantes cõtra eorum voluntatem sunt curati. *Ibidem.*

X. Cappam eius (*vt ait Ioannes Beleth*) Reges Franciæ in prœliis portare consueuerunt, vnde ipsius cappæ custodes, Cappellani dicebantur. *Vbi supra. Durandus libro secundo ration. capite decimo, numero octauo. Vide Baron. ad 11. Iunij. Item, vide Dæmoniacus. h Hospitalitas. e.*

MARTYRIVM.

PRudentius qui claruit tempore Theodosij senioris, Vincentium

centium Diacono sibi supplicia comminanti respondisse ait: Tormenta, carcer, vngulæ, stridensque flammis vngula atque ipsa pœnarum vltima mors Christianis ludus est. *In legenda S. Vincentij.*

B. Nullus dies est, excepto die Kalendarum Ianuarij, qui non intra quingentorum numerum possit reperiri ascriptus. *Hieron in quadam epist. ad Chromatium.*

Antiquo iure Romanorum non tantum Calendis Ianuarij, sed etiam reliquorum mensium Calendis, cæterisque feriis, Romanus Magistratus à qualibet læsione abstinuit. Nam ipsis feriis vim alicui, licet ex lege, inferre, piaculare erat, vt constat ex Macrobio Saturn. lib. I. *cap. 15. & tamen illis diebus innumeros Christianos extremo affectos supplicio Martyrij lauream retulisse, vel ex ipso Suetonio patet in Tiberio cap. 61.* Deinde D *Gregor. l 7. indict.* I. *epist. 29. nullam excipit diem, qua non celebrentur martyrum natalitia, imò omnia reclamant martyrologia alteri sententia, quæ beati Hieronymi patrocinium sibi immerito vendicat, cum illa ad Chromatium epistola non sit germanus Hieronymi fœtus. Vide Card. Baron. præf. in Martyr. Rom. c. 7. & ad diem primam* Ianuarij.

C. Accidit quendam natione Phrygem, primò quidem bestias cæteraq; tormenta sponte lacessere, sed tempore quo Polycarpus & cæteri Christiani pro fide Christi ad supplicia trahebantur, dehinc fractis animis cedere, quæ res eum ad martyrium procacia potius & temeritate, quam deuotione prosiluisse declarat: ipse namque se iudiciis ingesserat. Victus itaque exemplum omnibus dedit, cautius in rebus talibus & circumspectius agendum, quia non temeritas, sed fides & modestia coronatur. *Euseb in Eccles. hist. lib. 4. cap. 15.*

D. Post fugas Ciuium & exilia, post cædes & tormenta quibus innumeros confecerat Lucius Arrianæ partis Episcopus, ad monasteria furoris sui arma conuertit, vastat eremum & bella quiescentibus indicit, tria millia simul (aut eo amplius) viros per totam eremum secreta & solitaria habitatione dispersos oppugnare pariter aggreditur, mittit armatam equitum ac peditum manum, qui cum venissent nouam belli speciem vident, hostes suos gladiis obiectare ceruices, & nihil aliud dicere, nisi: Amice ad quid venisti? *Ruffin. in Eccles. hist. lib. 2. cap 3.*

E. Apud Edessam vrbem præfectus Imperatoris ad vastandum

dum Catholicos procedens in campum vbi Catholici cõuenerant. Interea vidit mulierculam festinam de domo sua prorumpere, vt nec claudere ostium, nec operiri vt mulierum habitum decet, diligentius potuisset, infantulum quoque secum trahentem. Qui eum interrogans. Quo, inquit, infælix properas tam festine? ad campum, ait, quo Catholicorum populus conuenit. Et non, inquit, audisti, quia præfectus illuc perget, vt omnes interficiat, quos inuenerit? Audiui, ait, & ideo festino, vt ibi inueniar. Et quo, inquit, paruulum istum trahis? Vt & ipse, ait, martyrium consequi mereatur. Quod cum audisset vir moderatissimus, redire officium & conuerti vehiculum ad palatium iubet. Et ingressus ait: Imperator si iubeas mortem subire, sum paratus, opus vero quod præcipis, implere non possum. Cumque edocuisset cuncta, de muliere repressit eius insaniam. *In Eccles. hist. lib. 2. c. 5.*

Item, vide Apollonia. a. Castitas. k. Crudelitas. c. Longinus. a. Ludus. c. Martinus p. Mater. a. Mendacium. b. Christianus. a.

MATER.

A.

CVm Sanctus Symphorianus adolescens ad locum martyrij duceretur, mater eius de muro exclamans, ait: Nate, nate, memento ęternę vitæ, tibi vita non tollitur, sed in melius commutatur. *In aurea legenda de eodem.*

Item. vide Aristobulus. a. August. c. f.

MATHESIS.

A.

DOmitianus, vt refert Suetonius, quendam Mathematicum sciscitatus est, quis eum exitus maneret, qui respondit fore vt breui laceraretur à canibus, quem Domitianus statim iussit occidi, & accuratissimè sepeliri, vt quasi mendacij eum argueret, sed repente orta tempestas eundem sepultum mox eruit, quem statim erutum canes discerpserunt. Nec est mirandum mathematicum ante mortem prædicere potuisse, quid ei venturum erat post mortem, quoniam, vt ait Augustinus libro quinto de Ciuitate Dei, capite septimo, non immerito creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto fieri instinctu spirituum non bonorum, si autem à me quæratur, quomodo vel ipsi dæmones id potuerunt præscire? respon-

In vita Domitia. c. 15.

respondeo, iam Domitiano forsan occultè inspirauerant, vt illum occidi & sepeliri faceret, & iam tempestatem in proximò futuram tanquam aeris habitatores præsenserant, & canes venturos ad eum locum nouerant, aut ipsi venire fecerunt, vel dæmones in canes transfigurati hoc fecerunt. Non enim dixit Suetonius hæc narrando, vtrum illi canes phantastici, an veri fuerunt. Hęc ergo prænunciauerunt, quæ facturi erant. *Helinandus lib. 40.*

B. Statua quæ fit ab Horoscospis vt facilius decipiat, præcipit se in loco mundo seruari, & solum Deum quando aliquid quæritur precibus & meritis inuocari. *In spec. hist. libro 25. cap. 101.*

Item, vide Tiberius. a.

MATRIMONIVM.

A. SAncta Eugenia decimoquinto ætatis suæ anno ab Aquilino Aquilini Consulis filio petitur vxor. Cui illa: Maritus non natalibus, sed moribus est legendus. *In aurea legenda de sanctis Protho & Hyacintho.*

B. Cato filiam habuit, quæ primo viro mortuo cœpit cõqueri apud patrem, cur alij viro non nuberet, at ille: quia non inuenio virum, qui non magis tua, quam te velit. *Agellius in noctibus atticis. Hieron. aduersus Iouinianum libro 1. capite 49.*

C. Quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur apud Romanos. Existimabant enim matronæ eum sincera fide incorruptum esse animum, qui post depositum virginitatis cubile in publicum egredi nesciret: multorum matrimoniorum experientiam, quasi legitimę cuiusdam intemperantiæ signum esse credentes. *Val. Max lib. 2. c. 1.*

D. Vnicæ filię pater Themistoclem consulebat, vtrum eam pauperi sed ornato, an locupleti parum probato collocaret. Cui is: Malo, inquit, virum pecunia, quam pecuniam viro indigentem, quo dicto stultum monuit, vt generum potius, quam diuitias generi legeret. *Valerius libro quarto, capite 2.*

E. Septitia mater Trachalorum Ariminensium irata filiis, in contumeliam filiorum, cum iam parere non posset, Publio seni nupsit, testamento etiam vtrumque præteriit, à quibus aditus Augustus, & nuptias mulieris, & suprema

iudicia

iudicia reprobauit, nam & hæreditatem maternam filios habere iussit, dotem quia non creandorum liberorum causa coniugium intercesserat, virum retinere vetuit. Si ipsa æquitas hac de re cognoscere potuisset, iustiusne an grauius pronuntiasset, quasi dicat, non. *Valerius libro quarto capite quarto.*

F. Sancta Marcella orbata patris morte, viro quoq; post nuptias septimo mense priuata est: cum eam Cerealis Cõsul ambitiosius peteret, & non quasi in vxorem, sed quasi in filiam, vellet donationem transfundere: Illa dixit; Si vellem nubere, & non æternæ me pudicitiæ dicare, vtique maritum quærerem, non hæreditatem. Illo quoque mandante posse & senes diu viuere, & iuuenes cito mori, dixit: Iuuenis quidem cito potest mori, sed senex diu viuere non potest. *Hieronymus in epist. ad Principiam de eadem.* *Epist. 16*

Item, vide Castitas. b. Coniugium, gratiarum actio. a. Iudex. m. Oratio. a. Virginitas. c. Vxor. e.

MEDICINA.

A. INformandus est medicus, vt pro diuersitate ætatum & temporum, & complexionum, & regionum adhibeat medicinam, sicut exemplificat Augustinus epistola 5. de quodam medico, qui adhibuit, quod congruebat dolori cuiusdam, & sanitas est consequuta. At ille post aliquot annos grauatus dolore apposuit idem medicamentum, propter quod fuit ei peius. Cum autem à medico quæsiuisset, quare hoc fuit? Respondit, quod illi ętati non fuisset iussurus apponi illud medicamentum. I*oannes Galensis in colloquio parte prima dist.* 10. *c.* 6.

B. Medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui, quia habeo Dominum Iesum Christum, qui solo sermone restaurat vniuersa. Verba sunt beatæ Agathæ ad B. Petrũ. *In aurea legenda de B. Agatha.*

Sanctus Thomas 2 2 quæstione 97. articulo 1. ad 1. Sancta Agatha verba expendens ait: Beata Agatha experta erat erga se diuinam beneuolentiam, vt vel infirmitates non pateretur, pro quibus corporali medicina indigeret, vel statim sentiret diuinæ sanationis effectum. Caietanus illum explanans D. Thom. locũ, inquit: Respuere medicinam licet ratione spiritalis profectus: & hoc si infra limites obsequij rationalis fit, non est tentare Deum, sed semetipsum offerre hostiam viuentem Deo.

Item, vide Abstinentia.e.a f.Blasius.b.Cibus.a. Ægidius. c. Eleemosyna.a c.Infirmitas.f.Iosephus.a.Mirabile y.

MEDICVS.

A. *Honora medicũ propter necessitatem. Eccl.36.*

A. ABsit, vt de medicis quidquam peruersum loquar, in manus enim eorum exigentibus peccatis meis nimis frequenter incido. *Ioannes Salisberiensis in Polycratico libro 2. capite vltimo.*

MEDITATIO.

A. DIxit Abbas Euagrius. Collige ad te sensum, & memor esto diei mortis, memorare etiam eorum, quę in inferno sunt, & diei resurrectionis memor esto, iudicium terribile imaginare, repositam peccatoribus confusionem, sed & supplicia omnia, ignem æternum, vermem immortalem, &c. & bona quæ sunt iustis reposita, fiduciam ante Deum Patrem & Christum eius, & super iudicia peccatorum ingemisce, metuens ne & tu in his corruas; super bona vero iustis reposita gaude, & his frui festina. Vide, ne obliuiscaris aliquando, siue intra cellam, siue foris, & memoriam horum ne abiiciat mens tua, vt per hęc saltem sordidas & noxias cogitationes effugias. *In vitis Patrum libro tertio capite primo.*

MEMORIA.

A. PYthagoræorum more exercendæ memoriæ gratia, quidquid die dixerim, audierim, egerim, commemoro vesperi. *Tullius de senectute ante finem.*

B. Virgilium propterea paruuli legunt, vt videlicet poeta clarissimus teneris ebibitus annis, non facile possit obliuione aboleri, secundum id Hor.

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem,
Testa diu.

August.lib.1 cap.3 de Ciuit. Dei.

C. Rex Ponti Mithridates vigintiduabus gentibus quibus imperabat, sine interprete iura dixit. Sicut Methodorus in tantum se meditatione assidua prouexit, vt à multis simul dicta non modo sensuum, sed & verborum ordinibus detineret. Messala verò post ægritudinem proprij nominis est oblitus. *Solinus de mirabilibus mundi 2.cap. Valer.Maximus libro*

libro septimo, capite septimo. Plinius libro septimo c. 24. Quintil. 11. cap. 24.
Item, vide Idioma. b. c.

MENDACIVM.

Diaconus quidam visurus monachos Ægyptios, humilitatis gratia voluit celare sui gradus honorem. Verum S. Ioannes Eremita vt eum vidit ostendens eum: Hic, inquit, Diaconus est, & cum negare tentaret, apprehendens eum manu sua exosculatur, & dicit: Noli fili negare gratiã Dei, ne incurras pro bono malum, pro humilitate mendacium, quia mendacium à malo est, & non ex Deo, sicut Saluator ait. *In vita S. Ioannis Eremitæ.* A.

Ille cui in iudicio imponuntur falsa, cum sit innocens, patienter sustineat, & absque falsitate innocentiam ostendat exemplo Susannæ. Tales enim Deus defendit aliquando in præsenti, vel si permittit aliquando puniri, hoc facit ad cumulum meriti & præmij, vt narrat Hieronymus de muliere septies percussa. Imponebatur enim ei cum iuuene crimen adulterii, & ad extorquendam confessionem tormentis vtrique illatis viro confitente, vt compendio mortis longos cruciatus vitaret, illa cœlum respiciens. Tu, inquit, testis es Deus, non ideo me negare velle ne peream, sed ideo mentiri nolle ne peccem. Tandem illa semper dicente, non feci, prolata est in vtrumque sententia capitalis, & ad primum ictum caput viri est abscissum, & cum ad illam venisset, primo ictu rasuræ modice sanguinem emisit, secundo fibulam auri ex collo excussit, tertio gladius est reflexus. Alius percussor eligitur, & semel percussa concutitur, secundo ab ipso percussa quassatur, tertio vulnerata prosternitur, quarto percussa visa est mori, & ducta à clericis reuixit dicens; Dominus mihi adiutor est, &cæt. & licet postea sæuirent leges, nihilominus reddita est libertati. *Ioannes Galensis in communiloquio parte prima, distinct. 5. capite 3.* B.

Pauperes quidam studentes Epiphanium Cypriorum Episcopum decipere, vt aliquid eis daret, vnus eorum supinum se in terra prostrauit, alter super eum stans quasi mortuum flebat, & quia nihil, vnde eum sepeliret, haberet, querulis vocibus clamabat. Epiphanius superueniẽs vt in quiete dormiret, orauit, & sepulturæ necessaria ministrauit. C.

Ille autem ſocium pulſans. Surge, inquit: Hodie tuis laboribus epulemur, quem cum mortuum cognouiſſet, ad Epiphanium currit, & quid acciderit, nuntiauit, ac vt eum reſuſcitaret, rogare cœpit. Ille autem benignè eum conſolatus eſt, non tamen eum reſuſcitare voluit, ne deludantur miniſtri Dei facile. *In aurea legenda de B. Ioanne Chryſoſtomo, & in hiſt. tripar. lib. 9. c. 48.*

Item, vide Cautela. b. Patientia. y Religio. c.

MENDICITAS.

A. QVodam tempore acceſſerunt ad Iſaac peregrini miſericordiam poſtulantes, ita vt pene nudi viderentur. Cũ que veſtes peterent, vnum de diſcipulis ſilenter vocauit, dicens: Vade & in loco tali cauam arborem require, & veſtimenta quæ in ea inueneris, defer. Cumque diſcipulus veſtes reperiſſet, & magiſtro latenter detuliſſet, vir Dei eas ſuſcipiens peregrinis oſtendit, dicens: Quia nudi eſtis, ecce tollite, & veſtite vos. Hæc illi intuentes recognouerunt, quæ poſuerant, magnoque pudore conſternati ſunt. *Greg. in Dialog. lib. 1. c. 14.*

Item, vide Alexius. a. Arſenius. f. Eleemoſyna. v. x. y. z. Mendacium. c. Monachus. x. Patientia. f. Paupertas. f. Vita. e.

MENSA.

Vide Auguſtus. i k.

MERCATOR.

A. DIxit quidam Abbati Paſtamoni: Quid faciam, quia durum eſt mihi vendere, quod manibus laboro? Et reſpondens dixit: Quia Abbas Siſois & cæteri vendebant opus manuum ſuarum, hoc enim te non lædet, ſed quando vendes, ſemel dic pretium ſpeciei, quam detrahes, & ſi vis relaxare, modicum pretij in te eſt, ſic enim & quietem inuenies. *In vitis Patrum lib. 6. parte 2.*

B. Quidam Mimus dixit in theatro ſe ſcire, quid vellent omnes, & cum die conſtituto conflueret maior multitudo ſilentibus omnibus dixiſſe perhibetur. Vili vultis emere, & care vendere, quod omnes in conſcientiis ſuis inuenerunt. *Ioannes Galenſis in communiloquio parte ſecunda, diſtinct. 6. capite 3.*

Quidam

Quidam Abbas Sancti Panthaleonis in Colonia cuidã fratri suo mercatori de pecunia monasterij pluries dedit, qui dum ea mixta cum sua plurib. annis mercatus fuisset, totum amisit, licet alias fuisset optimus mercator. Cui Abbas: Quare tam viliter consumis substantiam tuam ad cõfusionem tuam & meam? Cui ille: Valde parce viuo, & diligenter mercatum meum custodio. Ignoro, quid contra me agitur. Tandem in se reuersus est, & omnia in confessione Sacerdoti reuelauit, qui dixit ei: Pecunia fratris tui furtum est, & pecuniam tuam deuorauit. De cætero nihil recipias ab eo, de tuo negotiatore, & medietatem lucri restitue monasterio, & de alia medietate viuas. Quod & fecit, & in breui ita ditatus est, quod omnia restituit & diues remansit, cui cum Abbas admirans quæreret, vnde tantæ diuitiæ tibi sunt? respondit: Quamdiu substantiam fratrum tuorum recepi, semper pauper fui, & grauiter peccasti, ex quo autem furtum abhorrui, semper abundaui. *Cæsarius in Dialogis miraculorum lib. 3. cap. 36.* C.

Vt recitat Tullius *libro tertio de Officiis*, disputatum est inter Diogenem Babylonium Stoicum, & discipulum eius Antipatrum. Diogenes dicebat non omnia vitia rei venditæ esse exponenda emptori, sed quantum legibus fuisset constitutum, dum tamen cætera sine fraude fiant. Antipater autem dicebat, contra fœdus humanæ societatis esse, si venditor aliquod rei venditæ vitium celet. Ad hoc Diogenes: Aliud est tacere, aliud celare: sed nec, inquit, quidquid tibi vtile est audire, mihi dicere est necesse: alioquin oportet, me multa de natura Deorum, & fine bonorum referre. Antipater autem: Si damnatum est, inquit, Athenis, erranti viam non monstrare, multo magis damnabile est, scienter pati hominem in errorem incidere. Ad hæc Diogenes: Non te emere coegit, qui ne emere quidem exhortatus est, tu, quod tibi placebat, emisti, ille quod suum erat, non laudauit, vbi autem emptoris iudicium est, ibi fraus venditoris esse non potest. Ergo etsi nihil debet emptori venditor celare, non tamen est hoc celare, quidquid reticeas, sed cum sui emolumenti causa vult emptorem ignorare, quod interest ipsum scire. Et post multa tandem concludit Tullius, quod in dubiis causis ex alia parte defendit honestas, ex alia vtilitas, quasi diceret, honestum est narrare vitia rei venditæ, vtile verò non publicare. *Ioannes Ga-* D.

lensis in communiloquio parte secunda, distinctione sexta capite tertio.

E. Solet Indorum Rex mercatores cum suis mercibus diligenter defendere & custodire, & hæc est causa quare populosa est India, illuc enim concurrunt vndique mercatores, ibi bene recipiuntur, & lucrantur diuites & pauperes, ciues & forenses. Inde est quod tributa regalia & redditus augmentantur. Cauẽdum est itaque ab offensa & iniuria mercatorum. *In libro de secretis secretorum Arist.*

Item, vi de Religio. c.

MERETRIX.

A. SAnctus Nonnus Episcopus videns quãdam peccatricem nomine Pelagiam curiosè ornatam dixit: Altissime Deus ignosce mihi peccatori quia vnius diei meretricis ornatus totius vitæ meæ superauit industriæ ornamentum. *In vitis Patrum de sancta Pelagia.*

B. Sanctus Nonnus conuocans dispensatorem Ecclesiæ tradidit ei vniuersam substantiam eius meretricis per eius prædicationem conuersæ dicens: Adiuro te per Dominum vt nihil de hac substrahatur, nec quidquam ex ea inferatur non in domo Ecclesiæ, non in domo Episcopi, non in tua, sed cuncta viduis & pupillis & pauperibus distribuantur, quia hoc congruit vt quæ malè collecta sunt, bene & salubriter erogentur, & diuitiæ peccatorum proficiant vsibus pauperum. *Ibidem.*

C. In vita Sancti Roberti Abbatis narratur, quod cum esset infans traditus mulieri ad lactãdum, noluit gustare mammas, eo quod esset meretrix, præsentiens fœtorem. *Ioannes Galensis in suo moniloquio parte prima, distinctione nona capite decimo.*

Item, vide Iudex. n. Peccatum. c. Voluptas. e. Proles. b.

MERITVM.

A. EVstachius antea Placidus vocabatur, hic erat magister militum Traiani Imperatoris. Erat autem valde misericors, sed tamen idolorum cultor, & quia misericordiæ insistebat, ad viam veritatis meruit illustrari. Vnde cum quadam die venationi insisteret vidit inter cornua Cerui, formam sanctæ Crucis Christi, & Christi imaginem, quæ per

os

os cerui, vel per illam imaginem sibi dixit: O Placide ego tui gratia in hoc animali tibi apparui. Ego sum Christus, quem ignorans colis. Eleemosynæ tuæ coram me ascenderunt, & ad hoc veni, vt per hunc quem venaris ceruum, ego te quoque venarer. Diffusè narratur, qualiter ad fidem conuersus, baptizari se fecit cum vxore & filiis. *In aurea legenda de sancto Eustochio. Iosephus de bello Iudaico libro tertio, capite quarto & decimo-tertio, libro quarto, capite secundo, libro quinto, capite tertio, meminit Placidi cuius spectatissimi virtus Traiano innotuit, cum quo sub Vespasiano & Tito stipendia fecit, vnde Traianus imperium adeptus, Placidum, exercitui suo præficere voluit. Iosephus libro tertio, capite vndecimo, & decimosexto.*

Item, vide Abstinentia.k. Iudicium Dei. b.c. Labor.a.b.c. Peccatum.a. Perfectio.d. Roma.n. Seruitium.a.b. Timor.c.

MERLINVS.

ANno Theodosii & Valentiniani 5. Wortigernus Rex Insulæ Britanniæ consilio inito cum sapientibus quid agere deberet, ad tutamen sui iussit conuenire artifices, vt ei turrim fortissimam construerent, sed cum opera eorum tellus absorberet, suasum est ei, vt hominem sine patre quæreret, & eius sanguine lapides & cementum aspergi præciperet. Inuentus ergo adolescens Merlinus cum matre sua adducitur coram Rege, quæ professa est de spiritu in specie hominis se illum concepisse. Merlinus autem multa obscura reuelauit, multa prædixit ventura. Et infra prophetauit, quod Arcturus quem aprum Cornubiæ vocant Ecclesiæ Dei succurreret, Insulas Orientis sibi subiugaret, Gallicanas prouincias possideret, Romanis se terribilem exhiberet. Solet enim spiritus Dei, per quos voluerit mysteria sua loqui, sicut per Sybillam, sicut per Balaam & huiusmodi. *Sigebertus in Chronicis, & in spec. hist. lib. 21 & c. 36. & lib. 22. cap. 74.* A.

Ad annum Domini 542.

Omnes pene qui Merlini mentionem faciunt eum pseudoprophetis, Magisque annumerant, atque ex incubo dæmone natum contendunt, vt Gulielmus Neubrigensis in proœmio hist. Anglic. qui diuinationes illius tanquam falsas exsibilat. Hector Boethus libro nono de rebus Scoticis. Polyd. Virg. libro primo. histor. Angl. Nauclerus generat. 17. volumine 2. Porro quod ex incubo dæmone procreatus narretur, vt alia plura quæ de eo traduntur,

ex fabulosa historia Britonum Gaufredi, manasse videntur. Genebrardus libro secundo Chronic. ad annum Christi quingentesimum ait, eum fuisse Thelesini Helij Matthæi philosophi maximi auditorem, qui quod ex cometarum atque planetarum motu multa conijceret de futuris, vates & Magus habitus est. Sed auctor Catalogi scriptorum Britanniæ hunc Merlinum vocat Calidonium ex Scotiæ finibus oriundum, à nostro Merlino Anglo diuersum. Godfredus Viterbiensis parte decima-octaua. Chronici carmine multa de Merlini ortu, vaticiniis & aliis rebus est complexus. Matthæus Paris in maiori historia Anglorum eius diuinationes non semel allegat. Petrus Bles. Merlinum irrisoriè prophetam vocat in compendio in Iob in fine commentarij capitis 1.

B. Fuit in Britannia Merlinus vates ex filia Regis Demetiæ & incubo dæmone natus. *In Chronico Martini Poloni. Vide Arcturus.a.*

Item, vide Gothi.a.

MILITIA.

A. MAnlius Torquatus Consul cæsum filium suum virgis, securi percussit, quia contra imperium Consulum cum hostibus pugnauerat, & tamen expugnauerat. *In hist. schol parte 5. cap. de Dario. Valer. Max. lib. 6. c 9. Tullius de offic. lib. 3. Liuius lib. 8.*

B. Cornelius Scipio, cui deleta Carthago auitum cognomen dedit Africani, Consul in Hispaniam missus, vt Numantinorum spiritus contunderet, eodem momento quo castra intrauit, edixit, vt omnia ex his quæ voluptatis causa comparata erant, auferrentur: nam constat tum maximũ inde Institorum, & lixarum numerum, cum duobus millibus scortorum abiisse. Sic exercitus noster, qui paulo ante metu mortis, deformi se fœderis ictu maculauerat, erecta & recreata virtute, acrem illam & animosam Numantiam incendiis exustam, ruinisque prostratam solo ęquauit. *Valerius libro secundo, capite nono, & de hoc etiam in Polycratico libro sexto, capite secundo. Liuius 57. Front. Stratag. lib. 4. cap. 1. Florus 2. cap. 18*

C. Scipionis sectam Metellus sequutus, cum exercitum in Africa, Iugurthino bello nimia Spurij Albini indulgentia corruptum Consul accepisset, omnibus imperij neruis ad reuocandam antiquæ disciplinam militiæ connisus est, nec

nec singulas partes apprehendit, sed totam continuo in suum statum redegit. Protinus lixas è castris submouit cibumque coctum venalem proponi vetuit. In agmine neminem militum ministerio seruorum iumentorumque vt arma sua & alimenta ipsi ferrent vti passus est, castrorum subinde locum mutauit, eadem tanquam Iugurtha semper adesset, vallo fossaque aptissimè cinxit. *Valerius libr. 2. cap. 7. Salust.* I*ugurt. Frontinus lib* 4. *cap. 1.*

D. Tu Posthumi dictator, Posthumium, quem ad generis penetraliumque sacrorum successionem propagandam, genueras, cuius infantiæ blandimẽta sinu atque oculis foueras, quem puerum literis, iuuenem armis instruxeras, fortem, amantem tui & patriæ, quia non tuo iussu, sed sua sponte præsidio progressus hostes fuderat, victorem fecisti securi feriri. *Ibidem Valerius Liuius* 4. *Agellius lib.* 18. *cap. vlt.* Diod. 12.

E. Tu item Manli Torquate Latino bello Consul, filium, qui prouocatus à Geminio Metio Duce Tusculanorum ad dimicãdum te ignaro descẽderat, arripi à littore, & in modum hostiæ mactari iussisti, satius esse iudicãs patrem forti filio, quam patriam militari disciplina carere. *Ibidem Valer. Liuius lib.* 8. *Agellius & alij.*

F. A Carthaginensium Senatu, duces bella prauo consilio gerentes, & si prospere, cruci tamen affigebantur, quod bene gesserant Deorum adiutorio: quod male commiserant, ipsorum culpæ imputantes. *Ibidem Valerius & auctor de viris illust. c.* 18.

G. Clearchus Lacędemonum Dux, egregio edicto disciplinam militiæ continebat à militibus imperatorem potius, quam hostem metui debere inculcãs, quo denunciabat futurum, vt spiritum pœnæ impenderent, quem pugnæ acceptum ferre dubitassent, idque à Duce præcipi non mirabãtur, maternarum blanditiarum memores, quæ eos ad præliandum exituros monebant, vt aut viui cum armis in conspectum earum venirent, aut mortui in armis referrentur. I*bidem Val. Fron.* 4. *c.* 1.

H. Disciplina militaris acriter retenta principatum Italiæ Romano imperio peperit, multarumque vrbium, magnorum Regum, & gentium regimen largita est, fauces Põtici sinus patefecit, Alpium Taurique montis conuulsa claustra tradidit, ortumque è paruula Romuli casa totius ter-

rarum orbis fecit columen. *Valerius lib. secundo, cap. octauo.*

I. Eleganter Scipio Africanus cum scutum cuiusdam vidisset auro & gemmis ornatum dixit se non mirari, si tanta diligentia ornasset, in quo plus præsidii, quam in ense haberet. *Petrus Bles. in quadam epistola.*

K. Refert Pericles non picturam, non aurum, non lapides, sed scutum diuisum, fractam galeam, hebetem gladium, faciem vulneratam cedere militibus ad ornatum. *Ibidem.*

L. De militibus Iulii Cæsaris narratur, quod famem, & cæteras necessitates, non cum obsiderent tantum, sed cum ipsi alios obsiderent, tolerarent, vt in Diuichina munitione viso genere panis ex herbis quo sustinebantur, cum feris rem sibi agendam dixerit Pompeius. *Ioannes Galens. in communiloquio parte prima, distinctione decima, capite 5.*

M. Vsus militiæ ordinatæ est tueri Ecclesiam, impugnare perfidiam pauperum propulsare iniurias &c. pro fratribus sanguinem fundere, & pro patriá dimicare. Miror quomodo Princeps illis habet fidem, quos iubet Deo suo, cui, vt cætera taceam, etiam ex sacramento militiæ obligati sunt, fidem debitam non seruare. Denique cõsecratio militis est, vt ea die, qua quis militari cingulo decoratur, Ecclesiam solemniter adeat, gladioque super altari posito & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum altaris obsequio deuoueat, & gladii, id est, officii sui iugem Deo spõdeat famulatum. In quibusdam etiam locis moris est militiæ in crastino consecrandum, totam noctem præcedentem peruigilem in orationibus ducere, & nec iacendi, nec sedendi habere licentiam, nisi fortè repentinæ infirmitatis necessitas coegerit. *Helinandis in Chronicis. Similia narrat Petrus Blesensis epistola 94 vbi de militia præclare disserit.*

N. Nihil damnabilius est in milite quam otium, per quod vsus armorum dediscitur, obrepit inertia, & vires eneruantur. Ideo Publius Nasica cum exercitum in Hybernis regeret, licet vsu classium non egeret, ne tamen miles corrumperetur desidia, naues ædificare cõstituit Legitur Traianus Imperator milites suos quoties vacabãt, à præliis exercuisse in cursu, in saltu, in vsu natandi, mittendi lapides manu vel funda &c. eos erudiens ad omnes modos, quibus bellũ sustineri debeat aut auferri. De magno Pompeio refert Sallustius quod cum alacr bus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat, veruntamen ex quo ipse & Senatus

Front. l. 4. Stratag. Dionys. in vita. Veget. de re militari lib. 1. cap. 9.

ac po-

ac populus Romanus otio vacare cœperunt, qui quandoque in remotis nationibus hostiles insultus modico aggere propulsabant, superueniente cæsarea paucitate reliquerunt præsidia fortissimæ vrbis, & in sola fuga fiduciam posuerunt. *Petrus Bles. in quadam epistola.* *Epist. 94.*

Augustus Cæsar non permittebat milites otiari, quorum professio instituta est ad laborem. *In Polycratico libr. 6. capite quarto.* O.

Lucanus breui quodam præconio Catonem commendat, & militiam Romanorum, adiiciens inter cætera, quod ei vestiri fuerat preciosè. P.

Hirtam membra super, Romani more Quiritis,
Induxisse togam:

Quod profecto non diceret, nisi durioris togę vsus de Quiritum consuetudine processisset. *Vbi supra.*

Adeo obtinuit olim apud Romanos vt electio & sacramentum militem facerent. vt sine electione nemo conscriberetur, sine iuramento nemo nomen militis aut officium sortiretur. In libr. officiorum Tullius refert, quod Publius Imperator tenebat prouinciam, in cuius exercitu filius Catonis tiro militabat. Cum autem Publius videretur vnam dimittere legionē, Catonis quoq; filium qui in ea legione militabat, dimisit, sed cum amore pugnandi in exercitu remansisset, scil. contra Publii præceptum, Cato ad Publium scripsit, vt si pateretur in exercitu remanere, eum secundo obliget sacramento, quia priore amisso, iure cum hostibus pugnare non poterat, quia non obediendo Publio fecerat contra militiæ sacramentum, quod prius fecerat, quam fuerat factus miles, cuius formam ponit *Vegetius de re militari libro secundo, capite quinto, in Polycratico libro quarto, capite septimo.* Q.

Diocletiano & Iuliano & aliis impiis dicuntur militasse fideles, impugnabant enim hostes imperii, sed Dei mandata seruabāt: si vero præcipiebant temerare legem, Deum præferebant. Dauid quoque legitur militasse, Achis & fidem & reuerentiam militantis implesse. Hæc autem militiæ omni formula præscribenda est & implēda. Vt Deo primum fides debita: deinde principi & Reip. seruetur incolumis. Vnde plurimū miror, si quis princeps illis habeat fidē, quos videt Deo suo, cui vt cætera taceam, etiam sacramēto militię obligati sunt, fidem debitā non seruari quonā mor- R.

bo-

bo rationis laborat, qui eum sibi fidelem fore credit, quem videt esse corruptum & perfidum in illum, cui plurimum debet. *In Polycratico libr. 6. cap. 9. solennis. De hoc habes exemplum supra, vbi supra, vbi Fidelitas. a.*

S. Iam inoleuit consuetudo solemnis, vt ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, Ecclesiam solemniter adeat, gladioque super altare posito & oblato, quasi celebri professione facta, seipsum deuoueat altaris obsequio & gladii, id est, officii iugem Deo spõdeat famulatum: neque necesse est, vt hoc profiteatur verbo, cum legitima professio militiæ facta eius videatur inserta. Quis enim in homine illuminato, & qui magis arma debeat nosse quam literas, professionem exigat literatam. *In Polycrat. libro 6. cap. 10.*

T. Lizander Lacedæmonius egressum via quendam castigabat, cui dicenti ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse, respondit, ne speciem quidem rapturi præbeas, volo. *Ioannes Saresb. in Polyc. lib. 6. cap.* 11.

V. Plinus asserit, quia fuit hæc quoque antiquitus animaduersio militaris, iubere ignominiæ causa militi venam solui, & sanguinem dimitti, cuius rei rationem, etsi in veteribus literis non potuerit inuenire, hoc tamen primo factum opinatur in militibus stupentis animi, & à naturali habitu declinantis, vt non tam pæna quam medicina videretur, postea tamẽ ob pleraque alia delicta id factitatum esse credit per consuetudinem, quasi minus sani viderentur omnes qui contra officium delinquerent. *Eodem lib. cap.* 12.

X. Iulius Cæsar orta seditione militum, paucis percussis castra sedasse legitur, & fidem militum reparasse. *Eod. l. c. 13.*

Y. Fit interdum vt ex delicto suo priuentur milites cingulo, in iis maximè vbi sacrilegia committuntur. Veteri namque iure statutum est, ac nouo non abolitum, vt qui nõ seruato militię sacramento, religionem, quam profitetur, impugnat, cinguli amissione mulctetur. Fertur hoc edicto Iulius compescuisse militem, quando ingressus vrbem, non licuit homines spoliare aut templa Deorum. Gauis, Curio, bello Dardanico contra Dirrachium, cum vnam de quinque legionibus seditiosam vidisset, eam procedere iussit inermem, discinctamque in conspectu armati exercitus coegit stramenta secare. Postero die similiter fossam discinctos milites facere, nec restituebantur dignitati, antequam eos præ cæteris virtutum merita insignirent. Dum vero cingu-

lo spo-

lo spoliati sunt, nec eis æra procedunt, nec militaribus priuilegiis gaudent, nec habent aliquod cum gladio telove commercium: ideoque prouida constitutione maiorum, est gladius insertus cingulo, vt collato honore cinguli, potestas ipsius gladii intelligatur collata. Cingulũ est indiciũ laboris, labor, honoris meritum, vt liqueat omnibus, quod qui laborem indictum militiæ subire detrectat, honorem gladii in militari cingulo frustra portat. *Vbi supra.*

Z. Athenienses vnum præ cæteris mandasse militibus loquuntur annales. Miles nondum emeritus exercitio & labori iugiter assuescat, nam hæc solent in castris sanitatem, & in conflictu prꝫstare victoriam, iidem & tradiderũt, quia in peditibus robur consistit exercitus, & parumper aptum esse militiæ, qui nisi eques sit, pugnare non nouit. *Eodem libro capite 19.*

Item, vide Augustus.l. Exercitium.a.b.c.Extorsio.a.Hannibal.b.Obedientia.a,b.Pax.b.Roma.a.k.

MILO.

A. MIlonem Crotoniensem egisse omnia supra quam homo valet, etiam in hoc proditur, quod ictu nudæ manus taurum interfecit, eumque solidum qua mactauerat die, absumpsit, non grauatus & victor omnium certaminum obiit. *Solinus de mirabilibus mundi, cap. de viris illustr.* *Agell. lib. 15. cap. 16.*

MIRABILE, SIVE MIRACVLVM.

A. DE Gyge Lydorum Rege Tullius libro 3. de officiis dicit, quod cum esset regius pastor, facta proluuione imbrium, descendit in quendam hiatum terræ, vbi inuenit hominem, mortuum in equo æneo sedentem, in cuius digito inuenit annulum, per quem inuisibilis factus stuprum Reginæ intulit, & adiutrice ea Regẽ Dominum interemit. *Helinandus in Chronicis. Plin. 7. cap. 46. Solin. 7. Valerius Maxim. libro 7. capite 1.*

B. In Heraclea fuit theatrum, id est, mirabile, quod inter septem miracula mundi quintum ponitur, nam de vno monte marmoreo ita sculptũ est, vt omnes cellulæ, & mãsiones, & muri, & antra bestiarum, ex vno solidoque lapide facta sint. Est autem totum theatrum super quatuor canetos de ipso lapide sculptos appendens, & nemo in gyrum poterat tã secretè, aut solus, aut cum alio loqui, quin omnes

omnes qui in circuitu erant, audirent ipsum. *Helinandus in Chronicis libro 16.*

C. Anno Valentiniani tertio, apud Constantinopolim miræ magnitudinis grando decidens, nonnullos homines interfecit, & apud Attrebatas lana è cælo, pluuiæ mixta defluxit. *Hier. in Chron Paulus Diaconus hist lib. 12. Paulus Orosius lib. 7. hist. cap. 32.*

D. Cum sanctus Fulgentius secundo mitteretur in exilium, prædixit cuidam viro religioso nimis dolēti de illius recessu, quod cito reuerteretur, & addidit. Homo quæso secretum sit apud te, quod me nimia charitas indicare compellit. Dicebat. n. Mirabilia non conferunt homini iustitiam sed hominum notitiam, quæ magis fugienda est, quā quærenda. *In gestis sancti Fulgētij Ruspensis Episcopi, apud Surium 1. Ianuarij, & in Spec. hist. lib. 21. cap. 106.*

E. Anno Othonis Imperatoris 19. in Italia lapis miræ magnitudinis tonitru & tempestate turbulenta de cælo iactus ingens miraculum videntibus præbuit. *Sigebertus in Chron.*

F. Anno Henrici tertii Imperatoris corpus Pallantis Gygantis filii Euandri, Romę integrum repertum est cum hoc epitaphio: Filius Euandri Pallas, quem lancea tantū Militis occidit, more suo iacet hic. Ea quidem est natura conditorum corporum, quod carne tabescente cutis exterior neruos, nerui ossa continent Ardens lucerna ad caput inuenta est, quā cum nullo aspergimine liquoris, aut flatus violentia extinguere valerent, quidam solertioris ingenii, stylo subtus flammam, foramen fecit, & mox introducto aere ignis euanuit. *In Speculo histor. libro vigesimosexto, sess. 34. in Chronico Martini Poloni dicitur*, quod longitudo corporis dicti Gygantis altitudinem murorum Romanæ vrbis vincebat.

G. Prior quidam monasterii Grandimontensis, Petrus nomine, intuens miracula quæ fiebant ad sepulchrum Sancti Stephani institutoris ordinis Grandimontensis, timuit sibi & aliis quietem minui, & internæ suauitatis dulcedinē tardius experiri, si populorum turbæ locum illum miraculorum causa frequentarent, & veniens ad sepulchrum ita loquutus est. Serue Dei tu ostēdisti nobis paupertatis vitam, toto conamine docuisti nos incedere per eam, nunc de arcta vita ad latā & spatiosam tuis nos vis reuocare miraculis, & qui prædicasti solitudinem, in solitudine nūdinas vis congre-

Simile habes in Chronico ordinis Charthusiani.

cõgregare: nõ curiositate ducimur, vt miracula videre velimus, sanctitati tuæ satis credimus. Caue ergo de cætero eâ miracula facias, quæ tuã extollant sanctitatem, & nostram destruant humilitatem: non sic tuæ laudi prouideas, vt nostræ sis immemor salutis. Quod si aliter feceris, tibi dicimus & per obedientiam quam tibi promisimus, constanter asserimus, quod ossa tua hinc extrahemus, & in flumen spargemus *In speculo histor. lib. 26. cap. 50.*

In idolo quodam Astaroth quidam dæmon habitabat, qui se languentes curare dicebat, sed non sanando subueniebat, sed à lęsione cessando. *In aurea legenda de S. Barthol.* H.

Circa annum Domini 770 in Cãpania Italiæ frumentum & hordeum & legumina instar pluuiæ cecidisse refertur. *In aurea legenda sub titulo de S. Gelasio Papa.* I.

Circa annum Domini 700. terræ motus magnus factus est quo vrbes aliæ sũt subuersæ, alię à montanis ad subiecta campestria cũ muris & habitatoribus integræ & saluæ vltra sex miliaria vt dicitur transmigrarũt. *Vbi supra.* K.

Circa annum Domini 856. in Italia apud Brixiam, tribus diebus & tribus noctibus, sanguis de cælo pluisse narratur. *Vbi supra.* L.

Per idem tẽpus, locustæ innumeræ apparuerunt in Galliis, senas alas habentes, sex pedes, duos dẽtes lapidibus duriores: spatiũ diurni itineris quatuor aut quinq; milliaribus extendẽtes, omnia virida vastantes & herbas, quæ vsque ad mare Britannicum peruenientes, tandem flatu ventorum in profundum maris demersæ sunt, sed æstu Oceani in littus reiectæ, ex putredine aerem corruperunt, vnde mortalitas & fames maxima est sequuta, ita vt ferè tertia pars hominum interiret in Gallia. *Vbi supra. Simile scribit de Africanis locustis. Paulus Diaconus lib 4.* M.

Circa annum Domini 1000. visa est in cœlo trabs ignea miræ magnitudinis, super solem iam ad occasum vergentem currere, & ad terram cadere. *Vbi supra.* N.

Circa annum Domini 1053 tres lunæ visæ sunt, & in medio signum Crucis, nec multo post visi sunt tres soles. *Vbi supra.* O.

Circa annum Domini 1090. lapides ad quantitatem ouorum quadrãguli mixti cum pluuia de cœlo cadẽtes multos occiderunt: corui quoque & quam plures aues per aera volantes visæ sunt carbones viuos in rostris portare & domos incendere. *Ibidem.* P.

Maxi-

Q. Maximam virium substantiam neruos facere certissimum est, quantoque fuerint densiores, tanto propensius augescere firmitatem. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis aduocauit militem quendam Cnæi Pompei ita spreuisse hostem prouocantem, vt inermis eum superaret & captum digito vno in castra Imperatoris reportaret. *Et infra.* Auistis, Lacon & Philonides Alexandri Magni cursores mille ducenta stadia vno die transierunt. In Italia puer octo annos natus 75. millia passuum à meridie transiuit ad vesperum. *Solinus de mirabilibus mundi, capite duodecimo.*

R. Cum apud locum Regillum A. Posthumius Dictator, & Tusculanorum Dux Manilius Octauius, magnis viribus inter se concurrerent, ac neutra acies pedem referret, Castor & Pollux Romanorum propugnatores visi hostes penitus fuderunt. *Valerius libro primo, capite octauo. Dionys. libro sexto.*

S. Mausimenis Atheniensis vxor, cum filii ac filiæ suæ stupro interuenisset, inopinati monstri perculsa aspectu & in præsens tempus ad indignandum, & in posterum ad loquendũ obmutuit. Illi nefarium concubitum voluntaria morte pensarunt. Hoc modo fortuna sæuiens, huic vocem, his vitam ademit. *Val. lib. 1. cap. 8.*

T. Apollinis Delphici oraculo, Macedonũ Rex Philippus admonitus, vt à quadrigæ violentia se custodiret, toto regno disiungi iussit currus, eumque locum qui in Boetia quadriga vocatur, semper vitauit, nec tamen periculi genus effugit, nam Pausanias in capulo gladii quo eum occidit, quadrigam habuit cælatam. *Ibidem.* Cicero de *Fato. Aelianus lib. 2. hist.*

V. Prusias Regis Bithyniæ filius, pro superiore ordine dentium, vnum os extensum æqualiter habuit, nec ad speciem deforme, nec ad vsum vlla ex parte incommodum. *Ibidem.*

X. Aristomenis Messenii cor Athenienses ob eximiam calliditatem exactum, pilis refertum inuenerunt, cum eum aliquoties captum, & astutia elapsum cepissent. *Ibidem Val. Plin. lib* 11. *cap.* 27.

Y. Syluester capreas Cretæ genitas sagittis confixas ad salutare auxilium cuiusdam herbæ natura deducit, efficitque vt concepta ea, continuo & tela, & vim veneni vulneribus respuant *Val. lib. 1. cap. 8. Plin. lib.* 8. *cap.* 27.

Cepha-

Cephalenia Insula, cum omnia vbique pecora vsu aquæ continuo recreentur, pecudes in ea ex parte maiore, ore aperto ex alto ventos recipientes, sitim suam sedant. *Ibidem Valerius.* Z.

Crotonæ in templo Iunonis Laciuiæ ara ad omnes vẽtos immobili cinere donata est. *Ibidem Valer.* *Plin. libr.* 2. *cap.* 107. A a.

Alteia in Macedonia, altera in Caleno agro aqua proprietatem vini quo homines inebriantur possidet. *Ibidem Valerius. Plinius lib.* 2. *c.* 108. A b.

Serpentes à Tito Liuio curiose pariter ac facunde relata fiat mentio. Is enim ait in Africa apud Bragadam flumen, tantæ magnitudinis fuisse anguem, vt Attilij Reguli exercitum vsu amnis prohiberet multisque militibus ingenti ore correptis, compluribus caudæ voluminibus elisis. cum telorum iactu perforari nequiret, ad vltimũ balistarum tormentis vndique petitam, silicum crebris & ponderosis verberibus procubuisse, omnibusque ipsa Carthagine visam terribiliorem, atque cruore suo gurgitibus imbutis, corporisque iacentis pestifero afflatu, vicina regione polluta, Romana inde submouisse castra. Beluæ corium centum & viginti pedum in vrbem missum. *Valerius. ibid. Agellius. libr.* 6. *cap.* 2. *Oros. lib.* 4. *cap* 8. *Liuius.* 18. A c.

Tusciæ virginis vestalis, criminis incesti Reæ castitas infamiæ nube obscurata emersit, quæ conscientia certa sinceritatis suæ spem salutis ancipiti argumento petere ausa est. Arrepto enim cribro. Vesta, inquit, si sacris tuis castas semper admoui manus, effice, vt hoc hauriam è Tiberi aquam, & in ædem tuam perferam: audaciter & temere iactis votis sacerdotis, rerum ipsa natura cessit: *Valerius lib.* 8. *c.* 1. *Dionys. Halic.* 2. *Plin* 28. *c.* 2. *August.* 10. *De ciuit. cap* 16. A d.

D. *Thom q.* 6. *de potentia art.* 5 *id factum existimat bonorum Angelorum ministerio, Deo sic volente castitatis virtutem & præstantiam hominibus commendare Cæteroqui constat idipsum dæmonis opera peragi potuisse, aquam, ne per cribrum dilaberetur suspensam tenente.*

Referam nunc quod suo seculo cognitum manauit ad posteros, Penates Deos, id est idola ænea, de Troia aduectos Lauinij collocasse, inde ab Ascanio filio, Albam, A e.

quam ipse condiderat, translatos, pristinum repetisse sacrarium scilicet per se ipsos Lauinium reuertendo, & quia id humana manu factum existimari poterat, relatos Albam, suam voluntatem altero transitu significasse, id est, iterum Lauinium reuertendo significasse se velle ibi manere. *Valerius libro primo. capite septimo. Dionys. libro primo.*

A f. In primitiua Ecclesia signa fiebant pro infidelibus conuertendis, quia ergo signa non sunt modo necessaria, nec modo fiunt, sicut passim tunc fiebant. Nos enim cũ arbusta plantamus, tamdiu aquam infundimus, quousque in terram conualescant. *In hist. scholast. parte 3. capite* 104.

A g. *Dan.* 1. *Iona c.* 1 Quæ de tribus pueris, & Iona propheta dicuntur in scripturis, gentiles malunt irridere, quam credere, qui in suis literis tamen credunt Arionem Cytharistam de manu exceptum Delphyni dorso & ad terras esse prouectum. Sed nostrum plane incredibilius, quia mirabilius, quia potentius. *Augustinus primo de ciuitate* Dei, *capite decimo quarto.* Arionis *meminere Herod lib.*1. *Plin. lib.* 9. *Agellius lib.*16.

A h. *In l. de mundo.* Mala quæ ex mundi elementis, terrenis accidunt rebus, vno loco Apuleius breuiter stringit. Terrena omnia, mutationes conuersiones, & interitus habere dicens: Namque immodicis, tremoribus terrarum, (vt verbis eius vtar) dissiluisse humum & interceptas vrbes cum populis dicit, & imbribus prolutas regiones incendia de nubibus promicasse, quibus Oriens conflagrauit, sic ex Æthnæ verticibus flumina flammarum cucurrisse. *Aug.* 4 *de ciuit. Dei c.* 2.

A i. Hominum quorundam naturas nouimus multum cæteris dispares, & ipsa raritate mirabiles, nonnulla, vt volunt, de corpore facientium, quæ nullo modo alii possunt. Sunt qui aures moueant vel singulas, vel ambas simul: sunt qui totam cæsariem capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantque cum volunt: sunt qui eorum quæ vorauerunt, incredibiliter plurima & varia paululum præcordiis contrectatis, tanquam de sacculo quod placuerit, integrum proferunt. Quidam voces auium, pecorumque, & aliorum hominum sic imitantur, vt nisi videantur, discerni

non

non possunt. Nonnulli ab imo sine pædore vllo ita nu-merosos sonitus pro arbitrio edunt, vt ex illa etiam par-te cantare videantur. Ipse sum expertus sudare homi-nem solere cum vellet. Notum est quosdam flere, cum volunt. *August.* 14. *de ciuitate Dei c.* 24 *Plut. in sympositis meminit cuiusdam Parmenonis, qui animalium voces egregie imitabatur.*

Iam illud est multo incredibilius, quod plerique fra-tres experti sunt. Fuit quidam Restitutus Presbyter in pa-rochia Ecclesiæ Calamensis, qui quando ei placet (ro-gabatur autem vt hoc faceret ab eis qui rem miram co-ram scire cupiebant) ad imitatas quasi lamentantis cu-iuslibet hominis voces, ita se auferebat à sensibus, & iacebat simillimus mortuo, vt non solum vellicantes aut pungentes non sentiret, sed & aliquando vreretur sine doloris sensu. *Ibidem. Simile Plin. narrat lib. 7. cap. 52. de Hermotimo, cuius anima relicto corpore vagari erat solita, & quæ viderat enarrare.*

A k.

Virgilius de ingenti lapide, quem in ægrorum limite infixum Turnus pugnans & rapuit, & cucurrit, & intor-sit, & misit contra Æneam, ait. Vix illum lecti bis sex cer-uice subirent, Qualia nunc hominum producit corpo-ra tellus, significans maiora tunc corpora producere so-lere tellurem, quam temporibus recentioribus. *Augustin. de ciuitate Dei c.* 8. *lib.* 15.

A l. 12. *Æneidos.* *Iuuenalis Saty.* 15.

De corporum magnitudine plerumque incredulos nu-data per vetustatem, siue per vim fluminum variosque casus, sepulchra conuincunt, vbi apparuerunt ossa incre-dibilis magnitudinis. Vidi ipse in Vticensi litore, sed & alii multi molarem hominis dentē tā ingentē, vt si in nostro-rū dentium modulos minutatim concideretur, centū no-bis videretur facere potuisse. Plinius secundus, quanto magis præterit seculi excursus minora corpora naturam ferre testatur. Ipse Plinius dicit esse adhuc gentem vbi du-centos annos viuitur. *Ibid.*

A m. *l.* 7. *c.* 48.

Apis, bos Ægyptius, quoniam eum sine sarcophago venerabantur incolæ viuum, Apis, non Serapis voca-batur: quo mortuo, quoniam quærebatur & reperie-batur vitulus coloris eiusdem, hoc est albis quibusdam maculis insignitus, mirum quoddam & diuinitus si-bi procuratum esse credebant. Non enim magnum

A n.

erat dæmonibus ad eos decipiendos phantasiam talis Tauri ostentare vaccæ concipienti & prægnanti, vnde libido matris attraheret, quod in eius fætu iam corporaliter appareret &c. *Augustinus 18. de ciuitate Dei capite sexto.*

A o. Troiam euersam, Græci relinquentes, & ad propria remeantes, diuersis cladibus contriti sunt, & tamen ex eis Deorum suorum numerum auxerunt. Nam & Diomedem fecerunt Deum, quem diuinitus irrogata pœna perhibent ad suos non rediisse, eiusque socios in volucres fuisse conuersos affirmant. *Et infra* In Insula Diomedæa templum eius has alites circumuolare dicunt tam mirabili obsequio, vt aqua impleant rostra, & aspergant, eoque si Græci venerint, non solum quietas esse, sed & adulari. Si autem aliegenas viderint, subuolare ad capita, & ictibus tam grauibus, vt etiam perimant, vulnerare. Varro narrat de Circe illa famosissima, qua socios Vlissis mutauit in bestias, & de Arcadibus, qui sorte ducti transnatabant, quoddam stagnum, & conuertebantur in lupos, & post nouem annos eodem renatato stagno reformabantur in homines. Denique expresit quendam Demænetum gustasse de sacrificio, quod Arcades immolato puero Deo suo Lycæo facere solent, & in lupum fuisse mutatum, & anno decimo figuræ propriæ restitutum, pugillatu sese exercuisse, & Olympiaco vicisse certamine. *Eodem libro capite decimo septimo.*

Ouidius Met. 14. Plin. l. 1. Plin. l. 8

A p. De ludificatione dæmonum prætacta quid dicemus? nisi de medio Babylonis esse fugiendum Quanto in hæc ima potestatem dæmonum maiorem videmus, tanto tenacius Deo est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Si enim dixerimus ea non esse credenda, non desunt qui certissime ea asseuerent, Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione, vbi stabularias mulieres imbutas his malis in caseo dare solere dicebant, quibus vellent viatoribus, vnde in iumenta verterentur, & post opus, iterum ad se redirent, nec tamen in eis fieri mentem bestialem? Sed Apuleius in libris, quos asini aurei titulo inscripsit, sibi accidisse vt accepto veneno humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit.

Apuleius fuit Magus.

Tenen-

Tenendum est, Deum omnia posse facere, quæ voluerit, nec dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, nisi Deus permiserit. Specie tenus, quæ à vero Deo sunt creata, commutant, vt videantur esse, quod non sunt. *Eodem libro capite decimo octauo.*

Non ergo solum animum, sed ne corpus hominis quidem vlla ratione crediderim in bestias posse conuerti, sed phantasticum hominis, quod etiam cogitando seu somniando per rerum innumera genera variatur. & cum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit. Phantasticus sibi videri potest in somnis & portare onera, quæ onera si vera sunt corpora portantur à dæmonibus, vt illudant hominibus, partim onerum vera corpora, partim iumentorum falsa corpora, cernentibus Nam quidam Præstantius nomine patri suo contigisse indicabat, vt venenum prætactum per caseum sumeret, & iaceret in lecto quasi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies euigilasse dicebat, factum se caballum dixisse, & annonam inter alia iumenta baiulasse. Alius se domi suæ antequam requiesceret, vidisse venientem ad se philosophum quendam, & exposuisse sibi nonnulla Platonica, quæ ante rogatus exponere noluisset, ait, & tum ab eodem philosopho quæsitum, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petenti negauerat: non feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ergo secundum istum modum videtur mihi fieri potuisse, si tamen factum est. *Ibidem.*

Diomedæas autem volucres, non mutatis hominibus factas, sed substractis credo fuisse suppositas, sicut cerua pro Iphigenia Regis Agamemnonis filia. Nec enim dæmonibus iudicio Dei permissis huiusmodi præstigiæ difficiles esse potuerunt, sed quia illa virgo viua reperta est, suppositam pro illa ceruam facile cognitum est. Socij vero Diomedis, quia nusquam subito comparuerunt, in eas aues, quæ pro illis occulte ex locis vbi est hoc genus auium, ad ea loca perductæ ac repente suppositæ, creduntur esse conuersi. Dej templo autem Diomedis non est mirandum fieri dæmonum instinctu, quorum interest persuadere, Deum factum esse

Diomedem, vt falsos Deos tam veri Dei iniuria colant. &c. *Ibidem*

A s. Sicut scripserunt qui naturas animalium curiosius indagarunt, Salamandra in igne viuit. *Augustinus 21. de ciuit. Dei capite quarto Plinius histor. libro decimo, capite sexagesimo septimo tradit eam tactu suo instar glaciei extinguere ignem.*

A t. Quis nisi Deus dedit carni Pauonis mortui ne putresceret? Euenit apud Carthaginem nobis non credentibus, vt nobis cocta apponeretur hæc auis de cuius pectore pulparum quantum visum est, decerptum seruari iussimus, quod post dierum tantum spatium, quanto alia caro quæcunque cocta putresceret, nihil nostrum offendit olfactum. Itemque repositum post dies amplius triginta, bonum est inuentum, & post annum, nisi quod aliquantulum corpulentiæ siccioris & contractioris fuit. *Ibid.*

Quis dedit paleæ vel tam frigidam vim, vt obrutas niues seruet, vel tam feruidam, vt poma immatura maturet. *Ibidem.*

A u. De ipso igne mira quis explicet? quo quæque adusta nigrescunt, cum ipse sit lucidus, pæne omnia quæ ambit & lambit, colore pulcherrimo decolorat. E contrario, lapides igne cadente decocti, & ipsi fiunt candidi: & quamuis magis ille rubeat, illi albido colore nitescant, congruit tamen luci quod album est, sicut nigrum tenebris. Cum ergo ignis in lignis ardeat, vt lapides coquat, contrarios habet, non in contrariis rebus effectus. Etsi enim lapides & ligna diuersa sunt, contraria tamen non sunt, sicut album & nigrum, quorum in lapidibus vnum facit, alterum in lignis. *Ibidem.*

x. Carbones ictu leuissimo franguntur, pressu facillimo conteruntur, & in eis tanta est firmitas, vt nullo humore corrumpantur, nulla ætate vincantur, vsque adeo vt eos substernere soleant, qui limites figunt ad conuincendum litigatorem. Quis eos in terra humida infossos, vbi ligna putrescerent, tam diu durare posse, nisi rerum corruptor ignis efficit? *Augustinus 21. de ciuitate Dei capite quarto. P. in. lib. 36. Chersiphronem architectum iacturum fundamenta templi Dianæ Ephesinæ, quo diuturnius esset loco palustri opus, carbones substrauisse.*

Calx

Calx igne candescit, quo alia terra redduntur, & occultissime ignem ab igne concipit. eumque iam gleba tangentibus frigida tam latenter seruat, vt nulli nostro sensui prorsus appareat, sed compertus experimento, etiam dum non appareat, sciatur sopitus inesse: propter quod viuam calcem loquimur, velut ignis latens anima sic inuisibilis visibilis corporis. Iam vero quam mirum est, quod cum extinguitur, tunc accenditur. Vt enim occulto igne careat, aquæ infunditur, aquæue perfunditur. Et cum ante sit frigida, inde ferueścit, vnde feruentia cuncta frigescunt. Tale miraculum, si de lapide aliquo Indico legeremus, siuè audiremus, & in nostrum experimentum venire non posset, aut mendacium putaremus aut certe grauiter miraremur &c. *Ibidem.* — A y. *Seneca l. 3. nat. quæst.*

Adamas nec ferro, nec igni, nec vlla vi perhibetur præterquam Hircino sanguine vinci, sed qui eum habent, atque nouerunt, nunquam ita mirantur, vt ij quibus primum potentia eius ostenditur: quibus autem non ostenditur, fortasse non credunt, aut si credunt, inexperta mirantur. *Ibidem.* — A z. *Plin li. vlt. c. 4.*

Magnetem nouimus mirabilem ferri esse raptorem, quod cum primum vidi, vehementer inhorrui, quippe cernebam a lapide ferreum annulum captum atque suspensum, deinde tanquam ferro quod rapuerat, vim dedisset, idem annulus alteri admotus alterum suspendit, atque vt ille prior lapidi, sic alter annulus priori annulo cohærebat. Accessit tertius & quartus, iamque sibi per mutua circulus nexis, quasi catena pependerat annulorū. *August de ciuit. Dei. 21. c. 4.* — B a. *Plin. li. 36. c. 16.*

Sed multo est mirabilius quod à Coepiscopo meo Seuero Mileuitano, de isto lapide comperi. Seipsum namque vidisse narrauit, quemadmodum Bathanarius quondam Comes Africæ cum apud eum conuiuaretur, protulit eundem lapidem, & tenuit sub argento, ferrumque super argentum posuit. Deinde sicut subter mouebat manum, qua lapidem tenebat, ita ferrum desuper mouebatur, atque argento medio nihilque patiente, concitatissimo cursu ac recursu infra lapis ab homine, supra ferrum rapiebatur à lapide. *Ibid.* — B b.

Quando iuxta eum ponitur Adamas, non capit ferrū — B c.

& si iam rapuerit, mox remittit. India mittit hos lapides. *Ibidem. Plinius Vltim. lib.*

B d. Agrigentinum Siciliæ salem perhibent, cum fuerit admotus igni, velut in aqua fluere, cum vero ipsi aquæ, veluti in igne crepitare *Aug.* 21 *de ciuitate Dei cap.* 5. *Plin. lib.* 21.

B e. Apud Garamantas quendam fontem perhibent tam frigidum diebus, vt non bibatur, tam feruidum noctibus, vt non tangatur. In Epiro alium fontem, in quo faces, vt in cæteris, extinguantur accensæ, sed vt non in cæteris, accenduntur extinctæ. *Ibid. Plin. lib.* 5. *Mela l.* 2. *& Plin.* 2.

B f. Asbeston Arcadiæ lapidem perhibent propterea sic vocari, quod accensus semel iam non potest extingui. *Ibidem. Aug. Plin. lib.* 35.

B g. Poma in terra Sodomorum perhibent gigni vsque ad maturitatem, sed morsu pressuve tentata, in fumum ac fauillam, corio fatiscente, vanescere. *Ibid Aug. Solinus c.* 37. *Tacitus l. Vlt. Ioseph l.* 5. *de Iud. bello c.* 5. *Strabo l.* 17. *Sapientiæ cap.* 10.

B h. Pyriten lapidem Persicum tenentis manum perhibent si vehementius prematur, adurere, propter quod ab igne nomen accepit. *Ibid. Aug. Plin. lib. Vlt.*

B i. In Cappadocia etiam vento equas concipere, eosdemque fætus non amplius quam triennio viuere. *Aug. Ibid. Iust. l. Vlt. Solinus. Varro de re rustica.*

B k. Tilon Indiæ insulam eo præferri cæteris terris, quod omnis arbor quæ in ea gignitur, nunquam nudatur tegmine foliorum. *Ibid. Aug. Plin. lib.* 12.

B l. Relatum est in literis gentium fuisse Veneris fanum, atque ibi candelabrum & lucernam sub Dio lucentem, vt eam nulla tempestas, nullus imber extinguere posit, vnde ista lychnos asbestes, id est lucerna inextinguibilis nominata est. Voluerunt infideles per dictum miraculum firmare numina paganorum. Nos addimus, ad istam lucernam, & humanarum, & magicarum, i. per homines dæmonicarum artium, & ipsorum per seipsos dæmonum multa miracula fieri, quæ si negare voluerimus, eidem ipsi aduersabimur veritati. Aut ergo in lucerna illa mæchanicum aliquid de lapide asbesto ars mundana molita est. aut arte magica factum est, quod homines illo mira-

rentur

rentur in templo aut dæmon sub nomine Veneris, tanta se efficacia præsentauit vt hoc ibi prodigium appareret hominibus, & diutius permaneret. *August. de ciuitate* Dei, *lib* 21. *c* 6.

Tot mirifica, quæ mechamemata vocant, Dei creatura vtentibus humanis artibus fiunt, vt ea quæ nesciunt, opinentur esse diuina. Vnde factum est, vt in quodam templo lapidibus magnetibus positis in solo & camera proportione magnitudinis, simulachrum ferreum in aeris illius medio inter vtrumque lapidem, quasi numinis potestate penderet. *Ibidem.*

B m. *Alexandria in Serapidis tempo, de quo Ruffinus li.* II. *hist.*

Nec volo temere credi cuncta quæ posui, quia nec à meipso ita creduntur, exceptis ijs, quæ vel sum expertus, sicuti fere, de omnibus dictis, vt de calce, carne pauonis, &c. Et sunt alia plurima quæ huic libro inserere longum fuerit. De his autem quæ posui non experta, vel lecta, præter quam de fonte illo quem prius memoraui de facibus & de pomis Sodomorum, cum nec testes idoneos potui reperire, & illum quidem fontem non inueni, qui in Epiro vidisse se dicerent, sed qui in Gallia similem nossent, non longe a Gratianopoli. De fructibus Sodomorũ non tantum literæ fide dignæ indicant, verum & tam multi se loquuntur expertos, vt hinc dubitare non possim, cætera vero sic habeo, vt nec neganda nec affirmanda decreuerim. *Eodem lib. c.* 7.

B n.

Est in Marci Varronis libris de gente populi Romani, quod ijsdem verbis quibus ibi legitur, ponam hic In cælo, inquit, portentum extitit mirabile. Nam stellam Veneris nobilissimam, Castor scripsit tantum portentum extitisse, vt mutaret colorem, figuram, magnitudinem, cursum, quod factum ita nec antea, nec postea sit. *Eodem lib. c.* 8.

B o.

In monasterio quodam virginum quidam puer erat, quem malignus spiritus omni nocte vexare consueuerat, sed sanctimoniales, vt susceperunt Sanctum Eleutherium Patrem monasterij beati Martini siti in vrbis Spoletanæ pomeriis, quod malignus spiritus nulla nocte ab illo puero recederet, indicarunt, postulantes vt hunc secum ad monasterium tolleret: consensit senex, qui cum multo tempore in monasterio fuisset, eiusdem senis animus de salute pueri immoderatius per

B p.

lætitiam tactus est. Nam coram positis fratribus dixit: Fratres, diabolus sibi cum illis Sororibus iocabatur, at vero vbi ad seruos Dei ventum est, accedere non præsumpsit: post quam vocem, eo momento idem puer diabolo se inuadente vexatus est, quo viso senex fleuit, quem cum Fratres consolari voluissent. Respondit: Credite mihi quia in nullius vestrum ore hodie panis ingreditur, nisi puer fuerit à dæmonio ereptus. Tunc precatus est Deũ, & eousque oratum est, quoúsque puer à vexatione sanaretur. Credo quod elatio parua ei subrepserat, & eius discipulos Deus facti illius voluit esse adiutores, &cæt. *Gregorius in Dialog. libro tertio, capite trigesimo-tertio.*

B q. Dicebat Abbas Dulas, quia ambulantibus nobis secus littus Maris sitiui & dixi Abbati Hilarioni. Abba, sitio valde, & cum fecissem orationem senex dixit mihi, bibe de mari, & dulcis facta est aqua & bibi. Ego autem modicum in vase hausi, ne forte iterum sitirem & dixit, quid implesti aqua? Deus qui hic est & vbique Deus est. Alio tempore orauit & transiuit flumen pedibus. Ego autem dixi: Quomodo sentiebas pedes tuos in aqua? Et ait: Vsque ad talum sentiebam aquam, reliqua erat solida sub pedibus meis. Rursus euntibus nobis ad alium senem venit sol ad occasum & orans senex dixit: Obsecro Domine stet sol donec perueniam ad seruũ tuum, & factum est sic *In Vitis Patrum libro decimo nono, part. 1.*

B r. Spiridion Cyprius Episcopus vnus ex ordine Prophetarum pastor ouium etiam in Episcopatu positus permansit. Filiam habuit Irenem nomine, quæ virgo defuncta est. Post eius obitum venit quidam dicens ei quoddam depositum commendasse. Rem gestam ignorauerat Pater, & quæsitum vbique nusquam inuentum est. Persistebat ille. Permotus senex ad sepulchrum filiæ properat, eam nomine clamitat. Tum illa de sepulchro. Quid vis, ait, Pater? Commendatum, inquit, illius vbi posuisti. At illa locum designans. Illic, ait, inuenies defossum. Regressus domum, repertam rem tradidit reposcenti. *Ruffinus libro primo histor capite quinto. Sozomenus libro primo, capite vndecimo. Socrates libro primo histor. Eccles. capite duodecimo.*

Qui-

Quidam sæcularis venit ad Abbatem Sisoym habens filium secum, quo in itinere mortuo non est conturbatus, sed cum fide tulit eum ad senem & procidit cum filio tanquam faciens pænitentiam vt benediceretur ab eo, & surgens pater reliquit filium suum ante pedes senis & egressus est. Porro senex putans quia pænitentiam ageret, dixit ei. Surge, vade foras, non enim sciebat quia mortuus erat, & statim surgens egressus est, & videns eum Pater eius expauit, & intrans dixit seni causam. Audiens senex contristatus est, non enim volebat hoc fieri ibi. *In vitis Patrum libr.* 19 *parte* 2. B t.

Tentatus est aliquando Abraham discipulus eiusdem à dæmonio, & videns eum idem Senex quia cecidit, surrexit, & expandit manus suis ad cælum dicens: Deus vis? non vis, non dimitto te nisi eum curaueris, & illico curatus est frater ille. *Ibid.* B

Vna die cum Sanctus Palemon & Pachomius discipulus vigilantes simul accenderent ignem, quidam frater apud eos manere voluit, qui cum susceptus fuisset inter verba vt fieri solet, erupit & dixit. Si quis est ex nobis fidelis stet super hos carbones ignis, & orationem dominicam sensim lateque pronunciet, quem Palemon intelligens superbiæ tumore deceptum, commonuit dicens: Desine frater ab hac insania, qui correptione senis non profecit, sed plus elatus super ignem stare cæpit, eratque videre quomodo operante inimico generis humani & Domino permittente nequaquam perustus fuerit. Itaque cum fecisset postero die idem mature proficiscens ac velut exprobrans eis aiebat. Vbi est fides vestra? Deinde narratur, qualiter in grande facinus est prolapsus, ac demum per amentiam se præcipitans in fornacem interiit. *In vitis Patrum in vita sancti Pachomii.* B u.

Dixit beatus Cheremon Abbas, nunquam monachos probos nec morbo cænodoxiæ, id est vanæ gloriæ vacuos nostri maiores esse dixerunt, qui seipsos excorcistas corã hominibus confitentur, & gratiam diffamant, & ideo si quis coram nobis horum aliqua fecerit, non de admiratione signorum, sed de ornatu morum debet apud nos esse laudabilis. *Caßian in collat. Patrum collat.* 15. *c* 2. B x.

Secundum quod dicit Hieronymus virtute magica B y.

possunt

possunt aliqua miracula fieri, tamen illa pertinent ad vanitatem & curiositatem, sicut Simon Magus faciebat statuas ambulare, loqui & consimilia, sed illa quæ sunt salubria sicut curatio languidorum &c non possunt artibus magicis fieri. *Nicolaus de Lyra in postilla super Matth. cap* 12.

Bz. Dixit Abbas Nesteron spiritualium rationem charismatum tripartitam esse maiorum traditione percepimus. Prima curationum causa est cum pro merito sanctitatis electorum quosque signorum gratia concomitatur. Secunda cum ob ædificationem Ecclesiæ vel eorum qui infirmos suos ingerunt vel eorum qui curandi sunt, fidem sanitatum virtus etiam à peccatoribus indignisque procedit. Tertius curationum modus etiam colludio dæmonum ac factione similatur, vt dum homo manifestis criminibus obligatus propter signa Dei famulus creditur, & per hoc obtrectationis auditu reserato etiam religionis sanctitas infametur, vel certe qui hæc dona habere se credit per superbiam, grauius elidatur. Ideoque à patribus nostris opera signorum nequaquam vidimus affectata, & nunquam exercere voluerunt, nisi forte extrema illos necessitas coarctasset. *Collatione decima quinta, cap.* 1. *&* 2.

Ca. In superiori Thebaide cuiusdam Abbas monasterij cuidam qui nuper ad eremum secesserat, nec amplius ab eo quam sex milibus distaret, panem Abbas per duos pueros miserat, quorum maior quindecim, minor duodecim annos habebat. Iis ergo inde redeuntibus aspis miræ magnitudinis fit obuiam, cuius occursu nihil perterriti, vbi ad pedes eorum venit cærulea colla deposuit, minoris autem pueri manu apprehensa ac pallio inuoluta ferri cæpit. Deinde monasterium quasi victor ingressus captiuam bestiam non sine iactantia deposuit: sed cum infantium fidem fratres prædicarent, Abbas consilio altiori, ne infirma ætas insolesceret, virgis vtrumque compescuit, vt opus illud non suæ fidei sed diuinæ fuisse virtutis discerent. *Hæc Posthumianum narrasse scribit Seuerus in suo Dialogo lib.* 1. *c.* 5.

Cb. Vbi prima superioris Thebaidis ingressus sum, peruenimus ad quendam senem monachum sub radice montis habitantem, bouem vnum habebat, cuius hic erat

totus

totus labor impulsa rotali machina aquam de puteo producere, nam fere mille aut amplius pedum profundum putei ferebatur. Hortus illic erat multis oleribus copiosus, id quidem contra naturam eremi. Verum hoc, illi labor cum pecore communis, & propria præstabat industria. Ergo vna cum Domino bos ille viuebat. Nobis quoque ex ea copia cænam dedit, vbi vidi quod vos Galli forte non creditis ollam cum oleribus quæ nobis in cænam præparabantur, sine igne feruere: Tanta vis solis est vt quibuslibet totis etiam ad Gallorum pulmenta sufficiat. *Seuerus eodem libro.*

In extrema Cyrenæorum ora nunquam fuisse pluuiam est auditum, sed illic ventorum ea vis est, vt si quando vel clementior è cælo aliquantulus spirare flatus cæperit magis in illis terris quam in vllo mari naufragium sit, nulla ibi germina, sata nulla proueniunt. Terra aliquando solidior herbam raram atque hispidam gignit, ea ouibus est pabulum. Incolæ lacte viuunt, qui ditiores, ordeaceo pane, ea ibi sola messis est, quæ celeritate prouentus per naturam solis sine aeris ventorum casus euadere solet, quippe fertur à die iacti seminis trigesimo die maturescere. Ibi consistere homines non alia ratio fecit, quam quod omnes tributo liberi sunt, nihil emunt, nihil vendunt fraudulenter, aurum & argentum non habent, nec habere cupiunt. Nam cum ego presbytero illi scilicet in cuius tugurio fuerant hospitati, decem nummos aureos obtulissem, refugit, altiori consilio protestatus Ecclesiam auro non strui, sed destrui. *Eodem lib. c. 2.*

Co.

Iuxta Romam Albulæ aquæ vulneribus medentur. In Italia fons Ciceronis oculorum vulnera curat. In Æthiopia lacus est quo perfusa corpora velut oleo nitescũt Ex lictorio Italiæ qui biberint, vini tædium habent. In Boetia duo fontes, alter memoriam, alter obliuionem adfert. Cyzici fons amorem Veneris tollit. Boetiæ Lacus furialis est de quo qui biberit, exardescit ardore libidinis. In Campania sunt aquæ quæ sterilitatem fæminarum & virorum insaniam abolere dicuntur. In Sicilia sunt duo fontes, quorum vnus sterilem fæcundat; alter fæcundam sterilem facit. Fons Siloe in radicis montibus Syon non iugibus aquis sed incertis horis diebusque ebullit.

Cd. *Plin. li. 30. c. 2.*

bullit. In Iudæa quondam riuus Sabbathis siccabatur. In Sardinia fontes calidi oculis medentur. Terræ sunt quæ multum sulphuris, aluminisque habent. Itaque cum per venas calentes aqua frigida venit, vicino sulphuris calore contacta excandescit, nec talis ab origine fluit, sed permutatur dum venit sulphur alumenque secum ferũt, aquæ materiam vtramque igne plenam minimisque motibus incalescentem. *Lysidorus lib. 13. Etymol. 2. c. Vide Plinium lib 10 c 2.*

C e. De prædictis fontibus Sardiniæ dicit Solinus *c. 4. de mirabilibus mundi*, quod quisquis sacro raptum negat, lumina aquis obtrectat, vbi periurium non est, cernit clarius si perfidia abnuit, detegitur facinus cæcitate, & captus oculis admissum fatetur. *Solinus vbi supra.*

Item, Vide Alexander, Animal. a. Antichristus. a. Dii gentium a b c. d e. Aegyptus b. Fulmen. a. b. Gorgias a. Honor c. Hieremias. a. b. Imago. a. Luxuria. l. Martinus. e. Patientia. g.

MISERIA.

Vide Homo. c. d. Mors. Mundus. Natiuitas.

MISERICORDIA.

A. SAnctus Odilo Cluniacensis Abbas in promulgandis iudicijs ac modis pænitentiæ præfigendis, tam pius erat, vt nequaquam districtum Patris imperium, sed potius maternum exhiberet affectum. Vnde se reprehendentibus sic eleganter alludebat. Si damnandus sim, malo tamen de misericordia quam de duritia, vel de crudelitate dãnari. *Petrus Damiani in eius Vita Sigebert ad annum 992.*

B. Quidam nomine Euagrius, cum vidisset quendam fratrum phantasiis, nocte turbari, hoc modo curauit eum, præcipiens, vt languentibus cibos ieiunans ministraret. Vnde requisitus, nihil inquit, sicut misericordia, huiusmodi passiones extinguit. *In tripartita historia libr. octauo. capite primo.*

Item, Vide Compassio.

MISSA.

A. HOc in ordine Carthusiẽsi causaris & arguis, quod singulis diebus missas non faciunt, atque huiusmodi religio-

ligionis, seu potius superstitionis obtentu tuum machinaris egressum. Scis, quia monachorum Pater sacerdotij gradum non attigit, expersque missarum multo tempore, etiam in die Paschæ vtrum Paschalis esset dies, ignorauit. Paulus, Antonius, Petrus, & Paulus Apostoli, atque cæteri quorum laus est in Euangelio, non leguntur singulis diebus hostiam immolasse. Frequentia contemptum parit, & ex ipsa raritate crescit reuerentia sacramenti. Vnde & Augustinus beatum reputat Sacerdotem, qui semel in vita missam vnam digne celebrare meruit. Teste Ambrosio, nunquam nisi puro corde & contritione deuota, offerenda est hostia, in qua est salus mundi. *Petrus Blesensis in epistola ad monachum qui ab ordine Carthusiensi recedere conabatur.*

S. Benedictum intelligit.

Greg. l. 2. Dial. c. 1.

In oratione ante Missā

Epist. 86

Licet Carthusiani in primis sui ordinis incunabulis, ob Sacramenti honorem, à quotidiana celebratione abstinuerint: (nam Blesensis ante annos amplius quadringentos hæc scripsit) nunc tamen constat à quotidiana celebratione neminem arceri. Noua enim collectio statutorum ordinis Carthusiensis c. 7 2. partis. omnes hortatur Sacerdotes ad quotidianam confessionem & celebrationem, additque illam consuetudinem esse antiquam & receptam. Cæterum argumenta quæ in hac epistola congerit Blesensis, non aliud probant quam à reprehensione immunes esse etiam pios Sacerdotes qui ob Sacramenti reuerentiam à quotidiano sacrificio abstinent. Deinde probant quotidianum sacrificium iis duntaxat congruere, qui vitam tantæ dignitati parem instituunt. Primis Ecclesiæ nascentis exordiis fideles cum laude quotidie communicasse luculenter conuincitur ex 2. cap. Act. Tertul. libro secundo ad Vxorem. Hieron. epistol. ad Lucin. August. epistol. 122. Cyprian. in oratio Domin. Ambr. libro quinto de Sacram. capite quarto. Itaque multo magis credendum est olim Sacerdotes quotidianis vacasse sacrificiis. Non ergo dubitandum est Apostolos Petrum & Paulum cæterosque Sacerdotes quorum laus est in Euangelio, quotidie rem diuinam fecisse, etsi scriptum non sit. Certe scriptum est in libro Passionis D. Andream Apostolum, cum in crucem ageretur, tiranno dixisse. Quotidie immolo Deo agnum immaculatum. Porro non omnis familiaritas parit contemptum, sed quæ cum hominibus imperfectis initur, quia homines in hominibus facile quosdā defectus obseruat. A Deo autē

omnis abest imperfectio: hinc Angeli qui familiarissime Deo astant, summa seruiunt cum reuerentia. Consule Suarem tomo secundo, in 2. part. S. Thom. disp. 80. sect. secunda. Hæc paucula notaui, ne aliqui lectione huius epistolæ inducti, laudabilem & sanctam plurimorum consuetudinem quotidiana sacrificia offerendi carpant. Neque mirum cuiquam videri debet, si P. in eam opinionem de quotidiani sacrificii oblatione, inductus fuerit, cum propter eximiam animi demissionem, nullis precibus ac rationibus ad amplexum Sacerdotis permoueri potuerit, identidem protestatus se tam augusti Sacramenti ministerio indignum: quanquam decliui & affecta iam ætate, precibus aliorum victus Sacerdotio initiatus appareat ex epistol. 129. Hic auctor insinuat Sanctum Benedictum non fuisse Sacerdotem. Contrarium tamen asserit & probat Pater Antonius Yepes in Chronicis Benedictinis, centuria prima ad annum quinquagesimum secundum S. Benedicti cap. 5.

B. Presbyter quidam vitæ venerabilis inuenit in balneis virum ad suum obsequium præparatum, qui sibi de pedibus calciamenta abstraheret, & ei in omnibus deseruiret. Presbyter die quadam ad balnea iturus dixit intra se. Viro illi necesse est aliqua portare. Tunc duas secum oblationum coronas detulit, qui mox hominem inuenit & eius obsequio in omnibus vsus est. Tunc cum vestitus voluisset egredi, hoc quod secum detulerat illi viro obtulit. Cui ille mærens respondit: Quare ista das Pater? iste panis sanctus est. Ego non possum manducare. Me enim quem vides, aliquando loci huius Dominus, fui, sed pro culpis meis hic post mortem deputatus sum. Offer ergo pro me hunc panem vt pro peccatis meis interuenias, & tunc exauditum te esse cognosce cum veneris huc ad lauandum & me non inuenetis. In quibus verbis disparuit. Idem presbyter vero hebdomada continua se pro eo in lachrymis afflixit, salutarem hostiam quotidie obtulit, & reuersus post eum amplius non inuenit. Qua in re quam prosit animabus immolatio sacræ oblationis ostenditur &c. *Gregorius in Dialogis lib 4. c. 57.*

C*. Dum quidam nauta in mari naufragium passus fuisset, & Agato Panormitanus Episcopus credens eum esse mortuum, pro absolutione eius animæ per quendam Sacerdo-

cerdotem ſacrificium obtuliſſet, tandem cum ad portum Romanum veniſſet, illic nautam reperit. Ipſe vero nauta narrabat ei dicens: Laborans in fluctibus ſubito mentis pondere ſum grauatus, ita vt nec ſomno depreſſus eſſem, nec vigilare me crederem, cum ecce in medio mari quidam apparuit, qui mihi ad refectionem panem detulit, qui ſtatim vires recepi, nec longè poſt nauis tranſiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo ſuſcepit. Quod ille audiens, requiſiuit diem, atque illum fuiſſe reperit quo pro eo preſbyter Domino hoſtiam ſacræ oblationis immolauit. *Eodem libro cap.* 59.

Ad quendam ſolitarium venit presbyter quidam vt conſecraret ſibi oblationem ad communicandum. Veniẽs autem quidam accuſauit illum presbyterum, qui cum ex cõſuetudine veniſſet iterum ad eum vt conſecraret, ſcandalizatus eſt ille ſolitarius & non aperuit ei. Presbyter hoc viſo diſceſſit. Et ecce vox ad ſolitarium dicens: Tulerunt ergo homines iudicium meum, & factus eſt velut in exceſſu mẽtis, & videbat quaſi puteum aureum & ſitulam auream & funem aureum, & aquam valde bonam. Videbat autem & leproſum haurientem refundentem in vaſe, & cupiebat bibere & non bibebat eo quod leproſus eſſet, & ecce vox rurſus ad eum. Cur non bibis ex hac aqua: An ob cauſam eius qui implet? implet enim ſolum; & effundit in vaſe. In ſe autem reuerſus ſolitarius & conſiderans virtutem viſionis vocauit presbyterum, & fecit eum ſicut prius ſanctificare ſibi oblationem. *In vitis Patrum lib. 9. parte* 2.

D.

Perrexit Abbas Matoys de Raytu in partibus Gebalon. Erat autem cum eo frater eius, & venit ad eum Epiſcopus loci illius, & fecit eum presbyterum. Et dum guſtarent ſimul, dixit Epiſcopus. Ignoſce mihi Abba, quia ſcio quod nolueris hanc rem, ſed vt tuam perciperem benedictionem præſumpſi hoc facere, Dixitque ſenex cum humilitate. Et animus meus modicum volebat hoc, veruntamen hoc grauiter ferò quia cogor ſeparari à fratre meo. Non enim ſufficio omnes preces ſolus implere. Dixit Epiſcopus: Si ſcis quia dignus eſt, & ego ipſum ordino. Dixit ei Abbas Matoys: Equidem ſi dignus eſt neſcio, vnum autem ſcio quia melior me eſt. Ordinauit autem & ipſum Epiſcopus, & ita vtrique receſſerunt ab hac vita, vt nũquam ad ſacrificandum oblationem altari proximarent. Dicebat autem ſenex. Credo in

E.

do in Deum quia forsitan non sustineam graue iudicium propter ordinationemquam suscepi dum oblationem nō audeo consecrare. Hoc enim officium illorum est qui sine querela viuunt. *In vitis Patrum lib.15.cap.4.*

F. Ad Alexandrinum Macharium ego veniens reperi ante fores ipsius qui venerat vt curaretur. Habebat enim totum caput carchino exesum vt etiam vertices nudarētur;& necdum à Machario susceptus fuerat aut visus, qui mihi pro illo roganti vt ei misereretur respondit. Non est dignus iste curari, hanc enim pænam diuinitus accepit, quia fornicatione pollutus mysteria Domini violare consueuit, persuade autem illi, vt in perpetuum se suspendat à sacrificii immolatione,& sic poterit curari, quod & factum est. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.*

G. Dæmon apprehensus à beata Iuliana inter alia quæ sibi confessus est dixit, quia tunc à Christianis maximè elongabatur, quando mysteriam dominici corporis agebatur, & quando orationes & prædicationes fiebant. *In aurea legenda de sancta Iuliana.*

H. Sacerdos quidam Missam de beata virgine quotidie celebrabat, qui Archiepiscopo Thomæ accusatus, ab eo tanquam idiota ab officio suspenditur. Cum autē B. Thomas suum cilicium sumere deberet, & ipsum abscondisset, vt ad suendum horam captaret, beata virgo Sacerdoti apparuit dicens: Vade ad Archiepiscopum, eique dicas, quod illa ob cuius amorem Missas dicebas, eius cilicium quod est in tali loco, consuit, & ibi reliquit. Illa ergo sibi mādat, vt interdictum quod tibi fecit, relaxetur. Quod ille audiens, & ita inueniens stupuit, & interdictum laxans Sacerdotem, hoc habere secretum præcepit. *In aurea legēda de Natiuitate beatæ Mariæ. In appendice exemplorum Cantipratani.*

I. Vir tribunitius Hesperius apud nos est. Habet in territorio Fussalēsi fundum zebuli appellatum, vbi cum afflictione animalium & seruorum, domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti cōpedisset, rogauit nostros me absente presbyteros, vt aliquis eorū illo pergeret. Perrexit vnus, obtulit ibi sacrificium corporis Christi. Deo miserante, illa vexatio protinus cessauit. Acceperat autem ab amico terram sanctam de Hierosolymis allatam, vbi Christus sepultus die tertio resurrexit, eamque suspenderat in cubiculo suo, ne quid mali & ipse pateret, ast vbi domus

eius

eius ab illa infestatione purgata est, quid de illa terra fieret cogitabat. Fortè accidit vt ego & collega meus Episcopus Synicensis Ecclesiæ Maximinus in proximo essemus: vt veniremus, rogauit, & venimus, cumque nobis omnia retulisset, hoc etiam petiuit, vt infoderetur alicubi, atque ibi orationum locus fieret, vt etiam Christiani possent ad celebranda quæ Dei sunt, congregari. Factum est. Erat ibi paralyticus: Hoc audiuit, petiuit à parentibus suis vt illum eo adferrent, quo cum venisset, orauit, & pedibus suis saluus abscessit *August. de ciuitate Dei libro vigesimosecundo, capite octauo.*

Item, vide Clericus.c. Coitus. Iacobus *Alphei.b. Magia.e. Ordo. b. Pollutio.a. Proprietarius.a.*

MODERATIO.

A POplicola Valerius, cum exactis Regibus, imperii eorum vim vniuersam, omnia insignia sub titulo consulatus in se translata cerneret, inuidiosum magistratus fastigiũ moderatione sua ad tolerabilem habitum deduxit, vltro Spurio Lucretio assumpto collega. Ædes suas diruit, quia loco excelsiori positæ instar arcis habere videbantur. *Valer. libro 42. capite 1 Liuius 2. Plutarch.* Dionys. 5.

B Marcus Rutilus Censorinus iterum Censor creatus, populum grauissima oratione corripuit, quod eam potestatem bis sibi detulisset, cuius maiores, quia nimis magna videretur coarctandum tempus iudicassent. Vterque recte, & Censorinus, & populus, alter enim vt moderate honores crederent, præcepit: alter se moderato credidit. *Ibidem Val. Liuius lib. 4. & 9. Plut. in Coriolano.*

C Numidicus Metellus populari factione patria pulsus in Asiam secessit, in qua cum fortè ludos spectanti literę redditæ essent, quibus scriptũ erat, maximo Senatus & populi Romani cõsensu, reditum illi in vrbem datum, non à theatro prius abiit, quam spectaculum ederetur, non lætitiam suam proximè sedentibus patefecit, sed intra se continuit. *Ibidem Liuius 69. Auctor de viris illustribus cap. 62.*

D Theopompus Spartonorum Rex cum primus statuisset, vt Ephori Lacædemoniæ crearentur, ita futuri regiæ potestati oppositi, quemadmodum consulari imperio Tribuni plebis sunt obiecti Romæ, atque illi cum vxor dixisset, id egisse illũ, vt filiis minoré potestaté relinqueret: reliquam,

inquit, sed diuturniorem optime quidem, ea enim demum tuta est potentia, quæ viribus suis modum imponit. *Valer. ibidem. Plut. in Lycurgo.*

E. Antiochus à Lucio Scipione vltra Taurum montem imperii finibus submotus, cum Asiam vicinasque gentes aduenisset, gratias agere populo Romano non dissimulanter tulit, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis vteretur. *Ibidem Valer.*

Tulius pro Deiotaro. al. amisisset.

MONACHVS.

A. QVidam monachus Cisterciensis, post Episcopus Albanensis & Cardinalis, die quadam equitans vni monacho minus literato secum equitanti dixit, vt sibi & sociis bonum verbum diceret. Qui licet multum prius se excusãs ait: Cum mortui fuerimus & adducti, occurret S. Benedictus, & nos cucullatos cum gaudio introducet. Huic autem Episcopo & Cardinali infulato dicet, quis es tu? Et tu respondebis, Pater. Ego sum monachus Cisterciensis. At ille nequaquam, monachus enim corniculatus non est: tunc hoc multa pro se allegante data sententia dicet ostiariis. Aperite ventrem eius, & si ibi inueneritis olera, fabas, pisa, cum monachis introeat; si autem pisces grossos & cibos delicatos, foris maneat, quid illa hora dicturus es? Cardinalis subridens sermonem commendauit. *Cæsarius in Dialogo miraculorum lib 4. cap. 79.*

B. In verbis seniorum dicitur, dixisse Antoniũ, si posset fieri quantos passus ambulat monachus, vel calices aquæ bibit, deberet senioribus declarare, vt non deuiet in ipsis. *In Speculo historiali lib. 15. cap. 14.*

C. Cum Longobardi in montem Cassinum irruentes omnia diriperent, monachi fugientes Romam petierunt, codicem regulæ Benedictinæ, pondus panis, & mensuram vini secum deferentes. *Sigebertus in Chronicis. Leo Ostiensis in Chron. Cassi. lib. 1.*

D. Sanctus Odo cum discipulos regularibus disciplinis instrueret, multorum monachorum narrauit excessum miserabilem, vt in eis motus iuueniles consumeret. His, inquit, diebus frater quidam veniens ad domum cuiusdam sui parentis ad comedendum quæsiuit, cui cum respondisset quia nondum hora comedendi venit indignans adiecit. Heu tota nocte equitando laboraui, & nunc ieiunare me cogitis. Afferte

Afferte ergo mihi si quid habetis. Cui cum dicerent, pisces se habere, cæpit huc illuc oculos circumferre. Ibat autem circa pedes eius gallinarum grex. Tunc baculum arripuit, & vnam percussit & furens dixit. Hæc est hodie mihi piscis. Circumstantes autem cum quodam rubore dicebant. Licet tibi comedere carnem Pater? At ille: volatile, inquit, nõ est caro, volatilia enim & pisces vnam hab[illegible] originem. Apposita est ergo coram eo gallina, ex quo [illegible] abstulit & momordit nec emouere potuit nec glut[illegible] eum vita priuauit. *In gestis sancti Odonis Cluniacensis, apud Surium tomo 6.19. Nouembris. Vincen. Specul. histo. libro vigesimoquarto, capite sexagesimoseptimo.*

Quidam frater ex prædicti ordinis congregatione illicito tempore sibi fleubotomiæ curationem adhibuit, super quo facto commotus est eius animus, quia quamuis eum necessitas coegisset, tamen absque eius licentia præsumere non debuit. Mox vena per quam sanguis effluxerat & quousque animam redderet à quocunque medicamine non fuit restricta. *Vbi supra.* E.

Quadam die Benedictus Dei famulus misit ex more ad quoddam monasterium sanctimonialium pro exhortandis animabus, sed is qui missus fuerat monachus, post factam admonitionem, à sanctimonialibus rogatus mappulas accepit, sibique eas abscondit, qui mox vt reuersus est eum vir Dei vehementi amaritudine cępit increpare dicẽs. Quomodo ingressa est iniquitas in sinum tuum. *Gregorius in Dialogis lib. 2. cap. 20.* F.

Seruus Dei Isaac dum de Syriæ partibus Spoletum venisset, non longe desertum locum reperit, ibique sibi habitaculum humile construxit, ad quem multi vt ad magistrũ confugerunt. Cumque eum crebro discipuli humiliter admonerent, vt pro vsu monasterii possessiones quæ afferebantur acciperet, dicebat: monachus qui in terra possessionem quęrit, monachus non est, sic quippe timebat paupertatis suæ securitatem perdere sicut diuites diuitias. *Et infra.* Die quadam ad vesperum in orto monasterii iussit iactari fammenta quæ vulgo vangas vocamus. Nocte vero eadem dum ex more cum fratribus ad Dei laudes surrexisset præcepit dicens. Ite & operariis nostris pulmentum coquite, vt mane primo paratum sit. Facto mane iussit deferri pulmentum atque hortum cum fratribus ingressus est, quot G.

vangas iactari iusserat, tot in eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerant, sed mutata mente per spiritum apprehenderunt vangas & cuncta orti spatia coluerunt, quibus vir Dei ait. Fratres multum laborastis, iam quiescite. Sufficienter refectis ait: Nolite malum facere, quoties de orto vultis aliquid, ad orti ostium venite tranquille petite, quos statim collectis oleribus onustari fecit. *Gregorius in Dialogis lib.3.cap.14.*

H. Dixit Abbas Euagrius. Nunciata est cuidam monacho mors Patris sui, & ille ait ad eum qui nunciauerat. Desine blasphemare, meus enim pater immortalis est. *In vitis Patrum lib.1.parte 1. & in Tripartita histor.lib.8.cap.1.*

I. Abbas Siluanus sedens quondam cum fratribus factus est in excessu mentis, & plorabat. Et dixerunt fratres: Quid habes Pater? Ille autem tacebat & flebat. Compellentibus autem eis dixit. Ego ad iudicium raptus sum & vidi multos de habitu nostro euntes ad tormenta, & multos seculares euntes ad regnum. *In vitis Patrum lib.1.parte 2.*

K. Dicebat Arsenius. Sufficit monacho si dormierit vnam horam si est tamen pugnator. *In vitis Patrum libro primo, parte prima.*

L. Monachus occurrit ancillis Dei in itinere, quibus visis diuertit ex via. Cui dixit Abbatissa: Tu si perfectus monachus esses, nō respiceres nos sic vt agnosceres quia fæminæ eramus. *Eodem libro 4.cap.5.*

M. Dixit senex monachus in tentatione sic est vt Dominus domus quæ cadit, & si sobrius fuerit in cogitatione sua reædificat eam, inueniens materias ad ædificium profuturas, atque ita velociter fabricata proficit: ita & monachus si in tentationem inciderit & conuersus fuerit ad Dominum habet meditationem diuinæ legis, opus manuum, orationem, & cętera quę sunt fundamenta. *In vitis Patrum l.5.p.3.*

N. Dicebat quidam de Thebæis senibus, quod filius esset Sacerdotis idolorum, & cum patrem vidisset idolo sacrificare, vidit Sathanam sedentem, & omnem eius militiam astantem. Et ecce vnus de Principibus adorauit eum. Cui dæmō: vnde venis? Ille dixit. In illa prouincia suscitaui bella & plurimas perturbationes, & veni nunciare tibi. Interrogante autem diabolo in quanto tempore hoc fecisset respondit: In triginta diebus. Tunc diabolus iussit eum flagellari dicēs: Tāto tempore hoc fecisti? Et ecce alius venit,

& in-

& interrogatus vnde veniret, respondit: In mari suscitaui commotiones & multos homines occidens veni nunciare tibi. Dixit ei diabolus: In quanto tempore hoc fecisti? Sunt [illegible]. dies, & hunc iussit flagellari. Et venit tertius dicens: In [illegible] ciuitate dum nuptiæ fierent, excitaui lites, & multas sanguinis effusiones feci, & ipsum sponsum occidi. Et hunc iussit flagellari. Quartus venit dicens: In eremo eram, & ecce iam 40. anni sunt, quod impugno monachum quendam, & vix nocte ista prçualui, vt eum facerem fornicari. Quod dæmon audiens surrexit & tollens coronam capitis posuit in capite illius dicens: Magnam rem fortiter egisti. Hæc ego cum vidissem & audissem dixi intra me. Vade magnus est ordo monachorum. *In vitis Patrum lib. 5. parte 8.*

N. Frater quidam renuncians seculo retinēs [illegible] pauca venit ad Abbatem Anthonium, quod vt cognouisset senex dixit ei. Si vis monachus fieri, vade in illum vicum & eme carnes & impone corpori tuo nudo, & sic veni huc. Et cum fecisset sic, aues carnes & corpus eius lacerabant. Tunc interrogauit senex si fecisset quod dixerat. Illo autem ostendente corpus suum laceratum dixit. Qui renunciant seculo & volunt habere pecunias, ecce ita impugnati à dæmonibus discerpuntur. *In vitis Patrum libro 6 parte 1.*

O. Dicebat fratribus Abbas Isaac: Patres nostri & Abbas Pambo vetustis & in multis partibus resarcitis vestibus vtebantur, nunc autem pretiosis vestibus vtimini. Discede hinc deseruistis locum hunc. *Eodem libro parte 2.*

P. Dicebat Abbas Cassianus, quia Sincletius nomine renunciasset seculo, & facultates pauperibus diuidens, aliqua sibi retinuisset, ad quem sanctæ memoriæ Basilius dixit: Et senator esse desiisti, & monachum te non fecisti. *Eodem lib. 7. capite 29.*

Q. Dixit frater Abbati Pastemoni. Si habeo quod sufficiat necessitatibus meis aliūde, videtur tibi quod non cogitem de labore manuum. Respondens senex dixit: Quantumuis habeas non negligas operari, & quantum potes, fac, & non cum turbatione animi. *Eodem libro parte 1.*

R. Frater interrogauit Abbatem Serapionem. Dic mihi vnum verbum. Dixit ei senex: Quid tibi habeo dicere, quia tulisti ea quæ erant viduarum & orphanorum, & posuisti in fenestra. Viderat eam enim codicibus plenam. *Ibidem.*

S. Dicebat Abbas Yperitius, quia thesaurus monachi est voluntaria paupertas. *Ibidem.*

Interrogatus est senex a fratre quid faceret vt saluus esset. Ille autem expolians se & cingens lumbos suos & extēdens manus dixit Sic debet esse nudus monachus ab omni materia seculari, & crucifigere se aduersus tentationem & certamina mundi. *Ibidem.*

T. Venit quidam vir portās aurū in Scythi, & rogabat presbyterum eremi vt erogaretur ad fratres. Dixit autem presbyter: Non opus habent fratres. Et cum non acquiesceret, posuit sportam cum solidis in ingressu Ecclesiæ & dixit presbyter. Qui opus habet tollat & nemo tetigit, quidam autem nec aspexit, & dixit ei senex. Suscepit Deus oblationem tuam, vade & da illud pauperibus. Et valde ædificatus discessit. *Eodem libro parte 3.*

V. Frater interrogauit senem dicens. Vis teneo duos solidos propter infirmitatem mei corporis: Videns senex eum velle tenere dixit ei, etiam. Et vadens frater in cellam suam, conterebatur cogitationibus dicens. Putas verum mihi dixit Senex? Et surgens iterum venit ad senem agens pęnitentiam dicens. Propter Dominum dic mihi veritatem. Dixit senex: Dixi tibi, vt teneres, verumtamen non est bonum tenere plusquam opus est corpori. Si ergo retinueris duos solidos in ipsis inuenietur spes tua, & si contigerit vt pereant, Deus iam non cogitat de nobis. Cogitationem ergo nostram iactemus in Domino, quoniam ipsi cura est de nobis. *Ibidem.*

X. Frater dixit Seni: Abba volebam inuenire senē aliquem iuxta volūtatem meam & morari cum ipso. Dixit ei senex: Bene quæris. Affirmabat autem eiusmodi esse desiderium suum non intelligens quod loquutus est ei senex. Et dixit ei tandem senex. Ergo si inueneris secundum voluntatem vis manere cum eo? Et dixit ei: Etiam. Dixit ei senex Non vt tu sequaris voluntatem illius, sed vt ille tuam, & ita in eo repauses. Sensit autem frater ille quod dicebat, & prostrauit se in terram dicens: Ignosce mihi, quia gloriabar me bene dicere, cum nihil tenerem boni. *In vitis Patrum libro 10. parte 11.*

Y. Duo fratres carnales renunciauerunt seculo, quorum minor cæperat habitum monachi gestare, & cum venisset quidam Patrum, posuerunt peluim, & venit qui minor erat ætate, vt lauaret pedes senis. Senex eius manus tenens, remouit eum, & maiorem ætate fecit implere opus, quod

primi

primi in monasterio consueuerunt facere. Dixerunt ei fratres: Abba ille minor ætate, in conuersatione primus est. Respondit senex: Ego tollam primatum minoris, & trado ei, qui ætate præcedit. *Eodem lib. parte 12.*

Z.

Dixit Sancta Sincletica: Non habemus in hoc sæculo securitatem. Nam dixit Apostolus, Qui stat, videat, ne cadat, quia velut mare est in incerto vita nostra. In monasterio tamen nauigamus sole iustitiæ nobis præbente ducatum, illi autem in nocte ignorantiæ deportantur. Sed tamen contingit, vt sæculares illi in tempestate nauigantes ad Dominum clamando saluent nauim suam, nos autem in tranquillitate neglectu ipso demergimur, dum gubernaculum iustitiæ derelinquimus. *In vitis Patrum libro* 11. *parte* 3.

A a.

Mandatum est Epiphanio Episcopo Cyprio ab Abbate monasterij sui. Quia orationibus tuis non negligimus regulam, sed cum sollicitudine, primam, tertiam, sextam, nonam, atque vesperam celebramus. Ille autem mandauit ei. Constat vos ab oratione vacare cæteris horis, verum monachum oportet sine intermissione orare, aut certe psallere in corde suo. *In vitis Patrum. Ibid.*

A b.

Narrauerunt fratres dicentes: Venimus aliquando ad quosdam senes, & post orationem inuicem sedimus, & cũ discederemus, poposcimus, vt iterum fieret oratio. Dixit autem vnus senum illorum ad nos, quid? non orastis? & nos diximus, etiam, sed quando intrauimus: & ex illa hora vsque modo loquuti sumus. Et ille dixit: Ignoscite fratres, quia vobiscum sedens quidam frater & loquens centies orationem fecit. hęc cum dixisset, facta oratione dimiserunt nos. *Ibidem.*

A c.

Narrauit Abbas Ioannes, quia Abbas Anub & Pastor & residui fratres ex eodem vtero nati monachi fuerunt in Scythi, sed quando venit gens Masicarum, & desolauerunt ipsum locum, venerunt in locum, qui dicitur Terenuthij, donec deliberarent, vbi habitare deberent, & facie cuiusdam statuæ pluries percussa lapidibus dixit Abbas Anub. Nos qui sumus septem fratres, si vultis, vt maneamus simul, efficiamur velut statua, quæ non est perturbata contumeliis. Illi autem dixerunt: Quomodo iubes Pater, ita fiat. Nobis autem retulit Abbas Pastor, quia mansimus simul omni tempore vitæ nostræ operantes & facientes o-

mnia secundum verba senis. *Ibidem libro decimo-quinto, parte secunda.*

Ad. Abbas Moyses dixit fratri Zachariæ. Dic mihi, quid faciam? Ille hæc audiens iactauit se ad pedes eius dicens: Tu me interrogas Pater? Dixit: Crede mihi Zacharia, quia vidi Spiritum Sanctum descendentem in te, & propterea cogor interrogare te. Tunc tollens Zacharias cucullum de capite misit illud sub pedibus suis, & conculcans dixit: Nisi ita conculcatus fuerit homo, non potest monachus esse. *Eodem libro parte 2.*

Ae. Dixit Abbas Nisteron, quando intraui in initio in congregatione dixi animo meo: Tu & asinus vnum esto. Si ergo asinus vapulat, & non loquitur, sic & tu vt in psalmo legitur, vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecũ. *Eodem libro parte 4.*

Af. Narrauerunt aliqui, quia Philosophi quidam voluerũt probare monachos, & venit vnus transiens stola indutus. Et dixerunt: Tu veni huc. Ille vero indignatus aggressus est eos. Transiuit & alter monachus magnus rusticus genere, & ipsi dixerunt: Tu monache male senex tu veni huc. Ille verò venit, & cœperunt ei dare alapas. Et conuertit illis aliam maxillam. Statim illi surrexerunt, & dixerunt: Vere ecce monachus, & fecerunt eum sedere in medio sui. *In vitis Patrum lib. 16. parte 2.*

Ag. Contigit Abbatem Pambo iter facere cum fratribus in partes Ægypti, & videns quosdam sæculares sedentes dixit: Surgite, & salutate, & osculamini monachos, vt benedicamini. Frequenter enim cum Deo loquuntur, & sancta sunt ora eorum. *In vitis Patrum libro decimo-septimo, parte prima.*

Ah. Fuit quidam magnus inter præuidentes. Hic affirmabat dicens: quia virtutem quam vidi stantem super baptisma, eandem vidi super vestimentum monachi, quando accepit habitum spiritualem. *In vitis Patrum libro decimo-octauo parte 5.*

Ai. Referebat quidam Patrum, quia tres res honorabiles sunt apud monachos, communicatio sacramentorum, & mensa fratrum, & peluis in qua fratrum pedes lauantur, quia erat quidam magnus vir, & contigit vt idem gustaret cum fratribus, & comedẽtibus illis videbat in spiritu quosdam comedentes mel, alios autem panem, alios stercus, &

admi-

admirans orabat intra se dicens. Reuela mihi Domine mysterium hoc. Et venit ei vox dicens: quia illi qui manducant mel, hi sunt, qui cum timore & gratiarum actione edunt, & incessanter orant, & oratio eorum ascendit ad Deum. Qui panem manducant, hi sunt, qui gratias agentes percipiunt ea, quæ ex Deo sunt cum gratiarum actione. Qui stercus verò manducant, hi sunt, qui murmurant, & dicunt: Hoc bonum est, illud malum est; hæc autem & talia non oportet cogitare, sed magis Deum glorificare. *In vitis Patrum lib.18. prope finem.*

Venit aliquando Abbas Macarius Ægyptius ad monasterium Pambo. Et dixerunt ei seniores illius loci. Dic fratribus verbum ædificationis Pater. Qui dixit eis: Ego nôdum factus sum monachus, sed vidi monachos. Abij enim in eremo & reperi stagnum & Insulam, veniebantque diuersa animalia eremi, & bibebant in stagno. Inter quæ vidi duos homines nudos, quibus dixi: Vnde estis? Qui dixerunt: De cœnobio sumus, & factus est nobis consensus. Et egressi sumus huc, ecce iam quadraginta anni sunt. Et interrogabam eos: Quomodo possum fieri monachus? Et dixerunt: Nisi quis renuuciauerit omnibus quæ in mundo sunt, non potest fieri monachus. Et interrogaui eos. In hyeme non sentitis frigus, & in æstate non inceditur vestrum corpus in caumate? Et dixerunt: Deus fecit nobis hanc dispensationem, vt nec in hyeme frigus, nec in æstate ardorem sentiamus. Ideoque ego dixi vobis quia nondum factus sum monachus. *In vitis Patrum libro secundo, parte secunda.* Ak.

Quidam frater interrogauit senem vtrum cum matre vel cum fratribus proficiscens manducare deberet? Cui senex ait. Cum muliere non manducabis. *In vitis Patrum libr.12. parte 2.* Al.

Ait Antonius. Ingens dæmonum turba peruolat aerem, quorum contra omnes Christianos maximè contra monachos odium est. *Athanasius in vita Sancti Antonij.* Am.

Postulanti cuidam duci sanctum Antonium vt paulo largius suam præsentiam indulgeret, ait, se non posse diutius ibi morari, dicens, quod sicut pisces ex aqua extracti mox in arenti terra moriuntur solis calore, ita & monachi cû secularibus retardâtes, humanis statim confabulationibus resoluuntur, nam tardantibus nobis aliquando quæ- An.

dam

dam propositi succedit ignauia. *Athanasius ibidem* Et sicut pisces terræ tactu tabescunt, sic gloria monachorum ad vrbes accedendo fœdatur. *Narratur in historia tripartita li. 1. cap. 11.*

Ao. Vidimus apud Ægyptios monachos multos Patres in terra positos cœlestem vitam agentes, & prophetantes, quibus ad testimonium meritorum nec signorum deerat efficacia. Nonnullos eorum ita ab omni malitiæ cogitatione ac suspicione vidimus sequestratos, vt nec si aliquid mali ageretur, in sæculo meminissent. Denique plurimi eorum, non ad humana profugia, sed ad Deum conuersi, quę poscunt, illico consequuntur. Multa enim in eis fides est, quæ & montibus vt transferantur, valeat imperare. Plurima enim signa quæ ab Apostolis & Prophetis gesta fuerant, consummauerunt. Sed & illud valde mirum rara & difficilia in eis conuenisse, vt & numero immensi sint, vt virtute incomparabiles. *Et infra.* Sunt ornati moribus, quieti, lenes, tranquilli, & charitatis vinculis astricti, &c. *In prologo narrationis de vita & conuersatione Sanctorum Patrum Ægyptiorum, qui in Scythi morabantur.*

Ap. Forma huiusmodi inter monachos Ægyptios obseruatur, vt si quis ad eos veniat, ante omnia oratio fiat, & nomē Domini inuocetur. *In vita S. Ioannis Eremita.*

Aq. Vbi per vrbes tantę multitudines veniunt ad salutem, quanta Ægypti deserta protulerunt? Nam quanti populi habentur in vrbibus, tantæ pene habentur in deserto multitudines monachorum. *In vitis Patrum sub titulo de sancto Apollonio.*

Ar. Venimus ad ciuitatem quandam Thebaidis amplam nomine Oxirinthum, in qua tanta religionis deprehendimus dona, vt ea dignè nemo sufficiat enarrare. Repletam enim monachis intrinsecus vidimus & extrinsecus, & plura monasteria quam domos in ea esse. Requirentes autem ab Episcopo loci illius, viginti millia virginum, & decem millia monachorum inibi haberi comperimus. *In vitis Patrum sub titulo de vrbe Oxirintho.*

As. Vidimus presbyterum in vrbe Arsinoue nomine Serapionem multorum monachorum Patrem quasi decem millium. Moris vero erat non solum ipsis, sed & omnibus pene Ægyptiis monachis vt messis tempore se locent ad metendam operam suam atque ex eadem mercede octo-

genos

genos vnuſquiſque modios frumenti plus minuſve conquirat, & horum partem plurimam vſibus pauperum offerunt. Vnde non ſolum regionis illius indigentes alunt, ſed & Alexandriam naues frumento onuſtæ diriguntur, vel captiuis, vel egentibus prorogandæ. *In vitis Patrum ſub titulo de S. Serapione.*

Vidimus apud Thebaidam, & Iſidori nominatiſſimum monaſterium, in quo mille habitantibus viris larga præbeantur habitacula, intrinſecus autem horti irrigui, arborumque paradiſi. Senior quidam grauis ad ianuam ſedens hoc habebat officium; vt aduentantes ea lege ſuſciperet, quo ingreſſi vltra non exeant. Hic ergo ſenior habebat cellulam proximam portæ, à quo ſuſcepti didicimus, quæ inſtitutionum beatitudo gereretur intrinſecus. Duos eſſe aiebat ſolos viros, quibus permiſſa eſt ingrediendi, egrediēdique libertas, qui opera fratrum diſpenſarent, & quæ neceſſaria ſunt, inferre curarent: cæteros verò eſſe ita in ſilentio, & quiete, & bonis operibus, vt omnes ſigna faciant. Et cum vnicuique vitæ finis adfuerit, omnibus modis prænoſcens fratribus, valedicens ſpiritum lætus emittit. *In vitis Patrum ſub titulo de Iſidori monaſteriis.* A t.

Anachoreta Palemon in eremo Domino ſeruiens, Pachomio ſe monachum fieri, & cum eo habitare petenti, reſpondit: Non potes hic monachus fieri, non enim parua res agitur, ſi veri monachi conuerſatio penſetur. *Et infra:* Intuens autem Pachomij fidem, tandem eum ſuſcipiens, habitu monachi conſecrauit. Morabantur ergo ſimul, texebant cilicia, & laborabant manibus ſuis, vt haberent, vnde tribuerent neceſſitatem patientibus In vigiliis autem cum nocturnas orationes celebrarent, ſi quando vidiſſet ſenior ſomno Pachomium premi, educens eum foras, arenam portare præcipiebat, & tali exercitio mentem ſomno grauatam ſubleuabat. *In vitis Patrum in vita Sancti Pachomij.* A u.

Cum Pachomius Deum precaretur, quatenus declararet ei, qualis eſſet futurus ſtatus monachorum, ſubito videt viſionem, quę de ſtatu poſterorum ſuorum plenius edoceret. Nam monaſteria ſua valde dilatanda nonnulloſque pie & continenter victuros cognouit, neglecturos autem plurimos ſuam ſalutem, maximè per negligentiam Præpoſitorum qui pro dignitate contendent, & boni reprobabuntur, A x.

& mali

& mali eligentur. Postea refertur, qualiter ei Christus apparuerit dicens: Confortetur cor tuum, quia posteritas tua manebit semper. *In vitis Patrum in vita S. Pachomij, & in speculo hist lib.19.c.47.*

Ay. Quod sæculares curæ etiam in nos monachos vel Eremitas cadere nonnunquam possint, monstratur secundum regulam Seniorum, qui quidquid necessitatem victus quotidiani & ineuitabilem vsum carnis excedit, ad eam curam definierunt pertinere, vt verbi gratia, si fieri posset opus vnius solidi necessitatem nostri corporis expedire ad duorum vel trium solidorum acquisitionem nosipsos propensiore velimus opere ac labore distendere, & cum duarum velamen sufficiat tunicarum ad vsus noctis & diei, tria vel quatuor fieri procuremus, quod nonnisi dæmonum instinctu fieri manifestum est. Nam quidam probatissimus Seniorum cum transiret iuxta cellam cuiusdam Fratris hoc morbo laborantis, & eminus conspexisset eum graui malleo saxum durissimum conterentem, vidissetque Æthiopem astantem illi, & cum eo malleum illidentem diutissime substitit admirans. Cum iam fatigatus requiescere voluisset, iterum instigatus cogebatur resumere malleum. Tandem senex tam dira dæmonis ludificatione permotus ad cellam fratris diuertit, & dixit: Quid est frater? Laboramus, inquit, contra istud durissimum saxum, vixque potuimus aliquando conterere. Ad hæc senex, Bene dixisti: Non enim solus eras, sed fuit tecum alius, quem non vidisti, qui tibi in hoc opere non tam adiutor quam impulsor instabat. *Verba sunt Abbatis Isaac in collationibus Patrum, quas scripsit Cassianus collat.9.c.6.*

Az. Cœnobitarum disciplina à tempore Apostolorum sumpsit exordium. Nam talis extitit Ierosolymis multitudo illa credentium, quorum erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid, suum esse dicebat, &c. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Sed cum Apostolorum excessum tepescere cœpisset credentium multitudo, à quibus Apostoli pro ipsis fidei rudimentis ac inueterata gentilitatis consuetudine nihil expetebant, nisi vt ab immolatitiis idolorum, & fornicatione, & suffocatis & sanguine temperarent, atque ista libertas quæ gentibus propter infirmitatem primæ credulitatis indulta est etiam illius Ecclesiæ perfectionem, quæ Ierosolymis

lymis consistebat, commutare cœpisset; etiam Ecclesiæ Principes ab illa districtione laxati sunt credentes, si cum facultatibus suis fidem Christi sequerentur, nihil detrimēti perpeti. Sed quibus Apostolicus inerat feruor discedentes à ciuitatibus suis in locis suburbanis & secretioribus commanere & exercere instituta ab Ecclesia & Apostolis cœperunt priuatim. Qui tempore procedente segregati à credentibus turbis, ab eo quod à coniugiis abstinerent, & à parentum consortio mundique conuersatione se secernerent, monachi siue monozantes à vitæ solitariæ districtione nominati sunt Vnde cœnobitæ dicti. Istud ergò antiquissimum fuit genus monachorum, quod non tempore solum, sed gratia primum est, quodque per annos plurimos durauit. Verba sunt Abbatis Pyamonis. *In collationib. Patrum quas scripsit Cassianus coll. 18. c. 5.*

De hoc perfectorum numero Sanctorum, Anachoretarum etiam flores fructusque prolati sunt, cuius professionis Principes memorauimus Paulum vel Antonium. Nouimus fuisse, qui sublimioris profectus desiderio solitudinem sectati sunt. Inde ergo Anachoretæ, id est, secessores nuncupantur, eo quod nequaquam hac contenti victoria qua inter homines occultas diaboli insidias calcauerunt, aperto conflictu dæmonibus congredi cupientes vastos eremi recessus penetrant, ad exemplum Ioannis Baptistæ, Heliæ, Elizæi, atque illorum, de quibus Apostolus ait: Circuierunt in melotis. *Verba sunt Pyamonis vbi supra.* B a.

Monachum vt militem Christi in procinctu belli semper positum accinctis lumbis iugiter oportet incedere Horum enim habitu etiam illos ambulasse Heliam & Helizæum diuinarum Scripturarum authoritate monstratur, ac deinceps Principes authoresque noui Testamenti, Ioannem videlicet Petrum & Paulum cæterosque taliter incessisse cognoscimus. De Helia habetur quarto Regum primo, de Ioanne Matthæi tertio, & Marci primo, de Petro Actuum duodecimo, de Paulo ibidem. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum libro primo, capite primo.* B b.

Cum in primordiis fidei pauci, sed probatissimi monachorum nomine censerentur qui à beatæ memoriæ Marco formam suscepêre viuendi, non solum illa magnifica retinebāt, quæ primitus ordinata erāt: verū multo sublimiora B c.

cum

cumulauerunt. Secedentes enim in secretorum suburbiorum loca agebant vitam tanto abstinentiæ rigore districtam, vt etiam his qui erant religionis externi stuporis esset tam ardua conuersationis eorum professio. Eo enim feruore diuinarum Scripturarum lectionibus orationique ac operi manuum intendebant, vt nec escarum quidem appetitus, vel memoriam nisi alio tertiove die corporis interpellaret necessitas, cibumque non tam desideratum quã necessarium sumerent, nec ante Solis occasum, aliaq; sublimiora perfecerunt. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum lib.2.cap.5.*

B d. Thebaide est cœnobium, quanto numero populosius cunctis, tanto rigore districtius. In eo plusquam quinque millia fratrum ab vno reguntur Abbate, tantaque est obedientia, vt tam prolixus numerus omni æuo seniori subdatur, quanta non potest apud nos vni vel vnus obedire pro modico tempore *Idem libro 4.capite* 1.

B e. Igitur ambiens quis intra cœnobij recipi disciplinam, non ante prius admittitur, quam diebus decem vel eo amplius præ foribus excubans perseuerantiæ, ac desiderij sui, humilitatis ac patientiæ indicium demonstrauerit. Cumque omnium prætereuntium fratrum genibus prouolutus & ab vniuersis de industria refutatus, tanquam qui non religionis, sed necessitatis obtentu monasterium optet intrare, iniuriis & exprobrationibus multis affectus, experimentum dederit constanriæ suę, perquiritur, ne de pristinis facultatibus suis inhæserit ei, vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum sub monasterii disciplina esse non posse, sed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehēsurum esse virtutem, nec illa cœnobii paupertate ac districtione contentum fore, si in conscientia eius pecunię quãtulumcunque latitauerit. *Eodem lib.cap.3.*

B f. Cuius senioris scilicet deputati ad custodiam & instructionem nouitiorum hæc erit sollicitudo præcipua, vt doceat nouitium primitus suas vincere voluntates, quem in his diligenter exercens hoc illi semper imperare de industria procurabit, quæ senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis docti tradunt monachum, & maximè iuniorem, ne voluntutem quidem concupiscentię suæ refrænare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerit voluntates. Ideo cætera sine propriæ volun-

voluntatis mortificatione nihil valent. *Cassianus de institutis monachorum, lib. 4. cap. 8.*

Consequenter instruuntur in monasterio suscepti nullas prorsus cogitationes prurientes in corde perniciosa confusione celare, sed eas patefacere seniori, credere bonũ esse vel malum, quod pronunciauerit senioris examen, ita fit, vt in nullo circumueniatur à diabolo. *Et infra:* Alias subtilissimus diabolus illudere vel deludere iuuenem non poterit, nisi cum eum semper arrogantiam aut verecundiam ad cogitationum suarum velamen induxerit, &c. *Eodem lib. cap. 9.* B g.

Tanta obseruantia regula obedientiæ in eo cœnobio, vt iuniores absque Præpositi scientia vel permissu non solum non audeant cellam progredi, sed ne ipsi quidem cõmuni necessitati satisfacere sua authoritate præsumant. Impossibilia sibi imperata ea fide ac deuotione suscipiunt, vt tota virtute ac sine cordis hæsitatione perficere ea nitantur, & ne quidem impossibilia pro senioris reuerentia metiantur. *Eodem lib. cap. 10.* B h.

Itaque considentes intra cubilia sua ac meditationi studium pariter impendentes cum sonitum pulsantis ostium audierint ad orationem eos seu ad opus aliquod inuitantis certatim prorumpunt, vt qui inchoarit literam, finire non audeat, & non tam operis compendia sectetur quam obedientiæ virtutem exequi toto studio festinet, quam nõ solum operi manuum seu lectioni, vel silentio, verum cunctis virtutibus ita præferunt, vt huic censeant omnia postponenda. *Eodem lib. cap. 12.* B i.

Ante communem refectionem summa cautione seruatur, ne extra mensam quidquam cibi quisquam percipiat, vt incedentibus per hortos & pomeria ducatur sacrilegiũ non modo quicquam ex pomis aut fructibus aliis gustare, verumetiam & manu contrectare, absque eo quod palam cunctis reficientibus exhibetur. *Eodem lib. cap. 8.* B k.

In septimana cuiusdam fratris hebdomadarij coquinæ, cum præteriens æconomus tria lenticulæ grana iacere vidisset in terra, quæ ex manu hebdomadarij festinantis elapsa sunt, confestim super hoc Abbatem consuluit, à quo velut neglector sacri peculij ab oratione suspensus est, cuius negligentiæ reatus non aliter remissus est nisi eum publica pœnitentia diluisset. Non enim seipsos solum non B l.

esse suos, sed etiam omnia quæ sua sunt, credunt Domino consecrata, propter quod si quid fuerit semel in monasterio illatum cum omni reuerentia decernunt tractari. *Eodem libro vigesimo.*

B m. Frater quidam erga puritatem cordis sui intentus, cum ei post annos quindecim patris ac matris & amicorum multorum de prouincia Ponti plures epistolæ delatæ fuissent, accipiens fasciculum literarum, diuque apud seipsum voluens. Quanta erit cogitationum, inquit causa harum lectio vel ad inane gaudium vel ad tristitiam, si recensendo affectus earum, vel vultus quos tanto tempore dereliqui iterum eos reuisere ipsisque cohabitare animo cœperim! Hæc & similia voluens in suo pectore non solum nullam resoluere epistolam definiuit, sed ne ipsum fasciculum quidem resignare, ne eorum qui scripserant, vel nomina recensendo, vel vultus recordando à spiritus sui intentione cessaret. Itaque eum tradidit igni. Ite, inquiens, cogitationes, nec me vlterius ad illa quæ fugi, reuocare tentetis. *Eodem libro cap. 32.*

B n. Hæc est apud Ægyptum ab antiquis Patribus sancita sententia, operantem monachum dæmone vno pulsari otiosum innumeris spiritibus deuastari. *Eodem libro capite vigesimo-tertio.*

B o. Per Ægyptum Patres, nullo modo otiosos esse monachos, ac præcipue iuuenes sinunt, actum & profectum patientiæ & humilitatis sedulitate operis metientes, & non solum à nullo quidquam ad vsum victus sui accipere patiuntur, sed etiam de laboribus suis, non tantum hospites ac peregrinos reficiunt, verumetiam per loca Lybiæ sterilia, nec non per ciuitates his qui squalore carcerum contabescunt, dirigunt de fructu manuum suarum rationabile Deo sacrificium offerentes. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum, lib. 10. cap. 22.*

B p. Abbas Paulus cum in eremo vastiore consistens, quæ Porfirio vocatur, palmarum fructibus, & horto modicus haberet sufficientem alimoniam, nec posset aliquid aliud, vnde sustentaretur exercere, eo quod ab oppidis vel habitabili terra septem mansionibus, vel eo amplius deserti illius separaretur habitatio, collectis palmarum foliis quotidianum pensum, iugiter expetebat a se. Et cum opere totius anni antrum eius fuisset impletum, igne suppositꝰ

posito concremabat, probans sine opere manuum nec in loco posse monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen conscendere, &cæt. *Eodem libro, capite vigesimo-quarto.*

Hæc est antiquitus Patrum permanens sententia, omnimodis monachum fugere debere mulieres & Episcopos. Neuter enim finit eum, quem semel familiaritati suæ deuinxerit, vel quieti cellulæ vlterius operam dare, vel dictæ theoriæ per sacrarum rerum intuitum, purissimis oculis inhærere. *Cassianus de institutis monachorum, libro vndecimo, cap. 18.* B q.

Audiui in hac duntaxat regione quendam iuniorem, cum à suo increparetur Abbate, cur humilitatem quam renuntians pro modico tempore retentârat, cœpisset excedere, ac diabolica inflari superbia, summa contumacia respondisse: Nunquam ob hoc meipsum humiliaui pro tempore, vt semper subditus sim. Ad quod eius tam effrænе responsum, ita est senior obstupefactus, velut qui à Lucifero verba hæc prolata, non ab homine percepisset, vt nullam vocem aduersus tantam proteruiam de ore suo prorsus emittere, nisi gemitus de corde & suspiria potuerit, cogitans quod Dominus cum in forma Dei esset, humiliauit se, factus obediens, non vt ille diabolico tumore possessus, pro tempore, sed vsque ad mortem. *Cassian. de instit monach. lib. 12. c. 31.* B r.

Valens Imperator effræni audacia, legem dedit, vt monachi, id est, Christiani ad militiam cogerentur, ad vastasque illas eremi solitudines inaccessas, Tribuni & milites missi sunt, qui sanctos ac veros milites Dei, alio nomine persecutionis abstraherent. Occisa sunt ibi agmina multorum Sanctorum. *Orosius lib. 7. de orchestra mundi c. 33.* B s.

Item, vide Arsenius. a. e. i. Charitas. c. Cognatus. a. Contemplatio. a e. Dæmon. p r Detractio. h. Dormire. b. Eleemosyna. a a. Fulgentius. a. Furtum. f h. Humilitas. q Hypocrisis. a. Martinus. n. o. Mulier e f r. Obedientia. i k n. p s t. v z. Otium. b. Parisius. a. Religio, Sacerdos. d. Silentium. d e, Stabilitas. a c.

MONIALIS.

Possessor quidam Carterius nomine, quandam monialem rapuit, sibique illicito matrimonio iunxit. Cum ille sceleris conscius timeret, atque ad monachum quendã A.

nomine Menam, non præsumeret accedere, ne forte se aspere increparet, fecit oblationes suas, easque inter alias oblationes misit, sed cum coram eo fuissent deportatæ, spreuit, & abiecit dicens: Ite, & dicite ei: Oblationem suam Deo omnipotenti abstulisti, & mihi tuas oblationes transmittis? Ego tuam oblationem non accipio, quia suam abstulisti Deo. *Gregorius in Dialogis libro tertio capite vigesimo-sexto.*

B. Pachomius scripsit regulas, quibus moniales conuersationis suę momenta digererent. Exceptis enim melotis, quas fœminæ non habebant, omnis institutionis earum forma monachis eius probatur esse consimilis. Si quis autem monachus habebat propinquam aut sororem, eamque visitare voluisset, mittebatur cum eo vnus de senioribus probatæ vitæ, & primum videbant eam, quæ sororibus præerat, deinde sub eius præsentia & aliarum, cum omni pudore & gratia sanctitatis cernebat eam nihil ei deferens, nec ab ea aliquid accipiens. *Et infra.* Quod si defuncta esset virgo, curantes funus eius reliquæ deferebant vsque ad ripam fluminis, quod vtraque monasteria diuidit psalmos ex more cantantes. Tunc transeuntes monachi cum ramis palmarum & oliuarum frondibus psallentes transuehebant, & in sepulchris suis condebant. *In vitis Patrum in vita S. Pachomij.*

C. Cum Abbatissa quædam ad quendam principem accessisset, implorans eius opem contra monasterij perturbatores, venissetque cornuta, & habitu dissoluto, & indecenti statui monachali, respondit ei Princeps: Domina prius habebam voluntatem bonam ad vos & vestrum monasteriũ, sed quia in habitu tali vos video, vobis non auxiliabor in aliquo. Hæc ego recolo me legisse.

Item, vide Accusatio. b. Episcopus. h. Furtum. h. Humilitas. e. Mulier. q.

MONITIO.

Vide Humilitas. z.

MONS.

A. AD preces Gregorij Neocæsariensis legitur mons retractus, & dedisse locum basilicæ ædificandæ. *In histor. scholast. parte 7. c. 8. & Eccl. hist. lib. 7. c. 26.*

Vir

Vir vitæ venerabilis Nonnosus, præpositus monasterij quod in Socratis monte situm est, in mole saxi, per eius orationem de loco translati, quod quingenta boum paria non possent mouere, imitatus est factum Gregorii qui montem mouit. *Gregorius in Dialogis libro primo, capite septimo.* B.

MONSTRVM.

ANtonius progrediens in eremo, inter conuallem saxosam videt homunculum aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis, in caprarum pedes desinebat, qui offerebat eidem palmarum fructus ad viaticum: quo cognito gradum pressit, & quisnam esset interrogans, hoc responsum accepit. Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos, Satyrosque, & incubos colit: legatione fungor gregis mei, precamur, vt pro nobis communem Dominum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognouimus. Talia eo loquente, faciem lachrymis rigabat Antonius, gaudebat quippe de Christi gloria, & interitu Sathanæ, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris. Bestiæ Christum loquuntur. Hæc ne cui scrupulum moueant, sub Rege Constantino, vniuerso mundo teste defenditur. Nam & Alexandriam istiusmodi homo perductus, magnum spectaculum populo præbuit, & postea cadauer exanime, ne calore æstatis dissiparetur sale infusum, Antiochiam, vt ab Imperatore videretur, allatum est. *Hieronymus in vita sancti Pauli primi Eremitæ.* A.

Quæritur, vtrum ex Adam credendum sit nata esse monstruosa hominum genera, quæ gentium narrat historia. Omnia genera hominum quæ dicuntur esse, credere non est necesse. Verum quisquis vspiam nascitur homo, id est, animal rationale mortale, quamlibet nostris ingerat sensibus formam, ex illo vno protoplasto originem ducere nullus fidelium dubitauerit. *Augustinus 16. de Ciuitate Dei, capite octauo.* B.

Androgyni, quos Hermaphroditos nuncupant, quamuis rari sint, difficile est tamen, vt temporibus desint, in quibus sic vterque sexus apparet, vt ex quo potius debeant accipere nomen, incertum sit, à meliore tamen, hoc est, ma- C. *Semimares.*

sculino, vt appellarentur, loquendi mos præualuit, nam nemo vnquam Androgynæas aut Hermaphroditas nuncupauit. *Ibidem.*

D. Ante annos aliquot duplex homo natus est superioribus membris, inferioribus simplex; nam duo erant capita duo pectora, quatuor manus, venter vnus, & pedes duo, & tam diu vixit, vt multos ad eum videndum fama traheret. *August. 16. de Ciuit. Dei, c. 8.*

E. Antoniam Drusi non spuisse percelebre est, nonnullos nasci accepimus concretis ossibus, eosque sudare nec sitire, qualis Syracusanus Lygdamus fertur, cuius ossa deprehensa sunt, non habere medullam. *Solinus in libro de mirabilibus mundi, cap. 2.*

F. Romæ puer ex ancilla natus est, quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, totidem auribus, natura virili duplex. *Orosius de orchestra mundi lib. 5. cap. 6.*

G. Tempore Henrici quarti Imperatoris in confinio Normanniæ portentum visum est. In vna vel potius duabus mulieribus duo erant capita, quatuor brachia, cætera gemina vsque ad vmbilicum, inferius singula, ridebat, edebat, loquebatur vna, flebat, esuriebat, tacebat altera, ore gemino manducabatur, sed vno meatu egerebatur. Vna defuncta superuixit alia ferè triennio mortuam portans, donec & pondere molis & nidore cadaueris defecit. *In spec. hist. lib. 26 cap. 38.*

H. Henrici quinti Imperatoris tempore in parochia Legiensi, porca porcellum faciem hominis habentem enixa est, & pullus gallinæ quadrupes natus. *In aurea legenda sub titulo de S. Pelagio Papa.*

I. Lotharij Imperatoris tempore, mulier quædam in Hispania monstrum bis gemini corporis enixa est, auersis vultibus & corporibus sibi cohærens. Ante quidem effigies erat hominis integro corpore distincta, retro vero facies canis, corporis & membrorum proprietate integra. *Ibidem.*

Item, vide Mirabile. v x. a. a. Prodigium. c. k.

MORBVS.

Vide Brachmani A.

MORS.

APud Græcos moris est, vt cum Imperator quis creatur, mox vt fuerit corona redimitus, cum procerum vallatur obsequiis, quidam sibi præsto sit obuius, qui vna manu vasculum plenum mortuorum ossibus ac pulueribus offerat, in alia stuppam lini subtiliter pexam, ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, & repentè in ictu oculi consumitur, vt in altero debeat considerare, quid est, in altero valeat videre, quod habet. In stuppa iam colligit in die iudicij quam subito mundus ardebit, vt de imperij fastigio non insolescat, & de dignitatis apice non infletur. *Petrus Damiani in epist. 16. ad Alexandrũ Papam lib. 1. epist.* A.

Audiens Ioannes Eleemosynarius consuetudinem esse, quod mox vt Imperator coronatus est, confestim monumentorum ædificatores sumunt quatuor vel quinque marmorum species diuersi coloris, & ingredientes ad Imperatorem dicunt. De quali marmore vel metallo iubet imperium tuum sibi fieri monumentum? Imitatus hoc, monumentum sibi fieri præcepit, sed tamen vsque ad obitum id imperfectum manere fecit, ordinauitque aliquos, qui ad eum, cùm in celebri festiuitate cum clero consisteret, accederent, sibique dicerent: Domine monumentum tuum imperfectum est, pręcipe, vt consummetur, eo quod nescias, qua hora fur veniat. *In legenda aurea sub rubrica de S. Ioanne Eleemosynar. & apud Surium 27. Ianuar.* B.

In monasterio sancti Gregorij, quidam frater adeo febribus correptus est, vt vltimum flatum emittere videretur, sed cum monachi cum eo psallerent, & psalmodiam interrumpentes ei detraherent, ipse reuiuiscens, & oculos subridendo concutiens, ait: Parcat vobis Deus fratres, quare mihi detrahere voluistis? nam tam à vobis, quam à diabolo, vno tempore fui accusatus, & nesciebam, cui calumniæ prius responderem. Sed si quandoque quemlibet migrantem videritis, eidem non detractionem, sed compassionem impendatis, vtpote qui ad tam districti Iudicis iudicium cum criminatore suo vadit. *In aurea legenda sub titulo de S. Gregorio.* C.

Tantæ pietatis ac dulcedinis fuit S. Ambrosius, vt cum alicuius sancti Sacerdotis vel Episcopi sibi obitus nũtiare- D.

tur, sic amarissimè flebat, vt vix consolari valeret. Cum autem rogaretur, cur viros sanctos sic fleret: aiebat, ne putetis me flere, quia recesserint, sed quia me præcesserint, & quia difficile inuenietur, qui tam dignus eorum officio habeatur. *In aurea legenda de eodem.*

E. Beata Maria appropinquante hora sui exitus, foras deferri se fecit, vt cœlum videre posset, iussitque se in terram super cinerem poni, & signum crucis coram se teneri, iussitque vt passio secundum Lucam coram se legeretur. Et cum diceretur: Pater in manus tuas commendo spiritum meum, illa spiritum emisit. *In aurea legenda sub titulo de S. Martha.*

F. Laudabat Augustinus illos, quibus moriendi desideriũ erat, & sæpius recitabat exemplum Ambrosii, qui cum in extremis esset, & rogaretur, vt prolongationem vitæ sibi precibus obtineret, respondit: Non sic vixi, vt pudeat me inter vos viuere, nec mori timeo, quoniam bonum habemus Dominum. Quod responsum mirabiliter extollebat. *In aurea legenda sub titulo de beato Augustino, & apud Suriũ 28. Aug. cap. 27. vita S. Augustini.*

G. Augustinus dissolutioni corporis appropinquans hoc memorabile docuit, nullum hominem quantumcunque excellentis meriti, sine confessione & Eucharistia debere transire. *Vt supra.*

H. Quædam mulier beato Francisco deuota, subito vni de Sacerdotibus dixit: Volo pater confiteri. Ego mortua fueram & diro carceri mancipanda, quia peccatum vnũ quod tibi pandam, non fueram confessa, sed orante pro me beato Francisco, ad corpus redire mihi indultum est. Confessa ergo, & absolutione recepta, in Domino obdormiuit. *In aurea legenda sub tit. de B. Francisco.*

I. Cum beatus Martinus aliquandiu molestia febrium teneretur, & à discipulis rogaretur, vt in lectulo suo in quo in cinere & cilicio decumbebat, stramentum aliquod poneretur, non decet, inquit, filii, Christianum, nisi in cinere & cilicio mori. Ego si aliud exemplum vobis reliquero, ipse peccaui. *In aurea legenda sub tit. de B. Martino.*

K. Princeps quidam Salernitanus, cum quadam die prospexisset de monte Vesuuio flammas erumpere, protinus ait: Procul dubio aliquis sceleratus diues in proximo moriturus est. His dictis, proxima nocte dum idem Princeps secu-

securus cum meretrice concumberet, expirauit. Est enim talis consuetudo in illis partibus, vt imminente morte diuitis reprobi, mons ille flammas euomat sulphureas. *Petrus Damiani epist. lib. 1. epist. 9. ad Nicolaum Papam.*

L. Saladinus cum apud Damascum sciret sibi mortem imminere, signiferum suum vocauit, dicens: Tu qui solebas ferre vexilla mea per bella fer vexillum mortis meæ, sc. panniculum vilem per totam Damascum clamando. Ecce Rex totius Orientis moriens non fert secum nisi hoc pallium vile, & sic mortuus est. *In Speculo histor. lib. 29. capite 54. & in summa de vtiis & virtutibus in tractatu auaritiæ, rubrica 4. Antonius p. 2. tit. 17. cap. 9.*

M. Quidam Rex Lotharingię iuuenis cum esset in extremis, respiciens palatium & domos suas, dixit: O Domine Deus, quam contemnendus est mundus iste. Ecce ego qui tot habui palatia & hospitia, nescio quo hac nocte debeo ire vel quis me hospitio debet recipere. *Hombertus in libro de dono timoris.*

N. Cum tumba Alexandri esset aurea, & in palatio conuenissent multi philosophi, vnus dixit: Alexander heri ex auro fecit thesaurum: nunc aűt æque aurű de eo facit thesaurum. Alius: Heri non sufficiebat sibi ipsi totus mundus, hodie ei solæ quatuor vlnæ sufficiunt. Alius: Heri populo imperauit, hodie imperat illi. Alius: Heri ducebat exercitus, hodie ab illis traditur sepulturæ &c. *Petrus Alphontius in tractatu de prudentia.*

O. Quidam magnæ literaturæ datus mundi vanitatibus, audiens in matutinis de longa vita Patrum primitiuorum, & quod in fine de quolibet dicebatur, & mortuus est, cogitauit etiam quod sic eueniret ei, & ex hoc intrauit ordinem prædicatorum, vbi enituit vir magnæ authoritatis, & sanctitatis. *Humbertus in libro de dono timoris.*

P. Brachmanni quasi philosophi in deserto omnia műdana spernebant, quibus missis ab Alexandro nunciis mandauit vt ab eo peterent, quidquid vellent. At illi dixerunt: Da nobis immortalitatem. Quo respondente, quomodo vobis dare potero, cum etiam ego non habeam? Illi rescripserunt: Tu ergo cum sis mortalis quare tot mala faciendo discurris? *Iacobus Vitriaco libro primo, capite nonagesimosecundo, hist. Orient.*

Q. Apud Diuionem contigit, quod quidam vsurarius du-

cens vxorem, ante portale Ecclesiæ in quo vsurarius insculptus erat, cum quadam bursa, & ecce subito cecidit illa bursa lapidea, super caput vsurarii, & statim expirauit. *Humbertus in libro de dono timoris.*

R. Lapis quidam missus fuit Alexandro, qui positus in vna parte stateræ, ponderabat plusquam alia quæcunque poni possent in alia: posito autem puluere super lapidem, minus ponderabat, quam quodcunque poni posset in alia parte stateræ, quod videntes sapientes nimis mirabantur, quorũ vnus ait: Iste lapis vobis demonstrat quid estis, nunc enim ponderatis plusquam totus mundus, qui vos sustinere non potest, sed posito super vos puluere, in morte minus eritis quam aliquis mundi. *In gestis Alexandri.*

S. Cum quidam miles flagitiosus, nullam pœnitentiam sibi indictam ab Alexandro Papa, vellet facere, dedit ei annulum suum, & iniunxit, quod pro pœnitentia portaret, tali conditione, quod quando eum respiceret, cogitaret de morte sua. Quod cum pluribus diebus fecisset, rediit ad Papam, & dixit quod paratus erat quamcunque pœnitẽtiam facere. *Humbertus in libro de dono timoris.*

T. Beato Ioanni eleemosynario quidam totum aurum quod habebat, nempe septem libras & dimidiam obtulit, rogans eum vt oraret pro salute vnici filii sui, quod cum ille fecisset, mortuꝰ est puer, cumq; ille valde tristis esset, vidit in somnis quendã quasi in habitu patriarchæ dicẽtem sibi: vt quid turbaris frater? Nonne rogasti me vt peterem à Deo quatenus filium tuum saluaret: Ecce saluus factus est, crede mihi, quia si viueret, prauus homo fieret. Surge & glorifica Deum, qui ab hoc vano seculo saluauit filium tuum. *In Speculo histor. lib. 23. cap. 110.*

V. Massagetæ & Derbices miserrimos putant, qui ægrotatione moriuntur, & parentes, cognatos senes iugulatos deuorant, dicentes: rectius est vt à se potius quam a vermibus consumantur. Tibareni, senes quos dilexerint, in paribulo suspendunt. Scythę viuos infodiunt cum mortuorum ossibus. Bactri canibus adhoc ipsum nutritis, obiiciunt senes. Quod cum Alexandri prędfectus Nicanor emendare vellet, pæne amisit prouinciam. *Hieronymus contra Iouinianum libro 2. cap. 6.*

X. Essedonum moris est parentum funera prosequi cantibus & laniare corpora, capitum ossa auro incincta in po-

culorum

culorum tradere ministerium. *Solinus de mirabilibus mundi.*

Pindarus cum in gymnasio super gremium pueri quo vnicè delectabatur, quieti se dedisset, placidum finem accepit. Nec enim prius decessisse cognitus est, quã cum à Gymnasiarcha claudere volente locum, nequaquam excitaretur. *Valerius libro 9 cap. 12. Suidas.* Y.

Cum Iouinianus Imperator de Perside ad Illyricum remeasset, in quoddam cubiculum nouum se recepit, vbi calore prunarum, & nidore parietum prægrauatus & suffocatus, vitam finiuit. *Hugo Floriacensis libro 5. & in Speculo histor. lib. 15. cap. 47.* Z.

Philippus Ludouici Grossi filius adhuc puer, dum Parisius equo vehebatur iuxta Ecclesiam Sancti Geruasii, porcus equi pedibus se fortè submittens, equum super ipsum præcipitem dedit, & mortuus est. *In Speculo histor. libro decimoseptimo cap. quarto.* Aa.

Regina Clotildis, vxor Clodouęi Regis, filio suo primogenito baptizato, & in albis mortuo. Ego, inquit, pro hac causa nullo dolore coarctor, sed Deo gratias ago, quia me dignam dixit, vt de vtero meo primogenitum recipere dignaretur in regnum suum. *Gregorius Turonẽsis in gestis Francorum, & in Speculo historial. libro vigesimosecundo, capite quinto.* Ab.

Legitur quod Adam & Eua, quando viderunt mortem Abel, luxerunt centum annis, intelligentes mortem illam, mortem esse peccati. *Gulielmus Lugdunensis in summa de vitiis in tractatu iræ rubrica 19.* Ac.

Anaxagoras, quærenti sibi ante mortem, an in patriam vellet deferri, nihil necesse est, inquit, vndique enim ad inferos tantundem est. *Tullius lib. 1. Tusculanarum quæst.* Ad.

Homo moritur cum anima corpus relinquit solutum lege naturæ. Mori etiam dicitur, cum anima corporeas illecebras cõtemnit & cupiditatum exuit passiones. *Macrobius in somnium Scipionis lib. 1. cap. 17.* Ae.

Mos erat Ethnicorum incondita corpora seruare nouem diebus & plangere & fouere ea calida aqua, vt sciretur vtrum anima egressa an sopita esset. Condita quadraginta diebus seruabant. Hebræis mos erat incondita seruare diebus septem, condita diebus triginta. *In scholast. histor. super Genesis caput de iuramento quod fecit Ioseph patri.* Af.

Plotinus excellẽter Platonem laudauit. Is, cũ de huma- Ag.

nis

Lib.1.de dubiis anima. nis animis ageret, Pater misericors, inquit, mortalia illis vincula faciebat. Ita hoc ipsum, quod mortales sunt homines, ad misericordiam Dei Patris pertinere arbitratus est, ne vitæ huius miseria semper tenerentur. *August. 9. de ciuitate Dei capite* 10.

A h. Sæpe solet animabus exeuntibus electorum dulcedo laudis cœlestis erumpere, vt dum libenter eam audiunt dissolutionem carnis ab anima non sentiant. Vnde quidam Seruulus nomine, meritis diues, quem longa ægritudo dissoluerat, qui in dolore semper gratias agebat, qui omni tempore vitæ paralyticus iacuerat, cum se morti iam proximum agnouisset, peregrinos admonuit quos susceperat hospitio, vt surgerent, & cum eo pro expectatione sui exitus psalmos decantarent. Cumque cum eis & ipse moriens psalleret, voces psallentium repentè compescuit dicẽs: Tacete, tacete, nũquid non auditis quantæ resonent laudes in cœlo? Et dum ad easdem laudes intenderet, sancta illa anima soluta est. *Gregorius in Dialogis libro quarto, capite decimoquarto.*

A i. In Marsorum prouincia Diaconus fuit, quem Longobardi tenuerunt, quorum vnus educto gladio caput eius amputauit, sed cum corpus eius in terram caderet, interfector eius spiritu immũdo correptus est & ad eius pedes corruit, & quod amicum Dei occiderat, inimico Dei traditus ostendit. *Et infra.* Fortasse est nonnunquã electorum culpa licet minima, quæ in eadem morte debebat resecari. Quod & sacra testantur eloquia. Nam vir Dei contra Samariam missus, quia per inobedientiam in itinere comedit, hunc leo in itinere occidit, sed statim illic scriptum est, quia stetit leo iuxta asinum & non comedit de cadauere. Ex qua re patet quod inobedientia in ipsa fuit morte laxata. *Gregor. in Dialogis lib. 4. cap. 23. & 24.*

A k. In ea mortalitate, quæ Patricii Marsi temporibus hanc vrbẽ vehementer afflixit, in domo Valeriani aduocati, puer armentarius fuit præcipuæ simplicitatis & humilitatis. Idem vero puer percussus est, qui subito sublatus à parentibus rediit, simulque Dominum suum vocari fecit, cui ait: Ego in cœlo fui, & qui de hac domo morituri sunt, agnoui. Tu vero ne timeas, quia hoc tempore moriturus non es. Vt vero scias me in cœlo fuisse, ecce accepi illic, vt linguis omnibus loquar. Deinde narrato qualiter eis tam in Græca

quam

quam Bulgarica lingua perfectè loquutus est, subditur. Mirati sunt qui audiebant, atque ex duarum linguarum experimento, quas eum antea nescire nouerant, de omnibus crediderunt, quas probare non valebant. Tunc per biduum mors eius dilata est, sed die tertio, quod occulto iudicio nescitur, manus ac brachia lacertosque suos dentibus lacerauit, atque ita è corpore exiit, quo mortuo omnes illi quos prædixerat, mortui sunt. *Gregorius in Dialogis libro 4. capite 26.*

A l. Theodorus nomine quidam, inquietus valde fuit, qui in monasterium meum, fratrem suum magis necessitate, quam voluntate sequutus est, cui nimium graue erat, si quis pro salute sua aliqua loqueretur: bona autem non solum facere, sed et audire nō poterat. In hac aūt pestilentia, quæ nuper huius vrbis populū magna ex parte consūpsit, percussus est in inguine. Cumq; extremū spiritū ageret conuenerunt fratres, vt egressū eius orādo protegerent. Cuncti aūt fratres tanto pro eo cœperūt enixius orare, quanto eū iam videbant sub celeritate discedere. Tunc repentè cœpit eisdem astantibus clamare. Recedite, ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam me deuorare non potest. Date locum, vt me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Tunc fratres cæperunt ei dicere: Quid est quod loqueris? Signum tibi sanctæ crucis imprime. Respondebat ille: Volo me signare, sed non possum, quia squamis huius draconis premor. Cum hoc audissent fratres, prostrati cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehemētius orare. Et ecce subito cæpit clamare: Draco, qui me ad deuorandum acceperat, orationibus vestris expulsus est. Pro meis peccatis intercedite, quia conuerti paratus sum, & secularem vitam funditus relinquere. Ergò reseruatus ad vitam, toto ad Deum corde conuersus est, & postquam mente diu est flagellis attritus, tunc eius anima carne soluta est. *Gregorius in Dialogis lib. 4. cap. 37.*

A m. Plerumque de culpis minimis ipse solus pauor egredientes animas iustorum purgat, sicut narrari de quodam sancto viro mecum frequēter audisti, qui mortem veniens vehementer timuit, sed post mortem discipulis in stola alba apparuit, & quàm præclare sit susceptus, indicauit. *Gregor. in Dialogis libro 4. capite 46.*

A n. Dixit Abbas Elyas. Ego tres res timeo, vnam cum egressura

ſura eſt anima mea, aliam quando occurſurus ſum Deo, tertiam quando proferenda erit contra me ſententia. *In vitis Patrum libro 3. parte 1.*

Ao. Theophilus Epiſcopus cum moriturus eſſet dixit: Beatus es Abba Arſeni, quia ſemper hanc horam ob oculos habuiſti. *Ibidem.*

Ap. *Plin. l. 7. cap. 52.* Atilius à medicis, & domeſticis mortuus creditus, cum aliquamdiu humi iacuiſſet, elatus poſtquam corpus eius ignis corripuit, viuere ſe proclamauit, & auxiliũ pædagogi ſui inuocauit. Sed iam flammis cruciatus fato ſubſtrahi nõ potuit. *Lib. 10. de Rep.* Plato ſcribit Pamphiliũ inter eos qui in acie ceciderant, decem diebus iacuiſſe, biduoque poſtquam inde ſublatus eſſet, impoſitum rogo reuixiſſe, ac mira quædã tempore mortis viſa narraſſe. *Macro. in ſom. Scipion.* *Valerius libro 1. capite 8.*

Aq. *Plin. l. 7. cap. 52.* Antipater Poeta Sidonius, omnibus annis, vno tantum die, quo genitus erat, febri implicabatur. Cumque ſenex fuiſſet, natali ſuo conſumptus eſt. Polyſtratus & Hipoclides eodem die nati, Epicuri ſectam ſequuti, eodẽ die mortui referuntur. *Ibi Polyſtrat. meminit Laertius in Epicuro.*

Ar. Alacris & fortis Cimbrorum & Celtiberorum philoſophia, qui in acie gaudio exultabant, tanquam glorioſè vita exceſſuri, lamentabantur in morbo, quaſi turpiter perituri. Laudanda vtrorumque populorum animi præſentia, quod & patriam fortiter tueri, & fidẽ amicitiæ conſtanter præſtandam arbitrabantur. *Val. lib. 2. cap. 6. Cicero Tuſc 1.*

Aſ. Thraciæ natio merito ſibi laudem ſapiẽtiæ vendicauit, quæ natales hominũ flebiliter, exequias hilariter celebrat. Hæc ſine vllis doctorum præceptis verum conditione noſtræ habitum peruidit. *Ibidem Val. Herodot. 5. Solin cap. 15.*

At. Indorum fœminæ, cum more patrio complures eidem eſſe nuptæ ſoleant, mortuo marito incertamen veniunt, quam ex his maximè dilexerit, victrix gaudio exultans, deductaque à neceſſariis, coniugis ſe flammis ſuperiacit, & cũ eo crematur: ſuperatæ cum triſtitia & mærore in vita remanent. *Ibidem Val.* Cicero *Tuſc Solinus cap. 5.*

Au. Horatius Puluillus, cum in Capitolio Ioui ædem dedicaret Pontifex, inque nũcupatione ſolemnium verborum Poſtem tenens, mortuũ eſſe filiũ ſuum audiſſet, nec manũ à poſte remouit, ne tãti templi dedicationem interrumperet, nec vultum mutauit, nẽ patris magis q̃ Pontificis partes egiſſe videretur. *Valer. lib. 1. cap. 10. Liu. 2. Dionyſ. 5. Tacitus 19.*

Xenophon

Xenophon proximus à Platone fælicis ac beatæ facundiæ gradus, cum solemne perageret sacrificium, è duobus filiis maiorem natú Gryllum, apud Mantineam, in prælio cecidisse cognouit, nec ideo institutum Deorum omittendum putauit, sed tantum coronam deponere contentus fuit, quem vt audiuit fortissimè pugnantem interiisse, capiti reposuit. *Valerius lib.5.cap.10.*

Ax. *Laert. in vita. Stobæus ser. 106. Ælian. hist.*

Anaxagoras audita morte filii, nihil mihi, inquit, inexpectatum, aut nouũ nũncias. Ego illum ex me natum, sciebam esse mortalem. Hoc docere volens, ita liberos esse procreandos, vt meminerint iis à rerum natura & accipiendi spiritus, & reddendi eodem momento temporis legem dici. *Ibidẽ Valer. Laertius in vita. Cicero Tusc. 3. Aelianus hist. 3.*

Ay.

Socrates cum Atheniensium scelerata dementia tristem de capite eius sententiam tulisset, & forti animo portionẽ veneni accepisset, admoto iam labris poculo, vxore Xãtippæ inter fletũ vociferanti innocentem eum periturũ, quid ergo, inquit, nocenti mihi mori satius esse duxisti? ô immẽsam illam sapientiam, quæ ne in ipso quidem vitæ excessu obliuisci sui potuerit! *Val. lib. 7. cap. 2. Laertius in vita.*

Æschyli poetę excessus, vt non voluntarius, sic ob nouitatem casus referẽdus in Sicilia mænibus vrbis, in qua morabatur, egressus aprico in loco resedit, super quem Aquila testudinem ferens, elusa splendore capitis [erat enim capillis vacuum] perinde atque lapidi eam illisit, vt fractæ testudinis carne vesceretur, eoque ictu origo fortioris tragædiæ extincta est. *Valerius libro 9. capite 12. Suidas. Plin. lib. 10. cap 3. Aristophanes in ranis.*

Az.

Non vulgaris etiam Homeri mortis causa fertur, qui in Insula, quia quæstionem à piscatoribus propositam soluere non potuisset, dolore cõsumptus creditur. *Ibidem Val. Plut. in vita Sed Herodotus aliter.*

Ba.

Quæstio fuit talis. Plato ibat spaciatum in littore maris, quem cum viderent nautę inuidentes, deriserunt. Qui cum quæsiuisset, quid haberent? Responderunt. Quotquot cœpimus non habemus, & quotquot non cępimus, habemus, pannos enim expediculabant, pediculos mactabant. Plato vero cogitans de piscibus, non intelligens, non dormiuit, non comedit, & mortuus est. Iste fuit Homerus, qui etiam Plato vocatus est. *Ioannes Galensis in compendiloquio de dictis & vita philosophorum parte 3.*

Bb.

Q Milo

Bd. Q. Milo Crotomates cum quercum fissam cuneis vidisset, fretus viribus accessit, & diuellere conatus est, quem arbor in suam naturam reuocata excussis cuneis compressit eumque feris lacerandum præbuit. Item Polydamas tempestate speluncam subire coactus, eam sepulchrum habuit illius ruina. Possunt hi præbere documentum nimio robore membrorum aciem mentis hebescere, ne supra mortalem sit fælicitatem, eundem & validissimum esse, & sapientissimum. *Valerius lib.9.cap.12. Pausanias. Suidas.*

Agel.15. cap.16. Ouidius in Ibim.

Be. Xerxes Rex pro totius Asiæ iuuentute, quæ intra centum annos obitura esset, fleuit, qui in specie aliena suam conditionem deplorasse videtur. *Valerius libro 9.cap 13.*

Herodo. lib.7.

Bf. Quanti in mediis opibus & inter infulas consulatus repentina morte subtracti sunt: Nuper Imperator Valentinianus, cum cõtra Sarmatas Quadosque propter Illyrici vastationem in consistorio sæuus infremeret, & totius gentis excidium minaretur, sanguine erumpente discrepuit. Necdum annus expletus est, quo Principem Gratianum prodente exercitu suo ante fæda captiuitas, deinde miserabilior oppressit interitus. *Hieron. in epistola ad Præsidium.*

Item, vide Arsenius.m. Caritas. d. Diuitiæ.c. Gaudium. a b Hilarion. a. Mulier.i. Nicolaus. c. Paupertas. d e. Peregrinatio. b. Philosophia.c. Roma. b. Situla. a. Tentatio. o. Timor.c. Vita.b. Voluptas.c.

MVLIER.

A. CVm Genebaldus vir prouidus neptem beati Remigii in vxorem haberet, & se religionis causa mutuo absoluissent, ipsum Genebaldum Remigius Laudunensem Episcopum ordinauit, ad quem frequenter vxor causa instructionis veniens, tandem ab eo imprægnata peperit filium, quem de mandato Patris latronem nominauit. Ne autem suspicio oriretur, vxorem prius ad se venire permisit, quę iterum imprægnata pariens filiam vulpeculam nominauit. Tandem beatum Remigium adiit, & ille confessum blandè cõsolans in cellula septem annis reclusit, & interim suam Ecclesiam gubernauit. Septimo anno Genebaldo peccatum suum Angelus nuncians, & egredi de cella pręcipiens, ostiũ aperuit, sigillo quo beatus Remigius illud firmauerat, saluo remanente. Tunc Genebaldus iactãs se in medio ostii in modum crucis ait. Et si Dominus meus Iesus Christus ad

me

me veniret, non egrediar hinc nisi Dominus meus Remigius veniat. Tunc beatus Remigius monente Angelo Laudunum venit, & in locum suum eum restituit, & vsque in finem sancte vixit, & Latro filius suus ei in Episcopatu successit. *In aurea legenda de sancto Remigio. Hincmarus in Vita S. Remigii apud Surium* 13. *Ianuarii. Petrus Damianus l.* 1. *epist.* 10. *ad Alex. Papam, & epist.* 9. *ad Nicolaum Papam. Sigebert. ad annum* 500.

B. Sanctus Fælix à quadam vidua per tres menses alimenta suscepit, nunquam tamen faciem eius vidit. *In legenda sancti Fælicis.*

C. Theodas magus audiens Regem Auenir valde turbatum quod filium suum Iosaphat à fide Christi non posset auertere, venit, & quod filium suum ad patrias leges faceret redire promisit. Cui Rex. Si hoc, inquit, feceris, statuam auream tibi erigam. At ille. Remoue à filio tuo curam, & mulieres decoras & ornatas introduci præcipe. Nihil enim sic potest seducere Iuuenes, sicut facies mulierũ. Ergo rex omnibus ministris eiectis puellas decoras ei sociauit, quæ eũ semper ad libidinẽ prouocabant. Illæ tamen non potuerunt eum peruertere, eum gratia diuina iuuante. *In aurea legenda sub titulo de Barlaam, cuius historiam scripsit Damascenus.*

D. Post mortem viri, Paula nunquam cum viro comedit, quamuis sanctum, & in pontificali sciret culmine positũ. *Hieronymus in Vita eius.*

E. Regina Francorum Vltrogoda, audiens Carilephi Abbatis vitæ qualitatem, misit ad eum, desiderans eius præsentia perfrui, & animam suam Deo commendare per eius preces. Quod si, inquit, precibus meis annuerit, omnia fisci illius prædia in cuius parte residet, ei tribuam. quib. auditis: Ite, inquit, & Dominæ vestræ hæc verba referte. Si quid præualeo, pro ea exorabo, certum tamen habeat, quamdiu in corpore ero, faciem me mulieris nunquam visurum. Fisci sui partem cui voluerit, attribuat. Cum ergo post mortem illius, fama de eo talis spargeretur, Sathan inuidus mulieris cuiusdam inhonestæ cor adeo face incredulitatis igniuit, vt comam incideret, vestes viriles sumeret, venitque ad monasterium. Ea vero domus interiora petente, & scrutari volente, gemina capitis eius lumina crepuerunt. *In gestis Sancti Carilephi apud* *al. Altegedis.*

Surium 1. Iulii, & in speculo histor. libro vigesimo primo. capit 44.

F. Anno Domini 1025. Vrbanus papa venit in Galliam, & celebrauit concilium apud Claromontem, in quo excommunicauit Philippum Regem Francorum, qui viuente vxore sua superinduxerat alterius viuentis vxorem, & omnes ei consentientes, & Reginam maledictam donec ad emendationem venerint. Philippus autem amore illius mulieris ita captus erat, vt illa sibi in omnibus imperaret. Denique passus est aliquantis annis ab omnibus se digito notari, & excommunicari propter eius libidinem. *In speculo histor. libro 26. capitulis 88. 90. 29. Iuo Carnutensis in epist. Guliel Malmesb libr. 4. c. 2. Card. Baron. tom.* 11 *ad annum* 105. *Aimoinus de gest. Franc. lib.* 5 *c.* 54.

H. Martinus qui in monte Marsico, in quodam specu multis annis fuit, inclusionis suæ tempore decreuerat, vt vltra mulierem non videret. Quod quædam mulier audiens, audacter ascendit montem, & in specum descendit At ille eius vestigia & vestes intuens orauit, in terra depressa facie. & iacuit quousque mulier à fenestra cellulæ fatigata recederet, quo die vitam finiuit. *Et infra.* Dum prius in eodem monte se contulit, catena ferrea sibi ligauit pedem, eamque saxo ex parte altera affixit, ne ei vltra liceret progredi, quam quantitas catenæ tendebatur. Quod vir Dei Benedictus audiens, mandare curauit: Si seruus Dei es, non te teneat catena ferrea, sed catena Christi. Ad quam vocem protinus eandem compedem soluit, & in tanto spatio se sine catena coercuit, in quanto & ante ligatus mansit. *Gregorius in Dialogis lib* 3. c. 16.

al. Martinus.

I. In Nursiæ prouincia, Præsbyter quidam cum magno timore sibi commissam regebat Ecclesiam. Hic Presbyteram suam quasi sororem diligens, nec quidem ab ea sibi ministrari patiebatur. Hic ergo anno quadragesimo ordinationis suæ, febre correptus ad extrema deductus est Sed cum Præsbytera conspiceret quasi in morte distentum, solutis membris, si quod adhuc spiramen inesset naribus eius, apposita aure curauit dignoscere. Quod ille sentiens, feruente spiritu collegit vocem, dicens: Recede à me mulier, adhuc igniculus viuit, paleam

colle

tolle. Illa ergo recedente, cœpit cum magna lætitia clamare. Bene veniunt Domini mei, qui ad tantillum famulum vestrum dignati estis conuenire, venio, venio, gratias ago. Cumque hæc crebro repeteret, noti sui quibus hæc diceret, requirebant. Quibus respondit: Nunquid huc conuenisse Sanctos Apostolos non videtis? Petrum & Paulum non aspicitis? Ad quos iterum conuersus dixit: Ecce venio, ecce venio. Atque animam inter hæc verba reddidit *Gregorius in Dialogis libro quarto, capite vndecimo.*

K. Dixit Abraham discipulus Abbatis Sisoy. Pater senuisti, eamus parum iuxta mundum. Sisoy dicit ei. Vbi non est mulier illuc eamus. Dixit ei discipulus. Vbi est locus non habens mulierem, nisi forte in solitudine? Dixit ei senex. Ergo in solitudinem me tolle. *In Vitis Patrum lib. 2. part. 2.*

L. Narrauit quidam senum de Abbate Pastore & fratribus eius, quia cum mater eorum desideraret eos videre & non posset, obseruauit vna die, & euntibus illis ad Ecclesiam obtulit se illis. Illi autem conuerterunt se ad cellam & intrantes clauserunt in facie eius. Illa autem clamabat plorans. Audiens eam Abbas Anub, intrauit ad Abbatem Pastorem dicens: Quid faciemus vetulæ isti? Surgens autem Abbas Pastor dixit? Quid sic clamas vetula? Illa autem multo magis clamabat dicens: Volo vos videre filij mei, quid est enim si videro vos? non ego lactaui vos? & iam sum cana. Dixit ei senex. Hic nos vis videre aut in illo seculo? Dixit ei: Etsi non video vos hic, videbo vos illic filij? Respondit senex, si potes æquo animo ferre vt hic nos non videas, videbis nos illic, & ita discessit mulier gaudens & dicens. Si omnino visura sum vos illic, nolo vos videre hic. *In vitis Patrum libro quarto, parte 3.*

M. Frater visitauit aliquando sororem suam in monasterio ægrotantem. Quæ non acquiescens videre virum nec occasionem dare fratri vt propter illam veniret, in medio fæminarum mandauit ei: Vade frater ora pro me, quia cum gratia Christi videbo te in regno cœlorum. *Eodem lib. part. 5.*

N. Frater iter agens habebat suam matrem secum iam senem, qui cum venisset ad quendam fluuium non pote-

rat illa transire, & tulit filius pallium suum, & inuoluit manus suas, ne omnino contingeret corpus matris, & ita transposuit eam fluuium. Dixit autem ei mater, Vt quid sic operuisti manus tuas fili? Ille dixit: Quia corpus mulieris ignis est, & ex eo ipso quod te contingebam veniebat mihi commemoratio aliarum fœminarum. *Eodem lib. part. 6.*

O. Dicebant de quodam sene, quia descendit in Scythi, & habebat filium adhuc sugentem lac, qui quia nutritus erat in monasterio nesciebat quid essent mulieres. Qui cum factus esset vir ostendebant ei noctu dæmones habitus mulierum, & nunciauit Patri & mirabatur. Aliquando ergo ascendit cum Patre in Ægyptum, & videns ibi mulieres dixit. Pater ecce istæ sunt quæ venerunt ad me noctu. Ille autem dixit ei. Isti sunt monachi de seculo; alio autem habitu vtuntur isti, & eremitæ alio. Et miratus est senex, quomodo & in Scythi ostenderent ei dæmones imagines mulierum, & statim reuersi sunt in cellam suam. *In Vitis Patrum libro quinto, parte quarta.*

P. Miles quidam cingulum, in Ecclesia monachum professus, abiecerat. Interea diabolus variis cogitationibus brutum pectus agitabat, vt coniugem suam, quam Martinus Turonensis Episcopus in monasterio puellarum esse præceperat, potius secum vellet habitare. Adiit ille Martinum, quid haberet in animo, confitetur. Postremò cum instaret vt pateretur sanctos, & sexum suum fidei merito nescientes, pariter militare. Tunc Martinus: Dic mihi, inquit, nunquid in acie quæ armata in prælio parabatur, fæminam aut stare aut pugnare vidisti? Tunc ille confusus erubuit, gratias ei agens. *In Dialogo Seueri libro 2. c. 12.*

Q. Illud Sulpici meminisse te credo, quo affectu nobis, cùm & tu coram adesses, illam virginem prædicaret beatus Martinus, quæ ita se penitus ab omni virorum consortio semouisset, vt ne ipsum Martinum ad se admiserit. *Et infra.* Ergo cum haud longe à villa, in qua virgo degebat, nos manere nox imminens coegisset, xenium beata virgo beato viro transmitti fecit, & Martinus, cum tamen ab omnibus ante semper abstinuisset, nihil ab ea oblatum refutauit: dicens benedictionem illius à Sacerdo-

cerdote nemine respuendam, quæ esset multis Sacerdotibus præferenda. *In Dialogo Seueri libro secundo, capite tertio.*

Cum præpositus quidam Præmonstratensis ordinis, die quodam equitaret cum quodam iuuene, obuiam habens quandam Domicellam formosam stetit aliquantulum coram ea vt salutaret. Cum autem processisset vlterius volens tentare illam Iuuenem, dicit ei: Puella illa mihi videbatur valde speciosa. Cui Iuuenis: Sic etiam & mihi visum est. Subiunxit præpositus, vnum tamen deformat eam, quod est monocula. Respondit Iuuenis: Vere Domine vtrumque oculum habet, nam eam consideraui. Tunc ait Præpositus. Et ego considerabo dorsum tuum. Tantæ enim debueras esse simplicitatis, vt si vir esset, vel mulier scire non posses: & reuersus ad monasterium dixit Fratribus: Vos arguitis me, quia non educo Iuuenes, & exposita causa Iuuenem durius castigauit. *In alphabeto narrationum.* B.

Item, vide Accusatio. b c. Arsenius. c. Clericus a, fœmina, Ioannes Eremita. b. Maria. i. Papa. a. Perfectio. c. Silentium. b.

MVLTITVDO.

LEonis Imperatoris tertii anno primo, Radbodus Dux Frisonum prædicatione sancti VVulframmi Episcopi ad hoc adductus, vt baptizaretur, cum vnum pedem in lauacro intinxisset, alterum pedem retrahens, quæsiuit, vbinam plures maiorum suorum essent, in inferno, an in paradiso? Audiens plures esse in inferno, pedem extrahens: Satius est, inquit, vt plures quam pauciores sequar, & delusus à dæmone, die tertia, subita & æterna morte periit. *In aurea legenda de Sancto Pelagio, & in speculo historiar. libro trigesimo quarto, capite quadragesimo quinto, ex Sigebert. in Chronic. ad annum* 718. A.

Item, vide Adulatio. e. Longobardi. a.

MVNDVS.

DIogenes flebat, quando exibat in publicum, quia ei omnia videbantur misera: Democritus ridebat, quia illi A.

illi videbatur, quod sunt ineptiæ. Ait tamen Seneca quod ille qui flebat fuit Heraclitus. *Potuit hoc verum esse de vtroque.*

Libr. 2 c. 10. de ira.

B. Ambo Macarij, cum fratrem quendam visendi gratia iter agerent, ascenderunt nauigium, quo fluuius transiri solet: in quo nauigio erant simul quidam Tribuni & diuites. Horum vnus, cum videret in vltima nauigij parte vilibus indutos iacere monachos, ait ad illos: Beati estis vos, qui huic seculo illuditis, nihil quærentes nisi vestem, & victum. Tum vnus de Macarijs respondit: Et vere quidem, vt dicis, qui Deum sequuntur, illudunt mundo, sed miseremur vestri, eo quod vobis è contrario illudit mundus. Tunc ille compunctus Deum sequi cæpit, & ad monachorum exercitia properauit. *In vitis Patrum lib 29. part. 6.*

Item, vide Mirabile. a. f. Roma. a. l.

MVNVS.

A. Miles quidam equum, quem miraculo à sua vesania vidit mutatum per Fortunatum Episcopum, eidem decreuit offerendum. Quem cum suscipere ille renueret, & ille perseuueraret, sanctus vir mediam duarum partium viam tenens, & petitionem multis audiuit, & munus suscipere pro exhibita virtute recusauit. Prius namque dignum pretium prębuit, & post equum accępit. *Gregorius in Dialogis lib* 1. *c.* 10.

B. Quidam morbo intercutis, à qua à Sancto Hilarione curatus, offerens ei multa munera, audiuit dictum Saluatoris ad discipulos: Gratis accepistis, gratis date. *Hieronymus in vita.*

C. Socrati cum pro suis quique facultatibus offerrent eius discipuli, Æschines pauper: nihil, inquit, dignum te habeo. Itaque dono tibi meipsum. Quidni, inquit, tu magnum munus mihi dederis? nisi forte paruo te æstimas, quasi diceret: mihi magnum munus dedisti: habebo itaque curæ, vt te meliorem tibi reddam quam accępi. Vicit hoc munere cæteros, qui licet multa dedissent, tamen plura sibi retinuerunt. *Seneca libro primo de beneficiis, c.* 8.

Pontii

D. Pontii Samnitium ducis dicitur esse illa egregia sententia, vtinam inquit, ad illa tempora fortuna me reseruasset, si tunc essem natus, quando Romani dona accipere cæperunt, non essem passus eos diutius imperare. *In speculo hist. lib. 6. c. 8.*

E. Carolus Magnus fugatis paganis, & recuperata terra sancta, petiuit licentiam repatriandi ab Imperatore Constantinopolitano & Hierosolymorum Patriarcha, quem per vnum diem retinuit Imperator, & interim fecit parari ante portas ciuitatis animalia diuersi generis & coloris, & aurum, & argentum. Carolus ne videretur inurbanus, si nihil acciperet, quæsiuit consilium à proceribus suis, quid facere deberet? qui responderunt, à nullo eum debere aliquod munus accipere pro labore quem pro solius Dei amore susceperat, qui laudans consilium, iussit omnibus suis, vt omnes res appositas nec aspicere dignarentur. Tandem adiuratus & coactus petijt de reliquijs dominicæ passionis. *Helinandus in Chronicis.*

F. Edmundus Cantuariæ Episcopus ab omni munere semper manus excutiens, arreptores munerum detestabatur. Dicebat frequenter etiam, prendere & pendere, non differunt nisi vna litera tantum. *In gestis eiusdem apud Surium 16. Nouembris c. 18.*

G. Summus Pontifex Eugenius nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat, aut cui litem crederet imminere, vnde cum in aduentu suo Prior quidam marcam ei auri multa deuotione offerret: necdum, inquit, domum ingressus es, & iam vis corrumpere Dominum. *In Polycratico libro quinto, capit. 15. Ioannis Sarisberiensis.*

H. Cum Martinus Cardinalis præsbyter legatione functus in Dacia, de legatione contra morem pauper rediens ab Episcopo Florentino equum socio necessarium accepisset, eundem restituit donatori, ex quo eum ab initio dati muneris causam in Romana curia ventilandam habuisse cognouit. *Bernardus l. 4. de consideratione. Ioannes Saresb in Polyc l. 5. c. 16.*

I. Gaufridus Carnotensis Episcopus, legatus in Aquitaniæ partibus, prouincialium munera non accepit, nisi in causa esculenti & poculenti. Testatur Bernardus Clare-

uallensis, quod piscem sturgionem à deuoto quodam legationis suæ clerico gratis accipere noluit, sed pretium numerauit. *Bernardus & Saresberiensis ibidem.*

L. Marcus Curius exactissima norma Romanæ frugalitatis, & fortitudinis, Samnitium legatis agresti se in scamno assidentem foco, & ligneo cathino cænantem (quales epulas) apparatus indicio est spectandum, præbuit. Ille enim Samnitum diuitias contempsit, & illi mirati sunt. Nam cum ad eum aurum publice missum attulissent, vultum risu soluit, dicens: Narrate Samnitibus Marcum Curium malle locupletibus imperare, quam ipsum fieri locupletem: & munus referte & mementote, me nec acie vinci, nec pecunia corrumpi posse. *Valerius lib 4 c.3.*

M. Idem cum Italia Pyrrhum Regem exegisset, nihil ex præda regia, qua exercitum vrbemque ditauerat, attigit: decretis etiam à Senatu septenis iugeribus agri populo, sibi autem quinquaginta, popularis assignationis modum non excessit, parum idoneum Reipublicæ ciuem existimans, qui eo quod reliquis tribueretur, contentus non esset. *Ibidem Valer. & Plin lib.16.c.* 78.

N. Idem sensit Fabricius Luscinus, qui à Samnitibus, decem æris, & quinque pondo argenti, totidemque seruos sibi missos in Samnium remisit continentiæ suæ beneficio sine pecunia prædiues, quia locupletem illum putabat, non multa possidere, sed modica desiderare. *Ibidem, & Agellius libro primo, capite decimo quarto, ex Hygino de Viris illustribus.*

O. Quinto Tuberoni cognomine Cato Consulatum gerenti, cum Ætolorum gens misisset vasa argentea & aurea, per legatos, fictilia se in eius mensa vasa vidisse testati sunt, monitos ne continentiæ quasi paupertati succurrendum putarent, quos cum suis sarcinis abire iussit. Nunc à seruis impetrari vix potest, ne eam supellectilem fastidiant, quam tunc Consul non erubuit. *Ibidem & Plin. lib.77.c 11.*

P. Calpurnius Piso Consul, graui fugitiuorum bello liberata Sicilia, eos quorum præcipua opera vsus fuerat, more imperatorio donis prosequebatur, inter quos filium suum aliquot locis præliatum fortissime titulo trium librarum aureæ coronæ decorauit, præfatus non oportere

tere à magiſtratu è publica pecunia erogari, quod in ipſius domum rediturum eſſet, tantumque ponderis ſeſe teſtamento legaturum, vt honorem publice à Duce, pretium à Patre priuatum reciperet. *Ibidem Valer.*

Pyrrhus impetus ſui terrore ſoluto, ac iam Epiroticis armis languentibus, mercari beneuolentiam populi Romani cupiens, pæne totum regiarum opum apparatum in vrbem noſtram tranſtulit. Cæterum cum & magni pretii & varii generis à legatis eius, tam virorum quam fæminarum apta vſui munera circa domos ferrentur, nulla cuiquam dono ianua patuit. *Valer. ibid. Plut. in Pyrrho. Zonaras. Liuius. 74.* Q.

Rex Alexander legatos ad Xenocratem miſerat cum aliquot talentis, quos in Academiam perductos, ſolito ſibi, id eſt modico apparatu excepit. Poſtera die interrogantibus, cuinam adnumerari pecuniam vellet, quid? vos, inquit, heſterna cæna non intellexiſtis ea me non egere? Ita Rex amicitiam philoſophi emere voluit, Philoſophus ſuam vendere noluit. *Valerius libro quarto, capite tertio.* R. *Plut. de Alex. fortuna Cicero. Tuſ. 5. Laert.*

Illa munera non erunt ſine honore, quæ aut nemo illis alius dedit, aut nos nulli alii. Alexandro Macedoni victori Orientis, Corinthij per legatos gratulati ſunt, & ciuitate ſua illum donauerunt. Cum riſiſſet ille hoc officij genus. Vnus ex legatis: nulli, inquit, ciuitatem noſtram vnquam dedimus alij quam tibi & Herculi, qui lætatus nouo officij genere, libens accepit donatum honorem. S.

Seneca l. 1. de beneficiis c. 13.

Fabius Verrucoſus beneficium ab homine duro aſpere datum, panem lapidoſum vocabat, quem eſurienti accipere neceſſum ſit, etſi acerbum. *Idem libro 2. de beneficiis, cap. 7.* T.

Item vide Beneficium. e. Cardinalis. a. Continentia. e. Diogenes. a. Libertas. a. b. Martinus. f. Paruiſcientia. a.

M V S.

TEmpore Henrici quarti Imperatoris, quidam potens dum in conuiuio reſideret, repente à muribus eſt circumuallatus, qui omnes alios relinquentes, hunc A.

ſolum perſequuti ſunt. Tunc in naui ponitur, vt mures euaderet, ſed in aquam ſalientes, nauem corrodunt. Tandem ad terram reductus horrendam murium famem expleuit. *In ſpeculo hiſt. libro 26. capite 3. & in Chronico Martini Poloni, vbi dicitur idem cuidam Principi Polonia accidiſſe.*

MVSICA.

Vide Diſcere. n.

MVTATIO.

A. Manlius Torquatus adeo in iuuentute hebetis cordis fuit, vt à Patre, quia domeſticis & publicis vſibus ineptus videbatur, rus relegatus agreſti opere fatigaretur. Poſtmodum patrem reum iudiciali periculo liberauit, patriam latino tumultu feſſam, ſpecioſiſſimo triumpho recreauit. *Valerius lib. 6, capite nono. Liuius libro. 7. & 8.*

B. Scipio Africanus ſuperior ſolutioris vitæ primos adoleſcentiæ annos egiſſe fertur. *Ibidem Valerius. Agel. 6. capite octaua.*

C. Valerius Flaccus ſecundi Punici belli temporibus luxu perditam adoleſcentiam inchoauit. Cæterum à Licinio Pontifice maximo flamen factus, duce frugalitatis religione, quantum prius luxuriæ fuerat exemplum, tantum poſt modeſtiæ & ſanctitatis ſpecimen euaſit. *Ibidem Valer.* *Liui. l. 7 xl capta*

D. Nihil Quinto Fabio Maximo, qui Gallica victoria nomen Allobrogici ſibimet ac poſteris peperit, adoleſcēte magis infame, nihil eodem ſene ornatius noſtra ciuitas habuit. *Ibidem.* *Liui. l. 6 Velleius*

E. Craſſo pecuniæ magnitudo locupletis nomen dedit, ſed eidem poſtea inopia turpem dedecoris notam inuſſit, nam bona eius à creditoribus, quia ſolidum præſtare non poterat, vendita ſunt. *Ibidem Tullius Attic. 2. epiſt. 13.*

F. Cæpio Præturæ ſplendore, & triumphi claritate, Conſulatus decore, maximi Pontificatus ſacerdotio vt ſenatus patronus diceretur, aſſequutus, in publicis cuſtodijs ſpiritum depoſuit, corpúſque eius à funeſto carnifice laceratum in ſcalis gemonijs iacens, conſpectum eſt. *Ibidem Valerius. Liuius 67.*

Caius

Gaius Cæsar iuuenis, Asiam petens, à prædonibus captus, quinquaginta se talentis redemit. Parua igitur summa clarissimum mundi sidus in piratico Myaporone rependi fortuna voluit, sed cæleste numen se ab iniuria vindicauit. Continuo enim captos prædones cruci affixit. *Ibidem Valer. Sueton & Plut. in vita Cæsaris.* G.

Perditæ luxuriæ Athenis adolescens Polemo, cum è conuiuio post ortum solis surrexisset, & Xenocratis patentem ianuam vidisset, vino grauis, vnguentis delibutus, scholam eius intrauit, nec contentus consedit, adeo vt clarissimum eloquium temulentiæ lasciuijs eluderet. Orta deinde omnium indignatione, Xenocrates vultum continuit, & de modestia & temperantia loqui cæpit: cuius grauitate sermonis Polemo resipiscens, coronam detractam capite proiecit, paulo post oris hilaritatem deposuit, & ex infami ganeone maximus philosophus euasit. *Ibidem Valer.* H. *Laer. in vita Polemonis. Horat. Satyr. 7. lib. 2. Suidas.*

Piget Themistoclis adolescentiam attingere, cum omnium postea Graij sanguinis virorum clarissimus extiterit, mediumque Europæ, & Asiæ vel spei, vel desperationis pignus fuerit. *Valerius lib 6 c. 9. Probus & Plutarch. in vita Elian. hist. 2.* I.

Item, vide Fortuna.

MVTVVM.

MOs erat Spiridioni Cypriorum Episcopo, ex fructibus qui nascebantur, alios pauperibus erogare, alios gratis mutuari volentibus, sed nec per se dabat, nec per se recipiebat, sed solum cubiculum demonstrabat, vt quantum opus haberent tollerent, & denuo reuocarent, quantum se nouerant abstulisse. *In tripartit. hist. lib. 1. cap. 10.* A.

Promiseram vobis librum vestrum die Sabbathi præterita remittere, credebam totum librum transcurrisse legendo, infra diem præscriptum, qui postea licentiam non habui legendi per momentum. Librum adhuc retineo de vestra dilectione confisus, nam ob hoc à furto & mendacio excusor. *Petrus Blesensis in quadam epistola.* B.

Dixit quidam senex. Habebam pecuniam, & venit frater mutuari, & non dedi ei: quoniam sciebam C.

me

me damnum animæ eius facturum. Cogitaui ergo vnum mandatum præterire, quam decem præuaricari, ex quibus ad tribulationem potuissem venire pro illo, si à me accepisset pecuniam. *In Vitis Patrum, libro decimo, parte decima.*

Item, Vide Commodatum.

NATALIS DOMINI.

A. CVm maiestatem vrbis Principes visibili specie censuerint honorandam, exquisito artificio muliebrem formam quæ orbem dextra contineret, in æris materia fieri censuerunt. Ea perfecta, cum non tam populi examinationem, quam admirationem sui deposceret, quidam solas tibias tantæ moli perferendæ inhabiles esse causati sunt, quibus faber respondit, eas vsquequaque sufficere, donec virgo pareret, & Christo nato impletum est, ea corruente & fracta. *In Polycratico libro secundo, capite sexto.*

B. Romæ fuit pax continue duodecim annis, & ideo Romani pacis templum construxerunt, & ibi statuam Romuli posuerunt. Consulentes autem Apollinem, quantum duraret, acceperunt responsum: quousque virgo pareret. Vnde in foribus templi scripserunt. Templum pacis æternum. Sed in ipsa nocte qua virgo peperit, templum funditus corruit, & ibi est modo Ecclesia Sanctæ Mariæ nouæ. *Petrus Blesensis serm.* 1. *de Aduentu Domini.* P. *Damianus lib.* 2. *epist.* 17.

C. Fons aquæ in liquorem olei versus vsque ad Tiberim fluxit, & per totum diem largissime emanauit. *Orosius de orchestra mundi, lib.* 6. *capite decimo nono. Petrus Blesensis loco citato.*

Toto die à taberna meritoria trans Tyberim fluxisse oleum asserunt. Eus. in Chron. *&* Card. *Baron. tom.* 1. *annal. At quod templum pacis ea nocte, qua Christus natus est, Roma corruerit, ex nullo veteri probato ve auctore conuinci potest, vt docte loco indicato obseruat Baronius. Nam Templum pacis longe post Christi ortum à Vespasiano Cæsare est excitatum, vt patet ex Suetonio in Vespasiano* Iosepho *l.* 7. *de bel. Iud. c.* 24. *Plin. lib.* 7 *6. c.* 25. Idem *refert Blesensis sermone* 41. *& in instructione fidei, nomine Alexandri Papæ tertii data ad Soldanum.*

Legi

Legitur quod Hugo Abbas Cluniacensis, in vigilia Natalis Domini, vidit virginem Mariam in vlnis tenentem filium, & dicentem. Adest dies, in qua Prophetarum oracula renouantur. Vbi est hostis, qui ante hunc diem hominibus præualebat? Ad quam vocem diabolus de humo erupit, vt verbis dominæ insultaret, sed mentita est iniquitas sibi, quia dum officinas fratrum circuit, ipsum ab oratorio deuotio, à refectorio lectio, à dormitorio stramenta vilia, à capitulo patientia reiecit. *In aurea Legenda ex Petro Venerabili Abbate Cluniacensi lib. 2. mirac. c. 15. & Vincentio in specul. hist. lib. 26. c. 7.*

E. Ipso die super quendam montem Magis orantibus stella apparuit, quæ formam pueri pulcherrimi habebat, & in capite eius crux pendebat, quæ Magos alloquens, dixit, vt in Iudæam pergerent, & ibi natum puerum inuenirent. *Chrysostomus super Matthaeum. Hoc est figmentum.*

Homil. 2. in c. 2. Matth.

NATIVITAS.

A. INfantia, quia non à risu, sed à fletu orditur hanc lucem, quid malorum sit ingressa, prophetat. Ferunt risisse Zoroastrem, nec ei aliquid boni risus ille monstruosus portendit, nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ ei prodesse non potuerunt. A Nino Rege quippe, cum esset ipse Bactrianorum Rex bello superatus est. *Augustinus de ciuitate Dei libro vigesimo primo, capite decimo quarto, & ab eodem est interfectus, vt dicit Orosius de orchestra mundi, lib. 1. c. 4.*

Item, vide Gorgias. A.

Quotquot ab Eua nascuntur, clamãt vel E, vel A, tanquã facti propheta sua miseria imminẽtis.

NERO.

A. NEro in tanta mole imperii, omnem perosus est grauitatem, philosophiam persequens quasi maiestatis imperii inimicam, & se subdidit histrionum consilijs, quorum non erubuit turpitudinem exercere. *Ioannes Saresb. in Polyc. libro primo, cap. septimo. Orosius libr. 7. hist. cap. 7.*

Petrus Blesensis serm. 13.

B. Cum esset auarissimus, tamen histrionibus & mimis pecunias infinitas erogare non grauabatur. *Vbi supra.*

Romæ

Romæ incendium voluptatis suæ spectaculum fecit, per sex dies septemque noctes ardens ciuitas regios pauit aspectus. *Suetonius in Nerone cap 38. Ioannes Saresb. in Polycratico libro 8. capite 18. & Orosius de orchestra mundi libr. 7. cap. 7 pramittens, quod nunquam minus mille carrucis iter confecisse tradatur.*

Item, vide Pisces a.

S. NICOLAVS.

A. HIc prima die postquam natus est, dum balnearetur, erectus stetit in pelui, & quarta & sexta feria semel sugebat vbera. *In eius legenda, & apud Surium cap. 2. 6. Decembris.*

B. Parentibus mortuis cogitauit, qualiter diuitias sibi relictas ad Dei gloriam dispensaret. Tunc quidam conuicaneus suus tres filias suas ob inopiam prostituere cogitur, quod vt ille comperit, massam auri in domo eius per fenestram nocte clam iecit, quam mane surgens homo reperit, & gratias Deo agens primæ nuptias celebrauit, non multo tempore post simile peregit, quod iste reperiens de cætero vigilare decreuit, vt sciret quis suæ inopiæ subuenisset. Post paucos dies duplicati auri massam in domum proiecit, ad cuius sonitum excitatus Nicolaum fugientem insequitur, & velocius currens esse eum cognouit, quem obnixe ille rogauit, ne ipsum quamdiu viueret publicaret. *Vbi supra, & apud Surium cap 6.*

C. Cum Dominus vellet eum assumere, rogauit Dominum vt Angelos suos sibi mitteret quos ad se venientes vidit Et dicto psalmo: In te Domine speraui vsque in manus tuas &c. tradidit spiritum. *In eius Vita.*

Item, vide Iuramentum f.

NECROMANTIA.

A. QVidam Iudæus Necromanticus montem quendam perforatum introiens, non multo post egressus, inde attulit puluerem locupletissimum, quo quidquid contingeret in aurum vertebat, non quod ita pro vero

esset,

esset, sed quia ita videretur quoadusque aqua diluere-tur *Vincentius in speculo historial. libro vigesimo quinto, capit.* 100.

NOBILITAS.

Filio cuiusdam diuitis Burgensis derisorie dictum est à quodam quod esset de nobilioribus rusticis ciuitatis. *Guilielmus Lugdunensis in summa Vitiorum in tractatu superbia rubrica* 77. A.

Quidam vituperabat alium de genere suo dicens; Tu es caput generis tui. Et ille respondit: Et tu es cauda generis tui. *Ibid.* B.

Vt liberalitas signum est nobilitatis, ita rapina est rusticitatis. Vnde qui nobiles reputantur rusticissimi sunt, quia non cessant auferre pauperibus, qui non possunt se defendere, sicut ostendit magister Alanus. Cum enim regeret apud montem Pessulanum audierunt milites vicini, quod tantus clericus esset, quod ad omnia interrogata responderet. Vnde communi consilio quæsierunt quæ esset maxima curialitas Qui respõdit: Quod dare curialissimum esset. Quo audito omnes consenserunt responsioni eius. Ipse vero dixit eis vt habito consilio dicerent ei quæ inter rusticitates maior esset, qui habentes consilium non poterant concordare. Quo audito ipse increpauit eos dicens: Ego posueram vos in via per quam possetis solutionem quæstionis cognoscere, si enim dare curialissimum est, auferre est rusticissimum. Vnde vos qui incessanter à pauperibus aufertis rusticissimi estis. *Guilielmus Lugdunensis in summa de Vitiis in tractatu superbia rubrica* 80. C.

Nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis, vt minus se in hoc mundo despiciant, qui plus aliquid se cæteris fuisse meminerint. Exemplum ponitur de duabus monialibus fæminis genere nobilibus, quæ quendam religiosum virum eis obsequentem frequenter verbis incautis ad iracundiam prouocabant. *Gregorius in Dialogis libro secundo, capite vigesimo tertio.* D.

Item, Vide Fortitudo.a. Monachus.ay.

NOMEN.

A. POst expulsum cum liberis suis regem Tarquinium, cuius filius Lucretiam stupro violenter oppresserat, Iunius Brutus consul, Lucium Tarquinium Collatinum, maritum eiusdem Lucretiæ, collegam suum, bonum ac innocentem virum, propter nomen & propinquitatem Tarquiniorum, id est, quia communicabat in nomine cum rege expulso, & filio suo, coegit magistratu se abdicare, nec viuere in ciuitate permisit, quod scelus fauente vel patiente populo fecit, à quo populo consulatum idem Collatinus, sicut & ipse Brutus acceperat *August. de ciuitate Dei lib. 2. c. 17.*

Dicit Eutropius l. 10. ratione historiæ quod Romanis placuerat ne aliquis in Vrbe remaneret qui Tarquinius vocaretur.

B. Ad te mihi sermo est, quæ multipliciter misera cum gloria virginitatis nomen perdidisti. Nefas est enim Susannam vocari non castam, non licet nominari quod nō est, tu illius fortissimæ Susannæ, de qua scilicet fit mentio Danielis 13. nomen fallaciter baiulas, loquitur cuidam nomine Susannæ, quæ post votum castitatis, stupri crimen incurrerat. *Hieronymus in epistola ad Susannam lapsam.*

Item, vide fœmina. c. Fiducia sui. b. Gloria. d. e. Habitus. a. Hyrcanus. a. Papa. c. Paulus Apostolus. e.

NVDITAS.

A. AMonio monacho fuit necesse aliquando fluuium nomine Lycum, subitis aquis inundatum transuadare, rogauitque Theodorum, qui cum ipso erat, vt paululum à suo separaretur aspectu, ne nuditatem inuicem corporis vterque conspiceret: recessit Theodorus, nihilominus ille seipsum cum se nudare vellet, erubuit, cogitantem eum in alteram ripam virtus diuina transposuit. *Athanasius in vita sancti Antonii, & in tripartita historia lib. 1. c. 11.*

B. Aliquamdiu nec pater cum filio pubere, nec socer cum genero lauabatur, scilicet olim apud Romanos, quia inter ista tam sancta vincula, non magis quam in aliquo sacrato loco, nudare se nefas esse credebatur. *Valerius lib. 2. c. 1. Tullius offic. 2.*

Quod

Quod aduersus damnatam culpam inobedientiæ, voluntatem libido inobedienter mouebat, (scilicet in primis parentibus) verecundia pudenter tegebat. Ex hoc omnes gentes, quoniam ab ista stirpe procreatæ sunt, vsque adeo tenent insitum pudenda velare, vt quidam barbari illas corporis partes, nec in balneis nudas habeant, sed cum earum tegmentis lauent. Per opacas quoque Indiæ solitudines, cum quidam nudi philosophentur, vnde gymnosophistæ nominantur, adhibent tamen genitalibus tegmina, quibus per cætera membra carent. *Augustinus de ciuitate libro 13. capite 16.* C.

Item vide Continentia. *b.* Patientia *b. a.*

NVNTIVS.

A. Mirifice constantiæ viri, qui legati à senatu Tarentum ad res petendas missi, cum grauissimas ibi iniurias accepissent, vnus etiam vrina respersus esset, in theatrum (vt est consuetudo Græciæ) intro ducti legationem, quibus acceperant verbis, peregerunt: De iis qui passi erant, questi non sunt, ne vltra quam mandatum esset, loquerentur. *Val. lib. 2. cap. 21. Liuius lib. 12. Florus lib. 1. cap. 2.*

B. Quinctus Fabius gurges, Quinctus Ogulinus legati ad Ptolomæum Regem missi, munera quę ab eo priuatim acceperant, in ærarium quidem priusquam ad senatum legationem referrent, detulerunt, de publico ministerio nihil cuiquam, præter laudem bene administrati officii accedere debere iudicantes. Iam illud humanitatis senatus, & attentæ maiorum disciplinæ iudicium est: data sunt enim legatis quæ in ærarium imposuerant non solum patrum cōscriptorum decreto, sed etiam populi permissu. Ita in eisdē Ptolomæi liberalitas, legatorum abstinentia, senatus ac populi Romani æquitas, debitam probabilis facti portionem obtinuit. *Valer. lib. 4. cap. 3.*

C. Fidem semper in nostra ciuitate viguisse omnes gentes senserunt. *Et infra.* Speciosa illa Romana fides. Ingenti Pœnorum classe circa Siciliam deuicta, duces eius confractis animis consilia petendæ pacis agitabant, quorum Dux Amilcar ire se ad consules negabat audere, ne eodem modo catenæ sibi iniicerentur, quo ab ipsis Cornelio Asinæ fuerant iniectæ. Anno autem certior Romani animi æstimator nihil tale timendum ratus, maxima fiducia ad collo-

quium eorum tetendit, apud quos cum de fine belli ageret, & tribunus militum ei dixisset, posse illi merito euenire, quod Cornelio accidisset, vterque Consul Tribuno tacere iusso, isto te, inquit, metu Anno fides ciuitatis nostræ liberat. Claros illos fecerat, tantum hostium ducem vincere potuisse, sed multo clariores fecit, noluisse aduersus eosdem hostes fidem in iure legationis violare. *Val. lib. 6. cap. 6.*

D. Superior Africanus, cum onustam multis, & illustrium Charthaginensium viris, nauem in suam potestatem redegisset, inuiolatã dimisit, quia se legatos ad eum missos dicebant, tametsi manifestum erat, illos vitãdi periculi præsentis gratia falsum legationis nomen amplecti vt Romani imperii potius decepta fides, quam frustra implorata videretur. *Valerius lib. 6. c. 6. Liu. 30. Polybius 15. sed paulo aliter. Item, vide hostis. f.*

NVPTIÆ.

A. Tertia nocte benedictionem consequeris, f. *Dixit Angelus Tobiæ Iuniori*, vt filii procreentur sani & incolumes. Hanc benedictionẽ præstabat sacerdos vel aliquis maior inter eos vicem sacerdotis gerens *In historia scholastica parte 3. in librum Tobiæ.*

B. Rhodogune filia Darii, post mortem viri, nutricem quæ ei secundas nuptias suadebat, occidit. *Hieronymus contra Iouinianum lib. 1. cap. 27.*

C. Anniam cum propinquus moneret, vt alteri viro nuberet, esse enim ei & ætatem integram & faciem bonã, nequaquam, inquit, hoc faciam, si enim virum bonum inuenero, vt ante habui, nolo timere ne perdam: si malum quid necesse est post bonum pessimum sustinere? *Ibid. cap. 27.*

D. Marcella maior interrogata à matre gauderentne se nupsisse, respondit, ita valde, vt amplius non velim. *Vbi supra cap. 27.*

E. Rem dicturus sum incredibilem, quam multorum testimoniis approbabo. Ante annos plurimos, cum in chartis ecclesiasticis iuuarem Damasum Romanæ vrbis Episcopum, vidi inter se duo paria vilissimorum è plebe hominũ comparata, vnum qui viginti sepelisset vxores, alteram quæ 21. habuisset maritum, extremo sibi, vt putabant, matrimonio copulatos. Summa expectatio omnium, quis quẽ primum efferret: vicit maritus, & totius vrbis populo cõfluen-

te, coronatus & palmam tenens vxoris multinubæ feretrum præcedebat. *Hieronymus epist 11. ad Gerontiam de Monogamia cap.3.*

Item, vide August.l.Bigamia.a.b. Castitas.Coniugium Matrimonum.

NVTRITIO.

A. QVidam paruulus nutritus à lupa, duabus manibus pro pedibus vtebatur reptando, quia à lupa alium modum discere non potuit. *Guliel. Lugdunensis in summa de vitiis in tractatu auaritiæ rubrica 39.*

B. Quidam puer educatus apud Platonem, relatus ad parentes, cum vidisset patrem vociferantem, ait, nunquã hoc apud Platonem vidi. *Seneca lib.2.de ira cap.22.*

C. Vt recitat *Agellius lib. 12.cap.*1.Fauorino suadente nobili mulieri, vt filium suum nutriret, cum mater puellæ diceret sibi parcendum: sine, inquit, oro, eam totam integram esse matrem filii sui, contra naturam enim est imperfectũ, dimidiatumq; genus matris peperisse, ac à se abiecisse, aluisse, nescio quid in vtero sanguine suo quod non vidisset & lacte non alere quod viderit iam viuentem, iam hominem, iam implorantem matris officia: an putas naturam dedisse fœminis vbera ornãdi eam, & non liberorum alendorum. Item prodigiosę mulieres fontem illum arefacere cum periculo corrupti lactis laborant. Ponit exempla, quod si ouium lacte hædi aut caprarum agni alantur, constat in illis agnis lanam duriorem, & in hędis capillum gigni teneriorem. Item tales mulieres quæ dederunt filios suos aliis nutriendis, vinculum, coagulumque amoris quo parentes cũ filiis consociantur, intercidunt aut diluunt: ipsius quoque infantis affectio animi, in illa sola vnde alitur, occupatur. *Ioannes Galensis in compendiloquio de vita philosophorum illustrium ex Agellio.*

D. Mater B.Bernardi diues & nobilis septem liberos habuit, sex mares futuros monachos, & vnã fæminam futurã sanctimonialẽ: quos cõmittere alienis vberibus nutriẽdos refugiebat, quasi cum lacte materno, materni quodãmodo boni eis naturam infundens. *In aurea legenda de S.Bernar. & apud Surium lib.1.cap 120. Aug.*

Item, vide Prouidentia.d.i.c Puer.a b.

N V X.

Vide Fertilitas.a.

OBEDIENTIA.

A. EO tempore quo Campania alimentorum inopia grauiter affligebatur, vir Dei Benedictus diuersis indigetibus monasterii sui cuncta tribuerat, vt penè nihil in cellario nisi parum olei in vase vitreo remaneret, tunc quidam subdiaconus Agapitus nomine, aduenit magnopere postulans vt sibi aliquantulum olei dare debuisset. Vir autem Domini qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cœlo omnia reseruaret, hoc ipsum parum quod remanserat olei, iussit dari petenti. Monachus, vero qui cellarium tenebat audiuit quidem iubentis verba, sed implere distulit: cumque post paululum, si id quod dari iusserat, datum esset, inquireret, respondit monachus se minime dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino fratribus nihil remaneret. Tunc iratus, aliis præcepit, vt hoc ipsum vas vitreum in quo parum olei remansisse videbatur, per fenestram proiicerent, ne in cellario aliquid per inobediētiam remaneret: quod vir Dei præcepit leuari, si postquam per fenestram super saxa proiectum remanserat, vas infractum, & oleum non effusum, atque integrum petenti tribuit. tunc collectis fratribus, inobedientem monachum de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit. *S. Gregorius in Dialogis libro secundo capite 2.*

B. Cum Sabino Placentinæ ciuitatis Episcopo quidā suus Diaconus nuntiasset, quod cursus sui Padus alueum egressus, Ecclesiæ agros occupasset, totaque illic loca nutriendis seminibus profutura, aqua eiusdem fluminis teneret, vir Domini accersito notario dictauit. Sabinus Domini nostri Iesu Christi seruus commonitorium Pado. Præcipio tibi in nomine Iesu Christi Domini, vt de alueo tuo in loca ista vlterius non exeas, nec terras Ecclesiæ lædere præsumas, atque eidem notario subiunxit. Vade hoc scribe, & in aqua fluminis proiice, quo facto sancti viri præceptum suscipiens, statim se ab Ecclesiæ terris fluminis aqua compescuit, atque ad proprium alueum reuersa exire vlterius in loca eadē non præsumpsit: qua in re Petre, quid aliud quam inobedientium hominum duritia confunditur, quando in virtute Iesu & elementū irrationabile sancti viri præceptis obediuit. *Gregorius in Dialogis libro tertio, capite decimo.*

Dixit

Dixit Abbas Pastor, veni aliquando in Heracleam inferiorem ad Abbatem Ioseph, & habebat in monasterio suo arborem ficorum, pulchram nimis, & dicebat mihi à mane, vade, collige, & manduca, erat autem sexta feria. Ego autem non comedi propter ieiunium, & rogaui eum dicens: Dic mihi rationem, quia dicebas mihi, vade, manduca: Ego autem propter ieiunium non abii, sed erubescebam, quia mandatum tuum non feceram, quia sine ratione mihi hoc nō præceperas, ille autem respondit: Patres seniores non loquuntur ab initio recta, sed magis distorta, & si viderint, quia ea quæ torta sunt, faciūt: iam eis non loquuntur nisi quod expedit, agnoscentes, quoniam in omnibus obedientes sunt. *In vitis Patrum libro 10.* C.

Narrauit de Abbate Ioanne breuis staturę, quia perrexit ad quendam senem, Thebeum genere commorantem in Scythi, qui sedebat in eremo: tollens aliquando Abbas eius lignum siccum, plantauit, & dixit ei: Per dies singulos mitte ei ad pedem lagenam aquæ, donec fructum faciat: Erat autem longe ab eis aqua, ita vt à sero pergeret & mane veniret, post tres autem annos viruit lignum illud, & fecit fructum. Tollens autem ex fructu eius senex, attulit ad Ecclesiam, & dixit fratribus. Accipite & manducate obedientiæ fructum. *In vitis Patrum libro 19. parte 1. Idem factum scribit diffusius Seuerus in suo Dialogo libro 1. capite 2.* D.

Dicebant de Abbate Ioanne qui fuit Abbas Pauli, quia magnæ obedientiæ vir fuit. Videns enim senex circa locum quendam stercora leænæ, dixit Ioanni: vade & affer stercora illa. Et ille dixit ei, & quid faciam Abba propter leænam illam? senex vero subridens, dixit ei: Si venit contra te, liga eam, & adduc huc. Perrexit ergo frater vespere, & ecce venit leæna super ipsum, ille vero secundum verbum senis, impetum fecit super eam, vt teneret illam, leæna autem fugit, & ille sequebatur eam dicens: expecta, quia Abbas meus iussit vt ligem te, & tenens eam, alligauit. Senex vero diutius sedebat expectando eum, & tribulatione affligebatur: & ecce venit tarde, & habebat leænam ligatam, quod cum vidisset senex admiratus est: volens autem humiliare eum, cęcidit eum, & dixit: Baubosc, canem fatuum adduxisti mihi? soluit autem eam statim senex, & dimisit abire. *Ibidem.* E.

Dicebant de Abbate Siluano, quia discipulum habens nomine Marcum, qui erat scriptor antiquarius, diligebat F.

eum propter suam obedientiam, habebat etiam alios duos discipulos qui cōtristabantur, quod diligeret eum plus eis, quod cum audissent vicini, quia senex eum plus cæteris discipulis diligeret, moleste tulerunt. Vna autem die venerūt ad eum, quos assumens secum Abbas Siluanus, egressus est de cella sua, & cæpit cellas singulorum discipulorum suorum pulsare, dicens, frater ille, veni, quia opus te habeo, & vnus ex eis non est sequutus eum, venit autem ad cellā Marci, & pulsauit dicens, Marce: ille autem cum audisset vocem senis, statim exiuit foras, & misit eum ad quoddā monasterium. Abbas vero Siluanus dixit senibus: Vbi sunt alii fratres? & ingressus cellam Marci, inuenit quaternionē quem eadem hora inchoauerat, in quo literam, o, faciebat, & audita voce senis, non fixit, nec girauit calamum vltra, vt impleret, & concluderet literam, quam in manu habebat, & dixerunt senes Verè Abba, quem tu diligis, & nos diligimus, quoniam & Deus diligit eum. *Ibidem.*

G. Venerunt quatuor fratres de Scythi ad Abbatē Pambo, vestiti pelliceis tunicis, & indicauit vnusquisque virtutem alterius, non præsēte eo, de quo loquebatur, vnus ex eis ieiunabat multū, alter nihil possidebat, tertius habebat charitatem plurimam, de quarto vero dixerunt, quia viginti duos annos haberet in obedientia permanens, senioribus obediens, respondit autem eis Abbas Pambo: dico vobis, quia istius virtus maior est, quam cæterorū, quia vnusquisque virtutem, quam possidet, propria voluntate eam obtinuit, huc autem propriam abscindens voluntatem, alienæ voluntatis se seruum fecit, tales enim viri confessores sunt, si vsque ad finem vitæ ita permanserint. *Eodem libro parte 2.*

H. Dicebant senes quia si habet quis in aliquo fidem, & tradit se ei ad subiectionem. Non debet attendere in mandatis Dei, sed patri suo spirituali omnem voluntatem suam committere, quia illi per omnia obediēs, non incurret peccatum apud Deum *In vitis Patrum lib. 19. parte 2.*

I. Dicebant senes quia nihil sic quærit Deus ab iis, qui primitias habent conuersationis, quomodo obedientiæ laborem. *In vitis Patrum lib. 19. parte 3.*

K. Quidam sæcularis habens tres filios, renunciauit sæculo, & venit ad monasterium, & cum fecisset in monasterio tres annos, narrauit Abbati, quod haberet tres filios in ciuitate, & quia vellet eos ad monasterium eius adducere,

præcepit

Præcepit autem Abbas, vt adduceret, qui cum perrexisset in ciuitatem, inuenit duos eorum defunctos, tertium autem assumens, venit ad monasterium. Abbas autem tenens infantem, quam adduxerat, amplexatus est eũ: & dixit patri eius, amas eum? Et ille dixit: Etiam. Rursus dixit: Omninò diligis eum. Et ille dixit: Etiam: Dixit ei Abbas. Tolle ergo, si amas eum, & mitte eum in furnum ardentem, & tenens pater filium suum, iactauit in furnum ardentem, statim autem factus est furnus velut ros: ex qua re adquisiuit in tempore illo gloriam, quemadmodum Patriarcha Abraham. *Eodem libro 3. parte 3.*

L. Dixit Abbas Sisois: Veni aliquando ad Abbatem Or, & ad Abbatem Atrem, & erat in infirmitate Abbas Or 18. annis: ij autem ambo non erant de vna prouincia, & fuit inter eos magna gratia, donec exirent de corpore. Abbas Atrem summæ erat obedientiæ. Abbas vero Or multæ humilitatis, & vidi mirabile quoddam, quod fecit Abbas Atrem: attulerat enim eis quidam vnum piscem modicum, & voluit illum facere Abbas Atrem seniori Abbati Or: posuerat ergo Abbas Atrem cultellum, & incidebat piscem illum, & vocauit eum Abbas Or, dicens: Atre: ille vero statim dimisit cultellum in medio pisce præciso & non perincidit eum, & cucurrit ad illum: & miratus sum senis obediẽtiam, quia non dixit, expecta donec perincidam. *In vitis Patrũ l. 15. c. 5.*

M. Dicebat quidam senex, quia si quis cum timore Dei, & humilitate iniungit fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter Deum egreditur, fecit illum fratrem subiectũ existere, & implere quod iniunctum fuerit: si autem quis volens iubere fratri, & non hoc secundum timorẽ Dei fecerit, sed per authoritatem, volens sibi in eo potestatem defẽdere, Deus qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quod iubetur. Manifestum est enim opus, quod secundum Deum fit, & iterum manifestum est, quod voluntate aut potestate iniungitur, quoniam quod a Deo est, cum humilitate, & obsecratione imperatur: quod autẽ ex potestate, cum furore & perturbatione, vtpote quod à maligno est. *In vitis Patrum lib. 14. par 8.*

N. Cum Paulus cognomento Simplex, vxorẽ suam oculis suis cũ adultero cubitantem vidisset, nulli quicquam dicens, egressus domum, & semetipsum in eremũ dedit, cumque adiisset Antoniũm, vt iter ab eo salutis inquireret, ille

 intuens

intuens eum simplicis naturę, respondit ei: ita demum eum posse saluari, si iis quæ à se dicerentur, obediret: cum ille omnia quæ sibi præciperet facturum esse promisit, vt autem promissionem suam probaret. Antonius ante fores cellulæ stanti, hic, inquit, me expecta, orans, donec egrediar, & ingressus mansit intrinsecus per totum diem & per totam noctem, per fenestram tamen ex occulto frequēter respiciens, videbat eum indesinenter orātem: & nusquam prorsus moueri, sed stare in æstu diei, & in rore noctis, & ita esse mandati memorem, vt ne parum quidē loco moueretur: egressus autem die postera Antonius instituere eum & docere de singulis cępit, quomodo opere manuum solitudinem solaretur. & digitis quidem corporis opus manuale, cogitatione vero mentis & animi exerceret quę Dei sunt. Cibū quoque in vesperam sumere præcepit, & obseruare ne vsque ad saturitatem veniret, & præcipuè in potu: confirmans non minus per aquæ abundantiam, phantasias animi fieri, quā per vinum, calorem corporis crescere. *In vitis Patrum de sancto Paulo Simplice.*

O. Quadam autē die, cum venissent ad sanctum Antonium fratres quidam, & perfecti viri: accidit & Paulum prædictū adesse cum eis, & cum de Prophetis, & de Saluatore plurima tractarentur. Paulus ex simplicitate interrogauit, si Christus prior fuit an prophetę: beatus vero Antonius cum pro eo quod tam absurdè interrogauerat, quasi erubuisset: blando motu vt erga simpliciores solebat, silere, atque eum abire iubet: at ille, quia omne quod ab eo dictum, vtcumque fuisset, tanquam præceptum seruare instituerat: abscedens ad cellulam suam, silentium gerere instituit, nec omnino aliquid loqui, quod cum comperisset Antonius, mirari cæpit: Vnde illi hæc obseruantia placuisset, quam à se sciebat non esse mandatam: cumque iussisset eum loqui, & cur sileret, indicare. Tum [inquit Paulus] dixisti mihi, vt irem & silerem, & obstupefactus Antonius ita ab eo sermonem, quem ille negligēter protulerat, obseruatum: omnes nos, inquit, iste condemnat. Cum enim nos de cælo nobis non audiamus loquentem, ab isto qualiscunque sermo, qui ex ore nostro processerit, obseruatur. *Vbi supra.*

P. Multam sanctus Antonius dictum Paulum volens docere obedientiam, præcipere ei solitus erat, & quæ causa & ratio non posceret, in quibus eius animus erga obedientiam

tiam probaretur. Haurire namque eum iussit aliquando aquam ex puteo, & in terram toto die effundere, & contextas sportas resoluere, & denuo retexere, ac vestimentum dissuere, atque iterum resuere & rursus resoluere, & in plurimis huiusmodi exercitiis ab eo memoratur imbutus, vt in nullo prorsus, etiam eorum, quæ contra rationem imperare videbatur, disceret contradicere: & ita per omnia informatus, breui ad perfectionem venit, ex cuius exemplo beatus Antonius dicebat, quod si quis vellet velociter ad perfectionem venire, non sibiipsi fieret magister, nec propriis voluntatibus obediret: & si rectũ videretur esse, quod vellet, sed secundum mandatum Saluatoris, obseruandum esse, vt ante omnia vnusquisque abneget semetipsum sibi, & renuntiet propriis voluntatibus: quia Saluator ipse dixit: Ego veni, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me. *Ibidem.*

Supradictus Paulus exemplo nobis est, qui obedientiæ & simplicitatis merito, in tantum spiritualium gratiarum culmen ascendit, vt multo plures, & potentiores virtutes per ipsum Dominus, quam per sanctum Antonium fecerit. *Et infra.* Si quos ipse Antonius curare non posset, hos ad Paulum mittebat, & ab illo curabantur, tantę autem simplicitatis eius fuisse apud Deum ferebatur fiducia, vt quodam tempore, cum quidam rabiem patiens in modum canis lanians omnem, qui fuisset ausus accedere, morderet, cumque perductus ad eum fuisset, insistebat orationi, vt dæmonem, qui eum vrgebat, fugaret: & cum mora fieret, nec celer sequeretur effectus, quasi infantium more indignatus, dixisse fertur ad dominum. Verè non manducabo hodie, si eum non curaueris, & statim curatus est rabidus. *Ibidem hoc: & sub aliis verbis narrat Heraclides, in libro, qui dicitur Paradisus.*

Abbas Ioannes qui commoratus est iuxta Lyco, quod est oppidum Thebaidis, propter obedientiæ virtutem, vsque ad prophetiæ gratiam sublimatus, sic vniuerso orbi claruit, vt & regibus mundi huius, merito suo redderetur illustris: nam cum in extremis, vt diximus Thebaidis precibus commoraretur, non ante præsumebat Theodosius Imperator ad præpotentium tyrannorum bella procedere, quam illius animaretur oraculis atque responsis, quibus confidens, velut cœlitus sibi delatis, trophæa de despe-

ratis bellis, atque hostibus reportauit. Hic itaque beatus Ioannes ab adolescentia sua vsque ad perfectam, ac virilem ætatem, seniori suo deseruiens, donec ille in huius vitæ cõuersatione durauit, tãta humilitate inhæsit eius obsequiis, vt ipsi quoque seni stuporem summum obedientia eius incuteret. Deinde refert qualiter idem senior ad explorandũ eius obedientiam sibi quædam superflua, vel impossibilia iniungebat, quæ ille, sine vlla impossibilitatis consideratione nitebatur implere. Vnde cum semel audisset ab eo, Ioannes, saxum illud aduolue quantocius, ipse confestim saxum immane quod turbæ multæ ferre non possent, applicita nunc ceruice, nunc toto pectore, tanto nisu prouoluere contendebat, vt sudore omnium membrorum totum infunderet vestimentum, parum metiens impossibilitatem præcepti, simplicitate sincera, qua credebat senem tota fide nihil posse incassum, ac sine ratione præcipere. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum libro quarto, capite 23. 24 & 25.*

S. Frater quidam patre Comite, ac ditissimo oriundus, studiis quoque liberalibus non mediocriter institutus, cũ relictis parentibus ad monasterium peruolasset ad comprobandam mentis humilitatem, vel fidei ardorem, confestim ei à seniore præceptum est, vt decem sportas, quas necesse non erat vendi, ceruicibus suis onerans distrahendas per plateas circumferret, adiecta conditione, quo diutius in hoc retineretur officio, vt si forte vnus eas pariter coemere voluisset, non cederet, sed sigillatim eas quærentibus venundaret, quod ille tota intentione & deuotione compleuit, & omni confusionis verecundia pro nomine ac desiderio Christi calcata, sportas humeris suis imponens, pretio statuto distraxit, ac pecuniam ad monasterium reportauit, nequaquam perterritus tam vilis & insueti officij nouitate, nec considerans indignitatem rei, nataliumque splendorem, ac venditionis iniuriam, dum illam Christi humilitatem, quæ est vera nobilitas, per obedientiæ gratiam desiderat obtinere. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum lib 4. c. 29.*

T. Cuidam volenti monasterium quoddam magnę dispositionis intrare, cœpit Abbas proponere graues istius disciplinæ labores, sua verò imperia dura, ille verò nihil iis terroribus permoueri cœpit, sed magis ita omnem obedientiam

dientiam polliceri, vt si eum Abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare: quam illius professionem, vbi magister accepit, non est cunctatus probare profitentem, casu siquidem clibanus prope ardebat, qui multo igne succensus coquendis panibus parabatur: hunc ergo aduenam illum iubet magister intrare, nec distulit parere præcepto: medias flammas ingreditur, quę mox audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis, prius cessere venienti, & qui putabatur arsurus, velut frigido rore perfusus, seipse miratus est. *Seuerus in suo Dialogo lib. 1. c. 12.*

V. Nili fluminis ripas frequentibus monasteriis consertas vtraque parte lustraui, plerumque vidi vno in loco centenos monachos habitare, præcipua vbi virtus, & prima est, obedientia: nec alter aduenìens ad monasterium Abbatis suscipitur, quam qui tentatus fuerit, & probatus, nullum vnquam recusaturus, quantumlibet arduum ac difficile indignumque toleratum Abbatis imperium. *Hæc Posthumianum narrasse scribit Seuerus in suo Dialogo, libro primo, capite* 11.

X. Fratri cum quo solitus erat beatus Franciscus ire, semper promittebat obedientiam, & seruabat *In aurea legenda sub tit. de S. Francisco.*

Y. Sancta Elizabeth illustris regis Hungariæ filia, genere nobilis, sed fide ac religione nobilior, Lantgrauio Thuringiæ sociata coniugio, cuiusdam viri, scil. magistri Conrardi pauperis & mendici, sed tamen scientia & religione præcipui, saluo iure matrimonii, & consentiente marito, obedientiæ adeo se subiecit, vt quicquid ille præciperet, ipsa cum reuerentia & multo gaudio adimpleret, vt ex hoc & obedientiæ perciperet meritum, & Domini Saluatoris, qui factus est obediens vsque ad mortem, imitaretur exemplum. *Et infra.* Magister autem Conrardus sæpe ipsi molesta & contraria imponebat, & quos amplius diligere videbatur, ab eius consortio separabat, ita vt duas ancillas secum à iuuentute nutritas, ab ea remoueret, hæc faciens, vt eius voluntatem frangeret, & ipsa suum affectum ad Deum totaliter dirigeret, sed in iis omnibus inueniebatur & velox ad obedientiam, & constans ad patientiam. *In aurea legenda sub titulo de sancta Elizabeth, & apud Surium 19. Nouembris cap. 6. & 21.*

Z. Abbas quidam videns, quod cuidam monacho infirmo neces-

necessariæ carnes essent, præcepit ei, vt carnes comederet, sed ille nimis pertinax, præcipienti non acquieuit: vt autẽ Deus ostenderet meliorem obedientiam quam stultorum victimas, ille inobediens mox in rabiem versus, in agrum cucurrit, vbi canem mortuum reperiens, carnes eius fœtẽtes auidissimè comedere cœpit, & quia in carnibus deliquerat, in carnibus est punitus. *Cæsarius in dialogis miraculorum lib. 10. cap. 9.*

Aa. Fausti monachi sui propositum beatus Benedictus sæpe experiebatur iniungendo ei impossibilia & importabilia. *In spec. histor. lib. 22 cap. 68. Tritemius lib. 3. c. 3. de viris illustr. ord. S. Benedicti.*

Ab. Quadam die dum Lanfrancus omnium scientia seculari perfectè imbutus, monachus in loco Herliuini ad mensam legeret, quidam inter legendum dixit, sicut dicere debuit, quod præsidenti non placuit, & aliter dicere iussit, velut si dixisset docere media producta, sicut est, iuberet eã breuiare, non enim Prior ille literatus erat, sed vir sapiens Lanfrancus, & sciens magis obedientiam Christo deberi, quam Donato, dimisit, quod bene pronuntiauerat, & dixit, quod se non rectè dicere sciebat. *Tritemius libro secundo de viris illust. ord. S. Benedicti cap. 99. Simile narratur de D. Thoma Aquinate in vita ipsius. In gestis Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi apud Vincentium specul. histor. libro 25. numero 36.*

Vt iumẽtum factus sum apud te. Psal. 71.

Ac. Crassus à Sempronio Asello, & plerisque aliis historiæ Romanæ scriptoribus, traditur habuisse quinque rerum bonarum maxima & præcipua, quod esset ditissimus, nobilissimus, & eloquentissimus, iuris consultissimus, & Pontifex maximus. Is cum in Consulatu obtineret Asiam, & oppugnare Leucas pararet, opusque esset procera trabe, qua arietem faceret, quo muri quaterentur, scripsit ad magnum Gaium Maiorem Atheniensium sociorum populi Romani, vt ex malis duobus, quos apud eos viderat, vter maior esset, ei mittere procuraret. Tunc Magnus Gaius comperto quare malum desiderasset, non vti iusserat maiorem, sed quem magis esse idoneum faciendo arieti faciliorem que portatu existimabat, minorem misit. Crassus cum interrogasset, cur non quod iusserat, misisset? causis rationibusque quas dictabat, spretis, vestimenta detrahi iussit, virgisque cæcidit, corrumpi atque dissolui ratus omne

mne officium imperantis, si quis ad id quod facere iussus est, non obsequio debito, sed consilio non desiderato responderit. Quid quæso amplius in monachum arctioris regulæ dictasset Abbas Seuerus? In eo namque solo deliquerat, quod non paruerat mandato, & si forte reipsa vtilius esset, quod fecit. *In Polycratico libro sexto, capite 12. Ioannes Saresberiensis.*

Cum quidam ex Socratis doctrina bene meriti discipuli discederent, rogantes eum, vt aliquod præceptum ordinādæ vitæ perciperent, iussit eos in diuersorium secum venire vxoremque in superioribus constitutam vocauit, iussitq; vt vasa oleo & melle plena eiiceret, admirantibusque discipulis ait: Si hanc in domibus vestris rerum potestatem habueritis, beatam vitam disponetis, quasi diceret: Cum in domibus vestris omnes vobis obedierint, quietè viuetis. *Ioannes Galensis, in compendiloquio de vita Philosophorum. parte 7.* A d.

M. Curius Consul, cum delectum subito educere coactus esset, & Iuniorum nemo respondisset, quendam adolescentem nominatim citari iussit, quo non respondente, præfatus non esse opus Reipublicę eo ciue, qui parere nesciret, & ipsum & bona eius vendidit. *Valerius libro 6. cap. 3. Liuius lib. 14.* A e.

Postquam præcepti facta est transgressio à primis parentibus, senserunt motum inobedientis carnis, tanquam reciprocam pœnam inobedientiæ, &c. *August. 13. de Ciuit. Dei, c. 13.* A f.

Item, vide Abstinentia. r. v. Alexander. b. Fornicatio. h. Maledictio a. Militia a. Monachus. b e. b g. b h. Occisio. c. Præceptum. a c. d. Roma. a k. Simplicitas a.

OBLIVIO.

QVidam Athenis vir eruditissimus, cum ictum lapidis capite excepisset, cætera tenacissima memoria retinens literarum tantum oblitus est, cui si talibus studiis perfrui par non erat, vtilius aliquanto fuit ad illa aditum non impetrasse, quam iam percepta eorum dulcedine caruisse. *Valerius libro primo, capite octauo. Plinius libro septimo, capite vigesimo-quinto.* A.

Clericus quidam literatus cum sanguinem in vena minueret, sic scientiam literarum perdidit, vt eam per sanguinem B.

nem

nem amisisse videretur, nec vnum quidem verbum latini sermonis poterat intelligere; nec proferre, & vt noueritis priuationem sensus non fuisse in causa omnium rerum prius habitarum, retinuit scientiam. Quod cum multis exposuisset, quidam suasit dicens: Anno reuoluto, eodem die & hora, iterũ te minuas, & forte substracta recipies. Quod cum fecisset, scientiam pristinam recuperauit. *Cæsarius Miraculorum lib. 10. c 4.*

Item, vide Claudius. b. Memoria. c. Moyses. a. Patientia. a. e.

OBSIDIO.

A. CAssilinates obsidione Hannibalis clausi, penuria alimentorum, lora necessariis vinculorum vsibus subducta, eque scutis detractas pelles, feruenti resolutas aqua manderunt. *Valerius lib. 17. c. 6. Liuius 27.*

B. Cretenses obsidione Metelli ad vltimam penuriam cõpulsi, sua vrina & iumentorum, sitim torserunt, iustius dixerim, quam sustentarunt, quia dum vinci timent, id passi sunt, quod eos ne victor quidem pati coegisset. *Valer. ibid. Liuius 99. Florus lib. 3. cap. 7.*

C. Numantini à Scipione, vallo & aggere circumdati, cũ omnia consumpsissent, humanorum corporum dapibus vsi sunt. Capta vrbe, plures inuenti sunt, artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes. *Valer. lib. 7. c. 6. Liuius 95. Florus 2. c. 28.*

D. Calaguritanorum execrabilis impietas, quia vxores suas natosque ad vsum nefariæ dapis verterunt. *Ibidem. Valerius. Florus 7. cap. 22. Orosius libro quinto, capite vigesimo-septimo.*

Item, vide Fidelitas. b. c. d e. f. Hierusalem. a. Roma. a, c.

OCCISIO.

A. QVidam Manichæi hoc præceptum, *Non occides*, etiam in bestias, & pecora conantur extendere. Hunc errorẽ improbat *August. lib. 1. de Ciuit. Dei, c. 20.*

B. Cum in media parte fori, vasto ac repentino terra subsideret hiatu, responsumque esset, re illum tantum compleri posse, qua Romanus populus plurimum valeret, Curtius nobilissimus interpretatus vrbem nostram virtute & armis præcipuè excellere, militaribus insignibus ornatus equum ascendit. Et eum vehementer admotis calcaribus

præci-

præcipitem in illud profundum egit, super quem vniuersi ciues honoris gratia certatim fruges iniecerunt, & statim terra pristinum habitum recuperauit. *Valer. libr. 5. capite 6. Liuius li. 7. Orosius lib. 3. cap. 5.*

C. In confinio Antiochiæ & Damasci in castris munitissimis habitant Assassini, quorum dominus est vetulus, de Montanis multum reueritus à Christianis & Sarracenis propinquis ac remotis, quorum Principes indifferenter per nuntios interficere solet; horum nulla est lex, nisi quã timor fecit. Matres & filias indifferenter cognoscunt. Quisquis in Domini sui obedientia moritur, pro Angelo colitur. *In spec histor. lib. 32. cap 66. Gulielmus Neubrig. libro 4. capite vigesimo-secundo. Iacobus à Vitriaco libro primo, c. 14. historiar. Orientalis.*

D. Si magno animo fieri putandum est, cum sibi homo ingerit mortem, ille potius Cleombrotus in hac animi magnitudine reperitur, quam Cato: quem ferunt lecto Platonis libro, vbi de immortalitate animæ disputauit, se præcipitem dedisse de muro; atque ita ex hac vita migrasse ad eam, quam credidit esse meliorem. Nihil enim vrgebat aut calamitatis, aut criminis, seu verum, seu falsum, quod non valendo ferre, se auferret. Sed ad capessendam mortem, atque ad huius vitę suauia vincula rumpenda, sola affuit animi magnitudo. Quod tamen magnè potius factum esse, quam bene testis ei esse potuit Plato ipse, quem legerat. Qui profecto id præcipuè potissimumque fecisset, vel etiam præcepisset, nisi ea mente quam immortalitatem animæ vidit, nequaquam faciendum, quin etiam prohibendum esse iudicasset. *Augustinus de Ciuitate Dei libro primo, capite vigesimo-secundo. Tullius 1. Tuscul. 4. Callimachus in epigramma.*

E. De Catonis facto, qui se Vticæ occidit, quid potissimũ dicam, nisi quod amici eius & docti quidam viri imbecillioris quam fortioris animi facinus esse censuerunt, quo demonstretur non honestas turpia præcauens, sed infirmitas aduersa non sustinens? Hoc & ipse Cato in filio suo indicauit: nam si turpe erat sub victoria Cæsaris viuere, cur author huius turpitudinis filio fuit, quam de Cæsaris benignitate omnia sperare præcepit? Cur non & illum secum coegit ad mortem? *Aug. de Ciuit. Dei, lib. 1. c. 23. Plutar. in vita Catonis. Appia. Ciuil. 2.*

Nolunt

F. Nolunt isti, contra quos agimus, vt sanctum virum Iob Catoni præferamus. Sed ex literis eorum, eidem illi Catoni Marcum Regulum præferam. Cato enim nunquam Cæsarem vicerat, victus dedignatus est subiici, & se occidit: Regulus autem Pœnos iam vicerat, ab eis tamen postea victus, maluit eos ferre seruiendo, quam eis se auferre moriendo. *Eodem lib. cap. 24.*

G. Sed quidam inquiunt, propter adulterium vitandum licere se occidere. Sanctæ fœminæ tempore persecutionis in fluuium se merserunt, eoque modo defunctæ sunt, earumque martyria celebrantur. De his nihil audeo iudicare. Quod si hoc fecerunt, non humanitus deceptæ, sed diuinitus iussæ, nec errantes, sed obedientes, sicut Sanson: aliud nobis fas non est credere. *Eodem libro primo, capite vigesimo-sexto.*

Pelagia & Sophronia Ambr. l. 3. de virg. Euseb. hist. Eccles. li. 1. c. 17.

Item, vide Cato. a. b. Crudelitas. f. Diogenes, f. Iacobus Zebedæi. b.

OTIVM.

A. PVblium Scipionem dicit Cato dicere solitum, nunquã se minus otiosum esse, quam cũ otiosus esset, nec minus solum, quam cum solus esset. Vox magnifica, quę declarat illum etiam in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum. *Tullius 2. de Officiis.*

B. Ægyptiorum monasteria hunc modum tenent, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quam propter animæ salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus. *Hieron. in epist. ad Rusticum.*

C. Dixit Valerianus Almachio Præfecto. Vidi glaciali tẽpore otiosos iocantes & operarios agricolas deridentes, sed æstiuo tempore dum aduenissent gloriosi fructus laborum gaudentibus illis, qui putabantur vani, cœperunt flere, qui videbantur Vrbani. Hic & nos sustinemus nunc ignominiam & laborem, in futuro recipiemus gloriam *In aurea legenda de S. Cæcilia.*

D. Primi Pœni dicuntur vias lapidibus strauisse. Postea Romani eas pene per omnem orbem disposuerunt propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa. *Isidorus Etymolog. lib. 15. cap. vltimo.*

Item. vide Comestio. c. Malitia. n. Monachus. b m. b n. b o. Papa b. Vita. e.

OCV-

OCVLVS.

A. LEguntur quidam Philosophorum sibi oculos effodisse, ne exteriorum caperentur illecebris. *In Polycr.lib.8.c.4. Ioannis Saresberiensis.*

B. Cum S. Petrus Clareuallensis Abbas, in valle Regis ex morbi violentia oculum amisisset, postea dicere iocando solebat, vnum se de inimicis suis euasisse, & plus se à residuo, quam à perdito formidare. *In gestis S.Petri Clareuall. Et ponitur in spec.hist.lib.3.c.32.*

Item, vide Cæcitas.b.Fascinatio.a.Visus.

ODIVM.

A. ALexander filius Ioannis Hircani, adeo nequam fuit, quod in sex annis circiter 50.millia seniorum interfecit, quia eius facinora detestabantur, cumque offensus esset populo, muniuit palatium in turri, quæ Baris dicebatur, super qua postea miratus est Titus, quod eam Iudæi deseruerant, cum defendi posset à duobus. In plateis suspendit octoginta viros vxoratos, vxoresque eorum & liberos necauit. *Parte 2.c.6.historia scholast.*

Item, vide Correctio.b. Hannibal f.g. Herodes.b. Hieronymus.a d.

ODOR.

Vide Auaritia.b.

OFFICIALIS.

A. CReditur, Vespasianus procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quibus vulgo pro spongiis dicebatur vti. *Suetonius de duodecim Cæsaribus, libro* 10.

Item, Domitianus.a.Rex.c.Tiberius.b.

OMEN.

A. CVm nuper egredienti de hospitio suo, Magistro G.Pulchro, Magister Willelmus Blesensis monachus occurrisset, egredientem monuit regredi, magnum eadem die sibi denuntians imminere periculum, si præsumeret proficisci. Magister G.vir in Christo perfectus, vanum id repu- an s, securus iter aggressus est. Profectus paululum in fos- *al. Profectus.*

ſam aquis exuberantem, cum equo minus caute incidit. Cumque equus & aſcenſor in profundo ſubmerſi palpitarent, tandem Magiſter G. multis ſubuenientibus vix euaſit. Opinio mea eſt, magiſtrum G. ſubmerſionis illius incurriſſe periculum, etiamſi ei nullus monachus occurriſſet. *Petrus Bleſenſis in quadam epiſtola.*

Item, vide Præſagium. a. Superſtitio. a.

OPINIO.

A. Dixit Abbas Ioſeph: Memini, cum me adhuc adhærere conſortio fratrum ætas minor hortaretur, huiuſmodi nobis intelligentiam, vel in moralibus diſciplinis, vel in Scripturis ſacris frequenter inſertam, vt nihil ea verius crederemus, ſed cum in vnum conuenientes ſentẽtias noſtras promere cœpiſſemus, quædam communiter diſcuſſa primum ab altero falſa, ac noxia notabantur, mox vt perniciosa communi pronunciata iudicio damnabantur: quo à ſenioribus legali ſanctione præſcriptum eſt, vt neuter noſtrum plus in iudicio ſuo, quam fratris crederet, ſi nunquã vellet diaboli calliditate deludi. *Caſſianus collatione ſexta, capite 10.*

OPPRESSIO.

Vide Caſtitas. a. Lucretia. a. b.

OPVS.

A. MOdernus Poeta in Alexandri perſona dixiſſe legitur. Quando dixero fortem: I prior, i; ſed in arma veni, præcedere niſus tum demum ſocios ſum dignus habere ſequaces. Legimus in libro primo contra Academicos, S. Auguſtinum manibus propriis laborando quandoque diſcipulos ad opera prouocaſſe. *Cantipratanus de Apibus libro primo, capite 15.*

Item, vide Labor: Monachus.

ORATIO.

A. SOcrates nil vltra petendum à diis putabat, quam vt bona tribuerent, quia ſcirent, quid cuique vtile, nos autem petimus, quod non impetraſſe melius foret. Deſine ſtulta futuris malorum tuorum cauſis, quaſi feliciſſimis rebus inhiare, teque totam cœleſtium arbitrio committe. *Valer. lib. 7. c. 2. Cato in Alcibiade.*

Reddit

Retulit Humbertus Archiepiſcopus, quòd in monaſterio S. Syluestri monachus quidam obiit, & ab incipiente galli cantu vſque ad horam diei ſecundam, cadauer exanime iacuit, circumquaque fratribus pſallentibus. Cumque ad Miſſam, Agnus Dei pro eo diceretur, ſurrexit, & maledicta in Deum & blaſphemias cœpit euomere, crucem reſpuere, Dei genitricem opprobriis lacerare. Et dicebat: Quare pro me pſallitis? Ego in flamma Tartari fui, ibique Lucifer coronam ſuam æream candentem mihi impoſuit. Cumque fratres eum ad pœnitentiam monerent, ille omnia reiiciebat. Tunc monachi toto corde pro illo orantes, & exutis veſtibus ſe verberantes, inſudabant precibus. Et ecce deſperatus ad ſe redit. Deum laudat, Satanæ renunciat, crucem adorat. Confeſſus eſt autem, quia poſt abrenunciationem ſeculi, inciderat in fornicationem, quam eotenus cælauerat, & benedicens Deum, vſque in diem alterum vixit, & ſanctè migrauit. *Petrus Damiani libro* 1. *epiſtola nona.* B.

Cum Galli Imperatoris regnum floreret in initio, ſanctos viros perſequutus eſt, cum quibus & proſperitatem ſuam pariter fugauit & pacem. *In Eccleſiaſtica hiſtoria libro* 7. *capite* 1. C.

Cuidam Eremitæ qui ſeminauerat olera, viſum eſt pluuiam neceſſariam eſſe, petiuit à Deo, & obtinuit. Demum viſum eſt, ſerenitatem eſſe neceſſariam, & obtinuit, & tamẽ nec vnum olus de terra exiit. qui credens vniuerſalem defectum eſſe olerum in anno illo, patienter tulit, ſed cum declinaſſet ad domum cuiuſdam Eremitæ, & pulcherrima ibi olera vidiſſet, admiratus narrauit, quæ ſibi acciderant. Qui dixit: Merito hoc accidit, putabaſne te ſapientiorem Deo, qui ei indicabas, quid facere deberet? E contra refertur de quodam Agricola, quod ſemper habebat in agris & vineis vberiores fructus, quam alij, qui reſpondit, non eſſe mirum, cum ſemper haberet tempus, quale ipſe vellet, dicens: Ego nunquam volò aliud tempus habere, quam Deus velit, ſemper habeo tale, quale volo. *Guilielmus Lugdunenſis in ſumma vitiorum in tractatu lingua. rubrica octaua.* D.

Legitur de Sancto Bartholomæo, quod centies flexis genibus orabat Deum per diem, & centies per noctem *Ibidem.* E.

Dicebat quidam, quia latrones & Trutanni docuerant F.

ipsum orare. Latro attendens quid fecerit, & tormentum sibi præparatum, inter hæc duo cum lachrymis misericordiam petit, Trutanni verò ea quę sunt miserabiliora in eis, improbissime ostendunt, & quæ sana sunt, abscondunt, vt magnitudo miseriæ ad misericordiam excitet. *Eodem libro parte 3. rubrica 45.*

G. In hospitii sui vestibulo mater S. Bonifacij gallinas nutrire consueuerat, sed eas vulpes veniens auferebat. Quadam die quum ibidem S. Bonifacius staret, vulpes ex more venit, & gallinam abstulit. Ipse autem concitus Ecclesiam intrauit, & orans dixit: Placet tibi Domine, vt de nutrimēto matris meæ manducare non possum? Qui ab oratione surgens Ecclesiam est egressus, vulpes mox rediens gallinā dimisit, & ipsa moriens ante eius oculos cecidit. *Et infra.* Exauditus est in rebus vilibus, vt in paruis disceret, quantum de Deo præsumere in magnis petitionibus deberet.

Greg. in Dialog. lib. 1. cap. 9.

H. In vno ex monasteriis, quod ipse construxerat B. Bernardus, quidam monachus est, qui ad orationem stare non poterat, sed mox vt se Fratres ad studium orationis inclinassent, ipse egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua & transitoria agebat. *Et infra.* Cumque vir Dei venisset in idem monasterium, & expleta psalmodia sese fratres in orationes dedissent, aspexit, quod eundem monachum, qui manere in oratione non poterat, quidam niger puerulus per vestimenti fimbriam foras trahebat. *Et infra.* Die igitur alia, postquam beatus Maurus hoc idem vidit, expleta oratione vir Dei oratorium egressus, stantem monachum reperit, quem pro cæcitate cordis sui virgo percussit, sicque ad orationis studium permansit immobilis. *Gregor. in Dial. lib. 2 cap. 4.*

I. Frater dixit Antonio: Ora pro me. Et respōdit ei: Nec ego tui misereor, nec Deus, nisi pro teipso sollicitus fueris, & poposceris à Deo. *In vitis Patrum libro decimo, parte prima.*

K. Dicebat de Abbate Arsenio, quia vesperi sabbathi illucescente Dominica, relinquebat post se Solem, & extendebat manus suas ad cœlum orans, donec mane Dominica die ascendens Sol illustraret faciem eius, & sic residebat. *In vitis Patrum lib. 11. par. 1.*

Interro-

Interrogarunt fratres Abbatem Agathonem dicentes: quia virtus in conuersatione plus habet laboris. Et dixit eis: Ignoscite mihi, quia puto non esse alium laborem talem, qualem orare Deum, semper inimici dæmones festinant irrumpere orationem eius, scientes quia ex nulla re impediuntur, nisi per orationem: Siquidem omnem alium laborem, quem homo assumpserit, quamuis instanter, & toleranter agat, tamen etiam possidet aliquam requiem, oratio autem, vsque ad vltimam exhalationem, opus est, vt habeat laborem magnum certaminis. *In vitis Patrum li. 12. parte 1.* L.

Orabat semel Hilarion, & vt natura fert hominum, abstracta ab oratione mens, nescio quid aliud cogitabat: Statim insiliit diabolus dorso eius, & latera calcibus, ceruicem verò flagellis verberans: Eya, inquit, cur dormitas? cachinnansque desuper, si defecisset, an hordeum vellet, sciscitabatur. *Hieronymus in vita eius.* M.

Si quando orans Pachomius petitionis suæ non consequeretur effectum, non contristabatur omnino, sciens expedire sibi, vel omnibus, quidquid diuina misericordia censuisset. N.

In vita eiusdem.

S. Antonium ita nonnunquam nouimus in oratione perstitisse, vt eodem in excessu mentis frequenter orante, cum Solis ortus cœpisset, infundi audierimus eum in feruore spiritus proclamantem: Quid me impedis, Sol, quia ad hoc oriris, vt me ab huius veri luminis abstrahas claritate? O.

Verba sunt Abbatis Isaac in Collationibus Patrum, collatione 9. cap. 32.

Dixit Abbas Isaac. Hic versiculus, ***Deus in adiutorium***, &c. recipit omnes affectus, quicunque inferri possunt humanæ naturæ, & ad omnem statum, atque vniuersos incursus competenter aptatur. Habet inuocationem contra pericula, humilitatem piæ confessionis, timoris perpetui vigilantiam, considerationem fragilitatis suæ contra impugnationes hostium valet, vnicuique in qualibet qualitate degenti necessarius inuenitur. Huius versiculi meditatio in tuo pectore semper voluatur, hunc in opere quolibet, seu ministerio, vel itinere constitutus decantare non desinas. Hic tibi expergefacto primus occurrat, ille dein- P.

 ceps

ceps ad omne opus actusque deducat: hunc scribes in limine, & ianuis pectoris tui collocabis. *Cassianus collatione 10. capite 10.*

Q. Vtilius censent sancti Patres in Ægypto constituti, breues quidem orationes, sed creberrimas fieri, illud quidem vt iugiter Deo cohærere possimus, hoc vt dæmonis iacula succincta breuitate vitemus. *Cassianus de institutis monachorum libro 2. c. 20.*

R. Refert Calixtus Papa, quod quidam Ciuis Barcinonæ ad S. Iacobum veniens, hoc solum postulasse dicitur, ne deinceps ab aliquibus hostibus caperetur. Rediens ergo à Saracenis capitur, & pluries ab eis per nundinas venditur, sed tamen semper catenæ quibus ligabatur, soluebantur. Cum autem iam tredecim vicibus venditus & duplicibus catenis ligatus fuisset, & ipse S. Iacobum inuocaret, Sanctus apparuit ei dicens: Quoniam in Ecclesia mea postposita salute animę liberationem tantum corporis postulasti, ideo in hæc pericula incidisti: sed quia Deus misericors est, misit me, vt te redimam, statimque ruptis catenis per terras Sarracenorum, partem catenæ in testimonium huius miraculi ferens, in terram suam cunctis stupentibus rediit. Cum enim quis eum capere vellet, visa catena territus fugiebat. *In aurea legenda de S. Iacobo.*

S. Monialis quædam grauiter laborans, ac in tibia grauiter percussa, sic orauit: Mi Domine non sum ego digna orare te, sed rogo dominum meum S. Dominicum, vt sit mediator inter me & te. Cum ergo diu cum lachrymis orasset, in extasi facta vidit S. Dominicum ante lectum eius stantem, sibique dicentem: Quare tantum sanari desideras? Et illa: Vt possim Deo seruire deuotius. Tunc ille vnguento quodam tibiam eius inunxit, & sanata est. *In aurea legenda de S. Dominico.*

T. Quadam vice dum S. Bernardus iumento insidens aliquò pergeret, cuidam rustico sic se offerente multum de cordis instabilitate in oratione conquestus est. Quod ille audiens mox eum despexit, & in omnibus cor firmum, & stabile se habere dixit. Volens autem Bernardus eum vincere dixit: Sequestra te paulisper à nobis, & tota qua poteris intentione orationem Dominicam inchoa, quam si sine cordis aliqua euagatione finire poteris, iumentum meum proculdubio habebis. Tu autem fide tua mihi spon

deas,

deas, quod si aliqua ibidem cogitaueris, non mihi cælabis. Lætatur ille, & quasi iumentum iam lucratum se putans, audacter secessit, & seipsum recolligens dicere incepit. Vix orationis impleuit dimidium. Et ecce importuna cogitatio cordi se ingerit, vtrum sellam debeat habere cum iumento. Quod ille audiens contritus ad Bernardum rediit, & ei indicauit, & de se temere vt prius non præsumpsit. *In aurea legenda de S. Bernardo.*

V. Miles quidam defunctus alteri militi viuo apparuit, à quo interrogatus de statu suo dixit. Variis pœnis affligor, sed orationes facias fieri pro me. Quærenti autem illi an à tali Sacerdote vellet illas orationes fieri, ille nihil respondens more renuentis caput excussit. Deinde quærens an ab illo Eremita vellet eas fieri, respondit. Vtinam ille pro me oraret. Quod cum facturum se promitteret, ille subiunxit: Et ego dico tibi, quod ab isto die vsque ad duos annos tu etiam morieris, sicque disparuit, & miles in melius vita mutata in Domino obdormiuit. *In aurea legenda de commemoratione fidelium.*

X. Quidam quem S. Thomas martyr multum dilexerat, cum grauiter infirmaretur, iuit ad eius tumulum, & pro sanitate rogauit, & impetrauit. Sed dum sanatus rediret, cœpit cogitare, quod illa salus animæ suæ forsan non expediret, vnde rediens iterum orauit, vt si non esset vtile animę suæ, continuo infirmitas rediret, & statim illa rediit. *In legenda S. Thomæ.*

ORDO.

A. ANtiquum hostem de Clerico quodam Aquinensis Ecclesiæ obsesso expulit S. Benedictus, cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas. Ad sacrum vero ordinem nunquam accedere præsumas. Quacunque die sacrum ordinem temerare præsumpseris, statim iuri diaboli mancipaberis. Discessit ille sanus, & sicut terrere solet animum pœna recens, ea quæ ille præceperat, interim custodiuit. Cum verò post multos annos omnes priores illius de hac luce migrassent, & Iuniores sibi superponi in sacris ordinibus cerneret, verba Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, & ad sacrum ordinem accessit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus, tenuit,

cumque vexare non cessauit, donec animam excuteret. *Gregorius in Dialogis lib. 2. c. 16.*

B. Dicebat de Abbate Theodoro, quia cum factus esset Diaconus in Scythi, non acquiescebat ministrare, sed huc & illuc fugiebat, & iterum senes adducebant eum dicentes. Ne derelinquas ministerium tuum. Dixit autem eis: Dimittite me, & precor Deum, & si ostenderit mihi, quia debeo stare in huius ministerij loco, faciam, & dum depre- caretur Deum, dicebat: Si voluntas tua est Domine, vt stem in ministerio tuo, demonstra mihi. Et ostensa est ei columna ignis de terra vsque ad cœlum, & vox sonuit dicens: Si potes fieri sicut columna hæc, ministra. Ille audiēs statuit apud se non acquiescere ministrare. Qui cum venisset ad Ecclesiam, pœnitentiam egerunt apud eum fratres dicentes: Si non vis ministrare, vel calicem tene, & non acquieuit dicens: Si non dimittis me, discedam de loco isto. Et ita dimiserunt eum. *In vitis Patrum libro decimo-quinto capite tertio.*

Item, vide Sacerdotium.

ORIGENES.

A. Athanasius defensor Nicæni concilij, libris propriis contra Arianos voce clara testem suæ fidei Origenem vocat, illius libros coniungens suis, & dicens: Mirabilis & laboriosissimus Origenes hoc de filio Dei testimonium nobis perhibens ait, coæternum eum asseuerans Patri. Ignorant ergo semetipsos derogatores Origenis, & laudatori eius Athanasio blasphemantes. *In historia tripartita li. 10. cap. 11.*

B. In tantum ardorem subeundi martyrij puerulus exarserat, vt sponte se periculis ingereret, quod adipisci omnino potuisset, nisi quod dispensatione Dei ad vtilitatem Ecclesiæ fuerit seruatus per sollicitudinem matris quæ gloriosæ mortis eius desideria impediuit. Etenim cum prorūpere eum ad agonum certamina præsensisset, nocte dormientis cubiculum ingressa, omnia eius indumenta quibus in publicum procedi poterat, substraxit, vt per hoc domi residere cogeretur. Ille ob hoc epistolam scribit ad Patrem, qui pro fide tenebatur in vinculis, se quidem maternis artibus retineri, sed illū debere tenere quod cœpit, & addidit: Vide Pater, ne propter nos aliud velis. Vt vero pater martyr

martyr factus est, ipse cum matre & sex puerulis fratribus decimum septimum agens annum, in summa facultatum penuria est derelictus, quoniam census paternus fisco sociatus est. *In historia Tripartita lib.6.cap.2.*

Dum verbum Dei docet palam, tam viros quam fœminas instituens, omnemque occasionem turpis maledicti gratia vult infidelibus tollere, quoddā minus perfecti sensus exercet in suo corpore, sed feruentis fidei & nimiæ castitatis indicium. Nam illud Euangelicum attendens, sunt Eunuchi qui se castrauerunt propter regnum Dei, mox in se adimpleuit. *In Ecclesiastica historia lib.6.capite 6.*

C. *Mat.19.*

Illud præclarum fertur de eo, quod nunquam permisit ea quæ in ecclesiis disserebat, à notariis excipi, nisi quando iam sexagesimum ætatis agens annum, vsu & labore multum fiduciæ in verbo Dei acceperat. *Ibidem libro sexto, capite sexto.*

D.

Plurimum admirari non sufficio, quod vir tam illustris deuolutus sit in nominatissimā hæresim, quod Seraphim in Isaia Spiritum sanctum esse exposuit, & in alio loco de pænitentia diaboli, & de absolutione reproborum post mille annos &c. cum abstinentissimæ, & castissimæ vitæ fuisse referatur, & tam puræ doctrinæ. Ego sane de eo salua patrum fide dixerim quod vel hæc omnia nō scripserit, sed ab hæreticis ob præclarum nomen eius obfulcandum sunt conficta & nomine suo prætitulata, vel si scripserit non statuit ex sententia, sed disseruit ex opinione. Compatiendum est tanto eruditionis viro, cuius vitia si qua sūt in scripturis potest eorum quæ fideliter scripsit splendor exuperare, de quo à patribus dictum est, quia vbi bene scripsit nemo melius. Quod autem erratum est ab Origene opinor ex hoc ei accidisse, quod nimio lectionis studio philosophos est amplexus, & quia de calice Babylonis bibit inaurato, coactus est de eius fæce in sacram scripturam transfundere. Ex quo valde cauendū est Ecclesiasticis viris ne philosophicis institutis nimis dent operam. Non hoc dicendo lectores artium damnamus & artes, nam & ipsæ non inutiliter ad profundas quæstiones Theologiæ enodandas leguntur, verum quosdam reprehendimus qui libris gentilium tam familiariter adhærent, & totos se immergunt, vt totum pæne vitæ cursum consumant. *In Speculo historiali lib.10.cap.10.*

E. *Lib. de principiis Hieron. to. 2. ad Auitum epist 59. August. li. 21. de ciu. c. 17.*

F. Origenes melior in omnibus bonis, peior in malis. *Hieronymus in epistola ad Desiderium.*

G. Non solum in verbo erat Origeni perfecta doctrina, sed & in opere consummatæ disciplinæ præbebat exempla: de quo ferebatur: Hic est qui quale habet verbum, talem habet vitam, quia quæ docet, agit, & quæ agit, hæc docet. *In Ecclesiastica histor. lib. 6. cap. 3.*

H. Iniuncto sibi à Demetrio Episcopo, *Alexandrino.* magisterii officio, scolam grammaticam negligere cæpit, magis se verbo Dei conferens. Vtitur sane consilio virili, bibliothecā gentiliū librorum tradit cuidam fideli Amico, pactus cum eo quatuor sibi obulos ex eius pretio per singulos dies inferri, quo, si nec grauis esset cuiquam, nec congregatā pecuniam domi seruare videretur. *Ibid. cap. 4.*

I. Erat ei mos iste, vt si quis nostrorum Adolescentum ingeniosos videret, traderet eis ea quibus philosophi velut primis elementis discentes imbuere solent. Multos etiam Idiotas ad discendum cohortabatur, dicēs: Non parum ad intelligentiam scripturarum emolumēti eis conferri, si aut in liberalibus literis, aut philosophis exercerētur. *Ibid. c. 15.*

K. Hęresim Elcesaitarū statim restinxit. Asserunt isti quod in persecutionibus, si quis negauerit, nil criminis habeat, pro eo quod is qui fixus est in corde suo, etiam si ore negauerit pro necessitate, corde tamē in fide permaneat. *Eodem libro capite 28.*

ORNATVS.

A. IN Ecclesia quadam Moguntiæ sacerdos Curatus mulierem quandam ornatam variè ante ostiū Ecclesię videns, in cuius vestium cauda multitudinem dęmonum qui erant nigri vt Aethiopes, parui vt glires, ore cachinnantes, & saltantes conspexit, eamque ibi manere iussit, populum aduocauit, dæmones ne fugerent, adiurauit, & vt populus hæc videret, precibus impetrauit. Videns ergo hæc mulier vestem mutauit, & tam ipsi quam aliis, visio hæc facta est occasio humilitatis. *Cæsarius miraculorum lib. 5. cap. 7.*

B. Audiui virginem innocentem quam remordebat conscientia quod habebat vestem alterius coloris quam naturalis allegantem contra se quod ouis quę nunquam peccauerat contenta fuerit naturali colore, ipsa vero quæ peccauerat pretiosiore colore vteretur. *Gulied. Lugdun.*

Narrat

Narrat Gulielmus Parisiensis, quod quędam mulier quę tingendis & ornandis crinibus dum viueret intenta erat, apparuit post mortem cuidam pectinans crines & ornans. Cui dixit quod illa pictinatio fuit intolerabilis cruciatus & quod pecten immensitate ponderis eam grauabat & deprimebat, qua apparitione placuit Deo insinuare quã periculosa sit curiosa studiositas in vestibus. *Ioannes Galensis.* C.

Maxima ornamenta esse matronis liberos, apud Põponium Rufum collectorem librorum sic inuenimus. Cornelia Grachorum mater, cum Campana matrona apud eam hospitata, ornamenta ei pulcherrima illius sæculi ostenderet, traxit eam sermone quousque è schola redirent liberi, & hæc, inquit, ornamenta sunt mea. *Valer. Max. lib. 4 cap. 4.* D.

Legitur de quodam sancto quod vidit dæmonem ridẽtem & quæsiuit ab eo quare rideret? qui dixit. Vidi socium meum æquitantem super caudam cuiusdam mulieris quæ dum traheret caudam cecidit socius meus in lutum & inde risi. *Guliel Lugd. in summa vitiorũ in tract. superbia rubric. 43.* E.

Item, vide Bernardus. i. Brachmanni a.

OSTENTATIO.

CVlpabat S. Apollonius eos qui comam capitis nutriũt, vel ferrũ in collo circũferunt. Certum est enim, inquit, quod ostentationis causa hæc faciant, cum mandatum sit etiam ieiunia ipsa in occulto celebranda. *In vitis Patrum in vita S. Apollonij* A.

Item, vide Bernardus. f. Didymus. b.

PALMA.

REm mirãdam Aristoteles & Plutarchus dicunt, si super palmæ lignum magna põdera imponas, non deorsum redit, sed aduersus pondus resurgit: Propterea placuit eam signum esse victoriæ. *Ioannes Saresb. in Polycratico lib quinto, cap. 6. Aristot. 7. Problem. Plut. 7. Sympos. Agellius noct. Attic. libro 3. cap. 6.* A.

PAPA.

GOthorum tempore, dum S Ioann Rom. Ecclesiæ Pontifex, ad Iustinianum Iuniorem Principem pergeret in Corinthi partibus aduenit: cui necesse fuit vt in itinere ad sedendum equus requiri debuisset, quod illic quidam nobilis audiens, equum quem pro mansuetudine eius A.

coniunx

coniunx ſedere conſueuerat, ita ei obtulit, vt eo ad loca alia perueniente, cum aptus equus potuiſſet inueniri, deberet ille quē dederat, remitti. Cumq; remiſſum illa ex more ſedere vellet, non valuit, quia poſt ſeſſionem tanti Pontificis, mulierem ferre recuſauit. Quod vir prudenter intuitus, hunc remiſit, petens vt equum ipſe poſſideret, quem iuri ſuo ſędendo dedicaſſet. *Gregorius in Dialogis libro tertio capite ſecundo.*

B. Marcellinus Papa, cum iuſſu Diocletiani, & Maximiani ad ſacrificandum cogeretur, duo grana incenſi poſuit. Tunc fideles eum redarguunt. Quod ille cernens, in concilio Epiſcoporum ſe ſuppoſuit iudicandum. Ad quem illi, abſit vt ſummus Pōtifex ab aliquo iudicetur: tu te proprio ore iudica. Ipſe autem pænitens ſeipſum depoſuit, ſed tamen omnis turba eum iterum reelegit. Quod audientes Cæſares iterum eum capi faciunt. Cum autem decapitari deberet, ſe Chriſtiana ſepultura indignum eſſe aſſeruit, & qui ſe ſepelire auderent, excommunicauit. Quare corpus eius triginta quinque diebus inſepultum remanſit, Poſt hæc S. Petrus Marcello ſucceſſori apparuit dicens: Marcelle, quare non ſepelis me? Me inſepultū reputo quādiu Marcellinum inſepultum video. Vade & ipſum ad pedes meos ſepelias, qui ſtatim iuſſa compleuit. *In aurea legenda de eodem. Pontificale Damaſi. Concilium Sinueſſanum. Nicolaus 1. epiſtola ad Michaelem, Marcellini ſacrificantis meminere. Vide cenſuram Card. Baronij ad annum 302. vbi Marcellinum ab hoc crimine purgat.*

C. Papa Sergius primo os porci dictus eſt. Ab illo tempore ordinatum eſt, vt omnes Papæ nomina mutarēt, tum quia Dominus his quos elegit Apoſtolos, nomen mutauit, tum quia ſicut mutantur in nomine, mutētur in vitæ perfectione, tum ne ille qui ad tam decorum officium eligitur, indecoro nomine turpetur. I*n aurea legenda ex Platina in Sergio ſecundo. Ea qua Platina ex Martino tradit, nempe Sergium ſecundum primum fuiſſe qui nomen mutauerit, apud neminem veterum auctorū inueniſſe ſe fatetur Onuphrius: imo ex Anaſtaſio bibliothecario qui tū floruit, contrarium magis elicitur, eum ſcilicet etiam ante Pontificatum Sergium eſſe vocatū. Fortè Sergij prænomen ſemper habuit: os porci vero cognomen: & Pontifex creatus cognomen, prænomine tantum retento omiſit. Sed iſta nec ſic concinnata quadrant. Ioannem duodecimum*

ego,

ego, ait Onuphrius, primum inueni, qui priscum nomen, Papa creatus mutarit, cum ante Pontific. Octauian. appellaretur.

D. Anno imperii sui nono, Leo tertius cæpit sanctas imagines deponere, & incendere, quare Gregorius secundus eum redarguens, & incorrigibilem videns, tributa Romæ prohibuit & Italiæ, remouens ab obedientia illius. *Paulus Diaconus lib. vigesimo primo Romana historia. Sigebertus in Chronicis. Cedrenus Zonaras in vita Leonis Isaurici.*

E. Innocentius Ottonem filium Ducis Saxonię Imperatorem coronauit, & vt iura Ecclesiæ seruaret, ab eo exegit iuramentum, qui contra iuramētum ipso die venit, & Romipetas expoliari fecit. Vnde Papa eum excommunicauit, & ab imperio deposuit. *Vincentius in Spec. hist.*

F. Vt Pontificalis apex non vilescat, Constantinus tam palatium Lateranense, quam vrbis & Italiæ, seu Occidentalium regionum prouincias, loca & ciuitates Papæ Syluestro, eiusque successoribus decreuimus disponendum ac iure Romanæ Ecclesiæ permanendum. *In epistola Constantini Card. Baron. asserit egregie Donationem Constantini ad annum 724. & Card. Bellarminus tomo 1. libro 5. cap. 9. de Rom. Pont.*

G. Damasus Papa accusatus adulterii, facta synodo, purgatus est à quadraginta quatuor Episcopis, qui damnauerūt Concordium & Calixtum diaconos accusatores. *In libro Pont. & apud Sigebertum ad annum* 787.

H. S. Antidius Besontinus Episcopus, aliquando feria tertia post palmas, vidit agmen dęmonum, gesta suo Principi referentium, & inter eos Aethiopem in manu sandalium pręferentem, ad signum quod Romanum præsulem, cuius hoc erat, per septem annos impugnatum, tandem ad lapsū traxerit. Qui vocans ad se Aethiopem, & in virtute Dei, & sanctæ Crucis super eum ascendens eo vectante præcepit, vt eum Romam, sub manu Domini, velociter incolumem perferret, eo vectante, Romam venit feria quinta, hora celebrandi officii, & dæmone præ foribus expectante, Papæ rem retulit, negantem per sandalium ad pænitētiam mouit, & missa vice eius celebrata, & patre chrismatis à se consecrati assumpta, dęmone reuectante, ad Ecclesiā suam rediit sabbatho sancto. *In gestis sancti Antidij. Ioannes Paulin. cænobita Cluniacensis ser. feria quinta post Dominicam tertiam quadragesima, dicit omnem abesse magica artis suspicionem*

Iuxta priscos scriptores legendum Vesontionēsis. Sigeber. in Chronicis ad annum 411.

nem ab hoc S. Antidij facto, quia sancti uti possunt aliquando dæmonis opera, illi imperando, iuxta potestatem sibi traditam à Christo dicente. Luca 10. Ecce dedi vobis potestatem super omnem virtutem inimici. Sic D. Dominicus coegit dæmonē candelam tenere donec horarium pensum persoluisset. Malefici porro diaboli famulitio abutuntur, eum inuocando, eique sese subiiciendo. Itaque aliud longè est uti opera dæmonis more sanctorum, & aliud abuti more Magorum.

I. Stephanus secundus ad expetendum Pipini Regis auxilium contra Longobardos in Franciam venit Porro ille vt eum venientem audiuit, per tria miliaria de equo suo descendens humiliter vice stratoris terræ prostratus cum cōiuge & filiis eum vsque ad palatium deduxit. *In speculo historiali Vincentij & Sigebert. ad annum 752. Anastasius bibliothecarius & Platina in Stephano secundo.*

K. Gregorius sextus apostolatus Romani statum per incuriam Antecessorum ita diminutum inuenit, vt præter pauca oppida & vrbi vicina & oblationes fideliū, nihil haberet quo se sustentaret. In ipsa vrbe in medio foro vagabantur sicarii. Super Apostolorum & martyrum corpora & altaria gladij nudabantur &c. Tantis malis ille primo leuiter, vt Pōtificem decet, cępit occurrere. Mandat Vrbanus vt à peregrinorum infestatione cessarent, & à rapina sacrorum inuasorum ecclesiastici patrimonii mandatis & epistolis inuitauit. Talia & multa alia concionatus nihil aut parum profecit. Tunc excommunicauit omnes illos qui aut talia agerent aut agentibus participarent. Illi furere nimis, muros vrbis armis circumsonare cæperunt, adeo vt pæne Papam occiderent. Tunc arma & equos vndequaque conquisiuit, milites & equites armauit ac Ecclesiā S. Petri. Occisis ita sibi resistentibus prædia multo tempore amissa in antiquum ius restituit. *In Chronico Martini Poloni.*

L. In partibus Babyloniæ habebat possessionē sedes Apostolica, vnde tātum balsami redditum annuatim capiebat, quod indeficienti fomite sufficeret lampadi ante altare S. Petri. Hanc possessionem accepta pecunia distraxit Papa, & canonem aromatis, quē accipere solebat, amisit. Aliquāto post, cum idem Papa ante altare astaret, ecce terribilis senex colaphum vehementer illi incussit, & ait: Tu extinxisti lucernam meam ante me, & ego extinguo lucernam tuam in Deum. Protinus ille corruit, & paulo post obiit.

Petrus Damiani libr. primo epist. 20. ad Cadoloum Antipapam.

Dominum Adrianum Papam, certũ est tantas in ea sede miserias inuenisse, vt facta collatione præcedentium, tota præcedens amaritudo vita fælicissima fuerit. Spinosam dico cathedram Romanam, mantellum acutis consertum aculeis, coronã & phrygium, clara merito videri, quia ignea sunt: decebat se nunquam à natali solo Angliæ malle exisse, aut in claustro S. Rufi perpetuo latuisse, quam tantas intrasse angustias. In incude & malleo, inquit, semper dilatauit me Dominus. Nonne ergo miser est, qui pro tanta pugnat miseria? *Ioannes Salesb. in Polycratico lib. 8. capite 23.* — M.

Item, vide Cubicularius. a. Damnatus. c. Detractio k. Ecclesia. b. Episcopus a. Humilitas. a. Liuius. a. Mulier. Simonia. a.

PARENTES.

QVidam beato Andreæ dixit. Secretius mater mea pulchrum me videns de opere illicito me tentauit. Cui cũ non consentire vellem, Iudicem adiit volens in me crimen tantæ nequitiæ retorquere, sed ora pro me, ne moriar tam iniustè. Nam accusatus penitus tacebo malens vitam perdere quam meam taliter infamare. Deinde narratur qualiter per eum fuerit liberatus à morte. *In aurea legenda.* — A.

Teuthonicis quibusdam, patre & filio, vt ait Calixtus Papa, ad S. Iacobum pergẽtibus, in vrbe Tolosa, ab hospite suo false super furto scyphi accusatis, data est à Iudice sententia, vt vnus eorũ suspẽdi deberet. Sed cũ pater pro filio, & filius pro patre mori vellet, filius tandẽ suspẽditur, & pater ad Sanctũ mærens progreditur. Deinde narratur, qualiter filius fuerit per S. Iacobum cælesti dulcedine sustentatus, & liberatus à morte *De sancto Iacobo Zebedæi.* — B.

Cum quendam scholarem Parisiis vestibus pretiosis indutum & multũ à sociis honoratum visitasset pater suus in vili habitu, timens scholaris ne socii ideo eũ cõtemnerent, rogauit patrẽ vt nullo modo indicaret eis, & simulans eum esse de seruiẽtibus patris, fecit eum comedere cum garcionibus. Finito prandio scolaris duxit eum in cameram secreto quærens ab eo si aliquam pecuniã attulisset. Cum autem denarios pater quos attulerat ostẽdisset, asseruit quod nec vnum de illis haberet, & ait: Tu negasti me fili, & ego nego te sic quod nunquam comedes vel bibes de aliquo quod de cætero tibi mittam. *Gulielmus Lugdunensis.* — C.

Dicitur de grue, quod quando parẽtes eius depilati sunt, filii — D.

filii quærunt eis necessaria donec habeant pilos vel moriantur, sicut & de ciconiis refert. *Solinus.*

E. Refertur quod quidam senex totam hæreditatem suam diuisit filio. Ille vero primo benigne se habuit erga patrem, post expulit eum à thalamo suo, & locũ sibi fecit fieri post ostium, & cum hyems esset quia filius abstulisset sibi bona coopertoria, rogauit filiũ filii, vt patrem rogaret vt daret ei aliquid ad tegendum se, puer autẽ vix potuit obtinere duas vlnas burelli ad opus aui sui, & cum duæ aliæ remanerent patri pueri, puer flendo rogauit eum vt sibi eas daret, qui fletibus victus dedit, quærens quid inde faceret, dixit: Seruabo eas quousque sis talis qualis est pater tuus, nec dabo tibi amplius sicut nec tu vis modo dare patri tuo. *Vbi supra Gulielmus Lugd.*

F. Fuit quidam vxoratus & ex vxore habens filios iuxta suam opinionem. Cui vxor eius cum quadam die litigaret, obiecit quod ipse credebat habere tres filios, sed vnus tantum erat suus, quis tamen illorum esset noluit ei dicere. Cũ aũt infirmaretur ad mortẽ, vxore mortua ipse cõdens testamentũ dimisit omnia illi qui filius eius erat. Quo defuncto tres illi cõtendebãt cuius esset hęreditas, qua contentione delata ad Iudicẽ, Iudex pcepit vt pater mortuus alligaretur ad arborem & qui directius sagittam in eum mitteret, hæreditatem haberet. Duo autem ex illis sagittauerunt Patrẽ. Tertius offensus est contra alios dicens, quod nullo modo patrem sagittaret, ex quo cognitum est quod erat filius eius, & data est ei hæreditas. *Vbi supra.* Dio*dorus Siculus li.20. Simile refert de filiis Ariopharnis, Thracum regis de paterno regno contendentibus.*

G. Mithridates non cum fratre de paterno regno, sed cum ipso patre bellum de dominatione gessit. In quo quis aut homines vllos adiutores inuenit, aut deos inuocare ausus sit, præ admiratione hæreo. *Valerius libr. nono capite 11. Dionys. lib.77. Orosius Eutropius de Pharnace filio Mithridatis.*

H. Decem fratres quorum septem sunt mares & tres fœminæ de Cæsarea Cappadociæ maledicto matris recenti patris eorum obitu destitutæ tali sunt pœna diuinitus coerciti ob iniuriam sibi ab eis factam, vt horribili quaterẽtur tremore membrorum, in qua fædissima specie, oculos suorum Ciuium non ferentes, toto pæne vagabantur orbe. *Augustinus de ciuitate* D*ei lib.22. cap.8.*

Tarqui-

I. Tarquinius Rex M. Duumvirũm, quod librum secreta ciuilium sacrorum continentem sibi commissum, corruptus Petronio Sabino describendum dedisset, culeo insutum in mare abijci fecit, idque supplicij genus multo post Parricidis lege irrogatum est.

Valerius lib. 1.*c.*1. *Dionys. lib.*4. *M. Attilium vocat. Sed Patricius esse debet, eodem teste.*

K. Coriolanus optime de Republica meritus, inique damnatus, ad VVolscos tunc infestos Romanis confugit: Et euenit vt quem Ciues salutarem Imperatorem habere noluerant, pestiferum contra se ducem experirentur. Fusis exercitibus nostris VVolsco militi iuxta mœnia vrbis, aditum struxit. Missi ad eum deprecandum Legati, nihil profecerunt. Missi sacerdotes cũ infulis: Stupebat Senatus, trepidabat populus. Tunc Vecturia Coriolani mater, Volumniam vxorem eius, & liberos secum trahens castra petijt, quam vbi Coriolanus aspexit. Expugnasti, inquit, & vicisti iram meam patria, admotis huius precibus, cuius vtero te, quamuis merito mihi inuisam, dono. Continuoque agrum Romanum hostibus liberauit.

Idem lib. 5.*c.*4. *Liuius.* 2. *Plutarch. Dionys.* 8.

L. Sanguinis ingenui mulierem Prætor apud tribunal suum, capitali crimine damnatam, Triumviro in carcere necandam tradidit. Quam receptam, custos carceris misericordia motus, non protinus strangulauit, aditumque ad eam filiæ sed diligenter excussæ, ne quid cibi inferret, dedit, futurum putans vt fame consumeretur. Cũ autem plures dies intercidерent, secum ipse mirans, quidnam esset, quo tam diu sustentaretur, curiosius obseruata filia, animaduertit illam exerto vbere famem matris, lactis sui subsidio lenientem. Quæ tam admirabilis spectaculi nouitas, ab ipso ad Triumvirum, à Triumviro ad Prætorem, à Prætore ad consilium Iudicum perlata, remissionem pænæ mulieri impetrauit.

Ibidem Valer. Plin. lib. 7.*c.*76.

M. Dario regni sui viribus in Scytharum regiones impetum facienti, paulatim cedentes ad vltimas iam solitudines peruenerant: Interrogati deinde ab eo per legatos, quem finem fugiendi, quodue initium pugnandi facturi essent, responderunt, se nec vrbes vllas, nec agros cultos habe-

Her. l. 4.

habere: Cæterum cum ad parentum suorum monumenta venissent, sciturum quomodo Scythæ præliari solent, quo quidem vno tam pio dicto, immanis gens ab omni se feritatis discrimine redemit. Quis plaustris vagos, & corpora latebris tegentes, in modumque ferarum laniatu pecudum viuentes, sic Dario respondere docuit? Illa, scil. rerum natura, quæ & Cræsi filium, loquendi vsu defectum, ad protegendum patris incolumitatem ministerio vocis instruxit Captis enim à Cyro Sardibus, cum vnus ex numero Persarum, ignarus viri, in cædem eius impetu ferretur, oblitus quid sibi fortuna nascenti denegasset, ne Cræsum occideret, proclamando, pæne impressum iugulo mucronem reuocauit. *Ibidem Valer. Agel. 5 cap. 9.*

N. Seleuci filius Antiochus nouercæ amore correptus, pectoris vulnus pia dissimulatione contegebat. Itaque diuersi affectus iisdem visceribus incusi, cupiditas & pudor, ad vltimam tabem corpus eius redegerant. Iacebat in lecto moribundo similis. Sed hanc tristitiæ nubem, Leptinis Mathematici, vel (vt quidam aiunt) Erasistrati medici prouidentia discussit. Iuxta enim Antiochum sedens, vt eum ad introitum Stratonices rubore suffundi, eaque egrediente pallere, ad ipsam veritatem penetrauit. Intrante enim Stratonice & rursus abeunte, brachiū adolescentis dissimulanter apprehendendo, modo languidiore, modo vegetiore venarum pulsu, comperit, cuius morbi æger esset, protinusque id Seleuco exposuit; qui carissimam sibi coniugem filio cedere non dubitauit. *Valerius lib. 5. c. 5 Appia. syriaca. Plut. in Demetrio.*

O. Quidam cum à filio insidias necti sibi comperisset, nec inducere in animum posset, vt verum sanguinem ad hoc scelus progressum crederet, seductam vxorem suspicans, rogauit ne se vlterius cælaret, sed diceret siue illum Adolescentem subiecisset, siue ex alio concepisset. Asseueratione deinde eius & iureiurando, se nil tale debere suspicari persuasus, in locum desertum filio perducto, gladium quem secum occultum tulerat, tradidit ac iugulum feriendum obtulit Quo facto, magno impetu recta cogitatio pectus Iuuenis occupauit, abiectoque gladio. Tu vero viue inquit. Pater: Tantum quæso ne meus erga te amor eo sit tibi vilior, quod à pænitentia oritur. *Idem Valerius lib. 5. c. 7.*

Quidam interrogatus cur Patrem percusserat, respondit quod ille percussit patrem suum, & ille percussit superiorem patrem suum, & puerum suum ostendens ait, & iste me percutiet. *Aristot 7. Ethicorum* 8. P.

Item, Vide abstinentia a.d. Filius i. Ingratitudo.g Mater. Pater. Puer.a.

PARISIVS.

ALcuinus Magister Caroli Magni, multa scripsit, inter quæ eminent libri de Trinitate Sapientiæ studiũ de Roma Parisios transtulit, quod illuc de Græcia translatum fuerat. Fuerunt Parisius fundatores huius studij, quatuor monachi Bedæ discipuli. Rabanus, Alcuinus, Claudius, & Ioannes Scotus. *Et infra.* Legitur quod Alcuinus de ratione Anglorum, audito quod Carolus gratanter studiosos susciperet, venit ad eum cum socijs, quẽ Rex vsque ad finem vitæ secum retinuit, nisi cum ad bella processit, deditque ei Abbatiam S. Martini, vt quando esset absens, ibi requiesceret, & ad se confluentes doceret, *Vicentius in speculo hist. lib. 24. c. 103 Sigeb. ad annum 790. Vide Arnoldum Vuion ligni vita libro 5 c. 92.* A.

Circa annum Domini 1209. florebat studium literarum Parisius, illuc de toto orbe vndique scholaribus confluentibus. *Idem lib. 30. c. 107.* B.

PARCIMONIA.

Vide Abstinentia. Brachmani. a.

PARTVS.

EThelceda filia Ethelredi Regis Angliæ, experta primi partus difficultatem, perpetuo a viro abstinuit, protestans non conuenire Regis filiæ, vt tanto periculo se committeret. *Vicentius in specul. histor lib. 25. Guielmus Malmesb. de gestis Anglorum, Regum Anglorum lib. 2. c. 5.* A.

Item, Vide Coniugium. c. Margareta. a. Maria. m.

PARVIFICENTIA.

DIcebat quidam senum, quia est quidam faciens multa bona, & diabolus immittit ei scrupulositatem A.

pro paruis rebus. Veniente enim me aliquando in Oxirintho ad quendam senem, qui multas faciebat eleemosynas, venit vidua postulans ab eo modicum tritici, & dixit: Vade & affer modium, & mensuro tibi ille mensurans modium, dixit ei: Maior est. Et facta est viduæ verecundia. Cum vero discessisset, dixi: Abba mutuasti viduæ hoc triticum, aut quid? At ille dixit: Non, sed donaui: Ego vero dixi: Ergo si totum gratis dedisti, quomodo in modio sic voluisti scrupulosus esse & fecisti verecundiam viduæ? *In vitis Patrum libro decimo tertio parte secunda.*

PASSIO.

A. Videtur mihi in hoc, vbi quæritur, vtrum accidant sapienti passiones animi, an ab eis sit prorsus alienus, de verbis Stoicos potius quam de rebus facere controuersiam, nam & ipsos, nihil hinc aliud quam Platonicos & Peripateticos sentire existimo, quantum ad vim rerum attinet, non ad sonum vocabulorum. In libris noctium Atticarum, scribit Agellius, se nauigasse aliquando cum quodam Stoico. Is cum illud nauigium horribiliter iactaretur, vi timoris expalluit. Id animaduersum est ab eis qui aderant, quamuis in mortis vicinia curiosissime intentis, vtrum nec ne Philosophus animo turbaretur. Deinde tempestate transacta, quidam ex sociis diues Asiaticus, philosophum illudens compellat, quod extimuisset, cum ipse mansisset intrepidus. At ille Aristippi Socratici responsum retulit, qui cum in re simili eadem verba ab homine simili audisset, respondit illum pro anima nequissimi nebulonis merito non fuisse sollicitum, se autem pro Aristippi anima timere debuisse. Postea quæsiuit Agellius, quænam illa esset ratio pauoris, ille statim protulit Stoici Epicteti librum, in quo ea scripta essent, quæ congruerent decretis Zenodonis & Chrysippi. Agellius in eo libro se legisse dicit, hoc Stoicis placuisse, quod animi visa, quas vocant phantasias, nec in potestate sunt, vtrum & quando incidant, cum veniant ex formidabilibus rebus &c. *Augustinum consule de ciuitate Dei libro nono, c. 4. Tullius lib. 3. de finibus & qq. Tusculan.*

Hoc Aristippus dixit, cum nauigaret Corinthum. Laert. in vita.

PAS-

PASTOR.

VIdimus Anno Domini 1251. inaudita rabie, pastorum multitudinem, de diuersis regionibus congregatam, qui sub crucis titulo, per quosdam flagitiosos ad tantam perniciem sunt inducti, vt in multis partibus Galliæ villas & populos destruere conarentur, in tantum vt hoc Parisius & Aurelianus, occisis plurimis Clericis attentarent, & hi authore Deo diuersis locis & pœnis perierunt. *Cantipratanus libro secundo de apibus, capite septimo. Mezerus in Flandriæ annalibus ad hunc annum 506. Pastorellos appellat Antonius parte tertia, Chronic. tit. 19. cap 9. Nauclerus generat. 12. Robertus Gaguinus libr. 7. de gestis Francorum.* A.

PATER.

CVm Taurus Stoicus floreret Athenis, Princeps Cretæ, assumpto patre suo, priuatò venit ad eum. Taurus autem inuitauit primo patrem vt sederet. At ille ait de filio, sedeat. Hic primo, qui Romani populi magistratus est absque præiudicio, inquit Taurus: Tunc interim sede, donec quæramus quid conueniat, te sedere qui pater es, an filium tuum qui Cretæ obtinet magistratum. Cumque ille sedisset, est apposita altera sella filio. Tunc Taurus astantibus fecit verbum de hac re, dicens: In publicis rebus, patrum iura causa filiorum qui sunt in magistratu potestate collata, paululum quiescere debent, sed cum extra Rempublicam in domestica vita sedetur, aut in conuiuio, tunc inter patrem priuatum & filium honores publicos cessare, naturales vero obseruari æquum est. *Helinandus in Chronicis. Vide Valer. Max. lib. 2. cap. 2.* A.

Multa legimus quæ ad paternæ reuenerentiæ obseruantiam exhortantur. Philippus primus inter Imperatores fidelis, Philippum filium habuit, qui in apicem sublimem euectus sibi gloriæ ascribebat, quod patrem haberet superstitem, cuius imperijs obediebat. Hermes Anathoclei Regis filius, cum pater eius ageret in extre- B.

mis, & à populo postularetur in Regem, respondit, se regni officium non debere præsumere, quamdiu pater viuere speraretur. Decius Imperator, cum filium diademate proponeret insignire, renuit filius dicens: vereor, ne fiam Imperator dedi scam esse filius. Valerianus Imperator, quia Patrem suum quadam die atrociter verberauit, a Sapore Rege captus apud eum ignominiose consenuit. *De quibus & multis aliis. Vide Petrum Blesensem in quadam epistola.*

Aurel. Victor. in Val.

Hunc Philippum vna cum filio vere Christianum fuisse testantur Euseb. libro sexto. histor. Ecclesiast. cap 27. Vincent. Lerin. cap. 27. Orosius libro septimo histo. Cassiodorus in Chronic. Zonaras, Cedrenus, Nicephorus & recentiores omnes Elogia sitorum Philippi, Deciani, hic à Blesensi productam nullo auctore probato extare, obseruat P. Busaus annotationib. in epist. 47. Blesensis

C. Antigonus cum superasset hostem, præmium belli transtulit ad patrem, & imperium illi Cypri tradidit. *Seneca libro tertio. de beneficiis c. 37. Vbi multa huic affinia producit.*

Item, Vide Abbas. a. Correctio. e. Filius b. Iuuentus, c. Monach. h. Parentes.

PATIENTIA.

A. IN prouincia Sannij, Libertinus Fundensis præpositus, pro vtilitate monasterij carpebat iter. Cumque Darida Gothorum Rex, cum exercitu in eodem loco venisset, Dei seruus ex caballo, in quo sedebat, ab hominibus eius proiectus est, qui id ferens libenter, flagellum etiam diripientibus obtulit. Quibus dictis protinus orauit. Cursu autem rapido exercitus peruenit ad fluuium nomine Vulturnum, ibique equos suos cœperunt singuli hastis tundere, calcaribus cruentare, sed tamen moueri non poterant. Tunc vnus eorum dixit; quia ex culpa quam seruo Dei in via fecerant, illa sui itineris dispendia tolerabant; qui statim reuersi eum repererunt orantem. Cui cum dicerent, surge tolle caballum tuum. Ite, ego caballo opus non habeo, descendentes inuitum eum in caballum leuauerunt, & protinus abscesserunt, quorum equi tanto cursu quem prius transire nō pote-

poterant fluuium transiuerunt, ac si ille fluuij alueus aquam non haberet. *Gregorius in Dialogis libro primo, capite secundo.*

Fuit vir Stephanus nomine, nihil in hoc mundo possidens, conuentus secularium fugiens, vacare orationi cupiens. Is cum quodam die messem, quam sua manu seuerat, decisam ad aream deduxisset, quidam peruersus eandem messem incendit. Quod factum dum alter aspiceret, Dei famulo dixit, væ væ pater Stephane, quid tibi contigit: Cui ille placide respondit: Væ quid illi contigit, qui hoc fecit, nam mihi quid contigit? In quibus verbis ostenditur, in quo virtutis culmine sedebat, qui vnum quod habebat, tam secura mente perdebat. *Gregorius in Dialogis lib. 4. c. 19.* B.

Quidam frater infirmus ex nimia abstinentia tussiens excreabat flegma, quod eo nolente venit super alium, qui cum à cogitatione sua compelleretur ei dicere, quiesce iam, & non excrees super me, vt superaret cogitationes suas, tulit quæ excreauerat, & comedit, & tunc cæpit ad seipsum dicere, aut non dicas fratri quod ipsum contristet, aut manduca quod horres. *In Vitis Patrum lib. 4. part. Vltima.* C.

Narrauit quidam Patrum dicens, quia cum essem in Oxirintho, venerunt ibi pauperes in vespere Sabbathi, vt acciperet agapen, & dormientibus eis, erat ibi quidam habens tantum mattam, cuius medietatem sibi submittebat, & medietate cooperiebatur. Erat enim ibi frigus validum, & cum exisset ad vrinam audiui eum murmurantem & gementem de frigore & consolabatur seipsum dicens; Gratias tibi ago Domine, quanti sunt modo diuites in custodia, qui nec vrinam suam libere faciant, ego autem velut Imperator vbi volo ambulo Hæc illo dicente, ego stabam audiens Ingrediens autem narraui Fratribus, & audiẽtes valde ædificati sunt. *In Vitis Patrum lib. 7. part. 6.* D.

Laudatus est quidam frater apud S. Anthonium, qui cum venisset ad eum, tentauit si portaret iniuriam, & cũ cognouisset, quia non posset ferre, dixit ei, Similis es domui quæ in facie quidem est ornata, & de retro à latronibus spoliata. *In Vitis Patrum lib. 8.* E.

Venit quidã frater ad Abbatẽ Serapinionẽ, & hortaba F.

tur eum senex, vt secundum morem oraret. Ille autem dixit, se esse peccatorem, & monachi habitu indignum. Voluit & pedes eius lauare, & renuit. Fecit autem illum gustare, & cœpit eum in charitate monere dicens: *Fili si vis proficere, permane in cella tua, & attende tibi ipsi, & operi manuum tuarum, non enim tibi procedere expedit, quantum sedere.* Ille hæc audiens ita exacerbatus est, vt nec senem latere posset. Dixit ergo ei. Vsque modo dicebas, peccator sum, & accusasti teipsum, tanquā indignum viuere: & quia te cum charitate monui, ita exarcerbari debuisti? quasi diceret, non: si enim vis re vera humilis esse, quæ ab alio imponuntur disce portare, & non odiosa verba effundere tibi ipsi. Audiens hæc frater profecit, pænitentiam agens. *Eodem libro parte secunda.*

G. Dixit Abbas Daniel, quia erat in Babylonia filia cuiusdam primarij, dæmonium habens. Pater vero eius amabat quendam monachum, dixitque ei monachus: Nemo potest curare eam, nisi quos scio solitarios, & si perrexeris ad eos non acquiescent hoc facere ob humilitatem, sed hoc faciamus, vt quando veniunt afferentes venalia, quæ operantur, dicite vos emere velle, & dicemus eis, vt faciant orationem & credo quod filia saluabitur. Exeuntes inuenerunt vnum discipulum secum sedentem, vt venderet sportellas suas, & tulerunt eum secum in domum, & cum intrasset, venit puella & dedit alapam monacho illi. Ille autem conuertit ei & aliam maxillam, dæmon autem coactus clamauit. O violentia mandatorum Christi, expellit me hinc, & statim mundata est puella. *In Vitis Patrum lib. 15 part. 2.*

H. Narrauit de seipso Abbas Macarius dicens: Quando iuuenis sedebam in cella in Aegypto, fecerunt me clericum, & cum acquiescere nollem, fugi, & venit quidam ad me secularis, sed vita religiosus, & tollebat à me opus quod faciebam & ministrabat necessaria. Contigit autem, vt tentante diabolo, virgo quædam in vico illo vitiata, cum in vtero habere cæpisset, interrogatur quis esset, de quo in vtero haberet. Illa dixit: Quia hic solitarius is est, qui mecum dormiuit. Tunc illi comprehenderunt me, & appenderunt in collo cacabantes, ollas, & ansas vasorum, & miserunt me circuiturum in vico illo, per

viam

viam cædentes, atque dicentes Hic monachus corrupit filiam nostram, tollite eum, & cæciderunt me pæne vsque ad mortem. Superueniens autem quidam senum dixit: Quamdiu cæditis monachum illum? Ille autem, qui ministrare solebat, sequebatur retro cum pudore, & ipsum contumelijs multis affecerunt, dicentes: Ecce cui testificabaris, quid fecit. Et dixerunt parentes puellæ illius? Non dimittimus eum, donec fideiussorem præbeat qui pascat eam. Et dixi illi qui ministrare mihi solebat, vt fideiussor fieret, & in fide suscepit me, & reuersus sum ad cellam, & dedi ei quantas habui sportellas, dicens, Vende eas & da mulieri meæ manducare. Cum autem venisset tempus infælici illi vt pareret, traxit multos dies in dolore & non pariebat. Dicunt ergo ei: Quid est hoc? Et illa dixit: Ego scio quare diu torqueor, quia crimen illi monacho imposui, sed iuuenis talis hoc fecit. Audiens hæc minister ille gaudens venit ad me & mihi narrauit gesta. Ecce omnes vicini venturi sunt ad cellā tuam, glorificaturi Deum. Ego audiens ista surrexi, & fugi in Scythi, & hoc est principium causæ propter quam hic habitare cæpi. *Eodem lib. part. 3.*

I. Paphnutius effossis pro Christo oculis sub Maximiano plurimum gloriabatur. *Athanasius in Vita S. Anthonii.*

K. Dixit senex. In omni tentatione non culpes hominem, sed ad teipsum dicens, quia pro peccatis meis hæc mihi euenerunt. *In Vitis Patrum.*

L. Dicebant fratres de Abbate Gelasio, quia habuit codicem valentem solidos decem & octo. Superueniens vero peregrinus quidam furatus est eum, & discessit, vt venderet. Et cum inuenisset emptorem, cæpit is solidi pretium ipsius expostulare: Ille volens comparare eum dixit: Da mihi primum vt ostendam eum. Quem attulit ad Abbatem Gelasium, vt probaret si bonus esset. Et dixit: Eme, bonus est, & valet pretium quod dixit. Ille veniens dixit venditori: Ecce ostendi illum Abbati Gelasio, quia non tantum valeret, quantum dixisti Ille hoc audiens dixit: nunquid aliud etiam dixit? Ille respondit. Nihil. Tunc dixit ei: Iam nolo vendere, & coram sene pænitentiam agens, rogat vt recipere dignetur codicem. Ille autem nolebat: Tunc dixit frater, si non recipis, non possum esse securus. Tunc dixit: Ecce ego recipio. Et

mansit apud eum, vsque ad exitum suum. *In Vitis Patrum, lib.16. part.2.*

M. Dicebant de Abbate Isidoro, quia si quis habuisset infirmum fratrem, aut pusillanimem, aut iniuriosum & volebat eum expellere foras, dicebat: Adducite eum ad me. Et apprehendens eum patientia sua curabat animam fratris illius. *Ibidem.*

N. Abbas Macarius in Aegypto inuenit hominem, qui adduxerat animal, & rapiebat quæ habebat. Ipse vero vt peregrinus astitit furi, & adiuuabat ad animal caricandum, & cum omni quiete deduxit eum dicens in semetipso. Nihil intulimus in hunc mundum, sicut Deus voluit ita factum est. *Ibidem.*

O. Dicebant de quodam monacho, quia quando aliquis eum iniurijs affecisset, tanto magis concurrebat ad eum dicens: Quia homines tales causa corrigendi fiunt, qui in conuersatione studiosi sunt, nam qui eos beatificant magis confundunt animas eorum. *Eodem lib. part.2.*

P. Venerunt aliquando latrones in monasterio cuiusdam senis, & dixerunt ei: Omnia, quæ in cella tua sunt, venimus tollere. At ille: Quod vobis videtur filij, tollite. Obliti sunt ibi saccellum quod erat absconditum. Senex sequutus eos est clamans: Filij tollite quod obliti estis. Illi mirantes patientiam senis, reuocarunt quæ abstulerant, pænitentes & dicentes: Hic vere Dei homo est. *Ibidem.*

Q. Dicebant de quodam fratre cuidam seni, vicino, quia intraret vt raperet quidquid haberet senex. Videbat senex & non obiurgabat, sed dicebat: Credo opus habet frater iste, & exigebat à se maiorem solito laborem. Cum autem mori cœpisset senex, circumsteterunt eum fratres, & respiciens in eum qui furabatur, dixit: Iunge te huc ad me, & osculatus est manus eius dicẽs: Gratias ago manib. istis fratres quia ꝓpter ipsas vado in regnũ cęlorũ. Ille aũt pęnitens factus est probatus monachus. *Eodem lib. part.2.*

R. Ascendente aliquando de Scythi Abbate Ioanne cum fratribus, errauit qui eis ducatum præbebat in via, erat enim nox. Et dixerunt fratres Abbati: Quid facimus Abba? Et dixit. Si dixerimus ei aliquid contristabitur, sed ecce faciam me quasi defunctum, & dicam me non posse ambulare, sed iacebo hic vsque mane. Et fecerunt sic. Sed & residui dixerunt: Nec nos ibimus, sed sedebimus tecũ,

& se-

& sederunt vsque mane, ne obiurgarent fratrem illum. *In Vitis Patrum lib. 17 part. 1.*

S. Dicebant fratres Abbati Antonio. Volumus à te audire verbum quo saluari possimus. Respondit: Audistis Dominum dicentem, si quis te percussit in vnam maxillam, præbe ei & aliam. Dicunt: Hoc non possumus implere, dicit eis: De vna saltem patienter ferte. Dixerunt: Nec hoc possumus. Dixit: Si neque hoc potestis, ne velitis percutere magis quam percuti. Dicunt ei: Nec hoc possumus. Tunc senior ait discipulo suo. Suceos præpara istis fratribus, quia nimis infirmati sunt. Deinde dicit eis: Si nec hoc nec illud potestis, quid faciam vobis? Sola oratio est vobis necessaria: *In Vitis Patrum lib. 17. part. 2.*

T. Dicebat Abbas Ioannes quibusdam fratribus, quia fuerunt tres Philosophi amici, quorum vnus moriens alteri reliquit filium suum commendatum, qui in ætate iuuenili prouectus nutritoris sui adulterauit vxorem, quo scelere cognito missus est foras. Deinde cum plurimum pæniteret, non ei concessit regressum, sed ait illi: Vade & esto tribus annis inter damnatos, qui metalla in flumine deponunt. Quo post triennium redeunte ait ei. Vade alios tres annos, da mercedes vt iniurias patiaris, quod & fecit, & tunc dixit ei: Veni ergo nunc Athenas vt philosophiam discas Erat autem ad portam vrbis senex quidam philosophus, qui intrantes contumelijs afficiebat. Iniuriauit ergo & iuuenem. Ille autem risit. Cui senex ait: Quid est quod iniuriatus rides? Dicit ille: Non vis rideam qui tribus annis vt iniurias paterer dedi mercedes. Et hodie eas gratis patior. Dixitque ei senex: Ascende & ingredere ciuitatem. *Ibid.*

V. Cum quidam Apollonius nomine vitam magnificam egisset, & diaconus factus est. Tempore ergo persecutionis erat ei studium singulos circuire, & cohortari ad martyrium Sed & ipse in carcerem missus, & quidam nomine Philemon Coraula multis eum fatigaret iniurijs, respondit ei Apollonius dicẽs: Misereatur tibi Dominus fili. Hoc cũ audisset ille compunctus est in tantũ vt Christianum se repente fateretur. Deinde narratur, qualiter ambo subiere martyrium cum pluribus alijs *In Vitis Patrum.*

X. Narrauit Abbas Pyamon, quod religiosa quædã fæmina, quæ patientiã ita sectata est, vt non solũ tentationum

non

non vitaret incursus, sed & occasiones molestiarum sibi procuraret. Hæc cum Alexandriæ moraretur non obscuris orta maioribus, beatæ memoriæ Athanasium rogauit, vt aliquando sibi alendam viduam daret, quæ ex ecclesiasticis sumptibus pascebatur. Postea narratur qualiter data sibi quadam modesta & benigna vidua, aliam, sibi dari quæsiuit, quæ litigiosa & verbosa & tædiosa esset. Tandem venit ad Episcopum gratias agens quod iuxta desiderium magistram ei patientiæ prouidisset. *Cassianus* Collat 8. c. 9.

Y. Abbas Paphnutius cum tantæ virtutis, & gratiæ esset in sua prouincia, vt etiam summi viri grauitatem eius, & constantiam mirarentur: quendam fratrum liuor zeli igne succendit, qui næuo quodam cupiens eius pulchritudinem deformare. hoc mali excogitat genus, vt pro oportunitate temporis caperet, quod Paphnutius ad ecclesiam die dominica processurus abesset ab cella, in quam irruens furtiuum codicem suum inter eius plectas latenter abscondit. Quo facto ad Ecclesiam venit, & post celebrationem querelam S. Isidoro coram fratribus detulit. Et cunctis stupentibus vrgebat accusator vt retentis in Ecclesia omnibus, electi quique singulorum cellas scrutarentur, quod cum fuisset iniunctum, ad extremum in Paphnutij cella absconditum repererunt. Quem cum ad ecclesiam detulissent, licet de conscientia esset securus, tamen qui veluti culpam cognosceret, satisfactioni se totum tradidit, locumque pænitentiæ suppliciter postulauit, in hoc verecundiæ modestiæque prospiciens, ne si maculam verbis niteretur abluere, insuper & mendacij notaretur. Profusis ergo in oratione iugiter lachrymis triplicatisque ieiunijs summa se etiam in conspectu hominum mentis humiliatione prostrauit. Sed cum duabus ferme hebdomadis ita se deiecisset, in die Sabbathi vel Dominico, non ad percipiendam scil. communionem, sed ad prosternendum se in faciem Ecclesiæ atque ad veniam suppliciter postulandum matutinus accurreret, non est passus eum Dominus vel à se amplius conteri, vel ab alijs infamari. Nam inuentor ille sceleris arreptus à dæmone cunctas factionis suæ patefecit insidias, & ab illo spiritu immundo ita diu vexatus est, donec illius precibus fuisset purgatus. *Ibid. c.* 15.

In Ab-

In Abbatis Pauli cænobio, vbi licet plusquam 200. fratrum numerus moraretur, in honorem tantæ solemnitatis quæ id temporis agebatur, infinita de alijs quoque cœnobijs monachorum turba confluxerat, nam prioris Abbatis anniuersaria depositio celebrabatur. In ingenti itaque atrio subdiuali, illa multitudine monachorum per duodenarium numerum distinctis ordinibus considente, cum quidam susceptum ferculum paulo tardius intulisset, sub occasione istius tarditatis prædictus Abbas exerta manu palma percussit, ita vt omnibus sonitus audiretur. Hoc autem ab eo factum est, vt cunctis qui aderant Iuuenis patientiam patefaceret, & omnes qui interfuissent tali spectaculo modestiæ erudirentur. Nam ille tanta id animi lenitate suscepit, vt non modo nullius ex ore eius prolapsus est sermo vel tenuissimum murmur, sed ne ipsa quidem oris modestia aut color mutatus sit. *Cassianus collat* 19. c. 1. Z.

Cum quidam nepos S. Ioannis Eleemosynarij, à quodam Tabernario grauem iniuriam audiuisset, & ex hoc Patriarchæ conquereretur, Patriarcha respondit: Et quomodo ausus est aliquis tibi contradicere? Crede mihi fili, quoniam hodie faciam in eo talem rem, vt tota Aleandria miretur. Quod ille audiens, consolationem recepit, putans quod eum faceret vehementer verberari. Videns Ioannes quod consolationem recepisset, pectus eius osculatus est, dicens: Fili, si vere nepos meus existis, prępara te & flagellari, & conuitia pati ab omnibus. Confestim igitur pro illo homine misit, & ab omni pensione & tributo liberauit, & omnes audientes mirati sunt. *In eius vita apud Surium. 27. Ianuar.* Aa.

Cum idem cuidam pauperi petenti stipem, dari præcepisset quinque nummos, ille indignatus quod plus ei non dedisset, continuo ad contumelias prorupit. Quod eius famuli audientes voluerunt eum grauiter cædere, quod ille prohibuit dicens: Sinite fratres, sinite vt mihi maledicat. Ecce ego habeo sexaginta annos blasphemans per opera mea Christum, & vnum conuitium non portabo ab isto? Iussitque sacculum adferri, & coram ipso apponi, vt inde tolleret quantum vellet. *In eius legenda.* Ab.

Cyprianus cum à fide Christi mutari non posset, à Galerio capitis sententiam accepit, qua lata dixit: Deo gratias Ac.

gratias. Cum autem ad locum venisset, præcepit suis vt speculatori pro mercede vigintiquinque aureos darent, accipiensque linteum manu sua oculos texit, & sic obijt. *In aurea legenda.*

Ad. Præuidens S. Remigius famem futuram, cum in villa quadam quosdam bladi cumulos congregasset, inebriati rustici eius prudentiam deridentes, ignem supposuerunt, quod ille audiens illuc venit, & præ frigore ætatis, & vespertini temporis se calefacere cæpit, & tranquille dixit: Semper focus bonus est. Verum qui hoc fecerunt, & posteri eorum viri in genitalibus rupti, fæminæ gutturosæ erunt, quod & sic accidit. *In aurea legenda de eodem. Hincmarus in Vita S. Remigii apud Surium decimo tertio Ianuar. ita habet:* Viri *ponderosi fiant, & fæminæ sint gutturosæ.*

Ae. Quidam fur veniens nocte ad lectum cuiusdam philosophi, suauiter trahebat coopertorium eius vt furaretur. Quod ille sentiens retraxit, post modicum iterū latro traxit, & ille iterum retraxit, & cum sic diu fecissent, dixit philosophus: Tolle infælix, & me quiescere sinas. *Humbertus in lib. 3. de dono timoris.*

Af. Socrates duas vxores habuit, quæ cum crebro iurgarentur, & ille eas soleret irridere, quod propter se fædissimum hominem, simis naribus, recalua fronte, pilosis humeris, repandisque cruribus, disceptarent, verterunt in eum impetum, & male mulctatum fugientemque diu persecutæ sunt. *Hieronymus libro primo contra Iouinianum cap 29.*

Ag. Interrogatus cur Xantippem vxorem iniuriosam domo non abigeret, quoniam, inquit, cum talem domi perpetior, insuesco & exerceor foris petulantiam & iniuriam facilius ferre. *Agellius lib. 1. c. 17.*

Ah. Cum S. Polycarpus comprehensores suos adesse comperisset, obuians eis, eos lætanter suscepit, ita vt mirarentur quod vir tantæ honestatis comprehendi iuberetur. Post epulas, vnius horæ spatio ab eis impetrato orationis gratia, ad Tyrannum ductus est. *Euseb. hist. Eccles. libr. 4. cap. 15.*

Ai. Eusebius Samosatenus gerulum præceptionis Valentis Imperatoris Arriani, qua præcipiebat eum in exilium ire, aduentum sui celare iussit, dicens: Si cognouerit

hæc

hæc turba sacri zeli amore inflammata, te quidem interimet, ego autem pro tua morte apud Deum pænas cogar exoluere. *In tripartit. hist. lib. 7. c. 16.*

Cum S Marianus de territorio Bituricensi venisset ad monasterium S. Germani, & ibi receptus in breui veteranis monachis sanctitate imitabilem se præberet, S. Mamertinus tunc Abbas volens probare obedientiam eius, vilius ei monasterij commisit officium, pastorem constituens bucularum. Cum ergo boues & vaccas in silua libenter custodiret, ibi & in cella quadam pernoctans sanctitate tanta pollebat, quod & aues ad se venientes manu propria nutriebat. Die vero quadam, cum in campo eum latrones expoliassent, vestem eius secum ferentes abierunt & solum ei palliolum dimiserunt, qui statim post eos clamauit: dicens, Reuertimini ecce denarius in meo pallio colligatus, qui vobis erit necessarius. Qui cum pallium cum denario rapuissent, eum nudum penitus dimiserunt, sed cum ad latebras properarent, in ipso crepusculo ad ostium cellæ eius inuenti sunt, quos ille benigne excepit. Vnde cunctis facti sui pænitentibus vnus eorum ad fidem conuersus est. *In gestis S. Mariani.* A k.

Iulius Cæsar cum inique ferret caluitium, ac deficientem capillum à ceruice reuocaret ad frontem, ab irato milite dictum est ei. Facilius est, Cæsar, te caluum non esse, quam me in exercitu Romano quidquam egisse, vel acturum esse timidius. Quod & ille patienter tulit. Cum Augusto Cæsari obiectum fuisset, quod adoptionem Auunculi sui Iulij Cæsaris ignominiosa sui corporis prostitutione promeruerat, motum animi sui conuertit in risum. *Pet. Bles. in ep. 59.* A l. *Cicero ep. ad Octauianum. Sueton. in Aug.*

Antistenes cuiusdam improperia vilipendēs. Auditus, inquit, debet esse lingua robustior, cum singulis hominibus vna sit lingua, aures duæ. *Ibidem.* A m.

Alexandro Macedoni Antigonus pædagogus fregit citharam abiecitque dicens: Ætati tuæ iam regnare conuenit, pudeatque in regio corpore voluptatem luxuriæ dominari, quod & patienter tulit. *Ibid.* A n.

Intrauerat vrbem Adolescens simillimus Cæsari, perductumque ad Cæsarem, interrogauit Augustus? Fuitne vnquam mater tua Romæ? Negauit ille. Non contentus A o.

adiecit

adiecit, sed pater meus sæpe. Ioci itaque asperitate vrbana notitiam & familiaritatem Imperatoris sibi conciliauit. *Vbi supra.*

A p. Vespasianus etiam infirmorum conuitia patienter tulit adeo vt seneunculo proclamante, vulpem posse mutare pellem non animum, respondisse feratur. Huiusmodi hominibus debemus risum, nobis correctionem, sed pænam criminosis. *Ibidem.*

A q. Narrat Seneca *lib. 3. de Ira.* quod cum Antigonus Rex, quadam nocte audisset quosdam milites omnia mala imprecantes Regi qui duxerat illos in illum locum, accessit ad eos qui maxime laborabant, & cum eos adiuuisset, & ignorarent à quo adiuuarentur, admonuit eos dicens: Nunc maledixistis Antigono, cuius vitio in has miserias incidistis, nunc bene optate ei, qui vos ex hac voragine duxit. *Ioannes Galensis.*

A r. Cum audisset idem aliquos male de se existimare, dicebat, discedite hinc, ne Rex vos audiat, in persona quasi alterius. *Seneca lib. 3. de ira.*

A s. Cicero de laude Cæsaris ait: Nil solebat obliuisci nisi iniurias, sicut recitat. *Aug epist. 5.*

A t. De patientia Philippi Regis, narrat Seneca *libro tertio, capite 27. de ira*, quod cum venissent ad eum Legati Atheniensium, eorum audita legatione benigne, ait: Dicite quid possum facere, quod sit gratum Atheniensibus. Cui respondit Demochrates vnus de legatis. Te, inquit, suspende. Et cum astantes indignati vellent in illum irruere, iussit Rex illum incolumen dimitti, dicens: At vos cæteri legati nunciate Atheniensibus, multo superiores esse qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. *Ioannes Galensis vbi supra.*

A v. Cum Socrates iret per ciuitatem: & esset colapho percussus. nihil amplius dixisse fertur, quam quod molestum esset, quod nescirent homines, quando cum galea, vel sine galea prodire deberent. *Idem. Vbi supra.*

A x. Ad portam ciuitatis Atheniensis, sedebat senex ad obiurgandum eos qui volebant intrare, vt si in eis videret signum impatientiæ eos repelleret. *Idem de Vitis philosophorum.*

A y. Vos relicta conscientiæ virtutisque præstantia de aliis præmia sermunculis postulatis, accipe in huiusmodi

arro-

arrogantiæ leuitate, quam festiue aliquis illuserit. Nam cum quidam adorsus esset hominem contumeliis, qui non ad virtutis vsum, sed ad fastum philosophi nomē induerat, adiecissetque iam se sciturum, an ille philosophus esset, si quidem illatas iniurias leuiter tolerasset, ille patientiam paulisper assumpsit, acceptaque iniuria velut insultans. Iam tandem, inquit, intelligis me esse philosophum. Tum ille nimium mordaciter. Intellexeram, inquit, si tacuisses. *Boetius de consol. philosophiæ libro* 7. 7. *prosa.*

Regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti, è quibus vnus thuribulo arrepto ante ipsum astitit, in cuius brachio carbo ardens delapsus est, quo etsi vrebatur, vt adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret, tamen & dolorem silentio pressit, & brachium immobile tenuit. *Valerius libro* 3. *capite* 3. A z.

Zenon Philosophus cum esset in excitandis ad vigorem iuuenum animis promptissimus, præceptorum fidem exemplo virtutis suæ publicauit. Patriam enim egressus, Agrigentum miserabili seruitute obrutum petit, tanta fiducia ingenii ac morum fretus, vt sperauerit à Tyranno, & à Phalari vesanæ mentis feritatem per se decipi posse. Postquam inde nil aut parum profecit, nobiles vrbis adolescentes cupiditate liberandæ patriæ inflammauit. Cui rei cum indicium ad Tyrannum manasset, vocato in forum populo torquere eum vario cruciatu cæpit, subinde quærens quotnam consilii particeps haberet. At ille neque eorum quempiam nominauit, & fidissimum quemque Tyranno suspectum reddidit, effecitque vt subito mentis impulsu Ciues concitati Phalarim lapidibus prosternerent. Senis ergo vnius eculeo impositi, non supplex vox, nec miserabilis eiulatus, sed fortis cohortatio totius vrbis animū fortunamque mutauit. *Vbi supra. De eius morte dissident auctores. vt Cicero offic.* 2. *Ouidius in Ibim. Suidas. Laertius in Zenone. Tullius Tusculan.* 2. B a.

Eiusdem nominis philosophus, cùm à Clearco Tyranno Cypriorum, de cuius nece consilium inierat, torqueretur, supplicii pariter atque iudicandorum gratia consciorum doloris victor, sed vltionis cupidus, esse dixit, quod secreto audire eum valde expediret, laxatoque eculeo postquam insidiis oportunum tempus animaduertit, aurē eius morsu corripuit, nec ante dimisit quam & ipse vita, & ille corpo- B b.

ris parte priuaretur. *Ibidem Valerius. Idem cum superiore, vt alij auctores supra expressi tradunt.*

Bc. Talis patientiæ æmulus Anaxarchus, cum à Tyranno Cypriorum torqueretur, nec vlla vi inhiberi posset, quo minus maledicta iaceret, ad vltimum amputationem linguæ minitanti: Non erit, inquit, effæminate, pars hæc corporis mei tuæ ditionis. Protinusque dentibus abscissam linguam in os eius ira patens expuit. Occidit gloriosius quam viguit, quia tam forti fine illustrem professionis actum comprobauit. *Ibid. Tullius Tuscul. 2. Ouidius in Ibim. Laertius.*

Bd. Apud Indos, patientiæ meditatio tam obstinate vsurpari creditur, vt sint qui omne vitę tempus nudi exigant, modo Caucasi montis gelido rigore corpora durantes, modo flammis sine vllo gemitu obiicientes. *Ibidem Plin. 7. cap. 2. Cicero Tus. 5.*

Syracusanus Dion patria pulsus à Dionysio Tyranno. Megaram petierat, vbi cum Theodorum Principem vrbis domi conuenire vellet, nec admitteretur, patienter ferendum est, ait: Forsitan enim & nos cum in gradu dignitatis essemus, aliquid tale fecimus. *Idem Valer. lib. 4. cap. 1.*

Be. Pisistratus Atheniensium Tyrãnus, cum adolescens quidam amore filiæ eius accensus, in publico obuiam sibi factam osculatus esset, hortante vxore vt ab eo capitale supplicium sumeret respondit: Si eos qui nos amant, interficimus, quid his faciemus, quibus odio sumus. *Ibidem libro 5. capite 1. Plut Apophteg.*

Bf. *Seneca de ira 7. cap. 11.* A Thrasippo amico idem inter cænam sine fine conuitio laceratus: ita & animum & vocẽ ab ira cohibuit, vt putares Satellitem à Tyranno male audire: abeuntemq; veritus ne propter metum maturius se conuiuio subtraheret, familiariter cœpit retinere Thrasippus concitatæ temulentiæ impetu eiectus sputo os eius resperfit, nec tamen punitus est. Postero die Thrasippo suppliciũ a se volũtariè exigere volente, venit ad eum, dataque fide in eodem amicitiæ gradu se mansurum ab incæpto reuocauit, si nihil aliud dignum honore memoriæ gessisset, his tamen abunde se posteritati commendasset *Ibidem Valerius.*

Bg *Plut. in Pyrrho.* Pyrrhus Rex audierat quondam in cõuiuio Tarentinorum, parum honoratum de se sermonem habitum. Accersitos percontabatur, an ea dixissent quæ audierat. Cumque

ex

ex his vnus, nisi, inquit, nobis vinum defecisset, ista quæ tibi relata sunt, præ his quæ de te locuturi eramus, ludus ac iocus fuissent. Tam vrbana crapulæ excusatio, tamque simplex veritatis confessio iram Regis conuertit in risum, qua quidem clementia & moderatione assecutus est, vt & sobrii sibi Tarentini gratias agerent, & ebrii precarentur. *Ibidem.*

Item, vide C*astitas k.* C*rudelitas. c. Furtum b. Humilitas. h. o. x. a a. ab. Hiero d.* I*ra. g.* I*udex. x. Latro. a. Mirabile. b. z. Monachus. g. a f. Paupertas. a. Silentium. a.*

PATRIA.

A. Patria est, vbicunque est bene. Socrates cum quæreretur cuiatem se esse diceret, mundanũ, inquit. Totius enim mundi se incolam & ciuem arbitrabatur. *Tullius lib. 5. quæstionum Tusculanarum.*

B. Vt ait, *Egesippus libro 6. Iosephus* videns patriæ ruinam in destructione Ierusalem Tito obsidente, cæpit deflere quod euaserit cum cecidisset percussus super caput saxo. quod ei dulce esset mori ante patriam. *Ioannes Galensis.*

C. Iunius Brutus in bello cecidit mutuis cum hoste vulneribus, occisis à se ipso primitus filiis suis, & vxoris suæ fratribus quos coniurasse contra se cognouerat. *Augustinus de ciuit.* D*ei lib. 3. cap 16.*

D. Cum Camillus esset precatus, vt si cui deorum nimia fælicitas populi Romani videretur, eius inuidia suo aliquo damno satiaretur, subito lapsu decidit, quod omen ad damnationem qua postea oppressus est, pertinuisse visum est. *Val lib. 1. cap. 5. Liuius. 5. Plut. in* C*amillo.*

E. Stasippus Tegeates hortãtibus amicis vt grauem in administratione populi Romani æmulum, sed alioquin probum tolleret, negauit se facturum, ne quem locum in tutelam patriæ bonus ciuis obtineret, malus & improbus occuparet. *Idem libro 4. capite 1.*

F. Scipio Æmilianus post duos Consulatus totidemque triumphos, septẽ seruis sequentibus officio legationis functus est. Et puto Charthaginis & Numantiæ spoliis cõparare plures potuerat, nisi operum suorum ad se laudẽ, manubias, i spolia, ad patriam redundare voluisset. Itaq; cum per socios, & per exteras gentes iter faceret, non mãcipia eius, sed victoriæ numerabãtur, nec quantũ auri & argenti,

ſed quantum amplitudinis pondus ſecum ferret, æſtimabatur. *Idem libro quarto, capite tertio. Iuſtinus 78. Plutarch. in Scipione Athen. lib 6.*

G. Patriæ rem non ſuam vnuſquiſque augere properabat olim apud Romanos, pauper quam in diuite, quam diues in paupere imperio verſari malebat, atque huic tam præclaro propoſito illa merces reddebatur quod nihil eorum quæ virtuti debentur emere pecunia licebat. inopiæque illuſtrium virorum publicè ſuccurrebatur. *Valerius libro 4. capite 4.*

H. Genutio Cipo Prætori portam egredienti, noui & inauditi generis prodigium incidit. Nam in capite eius ſubito cornua eruperunt, reſponſumque eſt eum fore Regem, ſi in vrbem reuertiſſet, quod ne accideret, exilium elegit perpetuum.

Plin. 11. cap. 77.

I. Elio prętori ius dicenti, cum in capite picus conſediſſet, aruſpiceſque affirmaſſent, occiſo eo fore Reipublicæ ſtatũ fælicem, ſuæ domus miſerum, à veſtigio picum in conſpectu Senatus morſu ſuo necauit. Is decem & ſeptem viros fortes cum familia Cannẽſi prẹlio amiſit, Reſpublica tempore procedente ad ſummum imperii faſtigium peruenit. *Valerius libro 5. capite 6. Front. q cap. 5. Plin 10. cap. 18.*

K. Rex Athenienſium Codrus, cum ingenti hoſtium exercitu Attica debilitata, ferro & igni vaſtaretur, ad Apollinis Delphici oraculum cõfugit, & ſciſcitatus eſt, quonã modo tam graue bellum diſcuti poſſet. Reſpondit: Ita finem illi bello fore, ſi ipſe hoſtili manu occidiſſet. Tũc depoſitis inſignibus Imperii, familiarem cultum induit, & hoſtiũ globo ſe obiecit, & vnum ex iis falce percuſſum in cædẽ ſuam compulit, cuius interitu ne Athenæ conciderent, effectum eſt. *Valerius lib. 5. cap. 6. Iuſtin. 2.*

L. Cum inter Carthaginem & Cyrenas de Margine agri contentio eſſet, placuit vtrimque, eodemque tempore, iuuenes mitti, & locum in quem hi conueniſſent, finem ambobus haberi populis. Verum hoc pactum Carthaginenſium duo fratres nomine Philęni perfidia præcurrerunt, citra conſtitutam horam maturato greſſu in promotis longius terminis. Quod cum intellexiſſent Cyrenenſium iuuenes, diu de fallacia eorum queſti, poſtea dixerunt ſic eum finem ratum fore, ſi Philæni viuos ibi ſe obrui paſſi eſſent. ... mora corpora terra operienda tradiderunt. *Ibidem Valerius*

Ibi ...

Valerius. Salust. Iugurt. Pompo. Mela. prima, capite septimo.

M. Aristoteles supremæ vitæ reliquias senilibus membris in summo literarum otio vix custodiens, adeo pro salute patriæ incubuit, vt eam ab hostilibus armis solo æquatam, in lectulo Atheniensi iacens, equidem Macedonum manibus eriperet. *Ibidem Val. Plut. in Alex. Laert. in vita Aristot. Aelianus Var. hist. 7.*

N. Æmilius Paulus ex quatuor filiis formæ insignis, egregiæ idolis duos iure adoptionis in Corneliam Fabiamque gentem translatos, sibi ipse denegauit: duos ei fortuna abstulit quorum alter triumphum patris funere suo quartum ante diem præcessit, alter in triumphali curru conspectus post diem tertium expirauit. Quem casum quo robore animi sustinuerit, oratione quam habuit, nulli dubium reliquit. Cum in maximo prouectu fælicitatis nostræ, Quirites timerem, ne quid mali fortuna moliretur, Iouem Opt. Max. Iunonemque Reginam & Mineruam precatus sum, vt si quid aduersi populo immineret, totum in meam domum conuerteretur. *Valerius lib. 5. cap. 10. Liuius 45. Plut in vita Pauli.*

O. Callistratum aiunt, cum in exilium iret, & quidam illi diceret, instare arma ciuilia, breui futurum vt omnes exules reuerterentur, respondisse: Quid tibi mali feci, vt mihi peiorem reditum quam exitũ optares? Malo vt patria exilio meo erubescat, quam reditu mæreat. *Seneca libro 6. de beneficiis, cap. 37.*

Item. vide Cedrus. a. Filius c. d. Iuramentum. i. Occisio. b Roma. a. k.

PATRONVS.

A. IM monasterio S. Andreæ, tanta cura monachorum eiusdem Apostoli, ac si specialiter Abbas monasterii ipse sit. Hoc probat per quadam facta quæ ibi contigerunt. *Gregorius in registro lib. 8.*

S. PAVLVS APOSTOLVS.

A. PAulus Apostolus apud Mitilenam insulam hospitatus, viperam in ignem illæsus excussit. Omnes autẽ qui progenie hospitis eius nascuntur, à venenosis nullatenus læduntur. Vnde cum nati sunt, in cunis eorum patres serpentes ponunt, vt probent si vere filii eorum sint. *In aurea le-*

legenda de Sancto Paulo. De *gentilibus sancti Pauli, vt nuncupant in Italiam. Vide P. Delrium lib.* 1. *disq. magic. cap.* 3 *q.* 4.

B. Refert Haymo, quod Paulus à pullorum cantu vsque ad quintam horam labori insistebat, deinde prædicationi. *Vbi supra.*

C. Tradunt Sancti quod à Sergio Paulo ad fidem conuerso, dictus est Paulus. Solus Origenes dicit quod semper fuit binomius, vel in acceptione Apostolatus, vel primo sortitus hoc nomen. *In hist. scholast. parte* 8. *cap.* 69.

Hieron. in epist. ad Philemonem & de viris illustribus in Paulo. August 8. *confess. cap. sexto. Beda in cap.* 13. *Actorum & in Martyrol* 11. *Calen. Aprilis. Ado in Martyro.* 11. *Cal. Februarij glossa ordinaria in cap.* 17 *actorum. Lyranus ibidem docent à Sergio Proconsule Paulo ad fidem conuerso, Apostolum Paulum nomen mutuatum esse. Origenes in præfatione in epist. ad Roman. Anselmus in cap* 1. *eiusdem epist. binomium fuisse hunc Apostolum arbitrantur, & Anselmus quidem superiorum sententiam eo vel maximè argumento refellit, quod nulla consuetudo talis extet in scripturis, nomē assumendi ab aliis cōuersis, & quodāmodo debellatis, vt quidā apud Romanos à subiugatis externis regionibus, Africani, Asiatici &c. fuere cognominati. Idem sentit Sedulius eadem ratione innixus. Displicet quoque Baronio tomo primo Annalium & Toleto in cap.* 1. *epist. ad Roman. eadem ratio nominis cum ab eximia Pauli humilitate abhorreat. Existimat porro Baronius, si à Sergij conuersione petenda sit nominis mutatio, ipsūmet Procōsulem grati animi causa, suum cognomen communicasse, vt solebant Romani libertis de se optimè meritis, vel clientibus, vel hospitibus Consule Lorinum in c.* 9. *act. Apost.*

Item, vide Mirabile. b. r. Reliquia. c.

S. PAVLVS EREMITA.

A. CVm Leones recessissent, qui suis vnguibus ad sepeliendum corpus Pauli, terram effoderāt, Antonius corpore deposito desuper humum congerens, ex more composuit. Mane rediens tunicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ foliis sibi ipse texuerat, ac sic reuersus diebus Paschæ & Pentecostes, semper Pauli tunica vestitus est. *Hieronymus in vita eius.*

Item, vide honor. A.

PAVPER-

PAVPERTAS.

FVit vir vitæ venerabilis Bonifacius, qui in ciuitate Ferentis, Episcopus fuit. Huius Ecclesiæ grauis valde paupertas inerat, quæ bonis mentibus esse solet custos humilitatis, nihilque aliud ad omne stipendium nisi vnam tantum vineam habebat, quæ quodam die ita grandine vastata est, vt in ea in paucis vitibus, vix parui rarique racemi remanerent. Quam cum fuisset ingressus, Deo gratias egit, quia in sua adhuc inopia angustiari se agnouit. Deinde narratur, qualiter liquor modicus vini, illius precibus seu meritis abundanter excreuit. *Gregor. in Dialog. lib. 1. cap. 9.* A.

Abbas Theodorus cognomento Fine habebat tres codices, & cum venisset ad Abbatem Macarium dixit ei: Habeo tres codices & proficio ex lectione eorum, sed & fratres petunt eos ad legendum, & proficiunt. Dic ergo quid debeo facere? Dixit senex: Boni sunt quidem actus, sed maius omnibus est nil possidere. Quod cum audisset, vendidit eos, dans indigentibus pecuniam. *In vitis Patrum libro 6. parte* 1. B.

Ioannes Eleemosynarius sic factus est misericors, vt Eleemon vocaretur; Pauperes semper suos dominos appellabat. Omnes igitur suos famulos conuocauit, eisque dixit: Euntes per totam ciuitatem, conscribite omnes dominos meos. Non intelligentibus vero dixit: Quos vos mendicos vocatis, ego dominos & auxiliatores prædico. Isti enim nobis vere auxiliari poterunt. *In aurea legẽda de eodem, & apud Surium 27. Ianuarij.* C.

Cum idem se morti appropinquare cerneret: Dixit: Tibi gratias ago Deus quia exaudisti miseriam meam rogantem bonitatem tuam ne remaneret mihi morienti nisi vnum tremisse Hoc ergo pauperibus dari iubet. *In aurea legenda de eodem, & apud Surium loco ante citato.* D. *Tertia pars nũmi.*

Testem inuocabat Deum S. Paula pauperibus sua distribuens, se pro illius nomine hoc habere voti, vt mendicãs ipsa moreretur, vt in funere suo aliena inuolueretur sindone. *Hieronymus in eius vita.* E.

Duo fuerunt pauperes, vnus humilis alter superbus, sed humilis vbicumque segetes triturabantur cum chirotheca petebat triticum, & nemo illi negabat, sed singuli chi- F.

rothecam implebant, & sic in breui factus est diues. Superbus autem cum magno sacco petens, præ sacci magnitudine nil recipiebat, & sic magis pauper fiebat. *Iacobus de Vitriaco.*

G. Antistenes Socratinus omnibus distractis, solũ pallium reseruauit, cuius discipulus Diogenes fuit, de quo refert Satyrus, quod duplici pallio vsus sit propter frigus, peram pro cellario habuerit, clauam pro sustentatione membrorum. Habitauit autem in portarum vestibulis notans vitia quæ homines fœdabant. Cumque se contorqueret in dolio, iocabatur se domum habere volubilem, & secum tẽporibus cõmutantem. Frigore enim os dolii vertebat ad meridiem, æstate ad septẽtrionem, & vbicumq; sol se verteret, Diogenis prætorium simul vertebatur &c. *Hieronymus contra Iouinianum lib. 2. cap 9.*

H. Interrogatus Secundus Philosophus ab Adriano Imperatore, quid est paupertas? respondens, scripsit: Odibile bonum, suauitatis mater, causarum remotio, sapientię, repertrix, negotium sine damno, possessio absque calumnia, sine solicitudine fælicitas. *In gestis Secundi Philosophi.*

I. Expedit facultates ecclesiæ possideri, & proprias perfectionis amore cõtemni. Nam & S. Paulinus ingentia prædia sua vẽdita pauperibus erogauit. Sed cum postea factus esset Episcopus, non contempsit Ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensauit *Prosper de vita contempl. lib 2.*

K. Cum Argolandus militibus suis Sarracenis per Christianos deuictis, data treuga eundi & redeũdi, ad Carolum venisset: vt baptizaretur, vidit Carolum ad mensam sedẽtem, inter quos erãt quidam in militari habitu, quidam in monachali, & canonicali, & interrogauit de vnoquoque ordine. Videns aũt in quadam parte tredecim pauperes ad terram sedentes sine mensa, quæsiuit qui essent? Cui Carolus: hæc est gens Dei nuntii Domini nostri Iesu Christi, quos sub numero tredecim Apostolorũ quotidie pascimꝰ. Ad hęc ille: Male Domino suo seruit, qui sic nuncios eius recipit. Legem tuam quam dicebas esse bonam, nunc ostendisti esse falsam. Et accepta licentia scandalizatus rediit, baptizari renuens. *Turpinus in historia Caroli.*

L. In tractatu de dictis philosophorũ, dicitur Aristotelem dixisse, quod hoc habet paupertas incommodi, quod non potest iuuare alios. *Ioannes Galensis.*

Nunciato

Nunciato naufragio Zenon cum audisset omnia sua esse submersa. Iubet me, inquit, fortuna expeditius philosophari. *Seneca de tranquillitate animi c.14.* M.

Augustinus *6. confessionum cap. 6* recitat, quod transiens per vicum, vidit pauperem iocantem, & ingemuit loquens ad socios. Omnibus conatibus quibus laboramus, nil vellemus nisi ad securam lætitiam peruenire, quo nos iste præcessit. N.

Quomodo se audebit extollere de voluntaria paupertate Christianus, vt in huius vitæ peregrinatione expeditior ambulet? cum audiat vel legat Lucium Valerium, qui in suo defunctus est consulatu, vsque adeo fuisse pauperem, vt nummis à populo collatis eius sepultura curaretur. *Et infra.* Nonne omnes Christiani qui excellentiore proposito diuitias suas communes faciunt, iuxta quod est scriptũ in Actibus Apostolorum, (*Actuum 4.*) intelligunt se nulla ventilari oportere iactantia, id faciendo pro obtinenda societate Angelorum, cum tale aliquid illi fecerint pro cõseruanda gloria Romanorum? *Augustinus de Ciuitate Dei, lib. 5 cap. 18.* O.

Regio Imperio propter nimiam Tarquinij superbiam finito, consulatus initium Valerius Poplicola cum Iunio Bruto auspicatus est, idemque postea tres Consulatus gessit, cum interim fastorum illud columen, ne ad exequiarum quidem impensam sufficiente patrimonio decessit, ideoque publica pecunia ductæ sunt. *Valerius lib. 4. c. 4. Liuius 2 Dion. 5 Plut. in vita.* P.

Meneuius Agrippa quem senatus & plebs, pacis inter se faciendæ authorem elegit, nisi à populo collatis in capita sextantibus funeratus esset, honore sepulturæ caruisset. *Ibidem Valer. Liuius 2. Dion. 1.* Q.

Illi prædiuites, qui ab aratro accersebantur, vt Consules fierent, voluptatis causa sterile solum versabant, & deliciarum ignari, vastissimas glebas plurimo cum labore dissipabant. Atilium, qui ad eum accersiendum missi à Senatu fuerant, viderunt semen spargentem: quæque manus arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt. *Valerius libro quarto, cap. 4. Cicero pro Roscio. Plin. lib. 1 c 3.* R.

Eiusdem nominis & sanguinis Atilius Regulus primi Punici belli gloria, cladesque maxima, cum Carthaginis S.

opes crebris victoriis contunderet, & sibi ob hoc prorogatum in proximum annum imperium cognouisset, Consulibus scripsit, villicum in agello, quem septem iugerum in Pupinia habebat, mortuum esse, occasionemque nactū mercenarium, amoto inde rustico instrumento discessisse, ideoque petere vt sibi successor mitteretur, ne deserto agro non esset, vnde vxor & liberi alerentur. Quæ postquam Senatus a Consulibus accepit, & agrum Atilij illico colendum locari, & alimenta coniugi eius, & liberis præberi, resque quas amiserat, redemi publicè iussit. *Valer. ibid. Liuius 18. Seneca cap. 12. ad Albin.*

T. Quintius Cincinnatus septem iugera agri possedit, & ex his tria, quæ pro amico ad ærarium obsignauerat, mulctæ nomine amisit. Pœnam quoq; pro filio Cæsone, quod ad causam dicendam non occurrisset, huius agri reditu soluit; & tamen ei quatuor iugera aranti non solum dignitas patrisfamiliæ constitit, sed etiam dictatura delata est. *Ibid. Valer. Liuius lib. 7. Dion. 10.*

V. Illustris virgo Mathildis, filia Regis Scotiæ, quatuor fratres habuisse narratur, quorū tres seniores terrena spreuerunt, quartum verò Iuniorem Alexandrum, cum pater regnare cogeret, Mathildis soror eius sic eum alloquitur: Frater charissime, fratres tui deseruerunt terram, vt cœlū acquirerent, tibi ergo soli regnum relictum est, pro quo es cœlestem gloriam perditurus. Quo audito frater lachrymans dixit: Heu soror quid consulis? paratus sum, quidquid iusseris, adimplere. Mox gauisa fratrem accepit, & mutato habitu ad remotiora traxit, vbi eum mulgere vaccas, & caseos optimos facere docuit. Inde venerunt in Gallias ad Fonij claustrum ordinis Cisterciensis, Laudunensis diœcesis, & probatus est inuentus in caseis faciendis: Hinc monasterij fratrem conuersum factum sic alloquitur soror. Multum meriti apud Deum acquiremus, quod terram & parentes dimisimus, sed in hoc magis remunerabimur, si vsque ad tempus futurum, quo nos inuicem in cœlo videamus, ad præsens nos ab inuicem separemus, vt nullus nostrum amplius alium videat. Cui consentiente fratre, illa ad nouem milliaria in villa quæ dicitur Alapiō, secessit, & domunculam paruam habens solo manuum labore viuebat. Deinde scribitur vtrumque claruisse miraculis. *Cantipratanus lib. 2. de apibus, cap. 10.*

Latinè Fusniacum. Cal. Foisny.

Item,

Item, vide Arsenius.e.g. Discretio.a Diuitia.e. Dominicus.c. Eleemosyna b. Felicitas.a.c. Gratiarum actio. a. Iudex.p.q. Iudicium Dei.a b.c. Martinus f. Pœnitētia.a. Religio.g. Roma.c. Rusticitas.a.

PAX.

HOspitem meum Placentinum, virum sanguine generosum, in timore Domini dixisse recolo: Hoc in ciuitatibus Italiæ frequentissimum est, quod dum pacem diligūt, & Iustitiam colunt, & periuriis abstinent, tantæ libertatis & pacis gaudio perfruuntur, quod nihil est omnino, quod vel in minimo quietem eorum concutiat. Quo solo remedio apud illos cessat omnis tempestas. Cum è contrario propter peccata populi, permittit Deus regnare hypocritam. & impossibile est, vt diu regno gaudeat, qui in populi humiliatione, & proprio fastigio superbè nimis exultat. *In Polycrat. Ioannis Saresb. lib. 4. c. 11.* A.

Longæua securitas homines partim ad dilectionem otij, partim ad ciuilia traduxit officia. Ita cura exercitij militaris primo negligentius agi, pòstea dissimulari, postremo in obliuione perducta cognoscitur. *Vegetius de re militari, libro 1. capite vltimo.* B.

Item, vide Maria.o Obedientia.a.c. Oratio.c. Persecutio.n. Reconciliatio.a. Voluptas.d.

PECCATVM.

FActa est vox Arsenio Abbati dicens: Veni ostendam tibi opera hominum. Et duxit eum in quendam locum, & ostendit ei Æthiopem incidentem ligna, & facientem sarcinam, & tentabat portare eam, & non poterat, & pro eo vt auferret de sarcina illa, ibat item, & incidebat ligna, & addebat ad sarcinam illam. Hoc autem faciebat diutius. Et post ostendit ei hominem stantem super lacum, & implentem aquam ex eo, & effundentem in cisternam pertusam, quæ cisterna iterum aquam infundebat in lacum. Et cum interrogasset, quid hoc esset, respondit ille: qui ligna incidit, homo est in peccatis multis, & pro eo vt agat pœnitentiam, & substrahat de peccatis suis, alias iniquitates adhibet, qui autem aquam implet, homo est, qui opera quidem facit bona, sed quia habet cum eis permixta mala, A.

perdit

perdit etiam bona. *In vitis Patrum libro decimo-octauo, parte prima.*

B. Dicebant senes de quodam sene, quia cum ambularet in eremo, vidit duos Angelos secum. Et inuenerunt in via cadauer, & cooperuit senex nares suas propter fœtorem. Fecerunt autem & Angeli similiter. Et dixit eis senex: Et vos odoramini? Qui dixerunt: Non, sed propter te cooperimus & nos, nam immunditiam mundi huius non odoramur, sed animarum, quæ peccatorum fœtorem habent. *In vitis Patrum lib. 2.*

C. Tempore Valentiniani fuit puella nomine Thais pulchra nimis, quam mater eius à pueritia statuit in prostibulo. Factaque est famosissima meretrix. Abbas ergo Paphnutius sumpto habitu seculari, & vno solido, profectus est ad eam, quæ accepto solido dixit: Ingrediamur. Cumque rogaret, vt lectum ascenderet, dixit ad eam. Hic est alius locus secretior? Et illa ait: Est. Et ille ad eam. Ingrediamur. At illa: Si hominem metuis, nullus te in hoc loco conspicit, si vero Deum times, vbicunque fuerimus, Deus nos videt. Cui senex: Scis esse Deum? Illa dicente se scire Deum, & regnum eius futurum, & tormenta peccatorum. Senex ait. Si igitur nosti, cur tot animas perdidisti? Et nunc non solum pro tua anima, sed pro aliorum redditura rationem damnaberis Illa hæc audiens omnia quæ ex peccato lucrata fuerat spectante omni populo combussit, & tribus annis in quadam cella senis annulo signata, dicēte sene, quod non erat digna Deum nominare, hoc solum orabat. Qui plasmasti me, miserere mei. Elapsis verò tribus annis reuelatione ei de remissione peccatorum facta, educta de cella dixit, quod de peccatis suis quasi sarcinam fecerat, quam quotidie ante oculos suos statuerat, & sicut non discesserat anhelitus de naribus suis, sic nec vno quidem momento per tres annos peccata sua ab ea recesserant. *In vita eius.*

D. Bene victurum semper operari præcipiebat S. Antonius ac seipsum discutere, & secum ponere rationem eorum, quæ gessit die noctuque. *In Tripartita historia libro primo, capite 11.*

E. Si scirem Deos ignoscituros, & homines ignoraturos, peccare dedignarer. *Seneca.*

F. Theodora nobilis mulier & speciosa apud Alexandriā

virum

virum habebat diuitem, & timentem Deum, quam diues quidam in eius concupiſcentiam incitatus, crebris nuntiis & muneribus moleſtabat. Sed ipſa omnia contemnebat. Tandem quandam magam ad eam miſit, quæ eam vt viri illius miſereretur, plurimum hortabatur, quæ cum diceret ſe nunquam coram oculis Dei hoc commiſſuram, dixit malefica. Quidquid autem nocte committitur, Deus non intuetur. Decepta illa dixit ei vt veſperi virum ad ſe venire faceret, & voluptatem impleret: Quo facto opere perpetrato, Theodora ad ſe rediens & flens, intelligens quod Deus ſcit, & vidit, comam præſcidit, & viri habitum ſumẽs in monaſterio monachorum ad pœnitentiam agendam monachalem habitũ aſſumpſit. Deinde narratur, qualiter eam quædam puella quæ de alio conceperat, eam accuſauit falſo, & qualiter falſitas hæc poſt obitum eius oſtenſa eſt. *In aurea legenda de eadem.*

G. Quidam bonus homo cecidit in peccatum, quod cum audiſſet alius, condolendo ſibi & illi dixit. Ille heri, & ego hodie *Humbertus in libro de dono timoris.*

H. Miratus eſt Ioſephus *lib. 12. antiquitatum.* Polybium virum bonum dixiſſe, ideo periiſſe Antiochum, quia voluit templum Dianæ in Perſide vaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum, ſed tantum cogitauit, nullo reatu tenetur. Hinc patet iuxta eius opinionem, quia lex cohibebat manum, & non animum. *In hiſt. ſcholaſt parte 5. capite de morte Antiochi.*

Item, vide Confeſſio. f. Deus. c. Fuga. a. Infirmus. a. Iudicium Dei. d. Iuramentum. b. Meditatio, a Patientia. b. Pœnitentia. e. Sacrificium c. Tentatio. b. d. h. Verecundia. a. Voluptas. e. f.

POENITENTIA.

A. DVo fratres impugnati à fornicatione abierunt, & acceperunt vxores. Poſtea dixerunt ad inuicem: Quid lucrati ſumus, quia deſeruimus Angelicum ordinem, & in mundo viuimus? Redeamus ad eremum, & agamus pœnitentiam. Et venientes rogabant fratres, vt reciperent eos pœnitentes. Et clauſerunt eos per annum integrum, & iis æqualiter dabatur panis, & aqua ad menſuram. Et completo tempore pœnitentiæ, viderunt patres vnum pallidum, & triſtem, alium robuſtum & clarum; & mirati ſunt. Et interrogauerunt eum, qui triſtis erat, dicentes: Quid excitabaris,

baris, cum cogitationibus tuis in cella tua? Et dixit: *Pro* malis quæ feci. Nam pœnas, quibus subdendus eram, reuoluebam, & à timore adhæserunt ossa mea carni meæ. Interrogarunt autem & alium dicentes idem. Ille respondit: Deo gratias referebam, quia eruit me de inquinamento mundi huius, & de futuris pœnis, & reminiscens Dei mei lætabar assiduè. Et dixerunt: Æqualis est amborum pœnitentia apud Deum. *In vitis Patrum lib. 5 par. 6.*

B. Frater interrogauit Abbatem Pastorem dicens: Feci grande peccatum, & volo triennio pœnitere. Dixit Pastor, multum est. Et dixit ei: Iubes vnum annum? Dixit multum est. Qui autem præsentes erant, dicebant, vsq; ad dies quadraginta. Senex iterum dixit: Multum est, & adiecit. Ego puto, quia si ex toto corde homo pœnituerit, & non apposuerit facere iterum, triduanam Deus suscipiet pœnitentiam. *Ibidem li. 5. parte 5.*

C. Paulus discipulus S. Antonij habebat hanc gratiam à Deo, vt si videret vnumquemque, cuius esset animi, videret. Deinde narrantur multa de eodem, vt: Ego peccator sum, & multo in tempore in fornicatione vixi, ingrediens autem Ecclesiam audiui codicem Isaiæ dicentis: Lauamini, mundi estote, &c. Ego autem sermone cõpunctus sum, & ingemiscens in conscientia dixi ad Deum: Tu Deus, qui venisti in mundum peccatores saluos facere, & quæ hic, quæ modo lecta sunt, promisisti, comple effectu & opere in me peccatore. Ecce enim amodo promitto tibi, quia iam non agam vltra illud malum, sed abrenuncio omni iniquitati, & seruio tibi amodo conscientia munda. In his ergo promissionibus egressus sum de Ecclesia statuens nil vltra mali agere, quod cum audissent, omnes clamauerunt. Quam magnificata sunt opera tua Domine. *In vitis Patrũ lib. 18. parte vltima.*

D. Interrogatus senior à quodam milite si Deus recipit pœnitentem. Dic mihi dulcissime, si chlamis tua fuerit concisa, proiicis eam? Qui ait: Non, sed resarcio eam. Dicit senior: Si ergo parcis vesti tuæ, Deus suæ imagini non indulget? *In vitis Patrum lib. 12. parte 3.*

E. Latro quidam persequentes fugiens, monasterium ingressus est, & amplexus est columnam S. Simeonis, fleuitq;. At ille dixit ei: Quis tu? Ille autem. Ego sum Ionathas latro, qui multa feci mala, & huc veni pœnitere. Ait San-

ctus:

ctus: Talium est regnum cœlorum. *In vita Sancti Simeonis.*

In interioris Franciæ partibus olim mos fuit, vt si quis propinquiorem sibi parentem iugulasset, decernente Pontifice, ex ipso gladio ferrei nexus fierent, qui collum peccatoris, ventrem, & brachia strictè innecterent, sicque de patria pulsus, donec eadem vincula solui præciperet, primum Romæ, deinde per diuersa loca Sanctorum, veniam postulando peregre pergeret. *In gestis S. Florentij.* F.

Quidam Comes duxerat cognatam suam, correptus à Dunstano Cantuariensi Archiepiscopo parere noluit, vt eam relinqueret. Excommunicatus ille, Regem adit conquerens de Dunstano, Rex mandauit Archiepiscopo, vt eum absolueret, qui noluit. Ille Romam cum muneribus misit, Apostolicus mandauit Dunstano, vt eum absolueret. Absit hoc, inquit Dunstanus, vt causa mortalis hominis contemnam legem Dei. Quod videns Comes pœnituit, & vxorem repudiauit, laneis indutus, nudis pedibus virgasque in manu gerens, cecidit ad pedes Dunstani generale concilium celebrantis, & tunc absolutus est. *In vita eius ab Osberto monacho Cantuariensi edita.* G.

In cœnobio quod dicitur ad Pinum, cum cuidam monacho peccatori magna & longa pœnitentia fuisset iniuncta, ille à quodam familiari auxilium petiit ad portandũ pondus pœnitentię, quod onus ille suscipiens, præcepit eum securum manere de tanta parte persoluenda, qui sic ligatus non multo post est mortuus. Erat autem inter fratres vitę irreprehensibilis. Non multis post diebus pœnitenti monacho apparuit, qui inquisitus quomodo haberet, malè inquit, & durè propter te. Nam liber à propriis, quia tuis me vinculis innodaui, & alienam cautionem nõ persolui, fla[illegible]is duris atteror. Quæso, vt vigiles pro te, & liberes me. Vade ergo, & deprecare conuentum, vt quod spopondi, persoluant. Quo facto, rursus ei apparuit, dicens, se per orationem à pœnis erutum. *Petrus Damiani epist. lib 6. epist. 20.* H.

Retulit quidam Doctor, quod cum quædam mulier depauperata desperaret, apparuit ei diabolus dicens, quod eam ditaret, si suam faceret voluntatem. Cui promittenti primo iniunxit, quod viros Ecclesiasticos suo hospitio receptos faceret fornicari, secundo, quod pauperes in die reciperet, I.

ciperet, & nocte expelleret, tertio quod orationes in ecclesia garriendo impediret, quarto quod nulli de hoc confiteretur. Tandem cum morti propinquaret, ipsa ei factum aperiens dixit se cõfiteri non posse, nec confessionem sibi valere. Sed cum ille instaret, & pænitentiam se pro illa facturum sponderet, illa compuncta pro Sacerdote filium destinauit. Sed antequam ille veniret, dæmones irruerunt, quorum horrore mortua est. Filius autem pro ea peccatum confitens & pęnitentiam septennem faciens, ipsa completa vidit matrem ei de sua liberatione gratias referentem. *In aurea legenda de commemoratione fidelium.*

K. Cum diabolus S. Martinum reprehenderet cur semel lapsos ad pænitentiam reciperet? fertur dixisse. Si tu ipse ab hominum infestatione desisteres, & te factorum pæniteret, ego tibi, confisus in Domino, misericordiam pollicerer. *Seuerus in vita sancti Martini.*

L. In fonte lachrymarum ita leuia plangebat peccata S. Paula, vt eam crederes magnorum criminum ream. Cumque crebro moneretur vt parceret oculis, aiebat. Turpanda est facies, quam contra Dei præcepta, stibio depinxi. Corpus affligendum, quod multis vacauit deliciis, mollia & serica linteamina asperitate cilicij commutanda quæ viro, & seculo placui, nunc Christo placere desidero. *Hieronymus in Epitaphio Paulæ.*

M. Quidam defunctus vitæ redditus, circa annos Domini octingẽtos sex, territus pęnis quas viderat, fugit ad eremũ: vestitus se sæpe balneabat in gelido flumine, suaque vestimenta humida & algida nunquam deponebat, donec de suo corpore calefierent, & siccarentur. Et cum à videntibus de his argueretur, dicebat: Frigidiora ego vidi. *Beda in gestis Anglorum.*

Item, vide Arsenius. e, Charitas. e f. Conf[illegible]. a k. Dæmon. n. Dominicus. b. Infernus c. Euangelista. d. Mors. k. Scandalum. a. Silentium. b. c.

PEREGRINATIO.

A. SAnctimonialis in claustro quodam Alemaniæ Constantiensis diœcesis per annum, & amplius, ita grauem guttam in genu perpessa est, quod nullo poterat liberari remedio. Hæc quia per se, sepulchrum S. Petri martyris ordinis Prædicatorum visitare non poterat, cogitauit idem sepul-

ſepulchrum mentali greſſu adire, ac deuotè viſitare. Diſcēs vero quod in quatuordecim dietis de illo loco Mediolanum poſſet adiri, quotidie pro qualibet dieta centum pater noſter ad eius honorem dicere cœpit. Tunc paulatim cœpit melius ſe habere, & cum eo greſſu mentali peruenit, maxima deuotione pſalterium integrum ibi legit, quo perlecto ita ſe ab infirmitate liberatam ſenſit, vt iam modicū quid ſentiret. Rediens vero eodem modo quo iuerat, antequam omnes dietas expleuiſſet, perfecte ſanata eſt. *In aurea legenda de S. Petro.*

B. Dixit quidam Senex, quia duo fratres erant ei vicini, vnus peregrinus & alius incolis. Erat peregrinus parum negligentior, incolis vero ſtudioſus valde. Contigit ergo, vt dormiret peregrinus ille in pace. At ille ſenex vicinus eorum, cum eſſet præuidus, vidit multitudinem Angelorum deducentium animam eius, & cum veniret ad cœlum, vt intraret, facta eſt quæſtio de illo. Et venit vox deſuper dicens: Manifeſtum eſt, quia modicum negligens fuit, ſed propter peregrinationem eius aperite ei, & poſt hæc dormiuit ille incolis, & venit omnis cognatio eius ad eum. Cernens verò ſenex non venire Angelos ad deducendam animam illius, miratus eſt dicens: Quomodo ille peregrinus cum negligentior fuit, talem gloriam habuit, & hic nihil huiuſmodi meruit? Et venit ei vox dicens: Hic ſtudioſus cum venit, vt dormiret, aperuit oculos ſuos, & vidit parentes ſuos flentes, & conſolata eſt anima eius. Alter etſi negligentior fuerit, ſed nullum ſuorum vidit, & ingemiſcēs fleuit, & Deus conſolatus eſt eum. *In vitis Patrum libro 18. parte 5.*

Item, vide Iacobus Zebedai. a. Oratio. s. t.

PERFECTIO.

A. Isaac ſeruus Dei, cum virtute abſtinentiæ, contemptu rerum tranſeuntium, prophetiæ ſpiritu, orationis intentione eſſet præditus, vnum erat, quod in eo reprehenſibile eſſe videbatur, quia nonnunquam tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus eſſe plenus nullo modo crederetur. *Greg. in Dial. lib. 3. c. 14.*

B. Duo patrum rogarunt Deum, vt oſtenderet eis, in quantam peruenirent menſuram. Et venit vox dicens: Quia in illa villa eſt ſecularis quidam Euchariſticus nomine & v-

xor eius Maria vocatur, nondum adhuc peruenistis ad ipsorum mensuram. Tunc venerunt in vicum illum, & inuenerunt eorum cellam. Et dicunt ad vxorem: *Vbi est vir tuus?* Quæ dixit: Pastor ouium est. Et introduxit eos *in domum*. Cum autem sero esset, venit Eucharisticus cum ouibus, vidensque eos, parauit illis mensam, misitque aquam in peluim. Qui dixerunt ei: Non gustabimus, nisi indicaueris nobis operationem tuam. Eucharisticus dixit: Ego sum pastor ouium. Cum autem illi instarent, & ille nollet dicere, dixerunt ei: Deus nos misit ad te. Audiens hoc timuit, & dixit eis: Ecce istas oues habemus à parentibus nostris, & ex iis facimus hoc modo. Vnam pauperibus, & vnam in susceptione peregrinorum, & tertiam partem in vsum nostrum conuertimus. Ex quo autem accepi vxorem meam, neque ego pollutus sum nec ipsa, sed virgo est. Singuli semoti dormimus, & nocte quidem induimus saccos, in die verò vestes nostras, & vsque nunc nemo hominum hoc nouit. Hoc illi audientes glorificauerunt Deum & recesserunt. *In vitis Patrum lib. 20. parte 1.*

C. Abbati Macario venit vox dicens: Macari nondum peruenisti ad mensuram duarum illarum mulierum illius ciuitatis. Surgens ille venit ad illas, & dixit eis: Propter vos tantum laborem assumpsi, dicite nunc mihi operationem vestram. At illæ dixerunt: Crede nobis, quia hac nocte non fuimus sine viris nostris. Quam ergo operationem possumus habere? At ille instabat. Tunc dixerunt ei: Nos quidē secundum seculum extraneæ nobis sumus, placuit autem nubere duobus fratribus quindecim annis, nos duæ habitamus in hac domo, & nescimus, si aliquando litigauerimus, vel sermonem turpem diximus. Subintrauit autem nobis in animum intrare in monasterium virginum, & rogati viri nostri non nobis consenserunt. Hoc tunc disposuimus vtræque testamentum inter nos & Deum, vt vsque ad mortem non egrederetur de ore nostro sermo secularis. Audiens hæc Macarius dixit: In veritate, quia non est virgo neque nupta, nec monachus, nec secularis, sed Deus iuxta vniuscuiusque propositum præstat Spiritum sanctum omnibus. *In vitis Patrum lib. 20. circa finem.*

D. De S. Paphnutio comperimus relatione patrum, quod cum fuisset vitæ Angelicæ quodam tempore orauit Deum, vt sibi ostenderet, cui Sanctorum similis haberetur. Ange-

lus

lus vero respondit, quod similis esset secundum Dei prædestinationem symphoniaco cuidam, qui in illo vico cantandi arte victũ quærebat. Qui de eo inquirens audiuit, quod esset vitæ indignissimæ nullius boni sibi conscius ex latrone in fœdum exercitium deuolutus, nisi quod cum esset inter latrones quandam virginem Deo sacratam, cuius pudorem socij præripere volebant, liberauit, nec non alteri mulieri, ac etiam marito, ac duobus filiis ære alieno oppressis ad eorum liberationem 300 solidos dedit, Paphnutio vero reuelationem ei narrante, homo vitam mutauit, & in magna perfectione finiuit. *In vitis Patrum de S. Paphn. Item. vide Exemplum. e.*

PERSEQVVTIO.

ANte Imperium Maximi Constantini, quicunque fuerunt Imperatores, contra Christianos insanierunt. Diocletianus namque passionis salutaris die, in omni imperio destruxit Ecclesias, sed nouem annis transactis istæ quidẽ floruerunt, ille post rabiem suam extinctus est. *Theodoret. in tripart. hist. lib. 10. c. 33.* A.

Item, vide Attilia. a. Blasius. a l. Hier. d.

PESTILENTIA.

PErsecutiones Christianorum, quarta iam post Neronẽ vice in Asia, & Gallia, graues, præcepto Marci Antonij extiterunt, sequutaque est lues pluribus infusa prouinciis, vt passim villæ, agri, atque oppida sine habitatore, in spinas syluasque concesserint. *Orosius de orchestra mundi, libro septimo.* A.

Constantini Iunioris temporibus, adeo pestis Titium depopulata est, vt ciuibus per iuga montium fugientibus intra vrbem herbę nascerentur. Tunc etiam visibiliter multis apparuerunt Angeli bonus & malus pergentes per ciuitatem, quorum malus venabulum manu ferebat, qui quoties de venabulo ostium cuiusque domus iussu boni Angeli percussisset, tot de eadem domo sequenti die hominum cadauera trahebantur. Sed quibusdam probis viris reuelatio facta quod non prius quiesceret lues, quam in basilica S. Petri Apostoli, Sebastiani martyris altarę conderetur. Pa- ctũq; est ita. Nam delatis ab vrbe Roma S. Sebastiani reliquiis, mox vt in dicta basilica statutũ est altare, pestis illa B.

quieuit. *Hugo Floriac. in chron. lib. 6. Paulus D. ac. lib. 6. c. 3. de gestis Longobar.*

C. Cum Romani in quadragesima continenter vixissent, & in Pascha corpus Christi suscepissent, postmodum omnibus vitiis fræna laxabant. Ideo Dominus pestem quam inguinariam vocant, misit in eos. Tam sæua autem fuit, vt homines in via, in mensa, in colloquiis, subito morerentur. Sæpe cum ipsa sternutatione quidam spiritum exhalabant. Vnde cum aliquis aliquem sternutantem audiebat, statim occurrens, Deus te adiuuet, inclamabat. Rursus cum aliquis oscitabat frequenter, subito spiritum emittebat, vnde cum aliquis se vel oscitare sentiebat, continuo signũ Crucis sibi imprimebat. *In aurea legenda sub titulo de Litania Maiori. Ioan. Diac. in vita S. Gregorij lib. 1. c 37.*

D. Sulpitio G. Boetio, Licinio, Stolone Consulibus, intoleranda vis ortæ pestis vrbem nostram à bellicosis operibus reuocatam, domestici & intestini mali cura afflixerat. Iamque plus in exquisito & nouo cultu religionis, quam in vllo humano consilio positum opis videbatur. Itaque placandi Dei gratia compositis carminibus vacuas aures præbuit. *Valer. lib. 2. c. 1.*

Item, vide Alexander. a Brachmani. a. Maria. d. Mirabile. m. Prodigium. c. Roma. b. à p.

S. PETRVS APOSTOLVS.

A. QValis cibus Petri Apostoli fuerit, vel indumentum ipse hoc in libro Clementis testatur. Panis, inquit, solus mihi cum oliuis, & raro cum oleribus in vsu est. Indumentum hoc est mihi, quod tu vides, tunica cum pallio, & hæc habens nihil aliud requiro. *In aurea legenda sub titulo de S. Petro Apostolo.*

B. Fertur, quod in sinu sudarium portabat, quo lachrymas crebro fluentes tergebat: quia quando dulcis allocutionis Domini, atque præsentiæ memor erat, præ nimia amoris dulcedine lachrymas continere non poterat. *Ibidem. & in itinerario Clementis*

C. Petrus crucifixus est, deiecto capite deorsum, quos ipsum ita fieri deprecatus est, ne exæquari Domino videretur. *Euseb in Eccles hist. lib. 3. c. 1.*

D. Cum dubitarent, quæ essent ossa Petri, & quæ Pauli, orantibus fidelibus & ieiunantibus, de cœlo eis est responsum

ſum: Maiora oſſa ſunt prædicatoris. Minora vero piſcatoris. *In aurea legenda de SS. Petro & Paulo.*

Priuilegiatus erat Petrus in miraculis, & maiora legitur fecisse quam Christus. *In historia ſcholaſt. parte octaua, capite 24.* E.

Dixit Angelus ad Petrum, præcingere & calcea te: Depoſuerat enim cingulum per moleſtiam carceris, vt tunica circa pedes demiſſa temperaret frigus noctis. In quo datum eſt exemplum viris ſanctis, quod in anguſtiis liceat relaxare de rigore ordinum. Legimus enim Apoſtolos & Prophetas duris cingulis vſos propter afflictionem carnis, & Petrum ad tempus depoſuiſſe cingulum propter moleſtiam carceris. *In hiſt. ſcholaſt. parte 8. c. 6.* F. *Act.* 12.

Item, vide Papa. o.

PHARISÆI.

PHariſæi cultu auſtero, & victu perpauco vtebantur: traditiones ſuas ſtatuentes, quibus traditiones Moyſi determinabant. Pictatia chartarum in fronte gerunt, & ſiniſtro brachio circumligata, quibus decalogus inſcriptus erat, & hæc dicebantur phylacteria. Iſti etiam maiores fimbrias aliis ferentes, ſpinas eis alligabant, quibus puncti in deambulando, memores mandatorum Dei fierent. Hi omnia fato deputabant. Præpoſitis ſuis, & natu maioribus nunquã contrarium reſpondebant, iudicium Dei futurum dicebant, animam omnem incorruptam eſſe, ſolas bonorum animas in alia tranſire corpora vſque ad reſurrectionem & iudicium, malorum autem retrudi æternis carceribus. *In hiſtoria ſcholaſt. parte 7. cap 33. Epiphan. hæreſi 16. Ioſeph. li. 2. de bell. Iud. cap. 7.* A.

PHILOSOPHIA.

IVlianus Apoſtata interdixit Galilæorum filiis (ſic enim Chriſtianos appellabat) Poetarum, Rhetorum, & Philoſophorum legere diſciplinas. *Eccleſiaſt. hiſt. libr. 10. cap. 32. Sozomenus lib. 5. cap. 18.* A.

Quid, inquit, Philoſophiæ perſcrutator, tibi Philoſophia contulit? & Ariſtippus, vt cum omnibus, ait, hominibus intrepide fabularer. *In Polycratico libro 5. capite vltimo. Ioannes Saresb.* B.

C. Eubulus Philosophus interrogauit Basilium, quæ esset definitio philosophiæ, qui respondit: Meditatio mortis. *In vita S. Basilij apud Sur. 1. Januar.*

D. Nunc primum censes apud improbos mores lacessitam esse periculis sapientiam, quasi dicat, non debes. Alloquitur philosophia Boetium. Et subdit: Nonne apud veteres ante nostri Platonis ætatem, magnum sæpe certamen cum stultitiæ temeritate, id est, cum temerariis stultis certauimus? eodemque superstite præceptor eius Socrates iniustæ victoriam mortis me astante promeruit? *Boet. de consol. philosoph. lib. 1. prosa 3.*

E. Italicum genus Philosophorum, authorem habuit Pythagoram Samium, a quo ferunt philosophiæ nomen exortum. Nam cum antea sapientes appellarentur, qui modo quodam laudabilis vitæ aliis præstare videbantur. Iste interrogatus, quid profiteretur, Philosophum se esse respondit, id est studiosum vel amatorem sapientiæ. *August. de Ciuit. Dei lib. 8. c. 2. Tullius 5. Tusc.*

F. Sicut de Socrate quidam suspicantur, ideo purgandæ bonis moribus vitæ censebat instandum, vt deprimentibus libidinibus exoneratus animus, naturali vigore in æterna se attolleret. *Augustinus de Ciuitate Dei, libro octauo capite tertio.*

Item, vide Astrologia. e. Coitus. c. Continentia. b. Habitus. a. Nero. a. Origenes. f. k. Patientia t. a z. a r. Quæstio. b. Vxor. c.

PILATVS.

A. EVsebius dicit, quod Pilatus in multas calamitates incidens manu propria se peremit. *In aurea legenda de passione Christi. Paulus Diaconus lib. 7. Miscella.*

Hist Eccles. li. 2. c. 7.

Pilatus aut Viennam in Gallia, vt scribunt Cassiodorus & Ado in Chronico, relegatus est, aut Lugdunum, vt Hieronymus Math. 2. & D. Antonius hist. 1. p tit. 6. cap. 20. non fuit gallus, neque enim in propria patria exulare, etsi inde diu abfuerat, vllus iubetur.

B. Pilatus accusatus est in multis apud Tiberium. Accusatus est enim à Iudæis de violenta interfectione innocentum, accusatus est etiam, quia Iudæis reclamantibus ponebat imagines gentilium in templo, etiam quia pecuniã repositam in corbonam redegerat in vsus suos, faciens inde aquæ ductum in domum suam, & pro omnibus depor-

Euseb. li 2. hist. c. 6.

tatus

tatus est in exilium Lugduni vnde oriundus erat, vt ibi in opprobrium generis sui moreretur. *In hist. schol. parte 2. capite 56.*

Item, vide Exemplum. f.

PINGVEDO.

Vide Corpus. a.

PISCIS.

A. PIsces in gurgitibus ad speciem auri conueniunt, vnde Nero aureis (vt aiunt) retibus piscabatur. *In Polycratico Ioannis Saresb. libro 8. capite 18. Orosius libro 7. de orchestra mundi cap. 7.*

PYTHAGORAS.

A. DE honestate vitæ Pythagoræ, qualiter cum discipulis habuit omnia communia, dicit *Agellius libro octauo capite 8.* nec transeundum, inquit, quod omnes qui à Pythagora in cohortem illam recepti erant, quod quisque pecuniæ habebat, in medium diuulgabatur. *Ioannes Galensis.*

B. Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa est, vt quæ ab eo acceperant, in disputationem deducere nefas existimarent. *Valerius libro octauo, capite decimo-octauo.*

Vide Philosophia. e.

PLATO.

A. SPeusippus sororis Platonis filius, & Clearchus in laude Platonis, & Anaxilides in secundo libro philosophiæ. Perictionem matrem Platonis phantasmate Apollinis oppressam ferunt, & sapientiæ Principem non aliter, nisi de partu virginis editum, arbitrantur. *Hieron. lib. 1. contra Iouinian. c. 26. Laertius in Platone.*

B. Platonici & Stoici in templorum lucis & porticibus versabantur, vt admoniti augustioris domus, nihil aliud quam de virtutibus cogitarent. Sed & Plato cum esset diues, elegit academiam ab vrbe procul non solum desertam, sed & pestilentam, vt assiduitate morborum, libidinis impetus frangerentur, discipulique nullam aliam sentirent voluptatem, nisi earum rerum quas discerent. *Idem contra eundem lib. 2. c. 7.*

C. Academici dicti sunt ab Academia, vnde Plato fuit oriundus, qui eundem suæ natiuitatis locum & studendi vsu, & discipulorum frequentia fecit insignem, illumque cæteris prætulit. *In Polycratico libro quarto, capite tertio, Ioann. Saresberiensis.*

D. Inter discipulos Socratis, non immerito excellentissima gloria claruit Plato, qui cum esset Atheniensis, honesto loco natus, & ingenio mirabili longè suos condiscipulos anteiuit, parum tamen putans perficiendæ philosophiæ sufficere seipsum, ac Socraticam disciplinam, quam longè lateque potuit, peregrinatus est, quaquauersum eum alicuius nobilitatę scientiæ percipiendæ fama rapiebat. Itaque in Ægypto didicit, quæcunque illic magna habebantur, & inde in eas partes Italiæ veniens, vbi Pythagoricorum fama est, quidquid Italicæ philosophiæ florebat, comprehendit. *Augustinus de Ciuitate Dei libro 8. c. 4.*

E. Quia Socratem singulariter amabat, eum loquentem faciens fere in omnibus sermonibus, etiam illa quę ab aliis didicit, cum illius lepore, & moralibus disputationibus temperauit. *Ibid.*

F. Initium Euangelij secundum Ioannem quidam Platonicus, sicut a S. sene Simpliciano solebamus audire, aureis literis conscribendum, & per omnes Ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse dicebat. *August. de Ciuit. Dei, lib. 10 c. 29.*

Item, vide Discere.

PLINIVS SECVNDVS.

A. EQuestribus militiis industriè functus, procurationes quam splendidissimas, & continuas integrè administrauit, & tamen liberalibus studiis tantam operam dedit, vt non temerè quis in otio plura scripserit. *In spec. hist. libro 11. cap. 66.*

PLVVIA.

A. ANno ab vrbe condita 480. plurimis locis scaturiens è fontibus cruor fluxit: & de nubibus guttatim in speciem pluuiæ lacte demisso, diri, vt ipsis Romanis visum est, terras imbres irrigarunt. *Orosius libro quarto de Orchestra mundi, cap. 5.*

Anno 21. Ludouici Imperatoris, filij Lotharij, cometes

solito

ſolito rutilantior apparuit, ſubita & nimia aquarum inundatio facta eſt in Iunio, ita vt Saxonia, villa quædam longè & à torrentibus, & fluminihus remota, in momento cum hominibus & beſtiis, arboribus & ædificiis cũ Eccleſia & altari penitus ſit abſorpta. *In Specul. hiſtor. lib. 25. c. 41. Dicit Martinus Polonus quod eiuſdem tempore 3. diebus & 3. noctibus ſanguis de cælo pluiſſe fertur: qua autem pluuia rubea poſſit naturaliter generari, tradit Bartholom. Anglicus de proprietatibus rerum lib. 21. cap. 7.* *Sigeb. ad annum. 174.*

POLLVTIO.

A. CVm S. Malachias Archiepiſcopus ſacramenta offerret, & appropinquaret ei Diaconus, intuitus eum ingemuit, quod ſenſiſſet penes illum latere, quod non conueniret. Peracto ſacrificio ſecreto percontatus de conſcientia ſua, confeſſus eſt illuſum ſe per ſomnium nocte. Cui iniungens pœnitentiam: non debueras, inquit, hodie miniſtraſſe, ſed verecunde te ſubtrahere, vt hac humilitate purgatus, dignius exinde miniſtrares. *Bernardus in vita ſancti Malachiæ, capite 47.*

B. Cum quidam monachus ad obſeſſum energumenũ acceſſiſſet, multo aſtante populo eum cũ irriſione mordaci dæmonium inclamauit dicens: Eya frater, eya, nunquid pulchram tibi in hac nocte mulierem in ſomnis adduxi? Ipſe enim in ſomnis pollutus fuerat illa nocte, & non confeſſus fuit. *Cantipratanus lib. 2. de apibus, cap. 57.*

Item, vide Euchariſtia. d.

PODAGRA.

Vide abſtinentia. g.

POETA.

A. POetæ talium fabularum compoſitores, in quibus ſcilicet hominum vitia vera vel ficta carpebant, duodecim tabularum lege prohibentur famam lædere Ciuium. *Et infra.* Plato cum ratione formaret, qualis eſſe ciuitas debeat, vt aduerſarios ciuitatis Poetas cenſuit vrbe pellendos. *Auguſtinus de ciuitate Dei libro 2. cap. 14.*

POMPA.

Vide Cato. c. Honor. a. g.

POPVLVS.

Vide Ingratitudo.i.

PORTENTVM.

Vide Mirabile.b.p.

POTENTIA.

A. AGnus & lupus sitientes, ad riuulum conuenerunt, surium bibebat lupus, inferius agnus. Dixit lupus agno: Tu mihi turbasti aquam. Agnus ait: Quomodo tibi turbaui aquam, cum à te ad me decurrat? Cui lupus. Et maledicis mihi? Et ille: Non maledixi. Adhæc lupus. Pater tuus multa mala intulit mihi, & me modo vindicabo, & insiliens in eum, strangulauit eum. *Aesopus in fab.*

B. Dixit S. Cæcilia Almachio præfecto, potestas vestra est quasi vter plenus vento, quem si acus pupugerit, protinus incuruatur quidquid rigidum in se habere cernitur. *In aurea legenda de S. Cæcilia.*

C. Regum familiares, regia potestas sæpe incolumis, sæpe autem elapsa prosternit. Nero Senecam suum præceptorē, ad eligendæ mortis coegit arbitrium. Papinianum inter aulicos potentem, militum gladiis Antonius obiecit. *Boetius de consol. Philosophiæ libro 3. prosa 5.*

D. Aristophanis, altioris est prudentiæ præceptum, qui in comedia introduxit remissum ab inferis Atheniensiū Tyrannum Periclem, vaticinantem non oportere in vrbe nutriri leonem, sin autem alitus sit, obsequi ei cōuenire. Monet enim vt præcipue nobilitatis, & concitati ingenii iuuenes refrænentur, nimia vero indulgentia pasti, quo minus potentiam obtineant, ne impediantur, quod stultum & inutile sit eas obtrectare vires, quas ipse foueris. *Valerius lib. 7. capite 2. Aristophanes in ranis.*

E. Sertorius corporis robore & animi consilio fretus, proscriptione Syllana dux Lusitanorum fieri coactus, cum eos oratione flectere non posset, ne cum Romanis vniuersis acie confligere vellent: vafro consilio ad suam sententiam perduxit, duos enim in conspectu eorum constituit equos, alterum validissimum, alterum infirmissimum, ac deinde validi caudam ab imbecilli sene paulatim carpi, infirmi à iuuene vniuersam iussit conuelli. Obtemperatum est Imperio,

Front. Stratag. 1. ca. 10. Plut. in vita Sertorii.

perio, sed dum adolescentis dextera irrito se labore fatigat, senio confecta manus ministerium assequuta est. Tunc barbaræ concioni, quorsum ea res tenderet nosse cupienti, subdit. Equi caudæ similem esse putare exercitum Romanorum, cuius partes aliquis aggrediens opprimere possit, vniuersum conatus prosternere, celerius tradiderit victoriam, quam occupauerit: ita gens barbara, & regi difficilis, in exitium suum ruens, quam vtilitatem auribus respuerat, oculis præuidit. *Valerius libro 7. cap. 3.*

Item, vide Adulatio. d. Babylon. a. b. Beatitudo. b. c. Diogenes. c.

POTVS.

DArius in fuga, cum aquam turbidam bibisset, negauit se vnquam bibisse iucundius: nunquam sitiens biberat, nec esuriens Ptolomæus ederat. Cui cum peragranti Ægyptum, in casa panis datus esset, nihil visum est illo pane iucundius. *Tullius libro quinto, Tusculanarum quæstionum.* A.

PRECES.

VEnit Iudex regionis alicuius de prouincia, Abbatis pastoris, & rogauerunt omnes habitatores loci illius eúdem, vt veniens rogaret eum. Qui dixit: Sinite me tres dies, & tunc veniam. Orauit ergo senex ad eum dicens: Domine noli mihi dare gratiam hanc, alioquin non me permittent homines sedere in loco isto. Veniēs ergo rogabat Iudicem. Qui dixit: Pro latrone rogas Abba. Gauisus est autē senex, quia non obtinuit apud Iudicem gratiam & rediit in cellam. *In vitis Patrum libro 21. parte 3.* A.

Item: vide amicitia. a. b.

PRÆCEPTVM.

QVando fratres profecturi erant ad messem, dicebat eis Abbas Isaac. Iam vobis nulla mandata dabo, quia non obseruatis. *In vitis Patrum libro 6. capite 1.* A.

Senatus ambiguæ laudis existimabat Ciuem, qui debitis Reipublicæ officiis non sua sponte, sed iussus fungeretur, quia quidquid Imperio cogitur, agenti magis quam præstanti acceptum refertur. *Valerius libro secundo, capite primo.* B.

C. Papirus cum aduersus imperium eius Fabius Rutelianus Magister equitum in aciem exercitum eduxisset, quanquam fusis Samnitibus, tamen nec virtute eius, nec successu, nec nobilitate motus, virgas expediri, eumque nudari iussit verberibus lacerandum. *Idem libro 2. capite 7. Liuius libro octauo.*

D. L. Domitius cum Siciliam per prætorem regeret, & ad eum magnus aper allatus esset, adduci ad se pastorem cuius manu occisus erat, iussit, interrogatumque quo telo eam bestiam confecisset, postquam cognouit vsum venabulo, cruci suffixit, quia ipse ad exturbanda latrocinia, quibus prouincia vastabatur, ne quis telum haberet, edixerat. *Idem Valerius libro sexto, capite tertio, Cicero Verr. secundo.*

E. Licuius Stolo cum lege sanxisset, ne quis amplius quam quingenta agri iugera possideret, ipse mille comparauit, simulandique criminis gratia dimidiam partem filio emancipauit, quam ob causam à M. Popillio Lænate accusatus, primus lege sua cecidit, ac docuit nihil aliud præcipi debere, nisi quod prius sibi quisque imperauit. *Valerius libro octauo, capite sexto. Liuius 7. Plutarchus in Camillo. Plin. 18. cap 7.*

Item, vide Lex. c. d. e. f. Malitia. a. Obedientia. o. Roma a. k.

PRÆDESTINATIO.

A. OBtinere non possunt S. viri quæ prædestinata non fuerunt: sed ea quæ orãdo efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur. Constat quia Deus semen Abrahę multiplicare per Isaac prædestinauerat, & tamen scriptum est, deprecatus est Isaac Dominum pro vxore sua, eo quod esset sterilis, qui dedit conceptum Rebeccæ. Constat, quia prædestinatio precibus impletur, quando is, in quo Deus multiplicare semen Abrahæ prædestinauerat, oratione obtinuit vt filios habere potuisset. *Gregorius in Dialog. libro primo, capite octauo.*

B. Ludouicus Lantgrauius Thuringiæ, literatus tanto errore erat deceptus, vt se assereret necessario saluandum, si prædestinatus esset, vel damnandum, si præscitus, dicebatque horam mortis suæ non posse se effugere, vel anticipare, & ideo multis vitiis se exponebat. Tandem grauiter infir-

infirmatus, medico dixit vt curam adhiberet. Medicus illius errorem non ignorãs, dixit: Domine si dies mortis vestræ venerit non potero vos curare. Cui infirmus. Quomodo sic respondes? Scio quod nisi cito mihi subueniatur, moriar ante tempus. Tunc medicus: Si creditis vitam vestram protelari virtute medicinæ, quare hoc negatis de pænitentia, quæ est medicina animæ? Considerans Lantgrauius virtutem verborum, dixit: De cætero esto medicus animæ, quia per tuam medicinalem linguam liberauit me Deus a maximo errore. *Cæsarius in lib. 1. cap. 27. miraculorum.*

Item, vide Cyrus. b.

PRÆDICATIO.

QVadam vice sancto viro Nonno Episcopo populo in Ecclesia prædicante, nihil in eo Rhetoricum, aut humanæ ventositatis resonabat, sed in spiritu sancto corrigebat errantes, futurum iudicium commemorans, cuius monitis ita sunt populi corda compuncta, vt pauimentum Ecclesiæ lachrymis inundaret. *In vita S. Pelagia.* A.

Melius docet vita, quam litera, melius bona fama, quam lingua. Vnde S. Bernardus, dum apud Theutonicos latinè prædicaret, omnes ad lachrymas, licet non intelligerent, commouebat. Finito sermone, quidam literatus sermonem exposuit apertissimè, nec aliquos ad lachrymas mouit. *In gestis eius.* B.

Item, vide auditus. a. b. Clericus. h. Gloria temporalis. h. Iactantia. b. Iudex. n. Legatus. a. Luxuria. i. Missa g. Sermo. a b. c. Somnus. b. c.

PRÆLATIO.

LIber à tentationis vitio S. Benedictus, iure iam factus est virtutum magister. *Et infra.* Liquet Petre, quod in iuuentute grauius tentatio ferueat, ab anno autem 50. calor corporis frigescat. Electi ergo cum in tentatione sunt, subesse eos & seruire necesse est, & obsequiis laboribusque fatigari, cum vero iam mentis ætate tranquilla calor recesserit tentationis, doctores animarum fiunt *Gregorius in Dialog lib. 2. cap 2.* A.

Augustinus de se dixisse legitur. In nulla re sentio mihi Deum sic iratum, sicut in hoc, quod cum non essem dignus B.

poni

poni ad eremũ, posui me ad ampluſtre, in apice regiminis Eccleſiæ. *In aurea legenda de eodem.*

C. Apud Hierapolim mortuo Epiſcopo, Nilãmonem monachum elegerunt Ciues. At cum crebro refugeret, Theophilus Alexand. Epiſcopus ſuadebat ne ſacerdotium refutaret. Tunc ille promiſit dicẽs: Cras quod Domino placet, implebitur. Alia vero die venientes ad cellã eius, cogebant eum. Tunc ille: Prius, inquit, oremus. quod dum Theophilus laudaſſet, precatur & ipſe. Nilammon aũt repente terminum vitæ cum oratione ſuſcepit. *Sozomenus lib.8.cap.19.*

D. Quidam Abbas decedens rogauit monachos vt ipſo defuncto, eligerent nepotem ſuum, quo facto Abbas nouus deambulãs in horto ſuo iuxta quendã fontem audiuit vocem dolentem cum gemitu, q̃ cum adiuraſſet Abbas, illa dixit, quod erat anima Abbatis auunculi ſui, quæ ibi inæſtimabiliter vrebatur, quia carnaliter procurauit ipſum fieri Abbatẽ. Cui cum nepos diceret, Quomodo in fonte frigido ſic potes vri? Affer, inquit vox, cãdelabrum cupreum de eccleſia. Quod cum proiectum fuiſſet in fontem, liquefactum eſt vt cera in igne. Quo viſo renunciauit abbatiæ, nec vltra vocem audiuit. *Humbertus in libro de dono timoris. Præclarum in hoc genere extat exemplum in vita S. Vdalrici Epiſcopi apud Surium 4. Iulij.*

E. Plato luculenter eos qui Reip. gerendo magiſtratu contendunt, ita inter ſe verſari aſſerit, vt ſi nautæ ſub aduerſa tempeſtate decertent, quis eorum debeat potiſſimum gubernare. *Ioan. Saresb. in Polyc. lib.1. cap.11.*

F. Mauritius primo Oenomanenſis Epiſcopus, & poſt Rothomagenſis Archiepiſco. vix cum patientia potuit videre, quod in vna die, pro tota familia ſua, libras 3. aut 4 procuratores expenderẽt, cum tamen eius eleemoſynarius, omni die, decem aut duodecim in pauperes expendebat. Dicebat autẽ æconomis cum annuos redditus ſuæ diæceſis, ad duodecim millia librarum computarent, duo aut tria millia ad ſtrictiſſimum victum noſtræ familiæ cõſeruetis, in reliquis nihil habeo: pauperum enim ſunt. Qualiter autem vixit, & quam miraculosè epiſcopatum fuerit adeptus *Cantipratanus libro 1. de apibus capite* 1. & 8.

G. Simon Petrus tempore quo finẽ vitæ ſibi imminere præſenſit, in conſpectu fratrum poſitus, apprehenſa manu mea ſic dixit: Fratres hunc Clementem vobis Epiſcopum ordino,

no, qui mihi ab initio vsque ad finem cõmodus fuit. Cumque ad eius procidens pedes, flerem, respondit: Tu peccati periculum timẽs, fugis cathedram. Certus es quia amplius peccasti, qui populum Dei cum possis iuuare, subterfugis, tui considerationem habens, & quod necessario expedit, prouidens. *Clemens in epist. ad Iacobum Hierosolymitanum, & recitatur in Chronico Martini.*

Item, vide Ambitio. a. b. c. Auaritia. a. Aug. h. i. Benedictus. e. Clericus. h. Detractio. h. Humilitas. g. Principatus. Simonia. g. Thomas Aquinas. a.

PRÆMEDITATIO.

Roscius scenicus, nullum vnquam spectante populo gestum, nisi quem domi meditatus fuerat, ponere ausus est. Quare non ludicra ars Roscium, sed Roscius ludicram artem commendauit, nec vulgi tantum fauorem verum etiam principum familiaritates amplexus est. *Val. lib. 8. ca. 74.* A.

PRÆSAGIVM.

Mox vt S. Marcus Alexandriã ingressus est, subito, eius calceamentum ruptum est, quod in spiritu intelligẽs ait. Vere expeditum fecit Dominus iter meum, nec me Sathanas poterit impedire, quem ab operibus mortuis Dominus iam absoluit. *In legenda S. Marci.* A.

Petrus Blesensis de hoc facto B. Marci ita sentit epist. 65. Ego indubitanter credo S. Euangelistam hoc non ex superstitiosa curiositate dixisse, cui, etsi nunquam calceus ruptus esset, ei tamen sui expeditionem itineris per spiritum Sanctum Dominus reuelasset. Huiusce rei etiam meminit Petrus de Natalibus in catal. lib. 4. cap. 86. & lib. 9. cap. 19. & Metaphrastes in tomo 2. Surij.

PRINCIPATVS.

Cvm persuaderetur Tiberio quod tributa regionum augeret, respondit: Pastoris est tondere pecus non deglubere. *Suetonius in vita Tiberij.* A.

Olim mos fuit bonarum artiũ studia mandare literis atque in libris offerre principibus, quia nec recte aliquid inchoatur, nisi post Deum fauerit Imperator, nec quenquam magis decet meliora scire, vel plura, quam principem. *Vegetius de re militari lib. 2 cap. 1.* B.

Traianum Cæsarem cum amici culparent, quia nimis se commu- C.

communem priuatis hominibus exhiberet, respondit talem se velle esse Imperatorem priuatis, qualem sibi Imperatorem priuatus optasset. *Eutropius lib.9. Romanæ hist. c.1.*

D. Plutarchus, quatuor Principibus inculcare conatur, scilicet, reuerentiam Dei, cultum sui, disciplinam officialium, affectũ & protectionem subditorũ. *Helinand. in Chro.*

Præclare fertur dixisse Themistocles. Magistratus à ludis & leuioribus esse arcendos, ne Respublica ludere videatur, defectumque sui relicta grauitate pronunciet. *Ioannes Saresb. in Polycratico lib.1. cap.4.*

E. Assyriorum discute plagas, & historiarum testimonio conuinces regna eorum impulsu luxuriæ esse subuersa. Imperium Romanum fere exhaustum est & diuulsum Nerone imperante, cuius gula fere omnia deuorauit, maculauit libido, exhausit auaritia, fregit ignauia, luxuria cum superbia exinaniuit. Hic nullam vestem his induit. *Ioannes Saresb. in Polycratico lib.6. cap.4.*

F. Duo præcepta fuerunt Platonis volentibus prodesse Reipublicæ. Vnum vt vtilitatem Ciuium sic tueantur, vt quæcunque agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum, alterum vt totum corpus Reipublicæ curent, ne, dum partem aliquam tueantur, reliquam deserant. *Ioannes Galensis.*

G. Ne Numidæ quidem Reges vituperandi sunt, qui more suæ gentis nulli mortalium osculum ferebant. Quidquid enim in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quo sit venerabilius, vacuum esse conuenit. *Valerius libro 2. cap.7.*

H. Cornelius Scipio Hispali filius, cum ei Hispania sorte obuenisset, ne illuc iret, decreuit, adiecta causa, quod recte facere nesciret. *Valerius lib.6 cap.3.*

I. Cum Manlio consensu omnium consulatus deferretur, eumq; sub prætextu aduersæ oculorum valetudinis recusaret, instantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quęrite, ad quem hunc honorẽ transferatis, nam si eũ me gerere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec vos meũ imperium ferre poteritis. *Val. lib. 6 cap.4. Liuius lib.22.*

K. Cum Sulpitius Seruius Galba, & Aurelius Cotta Consules in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter Patres conscriptos dissensio esset, omnibus, quònam Scipionis Æmiliani sen-

ſententia inclinaretur expectantibus. Neutrum, inquit, mitti mihi placet, quia alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis. Quo dicto, vt neuter mitteretur, obtinuit. *Idem ibidem.*

M. Pittacus Mitylenæus tamdiu imperium ſuſtinuit, quã-diu bellum de Sygæo cum Athenienſibus gerendum fuerat. Poſtquam autem pax victoria parta eſt, reclamantibus Mitylenæis illud depoſuit, ne Dominus ciuium, vltra quam neceſſitas exegerat, permaneret. Cum ei etiam recuperati agri dimidia pars offerretur, auertit animum, deforme iudicans virtutis gloriam magnitudine prædæ minuere. *Idem libro ſexto, capite quinto, Laertius in vita Pyttaci.*

N. Ariſtoteles Calliſtenem auditorem ſuum ad Alexandrum mittens, monuit, vt cum eo aut nunquam, aut iocundiſſime loqueretur, quod ſcil. apud regias aures vel ſilentio tutior, vel ſermone eſſet acceptior. At ille dum Alexandrum Macedonem Perſica in ſaltatione gaudentem obiurgat, & ad Macedonicos mores inuitum reuocare beneuole perſeuerat, ſpiritu carere iuſſus ſeram neglecti ſalubris conſilij pænitentiam egit. *Idem lib. 7. capite ſecundo. Plut. in vita Alex. Curtius libro 8. Iuſtinus libro decimo quinto.*

O. Iudices Romani, eum qui venerari Principes neſciret, in quodlibet facinus procurſurum crediderunt. *Idem.*

P. Tribuni plebis, quamuis pro commodis plebis excubabant, inique imperijs compeſcendis occupati erant, inſtrui tamen ea argenteis vaſis & annulis aureis publice præbitis patiebantur, quod talium rerum vſu, authoritas magiſtratuum eſſet ornatior. *Idem libro ſecundo, capite primo.*

Q. Continentiæ prædictorum Magiſtratuum tantum tribuebatur, vt multorum æs alienum, id eſt, pecunia aliis debita, quia prouincias ſincere adminiſtrauerant, à Senatu perſolutum ſit. Nam quorum opera publica authoritate ſplendorem ſuum procul obtinuiſſe viderant, eorum dignitatem domi collabi, indignum eſſe arbitrabantur. *Ibidem.*

R. *Item, Vide Alexand. g. l. Ambitio. d. e. Auaritia. o. Bellum. g. Caſo. e. Conſiliarius. l. Dux. c. Epiſcopus. h, Imperator. c. Pax. a.*

PRODIGALITAS.

A. Nero nullam vestem bis induit, piscatus est reti aureo, habebat cænacula rotunda, quæ diebus ac nocte vice mundi circumagerentur. Tandem exhaustis thesauris, cæpit nobiles punire & occidere vt eorum substantias cōfiscaret. *Suetonius de duodecim Cæsaribus lib. 6.*
Item, vide Amicitia i. Conuiuium. b.

PRODIGIVM.

A. Præcipuæ admirationis illa prodigia quæ G. Volumnio, Seruio Sulpicio Consulibus in vrbe nostra acciderunt, Bos namque mugitu in sermonem humanum commutato audientium animos exterruit. Carnis quoque partes in modum nimbi dissipatæ ceciderunt. *Valer. lib. 1. c. 6. Liuius lib.* 7. Dionys. 10.

B. Puerum infantem semestrem in foro boario locutum. Alium cum elephantino capite natum. In Piceno lapidibus pluisse. Aquas sanguine mixtas fluxisse. Bello etiam Punico secundo constat bouem dixisse: Caue tibi Roma. *Liu. 21. 27. Plut. in Fabio. Val. ibid.*

C. In exercitu Xerxis quem aduersus *Græciam* contraxerat, equi partu leporem editum constat, quo genere monstri tanti apparatus significatus est euentus. Nam qui mare classibus, terram pedestri exercitu operuit; vt animal pauido gressu regnum suum repetere coactus est. *Valerius lib. 1. c. 6. Herod. 7.*

D. Eidem admirabile inter cænam prodigium incidit Infusum namque pateræ eius vinum, in sanguinem non semel, sed iterum & tertio conuersum est, qua de re consulti magis monuerunt, vt ab incæpto proposito abstineret. *Ibidem Valer.*

E. Midæ, cuius imperio Phrygia fuit subiecta, puero dormienti formicæ in os grana tritici congesserunt. Augures responderunt omnium illum mortalium futurum ditissimum, quod & accidit. *Idem ibidem. Tullius* 1. *diuinat.*

F. Formicis Midæ merito apes Platonis prætulerim. Illæ enim caducæ ac fragilis, hæ solidæ & æternæ fælicitatis

tis indices extiterunt, in cunis paruuli labellis mel inferendo. Qua re audita, prodigiorum Interpretes singularem eloquij suauitatem ore eius emanaturam dixerunt. *Ibidem Valer. & Tullius.*

Anno ab vrbe condita 519. dira miseram vrbem terruere prodigia. Namque in Picæno flumen sanguinem effluxit: & apud Tuscos cælum ardere visum est, & Arimini nocte multam lucem claram effulsisse. Anno 533. solis orbis minui visus est. *Orosius de Orchestra mundi, lib. 4. cap. 13. Plut. in Marcello.* G.

Anno ab vrbe condita 659. sub ortu solis, globus ignis è regione septentrionis, cum maximo cæli fragore emicuit Apud Arretinos cum panes per conuiuia frangerentur, cruor ex ijs quasi ex vulneribus fluxit. Per septem dies grando cum testarum fragmentis terram verberauit. In Samnitibus ex terræ hiatu flamma prorupit. *Orosius de Orchestra mundi lib 5. c. 18.* H.

Antequam Alboinus Rex Longobardorum Italiam inuaderet, igneæ acies in cælo apparuerunt humano sanguine qui postea fusus est coruscante. *Hugo Floriacus lib. 5. & Sigeb ad annum* 595. I.

Anno Mauritij Imperatoris 12. apud Constantinopolim, nascitur puer quadrupes, & alter duos vertices habens. *Sigebertus in Chronicis.* K.

Anno Constantini quarti tertio cinis de cælo cecidit. *Ibidem.* L.

Tempore Ludouici Pij fruges gradine vastantur, & cũ ipsa grandine lapides immensi ponderis cadũt. In Gallia ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cuius longitudo pedes quindecim, latitudo sex, grossitudo duos pedes habebat. *In specul. hist. lib. 25. c. 27.* M.

Anno Henrici Imperatoris 14 domesticæ aues, pauones, gallinæ & anseres omnes fuerunt siluaticæ. *Sigebertus in Chronic.* N.

Anno Domini 1188. secunda Februarij fuit Eclipsis Lunæ vniuersalis, & durauit per tres horas Item quarto idus Februarij paulo ante aurorам, visa est luna serenissima nocte vsque ad terras in monumento descendere, & facta morula paulatim ascendere. *In speculo histor. libro 3. cap. 45.* O.

Circa annum Domini 1190. pridie idus Martij iuxta P.

Nongentum, militum acies ex aere descendentium in terra visae sunt, ibique facta inter se mirabili pugna, subito euanuerunt. *Ibid.c.530.*

Q. Anno Domini 1212. pueri circiter 20. millia cruce signati sunt, ac per legiones ad diuersos maris portus Massiliam, & Brundusium peruenientes, inanes & vacui redierunt. *In speculo histor. libro trigesimo primo, capite quinto.*

R. Ante sociale bellum, cuncta animalia humanis vsibus subdita sub hominum dominio fuerunt, subito efferata domesticae lenitatis oblita libera vagabantur, & omnem accessum etiam dominorum auersabantur. *August. de ciuit. Dei lib. 3 c 23.*

S. Mala quae vsque adeo incredibiliter acciderunt, vt inter prodigia numerarentur, si Christianis temporibus accidissent, quibus ea nisi Christianis tanquam crimina obijceret, scil. Romani cultores Deorum Omitto boues loquutos, infantes nondum natos vteris matrum verba quaedam clamasse, volasse serpentes, faeminas, & gallinas, & homines, in masculinum sexum fuisse conuersos. Haec forsan fuerunt illusiones diaboli, vel qui sic videbantur conuersi, erant Hermaphroditi, in quibus dominabatur sexus faemineus, postea masculinus, sicut a fide dignis audiui contigisse in quadam villa Flandriae Legimus Æthnaeis ignibus ab ipso montis vertice vsque ad proximum littus decurrentibus ita mare ferbuisse. vt rupes exurerentur, & pices nauium soluerentur. Et caetera *Augustinus de ciuitate Dei libro ter io, c. 7 Addit etiam Orosius ibidem, quod inde omnium pariter animantium pestilentia sequuta est: vt auium pecudum, ac bestiarum corruptionem aeris dissolutarum.*

Item, vide Hierusalem. a. c. Iulius. a. Mirabile c. i. k. l. m. Pluuia. b.

PRODITIO.

A. Sulpitius collega Marij seruo suo prodente proscriptus est, seruum vero ipsum quod hostem indicauerat manumitti, quod vero Dominum prodiderat, de saxo Tarpeio deijci Consules decreuerunt. *Orosius libro quinto, capite decimonono.*

Nihil

Nihil detestabilius est nota proditionis in milite, licet Ioab omnia fortiter fecerit, non computatur tamen in catalogo fortium Dauid, quia occiderat Abner. *Petrus Bles. epist. 69.* B.

Camillo Consule Faliscos circumsedente, magister ludi nobilissimos plures pueros inde velut ambulandi gratia eductos in castra Romanorum perduxit, quibus interceptis, non erat dubium, quin Falisci deposita belli gerendi pertinacia, tradituri se nostro Imperatori essent. Ea re Senatus censuit, vt pueri vinctum magistrum virgis cædentes in patriam remitterentur. Qua iustitia animi eorum sunt capti, quorum mænia expugnari non poterant. *Valerius lib. 9. c. 5. Liuius lib. 5. Plut. in Camillo. Frontinus. 4 c. 4. Florus lib. 1. c. 22.* C.

Quod sequitur per totum orbem manauit. Timocares Ambraciensis Fabricio Consuli pollicitus est, se Pyrrhum veneno per filium suum, qui potionibus eius præerat, necaturum. Ea res cum ad Senatum esset delata, missis legatis Pyrrhum monuit, vt aduersus tales insidias cautius se gereret. Timocaris autem nomen suppressit, vtroque modo æquitatem amplexus, quia nec hostem malo exemplo tollere, nec eum qui bene mereri paratus fuerat prodere voluit *Ibidem. Plut. in Pyrrho Agel. 7. cap. 8. Cicero 7. Offic.* D.

Item, Vide Alexander. c. d.

PROLES.

Artaxerxi Persarum Regi, seu Assuero, ex pellicibus 115. filij fuere, sed tres tantum ex iusto matrimonio suscepti *Iustinus lib. 10.* A.

Item, Vide Similitudo. c. d.

PROMISSIO.

Qvidam saccum mille talenta, & serpentem aureum continentem amisit, quem pauper inuenit. Altera die præco clamauit. Qui talem saccum inuenit, reddat, & inde gratis centum talenta habeat. Pauper ergo, malens minus habere sine peccato (licet vxor contradiceret) saccum reddidit, & promissum expetijt, sed diues vt A.

promissum non solueret, proposuit, quod duo fuerant in sacco serpentes aurei. Paupere hoc negante, causa deuenit ad Regem: Stabant omnes pro diuite. Cuius misertus quidam philosophus dixit Regi? Rex, multum credendum isti diuiti quod duos amisit serpentes. Ex altera parte si pauper non esset vir bonus, totum retinuisset. Sic autem scies veritatem. Voca diuitem & dicas ei, quod ex quo dicit se duos serpentes amisisse, tunc iste saccus non est suus, sed faciat clamari per præconem de illo cum duobus serpentibus. Tunc videns diues, quod baculo suo percutiebatur, recognouit quod ideo dixerat duos ibi fuisse, quia pauperi promissum reddere nolebat. Cui Rex fecit solui. *Petrus Alphonsius.*

Item, v de I*uramentum.k.*

PROMOTIO.

A. IN cunabula Tullij Hostilij agreste tugurium cæpit, eiusque adolescentia in pecore pascendo fuit, validior ætas imperium Romanum rexit. *Valerius lib 3. c. 4. Liuius lib.* 1. *Dionys.* 7. *a Valerio dissentiunt.*

B. Socrates non solum hominum consensu, verum etiam & Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus. Phanarete matre obstetrice, & Sophonisco patre marmoratio genitus ad clarissimum gloriæ lumen excessit. *Ibidem Valerius Laertius in Socrate. Plato in theat.*

C. Quam matrem Euripides, aut quem Patrem Demosthenes habuerit ipsorum quoque seculo ignotum fuit, alterius autem matrem olera, alterius patrem cultellos venditasse literæ loquuntur. Sed quid aut illius tragica aut huius oratoria vi clarius? *Ibidem. Agellius lib.* 15. *c.* 20. *Suidas de Euripide.*

Item, Vide Ambrosius.d. Aug. Cæsar.c.

PROPHETIA.

Vide I*oannes Eremita.a. Merlinus.a.*

PROPRIETARIVS.

A. IN meo monasterio quidam monachus Iustus nomine, medicinæ arte imbutus, languore correptus ad extremum deductus est. Cui frater germanus, Copiosus nomine ser-

ne seruiebat. Cum autem ad extremum perductum se cognouisset, eidem fratri suo, quia occultos tres aureos haberet, innotuit, quod fratribus cælari non potuit, qui eos inuenerunt in medicamine absconsos. Quod vt audiui, æquanimiter ferre non potui. Tunc cogitare cæpi quid de eo prouiderem. Præposito ergo monasterij dixi: Vade & nullus ex fratribus se ad'eum morientem iungat, sed cum in morte fratres quæsierit, ei frater carnalis dicat, quia pro solidis illis à cunctis fratribus abominatus sit, vt saltem de culpa sua mentem illius amaritudo transuerberet. Cum vero mortuus fuerit, fossam in sterquilinio facite & in eam corpus eius proijcite dicentes, Pecunia tua tecum sit in perditionem. Quod ita factum est. Nam cum moreretur, & quæreret se fratribus commendare causam, frater eius ei indicauit, qui statim de reatu suo vehementer ingemuit, & vt dixi, ita sepultus est post mortem. Cum vero post mortem eius triginta essent dies euoluti, cæpit defuncto compati, eiusque supplicia pensaré. Tunc euocato eodem præposito dixi: Diu est quod frater ille in igne cruciatur, debemus ei aliquid charitatis impendere. Vade itaque, & ab hodierna die triginta diebus continuis offerre pro eo sacrificium stude. Qui paruit: Post triginta dies idem frater quadam nocte germano suo per visionem apparuit. Quem cum ille vidisset, ait: Quomodo es frater? cui ille respondit: Nunc vsque male fui, sed iam bene sum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copiosus indicauit fratribus, qui sollicite computarunt dies, & ipse dies extiterat, quo pro eo trigesima oblatio fuerat oblata *Greg. in Dialog. lib. 4. c. 55.*

B. Ex monasterio S. Andreæ quadam die duo fratres transmissi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent. Iunior qui prudentior videbatur, alter senior. Perrexerunt, & de pretio quod acceperant, ipse senior, alio nesciente, de eodem furtum fecit. Qui mox vt in monasterium sunt reuersi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus à dæmonio, is qui furtum fecerat, vexari cæpit. Dimissus autem à dæmonio, requisitus est, ne forsan de eo quod acceperat furtum fecisset. Negauit, iterum vexatus est. Octo ita vicibus negauit, totiesque vexatus est. Post octauam negationem confessus est, quãtos

nummos furto abstulerat, & pænituit,& vlterius ad eum dæmonium non accessit. *Ex vita D. Gregorii libro primo, cap.* II.

C. Ananias cum vxore voluit esse in collegio Iustorũ, vt haberet necessaria vitæ suæ sine labore, & voluit sibi accipere præbendam, vt cum vouisset, totum pretium agri venditi poneret ante pedes Apostolorum, non soluens votum, defraudauit de pretio agri, conscia vxore, mediam partem reseruans, reliquá ad pedes Apostolorum posuit. *In hist. schol. parte* 8.*c*.23.

PROSPERITAS.

A. DIxit Abbas Theodorus: Facilius quis elidi potest prosperis quam aduersis. C*assianus Collat. octaua, capite nono.*

B. † Nasica Scipio Pont. Max. vester (alloquitur Romanos) ille iudicio Senatus vir optimus, istam vobis metuens, calamitatem, scil. perditorum morum, nolebat æmulam tunc Imperij Romani Carthaginem dirui, & decernenti vt dirueretur, contradicebat Catoni, timens infirmis animis hostem securitatem, & tanquam pupillis Ciuibus idoneum tutorem necessarium videns esse terrorem. Nec eum sententia fefellit. Reipsa probatum est, quam verum diceret. Deleta quippe Carthagine, magno terrore Reipublicæ depulso & extincto, tanta de rebus prosperis orta mala, vt corrupta, diruptaque concordia prius sæuis cruentisque seditionibus, deinde mox malorum connexione tantæ strages ederentur, tantus sanguis effunderetur, vt Romani qui vita integriore, mala metuebant ab hostibus perdita integritate vitæ, crudeliora paterentur à ciuibus. *Augustinus de ciuitate Dei libro primo, capite trigesimo.*

C. ¶ Salomon bonis initijs malos exitus habuit, nam secũdæ res quæ sapientium animos fatigant magis huic obfuerunt, quam profuit ipsa sapientia. I*dem August. libr.* 17. *cap.*20.

I*tem, vide Aduersitas. a.b.* Iudicium *Dei. b. c. Luxuria. b. g. Roma g.*

PRO-

PROVIDENTIA DEI.

DVm adhuc Lõgobardi in Germania reſiderent, Agilbertus Rex eorum ſeptem pueros in piſcinam à meretrice proiectos inuenit, quos vno partu ediderat. Quos cum Rex cum haſta reuolueret, vnus eorum haſtam Regis manu tenuit, quod ille videns, nutriri eum fecit, & Lamiſſionem vocauit, qui poſt tantæ probitatis extitit, quod mortuo Rege eum Longobardi Regem fecerint. *In aurea legenda de S. Pelagio ex Sigeberto ad annum* 479 *in Chronicis.*

A. *Sigebertus iſtũ Regem appellat Agelmundũ*

Anno Domini 1025. Comes Lupoldus iram Imperatoris Conradi metuens, cum vxore in ſyluam fugiens in quodam tugurio latitabat. In qua ſilua dum Cæſar venaretur, nocte ſuperueniente in eodem tugurio oportuit ipſum hoſpitari. Cui hoſpita vicina partui decenter locum vt potuit & lectum ſtrauit. Eadem nocte illa peperit, & Cæſar vocem tunc audiuit: Hic puer tuus gener erit. Mane ergo ſurgens duobus armigeris præcepit, vt infantem in nemore occiderent, & cor eius ad ſe referrent. Qui cum elegantem videntes moti miſericordia ſuper quandam arborem poſuerunt, & leporem ſcindentes, cor eius Cæſari portarunt. Eadem die dux quidam tranſiens, inuentum puerum miſit vxori ſuæ, quæ filium non habebat, mandans vt à ſe genitum diceret & Henricum nominaret. Adultus ergo erat pulcherrimus, facundus & gratioſus. Quem Cæſar talem videns eum in aula ſua retinuit: Cæpit autem poſtea dubitare an eſſet is quem occidi mandauerat. Volens eſſe ergo ſecurus, literas ſcripſit vxori ſuæ in hunc modum Sicut diligis me & vitam tuam, mox vt hanc literam legeris, puerum hunc necabis. Pergens ergo iuuenis ad Reginam in quadam Eccleſia diuertit, vbi dum ſuper bancum feſſus quieſceret, burſa eius in qua literæ erant foras dependente Sacerdos curioſitate ductus burſam aperuit, & literas ſaluo ſigillo legit, & ſcelus in eis contentum abhorrens, abraſo, puerum hunc necabis, poſuit, huic puero filiam meam dabis. Quod & factum eſt. Quod Imperator percipiens obſtupuit, & ſupra modum doluit, ſed cognito quod filius ducis erat, dolor mitigatus eſt, qui poſtea Cæſari ſucceſsit, & in loco nati-

B.

uitatis suæ monasterium construxit. Iste omnes ioculatores à curia amouit, & quæ ijs dari consueuerant, pauperibus erogauit. *Ibidem. Paulus Langius in Chronico Citizensi hanc esse narrationem commentitiam dicit.*

C. Cuiusdam Regis Cretensis filia cum filium procreasset, pater pudore flagitij iussit eum exponi. Post dies aliquot inuentus est ferarum vario lacte nutritus. Post eum in callem augustum proijci iussit per quem armenta meare consueuerant. Cũque ab armentis non tangeretur, canibus eũ proijci iussit, post hæc suibus, post in mare demergi iussus est, vbi sanus littori restitutus, à cerua nutritus est. Inde eximia velocitas puero fuit, & inter greges ceruorũ diu peragrauit. Ad extremum laqueo captus Regi dono datus est. Quẽ recognoscens & miserans successorẽ sibi constituit. Qui Rex factus leges populo suo adinuenit, boues aratro domari, & frumenta sulco quærere docuit. *Iustinus & Helinandus lib 9. Et ponitur in spec. hist. lib. 3. cap 35.*

Item. Vide Cyrus. b.

PRVDENTIA.

Vide Antonius. g. Calliditas. a.

PVDICITIA.

A. Virginius plebei generis, ne probro contaminaretur domus sua, proprio sanguini non pepercit. Nam cum Appius Claudius decemvir, filiæ eius virginis stuprum ex peteret, deductam in forum puellam, occidit, pudicæque interemtor, quam corruptæ pater esse maluit. *Valerius lib. 6. c 1. Liuius lib. 3.* Dionys. *11.*

B. Atilius filiam, quod stupri se crimine inquinasset, interemit. *Ibidem Valerius*

C. Græca fæmina nomine Hippo, cum hostium classe esset excepta, in mare se, vt pudicitiam tueretur, abiecit, cuius corpus Erectheo littori appulsum proxima vndis humo sepulturæ mandatum est. *Ibidem.*

Item, Vide Castitas. Compassio. e.

PVER.

A. ETsi omnes baptizatos infantes, morientes ingredi regnũ cæleste credendũ est, omnes tamen pueros regna cæli

cæli ingredi credendum nō est, quia nonnullis eiusdē regni aditus à parentibus clauditur, si male nutriantur. Nam quidam hac in vrbe filium habuit annorum quinque (vt arbitror) quem minus carnaliter diligens remisse nutriebat, atque idem paruulus (quod dictu graue est) mox vt eius animo aliquid obstitisset, maiestatem Dei blasphemare consueuerat, qui venit ad mortem, Cumque eum suus pater in sinu teneret, venire ad se spiritus malignos trementibus oculis puer aspiciens cæpit clamare: Obsta pater: Qui clamans declinabat faciem. Quem quum quid videret, requireret, dixit: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Quæ cum dixisset, maiestatis nomen blasphemauit, & protinus animam reddidit. *Greg. in Dialog. libro quarto, capite decimo octauo.*

B. Illud vehementer reprehendo, quod nepotes vestros fouetis in delicijs, palpatisque blanditijs. Sciatis quod hæc omnia exinanitio sunt virtutum, & subuersio honestatis. Sapiens dicit: Filiæ tibi sunt? Hilarem vultum ne ostendas eis. *Petrus. Bles. Epist.* 51.

C. Vidimus anno Domini 1213 infinitos pueros spiritu arreptos deceptionis, cum signo crucis iter Hierosolymitanum aggressos fuisse, & perijsse diuersis in locis. *Cantipratanus libro 2. de apibus capit. 3. Vincent. in speculo histor. libro trigesimo, capite sexto. Anton. in Chron. Tritemius in chro. Hirsau ad annum* 1212. *Masseus in* Chronic. *anno* 1210.

Item, vide Alexander. b. Baptismus. d. Iudex. g. Lex. d. Rigor. b.

PVLCHRITVDO.

A. PVella quædam nomine Alexandria vrbe relicta consederat intra quoddam sepulchrum, per foramen alimēta necessaria suscipiens, & nec viros nec mulieres vnquam per decem annos videns. Interrogata reclusionis causam referebat. Cuiusdam animus in me quondam fuerat læsus, & ne viderer eum vel contristare vel prodere, malui me in sepulchro quamdiu viuo recludere, quam nocere animæ ad similitudinem Dei factæ. A principio diei, dicebat, orationi vaco, & opus ex lino facio, post per S. Patriarchas, Prophetas & Apostolos cogitatione discurro. Cæteris horis, cibum panis capio, appro-

appropinquante vespera cum maxima quiete Deum glorifico, finemque vitæ meæ patienter expecto. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus*

B. Virgo quædam nomine Taor habens in monasterio triginta annos, tam elegantis formæ erat vt etiam castissimum virum eius pulchritudo illicere posset, nisi ita moribus ornata esset, vt incredibilem quendam in seipsa castitatis propriæ custodem haberet, qui turpiter cogitantis oculos ad immensum pudorem & timorem compelleret. *Ibidem.*

C. Quædam nobilis de Anglia varios oculos habere desiderans ob lasciuiam & maiorem pulchritudinem, vouens votum, nudis pedibus sepulchrum B. Thomæ martyris visitauit, quæ cum oraret, surgens inuenit se penitus excæcatam, statimque cæpit rogare S. Thomam vt iam nõ varios sed saltem suos sibi redderet. Quod vix valuit impetrare. *In legenda S. Thomæ Martyris.*

D. Fuit apud Alexandriam Dorothea virgo nobilis, quæ formæ, decoris & gloriæ tantæ fuit, vt mirum & speciale in ea Dei figmentum crederetur. Sed illa quæ religione animi pulchrior, quam vultu corporis esse studebat, se formam suam Deo potius consecrare, quam vsui hominum indulgere statuit. *In Eccles. histor. libro octauo, capite decimo septimo.*

Item, vide Anglia. d. Castitas h. i. Cibus. d. Continentia. f.

PVNITIO.

A. MAuritius Imperator à S. Gregorio, vt pro se oraret, instanter petijt, quatenus ipsum in hac vita Dominus puniret de malis suis. Quadam ergo vice vidit se ante tribunal Iudicis stare, & iudicẽ proclamare. Date Mauritium, quem ministri ante Iudicem posuerunt. Cui ille. Vbi vis reddam tibi mala, quæ in seculo perpetrasti? Ille respondit: Hic potius Domine non in futuro: Statimque diuina vox iussit tradi Mauritiũ, vxorem, filios & filias Phocæ militi, occidendos. Quod & factum est, qui & in imperio ei successit. *In aurea legenda de S. Gregorio. Sigeb. anno Christi* 607. *in Chronic. Paulus Diaconus hist. Miscel. lib.* 17. *& in vita eiusdem apud Surium lib.* 4. *c.* 18. 12. *Martii.*

B. S. Elphegus Cantuariensis Archipræsul, cuidam Tyranno

ranno Cantuariam obsidenti misit, qui ei suggereret, vt ab incæpto desisteret, & Dei iudicium timeret. Fieri enim sæpe solet, vt baculo pater filium percutiat, & ipsum baculum in ignem proijciat. *In specul. histor. l. br. 27. capite sexto.*

C. Antiquitus Officialibus quorum manu Iudex nocentes punit, cum reo gladius immineret, obtempera legis arbitrio, dicebatur, vel legem imple, vt rei tristitiam mitigaret mansuetudo verborum. *Ioann. Saresb. in Polycrat. libr. 4. cap. 3.*

D. Mortuo Gabinio missus est Præses Syriæ Crassus, vt Parthos reprimeret. In sumptus verò Parthicæ militiæ omne fere aurum de templo tulit, & quibus Pompeius abstinuerat, duo milia talentorum. Ob hoc auro in os infuso interijt. *In hist schol. part. 6. c. 10. Iustin. lib. 42. Ios. antiq. Iudaic. l. 14. c. 12.*

E. Quando promulgantur leges solent ad eas sanciendas graues vindictæ exerceri, vt rigorem legis sanciat seueritas vindictæ. Vnde in initio legis nascentis pro collectione lignorum in sabbatho lapidabatur homo. In initio sacerdotij duo filij Aaron igne combusti sunt: Sic Ananias in actis Apostolorum capite quinto. *In histor. schol. part. 8. c. 23.*

Num. 15. *Leu. c. 10.*

F. Senatus Gracchum Tribunum plebis Agrariam legē promulgare ausum morte mulctauit, & vt secundum legem eius per Triumviros ager viritim populo diuideretur egregie censuit. *Valerius lib. 7. c. 2. Plutarchus in Graccho. Appia. ciuil. 1. Liuius. 8.*

PVRGATORIVM.

A. NArrari à maioribus audiui quod Paschasius Apostolicæ sedis Diaconus miræ sanctitatis vir fuerit cultor pauperum & contemptor sui, sed in ea contentione, quæ inter Symmachum & Laurentium facta est ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & in ea sententia vsque ad mortem perstitit. Hic ergo cum temporibus Symmachi esset defunctus, eius dalmaticam feretro superpositam dæmoniacus tetigit, statimque sanatus est. Post, Germano Episcopo Capuano, medici pro corporis salute dictauerant, vt in angularibus thermis lauaretur.

Qui

Qui ingressus thermas præfatum Paschasium stantem & obsequentem in caloribus inuenit, quo viso extremuit, & quid illic tantus vir faceret, inquisiuit. Cui ille respondit: Pro nulla alia causa in hoc loco pænali deputatus sum, nisi quia in parte Laurentij contra Symmachum sensi. Sed quæso pro me Deum ora, atque in hoc cognosces, quia exauditus sis, si huc rediens me non inueneris. Ille igitur instanter orauit, & paucos post dies redijt, sed eum non inuenit. Quia enim non malitia sed ignorantiæ errore peccauerat, purgari post mortem potuit à peccato, quod tamen credendum est, quia ex eleemosynarum largitate obtinuit, vt tunc potuisset promereri veniam, cum iam nil posset operari. *Greg. in Dialog. lib. 4 c. 40. Sigebertus ad annum 497.*

B. Cum S. Patricius per Hiberniam prædicaret, & paruum fructum faceret, rogauit Dominum vt aliquod signum ostenderet, per quod territi pænitetent. Iussu igitur Domini in quodam loco circulum magnum cum baculo designauit, & ecce terra intra circulũ se aperuit, reuelatumque est S. Patricio, quod ibi quidam purgatorij locus esset, in quem quicunque vellet descendere, alia sibi pænitentia non restaret, & qui redirent, eos à mane, vsque ad sequens mane, ibi moram facere oporteret *In eius legenda. Vide Cæsarium libro duodecimo, capite trigesimo octauo.*

C. Legitur quod quidam piscatores S. Theobaldi in autumno frustum glaciei pro pisce prendiderunt, de quo magis quam de pisce grauisi sunt, maxime quia Episcopus dolore pedum laborabat Ipsam enim glaciem eius pedibus supposuerunt, & magnum ei refrigerium præstabat. Quadam vero vice de glacie vocem hominis audiuit, qui ab eo adiuratus quis esset, dixit. Sum quædam anima, quæ in hoc gelicidio pro peccatis meis affligor. & liberari possem, si triginta missas sine interuallo triginta diebus continuis diceres. Quod fecit Episcopus, & missa vltima celebrata, glacies protinus resoluta est. *In aurea legenda de commemoratione fidelium, & apud Petrum de Natalibus lib.* 10 *c.* 8.

D. Quidam peccator correptus grauissimo morbo rogabat Deum vt tolleret eum de mundo isto. Quod cum sæpe petisset, Angelus dixit ei: Elige quod vis, aut duobus

diebus

diebus stare in purgatorio, aut duobus annis sustinere infirmitatem. At ille elegit primum, & mortuus est. Post horam modicam apparuit ei Angelus. Et ille ait: Quis es tu? Et ille: Ego sum Angelus qui apparui tibi adhuc viuenti. Et ille: Absit. Tu enim non es Angelus, quia Angeli non mentiuntur, tu autem mentitus es mihi dicens, quod nisi duobus diebus starem in purgatorio. Ego autem hic iam steti multis annis. Angelus ad hoc. Scias quod nondum fuisti hic per vnam horam. Tunc ille. Rogo te vt reducas me ad seculum paratus sum sustinere infirmitatem quantum Deo placuerit. Quod & factum est. *Iacobus de Vitriaco, & Cantipratanus l. Apum secundo, capite quinto.*

Cum S. Maria de Ognyes pro quadam anima oraret, in festo S. Petri Apostoli, reuelauit ei S. Petrus pœnas illius & pœnarum causas. Vehementer enim calore torquebatur, eo quod mundum & voluptates seculi nimis ardenter amasset. Aliquando & frigore nimio cruciabatur, eo quod pigra ad bonum fuisset, & filios & familiam negligenter rexisset. Siti etiam anxiebatur, eo quod potationibus vacasset, nuditatem etiam sustinebat, eo quod in vestibus superflua fuisset. *Idem.* E.

Henricus Aurelianensis Episcopus, referre solebat se audisse à Ioanne Canonico Aurelianensi, quod quidam clericus suus Natalis nomine, post mortem prædicto Ioanni apparens petijt sibi succurri. Interrogatusque ab eo si deputatus esset in illa militia quam dicunt Hellekin. Non, inquit, Domine, illa militia iam non vadit, sed nuper ire desijt, quia pænitentiam suam peregit. Corrupte autem dictum est Hellekin pro Karlekius, fuit enim Carolus quintus, qui peccatorum suorum longam egit pænitentiam, nuper tandem per preces S. Dionysii liberatus est. Sed rogo vt misereamini mei. His dictis euanuit. *Helinandus in Chronicis.* F.

PVSILLANIMITAS.

FRater quidam incidens tentationem tribulando perdidit regulam monachalem, & cum iterum obseruantiæ regularis vellet sibi dari principia à tabulatione impediebatur & dicebat: Quando habeo me ita inuenire sicut aliquando eram? Et deficiens animo non præualebat A.

vel

vel inchoare monachi opus. Veniens ergo ad quendam senem narrauit ei quæ agebantur circa ipsum. Senex autem dixit: Homo quidam habuit possessionem, & de negligentia eius in sentes redacta est. Visum est autem ei postea vt excoleret eam & dixit filio suo, Vade & purga agrum. Et veniens filius vidit multitudinem tribulorum, & deficiens animo dixit: Quando habeo hæc omnia eradicare? Et proijciens se in terram cæpit dormire. Post hæc venit pater, & inuenit eum nihil operatum & dixit: Quare vsque modo nihil fecisti? Dixit iuuenis: Mox vt veniebam, cum hanc multitudinem tribulorum vidissem, reuocabar à labore. Tunc dixit Pater. Fili ad mensuram latitudinis quam iacens in terra occupas per singulos dies operare. Quod audiens ille fecit, & sic in paruo tempore purgata est possessio. Et tu ita frater paulatim operare, & non deficies. *In vitis Patrum libro septimo, parte quinta.*

B. Miles quidam factus monachus Cistertiensis ad idem quendam socium suum hortabatur. Respondente illo: Cito intrarem, si non timerem pediculos, ait: Ille non est fortis & strenuus miles, qui in bello diaboli non timet lanceas & gladios, & in bello Christi timebit pediculos. Vide ergo ne pediculi auferant tibi regnum Dei. Et hoc verbo confusus sancte ordinem intrauit. *Cæsarius in Dialog. lib. 5. c. 48.*

QVÆSTIO.

A. COllecti sunt aliquando fratres, qui habitabant in Scithi, & cæperunt intra se quærere de Melchisedech Sacerdote. Obliti sunt autem vocare Abbatem Coprem. Postea vocantes eum, interrogauerunt de eadem quæstione. Ipse autem tundēs tertio os suum dixit: Vę, tibi Copre, quia quæ mandauit tibi Deus vt faceres dereliquisti, & quæ à te non requirit, illa scrutari præsumis. Hoc audientes fugerunt. *In Vitis Patrum libro decimo quinto, parte tertia.*

B. Fratri Theodoro philosophus quidam has proposuit quæstiones Quis non natus mortuus est? & quis rursum natus à morte substractus est? Quis autem cum sit mortuus non est fætore corruptus? Et ait: Non est grandis pro

positio

positio tua. Qui non natus mortuus est, habetur Adam protoplastus, qui vero natus est nec mortuus est, Enoch qui Deo placuit & translatus est. Mortuus autem nec vllo fætore corruptus, est vxor Loth, quæ conuersa est in statuam salis. Et ideo consiliũ do tibi ô Philosophe, vt inanes quæstiones tuas deserens, ad Christum quem colimus te conuertas. Ille stupefactus discedens acumen viri & responsionem miratus est. *In vitis Patrum in vita S. Pachomij.*

QVÆSTIO PÆNALIS.

A. MAgrii Argentarii seruus Alexandrum Faunii seruum occidisse insimulatus est, eoque nomine tortus à Domino, admisisse se id facinus asseuerauit. Itaque Fannio deditus, supplicio affectus est. Paruulo dein tempore interiecto, ille de cuius nece creditum erat domum rediit. *Valerius libro octauo, capite quarto.*

RAPINA.

Item, vide Apostata. c. Aucupium. Ecclesia. Extorsio. Iulianus.

RAPTVS.

A. VIdi aliquas deuotas mulieres quæ extra se ita rapiebantur, quod per totam fere diem non erat in eis vox neque sensus. Aliam vidi quæ fere triginta annis tanto zelo à spõso suo in claustro custodiebatur, quod extra claustrum nullus poterat ei esse ingressus, etiamsi mille homines eam per manus extrahere niterentur. Vidi etiam aliam, quę frequenter extra se quindecim vicibus in die rapiebatur, quæ me præsente plusquam septies fuit rapta. Manus enim ei dependebant in aere immobiles, quæ dum ad se reuerteretur, tanto gaudio replebatur, quod reliquiis cogitationis diem festum agentibus, gaudium interius plausu corporali ostendere cogebatur. *Iacobus de Vitriaco.*

B. Dusii sunt dæmones, de quibus S. Augustinus scribit, qui hominum corpora subito ex hominibus rapiebant, & cum ea delusi homines in alias regiones delata vidissent, quę apud se mortua æstimabant, illa iam immortalia facta credebant, & in deorum numero computabãt. In partibus Teuthoniæ plenissima prædicatorum & Minorum fide constat esse nobilissimam filiam Comitis de Suauelẽberch in claustro monialium enutritam, quæ per aliquas noctis

Libr. 18. de ciuit. ca. 18. & lib. 13. de ciu. c. 27

horas rapitur à dæmonibus, & in ipso raptu impalpabilis probatur. Et hoc cum frater eius carnalis de ordine Minorum experiri voluisset, accepit eã in gremio suo, & brachiis fortissime strinxit, & tamen hora raptus de manibus eius inuisibiliter tollebatur. Exemplum itẽ recitatur de duabus puellis ægrotantibus, quæ cum mortuæ putarentur, linteis opertæ sunt & insutæ. Eadem die alibi viuæ repertæ sunt, & sub linteis inuenta figmenta, qualia à nullo hominum fieri potuerunt &c. *Cantipratanus de apibus lib. 2. cap. 57.*

RARITAS.

A. OMne quod ratum est plus appetitur, Pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. *Hieron. in epistola ad Euagrium epist. 85.*

RASVRA.

A. ANno ab vrbe cõdita 546. Romani captiui, qui sub Hannibale per Græciam venditi fuerant, vniuersi recepti à Quinctio Flaminio Consule, qui sc. Lacedæmonas & Macedones vicerat, capitibus rasis ob detersam seruitutem currum triumphantis sequuti sunt. *Orosius libr. 4. capite 20. Plut. in Flaminio. Liuius. lib. 32.*

RATIONALE.

A. TRadunt Hebræi in medio rationalis fuisse lapidem quadrum magnitudine duorum digitorum, in quo iuxta coloris mutationem, perpendebant, vtrum Deum placatum haberent an offensum. Iosephus dicit Sardonicem qui in dextero humero gerebatur cum sacrificium Pontificis Deo placebat, tanto splendore micare, quod ẽt procul positis radius eius appareret. Egressus vero ad prælium si Deus cũ eis esset, tantus fulgor in lapidibus rationalis apparebat, vt omnibus foret manifestum eis Dominum adesse, & ob hoc rationale iudicii nuncupari. Asserit hunc fulgorem cessasse, ducentis annis antequam ipse scripsisset. *In histor. scholast. super Exodum capite de vestibus pontificalibus. Cedrenus in compendio historia Epiphan. li. de lapidibus D. Chrysost. orat. 3. contra Iudæos Iosephus antiq. Iudaic. libro tertio, capite nono.*

RECLV-

RECLVSVS.

IN quadam vrbe Theutonica erat quidam seruus Dei iuxta monasterium in Cellula, cui reuelatum est, quia nisi populus cito per pænitētiam Deum placaret infra 30 dies tota ciuitas periret igne. Promulgata est visio, sed illi noluerunt conuerti. Ille autem quæque prætiosa monasterii iussit auferri. Tandem à septē vrbis regionibus subito ignis exoritur peruenitque ad cellam viri Dei, cumque rogaretur exire noluit, sed omnia Dei iudicio committēs combustus cum sua est cellula, sc. ob propositum reclusionis exire nolens. *Petrus Damiani l. 1. epist. 10. & Sigeb. ad annum 1058. qui ciuitatem illam Germaniæ vocat Paderbrunnam.* A.

RATIONALE.

FRater contristabatur aduersus alium fratrem. Quod audiens ille venit satisfacere ei. Ille autem non aperuit ei ostium. Perrexit ergo ille ad quendam senē & dixit ei causam. Et respondit: Vide ne quasi iustitiam adhibeas causam apud teipsum in corde tuo tanquam culpaturus fratrem tuū, & teipsum iustifices, & propterea non tetigit Deus cor eius vt aperiret. Verum hoc est quod tibi expedit, vt vel si ille peccauit in te pone in corde tuo, quia tu in illo peccaueris, & fratrem tuum iustifica, & tunc dabit Deus in corde illius concordare tecum Qui fecit secundum hoc verbum. Ille autem mox vt sensit, primus apud eū egit pœnitentiam, aperuitque ei ostium, & osculati sunt se inuicem, & facta est inter eos pax magna Dei gratia. *In vitis Patrum libro decimoquinto, parte tertia.* A.

RECREATIO.

DIxit Abbas Abraham ad quosdam conquerentes quod in eremo quadam interdum à fratribus frequentati iugi secreto ac diuturno silentio non poterant inhærere, nec quotidianam cōtinentiam retentare. Sæpe accidit, inquit, ne dicam nouitiis & infirmis, sed etiam perfectis, vt nisi mentis eorum directio atque censura quibusdam mollita fuerit vicissitudinum laxamentis, aut in teporem spiritus, aut certe in perniciosam corporis valetudinem collabantur, & ideirco à prudētibus atq; imperfectis, cum A.

intercesserit fratrum etiam crebra visitatio, nō solum tolerandą patienter, sed & gratanter est amplectenda. *Et infra.* Fertur S. Euangelista Ioānes, cum perdicem manibus molliter demulceret, quendam ad se habitu venatorio venientem subito conspexisse, qui miratus quod vir tantę opinionis ac famæ ad tam parua & humilia se oblectamenta submitteret. Tu ne es, inquit, ille Ioannes cuius fama insignis me quoque summo desiderio tui videndi illexit? Cui beatus Ioannes. Quid est, inquit, quod manus tua gestat? At ille. Arcus, inquit. Et cur ait, non eum tensum vbique circumfers? Ait: Non oportet, ne iugi curuamine rigoris fortitudo laxata mollescat, & cum oportuerit vt fortiora in aliquam feram spicula dirigantur, rigore per nimietatem continuæ tensionis amisso violenter ictus non possit emitti. Nec nostri, inquit S. Ioannes, animi te offendat tam parua hæc breuisque laxatio, qui nisi remissione quadam vigorem intentionis suæ interdum releuet, & relaxet, in remisso vigore lentescens, virtuti spiritus cum necessitas posceret, obsecundare non poterit. *Ioannes Cassianus collat.* 24. *capite* 20 *&* 21. *Hincmarus in vita S. Remigii apud Surium* 13. *Ianuarij. Simile peti potest ex l. Doct. Patrum libr. de patientia fortit. num.* 17. *de* D. *Antonio.*

REFECTORIVM.

A. NEquam spiritus Capitulum & dormitorium monasterii Cluniacensis conatus intrare sed non valens, postremo ad refectorium se cōtulit Ibi propter aliquantam corporis curam maiorem suspicatus mentium incuriam, sed tot obices ex lectione diuinorum verborum, tot trabes ex deuotione auditorum reperit, vt nullo modo valuerit procedere. *In Spec. hist. lib.* 8. *cap.* 114.

REGNVM.

A. LÆtatus est populus terræ Athalia interfecta, quia Deus abstulerat opprobrium, ne mulier regnaret super eos. *In hist. scholast. de Athalia & Ioas.*

4. *Reg.* 11.

B. Remota iustitia, quid sunt regna nisi latrocinia magna? *Et infra.* Eleganter & veraciter, respondit quidam comprehensus pirata Alexandro Magno. Nam cum hominem interrogasset, quid ei videretur, vt mare haberet infestum? Ille liberè. Quid tibi, inquit, vt tu orbem terrarum? Sed quia

ego

ego id exiguo nauigio facio, latro vocor, quia tu magna classe, Imperator *August. de ciuit. Dei lib 4. capite 4.* Ioannes autem Salesberiensis scribit dictum piratam addidisse hæc verba: Si solus sit captus Alexander, latro erit, si ad nutum Dionidi populi famulentur, erit Dionides Imperator. Me fortunæ iniquitas, & rei familiaris angustia, te fastus intolerabilis, & auaritia furem facit, si fortuna mãsuesceret, fierem fortè melior, at tu quo fortunatior, nequior eris. Miratus Alexander Constantiam. Experiar, inquit, an futurus sis melior, fortunamque mutabo. Eum ergo iussit conscribi militiæ, vt possit inde saluis legibus militare. *Ioannes Saresb libro 7. cap. 14. in Polycrat. Hæc ille.* *Tullius l. de Rep. 3.*

Inferre bella finitimis, ac populos sibi non molestos sola regni cupiditate conterere & subdere, quid aliud quam grande latrocinium nominandum est. *Augustinus libro 4. de ciuitate Dei capite 6.* G.

REGVLVS.

CArthaginenses Attilium Regulum palpebris resectis, machinæ in qua vndique præacuti stimuli inueniebãt, inclusum vigilantia pariter & continuo tractu doloris necauerunt. *Valerius libro nono, capite secundo, Cicero offic. 7. Agellius 6 cap. 4.* A.

Item, vide Iuramentum. a. i.

REX.

S. Gregorius Regem quendam quem ad Christi fidem adduxerat, de quatuor breuiter instruxit, sc. vt ecclesiarum Dei curã haberet, Sacerdotes honoraret, diuinũ officium diligenter audiret, & semper pauperum memor esset. *In aurea legenda in vita eius.* A.

S. Audoenus sigillum, vel annulum Regis Dagoberti custodiebat, ad cuius nutum cuncta palatii negotia gerebãtur, Regem quoque assiduè hortabatur, vt Christum piè coleret, subditis parceret, superbos debellaret. *In vitis eius apud Surium 24. Augusti, cap. 5.* B.

Rex noster non sicut alii Reges in palatio suo iacet, sed per prouincias currens explorat facta omnium, illos potissimum iudicans, quos constituit Iudices aliorum, secreta se occupat lectione, aut in cuneo clericorum disputat, precatur pacem populi quidquid cogitat, quidquid loquitur, C.

quidquid agit, ad pacem populi sui pertinet. *Petrus Blef. in epistola commendatitia Henrici Regis Angliæ.*

D. Rex sine literis, nauis est sine remige, & auis sine pennis. Recensent historiæ, quantum Iulio Cæsari contulerit literas didicisse, qui quaternas epistolas dictabat, quantus in iuris ciuilis peritia fuerit, leges declarant, quam in philosophia exercitatus fuerit, prædicat subtilitas bissextilis, doctrina Aristotelis & continuum studium virtutis sub eo. *Et infra.* Exercitatio Dauid tota erat in lege Domini. Ezechias Iosias & alii sanctissimi Reges procedant, qui custodiebant testamentum Domini, Procedant & Constantinus, Theodosius, Iustinianus, & Leo, *epist. 47. quæ tota versatur in commendanda regibus doctrina*, & alii qui populum rexerunt in lege Domini. *Petrus Blesensis epist. 92. Plinius libro septimo. cap. vigesimoquinto Plutarchus in Cæsare*

Eâdem dictâdi epistolas celeritatem sibi adfuisse scribit P. Blesensis. *Ps. 118.* *4. Reg. c. 22.*

E. Fateor quia sanctum est Domino Regi assistere. Christus enim Domini est, ob vnctionem, cuius efficacia si nescitur, fidem eius fecit defectus inguinariæ pestis, & curatio scrophularum. *Ibidem Pet. Blef. in quadam epistola ad clericos curiæ Regis Angliæ. Beda libro 1. Eccles. histor. Polyd. histor. Angliæ libro octauo.*

Epist. 15

F. In literis quibus Rex Romanorum Francorum Regem hortabatur, vt liberos suos liberalibus disciplinis curaret institui, hoc inter cætera eleganter adiecit, quia Rex illiteratus est quasi asinus coronatus. Sic ait Aristoteli Philippus. Filium mihi genitum scito, quo equidem diis gratiam habeo, non tam proinde quia natus est, quam pro eo quia eum nasci contigit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, vt educatus, & enutritus à te dignus existat, & nobis, & regni susceptione. *Ioannes Saresberiensis in Polycratico libro quarto capite sexto.*

G. Romanos Imperatores aut Duces dum eorum Respublica viguit illiteratos extitisse non memini, & nescio quo modo, ex quo in principibus virtus languit literarũ, armatæ quoque militiæ infirmata est manus, & ipsius principatus quasi præcisa radix. *Ibidem.*

H. Illyrici & Thraces quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ laudis Macedones terrebant, qui prælio pulsi, Rege suo Regis defuncti in filio cunis perlato & penes aciẽ posito, acrius certamen repetiere, tanquam auspicio Regis victores futuri, vel propterea quod ex superstitione ani-

mum

mum vincendi cæperant, nam & miseratio infantis eos tenebat, quem si victi essent, captiuum de Rege facere videbantur. Conserto prælio magna cæde fuderunt Illyricos. Quanti ergo esse debet prouectus ætate, & dignitate. *Ioannes Saresberiensis in Polycratico libro sexto, capite vigesimoquarto.*

I. Aureum seculum dicebatur, quando peues Sapientes regnum erat. *Seneca epist. 90.*

K. Rex Apum sine aculeo est. Noluit enim natura sæuum esse, nam eius naturam inermem reliquit, exemplum clementiæ Legibus ingerens. Pudeat enim ab exiguis animalibus non trahere mores. *Seneca in libro 1. de clementia ca. 19. Aristot. lib. 5. hist. animalum c. 21. Plin. lib. 11. histor. nat. cap. 17. Basilius hom. 8. in hexameron. Ambr. libr. 5. capite 21. in hexameron, tradūt Regi apum inesse aculeum, non vero vsum, Vnde fit vt eum aculei expertem esse nonnulli opinentur.*

L. Vt omnibus hominibus benefaceret, scripsit Aristoteles Alexandro, docens ipsum qualiter oportet regnare, & ita mouit eius animum, vt diceret, quia nō benefeci hodie aliquibus, non regnaui. *Ioannes Galensis de viris illustribus.*

M. Deut. 17. Addit etiam Moyses, quod si quandoq; Regem sibi crearent, non alienigenam, sed contribulem, qui sine consilo Pontificis ac Seniorum nihil ordinaret. *In histor. schol. super Deut. cap. de iustitia Regis.*

N. 1. Reg. cap. 16. Samuel videns Eliab primogenitum Isay, procerum & optimum æstimauit futurum Regem. Et ait ad eum Deus: Ego non corporis pulchritudinem, apicem facio regalem, sed animi virtutem. *Ibidem capite de vnctione* David.

O. Iam Platonis verbis adstricta, sed sensu præualēs sententia, qui tum demum beatum orbem terrarum prædicauit fore, cum aut sapientes regnarent, vel Reges sapere cæpissent. *Val. libro septimo, capit secundo. Tullius epist. prima, ad Q. Fratrem.*

P. Rex etiam quidam dixit de suo diademate. O nobilem magis quam fælicem pannum, quem si quis penit° cognoscat, nec humi iacentem tollere velit. *Ibidem Val. & Stobæus sermone 47.*

Q. Constantinus Augustus, & eius liberi, crebro ad Antonium quasi ad Patrē missis literis obsecrabant, vt reciprocis eos literis exhilararet. Ad susceptas ergo literas cōuenientia ille rescripsit. Suasit primo vt Christum colerent, ne

putarent magnam regiam potestatem, ne tumentes, homines se esse nescirent, ne se a Christo iudicandos obliuiscerentur, clementiæ & iustitiæ erga subditos, eos admonens. His susceptis lætati sunt vehemẽter. *Athanas. in eius vita.*

R. Quæ fuit causa destructionis regni Indorũ? nonne quia superfluitas expensarum superabat redditus ciuitatum? Subditi propter iniuriam clamauerunt ad Deum, qui mittens ventum calidum afflixit eos vehementer, & insurrexit populus contra Reges, & nomina eorum penitus de terra deleuerunt, & nisi Deus eis subuenisset, destructi fuissent penitus. *In libro de secretis secretorum. Aristot.*

S. O Alexander debes habere circa te de tua familia, qui tibi referant ea quæ fiunt, & dicuntur per regnum tuum. *In prædicto libro.*

T. Decet Regem non multum frequentare consortiũ subditorum, & maxime vilium personarum, quia nimia familiaritas honorem minuit, & parit contemptum, & propter hoc pulchra est consuetudo Indorum, qui statuerunt quod Rex semel in anno appareat corã hominibus in regali apparatu armato exercitu sedens nobilissime, & stare faciat vulgus aliquantulum remotius, nobiles verò & Barones circa se. Tunc solet ardua negotia expedire, dona largiri, grauia onera releuare, & multa pia opera exercere. *Ibidem.*

V. Indi pueros suos docent ab infantia, & inducunt ad Regis amorem, obedientiam, & timorem. *Vbi supra.*

RELIGIO.

A. Dixit Abbas Ioannes: Melius est deuotum esse in minoribus, quam indeuotum in maioribus professionibus inueniri. *Cassianus collat. 19. cap. 3.*

B. Quadam vice S. Dominico apud Bononiam constituto, in Ecclesia pernoctanti diabolus in specie fratris apparuit. Cum autem illum beatus vir cognouisset, coegit eum dicere, de quo fratres in choro tentaret. Qui respondit: Facio eos tardè venire, & cito exire. Deinde duxit eum ad dormitorium, de quo fratres ibi tentaret, inquirens. Qui ait: Facio eos nimis dormire, tarde surgere, & interdum immundas cogitationes habere. Deinde eũ ad refectoriũ ducenti dixit. Fratres tento, vt plus comedant, & quosdã minus sumant, & sic in Dei seruitio debiles fiãt. Deinde ad loquutoriũ eum ducẽs quæsiuit. Hic loc⁹, inquit totus meus

est.

est. Hic fratres tento, vt confuse loquantur, & multis se inutilibus verbis immisceant. Postremo duxit eũ ad Capitulum, sed nullatenus intrare voluit, sed ait: Huc nunquam ingrediar, quia locus maledictionis & infernus mihi est, & totũ ibi amitto, quod in aliis locis lucror. Et his dictis euanuit. *In aurea legenda de S. Dominico, & apud Surium Tomo quarto.*

C. Miles quidam relictis suis possessionibus factus est monachus, quem Abbas videns virum sapientem, misit eum ad forum, vt asinos & asinas monasterij venderet. Licet autem illi displiceret vt nobili, voluit tamen obedire. Interrogantibus si bonæ essent asinę & iuuenes, respondebat. Creditis vos, quod monasterium nostrum ad tantam paupertatem deuenerit, quod bonos & vtiles asinos vendat? Cumque quæreretur, quare caudę ita essent depilatæ, respondit: quia frequenter cadunt sub onere & subleuamus eos per caudas, & depilantur, nolens cælare veritatem. Cum autem nihil vendidisset, conuersus alius accusauit eum in capitulo, quem Abbas quasi pro graui culpa disciplinauit. Quibus ille dixit: Multas asinas & possessiones plurimas relinquens veni huc, non vt mentirer, sed vt saluarem animam meam, & ita deinceps ad exteriora non est missus. *Iacobus de Vitriaco.*

D. Valente furente apud Antiochiam contra Catholicos, Aphratem monachum per plateam, transeuntem respiciẽs Imperator vilissimo indutum pallio, & in longæua senectute celeriter properantem, dixit ei: Dic mihi, quo vadis? Pro tuo, inquit, oraturus Imperio. Tunc Imperator: Oportebat te, inquit, domi orare. At ille: Optime dicis, si sic quoque permitteres, hoc me facere oportebat, & hoc hactenus egi, donec Christi oues pace pristina fruerentur, ne verò captiuæ teneantur, necesse est vbique discurrere, easque à necessitate saluare. Sed dic mihi Imperator, si puella essem in cubiculo residens, videns domum paternam ignibus cõcremari, quid me facere congrueret? sedere intus, an certè vbique aquam ferre, & flammas extinguere? Hæc illo dicente interminatus quidem tacuit Imperator. *Et infra:* Hoc & in Alexandria temporibus Constantij Arriani fecit Antonius Magnus, deserens enim solitudinem, circuibat vrbes. Sic illi beati viri sciebant, quid tempori vnicuique congrueret, & quando opus esset frui quiete, & quando so-

do solitudini præponere ciuitates. *In hist. Tripartita 8. lib. 4. & 5. capitulis.*

E. Rex Bulgarorum ad Christianismum cum suis conuersus non multo post maiore filio in regnum ordinato, factus est monachus, sed cum filius eius iuueniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo, & cultu regio resumpto filium cœpit, & effossis oculis in carcerem trusit, filioque iuniore, in regnum locato sacrum habitum recepit. *In speculo historiali lib. 25. cap. 38. Sigebertus ad annum 865. Trithemius in Chronica Hirsaugia. Regino Abbas Prumiensis in Chronico.*

Vocabatur Trebillus, seu Terbellis.

F. Cum quidam volens ingredi religionem quæreret à S. Bernardo, quid sibi maxime esset necessarium? dixit ei: Vis esse asinus? Illo quærente quomodo hoc esse posset, dixit: In religione debet quilibet opus sibi iniunctum facere indifferenter, & quemlibet cibum sibi appositum indifferenter edere. *Gulielmus Lugdun. in tractatu de peccato linguæ, rubrica nona.*

G. Quidam Valens Prælatus solebat conuentui suo dicere: Non miremur fratres, si monasterium nostrum depauperetur, quoniam quæ nostri prædecessores acquisierunt bene viuendo, nos perdimus male viuendo *Hæc ego compilator audiui narrari.*

H. Sancti Fratres de Scythi prophetauerunt de vltima generatione dicentes: Quid operati sumus nos? Et respondens vnus ex illis nomine Cyprion dixit: Nos mandata Dei custodimus. At illi dixerunt: Hi vero qui fuerint post nos, quid erunt facturi? Qui dixit: Dimidium operis nostri operaturi sunt. Et dixerunt Et hi qui post ipsos fuerint, quid facient? Respondit: Omnino non habebit operationem generatio illa ventura, & qui reperti fuerint probati in tẽpore illo meliores super nos & patres nostros erunt. *In vitis Patrum lib. 10. par. 6.*

I. Cum sanctus Bernardus cum fratribus suis domum paternam egrederetur, eundo versus Cistercium, vt ibidem monachus fieret, Guido primogenitus videns Niuardum fratrem suum minimum ludentem cum pueris in platea. Eya, inquit, frater, ad te solum respicit omnis terra possessionis nostræ. Cui puer respondit: Vos ergo cœlum habebitis, & mihi terram solum relinquetis? Modico ergo tempo-

tempore cum patre remansit, sed fratres postmodum est sequutus. *In aurea legenda de S. Bernardo.*

K. Quidam monachus Cisterciensis ordinis in Theuthonia, in acuta febre laborans, intolerabili ardore æstuans cum cucullam sancti habitus exuisset, fragor tantus auditus est, vt domus infirmorum corruisse putaretur. Et cum quidam vir iuxta positus oraret, & territus esset, apparuit ei dæmon dicens: Præ indignatione nimia fragorum istũ excitaui, quia me impediuisti oratione tua, ne monachum illum exuentem habitum ordinis in corpore raperem cruciandum. Nec mora hæc audiens, eum leniter correptum & habitum reindutum admonuit confiteri. *Cantiprat. lib. de apibus 1. cap. 7.*

RELIQVIÆ.

A. Abbas quidam ab Abbatissa Coloniæ corpus vnius virginum impetrauit, promittens quod in capsa argentea ipsum in sua collocaret Ecclesia. Sed cum per annum super altare ipsum in capsa lignea tenuisset, quadam nocte dum Abbas cum suo conuentu matutinas cantaret, virgo illa corporaliter de altari descendit, & ante altare se reuerenter inclinans per medium chori, videntibus monachis, inde recessit. Abbas ergo ad capsam currens & vacuam inueniens Coloniam perrexit, & Abbatissæ rei ordinem pandit, pergentesque ad locum vnde illud sumpserunt, ibidem inuenerunt. *In aurea legenda sub titulo de vndecim millibus virginum.*

B. Bonifacius quintus constituit, vt acolythus reliquias martyris non audeat leuare. *Martinus Polonus in Chronico.*

C. Romanis & Occidentalibus est sacrilegium, si Sanctorũ corpora tangere quisquam voluerit, quod si præsumpserit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo valebit. *Gregorius in registro libro 3. epistola 30. ad Constantiam August.*

D. Dum frequenter ex catenis quas Paulus gestauit, multi benedictionem petunt, vt parum quid ex lineatura percipiunt, assistit Sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concite aliquid de catena, ipsis excutitur, vt nulla mora sit, quibusdam vero petentibus diu per catenas ipsas lima deducitur, & tamen vt aliquid inde exeat, non obtinetur. *Vbi supra. Vide Card. Baronij notas ad 15. diem Iunij.*

Item,

Item, vide Ægidius. a. Hieremias. b. Laurentius. i. Missa. i.

S. REMIGIVS.

A. SAnctus Remigius Rhemensis Archiepiscopus tantæ fuit mansuetudinis, quod etiam ad mensam eius passeres veniebant, & de manu eius ciborum reliquias comedebant. *In vita eius apud Surium auctore Hincmaro vigesimo-septimo Ianuarij.*

REPREHENSIO.

Vide Aug. Cæsar. g. Cicero. b. Detractio. g. l. Regnum. b.

RESPVBLICA.

A. NOn minoris curæ est mihi, qualis post mortem meam Respublica fuerit, quam qualis est hodie. *Tullius de Amicitia.*

RESVRRECTIO.

A. NVllus decipiendi efficacior diabolo locus reperiri potest, quam cum fideles auidius super cibos & potus immoderatius se effund[illegible] & tunc ad verborum ineptias pertracti facilius ad [illegible]a & ad prophana deliramenta procedunt. Audiuimus a fratre ordinis Prædicatorum. Sedebant quidam in taberna, & bibebant, & cum incaluissent mero, cœperunt loqui de diuersis, & inter cętera, quid futurum sit post hanc vitam? Tunc vnus vanissimè inquit. A clericis decipimur, qui dicunt, animas post hanc vitam viuere, & ad sua corpora redituras. Hoc dicto omnibus ridentibus, aduenit homo statura magnus, & bibens cum illis, quęrit, quis sermo sit inter eos. De animabus, inquit ille: Si quis meam vellet emere, foro optimo darem eam, & de pretio eius in communi omnibus ad bibendum. Tunc ille: Talem, inquit, mercatorem quæro. Dicito, quantum dabo? At ille: Tantum. Mox conuenientibus illis de pretio, soluit emptor, & lætantibus omnibus biberunt pleno calice. Vespere autem facto: Tempus est, inquit emptor, vt quisque nostrum ad propria reuertatur. Vos tamen antequam separemur, date iudicium, si quis equum emeret capistri vinculo alligatum, nunquid cum equo in ius ementis cederet & capistrum? Cui omnes pariter responderunt: Vtique. Nec mora venditorem quæstionis & responsionis

horrore trementem, emptor cum anima & corpore videntibus omnibus sursum leuauit, & secum ad inferna pertraxit. *Cantiprat. libro Apum, c. 56.*

B. Nonnulli propter quoddam loquendi præclarissimum genus, & propter quædam quæ veraciter sensit, amantes Platonem, dicunt aliquid simile nobis de resurrectione mortuorum sensisse. Tullius enim inducit hominem reuixisse, & narrasse, quæ Platonicis disputationibus congruebant, scil. de statu eius post mortem, & de immortalitate animarum. Labeo etiam duos dicit vno die fuisse defunctos, & occurrisse inuicem in quodam compito, deinde ad corpora sua visos fuisse remeare. *August. de Ciuit. Dei lib. 22 c. 28. Plin. lib. 7. c. 52.*

l. de Rep.

Macrob. lib. 1. in Sō. Scip.

RETRIBVTIO.

A. QVid est, quod in alium facere quisquam possit, quod sustinere ab alio ipse nō possit? Busiridem accepimus necare hospites solitum, ab Hercule hospite mactatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula coniecerat, sed mox ipse victorum catenis manus præbuit. *Boetius de consol. philos. libro secundo, prosa sexta. De hoc Augustinus de Ciuitate Dei, libro 18. cap. 5. Et Vegetius in prologo lib. 3. de re militari.*

REVELATIO.

Vide Humilitas. t. Somnium. a. c. d. e.

RIGOR.

A. MOnachus quidam presbyter, cui frater quidam molestus erat & importunus, nimium clericatus desiderans dignitatem, quem sciens indignum, diuerso modo vt hoc ipse fieret, differebat. Venit ad S. Pachomium ei negotium pandens, qui ait presbytero: Nonne ad hoc venisti, vt per me cognosceres Domini voluntatem? Audi ergo, & da ei, quod postulat. Forte enim per hoc officium liberabitur anima eius de captiuitate diaboli. Hoc responso accepto fecit senior, quod sibi fuerat imperatum. Sed ille voti compos effectus ad S. Pachomium reuersus est dicens ei: O homo Dei, malum in bono vicisti. Si non fuisses erga me mitis & longanimis, sed rigidus, ab hoc discedens habitu à Deo prorsus alienus efficerer. Senex autem eum hortabatur,

tur, vt vitam sumeret congruam dignitati. *In vitis Patrum in vita S. Pachomij.*

B. Abbas quidam semel conferebat cum Anselmo. Quid faciemus de pueris in claustro nutritis? Non cessamus eos die ac nocte verberare, & deteriores fiunt. Ad quem Anselmus: Quam bene nutrimentum vestrum expenditis, qui de hominibus bestias facitis. Dic mihi Abba, si plantam in horto tuo plantares, & mox illam ex omni parte concluderes, qualis arbor inde prodiret? Certè inutilis. Sic & vos pueros tantum minis & terroribus coarctatis, vt eis non liceat aliqua libertate potiri, vnde fit, quia nil amoris, vel pietatis circa se in vobis sentiunt, nec alicuius boni in vobis postea fidem habeant. *In vita S. Anselmi apud Surium 21. April. l. 1. Vincentius in speculo historiali libro vigesimo-quinto capite 70.*

RISVS.

A. QVadam vice cum S. Ambrosius per ciuitatem pergeret, quidam casu lapsus est, quem videns alter ridere cœpit. Cui Ambrosius: Et tu qui stas, vide ne cadas. Quo dicto statim lapsum doluit suum, qui riserat alienum. *In eius legenda.*

B. Philemonem vis risus immoderati abstulit; paratas enim ficus atque in conspectu positas asello consumente, puerum vt illum abigeret, inclamauit, qui cum iam comestis omnibus superuenisset. Quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello, ac statim vrbanitatem dicti crebro anhelitu cachinnorum prosecutus, senile guttur salebris spiritus grauauit. *Valerius libr. 9. cap. 12. Suidas, Lucianus in Macrobiis.*

ROBVR.

A. MAssinissam constat nullo vnquam imbre, nullo frigore, vt caput suum tegeret, adduci potuisse. *Idem lib. 8. cap. 13. Tullius lib. de Senect.*

ROMA.

A. ROma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus & turbinibus, ac terræ motu marcescet in semetipsa. *Greg. in Dial. lib. 2. cap. 15.*

In pestilentia quæ vrbem depopulauit, corporali visu sagitta

sagittæ cælitus venire, & singulos ferire videbantur. *Idem in Dialog. lib. 4. cap. 37.*

C. Titus Liuius in prologo de Roma dicit, quod tempore paupertatis nunquam locus alter eo scientior nec bonis exemplis ditior, & quanto minus habuit, tanto minus cupiditatis habuit; sed post diuitiæ auaritiam, & luxuriam induxerunt. *Martinus Polonus in Chronicis.*

D. Diocletianus & Maximianus volentes fidem Christi extirpare, tales epistolas miserunt. Si aliquid determinari oporteret aut sciri, & totus mundus ex vna parte congregatus esset, & sola Roma ex altera parte consisteret, mundus totus victus fugeret, & sola Roma in culmine scientiæ remaneret Cur ergo vos parua plebecula eius præceptis resistitis? *In aurea legenda sub titulo de S. Mauritio.*

E. Cum Romani vniuerso orbi dominarentur, quoddam templum maximum construxerunt, in cuius medio idolũ collocantes, omnium prouinciarum simulachra per circuitum statuerunt. Si quando autem aliqua prouincia rebellaret, continuo arte diabolica illius prouinciæ simulachrum, idolo Romanorum posteriora vertebat. *In aurea legenda sub tit de festo omnium Sanctorum.*

F. Tempore Frederici qui imperauit anno 1153. Teuthonici, qui apud Tusculanum pro Imperatore morabantur, Romanos apud Montem portum inuadunt, & tot à nona vsque ad vesperam occiderunt, vt nunquam ex Romanis tot millia sint occisa. *Ibidem de S. Pelagio.*

G. Romanorum virtute nihil clarius lucet. Declarat hoc splendor Imperii. Nam & quiete libertatis, iustitiæ cultu, reuerentia legum, maturitate consiliorum, & grauitate verborum & operum obtinuerunt, vt orbem suæ subiicerent ditioni. *Ioannes Saresb. in Polycr. lib. 5 c. 7.*

H. Cum Romanorum vitia percurruntur, gens nulla deterior, cum virtutes nulla potior, alias gentes mansueto subiugauerunt imperio. *In Polycratico libro octauo, capite decimo-quarto.*

I. Fabricius Consul tantæ virtutis fuit, quod Pyrrho Regi Persarum infinita pecunia contra Rempublicam bellum redimere volenti, respondit: Romanos aurum nolle, sed aurum habentibus imperare velle. *Boetius de consol. philos. lib. 2. metro. 7.*

K. Romanus pop. pro decore & vtilitate magnitudinis suæ,

non

non pro necessitate alicuius tumultus classem parabat ex tempore, sed quando necesse esset, semper habuit præparatam. *Vegetius de re militari lib. 4. c 31.*

L. Apud Missenum & Rauennam singulæ legiones cum classibus stabant, ne longius à tutela vrbis abscederent, & cum ratio postulasset, sine mora, sine circuitu, ad omnes mundi partes nauigio peruenirent, quia in rebus bellicis celerius magis prodesse solet quam virtus. *Ibid.*

M. Regnum Romanorum nulli bestiæ comparauit Daniel, vt quidquid ferocius in bestiis cogitamus, intelligamus in Romanis. *Hist schol parte 7. c de visione Danielis.*

N. Antiochus Epiphanes obsedit Alexandriam volens obtinere Ægyptum. Et ecce Legati Romanorum missi sunt ad Ægyptios liberandos vt fœderatos. Egressus est autem eis obuiam Antiochus, & dum staret in littore, dixit ei Marcus Publius: Senatus populusque Romanus præcipiunt tibi recedere ab amicis suis. Cumque ille peteret inducias respondendi, Marcus circa illum fecit circulum in sabulo cum virga, & ait: Hi quoque tibi præcipiunt, ne egrediaris de circulo hoc, donec respondeas. Ad quem Antiochus: Si sic visum eis, recedendum est, & recessit. *In schol. hist. parte 3. cap. de decima visione Danielis.*

O. In diebus Assueri Senones Galli duce Brenno Romam inuaserunt, & excepto Capitolio incensam vastauerunt, sex mensibus *Ibidem parte 5. cap. de Hester. Aug. lib. 3. cap. 29. Orosius lib. 2. c. 19.*

P. De Romanorum præcipuè laude dictum est à Virgilio, parcere subiectis & debellare superbos *August. de Ciuit. li. 1. cap. 6.*

Q. Cum bonis moribus & maxima concordia populum Romanum inter secundum & postremum bellum Carthaginense commemorasset Salustius, causamque huius boni, non amorem iustitiæ, sed stante Carthagine metum pacis infidæ, id est dubiæ, ne frangeretur, fuisse dixisset, continuo subiecit, & ait: At discordia & auaritia, & ambitio, & cætera secundis oriri sueta mala post Carthaginis excidium maximè aucta sunt. *Idem libro 2. c. 18*

R. Alba Romæ mater propior ipsa quam Troia à Tullio Hostilio Rege prouocata conflixit, confligens autem & afflicta est, & afflixit, donec multorum tæderet pari afflictione certaminum: tum euentum belli de tergeminis hinc

hinc, & hinc fratribus scil. tribus ab vna parte, & tribus alia, placuit experiri, vt sex pugnantibus ad inuicem vice Romanorum & Albanorum, vbi esset victoria, ibi esset & imperium. A Romanis tres Horatij, ab Albanis tres Curiatij processerunt, a Curiatiis tribus Horatij duo, ab vno Horatio tres Curiatij superati extincti sunt. Ita Roma extitit victrix. *Idem ibidem libro 3. capite decimo-qu[illegible], Liuius libro* 1.

S. Accitus à Tarentinis Pyrrhus Rex Græciæ Romanorū hostis effectus est, cui sanè de rerum futuro euentu consulenti satis vrbane Apollo sic respondit, vt è duobus quidquid accidisset, ipse diuinus haberetur, ait: Dico te Pyrrhe vincere posse Romanos, atque ita siue Pyrrhus, siue Romani vincerentur, vtrum libet expectaret euentum. *Augustinus de Ciuitate Dei lib. 3. c. 17.*

T. De Cannensi malo quid dicam? vbi Hannibal cum esset crudelissimus, parci Romanis iussisse perhibetur. Tunc tres modios annulorum argenteorum Carthaginem misit, quo intelligerent tantam in illo prœlio dignitatem cecidisse Romanam, vt facilius eam caperet mensura, quam numerus. *Augustinus ibidem libro tertio, capite decimo-nono.*

V. Post mortem Aphricani, tunc primum per Gneum Manlium proconsulem de Galathis triumphantem, Asiatica luxuria Romam omni peior hoste irrepsit. *Idem eodem lib. 3. cap. 21.*

X. Mithridates Rex Asiæ, Ciues Romanos in Asia peregrinantes, vno die occidi iussit innumeros, & factum est, quod miserabilis illa rerum facies erat, vt vbicunque inuenti trucidarentur. *Idem ibidem libro tertio, capite vigesimo-secundo.*

Y. Veteres Romani quamuis Deos falsos colerent, tamen laudis auidi, pecuniæ liberales erant. Hanc auidè dilexerunt, patriam omnium Dominam esse cupierunt. Hinc est quod regalem dominationem non ferentes, annua Imperia, binosque Imperatores sibi fecerunt, qui Consules appellati sunt, quia Reges eorum cœperunt tyrannicè dominari omnia disponentes ad libitum, tam populo, quam patribus inconsultis. *Idem ibidem libro quinto, capite duodecimo.*

Z. Qualis esset tempore Iulij Cæsaris & Catonis, ciuitas,

tas, & qualis antea fuisset, videamus in ipsa sententia Catonis: Nolite, inquit Cato, putare maiores nostros armis, Rempublicam ex parua magnam fecisse, si ita esset, multo pulcherrimam nos haberemus, sed alia fuere, quæ illos magnos fecere, domi industria, foris iustum imperium, animus in consulendo liber, nec delicto, nec libidini obnoxius. Pr[illegible] habemus luxuriam, atque auaritiam, publicè egestatem, priuatim opulentiam, sequimur inertiam, inter bonos & malos discrimen nullum, omnia virtutis premia ambitio possidet. *Ibidem Salustius in Catilina.*

A a. Cum diu fuissent regna Orientis illustria, voluit Deus occidentale fieri, quod tempore esset posterius, sed magnitudine & latitudine illustrius, idque talibus credidit, qui causa honoris consuluerunt patriæ, salutemque suam saluti suæ præponere non dubitauerunt. *Idem eodem libro, capite duodecimo.*

A b. Quibus ergo non erat daturus Deus vitam æternam cũ sanctis Angelis in sua cœlesti ciuitate, si nec hanc eis terrenam gloriam imperij concederet, non redderetur merces bonis artibus eorum, id est, virtutibus, quibus ad tantam gloriam peruenire nitebantur? Amen dico vobis (ait Christus de talibus) receperunt mercedem suam. Sic & Romani priuatas res suas pro re communi contempserunt, consuluerunt patriæ. Non est, quod de summi & veri Dei iustitia conquerantur. *Idem lib. 5. cap. 15.*

A c. Quid magnum est pro cœlesti patria cuncta mundi blãdimenta contemnere, si pro hac terrena vita filios Brutus potuit occidere? Si etiam Torquatus filium, non quia cõtra patriam, sed quia contra suum imperium ab hoste prouocatus iuuenili[ter] pugnauerat, licet vicisset, occidit. Si Mutius vt cum Porsenna Rege pax fieret, quia Porsennam occidere non potuit, & pro eo alterum deceptus occidit, in ardentem aram ante eius oculos dextram extendit, dicens multos tales, qualem illum videret, in eius exitium coniurasse, quis regno cœlorum imputaturus est merita sua, si pro illo non vnam manum nec hoc sibi vltro faciat, sed persequente aliquo patiens totum flammis corpus impenderit? *Et infra:* Si Marcus Regulus ne hostes iurando falleret ad eos ab ipsa Roma reuersus est, & eum grauissimis suppliciis necarunt, qui cruciatus non sunt pro fide illius patriæ spernendi, ad cuius beatitudinem fides ipsa perdu-

Val. Maximus l. 8. c. 3.

Val. Maximus l. 3 c. 1. Tullius Off. 7.

perducit. Proinde per illud imperium tam latum tamque diuturnum virorum tantorum virtutibus præclarum, illorum intentioni merces est reddita, & nobis proposita necessariæ commonitionis exempla, quia indignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Idem eodem lib c.18.*

Bellum Samniticum est tractum annis ferme 50 in quo bello Romani ita victi sunt, vt sub iugum etiam mitterentur, sed quia non diligebant gloriam propter iustitiam, sed iustitiam propter gloriam, videbantur diligere pacem factam, fœdusque ruperunt. *Idem eodem libro, capite vigesimo-secundo.* A d.

Cum Rhodagaisus Rex Gothorum agmine ingenti Romanis ceruicibus immineret, vno die tanta celeritate victus est, vt ne vno quidem non dicam extincto, sed vulnerato Romanorum plusquam centum millia prosternerentur, & ipse capitis pœna puniretur. *Augustinus ibidem capite 23.* A d.

Cum vrbe capta Galli Capitolium obsiderent, solumque potiendi eius spem in fame eorum repositam videret, obsessi callido consilio panes iacere cœperunt, quo spectaculo obstupefacti obsidionem soluerunt. *Valer. lib. 7. c. 4. Liuius lib 5.* A e.

Circa annum ab vrbe condita 474. pestis vrbem ac fines eius inuasit, quæ præcipuè mulieres & pecudes corripiens necatis in vtero fœtibus futura prole vacauit. *Orosius li. 12. Liuius lib. 3. & Dionysius lib. 9.* A g.

ROMVLVS.

Mater Romuli fuit Vestalis Sacerdos, & sic natus fuit ex stupro. *Augustinus de Ciuitate Dei lib. 3. capite 5.* Orosius dicit, quod pater eius fuit incertus, & Rea mater stupri rea. A f.

Romulus interfecto Auo Numitore, dehinc Remo fratre, arripuit imperium, vrbemque constituit, regnum Aui, muros, fratris, templum, soceri sanguine dedicauit, sceleratorum manum promissa impunitate collegit. *Orosius de orchestra mundi lib. 2. capite 4.* B.

RVSTICITAS.

A. SCipio Nasica togatæ potentiæ clarum lumen, qui Consul Iugurthę bellum indixit, cum Edilitatem curulem adolescens peteret, manumque cuiusdam, rustico opere duratam, more candidatorum tenacius apprehendisset, ioci gratia interrogauit eum, num manibus solitus esset ambulare. Quod dictum à circumstantibus exceptum ad populum manauit, causamque repulsæ Scipioni attulit. *Valerius lib. 7. c. 5.*

SACERDOS.

A. SAcerdotibus S. Ioannes Chrysostomus supplicabat, vt iuxta ecclesiasticas viuerent sanctiones. Dicebat, quia non deberent frui honore sacerdotij, qui eorum vitam cōtemnerent imitari. *In tripar. hist. lib. 10. c. 4 Theodoret. libr. 5. hist. cap. 28.*

B. S. Franciscus sacerdotalibus manibus volebat reuerentiam exhiberi, vnde sæpe dicebat: Si sancto cuiquam de cœlo venienti, & pauperculo alicui Sacerdoti me contingeret obuiare, ad Sacerdotis manus deosculandas otius me conferrem, & Sancto dicerem, expecta me S. Laurenti, quia manus huius verbum vitæ contrectant. *In aurea legenda de eodem.*

C. Cum Constantinus Imperator apud vrbem Nicæam episcopale concilium euocasset, propter hæresim Arrij, & Episcopi conuenissent, & ex diuersis causis inter se iurgia detulissent, interpellabatur sæpe à singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur. At ille videns quod per huiusmodi iurgia causa summi negotij frustraretur, diem statuit, qua vnusquisque querimoniam deferret: Et cum resedisset, suscepit singulos libellos, quos in sinu suo continens nec aperiens, ait ad illos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, vos non potestis ab hominibus iudicari. Cum hæc dixisset, omnes simul libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli hominum simultas Sacerdotum. *Rufinus in eccles. hist. lib. 10. cap. 2.*

D. In scriptis Nicolai Romani Pontificis Constantinus dixisse narratur. Verè si proprijs oculis vidissem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachali habitu sunt

amicti, peccantem, chlamidem meam explicarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. *Ioannes Salesb. in Polycr. lib. 4. cap. 3.*

E. Cum Sacerdotum concilium apud Nicæam conuocasset, nec primum locum tenere ausus est, nec se presbyterorum miscere consessibus, sed sedem nouissimam occupauit, sententias verò quas ab eis probatas audiuit, ita veneratus est, ac si eas de Dei sensisset emanasse iudicio. *Ibidem lib. 4. c. 9.*

F. Cheræmon Stoicus narrat de vita antiquorum Ægypti Sacerdotum, quod omnibus mundi negotiis curisque post positis, semper in templo fuerint, & rerum naturas & causas contemplati sint. Nunquam mulieribus se miscuerint, nunquam cognatos, nec liberos quidem viderint, carnibus & vino abstinuerint semper, pane raro vescebantur, ne onerarent stomachum, & quando comedebant, tunsum pariter hyssopum sumebant, vt escam grauiorem illius calore decoquerent, cubile eis de foliis palmarum contextum erat, scabellum accliue, & ex vna parte obliquum in terra pro puluillo capiti supponebant, &c. *Hieronymus cōtra Iouinian. lib. 2.*

G. Dicit Seneca lib. 1. declamationum, quod à sacerdotio repellebantur apud gentiles, captiuæ, prostitutæ & homicidæ. Loquitur de virginibus ministrantibus ipsi Deæ Vestæ. *Ioann. Galen. in compendil parte 4.*

H. Sacerdotes auaritiæ suæ consulentes in porticibus templi hostias vendebant, ne venientes de longinquo nihil offerrent, & ne pauperes excusationem prætenderent, posuerunt ibi nummularios, qui mutuam sub cautione darent pecuniam. Sed quia lex non ferebat, vt a fratribus suis vsuras acciperent, excogitarunt, vt collybistas facerent, collybia enim apud eos dicuntur vilia munuscula vt ciceris & vuæ passæ & pomorum diuersi generis. Quod & prohibuit Ezechiel dicens: Vsuram & superabundantiam non accipietis. Sic sub nomine pietatis quidam hodie vsuram palliant. *In hist schol. parte 7. c. 117.* *Cap. 18. ver. 17.*

SACRIFICIVM.

A. VArro dicit à quibusdam pueros Saturno solitos immolari sicut à Pœnis, & à quibusdam etiam maioris ætatis, sicut à Gallis. *Aug. de ciu. Dei lib. 7. c. 19. Orosius l. 4. c. 6. Lactant. lib. 1. Plato in Minoe.*

Rex Busyris diis suos hospites immolabat. *Idem ibidem lib. 18. cap. 12.*

SACRILEGIVM.

A. FAbius Tarenti euersor à simulachrorum deprædatione se abstinuisse laudatur, nam cum ei scriba suggessisset, quid de signis deorum quæ multa capta fuerant, fieri iuberet, quæsiuit, cuiusmodi essent? Et cum ei non solum multa grandia, sed & renunciarentur armata. Relinquamus, inquit Tarentius, deos iratos. *Idem ibidem, libro 1. ca. 6. Liuius lib. 27.*

B. Cum præfectus classis Massinissæ Regis Melitam appulisset, atque ex fano iuuenis dentes eburneos eximiæ magnitudinis ad eum pro dono detulisset, reportandos Melitam in templo curauit. *Valerius libro primo, capite 1. Cicero Verrina 6.*

C. Syracusis genitus Dionysius sacrilegia sua iocosis dictis prosequi voluptatis loco duxit: Detracto enim Ioui Olympio magni ponderis aureo amiculo, & ei iniecto laneo pallio, æstate graue esse aureum amiculum, hyeme frigidum, laneum autem ad vtrumque anni tempus aptum, dixit: Idem pateras & coronas templorum tollebat, & eas se accipere, non auferre dicebat, stultum esse dicens, a quibus bona precamur, ab iis porrigentibus nolle sumere. *Ibi. Tullius de natura Deorum lib. 7. Ælianus hist. lib. 1.*

Item, vide Humanitas. a.

SADVCÆI.

A. SAducæi Marmenem negant Deum inspectorem omniũ dicentes in arbitrio omnium esse, vt bonum malumue gerant, animarum generaliter vel supplicia, vel honores negabant, animas mori cum corporibus putantes, resurrectionem negabant, nec Angelos esse dicebant, solos quinque libros Moysi recipiebant. Hi seueri erant, & sociales, ideo Saducæi id est, iusti dicebantur. *Parte 7. cap. 33. histor. scholastica.*

SAGITTA.

A. DIctæus mons est Cretæ, ex quo dictamus herba nomen accepit, propter quod & apud Virgilium ceruа vulnerata saltus dictæos peragrat, Tantæ enim est potentiæ, vt

ferrum

ferrum à corpore expellat. Hanc Latini poleium Martis dicunt, ob belli tela excutienda. *Isidorus libro 17. etymolog. cap. de herbis aromaticis. Plinius lib. 8. cap. 28. hist. nat.*

Matth. 22. cap. Act. 4.

SAGITTARIVS.

Domitianus, armorum nullo, sagittarum velut præcipuo studio tenebatur, quibus ferarum capita ita ex industria figere visus est, vt duobus ictibus, quasi cornua faceret. Nonnunquam in pueri procul stantis præbentisque pro scopulo palmam, sagittas tanta arte direxit, vt omnes per interualla digitorum innocuæ euaderent. *Sueton. de duodecim Cæsaribus lib. 12.* A.

Quantum vtilitatis boni Sagittarii in prœliis habeant, Cato in libris de disciplina militari clarè ostendit, & Claudius pluribus iaculatoribus institutis hostem, cui prius impar fuerat, superauit. Africanus Scipio aduersus Numantinos lectos sagittarios miscuit, & vicit. *Vegetius libro primo, cap. 15. Frontinus Stratag lib. 4. cap vlt.* B.

SALOMON.

Vide Exorcismus. a. b. Prosperitas b.

SALVTATIO.

Vide Loqui. b.

SAMPSON.

Nec Samson aliter excusatur, quod se cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quod spiritus latenter hoc iusserat, qui per illum miracula faciebat. *August. de Ciuit. Dei, lib. 1. cap. 21.* A.

Iudic. c. 16

SANCTITAS.

Vide Historia c Martinus p. Oratio c. Reliquia. a. b. c.

SAPIENTIA.

Dixit Abbas Yperitus: Ille verè est sapiens, qui facto suo alios docet. *In vitis Patrum lib 10. parte 8.* A.

Cum Philippus Macedo Athenas obsedisset, petiit, vt sibi darentur 10. Oratores vrbis, vt ab obsidione discederet. Quod cum audisset Demosthenes, finxit hanc fabulam. Lupi suaserunt pastoribus, vt in amicitiam conuenirent. Cumq; illis placuisset, petierũt lupi, vt pro vice securitatis B.

traderentur eis canes, in quibus videbatur esse occasio iurgiorum. Annuerunt pastores. Tunc lupi omni adempta formidine omnem gregem non solum pro satietate, sed & pro libidine lacerauerunt. Sic & Philippus sublatis Oratoribus, in populo Atheniensi facturus est. *Isidorus libro 1. etymolog. c. 26.*

C. Gentiles sapientiam quasi Deum deorum colebant, sine cuius nutu, nihil faciendum credebant. Vnde & prisci philosophi imaginem eius pro foribus templorum pingi censuerunt sic. Vsus me genuit, peperit memoria. *Helinandus in Chronicis. Ioannes Saresberiensis in Polycrat. l. 4. c. 6.*

D Sedechia regnante & apud Romanos Tarquinio Prisco, ductus est captiuus populus Iudæorum in Babylonem. Eo tempore, Pittacus Mitylenæus vigebat, & quinque cæteros eo tempore fuisse scribit Eusebius. Hi post poetas Theologos claruerunt, quia genere vitæ quodam præstabant hominibus cæteris, & morum nonnulla præcepta sententiarum breuitate complexi sunt. *Augustinus de ciuitate Dei, lib. 18. c. 25.*

Lib. 10. præpar. Euang.

SARDANAPALVS.

A. POstremus Assyriorum Regum fuit Sardanapalus, vir muliere corruptior, qui cum inuentus esset à præfecto suo Arbacto inter scortorum greges fœminæ habitu purpuram colo nens, mollitie corporis, & oculorum lasciuia fœminas antecedens, indignatus tali fœminæ, tantum virum subiicit, progressus ad socios, quod vidit, refert, negat se ei parere posse, qui se fœminam mallet esse quam virum, fit ergo coniuratio. Qua ille audita in regiam se recepit, vbi se & diuitias suas incendit. Ex tunc regnum Assyriorum ad Medos translatum est. *Iustinus lib. 1.*

B. Ita fuit voluptatibus deditus, vt in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola se habere mortuum, quæ libido eius etiam cum viueret, hauriendo consumpserat. *Augustinus de Ciuitate Dei libro secundo, capite vigesimo. Tullius Tusc. 5. Athenæus lib. 5.*

SCANDALVM.

A. FRater quidam interrogauit senem, dicens: Si contingat hominem in tentationem cadere, quid fit propter illos qui scandalizantur? Et narrauit senex dicens: Quia Diaconus

Diaconus quidam nominatus in monasterio Ægypti incurrit in mulierem cuiusdam in monasterio hospitati, & facta est fratribus omnibus confusio. Ille autem abiit ad quendam senem habentem cellam occultam interiorem & egit ibi pænitentiam. Contigit autem vt post non ascenderet aqua in flumine Nilo, & cum omnes litanias facerent, reuelatum est cuidam Sanctorum, quia nisi venerit Diaconus qui absconsus est apud talem monachum, non ascẽdet aqua fluminis. Quod cum audissent, admirati sunt, & venientes eiecerunt eum de loco, & orauit, & ascendit aqua, & qui aliquando scandalizati fuerant ædificati sunt in pœnitentia eius *In vitis Patrum libro 5. cap. 5.*

Narrauerunt de Abbate Agathone, quia cum diu discipulis cellam sibi fabricasset, vidit in ipsa prima hebdomada quædã non vtilia sibi. Et dixit discipulis: Surgite eamus hinc. Discipuli autem sui contristati sunt dicentes. Incipient homines scandalizari in nobis. Et dicere: Ecce iterum migrant. Ille autem dixit eis. Etsi scãdalizentur aliqui, sunt & alii, qui ædificentur. Et dicẽt: Beati sunt isti, qui propter Dominum migrauerunt, & sua omnia contempserunt. *In vitis Patrum libro 6. parte 4.* B.

Interrogatus senex quomodo oporteat vigilantem monachum non scandalizari, quando videt aliquos ad seculum reuertentes, respondit: intueri debet monachus canes, qui venantur lepores, & sicut vnus ex eis videns leporem insequitur, cæteri tantum canem videntes aliquandiu cum ipso currunt, postea lassentes se reuertuntur, solus autem ille qui videt leporem, sequitur donec comprehendat, nec impeditur ab intentione cursus sui per illos qui post se reuertuntur, & non quiescit donec comprehendat, ita & monachus vel qui Christum quærit, cruci indesinenter intendat: & quæ incurrunt scandala, omnia prætereant, donec ad crucifixum perueniant. *Ibidem libro 7. parte 5.* C.

SCENA.

LVdi scenici, spectacula turpitudinum, & licentia vanitatum, non hominum vitiis, sed Deorum vestrorũ iussis Romæ vsitati sunt. *August. de ciuit. Dei libro 1. capite 32.* loquens Romanis, qui propter sedandam epistolam, ludos sibi scenicos exhiberi iubebant, quæ tamen non ideo conquieuit. A.

SCIENTIA.

A. VEnerunt ſenes ad Abbatem Antonium, & erat cum eis etiam Abbas Ioſeph. Volens Antonius probare eos, mouit quæſtionem de ſcripturis, & cæpit interrogare à iunioribus quid eſſet hoc aut illud verbum. Et ſinguli dicebant ei prout poterant. Ille autem dixit: Necdum inueniſtis. Poſt omnes vero dixit Abbati Ioſeph. Tu quomodo dicis? Reſpondit: Neſcio. Et dixit Antonius: Vere Abbas Ioſeph ſolus inuenit viam, qui ſe neſcire reſpondit. *In vitis Patrum libro 15 parte 1.*

B. Cum interrogaret Abbas Arſenius quendam ſenem Ægyptium de cogitationibus ſuis, alius vidẽs eum dixit: Abba Arſeni, quomodo tu qui tantæ eruditionis es in latina & græca lingua, iſtum de cogitationibus interrogas? At ille dixit. Latinam quidem & græcam eruditionem quantũ ad ſeculum apprehendi, ſed alphabethum ruſtici iſtius necdum diſcere potuit. *Ibidem.*

C. Vidimus Abbatem Theodorum ſumma ſanctitate & ſcientia præditum. Hic cum explanationem obſcuriſſimæ quæſtionis inquireret, ſeptem diebus & noctibus orãs perſtitit, donec ſolutionem Domino reuelante cognoſceret. *Ioannes Caſſianus de monachorum inſtitutis, libro quinto, capite trigeſimotertio.*

D. Socrates ſe nihil ſcire dixit, niſi quod nihil ſciret. *Lactantius de falſa ſapientia. Simile de Heraclito narrat Laertius libro 9. in vita eius.*

SCOMMA.

A. ILlud lædoria eſt, quod apertè obiectum exprobratumq; eſt: hoc Scomma, quod figurate, ſunt autem ſcommata minus aſpera, quæ quaſi edentatæ beluæ ſunt morſus, vt Tullius in Conſulem, qui vno die fuit Conſul, & vigilantiſſimè eſt, inquit, Conſul, qui in conſulatu ſuo ſomnum non vidit. *In Polycratico lib. 7. in fine.*

SCRIPTOR.

A. EOrum qui fecere virtutes, vt ait Criſpus, tantà habentur, quanta ea verbis potuere extollere præclara ingenia. Alexander magnus cum ad Achillis tumulum perueniſſet, fælicem te, ait iuuenis, qui magno frueris præcone merito-

rum,

rorum, Homerum, sc. significans. *Hieronymus in prologo vita S. Hilarionis. Cicero orat pro Archya poeta.*

SCRIPTVRA.

IOannes Damascenus captus à Sarracenis, filium Domini in cuius partem cesserat, in dictamine & scriptuta sic instruxit, vt non nisi Ioannes putaretur. Mandatus autem à Theodosio, cum apud eum esset dictus discipulus inuidis agitatus literam dictauit, & scripsit proditionem Imperatoris & imperii continentem, quam furtiue Constantinopolim misit. Qua in palatio proiecta, modus dictādi, & literæ forma iudicatur esse Ioannis. Ab Impetatore ergo Ioannes accusatur, & conuitiis afficitur, ostensaque ei litera, respondit: Deo teste hoc non feci, cunctis contra eum clamantibus sentētiatum est manum illius scindi debere, quo facto manus abscissa est in monasterio ipsius Ioan. Deinde narratur per beatam virginem ipsi fuerit reddita, & veritas facti ostensa. *In gestis eiusdem, & Vincentius Beluacensis lib.17. cap 103. & seqq.* A

SCRIPTVPA SACRA.

QVidam mecum in monasterio F. Antonius nomine viuebat, qui cum magno feruore desiderii sacra eloquia meditaretur, non in eis verba scientiæ, sed fletum compunctionis inquirebat, vt per hæc excitata mēs eius inardesceret, Huic de nocte dictum est. Paratus esto, & quia Dominus iussit, migra. Cumq; se non habere sumptus ad migrādum, diceret, protinus audiuit. Si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. *Gregorius in Dialog. lib. 4. cap. 47.* A.

Quidam frater de monasterio Abbatis Pastoris solitarium quēdā duxit ad senem & dixit: Quidam homo magnus venit desiderās te videre. Suscepit eum senex cum gratulatione, & salutantes se inuicem resederunt Cæpit autem loqui peregrin⁹ ille de scripturis sanctis. Abbas autem Pastor non dedit ei responsum. Ille vero tristis exiit & dixit fratri qui eum adduxerat. Veni ad senem, & ecce mecum loqui dignatur. Intrauit ille ad Pastorem & dixit: Abba propter te venit huc ille magnus vir, quare non es loquutus cum eo? Respondit: Ille desursum est, ego deorsum. Si mihi loquutus fuisset de passionibus animæ, vtique responderem, si autem de spiritualibus, ego hæc B.

ignoro

ignoro Exiens ille dixit quia senex non cito de scripturis inquirit, sed si aliquis ei loquitur de passionibus animæ respondet ei. Ille compunctus dixit seni: Quid faciam Abba, quia passiones animæ dominantur mihi? Senex gaudēs dixit ei: Modò bene venisti. Nunc os meum aperiam de his & implebo illud bonis. Ille valde ædificatus dicebat. Vere est hæc via charitatis. *In vitis Patrum lib. 10. parte 5.*

C. Venit Abbas Amon ad Abbatem Pastorem dicens: Si sit necessitas cum vterino loquendi, videtur tibi vt de scripturis cum eo loquar, aut de verbis & sententiis Seniorū? Dixit ei senex. Si non potes tacere bonum est magis, vt de verbis seniorum loquaris, quam de scriptura. *In vitis Patrum libro 11. parte 2.*

D. Post Ptolemæum, Socer regnauit in Ægypto Philadelphus. Hic studiosus & librorum cupidus, Demetrium suæ bibliothecæ præposuit. Cumque quæsisset ab eo de numero librorum 20. milia adesse respondit, sed paulo post vsque ad 50. milia posse peruenire, & nunciatum sibi dixit apud Iudæos legem esse ore ipsius Dei editam, pro qua valde laborandum esse dicebat, vt in Græcum conuersa in archiuis regalib. haberetur, & ad ostendendā legis eius sanctitatem, quod nisi à Dei viuentis cultoribus transferri potuisset. Nam & Theopompus cum historiis suis voluisset eam interserere, versus est in amētiam per dies 30. Theorectus factus est cœcus, & penitentes sanati sunt. Regi suggessit vt scriberet Pontifici Iudæorum vt Iudæos Hebraicæ & Græcæ linguæ peritos ad ipsum dirigeret, cum lege qui ad eam transferendam sufficerent. *In historia scholastica parte quinta, capite de Philadelpho. Iosephus libro duodecimo, antiq. capite secundo.*

E. Septuaginta interpretes licet septuaginta duo fuerint, scilicet de vnaquaque tribu sex, more sacræ scripturæ septuaginta dicuntur, qui modicum numerum si super aliquam summam superexcrescit, sæpe subticet. *Ibidem.*

F. Traditur sane tam stupendum planeque diuinum in eorum interpretum verbis fuisse consensum, vt cum ad opus separatim singuli sederint, in nullo verbo alter ab altero discreparet, vel in verborum ordine, sed tanquam si vnus esset interpres, quia reuera spiritus vnus erat in omnibus *Augustinus de ciuitate Dei libro decimaoctauo, capite quadragesimosecundo.*

SCRVPVLOSITAS.

Item, Vide Augustinus. Futurum. d. e. Ornatus. b.

SECRETVM.

A. Papirius Consul, cum adhuc puer esset, & cum Patre die quadam isset ad curiam, ipso reuertente cæpit mater perscrutari, quid in Senatu patres egissent. Cumque diceret, illud dicere non licere, & illa verberibus eum pungeret, ille ficto mendacio dixit: Actum in Senatu vtrum ideretur vtilius esse, vnusne plures vxores, vel vna mulier plures haberet viros. Quod cum illa retulisset ad cæteras mulieres, postridie confluunt ad Senatum orantes vt vna mulier duobus viris quam vnus vir duabus coniungatur. Cumque Senatus hoc miraretur, Papyrius causam ex iis quæ matri dixerat, indicauit. Tunc ordinatum est in Senatu, ne pueri excepto illo cum patribus in curiam introirent. *Macrobius libro primo de Saturnalibus capite 6. Agellius libro primo, capite 27. noct. Attic.*

B. Lucii Syllæ fælicis, si non habuisset vxorem, Metella coniux palam erat impudica, & quia nouissimi mala nostra discimus, id Athenis cantabatur, & Sylla ignorabat, secretaque domus suæ primum hostium conuitio didicit. *Hieronymus contra Iouinianum libro primo, capite vigesimo nono.*

SEIPSVM.

A. Aristoteles de semetipso in neutram partem loqui debere prædicat, quoniam laudare se vani, vituperare stulti esset. *Valerius lib. 7. cap. 2.*

SEMIRAMIS.

A. Vt posset Semiramis regnare post virum Ninum nupsit proprio filio, & ex eo filium genuit qui Babyloniam ampliauit. Prætextu inter parentes & filios nulla delata reuerentia naturæ de coniugiis appetendis, vt cuique libitum esset, liberum fieret. *Iustinus libro* 1.

B. Cum ei circa cultum capitis sui occupatæ nunciatum esset Babyloniam defecisse, altera parte crinium adhuc soluta protinus ad eam expugnandam cucurrit, nec prius decorem capillorum in ordinem, quam totam vrbem in potesta-

testatem suam redegit, quo circa statua ei Babylone posita est in illo habitu. *Valerius lib. 9. cap 3. in fine.*

SENECA.

A. CVm Seneca magister Neronis ab ipso præmium sui laboris expeteret, respondit: Magister oportet te mori, quia te viuẽte non possum quiescere. Sicut enim puer te timere cõsueui, sic adhuc timeo. Cui dixit Seneca: Si me mori necesse est, saltem mihi cõcede, vt quod volo eligam mihi genus mortis. Cui Nero: Festinus eligas, tamen mori ne differas. Tunc balneo in aqua facto in vtroq; brachio minui se fecit, & sic nimio sanguinis fluxu, vitam finiuit *In aurea legenda de beato Petro Apostolo. De Seneca morte consule Tacitum lib. 15. annalium.*

SENECTVS.

A. MIhi senum collocutio semper amabilis esse solet. *Greg. in Dialog. lib. 1. cap. 10.*

B. Nisi consilium esset & ratio in senibus, non summum consilium maiores nostri appellassent Senatum. Quod si audire vultis externa, maximas Respublicas ab adolescentibus labefactatas, à senibus sustentatas & institutas reperietis. *Et infra.* Temeritas est florentis ætatis, prudentia senectutis. *Tullius in lib. de senectute.*

C. Sophocles ad summam senectutem tragædias fecit, ob quod studium cum rem familiarem negligere videretur à filiis in iudicium vocat⁹ est, vt sicut nostro more male rem gerentibus patribus bona interdici solent, sic illum quasi desipientem à re familiari remouerẽt iudices. Tunc dicitur senex eam fabulam quam proxime scripserat. Oedipũ Coloneum recitasse iudicibus, & quæsisse num illud carmen desipientis videretur? Quo recitato sententiis iudicum est liberatus. *Ibidem, & Val. Max. libr. octauo, capite 7. & libro 9. capite duodecimo.*

D. Pisistrato Tyranno, à Solone quærenti qua spe fretus sibi tam audacter obsisteret, respondisse dicitur senectute. *Tullius lib. de senectute.*

E. Senectuti iuuẽtus ita olim apud Romanos debitum honorem reddebat, tanquam communes Patres senes essent. Quo circa iuuenes, Senatus die, vtiq; aliquem ex patribus conscriptis, aut propinquum, aut paternum amicum ad

curiam deducebant, affixique valuis expectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur. Quia voluntaria statione, & corpora, & animos ad publica officia impigre sustinenda roborabant, breuique processu in lucem virtutum suarum verecundia, & laboris meditatione ipsi doctiores eunt. *Val lib.2.cap.1. Ouid Fast.5. Agellius lib.2.cap.15.*

F. Inuitati ad cænam iuuenes, quærebant quinam essent conuiuio interfuturi, ne senioris aduentum discubitu præcurrerent, sublataque mensa priores consurgere & abire patiebantur. *Ibidem.*

G. Maiores natu in conuiuiis ad tibias egregia opera superiorum carmine comprehensa pangebant ad iuuenum excitandos animos. *Ibidem, & Tullius Tusc.1. & 4.*

H. Athenis quidam vltimæ senectutis cum in theatrum venisset, eumque nemo sessum reciperet, ad Lacedæmoniorum legatos forte peruenit, qui homines ætate moti, eius canos & annos assurgendi officio venerati sunt, sedemque inter ipsos in honoratissimo loco dederunt. Quod vbi populus fieri aspexit, plausu maximo alienæ vrbis verecundiã comprobauit. Ferunt tum vnum ex Lacedæmoniis dixisse. Ergo Athenienses quid sit rectum, sciunt, sed id facere negligunt. *Valerius lib.4.cap.5. Cicero in Catone.*

I. M. Castritius cum Placentiæ magistratum gereret. Cn. Carbone Consule iubente decretum fieri, quo sibi obsides à Placẽtinis darẽtur, nec ei obtẽperauit, nec viribus cessit, nec & dicenti multos se gladios habere, respondit. Et ego annos. Obstupuerunt tot legiones, tot robustas senectutis reliquias intuentes. Carbonis quoq; ira in seipsa collapsa est *Idem Valer lib.6.cap. 2. Liuius lib.84.*

K. Cæsellius vir iuris ciuilis peritus, cum multa de temporibus Cæsaris liberius loqueretur, amicique ne id faceret, monerent, duas res quæ hominibus amarissimæ videntur, magnam sibi licentiam præbere respondit, senectutem & orbitatem *Idem Valer lib.6.capite 2.*

L. Gorgias Leontinus Isocratis & complurium magni nominis virorum præceptor sua sententia fidelissimus. Cum enim centesimũ septimũ annum ageret, interrogatus quare tam diu vellet viuere, quia nihil, inquit, habeo quo meã senectutem accusem. Quid isto tractu ætatis aut longius, aut beatius? Iam alterum seculum ingressus, nec in hoc querelam vllam inuenit, nec in illo reliquit. *Idem libro 8. capite*

capite 13. Cicero *in* Catone, *Quinctilianus libro 7. capite 1. Plinius libro 7. histor. capit. 48.*

M. Arcatonius Gaditanus tam diu regnauit quam diu ad sacietatem vixisse abunde foret septuaginta, alias octoginta patriam rexit, cum ad imperium quadraginta annos natus accessisset. *Ibidem Val. & Tullius in Catone. Plinius lib. 7. capite 48. Herodot. libro 3.*

N. Hellanichus ait, quosdam in gente Epiorum, quæ est pars Ætholiæ, ducentos explere annos, eisque subscribit Damasthes, hoc amplius affirmans, Litorium quendam ex his maximarum virium trecentesimum annum cumulasse. *Ibidem & Plin* 7. *capite* 48.

O. Dantho quingentis annis vixit. *Idem Valer. & Plinius.*

SENTENTIA.

Vide Ambrosius.

SEPVLCHRVM DOMINI.

A. Ecclesia S. Sepulchri, capax ædificata est à Constantino magno, nullam vnquam ab inimicis fidei tulit iniuriã, metu, vt coniicio, ignis cœlestis, qui quot annis in vigilia Paschæ lampadibus repentè serenus refulget. Quod miraculum quando incæpit, vel si ante tempora Paganorum fuerit, non scitur. *In Specul. hist. lib. 26. cap.* 102.

SEPVLTVRA.

A. CVm grauia peccata non deprimunt, prodest mortuis, si in ecclesiis sepeliantur, quod eorum proximi quoties suorum sepulchra aspiciunt, pro eis preces effundunt Aliorum reorum corpora magis ad eorum damnationem in ecclesiis ponuntur. *Et infra.* Valeriano Patritio in Brixia defuncto Episcopus eiusdem, arrepto pretio locum in Ecclesia præbuit, qui vsque ad senectutem leuis ac lubricus fuerat, modumque prauitati ponere contempserat. Nocte qua sepultus est, Sanctus Faustinus martyr, in cuius Ecclesia corpus illius fuerat humatum, custodi suo apparuit dicens: Vade & dic Episcopo, vt proiiciat hinc fœtentes carnes quas hic posuit, quia si non fecerit, die trigesimo morietur. Custos vero Episcopo timuit confiteri, & trigesimo die Episcopus mortuus est. In Genuensi quoque vrbe Valentinus quidam defunctus est vir, lubricus & leuis,

lenis, cuius corpus in Ecclesia sancti Syri martyris sepultum est. Nocte media factæ sunt voces, ac si quis violenter de Ecclesia raperetur foras. Ad quas voces cucurrerunt custodes, & viderunt duos teterrimos spiritus qui Valentinum ab Ecclesia extrahebant. Qui territi reuersi sunt. Mane facto aperientes eius sepulturam non inuenerunt eius corpus. Cumque extra ecclesiam quærerent, inuenerunt in sepuchro alio positum ligatis pedibus Ex qua re Petre collige, quia quos peccata grauia premunt, si in sacro sepeliri se faciant, restat, vt & de sua præsumptione iudicentur, sed & culpa temeritatis accuset, *Gregorius in dialog. libro quarto, capitulis* 50. 54. *&* 55.

Dicebat senex qui & dignus Episcopus factus est Oxirinthi. Visum est mihi aliquando intrare in interiorem eremum, vt viderem si forte inuenirem aliquem Christo seruientem. Et perambulans desertum inueni tugurium & arborem palmæ, & virum stantem, cuius capilli erant pro indumento. Ego autem dixi ei: Obsecro te edissere mihi, quomodo huc aduenisti? At ille plorans cæpit mihi dicere: Episcopus eram, & persecutione facta multis illatis mihi supplicijs, cum iam tormenta ferre non possem, sacrificaui. In me vero deinde reuersus agnoui iniquitatem meam, & dedi me ad moriendum in hanc eremum, & sum degens hic annis 49. Dominus vero te misit, vt funeri tradas corpus meum. Cũ hæc dixisset, statim extendens manus & pedes vitæ finem fecit. Dissoluta ergo tunica mea, ego dimidiam mihi tenui, & dimidiam inuoluta sancto eius corpusculo recondidi in terram. *In vitis Patrum lib.* 10. *part.* 5.

Mos est Ægyptijs nobilium & præcipue martyrum corpora linteamine quidem inuoluere, terra vero non abscondere, sed super lectulos domi posita reseruare. *Et infra.*. Hoc vitium circa defunctos Ægypti, etiamsi sancta essent corpora, coarguebat Antonius dicens: Quid maius corpore potest esse Dominico? & hoc humo conditum est. Hæc iusta persuasio multorum cordibus insitum euulsit errorem, & repositis in terram cadaueribus Deo gratias pro bono magisterio retulerunt. Post paucos vero menses vocatis ad se duobus fratribus ait. Ego quidem filioli Patrum gradior viam, si qua autem mei vobis

cura si qua patris memoria est, nullus ad Ægyptum meas perferat reliquias, ne vano corpus honore seruetur, ne vi tuperato (vt nostis) à me ritu etiam circa me seruentur obsequia. Vos ergo me humo tegite, & nemo præter vos locum tumuli nouerit. Vestimentorum autem meorum ista sit diuisio Melotem & pallium tritum cui superiaceo Athanasio Episcopo date, quod ipse mihi nouum detulerat, Serapion Episcopus aliam accipiet melotem, vos cilicinum habetote vestimentum. Seruauerunt illi mandata, & nemo vsque ad hanc diem præter eos vbi sit conditus nouit. *Athanasius in vita Sancti Antonij*

D. Refert Paulus Historiographus Longobardorũ, quod quidam eorum Rex, iuxta Ecclesiam Sancti Ioannis Baptistę cum multo ornatu sepultus fuit. Quidam vero cupiditate illectus, nocte illinc abstulit vniuersa, cui Ioannes apparens dixit. Cur ausus fuisti tangere mihi commissum? Ecclesiam meam de cætero ingredi non valebis. Quod euenit. Nam quando volebat eam intrare, quasi à valido pugile guttur eius feriebatur, & sic subito retro ruebat. *In aurea legenda de* S. *Ioanne Bap.*

E. Cum Sanctus Gregorius Turonensis Archiepiscopus moreretur, in tali statu, vel loco sepelire se fecit, vt semper omnium pedibus conculcaretur. Sed grex sancti Martini eum de loco leuauit, & edito pulchro mausoleo ad læuam S. sepulchri reuerenter collocauit. *Ex gestis eius apud Surium* 17. *Nouembris c. vltimo.*

F. Quidam dux Normanniæ Richardus nomine post 18. annos sui ducatus moriturus iussit se sepeliri ante ostium Ecclesiæ cuiusdam monasterij, vt ab omnibus conculcaretur & super se plueret, quem postea Abbas illius monasterij tulit & ante altare collocauit. *In speculo histor. lib. 26. cap. 16.*

G. Mos Iudæorum ob expensas funerum multos depauperauit. *In historia scholastica parte septima, capite vigesimo.*

H. Theodorus Cyrenensis, cum Lysimachus Rex iussisset eum crucifigi. Terribilis hæc sit, inquit, purpuratis, tuis, mea nihil interest, humi, an sublime putrescam. *Valerius lib. 6. c. 2. Seneca de Tranquill. Tullius Tuscul. primo & quinto.*

SERMO.

APplicuerunt fratres ad Abbatem fælicem habentem secum aliquos sæculares, & rogauerunt eum vt diceret eis sermonem. Senex autem tacebat. Illis autem diu rogantibus dixit. Vultis audire sermonem? Qui responderunt: Etiam pater. Dixit ergo senex: Modo non est sermo, quando autem rogabantur seniores & faciebant fratres quæ dicebant, eis tribuebat Deus quomodo loquerentur, nunc autem, quando interrogant quidem & non faciunt, abstulit Deus gratiam à senibus, vt non inueniant quid loquantur. Quæ cum audissent fratres dixerunt: Ora pro nobis pater. *In vitis Patrum libr. 3. part. 3.* A.

Dixit Abbas Pastor. Natura aquæ mollis est, sed lapidis dura, & si vas aqua plenum pendeat super lapidem, ex qua stillans assidue gutta cadat in lapidem, perforat eum. Ita sermo diuinus leuis est, & cor nostrum durum. Cum audit ergo homo frequenter diuinum sermonem, aperitur cor eius ad timendum Deum. *Ibidem libro decimo octauo, parte 3.* B.

Cum Socrates Græcus Orator in conuiuio rogaretur, vt aliquid medium de eloquentiæ suæ fonte proferret, dixit: Ego non calleo quæ ego calleo, nec loco præsenti sunt apta, nec tempori. *Ioannes Galensis de Vita Philosophorum.* C.

SERPENS.

ÆNeum serpentem propter facti memoriam reseruatum, cum postea populus errãs vt idolum colere cœpisset, Ezechias Rex contriuit. *Augustinus de ciuitate Dei lib. 10. cap. 8.* A. 4 *Reg.* 18 *Vers.* 4.

SERVITIVM.

VEnerunt quandoque senes quidam in Scythi, & erat cum eis Abbas Ioannes Nanus. Et dum comederent, surrexit quidam presbyter, vt daret per singulos paruum vas aquæ ad bibendum, & nemo vo- A.

luit ab eo accipere, nisi solus Ioannes breuis. Mirantes vero cæteri dixerunt: Quomodo tu cum sis omnium minor præsumpsisti vti ministerio senis & magni? Dixitque eis: Ego quando surgo dare aquam, gaudeo si omnes biberint, vt mercedem acquiram, nunc ergo ego propterea suscepi, vt faciam eum inuenire mercedem, ne & forte contristetur nullo suscipiente. Hæc cum dixisset, admirati sunt de discretione eius. *In Vitis Patrum libro decimo, parte tertia.*

SERVVS.

A. C. Marium seruus suus vt Syllanæ crudelitatis expertem faceret, gladio traiectum interemit, cum magna præmia proposita sibi videret, si eum victoribus tradidisset. Tunc enim Mario non vita sed mors in beneficio reposita erat. *Valerius lib.6.c.8. Plut in Mario Liuius lib.*88. *Orosius lib.5.c.*21.

B. Cum C. Plotius Plancus à Triumviris proscriptus in regione Salermitana lateret, delicatiore vitæ genere & odore vnguenti occultam salutis custodiam detexit. Istis enim vestigijs, eorum qui miseros persequebantur, sagax inducta cura, abditum fugæ eius cubile odorata est, à quibus comprehensi serui latentes, multumque ac diu torti, negabant se scire vbi Dominus esset. Non sustinuit deinde Plancus tam fideles seruos vltra cruciari, sed iugulum gladijs militum obiecit. *Ibidem* V*alerius &* P*linius lib.*3.*c.*3.*Solinus c.*48.

C. Vrbinij Panopionis seruus tam admirabilis fidei fuit, vt cum ad Dominum occidendum milites venisse sensisset, mutata cum eo veste, permutato etiam annulo, illum postico clam emisit, & se in cubiculum recepit, & vt Ponopionem occidi passus est. *Ibidem Valer. & Appian. bel. Ciuil.*4 *Macrob. Satur.*1.*c.*11.

SERVITVS.

A. DEmosthenes dedecus seruitutis voluntaria morte declinat. *Orosius de orbe & situ mundi lib.*2.

SICILIA.

A. SIcilia ab initio patria Cyclopum, & nutrix Tyrannorum fuit, sæpe etiam captiua seruorum, quorum primi

cum his

carnibus hominum, medij cruciatibus, postremi mortibus hominum pascebantur. *Orosius libro secundo, capite decimo quarto.*

Salustius dicit Italiæ coniunctam fuisse Siciliam. sed B. medium spatium impetu maris diuisum, & per angustiam scissum. *Plinius libr. 1. c.* 8.

SILENTIVM.

Vidimus S. virum Theonem solitarium qui dicebatur A. annis triginta silentium habuisse. Huic cum nocte latrones superuenissent, ita oratione eos vinxit, vt foribus eius affixi mouere se non possent. Mane vero cum turbæ viderent ad ianuas eius latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerum necessitate coactus vnum eis solum loquutus est verbum. Sinite, inquit, illos abire illæsos, alioqui à me gratia refugit sanitatum. Latrones hæc videntes, pænitentiam egerunt. *In Vitis Patrum de S. Theone.*

Quadam nocte cum pastores equorum monasterij B. Cluniacensis obdormissent, & frater quidam nomine Codesfredus peruigil oraret, fur adfuit, raptumque equũ ascendit. Prædictus vero frater maluit equum perdere, quam silentium rumpere. Abijt autem & tactu vnum de pastoribus excitauit, eique quod contigerat signo ostendit. Facto ergo mane viderunt eminus furem v[illegible]o in loco affixum super equum sedere, quem Patri Odoni vinctum miserunt, statimque 5 solidos argenteos dari præcepit, dicens iniustum esse eum absque mercede dimitti, eo quod per totius noctis spatium multum sustinuisset laborem. *In gestis S. Odonis apud Surium* N*ouemb.* 18. *lib. 2. c.* 8. *Vita ipsius.*

Tempore quo sæua gens Normannorum, Pictauorum C. & Turonum fines vastabat, duo fratres ex Cluniaco, Turones mittebantur. Qui dum irent, & in quendam locum quietis gratia diuertissent, ab ijsdem nocte capti sunt, & capere quidem & ligare eos potuerunt, sed eorum silentium rumpere nequiuerunt. Mane vero cum ad locum constitutum venissent, vt erant ligati in terra se prostrauerunt, vt peracto psalmorum cursu, silentio finem imponerent. Nondum oratione completa, pars reliqua Norman

norum venit, quorum dux cernens fratres in terra iacere, auditoque quod illi nullo modo possent eos loqui facere, barbarus immanitate tumidus velut ad feriendum inclinato conto irruit super eos. At illi, vt erant animo constantes, ita permanserunt, immobiles, quod fiebat iure, & obseruantia sanctæ regulæ, sub qua mori cupiebant & viuere. Post narratur quomodo liberati miraculose sint. *Ibidem capite nono, & Vincentius libro 24. capite 80.*

D. S. Maria de Ognyes in tantum turbam & strepitum fugiebat, & silentium diligebat, quod aliquo tempore à festo S. Crucis vsque ad Pascha fere nullum verbum proferendo, silentium tenuit, quod Deus adeo acceptauit, vt Spiritu sancto reuelante propter hoc super omnia, absque purgatorio euolaret, obtinuit. *Iacobus de Vitriaco.*

SIMILITVDO.

A. S. Medardus & Gildardus Fratres vterini, vno die nati, vno die Episcopi consecrati, vno die mortui sunt *In aurea legenda de S. Pelagio. Sigeb in Chro. anno Domini* 575. *Medardus primus Episcopus Nouionensis: Gildardus Rotomagensis decimus quintus, vt ex tabulis Democharis constat.*

B. Temporib. Pipini Regis Francorũ orti sunt duo pueri miro modo consimiles, vnus ex Comite Alunnensi, & alter ex milite Bericano. Qui cum à parentibus baptismi causa Romam deferrentur, in Luca vrbe se inuicem inuenerunt, & societate inita, tanta inter paruulos erat voluntatis identitas, vt vnus sine alio nollet cibum sumere, nec in alio cubiculo requiescere. Oblati ergo S. Papæ Deusdedit, ab eo sunt baptizati, qui filio Comitis nomen imposuit, Amelius, & alteri, Amicus. In tantum autem similes extiterunt, quod vnus ab alio discerni non poterat, & semper se dilexerunt mutuo. Tandem in bello Caroli Regis Franciæ contra Desiderium Regem Longobardorum ambo mortui sunt. Quos enim Deus vnanimi concordia in vita coniunxit, in morte quoque non voluit separare. Cum autem sepulti essent in duobus sarcophagis, & duabus ecclesiis, diuina dispositione inuen-

inuentum est corpus Amelij cum sarcophago, iuxta sarcophagum Amici in eadem Ecclesia. *In spec. hist. lib. 24. cap. 16.*

C. Quidam natione Iudæus in Sydoniorum oppido educatus, similis Alexandro Herodis filio, quem & pater interemerat, in Iudæam venit, instinctu cuiusdam liberti Herodis, asserentis sibi regnum deberi, tum quia maior filius Herodis, tum quia ex parte matris suæ Mariamnes, eum contingebat. Cumque plures Iudæorum sequaces haberet, Romam quoque profectus est. Igitur Iudæi Romæ degentes visendi eius studio circumfluebant, sciscitatusque qualiter viueret, aiebat, lictores miseratos fratrum, alios similes eis morti subiecisse, Aristobulum fratrem adhuc viuentem in Creta in Cypro latere. Sed Cæsar optime vultum Alexandri, quem dum Romæ studeret, amasium habuerat, compertum habens, fallaciam similitudinis aduertit, misitque Ladum, qui & Alexandrum bene cognosceret, vt ad se Iuuenem adduceret, vitam ipsi pollicens, si tantæ fraudis prodidisset authorem. Cumque ille confessus esset, se talia simulasse ad quæstum, risit Cæsar, suasoremque eius iussit interfici, falsumque Alexandrum numero remigum inseruit. *Hist. scholast. parte septima, cap. 35. Ioseph. antiq. Iudaic. libr. 17. cap 14.*

D. Magno Pompeio Ninius ingenuæ stirpis, & Publicius Libertinus ita similes fuerunt, vt permutato statu, & Pompeius in illis, & illi in Pompeio salutari possent. *Valerius lib. 9 capite decimo quarto. Solinus cap. 5. Plinius libro 7. hist. cap. 12.*

E. Regi Antiocho vnus regiæ stirpis nomine Artemon similis fuisse traditur, quem Laodice vxor Antiochi, interfecto viro veneno, dissimulandi sceleris gratia in lectulo quasi ægrum Regem collocauit, admissumque vniuersum populum, & sermone eius, & vultu consimili fefellit. *Ibidem Valer. Plin. Solinus.*

F. Ille quem in Sicilia prætoris admodum consimilem fuisse constat, petulantis animi fuit. Proconsule enim dicente, mirari se, quare sibi tam similis esset, cum pater suus nunquam in eam prouinciam accessisset, at meus, inquit, Romam accessit. Ioco namque lacessitam matris suæ pudicitiam, inuicem suspicione in matrem

trem

trem eius reiecta, audacius quam virgis & securibus subiecto conueniebat, vltus est. *Ibidem Valerius, Plinius, Solinus.*

G. Anthonio iam Triumviro Toranus quidam eximios forma pueros velut geminos ccc. sextertijs vendidit, quorum alterum de Transalpina Gallia, alium ex Asia comparauerat. *Solinus de mirabilibus mundi 2. capit.*

SIMONIA.

A. HEnrici Imperatoris tempore tantum schisma in Ecclesia fuit, vt tres in summos Pontifices electi essent. A quodam tamen presbytero Gratiano data magna pecunia cesserunt eidem, ac ipse Papatum obtinuit. At Henricus dum pro sedando in schismate Romam pergeret, Gratianus ei obuians coronam auream sibi obtulit, vt ipsum haberet sibi propitium. Ille autem cuncta dissimulans Synodo conuocata, Gratianum de simonia conuicit, & alium subrogauit. Alibi tamen legitur quod cum prædictus presbyter simplicitate ductus Pontificatum per pecuniam sibi acquisierit, vt schismati obuiaret, ipse postea suum cognoscens errorem seipsum suadente Imperatore deposuit. *In aurea legenda sub titulo de sancto Pelagio Papa.*

B. Hildebrandus prius Prior Cluniacensis, post Papa, dum in minoribus constitutus, legatione fungeretur apud Lugdunum, Archiepiscopum Ebroicensem de simonia miraculose conuicit. Nam dum ille omnes suos accusatores corrūperet, & conuinci non posset, Legatus, vt gloria Patri & filio, & spiritui sancto, diceret, imperauit. Ille autem gloria patri & filio, expedite dicebat, spiritui vero sancto, dicere non poterat, quia in spiritum sanctum peccauerat. Mox vt depositus est, post confessionem clare spiritum sanctum nominauit. *Ibidem & Petrus Damianus epist lib. 1 epist. 9.*

C. Instante electione de Abbate in monasterio sancti Dionysij in Francia ad eam aspirans præpositus obtulit Philippo Regi quingentas libras, vt ipsius partem fouere dignaretur. Cui Rex nihil promittens, sed ex muneris perceptione spē dans, pecuniā fecit tradi Camerario suo.

Simi-

Similiter fecit Cellerarius de hoc nihil ſciens, & Theſaurarius ſimiliter. Die ergo ad eligendum ſtatuta, Rege in Capitulo exiſtente, tribus illis firmiter expectantibus, vidit Rex in angulo Capituli quendam monachum ſimplicem, quem vocans, eum Abbatem conſtituit. Illo autem fortiter ſe excuſante, & allegante multa, & inter cætera, dicente Abbatiam eſſe obligatam, & ipſum pauperem, Rex ſubridens reſpondit: Ego ſtatim mille & quingentas libras vobis do, & ſi indigueritis, accommodabo vobis. Sicque Simoniaci fuerunt confuſi. *Cæſarius in Dialogis miraculorum lib. 6. capite decimo quarto.*

D. Anno tertio Henrici primi Imperatoris, Hungaris Franciam, Alemaniam, Saxoniamque depopulantibus, iuxta vrbem Meresburch congreſſus, vouens Deo pro adipiſcenda victoria ſe hæreſim Simoniacam de regno ſuo eradicaturum, eos vſque ad internecionem pæne deleuit. *In ſpec. hiſt. lib. 25. c. 63.*

E. Henricus tertius tempore Conradi Patris ſui, à quodam clerico fiſtulam tulit argenteam, qua queri ludentes aquam iaculantur, pactus ei epiſcopatum, cum foret Imperator. Adultus repetenti pollicitum impigre dedit. Non poſt multo, aſpero morbo correptus decubuit, & triduo ſine ſenſu & mutus iacuit. Conualeſcens autem accitum Epiſcopum ſententia concilij depoſuit, confeſſus ſe toto illo triduo dæmones vidiſſe, flammam in ſe per fiſtulam iaculantes adeo pertinacem, vt noſter ignis reſpectu illius, iocus putetur. *Ibidem libro vigeſimo ſexto, cap 19.*

F. Regnante Rogerio Siculo contigit vacare ſedem Auellanam. Præſidebat autem Campaniæ, Apuliæ, & Calabriæ Robertus dicti Regis Cancellarius vir ſtrenuus & facundus, ad quem accedentes viri tres, Abbas quidam, alter Archidiaconus, tertius præpoſitus Regis, fratris ſui clerici cauſam agens, ſinguli clam pro dicto epiſcopatu grandem pecuniam obtulerant. Conuentum eſt cum vno quoque ſeorſum, de pretio & ſolutione implenda fideiuſſoribus datis. Cum ergo ad diem electioni præfixum, Epiſcopi & multæ venerabiles perſonæ conueniſſent, præfatus Cancellarius competitorum cauſas, & conuentiones expoſuit, dicens, ſe exinde ex Epiſcoporum ſenten-

tia processurum. Damnatis ergo Simoniacis, pauper monachus & totius rei ignarus canonice electus & introductus est. Illi tamen coacti sunt soluere, id in quo se obligauerant vsque ad vltimum quadrantem. *In Policratico lib. 7. c. 19.*

G. S Gregorius testatur, quia pestilentiæ, & fames, & cætera mala proueniunt ex eo, quod honores Ecclesiæ ad pretium, vel humanam gratiam conferuntur. *Eodem libro cap. 20.*

H. Valerius Gracchus procurator Iudææ, palam vendebat sacerdotij principatum, *part. 7. capite vigesimo nono, scholast. hist.*

SIMVLATIO.

A. ANno Domini 1225. quidam se fingens esse Balduinum Comitem Flandriæ, & Imperatorem Constantinopolitanum, venit in Flandriam in habitu peregrino. Fauent ei multi in Flandria, eo quod multa intersignia dicebat, resistentes viriliter debellabat. Non multo post, comperta eius fraude à Rege Francorum, apud Peronam licentiauit eum Rex à toto regno suo. Ipse vero cum paucis abscesit. Cito post in quadam taberna capitur, & traditur Comitissæ Flandriæ, quæ post varias pænas fecit eum suspendi. *Vincentius in specul histor. libro trigesimo primo, capite duodecimo. Iperius Abbas S. Bertini in Chronico, qui illum pseudocomitem vocat Bertrandum Rainsun.*

B. Repertus est qui se diceret esse Q. Sertorij filium, quem vt agnosceret vxor eius, nulla vi compelli potuit. *Valerius lib. 9. c. 16.*

C. Cæsar barbarum quendam ob eximiam similitudinem Cappadociæ regnum affectantem, vt ei caput demeretur, fecit. *Idem lib. 9. c. vltimo in fine.*

SIMPLICITAS.

A. NObilis quidam Castellanus pecora & armenta cuiusdam monasterij ordinis Cisterciensis frequenter rapere consueuerat, & sæpe per Abbatem & alios rogatus non desistebat. Cum ergo quadam die magnam partem

tem

tem armenti rapuisset, Abbas ad eum monachum valde simplicem misit, præcipiens illi, vt quidquid de rapina illa rehabere posset, reciperet. Veniens ergo hora prandij ad castrum, nuntiumque suum faciens, respondit miles: Domine, vos prius nobiscum comedetis, & postea vobis respondeo. Sedens ergo in mensa cum alijs, ministratasque ei carnes sicut alijs abundanter, sciens esse de pecoribus monasterij comedit copiose, vidente hoc milite & vxore. Facto prandio, eo vocato secrete dixit: Cum monachi non comedant carnes, quare eas hodie comedistis? Cui monachus in simplicitate dixit: Obedientia me coegit. Nam Abbas meus præcepit mihi quod de pecoribus raptis à vobis reciperem, quidquid possem. Sciebam enim carnes mihi appositas esse de pecoribus nostris. Hoc audito miles de monachi simplicitate ædificatus, iussit ei omnia reddi, promittens, quod de cætero, monasterio non noceret. *Cæsarius in dialog. mirac. libr. 6. cap. 2.*

SINGVLARITAS.

A. FRater quidam abstinens à cibis venit ad quendam senem. Oportuno autem superuenerant illuc & alij peregrini: Et cum sedissent manducare, frater ille posuit sibi cicer infusum & manducabat. Et cum surrexissent, tulit eum senex secreto & dixit ei: Frater si venis ad aliquẽ, noli illic ostendere conuersationem tuam, si autem conuersationem tuam tenere vis, sede in cella tua, & nusquã exeas. Ille autem verbis senis acquiescens, factus est communis vitæ. *Eodem lib. parte 8.*

SITIS.

A. IN ipso feruenti meridie siti valde accensus veni ad S. Macarium, & aquam vt biberem postulaui. At ille: Vmbra inquit, tibi sufficiat. *Verba sunt Abbatis Euagrii in libro suo actuali ex hist. tripartita, libro octauo, capite primo.*

B. Dipsades, quæ latine situlæ dicuntur, quia perimunt hominem siti, adeo paruæ sunt, vt cum calcantur, vix videantur, quarum venenum ante extinguit, quam sentiatur,

tiatur, nec tristitiam sentit moriturus. *In hist. scholast. super Deuteron. de Dilectione Dei.*

SOCIETAS.

A. DIxit quidam Patrum: Si manserit operarius in loco vbi non sunt operarij non potest proficere, hæc est enim virtus operarij certare vt ab opere non minuatur, nam & piger si manserit cum operario proficit, etsi non proficit, non tamen descendit inferius. *In vitis Patrum lib. 18. part. 8.*

B. Dixit Abbas Pastor, quia interrogauit quidam Abbatem Paysionem, dicens: Quid faciam animæ meæ quia insensibilis facta est, & non timet Deum. Et dixit ei: Vade & iungere homini timenti Deum, & cum illi adhæseris, doceberis & tu timere Deum. *Ibid. libro vndecimo, parte 2.*

C. Duo fratres ibant per viam, vnus sapiens, & alter stultus. Venientes vero ad quoddam biuium vbi erat vna via delectabilis, & altera aspera, voluit fatuus per viam delectabilem ire, Sapiens vero dixit: Et si illa via sit delectabilis, tamen ducit ad malum hospitium, alia licet sit aspera, ad bonum. Fatuus autem posuit se in delectabili via, quem sapiens nolens relinquere, sequutus est inuitus. Qui pergentes inciderunt in latrones qui eos incarcerauerunt. Postea Rex iussit omnes incarceratos adduci ad se. Inter alios isti adducti contenderunt coram Rege, nam sapiens conquerebatur de fatuo, quod de via noluit ei cedere, fatuus vero de sapiente, qui sequutus eum fuerat, cum sciret eum fatuum. Tunc data sententia iussit vtrumque suspendi, fatuum quia sapienti non credidit, sapientem quia fatuum est sequutus. *Humbertus in libro de dono timoris.*

SOCRATES.

A. STare Socrates solitus erat pertinaci statu perdius & pernox immobilis ijsdem vestigijs & ore atque oculis in eundem locum directis. *Agellius libro secundo, capite primo.*

Legitur

Legitur in quadam epistola Senecæ, quod Socrates positus in carcere fugere noluit. B.

Gloriosa fugiebat, dicebatque semper se nil scire, commentator super primum Ethicorum. *Laertius.* C.

Tantæ eum temperantiæ fuisse traditum est, vt omnia fere vitæ suæ tempora valetudine inoffensa vixerit. *Agellius noctium atticarum lib.* 2. c. 1. D.

Prouerbia eius fuisse dicuntur. Oriente sole conuiuium cogitandum est. Age sic alienum, vt tuum non obliuiscaris negotium. Velox consilium sequitur pænitentia. Amicus raro requiritur, cito amittitur. *Ioannes Galensis de dictis Philosophorum.* E.

Cum hospites suos satis tenui cæna suscipere pararet, & amicus eius hoc intimaret ei, respondit: Si boni sunt, æquanimiter ferent, si mali, non curandum. *Ibidem.* F.

SOCRVS.

IN Lepti vrbe semibarbara moris est, vt nurus altera die socrum mutuam ollam postulet, cui illa statim negat, vt sciat illud verum esse Terentij, quod consulto ambigue extulit, quid est hoc? omnes socrus, oderunt nurus. *Hieronymus contra Iouinianum libr.* 1. *cap.* 29 *in Terentiana hecyra.* A.

SODOMA.

OMnes Sodomitæ in toto mundo in nocte Natalis Domini, extincti sunt, sicut dicit Hieronymus super illud Esaiæ lux orta est eis, & hoc fecit Christus vt omnes eradicaret, ne in natura quam assumpserat, tanta de cætero immunditia inueniretur. *In aurea legenda de Natiuitate Domini.* A.

SOLITVDO.

FRater quidam interrogauit senem dicens: Quid faciam, quia cogitatio non me dimittit vna hora sedere in cella mea? Dixit ei senex: Fili reuertere in cellam & sede laborans manibus tuis, & ora Deum iugiter, & iacta cogitatum tuum in Domino, & non te quis seducat exinde A.

inde ire. Et dicebat: Quidā adolescens factus monachus cœpit quotidie ieiunare, & semel in hebdomada comedere. Quod videns Abbas mirabatur, & benedicebat Deum. Contigit autem post aliquod tempus cœpit frater ille supplicare Abbati suo dicens: Rogo te, vt dimittas me in eremum. Dicit ei Abbas: Non potes talem perferre laborem. Ille autem cœpit magis rogare, vt permitteret. Videns autem, quia eum tenere non poterat, facta oratione eum dimisit. Deinde narratur, qualiter post sex annos seductus à diabolo exiuit eremum, & incidens in fornicationem impœnitens mansit in seculo. *In Vitis Patrum lib. 7. part. 3.*

B. Interrogauit Abbas Longinus Abbatem Lucium dicens: Dispositum meum est, vt declinem hominum aspectus. Et respondit Lucius: Nisi prius correxeris vitam tuā inter alios conuersando, nec solus habitans corrigere te præualebis. *Ibidem lib.* 10. *part.* 4.

C. Frater quidam renuncians mundo statim reclusit se dicens. Solitarius volo esse. Audientes vicini seniores venerunt & eiecerunt eum, & fecerunt circuire cellas fratrum & pœnitere coram singulis & dicere. Ignosce mihi quia non sum solitarius, sed initium monachi nuper assumpsi. *Eodem lib part.* 11.

D. Mihi aliquando cum tristitia conquerenti sancto Macario Alexandrino, quod variæ cogitationes animum meum conturbarent, dicentes, vade hinc quia nihil agere te cernis, respondit: Dic ipsis, propter Christum: parietes huius cellæ custodio *Heraclides in suo Paradiso.*

E. Solent nonnulli ita diuturno silentio solitudinis efferri, vt prorsus hominum consortia perhorrescant, & notabili mentis angore & euidentibus pusillanimitatis indicijs æstuent, quod ijs euenire consueuit, qui non perfecte in cœnobijs instituti nec excoctis prioribus vitijs ad solitariam se vitam immaturo desiderio transtulerunt. *Cassianus coll.* 19. *cap.* 20.

F. Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus est. *Hieronymus de Vita monachi.*

SOMNIVM.

A. NOnnunquam solet malus spiritus multa vera prædicere, vt ad extremum valeat animam ex vna falsi-

cate

tate illaqueare, sicut cuidam nostrum certum est nuper contigisse, qui dum somnia valde attenderet, ei per somnium longa huius vitæ spatia promissa sunt: Cumque multas pecunias pro longioris vitæ stipendijs collegisset, ita repente defunctus est, vt intactas relinqueret. *Gregorius in Dialog. libr.* 4. *c.* 58. *&* 59.

B. Carthaginensium Dux Amilcar, cum obsideret Syracusas, inter somnum exaudire se vocem credidit, nunciantem futurum, vt proxima die in ea vrbe cænaret: Lætus diuinitus promissa victoria exercitum pugnæ comparabat, in quo inter Siculos & Pænos orta dissensione, castris eius Syracusani subita irruptione oppressis, ipsum intra mænia vinctum pertraxerunt. Ita cænauit Syracusis captiuus, non victor. *Valerius lib.* 1. *c.* 7. *Tullius* 1. *Diuinat.*

C. Duo familiares Arcades iter vna facientes Megaram venerunt, quorum alter se ad hospitem contulit, alter in tabernam meritoriam diuertit. Is qui in hospitio erat, vidit in somnis comitem orantem, vt sibi Cauponis insidiis circumuento opem ferret, posse enim celeri eius accursu se periculo substrahi. Quo viso prosilijt, tabernamque petere conatus est, deinde pestifero fato propositum humanum damnauit, & somnum & lectum repetijt. Tunc idem ei saucius oblatus obsecrauit, vt quia vitæ suæ auxilium ferre neglexisset, neci saltem vltionem non negaret. Corpus enim suum à Caupone trucidatum, cũ maximo plaustro efferri ad portam stercore coopertum, tam constantibus familiaris precibus compulsus, statim ad portam cucurrit, & plaustrum comprehendit & Cauponẽ ad capitale supplicium perduxit. *Ibidem. Valer. & Tullius.*

D. Cum Poeta Simonides ad littus nauem appulisset, inhumatumque corpus iacens reperisset, & sepulturæ mãdasset, admonitus ab eo per somnium ne proximo die nauigaret, in terra remansit, qui inde soluerunt, fluctibus in conspectu eius obruti sunt *Valerius libr.* 1. *cap.* 7. *Cicero* 1. *Diuinat.*

E. Vir Dei Benedictus quis esset ei secundus ordinauit, & præposito monasterij in somnis apparuit, & singula loca, vbi quid ædificare debuissent, designauit. *Consule Gregorium in Dial. lib.* 2. *c.* 22.

F. *Epist. ad Eustoc. de cust. Vir.* Siue dormiat, siue vigilet, siue studeat, siue ambulet, quis fidelis iuxta Hieronymum, pingat in fronte Domini

mini crucem, quæ contra dæmones est virtutis insigne. Dormientes enim non solum in anima, sed etiam in corporibus vexant. Habui in scholis socium, qui me vidente & audiente, non solum facta, sed & dicta, & lectiones de die receptas dormiens recitabat, quod vt certus sui, vigilans non potuisset. *Cantipratanus libro de apibus. lib.* 2. *cap.* 57.

G. Causa somniorum est, quandoque dispositio corporis, vt homines frigidi sæpe somnient, quod sint in glacie, vel niue. Albertus commentator dicit, quod quidam somniauit, quod pix nigra fundebatur super pectus eius, & postea mane euomuit choleram nigram in magna quantitate.

SOMNVS.

A. ABbas Arsenius tota nocte vigilabat, quando volebat circa mane propter naturam dormire, dicebat. Veni serue male & dormiebat sedendo & statim surgebat. *In Vitis Patrum lib.* 4 *part.* 1.

B. Vidimus senem Midchetem nomine hanc à Deo gratiam precibus impetrasse, vt quotquot diebus ac noctib. agitaretur collatio spiritualis nunquam somno laxaretur, si quis vero verbum otiosum dixisset, in somnum protinus concidebat. *Cassianus de institutis monach. lib.* 5. *c.* 19.

C. Hic otiosarum fabularum diabolum esse authorem ac spiritualium collationum impugnatorem existere declarauit, ijs indicijs. Nam cum fratribus de rebus necessariis ac spiritualibus loqueretur, eosque videret lætheo sopore demergi, repente fabulam introduxit, ad cuius oblectationem cum eos euigilasse statim vidisset, ingemiscens ait: Nunc vsque de rebus cælestibus loquebamur, & omnium oculi sopore deprimebantur: at cum otiosa fabula est recitata omnes expergefacti sunt. Hinc perpendite, quod dæmon malis adgaudet, vel istam fouere, vel illam impugnare non desinit. *Idem eodem c.* 31.

SORTILEGIVM.

A. QVædam sortilega cum ad mortem infirmaretur, à filia sua monebatur, vt confiteretur, & sacramenta

peteret

peteret? Qua renuente, vocauit illa vicinas suas, vt ei hoc suaderent. Quibus monentibus respondit: Non moriar ita cito. Illis autem affirmantibus, illa subiunxit. Certa sum, quod non moriar ante quinque annos. Illis quomodo hoc sciret, quærentib. dixit: Hoc anno prima die Maij cuculus mihi respondebat quinque vicibus cantans cou cu, & ideo scio quia per quinque annos viuam, quæ satis cito post sine Sacerdote & sacramento mortua est. *Humbertus in lib. de dono timoris.*

SPECVLVM.

A. QVid viro cum speculo, nisi in eo casu quo illud Platonem gestasse testis est Flauianus, vt videret in eo, quantum peregrinatio, studij feruor, acumen temporis, processus ætatis de naturali statu mutassent faciei indicio, quæ bona & mala fidelissime protestatur? *Ioannes Saresb. in Polycratico lib.* 8.c.12.

STABILITAS.

A. DIcebat senex, quia antiqui non cito migrabant de loco ad locum, nisi forte pro tribus rebus, scil. si quis erat qui contristaretur aduersus eum, & satisfaciens ei per omnia non potuisset eum placare, aut si iterum contigisset vt à pluribus laudaretur, aut si in tentationem fornicationis incidisset. *In vitis Patrum libro septimo, parte quarta.*

B. Dicebant Patres: Si tibi contigerit tentatio in loco quo habitas, non deseras locum in tempore tentationis, quia quocumque perrexeris, te inueniet quod fugiebas, sed patiens esto, donec tentatio transeat, ne discessio tua alijs scandalum faciat, & ne forte eis qui circa locum habitant, tribulationem ingerat tua discessio. *Eodem libro part.* 4.

C. Dicit senex: Sicut arbor fructificare non potest si sæpius transferatur, si nec monachus sæpe migrans. *Ibi parte vigesima sexta.*

STVDIVM.

A. MVlier quædam indigens consilio Augustini venit ad eum, inuenitque studentem. Quem cum salutasset illa, nec eam respexit, nec respondit. Cogitans illa, quod

propter sanctitatem suam non vellet faciem mulieris aspicere, propius accessit, & negotium ei exposuit, sed nec tunc respondit, sicque tristis recessit. Altera die cum ille missam celebraret, & illa interesset, post eleuationem corporis Christi in spiritu rapta vidit se positam ante tribunal SS. Trinitatis, vbi vidit Augustinum facie inclinata de Trinitatis gloria attentissime & subtilissime disputantem, factaque est vox ad eam. Cum ad Augustinum iuisti, ille sic de SS. Trinitate disputabat, sed ad eum redeas, quia & eum clementem inuenies, & consilium salubre reperies. Quod & factum est. *In aurea legenda de eodem.*

B. Parisijs accidit, quod quidam discipulus magistro suo post mortem apparuit de die indutus cappa de pergameno, minutis literis conscripta. Cumque ab eo magister quæreret, quid cappa illa & literæ sibi vellent, respondit Quælibet literarum harum plus grauat me pondere suo, quam si turrim huius Ecclesiæ super collum portarem. Hæ siquidē literæ sunt sophismata, & curiositates in quibus dies meos consumpsi. Et addidit. Non possem tibi exprimere quanto ardore torqueor sub hac cappa, sed per vnam guttam sudoris possem tibi ostendere aliquo modo. Cumque magister extenderet palmam, vt sudoris exciperet guttam, perforata est manus à feruente gutta. Mox ille scholas Logicæ reliquit, & ordinem Cisterciensem ingrediens ait: Linquo coax ranis, cras coruis, vanaque vanis, Ad Logicam pergo quæ mortis non timet ergo. *Iacobus de Vitriaco.*

C. Quondam vitæ philosophicæ professores execrabantur diuitias, nec putabant cum earum solicitudine posse aliquem obtinere prudentiam, aut in castris militare. Verbum Socratis fuisse dicitur, neminem studiosum fieri, nisi se mediocriter pauperem opinetur, nam sicut superuacuas opes reijcit, sic paupertatem, si tolerabilis est, & munda non est, studium non admittit. *Petrus Blesensis in quadam epistola. Valerius libr. 8. c. 7. Plato in Euthyd.* Cic. *Pato.*

D. Captis Siracusis Marcellus machinationibus Archimedis multum ac diu victoriam suam inhibitam senserat, prudentia tamen hominis delectatus, vt capiti illius parceretur, edixit, qui postea tamen ante donatus vita

ob

ob studium, vita modo spoliatur. *Valerius lib 8. c. 7. Liuius lib. 25. Plut. in Marcello. Cicero de finibus libr. 5. & Verrina 6.*

Isocrates librum, qui Panathenaicos inscribitur, quartum & nonagesimum agens annum composuit, opus ardentis spiritus plenum, ex quo apparet senescentibus membris eruditorum, intus animos industriæ beneficio florere iuuentæ retinere *ibidem Valer. & Tullius in Catone.* E.

STVLTVS.

Vide Socrates.

STVPRVM.

IN stupro detectas sacerdotes Deæ Vestæ consecratas viuas defodiebant Romani: adulteras vero, quamuis aliqua damnatione, tamen nulla morte plectebant. Adeo grauius putabant adyta diuina, quam humana cubilia vindicanda. Adyta i. templa, quæ violata stupro magis vindicabantur, quam cubilia maritorum violata. *Augustinus de ciuitate Dei libr. 3. c. 5.* A.

SVBTILITAS.

Vide Antonius g. Iudex. i. Quæstio. b.

SVCCESSIO.

DArius decessit relictis multis filijs, ex quibus Artemenes maximus ætatis priuilegio regnum sibi vendicabat: Xerxes vero sibi ex nascendi fælicitate, nam Dario priuato natus Artemenes erat, ipso Rege Xerxes. Tandem Patrũ Arthapheriẽ iudicẽ elegerũt, concordi animo, qui cognita causa Xerxem præposuit, adeoque fraterna contentio composita fuit, vt nec victor insultauerit, nec victus doluerit, *Troius Pompeius lib. 2.* A.

SVCCVBVS.

FRater quidam ordinis Prædicatorum iacens quodam mane in dormitorio, vidit dæmonem in specie mulieris pulcherrimæ in dormitorio venientem, & turbari cæpit, quod mulier illa hora illuc permissa fuisset intrare. Nec mora progrediens illa se iuxta fratrem A.

in lecto quasi risu iocundo illum alliciens collocauit, qui signare se volens nec valens, dorsum tandem ad parieté ponens, & pedibus latus illius concutiens, cum pugno eius faciem percutere voluisset, os dæmon late diffusum aperuit, & sic repente disparuit. Clamare autem cum ille voluisset, non potuit, sed quasi mutus irrugijt. Mirum quomodo hoc dæmon potuit maxime in iuuene gratia Dei pleno Sed hæc quæstio citius soluitur, si de lupis S. Ambrosij sententia recolatur. Homo quem lupus viderit conticescit, & clamare non potest, despicitque eum lupus tanquam victor vocis ablatæ, est & ratio naturalis. Lupus radijs oculorum suorum immissis homini, eius spiritus vitales desiccat in instanti, quib. desiccatis desiccantur & arteriæ, & sic raucus efficitur, instrumento vocis impedito. *Cantipratanus lib. 2. de apibus c. 57.*

Lib. 6. Hexaem. c. 4.

SVFFICIENTIA.

Vide. Cupiditas. a. Diogenes. a. c.

SVFFRAGIVM.

A. PRæcipiebat S. Ioannes Eleemosynarius collationes pro defunctis impigre facere dicens, quia ante paucú tempus quidam captiuus à Persis in carcerem est trusus: Euadentes autem quidam de concaptiuis suis, & ad Patrem illius reuertentes, asserebant illum mortuum, quia similem sibi sepeliuerant. Parentes ergo quasi pro mortuo, per annos singulos, tres collectas faciebant. Post quatuor annos ille fugit, elapsusque redijt, & cum cognouisset ea quæ pro eo agebantur, dixit se illo tempore quo dictæ collectæ fiebát, à quodam candidato solutum fuisse, & toto die liberum ambulasse. In crastino autem reuersus nesciebat se astrictum. Ex hoc igitur, ait S Ioannes, dormientes quietem habere discimus, quando pro eis collectas facimus. *In speculo histor. lib. 23. c. 110. & in vita S. Ioannis Eleemosynaris apud Surium 27. Ianuarij.*

B. S. Odilo comperiens quod apud Vulcanum Siciliæ crebro voces audiebantur dæmonum plangentium, quod animæ defunctorum per eleemosynas & orationes de eorum manibus eripiebantur, in suis monasterijs ordinauit, vt pòst festum omnium Sanctorum fieret commemoratio defunctorum, quod fuit postea ab omni Ecclesia ap-

sia approbatum. *In aurea legenda de commemoratione fidelium. Vincentius lib.* 24. *c.* 105.

SVPERBIA.

AVrelius Commodus adueniente die natali suo defor miter indutus, regiam cum mitra ascendit sedem. Tantæ enim superbiæ erat, vt indueret se pelle leonis, designare volens, quod sicut leo bestiarum, sic ipse esset Rex & magister populorum. *Vincentius in speculo hist. libr.* 11. *cap.* 119. A.

SVPERSTITIO.

OLim à paganis & gentilibus in calendis Ianuarij multæ superstitiones obseruabantur, quos Sancti vix à Christianis extirpare potuerunt. Sunt enim, vt dicit S. Augustinus, qui in his calendis formas monstruosas assumant, alij se pecudum pellibus, alij muliebribus tunicis se vestientes. Ita obseruant alij auguria, vt focum de domo sua, vel aliud beneficium cuique petenti non tribuant, diabolicas strenas & ab alijs accipiunt, & alijs tradunt, alij in nocte mensas præparant, & tota nocte comedunt. Et subdit. Qui hæc iuxta morem paganorum obseruare voluerunt, timendum est vt nomen Christianum eis prodesse non possit. *In legenda aurea de Circumcisione.* A.

Vide Card. Baron. in notis ad martyr. 1. *Ianuarii.*

Consuetudo fuit olim gentilium, vt ait Ioannes Beleth, quotannis in mense Februarij certo quopiam die, epulas offerre super tumulum parentum suorum, & eas de nocte dæmones consumebant, cum inde non minus falso quam ridicule animæ refici crederentur. Solebant enim antiqui dicere, quod quando in humanis corporibus sunt, dicuntur animæ, in inferis manes, spiritus vocabant quando ad cælos ascendebant: vmbras, quando recens erat sepultura. *In aurea legenda de Cathedra S. Petri.* B. *Cap.* 87. *de diuinis Officiis.*

SVSCITATIO.

IN Tudertina vrbe, Marcellus quidam vir bonus sabbatho Paschæ defunctus est. Sequenti die perrexit ad A.

domum vir Dei Fortunatus Episcopus motus sororum defuncti lachrymis, ibique orationem fudit. Postea surrexit, & iuxta corpus defuncti sedit, vocauitque defunctum non grandi voce dicens: Frater Marcelle. Ille autem ac si leniter dormiens, excitatus oculos aperuit, atque Episcopum respiciens, dixit: O quid fecisti! Duo heri venerunt, qui me eijcientes ex corpore in bonum locum duxerunt, hodie autem missus est qui dixit: Reducite eum, quia Fortunatus Episcopus in domum illius venit. Qui & in hac vita diutius mansit, nec tamen est credendum, quia locum quem acceperat, perdidit. *Gregorius in Dialogis lib. 1. c.* 10.

B. Virum venerabilem Seuerum nomine Ecclesiæ S. Mariæ Sacerdotem, cum quidam paterfamilias ad extremum venisset, diem rogauit vt ad se cito veniret, suisque orationibus pro peccatis suis intercederet. Qui Sacerdos moram fecit, occupatus in amputanda vinea, cui expleto opere eunti nunciatum est. Quare tardasti Pater? noli fatigari. Iam defunctus est. Quo audito contremuit, seque illius interfectorem clamare cœpit. Cumque valde fleret, & in terra caput tunderet, statim defunctus animam recepit. Cumque præsentes quærerent vbi fuerit, vel quomodo? dixit. Tetri valde erant homines qui me ducebant, ex quorum ore ac naribus ignis exibat. Cumque per obscura loca me ducerent, subito pulcher iuuenis factus est obuius, qui me trahentibus dixit. Reducite eum, quia Seuerus presbyter plangit. Eius enim lachrymis eum Dominus donauit, qui scil. Seuerus protinus de terra surrexit, eique pænitentiam agenti opem suæ intercessionis præbuit. Et dum per septem dies vixisset, octaua die defunctus est. *Greg. in Dialog. lib.* 1. *capite vltimo.*

SVSPITIO.

A. Age illa quam execrabilis militum temeritas fecit. Nam Albinus propter falsas suspiciones, alioqui ciuis eximius, in castris à militibus lapidibus obrutus est, & duci à militibus causæ dicendæ potestas negata est. *Valerius libro nono, cap.* 8. *Liuius lib.* 75. *Orosius libro quinto, capite octauo.*

Itaque

Itaque minus miror apud trucem animum Hannibalis, defensionis locum innoxio gubernatori defuisse, quem à Petilia classe Africam repetens freto appulsus, dum tam paruo spatio Italiam, Siciliamque inter se diuisas non credidit, velut insidiosum cursus rectorem interemit. Postea diligentius inspecta veritate, tunc absoluit, cum eius innocentiæ nil vltra sepulchri honorem dari potuit. *Ibidem Seruius in 7. Aeneid. Pomponius Mela. 2. lib. cap. 7. aliter.* B.

TACITVRNITAS.

Abbas Arsenius cum esset in palatio orauit Deum dicens: Domine dirige me ad salutem, & venit vox dicens: Arseni fuge homines & saluaberis, idem ad monasticam vitam descendens rursus orauit, vt prius, & audiuit vocem dicentem. Arseni, fuge, tace, quiesce. Hæc enim sunt radices non peccandi. *In Vitis Patrum libro 2. part.* 1. A.

Dicebant de Abbate Agathone, quia per triennium lapidem in ore suo mittebat, donec taciturnitatem disceret. *Ibid lib* 4. *part.* 1. B.

Ille erat sermo in ore Arseni. Propter quid existi? Loqui me sæpe penituit, tacere nunquam. *Ibid libr.* 15. *parte prima.* C.

Venit aliquando Theophilus Episcopus in Scythi Cōgregati autem fratres dixerunt ad Abbatem Pambo Dic vnum sermonem Papæ, vt ædificetur in hoc loco. Et respondit: Si in mea taciturnitate non ædificetur, neque in sermone meo ædificabitur. *Ibidem part.* 5. D.

Frater interrogauit senem dicens: Si habito cum fratribus & video aliquam rem inconuenientem, vis vt loquar? Dixit senex: Si sint aliqui maiores te aut coætanei, tacens magis requiem habebis in hoc quod te minorem facis & securum te reddis. *Ibidem parto* 8. E.

Quidam philosophus cuidam rustico in conuiuio tacenti. Ex doctis, inquit, hoc solum habes. *Guilielmus Lugdunensis.* F.

Xenocratis responsum quam laudabile, qui cum maledico quorundam sermoni, summo silentio interesset, vno ex ijs quærente, cur solus linguam suam cohiberet, quia dixisse me, inquit, aliquando pænituit, G.

tacuisse nunquam. *Valerius libro septimo, capite secundo. Stobæus serm. 31. & Plutarch. de bona valetudine, id Simonidi ascribunt.*

TÆDIVM.

A. S. Antonius cum aliquando sederet in eremo animus eius tædium & confusionem cogitationum incurrit. Et dicebat ad Deum. Domine volo saluus fieri, & non permittunt me cogitationes meæ. Et surgens cæpit foras exire, & vidit quendam tanquam seipsum sedentem & operantem, deinde surgentem ab operibus & orantem, & plectam de palmis facientem. Erat enim Angelus Domini missus ad correptionem & cautelā dandam Antonio. Et dictum est ei: Sic fac & saluus eris. Tunc sumpsit gaudium & fiduciam, & ita faciens salutem inuenit. *In Vitis Patrum lib. 7. part. 1.*

B. Interrogatus est senex quare frater sedens in cella tædium pateretur? Et dixit ei senex: Quia adhuc non vidisti nec speratam resurrectionem, nec accensa tormenta. Nam si hæc vidisses, & si ita esset tua plena vermibus, vt vsque ad collum mergereris, sustineres. *Eodem libro parte quarta.*

C. ## TEMPERANTIA.

Vide Mutatio. b. Socrates. d.

TEMPESTAS.

A. Circa annum Domini 1193. in pago Beluacensi tantæ pluuiæ cum fulminibus, & tempestatibus factæ sunt, quantas nulla memorat antiquitas. Lapides ad quantitatem ouorum quadranguli mixtim cum pluuia ceciderunt. *In speculo histor. lib. 30 c. 56.*

B. Apud Lemonicas, Priore fratrum Prædicatorum eiusdem ciuitatis narrante, tantæ magnitudinis grandines ceciderunt, vt in vrbibus tecta frangerentur, demolirentur vineæ, fruges redigerentur in paleas, homines extra tecta necarentur. *Canitpratanus libro secundo, c. 57.*

TEMPLVM.

A. TRaditur de Pompeio, quod postquam illi, qui cum eo erant, prophanauerunt templum, & statuerunt equos in porticu templi, nunquam postea pugnauit, quin

quin vinceretur, qui hactenus fuerat fortissimus. *Guilielmus Lugd. in summa virtutum part. 3. rubrica 13. Ioseph. libro primo de bello* Iudaico *cap. 5. meminit templi à Pompeio profanati.*

Legitur quod in destructione templi sancti, quæ facta est per Romanos, qui auulserunt totum aurum, & clauos aureos, qui erant infixi trabibus, cum habere non possent. eas combusserunt, & tantum auri erat in clauis, quod riuulus auri liquefacti peruenit in torrentem Cedron. *In hist. schol. super tertium Regum.* B.

Cum Ioas Regem Iuda argueret, Zacharias filius Ioiadæ, fecit eum lapidibus obrui inter templum & altare. Ex tunc, vt dicit Epiphanius, non accepit populus in templo responsum manifestum sicut prius, nec ex Dabyr, nec ex Ephod. *Ibi super quartum Regum c. de Ozia. 2. Paral. c. 24. vers. 21. Mat. 27. vers. 35.* C.

TENTATIO.

Tentatus est aliquando discipulus senis à fornicatione, Senex autem, cum videret illum laborantem, dicit ei: Vis rogo Deum, vt subleuet à te molestiam istam? Ille autem dixit: Video Abba, quia & si laboro, tamen ex pondere huius fructificare me. Sed hoc roga Deum, vt det mihi tolerantiam. Dicit ei Abbas: Nunc agnosco fili, quia in magno profectu es, & supergrederis me. *In vitis Patrum lib. 5 parte 3.* A.

Frater quidam dixit seni. Quid faciam, quia occidit me sordida cogitatio? Dixit ei senex: Quia mulier quando vult ablactare filium suum, amarum aliquid superungit vberibus, vt cum sugere lac venerit, refugiat. Mitte ergo & tu in cogitatione tua amaritudinem. Dicit ei frater. Quæ est amaritudo quam debeam mittere? Dicit ei senex: Cogitatio mortis & tormentorum peccatoribus paratorum. *Ibi part. 6.* B.

In speciem pulchrarum mulierum transformati spiritus iugiter quadraginta diebus pugnauerunt aduersus quendam fratrem, vt traherent eum ad turpem commixtionem illo viriliter repugnante, Deus donauit ei vt vltra nullum calorem carnis pateretur. *Ibi part. 7.* C.

Solitarius quidam erat in inferioribus partibus Ægypti, & ecce quædam inhonesta mulier dicebat iuuenibus D.

Quid vultis mihi dare, & ego depono istum solitarium vestrum? Illi constituerunt certum quid dare, & egressa vespere venit in cellam eius velut errans, & cum pulsasset cellam, egressus est ille, & videns eam turbatus est dicens: Quomodo huc venisti? Illa autem dicebat. Errando huc veni. Qui misertus introduxit eā in atriolū cellę suę, & intrauit ipse in cellā suam & clausit. Et ecce infælix illa clamauit dicens: Abba feræ comedent me. Et aperiens introduxit eam veritus iudicium Dei. Cæpit autem diabolus velut sagittis stimulare cor eius in eam, qui cum intellexisset diaboli esse stimulos, dicebat: Viç inimici tenebræ sunt, filius Dei lux est. Surgens ergo incendit lucernam, & cum inflammaretur, dicebat: Quia qui talia agunt, in tormentum vadunt. Proba ergo te in hoc, si potes æternum sustinere ignem. Et mittebat digitum in lucernam, quem cum incendisset, ardens non sentiebat propter nimiam flammam carnalis concupiscentiæ, & ita vsque mane faciens incendit omnes digitos. Illa hæc videns, à timore velut lapis facta est. Venientes vero mane iuuenes, ad monachum dicebant: Venit huc mulier sero? Ille dixit: Etiam. Ecce vbi dormit. Et intrantes inuenerunt eam mortuam & dicunt: Abba mortua est. Tunc ille ostendit eis manus suas, dicens: Ecce quid fecit mihi diabolus Ista filia perdidit omnes digitos meos, & narrans quid factum fuerat dicebat: Scriptum est, non reddes malum pro malo, & faciens orationem suscitauit eam, quæ caste egit reliquum vitæ. *Eodem libro parte septima. D. Franciscus iacens in igne, scortum impudens ad se inuitauit. Accede, inquiens, fruere splendido lecto & florido. Illæsus ab igne, mulierem non solum à libidine, verum etiam ab impietate retraxit ad Christum. Idem præstitit in aula Frederici secundi Imperatoris. Vide Speculum vitæ D. Francisci cap. 74. & Bartolom. Pisanum Conformit. fruct. 2. Simile narrat in Francia factum Cæsarius libro decimo, capite septuagesimo quarto. Cantipratanus libro secundo, capite septuagesimo. Item Stephanus de Sampaze Lusitanus de beato Petro Consaluo Dominicano, capite quarto vitæ ipsius.*

8\. Frater quidam nouem annis mansit impugnatus à cogitationibus suis, vt exiret de congregatione, & quotidie tollebat pelliculam suam, in qua iacebat, vt exiret. Quan-

Quando fiebat vesperi dicebat in seipso. Cras hinc discedam. Et mane dicebat, stemus adhuc hodie propter Deum. Qui cum ita implesset nouem annos, abstulit Deus ab eo tentationem. *In Vitis Patrum libro septimo, parte quinta.*

F. Dixit Abbas Antonius, quia non permittit Deus bella excitari in generatione hac, quia scit quod infirmi sunt, & portare non possunt. *Ibidem libro decimo, parte prima.*

G. Interrogauit Abbas Pastor Abbatem Ioseph, dicens: Quid faciam, quando approximant mihi aliquæ tentationes? Resistam illis, an permittam intrare? Dicit ei senex: Permitte intrare, & pugna cum eis, nam ita illæ probatiorem te facient. *Ibidem lib.*10.*part.*4.

H. Venit quidam senex ad alium senem, & cum loqueretur vnus ex eis dixit: Ego mortuus sum huic sæculo. Alter vero dixit: Ne confidas in teipso donec exeas de corpore. Nam si de te dicis quia mortuus es, Satanas autem mortuus non est. *Ibi lib.*11.*parte* 4.

*Beatus homo qui semper est pauidus Prou.*28

I. Frater dixit seni: Nil video pugnæ in corde meo. Et dixit senex: Tu sic es velut quadragemina porta, vt quicunque voluerit intrare quando voluerit intret & quãdo voluerit, exeat, & tu non intelligis quæ aguntur; nam si haberes ianuam & clauderes eam, nec permitteres intrare per eam cogitationes malas, tunc videres stantes foris & pugnantes aduersum te. *Ibi.*

K. Dicebat quidam senex, quia patres nostri consueuerunt venire ad cellas nouorum fratrum, qui solitarij conuersari solebant, ne quis eorum à dæmonibus læderetur à cogitatione sua & si quando aliquis eorum inueniebatur læsus, adducebant eum ad Ecclesiam, & ponebatur peluis cum aqua, & pro eo oratio fiebat, & lauabant omnes fratres manus suas in pelui, & perfundebatur aqua illa fratri qui tentabatur, atque ita statim purgabatur. *Ibid. lib.*17 *part.*2.

L. Matrona quædam nobilis, cum in castro, in quo manebat, die quadam sola esset, subito tam valide est inflammata, vt ignem amoris f[illegible]rre non posset. Sed ad portarium descendens, vt sibi commisceri vellet, supplicauit. Cui ille vt vir bonus respondit: Quid est quod loqueris Domina? vbi est sensus tuus? Respice Deum, attende

honorem

honorem tuum. Illa nilcurans cum à portario repulsam pateretur, nutu Dei de castro exiens ad flumen, aquis gelidis se immersit, in quibus tam diu sedit, donec fomitem libidinis extingueret. Tunc ad portarium rediens, & de repulsa gratias agens ait: Si mihi dares mille marcas auri, non modo facerem, quod paulo ante te facere rogaui. *Cæsarius lib. 4. miraculorum, c. 102.*

M. In Francia virginem quandam religiosam & inclusam tentauit dæmon per stimulum carnis. Quæ à Deo petebat liberationem. Cui cum oranti Angelus dixisset, vis liberari? Dixit: Volo, Domine, volo. Cui dixit: Dic illum versum psalmi: Confige timore tuo carnes meas, quo dicto cessauit tentatio, sed statim periculosius tentabatur de Deo, & fide Christiana, à qua etiam cum lachrymis petiuit liberari. Tunc Angelus Dixit ei: Quomodo te habes Soror? Respondit: Nunquam peius. Et Angelus, putas te viuere sine tentatione? Necesse est alteram harum habeas: Cui illa: Eligo primam, quia etsi immunda, tamen humana est. Tunc spiritus blasphemiæ eam deseruit, & stimulus carnis redijt. *Cæsarius ibidem.*

N. S. Leonis primi Papæ manum cum quædam fæmina communicando cum alijs, in die Paschæ osculata esset, ipse tantam tentationem ex hoc concepit, vt manũ, quæ fuerat occasio scandali, clam amputaret. Verum cum tumultus contra eum inualesceret, eo quod missam non celebraret in angustia constitutus, totum negotium beatæ virgini commisit, cui illa manum apportans visibiliter apparuit, & trunco manus manum apposuit. De quo miraculo Pontifex sanctus non solùm gratias egit, sed etiam in suis concionibus illud miraculum frequenter omnibus publicauit. *In Chronicis Martini Poloni.*

TERRÆ MOTVS.

A. INter Insulas Theramenem & Therasiam, medio vtriusque ripæ & maris spatio terræ motus factus est, in quo cum admiratione nauigantium repente ex profundo cum calidis aquis Insula emersit. *Iustinus libro trigesimo.*

B. Marco Claudio Marcello. Quinto Fabio Labeone Consulibus in Sicilia, Vulcania Insula quæ ante non fuerat, repente,

repente mari edita vsque nunc manet. *Orosius de orchestra mundi lib.4.*

C. Apud Constantinopolim per tres menses terræ motu terra defluctuante, quidam adolescentulus coram omnibus orantibus sublatus in aera diuina voce monitus est, vt factis litanijs canerent omnes Sanctus, sanctus, sanctus, & immortalis, miserere nobis, quo facto cessauit terræ motus. *Sigebertus in* Chronicis *ad annum* 444. *Paulus Diaconus hist. libr.* 14.

TESTAMENTVM.

A. QVidam vsurarius cum faceret testamentum, astante Sacerdote, & multa legaret amicis suis & nil ordinaret pro anima sua, dixit illi Sacerdos: Domine recordemini de anima vestra. Et ille: Bene dicitis Domine, quia tradideram illam obliuioni. *Humbertus libro de dono timoris.*

B. Gayus Falcidus Tribunus plebis, legem tulit, ne quis plus testamento legaret, quam vt quarta pars hæredibus superesset. *Eusebius in Chronicis.*

C. Militantis cuiusdam pater, cum de morte filij falsum è castris nuncium accepisset, alijs hæredibus scriptis decessit. Deinde narrat qualiter illud testamentum authoritate Iudicum fuit annullatum. *Valerius lib.* 7. *c.* 7. *&* Cicero *de* Oratore *lib* 1.

D. M. Annei equitis Romani filius à Suffænate Auunculo suo adoptatus, testamentum patris naturalis, quo præteritus erat, apud Centumviros rescidit, cum in eo Tullius Pompei Magni familiaris, ipso quidem Pompeio signatore hæres scriptus esset. *Ibidem Valer.*

TESTIS.

A. DIxit Abbas Pastor, quia scriptũ est, quæ viderunt oculi tui, ijs testimonium perhibe. Ideo dico vobis nisi palpaueritis manibus vestris, nolite testificari de peccato fratris. Aliquando enim quidam frater seductus est in eiusmodi re, & apparuit quasi quod frater quidam cum muliere peccaret, qui dum impugnaretur, à cogitationibus, existimans simul eos coire, abiit & pulsauit eos pede suo dicens: Cessate iam, & ecce erant manipuli messis tritici, ideo dixi vobis, nisi manibus vestris palpaueri-

paueritis, nolite testificari. *In Vitis Patrum lib. 24. parte tertia.*

B. Quintus Scæuola testis in reum productus, cum id respondisset, quod salutem periclitantis valde læsurum videbatur, discedens adiecit, ita sibi credi oportere, si alij idem asseruissent, quia vnius testimonio aliquem cædere pessimi esset exempli. *Valerius lib. 4. c. 1.*

THEODOSIVS MINOR.

A. SIc sapiens fuit Theodosius iunior, vt inter confabulantes experimentum habere crederetur omniũ causarũ. Mane ad suas sorores pergẽs, diuinas dicebat laudes, sacras literas sine codice recitabat, loquentib. Episcopis velut olim Sacerdos factus ex diuina lectione respondebat, patientia & clementia omnibus eminebat: Dum aliquando familiarium interrogaretur voce, cur nullum se lædentium morti subijceret? vtinam, inquit, esset possibile ad vitã mortuos reuocare. Tanta pietate præcelluit, vt Deo consecratos omnes honoraret, præcipue quos audiebat veneranda actione pollere. Si quando bella mouerentur, ad Deum confugiebat, inimicos orationibus superabat. *In hist. tripartit. lib.* 11. *c.* 17.

THEODOSIVS SENIOR.

A. HIc Theodosius senior contra Eugenij Tyranni robustum exercitum magis orando, quam feriendo pugnauit. Pugnante eo tela aduersariorum in seipsos retorquebantur. Vnde & Poeta Claudianus, in eius laudibus dixit:

In Panegyrico de tertio Honorii Consulatu.

O nimium dilecte Deo, cui militat æther.
Et coniurati veniunt ad classica venti.

August. de ciuitate Dei lib. 5. c. 26. Nicephorus libro 12. c. 79.

B. Ecclesiæ se membrum magis esse quam in terris regnare gaudebat. *Ibi.*

THESAVRVS.

A. ANno Imperatoris Mauritij secundo, Guntrannus Francorum Rex in venando fessus, dum in gremio armigeri sui dormiret, iuxta riuum aquæ, vidit armiger ex ore eius paruum animal exire, cui volenti trans riuum transire,

re, nec valenti, armiger eius gladio trans riuum posito, viam ei eundi & redeundi parauit, quo iterum in eius os intrante Rex expergefactus est, & dixit se per somniū, per pontem ferreum transisse, & sub quodam monte multos thesauros vidisse: Quo cum Rex perrexisset, secundum fidem somnij, multos thesauros inuenit, & Ecclesiæ vsibus delegauit. *Vincent. in spec. hist. libr. 23. c. 2. & apud. Sigeb. ad annum* 585.

Quidam senum dicebat: Caritas depositum ciborum, aut pecuniarum seruare non nouit. *Socrates in hist. tripartit. lib. 8. c. 1.* B.

S. THOMAS DE AQVINO.

CLericus quidam in synodo Episcoporum prædicare compulsus, angustiabatur, quidnam digne posset coram tot prælatis Ecclesiæ prædicare. Cum autem oraret, venit diabolus & dixit ei: Quid tristaris? Dicas eis istud, & non aliud. Principes inferni salutant Principes ecclesiæ Læti omnes nos gratias eis referimus, quia cum ipsis prælatis eorum subditi simul nobis offeruntur, & per eorum negligentiam ad nos fere deuoluitur totus mundus Inuitus quidem tibi dico, sed per Deum coactus. Respondit Clericus: Mihi, si narrauero, non credetur. At ille tangens maxillam eius. Ecce, inquit, signum, nigresso insolita faciei tuæ, hanc antequam prædices, non tangas, post prædicationem aqua benedicta delebis Processit ille prædicaturus, & mirantibus cunctis cum signo in-[illegible]ito faciei, quæ iussa sibi fuerant, recitauit, & omnium [c]orda ad horrorem maximum commouit. Hæc acta sunt [P]arisijs anno ab incarnatione Domini 1248. quæ cum no[b]ilis adolescens Thomas de Aquino nomine vereretur, [o]rdinem intrauit Prædicatorum Bononiæ. *Cantipratanus [d]e Apibus lib. 1. c. 20.* A.

THOMAS MARTYR.

[C]Vm Clerici in sepultura S Thomæ martyris incepissent in missa Requiem, subito Angeli astantes martyris missam incipiunt. Lætabitur iustus in Domino &c. continuo Clerici illam prosequuntur. *In legenda ipsius. [Simi]le legitur de beato Alberto Carmelita apud Surium septi[mo] Augusti.* A.

Auis

Auis quædam edocta loqui, cum Nisus eam insequeretur, sicut didicerat, cæpit clamare, S. Thoma adiuua me, & statim Nisus mortuus cecidit. *Vbi supra.*

TIBERIVS.

A. Tiberius Cæsar, adulationes sic aduersatus est, vt si quid in concinna oratione blandius de se diceretur, non dubitaret interpellare, ac reprehendere, sed & aduersus conuitia, & malos rumores de se firmus & patiens erat. In vrbe libera, linguam, mentesque liberas esse debere iactabat. Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus rescripsit, boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere. Senatorem quæstura remouit, quod vxorem pridie deductam, prostridie repudiasset, mathematicos vrbe expulit. *Suetonius in Vita Tiberii.*

B. Tiberius in omnibus negotijs suis morosus erat, vnde cum statueret procuratores in prouinciis, vix aut nunquam mutabat eos, quia scientes illi se ad modicum habituros procurationem, emungunt vsque ad sanguinem plebeculam, & tanto dominantur grauius, quanto breuius. *In hist. schol. parte* 8. c. 59.

TIMOR.

A. Abbatem Theodorum interrogauit frater quidam, dicens: Si fiat subito sonus ruinæ alicuius, fit tibi timor Abba? Et dixit ei: Si cælum terræ adhæreat, Theodorus non formidat. Popofcerat enim à Deo, vt auferret ab eo omnem timorem. *In Vitis Patrum libro septimo, parte prima.*

B. Descendit aliquando Abbas Macarius, ad locum qui dicitur Therenochin, & intrauit dormire in monuméto, vbi erant olim sepulta paganorum corpora, & traxit vnũ corpus sub caput suum, tanquam plumatium de scirpo. Dæmones vero videntes fiduciam eius, volebant eum terrere, & vocabant quandam mulierem dicentes: Nonna illa veni nobiscum ad balneum. Et alter dæmon sub ipso F. tanquam ex mortuis illis respondit, dicens: Peregrinum quendam habeo super me non possum venire. Senex autem non expauit, sed confidens tundebat corpus, illud

dicens

dicens: Surge vade si potes. Quod cum audissent dæmones, clamauerunt: Vicisti nos, & fugerunt confusi. *Ibidem.*

C. Quando moriturus erat Abbas Agatho, tribus diebus mansit immobilis apertos tenens oculos, pulsauerunt autem eum fratres dicentes: Abba vbi es? respondit in conspectu diuini iudicii. Dicunt ei: Et tu times? Dixit. Virtute qua potui laboraui, in custodiendis mandatis Dei, sed nescio vtrum placuerint opera mea corã Deo. Dicunt ei fratres: & non fidis de tuis operibus, quia secundum Deum sunt? Dixit: Non præsumo nisi prius venero ante Deum: Alia enim sunt iudicia Dei, alia hominum. Cum autem vellent eum interrogare alium sermonem, dixit: Ostendite charitatem, & nolite mecum loqui quia occupatus sum. Quo dicto emisit spiritum. *In vitis Patrum libro vndecimo, parte prima.*

D. Massanissa Rex parum fidei in pectoribus hominum reponens, salutem suam custodia canum vallauit. *Valerius lib. nono, capite 13.*

E. Dionysius Syracusanorum Tyrannus, ferocissimarum gentium homines & præualidos seruos ad latera sua substituit. Tõsorum metu, tondere filias suas docuit. Cubicularem lectũ, perinde quasi castra, lata fossa cinxit, in quem ligneo ponte se recipiebat. *Ibidem, & Diodo. libr. 20. Tullius Tusc. 5. & offic. 2.*

TYRANNVS.

A. CVm Plato vidisset Dionysium prædictum corporis septum custodibus. Quod tantum, inquit, malum fecisti, vt debeas à tam multis custodiri? *Helinandus in Chronicis.*

TITVS.

A. TItus patris auaritiam tanta liberalitate purgauit, vt amor & delitiæ humani generis ab omnibus diceretur, neminem à se sine re, aut spe dimisit. Vnde querentibus domesticis, cur plura polliceretur quam præstare posset? non oportet, inquit, quenquam à sermone Principis tristem discedere, idem recordatus quod aliquo die nihil dedisset, dixit: O amici hunc diem perdidi. *Suetonius libro de duodecim Cæsaribus lib. 11.*

B. Nactus horam qua moriendum erat, suspexisse dicitur cælum, conquestus vitam sibi eripi immerenti, neque enim

extare vllum factum suum pænitentia dignum, vno excepto. Quód autem illud fuerit, nemini notum fecit. *Ioannes Saresb in Polyc. lib. 3. cap. 4.*

C. Tantæ ciuilitatis & humanitatis fuit omnibus prodesse, nullumque punire studuerit. Conuictos coniurationis dimisit illæsos. *Ibidem.*

TONITRVVM.

A. TIberius Cæsar tonitrua præter modum expauescebat, & turbatiore cælo coronam lauream gestabat, quod fulmine afflari negatur id genus frondis. *Suetonius de duodecim Cæsaribus libro. 3.*

TORNEAMENTVM.

A. CVm S. Maria de Ognyes, quadam die pro cuiusdam defuncti anima oraret, dictum est ei: Ne ores pro eo quia reprobatus est à Deo. Vulnere enim læthali transfixus, in torneamento fuit mortuus, & æternis incendiis mancipatus. *Iacobus de Vitriaco.*

TRAIANVS.

A. TRaianus militarem gloriam moderatione superauit, Romæ, & per ciuitates æqualem se exhibens publicè ditans omnes, immunitates ciuibus largiens, relaxans tributa prouinciis, vt de eo diceretur in creatione Imperatoris, fælicior sis Augusto, & melior Traiano. *Helinandus in Chrònicis.*

TRIBVLATIO.

A. FRater erat, quidam in cellá, & super eum venit tentatio, & siquis eum videbat, nec salutare volebat, nec in cellã recipere, & si opus habebat pane, nemo mutuabat ei, & si de messe veniebat, nemo vt reficeret inuitabat. Venit autem de messura per cauma, nec panes habuit in cella sua, & in his ómnibus gratias agebat Deo. Videns autem Deus patientiam eius, abstulit bellum tentationis ab eo. Et ecce statim quidam ostium eius pullabat, trahens camelum onustum pane ab Ægypto. Quod cum vidisset frater, cæpit flere dicens: Domine non sum dignus vel modice tribulari. Et cum transiret tribulatio eius, tenebant eum fratres in

cellis

cellis suis & in Ecclesia, & repausabant eum. *In vitis Patrum libro 7. parte 2.*

TRIBVNVS.

Tribunis plebis intrare curiam non licebat Romæ. Ante valuas autem positis subselliis decreta Patrum examinabant, vt si qua ex eis improbassent, rata esse non finerent. Itaque veteribus Senatus consultis T. litera subscribi solebat, eaque nota significabatur, ita Tribunos quoque censuisse, qui pro commodo plebis excubabant, inque imperiis compescendis occupati erant. *Valerius libro secundo, capite primo.* A.

TRIVMPHVS.

Victoribus redeuntibus Romam post subiugationem regionum, fiebat triplex honor. Primus quod Victori obuiauit populus cum lætitia. Secundus quod omnes captiui currum sequebantur legatis retro manentibus. Tertius quod ipse victor indutus tunica Iouis in curru quem trahebant quatuor equi albi, & ducebatur vsque ad Capitolium secundum illud Ouidii. A.

Quattuor in niueis aureus ibis equis.

Ne tamen in his honoribus obliuisceretur sui, triplicem molestiam oportebat eum illo die sustinere: Prima erat, quia ponebatur cum eo in curru quidam seruilis cōditionis, vt daretur cuilibet etiam vilis conditionis spes perueniendi ad talem honorem, si probitas pateretur: secunda erat, quod ille seruus eum colaphizabat, ne nimis superbiret, dicens: Nosce teipsum. Tertia erat, quod in illa licebat impune cuilibet dicere in personam triumphantis opprobria quæque vellet. *Hugutio & pro parte. Hieronymus in quadam epistola.* B.

Ob leuia quidam Imperatores triumphos sibi decerni optabant, quibus vt occurreretur, lege cautum est, ne quis triumpharet, nisi quinque millia hostium vna acie cæcidisset. *Valerius lib. 2. cap. 8.* C.

TVBA.

Cum Alcibiades Socraticus apud Periclem erudiretur, ille accersiuit quendam tibicinem, vt nepotem suum canere tibiis doceret. Cumque ille tibias ad os appo- A.

fuisset, pudefactus deformitate oris inflati proiecit tibias, & confregit. Quo exemplo Athenienses artem illam damnauerunt. *Agellius libro decimoquinto, capite decimoseptimo.*

TVLLIVS.

A. Cicero cum in palatio vellet domum emere, & non haberet pecuniam, à Silla qui reus erat, mutuo sextercium vicies tacite accepit. Ea res priusquam emeretur, prodita est, obiectum est ei quod pecuniam domus emendæ causa, à reo accepisset. Tunc ille permotus negauit se accepisse, dicens se domum non empturum, atque adeo falsum est, inquit, quod dicitis, vt verum sit, me pecuniam accepisse si domum emero. Sed cum postea emisset, & hoc ab inimicis in Senatu ei obiiceretur, risit satis, atque inter ridendum. Imprudentes, inquit homines estis, cum ignoraratis patrisfamilias prudentis esse quod emere velit empturum se negare propter cõpetitores emptionis. Sed quod negare non poterat, faceto elusit & diluit dicto. *In Polycr. lib. 5. cap. 15.*

TVTOR.

Vide Lex. d.

VENATIO.

A. Qvodam tempore Edgarus Rex Angliæ venatum iuerat, & Sanctum Dunstanum missam differre rogauit donec rediret, Appropinquante hora tertia Regem expectans stat cubitis innixis altari. Tunc subito sopore leui pressus rapitur in cælum, & immixtus Angelis, audit eos sanctæ Trinitati modulatis vocibus canere Kyrie eleison, quorum cantum retinens ad se reuersus est, & quærit, si rex aduenisset. Respondetur, non. Iterum ergo orat, & iterum raptus audiuit ibi voce altissima dici. Ite missa est: Cumque responderetur Deo gratias, accurrerunt Clerici. Regem adesse dicentes. Quibus ille respondit, quod iam missam audierat, nec aliam eo die celebraturus erat. Interrogatus quare, visionem aperuit, & sumpto ex hoc sermone prohibuit Regi ne in dominica die amplius venatum pergeret. *Vincentius in Speculo historiali libro vigesimoquinto, capite octuagesimoquinto.*

B. Gens Thebana fœda parricidiis, incæstibus detestanda, insignis

insignis fraude, nota periuriis huius maleficii imprimis præcepta congessit, quæ postea ad gentem mollem, leuem & impudicam [Phrygios loquor] transmitteret.

Quomodo hæ infames notæ Thebanis inurantur, cognosces ex Senecæ tragediis. Diodoro siculo libr. quarto. Sophocle, Euripide. Statio. Totum porro hunc locum mutuatus est Petrus Blesensis ex Polycratico lib. 1. cap. 4. Saresb Episcopi Carnutensis, quem vt præceptorem suum crebrius commendat. Cæterum merito grauis vtriusque in venationem, censura hæc videri potest, cum eam constet natura sua, si absint abusus, esse licitam & honestam. Ait Petrus noster in epistola quinquagesimasexta inuehitur in Episcopum, qui totam vitam, neglecto suo officio, canum venationi impendebat, quo fit vt venationis studium acrioribus verbis insectetur. Ioannes Saresberiensis in Polycr. lib. 1. cap. 4. & Petrus Blesensis ex eo in epist. 56.

VENDITIO.

Vide Emptio. Mercator. b.

VENENVM.

S. Patricius Scothorum Regem oratione sanauit, ac toti prouinciæ obtinuit, quod nullũ venenosum animal ibi viuere posset, quod non solum obtinuit, imo etiam ligna & coria illius regionis [vt dicitur] contraria sunt veneno. *In aurea legenda de eodem.* A.

Rex Mithridates dum puer esset, tutorum insidias passus est, eumque veneno petiere, quod metuens antidota sæpius bibit, vt nec volens quidem senex veneno potuerit mori. *Agellius lib. 17. cap. 16.* B.

Rutę folia quatuor, cum duabus nucibus & totidem caricis, admixto sale, quotidie ieiunus Mithridates edebat. *Helinandus.* C.

Cum Mithridates vellet hausto veneno perire, ne à filio interficeretur, nec veneno confici posset, militem quendam inuitauit eique iugulum præbuit. *Eutropius libr. 6. Romana historia. Agellius libr. 17. cap. 16. scribit suo se gladio Mithridatem interemisse.* D.

Arnulphus Imperator hausto veneno per triduum excitari non potuit, apertis oculis, nil loqui aut sentire valens. *In Spec. hist. lib. 25. cap. 57.* E.

Mortuo Caio Caligula inuenta est arca variorum vene- F.

norum, quibus Cæsare Claudio iubente demersis, infecta maria redduntur, non sine magno piscium exitio, quos enecatos ad littora æstus eiecit. *Orosius libro septimo, capite quinto.*

VENIA.

A. NObilis quidam miles fratrem vterinum ab ignobili quodam occisum perdiderat. Fugiente autem de patria occisore, contigit vt nobilis ille cum multo comitatu, soli in agro occisori occurreret inopinato, qui cum euaginato gladio inimicum expetiit. Occisor in terram prostratus clamabat: Miserere mei nobilissime vir pro illo qui tui misertus morte sua mundum redemit. Continuo ille manum retraxit. Sed cum hoc ignauiæ ascriberetur à suis, & iterum manum extenderet, iterato veniam petenti ignouit, tertio increpatus, cum miser ille ob euasionem angustiæ, quam esset omnis caro in extremo iudicio perpessura veniam precaretur, respondit: Et ego prosus tibi mortem fratris indulgeo. Nec mora eadem die Ecclesiam ingressus vbi coram crucifixo flexit genua tertio, visus à Sancto quodam viro ad singulas genuflexiones, Crucifixus caput inclinare. *Thomas Cantip. lib. 2. de apibus cap. 18.*

VENVS.

A. SOphocles ætate iam senior cum ab eo quidam quæreret, an etiam nunc rebus venereis vteretur. Dii meliora, inquit, libenter enim isthinc vt ex aliqua furiosa profugi dominatione. *Valerius libro quarto, capite tertio, Cicero in Catone.*

VENTER.

A. SErapion per triduum moratus Athenis à nullo panem accepit, nec pecuniam habebat, nec peram, vel pellem præter syndonem qua erat amictus. Cum ergo ieiunus vsque ad quartam diem peruenisset, cœpit fortiter esurire. Stetit ergo super colliculum vrbis vbi primatus consilium habere consueuerant, & illic manus suas percutiendo vim se maximam pati clamabat dicens: Athenienses viri succurrite. Illi vero quæsierunt vnde venisset, vel quid pati se diceret? Ille respondit: Genere sum Ægyptius, conuersatione monachus, ex quo de patria mea discessi, trium fœnera-

torum

torum manus incurri, quorum duos quidem quocunque modo debitum soluens potui euadere, tertius autem adhuc retinet me, nec habeo vnde possim illi satisfacere. Illis autem quærentibus quis esset, & opem pollicentibus dixit: Cupiditas pecuniæ, desiderium voluptatis, & voracitas ventris. Hi tres semper mihi molesti fuerunt ab initio iuuentutis, quorum duos euasisse videor, tertium vero non possum ferre. Cum enim quarto die iam ex necessitate ieiunem, vrget me sæuus fænerator exigens debitum. Tunc quidam philosophorum obtulerunt ei denarium vnum. Quo ille sumpto & cuidam qui panes vendebat, pane ab eo suscepto, mox ab vrbe profectus est. *Heraclides in Paradiso suo.*

VENTVS.

Vide Magia. h.

VERECVNDIA.

TRanseunte aliquando Abbate Effrem, vna prostituta ex immistione cuiusdam, cæpit ei blandiri, cupiēs eum ad commixtionem allicere, vel saltem ad iracundiam prouocare, quia nunquam aliquis vidit eum irascentem & litigantem. Ipse autem dixit ad eam. Sequere me. Cum vero venisset in loco populoso dicit: Veni huc, sicut voluisti, commisceor tecum. Illa autem hoc videns dicit ei: Quomodo possumus hic hoc facere tanta multitudine astante? Ipse vero dixit ei: Si erubescis homines, quanto magis debemus eum erubescere, qui tenebrarum reuelat occulta? Illa sic confusa & confutata recessit. *In vitis Patrum libro 10 parte 3.* A.

VERITAS.

Vide Damon.

VESTA.

DEæ vestæ perhibent virgines solere seruire, quod sicut ex virgine, ita nihil ex igne nascitur. *August. de ciuit. Dei libro 4. capite 10.* A.

VESTIS.

SVnt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium, non putant esse peccatum. Quod si culpa non esset, nequaq̄ sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod A. *Luc. 16.*

diues qui torqueretur apud inferos bysso & purpura indutus fuisset, quam culpam inde agnoscimus, quia si adiectio vilis indumenti virtus non esset, Euangelista de Sancto Ioanne Bap. non diceret, quod erat indutus pilis camelorum. *Greg. in quadam homilia.*

B. Quidam Rex Angliæ Gulielmus nomine, quodam mane cum calciaretur nouas caligas, quæsiuit à suo cubiculario, quanti cõstarent. Cumque ille respondisset, tribus solidis. Indignans, fili, inquit, meretricis, ex quo habet Rex caligas tam exilis pretii? Vade adfer mihi emptas marca argenti. Ille viliores adferens, tanti emptas mentitus est. Et ait illi Rex: Istæ regiæ maiestati conueniunt. Itaque ex eo tempore cubicularius pretium vestium eius pro voluntate numerabat. *Helinandus in Chronicis.*

VICTORIA.

A. REx Pyrrhus sicut ad deuincenda regna inuictus habebatur, ita deuictis & acquisitis celeriter carebat, tanto melius studebat acquirere imperia, quam regnare. *Vincentius in Speculo hist. lib. 6. cap 23.*

B. Faliscorum ciuitas aliquoties rebellãdo semperque aduersus contusa præliis tandem se Quinto Lutatio Consuli dedere coacta est, aduersus quam sæuire cupiens populus Romanus, postquam à Papyrio cuius manu, iubente Consule, verba deditionis scripta erant, doctus est, Faliscos non potestati, sed fidei Romanorum commisisse, omnem iram deposuit, pariterque viribus odii non sane facile vinci assuetis, & victoriæ obsequio, quæ promptissimæ licentiam subministrat, ne iustitiæ suæ deesset, obstitit. *Valerius libro sexto, capite quinto. Liuius lib. quinto. Florus lib. 1. cap. 22. Frontinus lib. 4. Stratag. cap. 4.*

VIGILIA.

A. *c. 137. de officiis Diuinis* MOs fuit olim [vt refert Ioannes Beleth] vt in festis Sanctorum, homines cum vxoribus & filiabus ad Ecclesiam venirent, & ibi cum luminaribus pernoctarent, sed quia multa adulteria in iis vigiliis fiebant, statutum fuit, vt vigiliæ in ieiunia conuerterentur. Nomen tamen antiquum retentum est. *In aurea legenda de sanct. Laurentio. Consule Baronium ad 5. Ianuarij in notis martyrol.*

VIN-

VINDICTA.

A. QVidam frater læsus ab alio fratre venit ad Abbatem Syloy Thebęum, & dicit ei: Læsus sum à quodam, & me volo vindicare. Senex autem rogabat eum dicens: Noli fili, sed magis dimitte Deo vindictam. Ille vero dixit: Nõ quiescam, donec me vindicauero. Dixit ei senex: Oremus frater. Et surgens dixit: Deus iam te opus non habemus cogitare de nobis, quia nos ipsi vindictam facimus. Hæc audiens frater cecidit ad pedes senis dicens: Iam non contendam cum fratre meo, sed obsecro, ignosce mihi. *In vitis Patrum lib. 16. parte prima.*

B. Quadam die, dum Macarius Alexandriæ presbyter in cella matutinis sederet, vulneratus est in pede à culice, dolensque manu sua eum premit, qui & moriens plurimum cruoris effudit. Reprehendens ergo se ita se condemnauit, vt in pratis Scythiæ nudus per sex menses sederet, vbi culices crabronibus similes perforant cutem. Sic ergo illi cexulceratus est, vt elephantiosus appareret. *Heraclides in libro qui dicitur Paradisus.*

C. Post Pisistratum, Diocles filius eius per vim stuprata virgine à fratre puellæ interficitur. Hippas autem frater Dioclis tenens fraternum imperium comprehendi iubet fratris interfectorem, & nominare cogit omnes conscios cędis, qui consulto nominauit omnes amicos Tyranni, quibus interfectis interrogat⁹, an aliquis de cõsciis superesset, respondit, neminem esse, quem amplius mori vellet præter ipsum tyrannum, qua voce eiusdem Tyranni se victorem post vindictam sororis pudicitiæ ostendit. Huius virtute admonita ciuitas libertatis Hippiam regno expulit. *Iustinus lib. 2.*

VINVM.

A. DIcebant de Abbate Petro cognomento Pyamo, quia vinum non bibebat. Quando autem senuit, rogabant eũ vt sumeret modicum vini. Qui cum nollet, tepefaciebant aquam, & ita ei offerebant, & dicebat: Credite filij, quia velut conditum illud accipio, & adiudicauit se tepida aqua esse contentum. *In vitis Patrum libro quarto, parte 3.*

B. Facta est aliquando celebratio missarum in monte Abbatis Antonij, & inuentum est ibi modicum vini, & senum

vnus tollens parnum calicem portauit ad Abbatem Sisoy, & dedit ei, & bibit semel. Secundo accepit & bibit. Obtulit ei & tertio, sed non accepit dicens: Quiesce frater, an nescis, quia est Sathanas? *In vitis Patrum, libro quarto, parte quarta.*

C. Calentibus ingeniis substrahas vinum, quod pueris negandum Plato putat, ignem enim vetat igne excitari. *Seneca lib. 2. de ira cap. 20.*

Lib. 2. de Legibus

VIRGINITAS.

A. Fertur S. Basilij Cæsariensis Episcopi districta sententia. Et mulierem, inquit, ignoro, & virgo non sum. In tantum intellexit corruptionem carnis non tam in mulieris esse abstinentia, quam in cordis integritate. *Ioannes Cassianus de institutis monachorum lib. 6. c. 19.*

B. Boues ex parte prata depauerant, porci etiam quædam suffoderant, pars cætera quæ manebat illæsa, diuersis floribus quasi picta vernabat. Speciem, inquit Sanctus Martinus, gerit illa pars, coniugij, quæ pecore depasta est, etsi non penitus amisit gratiam herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem. Illa verò quam porci foderunt, fornicationis fœdam imaginem prætendit. Cæterum illa portio quæ nullam sensit iniuriam, virginitatis gloriam ostendit. *In Dialog. Seueri lib. 2 c. 11.*

C. Cum Domitilla neptis Domitiani Aureliano filio Consulis nupta esset, SS. Nereus & Achilleus ei fidem prædicauerunt, & virginitatem commendauerunt. Illa verò inter cætera dixit: Scio patrem meum esse Zelotypum, & matrẽ meam ab eo conuitia multa passam esse: Nunquam vir meus talis futurus est. Cui illi: Qamdiu sponsi sunt, videntur esse benigni, sed mariti effecti crudeliter dominantur, & ancillas aliquando præferunt dominabus. Tunc illa credidit, & virginitatem vouit, & à S. Clemente velata est. *In aurea legenda de eisdem Sanctis.*

D. Triginta Atheniensium Tyranni cum Phidonem necassent, in conuiuio filias eius virgines ad se venire iusserunt, ac scortorum more nudari, ac super pauimenta patris sanguine cruentata impudicis gestibus ludere, quæ paulisper dissimulato dolore cum temulentos conuiuas cernerent, quasi ad requisita naturæ regredientes inuicem se complexæ præcipitauerunt in puteum, vt virginitatem morte seruarent.

tarent. *Hieronymus contra Iouinianum libro primo, capite vigesimo-sexto.*

Certe Romanus populus quanto honore virgines semper habuerit, hinc apparet, quod Consules & Imperatores & in curribus triumphantes, & omnis magistratus eis de via cedere solitus sit. *Idem ibidem.* E.

Spartiatæ & Messenii diu inter se habuere amicitias, in tantum, vt ob quædam sacra etiam virgines ad se mutuo mitterent. Quodam ergo tempore cum quinquaginta virgines Lacedæmoniorum Messenij violare tentassent, de tanto numero ad stuprum nulla consensit, sed omnes libenter pro pudicitia occubuerunt. Quare graue bellum & longissimum concitatum est. *Idem libro 1. c. 26.* F.

VISVS.

Ascendit presbyter de Scythi ad Episcopū Alexandriæ, & quando reuersus est, interrogauerunt eum fratres, quomodo est ciuitas? Ille respondit: Credite mihi, quia ibi faciem nullius vidi, nisi Episcopi. Extorsi animum meum, ne intuerer faciem hominis. Ex qua relatione profecerūt fratres. *Ex l. doctrina Patrum num. 12. & libr. de mortificatione propria sensualitatis, num. 31.* A.

Dicebant de Abbatissa virgine Sara, quod super alueum fluminis sexaginta annis habitauerit, & nunquam inclinata est, vt fluuium aspiceret. *In vitis Patrum libro septimo, parte secunda.* B.

Dum Iulianus Apostata Constantinopoli sacrificaret Fortunæ, Maris Episcopus Chalcedonæ, qui præ senio lumen amiserat, ipsum impium & Apostatam appellauit. Cui Iulianus ait: Neque Galilæus tuus potuit te curare? At ille: Deo gratias ago, quia ideo me lumine priuauit, ne te videam pietate priuatum. Iulianus autem nihil amplius respondens abscessit. *In aurea legenda de decollatione S. Ioannis Baptistæ & hist. tripart. lib. 6. c. 6.* C.

Cum S. Franciscus prope Assisium, in quodam domicilio valde stricto cum fratribus suis moram traheret, accidit, vt Romæ coronandus Imperator Otto cum magna pompa illac transiret. At vir sanctus cum secus viam maneret, nec ipse, nec aliquis fratrum saltem aspicere de tugurio voluit, præter vnū solū ex ipsis cui gloriā huiusmodi D.

modi-

modicum duraturam Imperatori cōstanter nunciare præcepit. *In spec hist. lib. 31. c. 99.*

E. Quosdam legimus effodisse sibi oculos, ne per visum à contemplatione philosophiæ auocarentur. *Hieronymus contra Iouinianum.*

F. Ammonius ita sine curiositate fuit, vt Romam cum Athanasio veniens nullum opus inspiceret ciuitatis, nisi tantum Petri & Pauli basilicas. *Socrates in tripartita hist. libro 8. capite 1.*

G. S. Bernardus annum in cella nouitiorum exegerat, cum adhuc putaret in capite Ecclesię vnam tantum vitream esse fenestram, cum tamen tres essent. *In eius gestis apud Sur. 20. Aug. lib. 1. c. 4.*

VITA.

A. Sanctus Barlaam interrogatus à Iosaphat, quot esset annorum, & vbi conuersaretur, respondit: Annorum sum quadraginta quinque in desertis terræ Sennaar degens. Ad quem Iosaphat. Amplius Pater mi quam 70. annorum appares. At ille: si à natiuitate mea quæris discere, sum amplius quam septuaginta annorum, sed non à me computantur, quotquot in vanitate seculi consumpsi. *In aurea legenda de Barlaam.*

B. Sacerdotes arborum Solis & Lunæ, vtentes pomis Solis & Lunæ, 400. annos viuebant illæsi. *Ibidem c. 5. de Alexandro in notula marginali.*

C. Plinius secundus dicit esse adhuc gentem, vbi ducentos annos viuitur. *Augustinus de Ciuitate Dei libro decimo quinto, cap. 9.*

Lib. 7. c. 48. hist. nat.

D. Anno Domini 104. Ioannes de Temporibus, defunctus est, qui vixit 361. annis, à tempore Caroli Magni cuius armiger fuerat vsque ad Ludouicum iuniorem. *In Chronico Martin. Poloni. Auctores plures adfert Genebrardus libro 4. Chronol.*

vel Astampis.

VITRVM.

A. APud Petronium Trimalchio refert Fabrum fuisse, qui vitrea vasa faceret tantæ tenacitatis, vt non magisquā aurea, vel argentea frangerentur. Qui cum phiala vitrea quadam die adiens Cæsarem admissus est, monstrata soliditate vasis illius per eius vehementissimum iactum super

pauimen-

pauimentum & mallei tunsionem, quæsiuit Imperator, an alius hanc sciret vitrorum condituram. Quod cum negaret, eum decollari præcepit, dicens: quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent, quasi lutum. *Ioannes Saresb. in Polycr. lib. 4. cap. 5. & P. Damian. lib. 4. postrema epist.*

VOLATVS.

A. FAuorinus Philosophus affirmat simulachrum columbæ è ligno ratione quadam & disciplina mechanica factum ab Archyta volasse. *Agellius in libro 10. cap. 12. noctium Atticarum.*

B. Circa annum Domini 1070. fuit quidam Oliuerus nomine, qui ante in iuuentute pennas & manibus & pedibus suis, nescio qua arte, innexuit, vt Dædali more volaret, qui tandem venti & turbinis violentia simul & temeritatis cōscius cæcidit, perpetuo postea debilis crura effectus. Ipse vero ferebat fuisse causam suæ ruinæ, quod caudam in posteriori parte fuerat oblitus aptare. *Helinandus in Chronicis.*

VOLVNTAS.

A. MEtellus Celer stuprosæ mentis acer punitor fuit. Gn. Sergio Silo promissorum matrifamiliæ nummorum gratia diem ad populum dicendo, eumque hoc vno crimine damnando. Non enim factum tunc, sed animus in quęstionem deductus est, plusque voluisse peccare nocuit, quā non peccasse profuit. *Valerius lib. 6. c. 1.*

VOLVPTAS.

A. SEnectutem dicunt carere voluptatibus. O quam præclarum munus ætatis! Siquidem id aufert, quod in adolescentia est vitiosissimum. Archyta enim Tarentinus dixit nullam capitaliorem pestem, quam voluptatem corporis à natura datam. Et Plato, escam malorum eam vocat. *Tullius in libro de Senectute.*

B. Sæpe audiui à maioribus natu, qui se pueros à senibus audisse dicebāt mirari solitum Fabritium quod cum apud Regem Pyrrhum legatus esset, audisset à Thessalo Cineа esse quendam Athenis, qui se sapientem profiteretur, eumque dicere omnia quæ faceremus ad voluptatem esse referenda. Quod ex eo audientes M. Curium & Titum Cornucanum

nucanum optare solitos, vt id Samnitibus ipsique Pyrrho persuaderetur, quo facilius vinci possent, cum se voluptatibus dedissent. *Vbi supra.*

C. Quanto caro sibi procurat suauiorem cibi mollitiem, tanto post exhalabit putrefacta fœtorem. Venetiarum Ducis cuiusdam vxor tam tenerè & delicatè viuebat, vt se cōmunibus aquis dedignaretur abluere, sed eius serui de rore vndique collecto laboriosum ei balneum præparabant, cibos non manibus ori, sed furcinulis aureis adhibebat, redolebat eius cubile diuersis generibus aromatum. Sed dum adhuc viueret, corpus eius computruit, ita vt totum cubiculum intolerabili fœtore compleret, nec fœtorem aliquis tolerare poterat, nisi ex ancillis vna, & sic miserè obiit amicis etiam lætantibus, relinquens exemplum, vt carnis abnegantes delitias, iugiter habeamus ante oculos finem nostrum. *Guilbertus Tornacensis in tractatu de morte ex Petri Damiani epistola septima, capite nono ad Blancam Comitissam.*

D. Iulius Cæsar aiebat in bello corpora hominum gladiis, in pace voluptatibus vulnerari. *Ioannes Saresberiensis in Polycrat. lib. 4. c. 3.*

E. Cato dicebat militibus suis: Cogitate cum animis vestris, si quid per laborem rectè feceritis, labor iste recedet à vobis cito benefactum à vobis, dum viuitis, non recedit: sed si qua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas cito abibit, nequiter factum apud vos semper manebit. *Vincent. in spec. hist. lib. 6 c. 107.*

VOTVM.

A. QVi voto aliquid dederat, si volebat illud emere, vltra æstimationē, pro quo alii daretur, addere debebat quintam eius partem, quod ideo statutum est, ne qui vouerat, ad recipiendum quod vouerat, aspiraret quasi pœnitentia ductus, ne etiam digniorem se aliis in emptione eius rei se putaret, quia eam dederat. *In hist. scholast. super Leuiticum, cap de decimis & votiuis.*

VOX.

A. IN vim vocis interdum est timor incitamentum, quam non solum acuit, sed etiamsi nunquam fuerit, extorquet. Denique cùm Olympiade 58. victor Cyrus intrasset

Sardis

Sardis Aſiæ oppidum, vbi tunc Cræſus latebat, Achis filius Regis mutus ad id vſque tempus in vocem erupit timoris. Exclamaſſe enim dicitur. Parce patri meo Cyre, & hominem te eſſe vel caſibus noſtris diſce. *Solinus de mirabilibus mundi, cap. de homine. Valerius Max. lib. 5. cap. 4. Agellius libr. 5. cap. 9. Herodot. lib. 1.*

VSVRA.

A. Sicut cum ſerpens mordet in ſilentio, parum effectus illius percipitur in principio, ſed poſtea inflatur, ſic vſuræ malum non ſentitur in principio, ſed poſtea aſcendit ad magnam ſummam, & deuorat totam hominis ſubſtantiã. *Rabbi Salomon ſuper Exodum, capite 22.*

B. Pariſius quidam magnus vſurarius compunctus, Mauritium Epiſcopum conſuluit, quomodo ſaluus fieret. Ille in ædificatione Eccleſiæ beatæ Mariæ Virginis feruens cõſuluit ei, vt pecunias ſuas ad ſtructuram Eccleſiæ illius daret. Qui hoc conſilio aliquantulum ſibi ſuſpecto, magiſtrũ Petrum Cantorem adiit. Qui dixit ei: Vade, & fac clamare quod paratus ſis omnibus reſtituere. Factumque eſt ita. Deinde rediens ad Cantorem, dixit: Omnia iniuſtè ablata teſte conſcientia omnibus venientibus ad me reſtitui, & adhuc ſuperſunt plurima. Tunc ille ait: Modo poteris eleemoſynas facere. Ipſe etiam per plateas nudus in femoralibus inceſſit ſeruo cum virga ipſum impellente & clamante: Ecce quem pro pecuniis ſuis Principes honorabant. *Cæſarius in Dialogis Miraculorum libro ſecundo, capite trigeſimo-quarto.*

C. Prædicator quidam volens oſtendere ignominioſum vſurandi officium, cum in fine ſermonis faceret abſolutionem, dixit, quod omnes ad abſolutionẽ ſurgerẽt, iuxta officia ſua, prout eos vocaret. Primo dixit: Surgant fabri, quibus ſurgentibus & abſolutis dixit: Surgant ſutores, quib⁹ ſurgentibus & abſolutis dixit: Surgant panifices, & ſic de aliis, & in vltimo dixit: Surgant vſurarii. Et licet plures eſſent, nullus ſurrexit, ſed ſe abſcondebant, & aliis irridentibus receſſerunt confuſi, *Iacobus de Vitriaco.*

D. Sacerdos quidam monebat vſurarium de ſalute ſua, quia grauiter infirmabatur: Sed de reſtitutione facienda admonitus dixit. Quomodo hoc facerem? nihil mihi,

nequa

neque meis filiis remaneret. Cui Sacerdos: Sine hoc non potestis saluari. Et ille: Dicunt ita sapientes, & Scripturæ. Ille autem: Ita verè. At ille: Et ego volo probare vtrum dicant verum, quia non restituam. Et sic mortuus est, magis timens paupertatem præsentem, quam futuram pœnam. *Humbertus de dono timoris.*

E. Vt ait Tullius: Cum à Marco Catone Stoico philosopho quæreretur, quid esset fœnerari? respondit: Quid hominem occidere. *In speculo historiali libro sexto, capite decimo-septimo.*

VTENSILIA.

A. QVid de Fabritij Luscini censura loquar? narrauit omnis ætas, & deinceps narrabit. Ab eo Cornelium Rufinum duobus consularibus & dictatura speciosissimè functum, quod decem pondo vasa argentea comparasset, perinde ac malo exemplo luxuriosum, in ordine Senatorio retentum non esse. *Valerius lib. 2. c. 9. Liuius lib. 14. Agellius lib. 4. cap. 8.*

VTILITAS.

Vide Honestas. a. Iustitia. f.

VVLPES.

A. VVlpes si diu esurit, volutat se in puluere, & fingit se mortuam. Ergo volatilia veniunt, & dum volunt eam comedere, comeduntur. Vulpecula ludit cum leporibus, & sic illos occidit. *Hieron. in epist. ad Præsidium.*

VVLTVS.

Vide Antonius. f. Facies.

VXOR.

A. DVm quædam matrona inflammata amore S. Edmundi quædam ei sub obsequij velamine offerret, vt per hæc eius animum ad se facilius inclinaret, ille versutiæ muliebris non ignarus, quæsiuit ab ea, an ei de consensu mariti hæc offerret? Et illa: Latent ista, inquit, maritum. Cui ille. Sine viri tui consensu non recipiam dona tua: Sicque mulier verecundata dona sua retulit, & ipse ab eius impetitione liber fuit. *In vita eius apud Sur. tom. 6.*

Gorgias

Gorgias Rhetor librum pulcherrimum de concordia Græcis tunc inter se dissidentibus recitauit Olympiæ. cui Melanthius, inimicus eius: Hic nobis, inquit, de concordia præcipit, qui se, & vxorem, & ancillam, tres in vna domo, concordare non potuit. æmulabatur quippe vxor eius ancillulæ pulchritudini, & castissimum virum quotidianis iurgiis exagitabat. *Hieron contra Iouin. lib.* 1 *c.* 29. B.

Cicero rogatus ab Hircio, vt post repudium Terentiæ, sororem eius duceret, non acquieuit, dicens, se non posse & vxori, & philosophię simul operam dare. *Petrus Blesensis epist.* 79. *Herod. lib.* 1. *contra Iouin. c.* 29. C.

Pacuuius flens ait vicino suo: Amice arborem habeo in horto infælicissimam, à qua suspendit se vxor mea prima, & secunda, & tertia. Cui respondit amicus: Miror te in tãtis successibus lachrymas inuenisse. Et idem; Dij boni arbor illa à quot dispendiis te suspendit. Da mihi surculos de arbore tua, vt in mortem vxoris meæ viuificetur, & crescat. *Idem.* D.

Fertur Theophrasti liber de nuptiis, in quo quæritur: An vir sapiens ducat vxorem? Et cum definisset, si pulchra esset, bene morigerata, honestis nata parentibus, si ipse sanus & diues sit, sapientem inire aliquando matrimonium. Hæc autem raro concordant. Non est igitur vxor ducenda sapienti. Primum enim impediri studia sapientiæ. *Et infra.* Si quandoque bona fuerit & suauis vxor (quæ tamen rara auis) cum parturiente gemimus, cum periclitante torquemur. Sapiens autem nunquam solus esse potest, quod si hominum copia defuerit, loquitur cum Deo. Porro liberorũ causa vxorem ducere, stolidissimum est, &c. Hæc & multa alia scripsit Theophrastus, *teste Hieronymo contra Iouinian. lib.* 1. *cap.* 28. E.

Philippum Regem Macedonum intrantem ex more cubiculum vxor exclusit irata, qui exclusus tacuit, & se versu tragico consolatus est. *Idem Hieron ibidem.* F.

Martia Catonis filia minor, cum ab ea quæreretur, cur post amissum maritum denuo non nuberet, respondit: nõ se inuenire virum, qui magis se quam sua vellet. Quo dicto ostendit diuitias magis in vxoribus eligi solere, quam pudicitiam. *Idem ibidem.* G.

Marcus Cato Censorius habuit vxorem Actoriam Paulam humili natam loco, violentam, impotentem & superbam. H.

bam. Hæc ideo, ne quis putet, si pauperem duxerit, satis se concordiæ prouidisse. *Ibidem.*

I. Legimus apud Romanos quendam nobilem, cum eum amici arguerent, quare vxorem formosam, castam & diuitem repudiasset protendisse pedem, & dixisse eis, & hic soccus quem cernitis, nouus videtur vobis & elegans, sed nemo scit præter me, vbi me premat. *Ibidem.*

K. Scribit Herodotus, quod mulier cum veste deponat verecundiam, & noster Comicus fortunatum putat, qui vxorem nunquam duxerit. *Idem c. 29.*

L. Phoronæus Rex die qua decessit, legitur dixisse Leontio fratri suo, nil defuisse sibi ad plenam fœlicitatem, si defuisset vxor. Cui quærenti causam, respondit: Sciunt hoc omnes mariti. *Petrus Bles. epist. 79.*

M. Cum Marius filiam suam dote diuitem, forma nobilem, fama celebrem, genere illustrem, Metello in cõiugium obtulisset. Malo, inquit, Metellus meus esse quam suus. Cui Marius: Imo ipsa tua erit. Virum, inquit Metellus, oportet esse vxoris, nam ratione logicæ talia sunt prædicata, qualia subiecta esse permiserint. Sic vrbanitate verborum diuertit ab oneribus dorsum suum. *Ibidem.*

N. Repudium inter vxorem & virum à condita vrbe vsque ad centesimum & quinquagesimum annum nullum intercessit. Primus autem Spurius Caruilius vxorem sterilitatis causa dimisit, qui etsi tolerabili causa motus videbatur, reprehensione tamen non caruit. *Valer. lib. 2. c. 1.*

O. Quoties inter virum & vxorem aliquod iurgium intercesserat, in sacellum Deæ Viriplacæ, quod est in palatio, veniebant, & inuicem ibi loquuti contentione deposita concordes redibant. *Ibi.*

P. Veneficii quæstio & moribus, & legibus Romanis ignota, complurium matronarum comperto scelere orta est, quæ cum viros clandestinis insidiis veneno perimerent, vnius indicio ancillæ protractæ, & capite damnatæ centũ & septuaginta numerum expleuerunt. *Idem vbi supra.*

Q. Horridum G. Sulpitii Galli supercilium maritale. Nam vxorem dimisit, quod eam capite aperto foris versatam cognouerat, abscisa sententia, sed tamen aliqua ratione munita. Lex enim, inquit, tibi meos tantum præfinit oculos, vlterior tui conspectus superuacua irritatione accersitus in suspicione & crimine hæreat, necesse est. *Idem libr. 6. c. 3.*

Anti-

Antistius repudiauit vxorem, quod illam in publico cũ quadam Libertina vulgari secreto, loquentem viderat *Ibi.* R.

Tertia Æmiliani Africani prioris vxor mater Corneliæ matris Gracchorum, tantæ fuit comitatis & patientiæ, vt cum sciret viro suo ancillulam ex suis gratam esse, dissimulauerit, ne domitorem orbis impatientiæ reum ageret, tantumque eius mens à vindicta abfuit, vt post mortem Africani manumissam ancillam in matrimonium Liberto suo daret. *Valer. lib. 6. c. 7.*

Sulpitia cum à matre Iulia diligenter custodiretur, ne Lentulum virum suum proscriptum à Triumviris in Siciliam sequeretur, nihilominus famulari veste sumpta, cum duobus seruis & ancillis fugit, nec recusauit seipsam proscribere, vt ei fides sua in coniuge proscripto constaret. *Ibi.* S.

Artemisia Regina Cariæ vxor Mausoli in hoc maximè effertur, quod defunctum maritum sic semper amauit, vt viuum, & miræ magnitudinis & pulchritudinis extruxerit sepulchrum, in tantum, vt vsque hodie omnia sepulchra pretiosa ex nomine eius Mausolea vocentur. *Hieronym. contra Iouinian lib. 1. c. 27. Agellius lib. 10. c. 18. Tullius Tusc. 3.* T.

FINIS.